Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

31

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

31.

KÖTET

1920 április—december

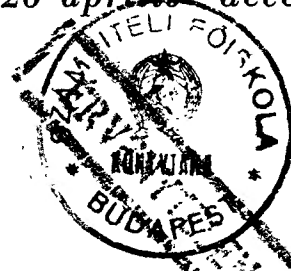

SZÁMVITELI FŐISKOLA
Csoport: ..... szám: 4637/5
Leltári napló tételszáma: .....

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1951

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)
В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ
ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 31. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1950

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A harmincegyedik kötet azokat a műveket tartalmazza, amelyeket Lenin 1920 áprilisa és 1920 decembere között, az intervenciós főerők végleges felszámolásának, az Antant utolsó bérencei — a fehérlengyelek és Vrangel — ellen folytatott háborúnak időszakában írt.

A kötetben közölt művek nagyrésze a Szovjetköztársaság védelmével, a szocialista építés feladataival és a nemzetközi kommunista mozgalom kérdéseivel foglalkozik.

Ez a kötet tartalmazza a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. művet, amelyben Lenin a bolsevizmus történetének, a három orosz forradalomnak és a szovjet állam első éveinek tapasztalatai alapján továbbfejlesztette a proletárforradalom és a proletárdiktatúra elméletét, a leninizmus stratégiáját és taktikáját, s feltárta a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak és a bolsevik párt forradalmi tapasztalatainak nemzetközi jelentőségét. Lenin kimutatta, hogy a munkásmozgalmon belül a nemzetközi opportunizmus a legfőbb ellenség, a II. Internacionále vezetőit, mint az imperialista banditizmus bűnrészeseit bélyegezte meg, s kimerítő bírálat alá vette a nemzetközi munkásmozgalom „baloldali" kommunistáinak antimarxista szektás taktikáját.

Nagy helyet foglalnak el a kötetben a Kommunista Internacionále második kongresszusának előkészítésével foglalkozó okmányok, valamint a kongresszuson mondott előadói beszédek és a hozzászólások. Ezek közé tartozik: „A nemzeti és gyarmati kérdésről szóló tézisek tervezete", „Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezete", „Tézisek a Kommunista Internacionále II. kongresszusá-

nak alapvető feladatairól", „A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételei", „Előadói beszéd a nemzetközi helyzetről és a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól" — amely 1920 július 19-én hangzott el — és mások. Lenin ezekben az okmányokban megindokolja a nemzetközi kommunista mozgalom programbavágó, szervezeti és taktikai elveit.

A „Levél az osztrák kommunistákhoz", „Levél a német és a francia munkásokhoz. A Kommunista Internacionále II. kongresszusa körül folyó vitáról", „Az Olasz Szocialista Pártban folyó harcról" c. okmányok azt a harcot tükrözik, amelyet Lenin a Kommunista Internacionále főbb határozatainak a nemzetközi munkásmozgalomban való megvalósításáért folytatott.

Lenin az OK(b)P IX. összoroszországi konferenciáján, a Moszkva-kormányzósági konferencián és a szakszervezetek kongresszusain a Szovjetköztársaság nemzetközi és belső helyzetéről mondott beszédeiben leleplezi az Antantnak azt az új tervét, hogy a burzsoá-földesúri Lengyelország és Vrangel segítségével megfojtsa Szovjet-Oroszországot, felhívja a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket arra, hogy feszítsék meg minden erejüket az intervenciósok teljes legyőzése érdekében, és összefoglalja azokat az eredményeket, amelyeket a Vörös Hadsereg a burzsoá-földesúri Lengyelország és Vrangel haderőinek szétzúzása terén elért.

Az „Előadói beszéd a VIII. szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában a koncessziókról", (1920 december 21), a „Beszámoló a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről, 1920 december 22", „A VIII. szovjetkongresszuson a villamosításról mondott előadói beszéddel kapcsolatban előterjesztett határozati javaslat" (1920 december 22) és más okmányok az állami és gazdasági építés kérdéseivel foglalkoznak: ismertetik a villamosítás szerepét a népgazdaság helyreállításában és szocialista fejlesztésében.

Lenin „A proletárkultúráról" címmel a Proletkult kongresszusára írt határozati javaslatban és a „Beszéd a kormányzósági és kerületi népművelési osztályok mellett működő politikai felvilágosítási bizottságok összoroszországi konferenciáján, 1920 november 3-án" c. előadásában bírálja a Proletkultot, amely elferdítette a párt vonalát a

kultúra terén, feltárja a párt és a proletárállam szerepét a szocialista kultúra kifejlesztése során, kifejti a marxizmus álláspontját az emberi gondolkozás és az emberi kultúra legbecsesebb vívmányai tekintetében, és meghatározza az oktatás és a művészet feladatait a proletárdiktatúra megszilárdításáért folytatott harcban.

„Az ifjúsági szövetségek feladatai" c. beszédben, amely az Összoroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. összoroszországi kongresszusán 1920 október 2-án hangzott el, Lenin a Kommunista Ifjúsági Szövetség fő feladatait a fiatal nemzedék kommunista oktatásában és nevelésében jelöli meg, kimutatja, hogy a kommunista oktatás elválaszthatatlan kapcsolatban van a proletariátusnak és más dolgozóknak a kommunista társadalom felépítéséért folytatott harcával, és kifejti a kommunista erkölcs alapelveit.

A kötetbe felvettünk huszonegy olyan okmányt, amelyek Lenin Műveiben eddig nem szerepeltek. Lenin 1920 május 5-én a lengyel frontra induló vöröskatonák előtt mondott beszédében és a Rogozsszkij-Szimonovszkij kerületben rendezett munkás-vöröskatona konferencián 1920 május 13-án elhangzott felszólalásában felhívja a munkásokat és a vöröskatonákat arra, hogy feszítsék meg minden erejüket a fehérlengyelek szétzúzása érdekében.

„Az Indiai Forradalmi Szövetségnek", „Válasz a Nagybritanniai Kommunista Párt megalakításával megbízott közös Ideiglenes Bizottság levelére", „A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeinek huszadik pontja" c. okmányok a nemzetközi kommunista mozgalom kérdéseivel foglalkoznak.

A kötet számos olyan okmányt tartalmaz, amelyek Lenin és Sztálin együttműködését és szoros fegyverbarátságát mutatják az ország védelmére és a Szovjetállam megszilárdítására irányuló munka vezetésében. Ezek között vannak: az 1920 július 17-i „Távirat I. V. Sztálinnak", az 1920 augusztus 2-i „Távirat I. V. Sztálinnak", az 1920 augusztus 4-i „Távirat I. V. Sztálinnak", az 1920 augusztus 11-i „Távirat I. V. Sztálinnak", az 1920 október 29-i „Távirat I. V. Sztálinnak", az 1920 november 13-i „Távirat I. V. Sztálinnak", valamint a „Lenin és Sztálin közvetlen vonalon folytatott beszélgetéséből" c. dokumentum.

Lenin több okmányban, így a „Beszéd a felszabadított munka emlékművének alapkőletétele alkalmából tartott népgyűlésen, 1920 május 1-én", „Ukrajna szegényparasztjaihoz", „Távirat Ukrajna szovjet kormányának és a Déli Front vezérkarának", „Beszéd az OK(b)P moszkvai szervezete sejttitkárainak gyűlésén, 1920 november 26"-án, „Előadás a zamoszkvorecsjei kommunisták gyűlésén" (1920 november 29), „Távirat Örményország Forradalmi Katonai Bizottsága elnökének" c. okmányokban a népgazdaság helyreállításával és építésével kapcsolatos feladatokat jelöli meg.

A Lenin Műveibe felvett okmányok közül elsőízben jelennek meg a következők: „Telefontávirat I. V. Sztálinnak 1920 július 12-én vagy 13-án a Lengyelországgal való béke kérdésében", „Határozati javaslat «A szakszervezetek feladatai és e feladatok megvalósításának módszerei» tárgyában", „Beszéd az OK(b)P Moszkva-kormányzósági konferenciáján a Moszkvai Bizottság választásával kapcsolatban, 1920 november 21-én". Ezek a művek a párt- és szakszervezeti építésnek és a Szovjetkormány külpolitikájának feladataival foglalkoznak.

V. I. LENIN

1920 május

„BALOLDALISÁG" — A KOMMUNIZMUS GYERMEKBETEGSÉGE[1]

A megírás ideje: 1920 május.
1920-ban jelent meg,
önálló könyv formájában.

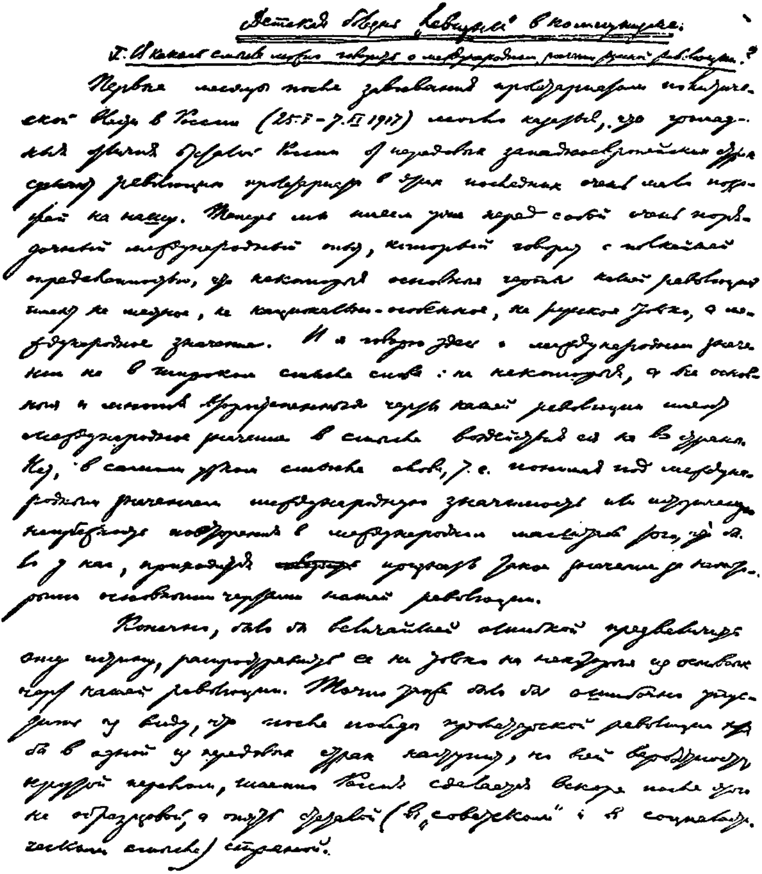

Детская болезнь „левизны" в коммунизме.

I. В каком смысле можно говорить о международном значении русской революции?

Первые месяцы после завоевания пролетариатом политической власти в России (25.X–7.XI 1917) могло казаться, что громадные отличия отсталой России от передовых западноевропейских стран сделают революцию пролетариата в этих последних очень мало похожей на нашу. Теперь мы имеем уже перед собой очень порядочный международный опыт, который говорит с полной определенностью, что некоторые основные черты нашей революции имеют не местное, не национально-особенное, не русское только, а международное значение. И я говорю здесь о международном значении не в широком смысле слова: не некоторые, а все основные и многие второстепенные черты нашей революции имеют международное значение в смысле воздействия ее на все страны. Нет, в самом узком смысле слова, т. е. понимая под международным значением международную значимость или историческую неизбежность повторения в международном масштабе того, что было у нас, приходится ~~[illegible]~~ признать такое значение за некоторыми основными чертами нашей революции.

Конечно, было бы величайшей ошибкой преувеличивать эту истину, распространять ее не только на некоторые из основных черт нашей революции. Также точно было бы ошибочно упускать из виду, что после победы пролетарской революции хотя бы в одной из передовых стран наступит, по всей вероятности, крутой перелом, именно: Россия сделается вскоре после этого не образцовой, а опять отсталой (в „советском" и в социалистическом смысле) страной.

A „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" kéziratának első oldala.

Kisebbítve

I

MILYEN ÉRTELEMBEN BESZÉLHETÜNK AZ OROSZ FORRADALOM NEMZETKÖZI JELENTŐSÉGÉRŐL?

Azután, hogy a proletariátus Oroszországban a politikai hatalmat meghódította (1917 október 25-én, az új naptár szerint november 7-én), az első hónapokban úgy tűnhetett fel, hogy az elmaradott Oroszország és az előrehaladott nyugateurópai országok közötti óriási különbségek következtében a proletariátus forradalma ez utóbbi országokban igen kevéssé fog hasonlítani a mienkre. Most már meglehetősen sok nemzetközi tapasztalattal rendelkezünk és ezek a tapasztalatok minden kétséget kizáróan amellett szólnak, hogy forradalmunk egyes alapvető vonásai nem helyi, nem különleges nemzeti, nem csupán orosz, hanem nemzetközi jelentőségűek. És én itt nem a szónak abban a tágabb értelmében beszélek nemzetközi jelentőségről, hogy forradalmunknak nem egyik-másik vonása, hanem valamennyi alapvető vonása és sok másodrangú vonása is nemzetközi jelentőségű azért, mert forradalmunk kihat a világ minden országára. Nem, forradalmunk egyes alapvető vonásainak a szó legszorosabb értelmében, azaz olyan értelemben kell nemzetközi jelentőséget tulajdonítani, hogy nemzetközi érvényűek, vagyis történelmileg elkerülhetetlen, hogy nemzetközi méretekben megismétlődjék az, ami nálunk történt.

Persze igen nagy hiba volna, ha túloznánk ezt az igazságot, ha forradalmunk egyes alapvető vonásain túlmenően is kiterjesztenők érvényességét. Ugyanúgy hiba volna az is, ha szem elől tévesztenők, hogy mihelyt a proletárforradalom legalább *egy* előrehaladott országban győz, minden valószínűség szerint éles fordulat következik majd be: nevezetesen, Oroszország röviddel ez után nem

minta-ország, hanem („szovjet" és szocialista értelemben) ismét elmaradott ország lesz.

Ám az adott történelmi időpontban az a helyzet, hogy az orosz minta a világ *minden* országának mutat egyetmást, méghozzá igen lényegeset, elkerülhetetlen és nem is távoli jövőjükből. A világ előrehaladott munkásai már régen megértették ezt, és még gyakrabban nem is annyira megértették, mint inkább forradalmi osztályösztönükkel megsejtették, megérezték. Ezzel magyarázható a Szovjethatalom, s ugyanígy a bolsevik elmélet és taktika alapjainak (a szó szoros értelmében vett) nemzetközi „jelentősége". Ezt nem értették meg a II. Internacionále olyan „forradalmi" vezérei, mint Kautsky Németországban, Otto Bauer és Friedrich Adler Ausztriában, akik éppen ezért reakciósoknak, a legrosszabbfajta opportunizmus és szociálárulás védelmezőinek bizonyultak. Többek között egy Bécsben, 1919-ben, „A világforradalom" („Weltrevolution". Sozialistische Bücherei, Heft 11*; Ignaz Brand) címmel megjelent névtelen brosúra különösen szemléltetően tárja elénk az egész gondolatmenetet és gondolatkört, helyesebben a gondolathiánynak, a vaskalaposságnak, az aljasságnak és a munkásosztály érdekei elárulásának egész feneketlen mélységét — még hozzá a „világforradalom" eszméjének „védelmezését" hangoztató frázisok mártásában feltálalva.

Ezzel a brosúrával azonban részletesebben majd más alkalommal kell foglalkoznunk. Itt még csak egyet jegyzünk meg: valamikor régesrégen, amikor Kautsky még marxista volt, nem pedig renegát, és a történetíró szemével vizsgálta a kérdést, előre látta egy olyan helyzet bekövetkezésének lehetőségét, amelyben az orosz proletariátus forradalmisága mintakép lesz Nyugat-Európa számára. Ez 1902-ben volt, amikor Kautsky „A szlávok és a forradalom" címmel cikket írt a forradalmi „Iszkrá"-ba. Ebben a cikkben Kautsky a következőket írta:

„Jelenleg azonban (1848-cal ellentétben) feltehető, hogy a szlávok nemcsak hogy a forradalmi népek sorába léptek, hanem a forradalmi gondolat és a forradalmi cselekvés súlypontja is

* — Szocialista könyvtár, 11. füzet. — *Szerk.*

egyre jobban a szlávok felé tolódik el. A forradalom központja nyugatról keletre tolódik el. A XIX. század első felében a forradalom központja Franciaországban, időnként Angliában volt. 1848-ban Németország is a forradalmi nemzetek sorába lépett... Az új évszázad olyan eseményekkel kezdődik, amelyek arra a gondolatra késztetnek, hogy a forradalom központjának további eltolódása várható, mégpedig Oroszországba ... Oroszország, amely annyi forradalmi kezdeményezést vett át Nyugattól, most talán képes arra, hogy maga legyen Nyugat forradalmi erőforrása. Meglehet, hogy a lángralobbanó orosz forradalmi mozgalom lesz az a roppant tényező, amely kiirtja az ernyedt nyárspolgáriasságot és a hidegen számító politikai kontárkodásnak sorainkban terjedni kezdő szellemét, s újból lobogó lángra lobbantja majd a harci kedvet, a mi nagy eszményeink iránti lelkes odaadást. Oroszország már régen nem az az ország, amely Nyugat-Európa szempontjából egyszerűen a reakció és az abszolutizmus támasza. A dolog most alighanem éppen fordítva áll. Nyugat-Európa válik az oroszországi reakció és abszolutizmus támaszává ... A cárral az orosz forradalmárok talán már rég elbántak volna, ha nem kellene egyúttal szövetségese — az európai tőke — ellen is harcolniok. Reméljük, hogy ezúttal sikerül nekik mindkét ellenséggel elbánniok, és hogy az új «szent-szövetség» gyorsabban omlik majd össze, mint elődei. De bárhogy végződjék is az Oroszországban most folyó harc, a vértanúk — akiket, sajnos, túlontúl nagy számban fog szülni — nem ontják hiába vérüket, szenvedésük nem lesz hiábavaló. A kiontott vér és a szenvedés meg fogja termékenyíteni az egész civilizált világon a társadalmi forradalom hajtásait, bujább és gyorsabb növésre fogja serkenteni ezeket a hajtásokat. 1848-ban a szlávság kemény fagy volt, amely elpusztította a népek tavaszának virágait. Most talán a vihar szerepét szánta neki a sors, amely megtöri a reakció jegét és feltartóztathatatlanul meghozza a népek számára az új, a boldog tavaszt." *(Karl Kautsky* „A szlávok és a forradalom" c. cikke az „Iszkra" orosz forradalmi szociáldemokrata ujság 18. számában, 1902 március 10.)

Jól írt 18 évvel ezelőtt Karl Kautsky!

II

A BOLSEVIKOK SIKERÉNEK EGYIK ALAPVETŐ FELTÉTELE

Ma már bizonyára majdnem mindenki látja, hogy a bolsevikok nemhogy két és fél évig, de két és fél hónapig sem tarthatták volna magukat hatalmon, ha pártunkban nem lett volna a legszigorúbb fegyelem, valóságos vasfegyelem, ha a párt nem élvezte volna a munkásosztály egész tömegének, azaz mindazoknak legteljesebb és legodaadóbb támogatását, akik a munkásosztály gondolkodó, tisztességes, önfeláldozó, befolyásos, az elmaradt rétegeket vezetni vagy magukkal ragadni képes elemei.

A proletariátus diktatúrája az új osztály legönfeláldozóbb és legkíméletlenebb háborúja a *hatalmasabb* ellenség ellen, a burzsoázia ellen, melynek ellenállását *megtízszerezte* az, hogy megdöntötték (jóllehet csak *egy* országban), és amelynek hatalma nemcsak a nemzetközi tőke erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erejében és szilárdságában, hanem a *szokás erejében*, a kisüzemi termelés erejében is gyökerezik. Mert kisüzem, sajnos, még nagyonnagyon sok maradt a világon, és a kisüzem állandóan, minden nap minden órájában magától és tömegméretekben *szüli* a kapitalizmust és a burzsoáziát. Mindezeknél az okoknál fogva a proletárdiktatúra feltétlenül szükséges, és a burzsoázia legyőzése lehetetlen hosszú, makacs, elkeseredett, életre-halálra menő háború nélkül, amely kitartást, fegyelmezettséget, szilárdságot, hajthatatlanságot és egységes akaratot követel.

Ismétlem, az oroszországi proletariátus győzelmes diktatúrájának tapasztalatai szemléltetően mutatták meg azoknak, akik nem tudnak gondolkozni, vagy akiknek nem kellett erről a kérdésről gondolkodniok, hogy a feltétlen központosítás és a proletariátus legszigorúbb fegyelme a burzsoázia legyőzésének egyik alapvető feltétele.

Erről gyakran esik szó. De korántsem gondolkoznak eleget azon, hogy mit jelent ez? milyen körülmények között lehetséges? Nem kellene-e a Szovjethatalomnak és a bolsevikoknak szóló üdvrivalgást *gyakrabban* kiegészíteni azoknak az okoknak *igen komoly elemzésével, amelyeknél fogva*

a bolsevikok meg tudták teremteni a forradalmi proletariátus számára nélkülözhetetlen fegyelmet?

A bolsevizmus, mint politikai eszmeáramlat és mint politikai párt, 1903 óta áll fenn. Csak a bolsevizmusnak olyan története, amely fennállásának *egész* időszakát felöleli, magyarázhatja meg kielégítően, hogy miért tudta a bolsevizmus kikovácsolni és a legsúlyosabb viszonyok között fenntartani a proletariátus győzelméhez elengedhetetlenül szükséges vasfegyelmet.

Itt mindenekelőtt felmerül a kérdés: mi tartja fenn a proletariátus forradalmi pártjának fegyelmét? mi ellenőrzi? mi erősíti? Először, a proletár élcsapat öntudatossága, odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége. Másodszor, az a képessége, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeivel, elsősorban a proletártömegekkel, *de a nem-proletár* dolgozó tömegekkel *is*, felvegye a kapcsolatot, közelkerüljön hozzájuk s bizonyos mértékig, mondhatnók, egybeolvadjon velük. Harmadszor, a proletár élcsapat politikai vezetésének helyessége, politikai stratégiájának és taktikájának helyessége, feltéve, hogy a legszélesebb tömegek *saját tapasztalataik alapján* meggyőződtek ennek a vezetésnek helyességéről. Ezek nélkül a feltételek nélkül lehetetlen a fegyelmet megteremteni egy forradalmi pártban, amelynek képesnek kell lennie arra, hogy valóban pártja legyen annak az élenjáró osztálynak, amelyre a burzsoázia megdöntésének és az egész társadalom átalakításának feladata vár. Ezek nélkül a feltételek nélkül a fegyelem megteremtésére irányuló kísérletekből múlhatatlanul üres külsőség, frázis, komédia lesz. Másfelől azonban ezek a feltételek nem alakulhatnak ki egyszerre. Csak hosszú munka, keserves tapasztalatok árán lehet azokat megteremteni; megteremtésüket a helyes forradalmi elmélet könnyíti meg, amely azonban nem dogma, hanem csak a valóban tömegjellegű és valóban forradalmi mozgalom gyakorlatával való szoros kapcsolatban alakul ki véglegesen.

Ha a bolsevizmus 1917—1920-ban, példátlanul súlyos viszonyok között, képes volt arra, hogy megteremtse és sikeresen fenntartsa a legszigorúbb központosítást és vasfegyelmet, ennek oka egész egyszerűen Oroszország több történelmi sajátosságában rejlik.

Egyrészt, a bolsevizmus 1903-ban a marxista elmélet sziklaszilárd alapján keletkezett. Ennek — és csakis ennek — a forradalmi elméletnek helyességét viszont nemcsak az egész XIX. század nemzetközi tapasztalatai, hanem különösen a forradalmi eszme tévelygéseinek és ingadozásainak, tévedéseinek és csalódásainak árán Oroszországban szerzett tapasztalatok is bebizonyították. Vagy fél évszázadon át, körülbelül a mult század 40-es éveitől a 90-es évekig, a haladás eszméje Oroszországban, a példátlanul barbár és reakciós cárizmus igája alatt sóvárogva kutatta a helyes forradalmi elméletet és csodálatos buzgalommal és alapossággal kísérte figyelemmel ezen a téren Európa és Amerika minden „legújabb vívmányát". A marxizmust, mint az egyedül helyes forradalmi elméletet, Oroszország valóban *kikínlódta* magának, félszázados hallatlan kínszenvedés és áldozatok, példátlan forradalmi hősiesség, hihetetlen energia és önfeláldozó kutatás, tanulás, gyakorlati kipróbálás, csalódások és ellenőrzés, Európa tapasztalatainak ellenőrzése és azoknak a mieinkkel való összehasonlítása árán jutott hozzá. A cárizmus által kikényszerített emigráns élet következtében a forradalmi Oroszország a XIX. század második felében oly bőséges nemzetközi összeköttetésekkel, a forradalmi mozgalom nemzetközi formái és elméletei tekintetében oly nagyszerű tájékozottsággal rendelkezett, mint a világnak egyetlen más országa sem.

Másrészt, a bolsevizmus mögött, amely ezen a gránitszilárd elméleti alapon keletkezett, olyan 15 éves (1903—1917) történelmi gyakorlat van, amelynek, a tapasztalatok bőségét tekintve, az egész világon nincsen párja. Mert hiszen ennek a 15 évnek folyamán egyetlen ország sem élt át még csak megközelítőleg sem annyit forradalmi tapasztalatok tekintetében, a mozgalom különböző formáinak, a legális és illegális, a békés és viharos, a földalatti és nyilt, a propagandakörökre szorítkozó és a tömegmozgalmi forma, a parlamenti és a terrorista forma váltakozásának gyorsasága és sokfélesége tekintetében. Egyetlen országban sem tornyosultak egymásra ilyen rövid idő alatt és ilyen bőségben a modern társadalmat alkotó *valamennyi* osztály harcának, még hozzá egy olyan harcnak formái, árnyalatai és mód-

szerei, amely az ország elmaradottsága és a cári elnyomás súlya következtében különösen gyorsan érlelődött, különösen mohón és sikeresen sajátította el az amerikai és az európai politikai tapasztalatok megfelelő „legújabb vívmányait".

III

A BOLSEVIZMUS TÖRTÉNETÉNEK FŐ SZAKASZAI

A forradalom előkészítésének évei (1903—1905). Mindenütt érezhető a nagy vihar közeledése. Erjedés és készülődés minden osztályban. Külföldön az emigráns sajtó elméletileg felveti a forradalom *valamennyi* alapvető kérdését. A három fő osztály, a három fő politikai áramlat, a polgári-liberális áramlat, a kispolgári-demokratikus áramlat (amely a „szociáldemokrata" és a „szociálforradalmár" irány cégére alatt húzódott meg) és a proletárforradalmi áramlat képviselői a programbavágó és taktikai nézetek rendkívül heves harca során már előrevetítik és előkészítik az osztályok jövendő nyílt harcát. *Minden* kérdést, amely körül 1905—1907-ben és 1917—1920-ban a tömegek fegyveres harca folyt, csírájában megtalálhatunk (és meg kell találnunk) az akkori sajtóban. A három fő irányzaton kívül azonban, természetesen, tetszésszerinti számban találhatunk közbeeső, átmeneti, felemás alakulatokat. Helyesebben: a lapok, pártok, frakciók és csoportok harcában azok az eszmei és politikai irányok kristályosodnak ki, amelyek valóban osztályjellegűek; az osztályok a jövendő harcok céljaira kikovácsolják maguknak a megfelelő eszmei és politikai fegyvereket.

A forradalom évei (1905—1907). Az osztályok mind nyíltan lépnek fel. A programbavágó és taktikai nézeteket ellenőrzi a tömegek cselekvése. A sztrájkharc még sehol a világon nem tapasztalt nagy méretekben és hevességgel lángol fel. A gazdasági sztrájk politikai sztrájkba, a politikai sztrájk pedig felkelésbe nő át. A vezető proletariátus és a vezetett, ingadozó, határozatlan parasztság közötti kölcsönös viszonyt a gyakorlat ellenőrzi. A harc spontán fejlődése során megszületik a szovjet szervezeti forma. A Szovjetek jelentőségéről akkoriban folyó vitákban az

1917—1920-as évek nagy harca veti előre árnyékát. A parlamenti és a parlamenten kívüli harc formáinak, a parlament bojkottálása és a parlamentben való részvétel taktikájának, a harc legális és illegális formáinak váltakozása, valamint ezeknek a formáknak kölcsönös viszonya és összefüggései — mindezt a tartalom bámulatos gazdagsága jellemzi. A politikai tudomány alapelveivel való megismerkedés tekintetében ennek az időszaknak minden egyes hónapja — a tömegek és a vezérek, az osztályok és a pártok számára egyaránt — a „békés", „alkotmányos" fejlődés egy-egy évével ért fel. Az 1905-ös „főpróba" nélkül az 1917-es Októberi Forradalom győzelme lehetetlen lett volna.

A reakció évei (1907—1910). A cárizmus győzött. A forradalmi és ellenzéki pártokat egytől-egyig szétverték. Politika helyett csüggedés, demoralizálódás, szakadások, bomlás, hitehagyás, pornográfia. Erősödik a vonzódás a filozófiai idealizmushoz; fellép a miszticizmus, mint az ellenforradalmi hangulatok köntöse. De ugyanakkor éppen az óriási vereség adja a forradalmi pártoknak és a forradalmi osztálynak az igazi és leghasznosabb leckét, a történelmi dialektika leckéjét, a leckét abból, hogyan kell a politikai harc vezetését felfogni, elsajátítani, művészet színvonalára emelni. A jóbarátot a balsorsban ismerjük meg. Vert seregek jól tanulnak.

A győztes cárizmus kénytelen gyorsított ütemben lerombolni Oroszországban a burzsoá viszonyok előtti, patriarchális életviszonyok maradványait. Oroszország polgári fejlődése bámulatos gyorsasággal halad előre. Az osztályokon-kívüliség, az osztályfölöttiség illúziója és az az illúzió, hogy el lehet kerülni a kapitalizmust, szertefoszlik. Az osztályharc egészen új módon, de annál határozottabban jelentkezik.

A forradalmi pártoknak tovább kell tanulniok. Támadni megtanultak. Most meg kell érteni, hogy ezt a tudományt ki kell egészíteni a minél rendezettebb visszavonulás tudományával. Meg kell érteni — és a forradalmi osztály a saját keserű tapasztalatán okulva érti meg —, hogy nem lehet győzni, ha nem tanulja meg a szabályszerű támadást és a szabályszerű visszavonulást. Valamennyi

szétvert ellenzéki és forradalmi párt közül a bolsevikok vonultak vissza a legnagyobb rendben, az ő „seregük" szenvedte a legkisebb veszteséget, az ő törzsük maradt meg a legnagyobb épségben, náluk voltak (a szakadás méreteit és jóvátehetetlenségét tekintve) a legkisebb szakadások, náluk volt a legkisebb demoralizálódás, ők őrizték meg a legjobban azt a képességet, hogy munkájukat a legszélesebb mederben, a leghelyesebben és legerélyesebben újból megkezdjék. És ezt a bolsevikok csak azért érték el, mert kíméletlenül leleplezték és kikergették soraikból a frázisforradalmárokat, akik nem akarták megérteni, hogy vissza kell vonulni, hogy érteni kell a visszavonuláshoz, hogy feltétlenül meg kell tanulni a legális munkát a legreakciósabb parlamentekben, a legreakciósabb szakszervezetekben, szövetkezetekben, munkásbiztosítási és hasonló szervezetekben.

A fellendülés évei (1910—1914). Eleinte a fellendülés hihetetlenül lassú volt, majd az 1912-es lénai események után valamivel gyorsabb. A bolsevikok hallatlan nehézségek leküzdése árán visszaszorították a mensevikeket, akiknek, mint a munkásmozgalomban működő burzsoá ügynököknek szerepét 1905 után az egész burzsoázia nagyszerűen megértette, és akiket ennélfogva az egész burzsoázia ezerféleképpen támogatott a bolsevikokkal szemben. De a bolsevikoknak sohasem sikerült volna ezt elérniök, ha nem folytatták volna azt a helyes taktikát, hogy az illegális munkát egybekapcsolták a „legális lehetőségek" feltétlen kihasználásával. A legnagyobb mértékben reakciós Dumában a bolsevikok meghódították az egész munkáskúriát.

Az első imperialista világháború (1914—1917). A legális parlamentarizmus, jóllehet a „parlament" szélsőségesen reakciós, rendkívül hasznos szolgálatot tesz a forradalmi proletariátus pártjának, a bolsevikoknak. A bolsevik képviselőket Szibériába küldik. Az emigrációs sajtóban a szociálimperializmus, a szociálsovinizmus, a szociálpatriotizmus, a nem következetes és a következetes internacionalizmus, a pacifizmus és a pacifista illúziók forradalmi tagadása — e nézetek minden árnyalata nálunk hiánytalanul fellelhető. A II. Internacionále tudós tökfilkói és vén-

asszonyai, akik megvetően és gőgösen fintorgatták orrukat azon, hogy az orosz szocialista mozgalomban oly nagy számban vannak „frakciók" és hogy a köztük folyó harc mennyire elkeseredett — amikor a háború *valamennyi* előrehaladott országban megfosztotta őket az annyit dícsért „legalitástól", nem értettek ahhoz, hogy akár megközelítőleg olyan szabad (illegális) eszmecserét szervezzenek és a helyes nézeteknek olyan szabad (illegális) kidolgozását szervezzék meg, mint amilyet az orosz forradalmárok Svájcban és számos más országban megszerveztek. Éppen ezért a nyilt szociálpatrióták is, a „kautskysták" is, minden országban a proletariátus leghitványabb árulóinak bizonyultak. Ha viszont a bolsevizmus 1917—1920-ban győzni tudott, ennek a győzelemnek egyik legfőbb magyarázata az, hogy a bolsevizmus már 1914 végétől kezdve kíméletlenül leleplezte a szociálsovinizmus és a „kautskyzmus" (amelynek Franciaországban a longuetizmus[2], Angliában a Független Munkáspárt[3] és a fábiánusok[4] vezéreinek nézetei, Olaszországban Turati stb. felelnek meg) ocsmány, visszataszító és aljas voltát, a tömegek pedig utóbb a saját tapasztalataik alapján egyre inkább meggyőződtek a bolsevikok nézeteinek helyességéről.

A második forradalom Oroszországban (1917 februárjától októberig). A cárizmus hihetetlen korhadtsága és ósdisága (a rendkívül gyötrelmes háború csapásaival és terheivel karöltve) hihetetlenül nagy romboló erőt hozott létre, s ez az erő a cárizmus ellen irányult. Oroszország néhány nap alatt demokratikus polgári köztársasággá alakult át, amely — a háború közepette — szabadabb volt, mint a világ bármely más országa. A kormányt, mint a „legszigorúbban parlamenti" köztársaságokban, az ellenzéki és forradalmi pártok vezérei alakították meg, és ekkor az a körülmény, hogy valaki a parlamentben — jóllehet az elképzelhető legreakciósabb parlamentben — egy ellenzéki párt vezére volt, *megkönnyítette* számára, hogy utóbb szerephez jusson a forradalomban.

A mensevikek és a „szociálforradalmárok" néhány hét alatt nagyszerűen elsajátították a II. Internacionále európai hőseinek, a kormányszocialistáknak és egyéb

opportunista csürhének módszereit, szokásait, érveit és szofizmáit. Mindaz, amit most a Scheidemannokról és Noskékről, Kautskyról, Hilferdingről, Rennerről, Austerlitzről, Otto Bauerről, Friedrich Adlerről, Turatiról, Longuet-ról, a fábiánusokról és az angol független munkáspárt vezéreiről olvasunk, egy ismerős és régi dallam unalmas ismétlésének, visszhangjának tűnik fel előttünk (és valóban az is). Mi már mindezt láttuk a mensevikeknél. A történelem tréfát űzött és egy elmaradt ország opportunistáit arra kényszerítette, hogy elébevágjanak számos vezető ország opportunistáinak.

Ha a II. Internacionále hősei egytől-egyig megbuktak és szégyent vallottak a Szovjetek és a Szovjethatalom jelentőségének és szerepének kérdésében, ha ebben a kérdésben különösen „dicsőségesen" vallottak szégyent és jutottak kátyuba a II. Internacionáléból most kilépett három igen fontos párt (nevezetesen a német független szociáldemokrata párt[5], a francia longuetista párt és az angol független munkáspárt) vezérei, ha mindannyiokról kitűnt, hogy a kispolgári demokrácia előítéleteinek rabjai (teljesen az 1848-as kispolgárok szellemében, akik „szocialista-demokratáknak" nevezték magukat), úgy mi *már* a mensevikek példáján láttuk *mindezt*. A történelem tréfát űzött: Oroszországban 1905-ben megszülettek a Szovjetek, ezeket 1917 februárjától októberéig meghamisították a mensevikek, akik megbuktak, mert nem tudták megérteni a Szovjetek jelentőségét és szerepét, most pedig az *egész világon* megszületett és az egész világ proletariátusa körében hihetetlen gyorsasággal terjed a Szovjethatalom eszméje s a II. Internacionále régi hősei *mindenütt* ugyanúgy megbuknak, mint a mi mensevikjeink, mert nem tudják megérteni a Szovjetek szerepét és jelentőségét. A tapasztalat bebizonyította, hogy a proletárforradalom egyes igen lényeges kérdéseiben *valamennyi* országnak elkerülhetetlenül végig kell csinálnia mindazt, amit Oroszország végigcsinált.

A bolsevikok a parlamenti (valójában) polgári köztársaság és a mensevikek elleni győzelmes harcukat — ellentétben azokkal a nézetekkel, amelyekkel most nem ritkán találkozik az ember Európában és Amerikában —

igen óvatosan kezdték és egyáltalán nem olyan egyszerűen készítették elő. Mi a jelzett időszak elején *nem* a kormány megdöntésének jelszavát adtuk ki, hanem megmagyaráztuk, hogy a kormányt nem lehet megdönteni a Szovjetek összetételének és beállítottságának előzetes megváltoztatása *nélkül*. Nem a burzsoá parlament, az Alkotmányozó Gyűlés bojkottját hirdettük, hanem azt mondtuk — pártunk áprilisi (1917) konferenciájától kezdve hivatalosan, a párt nevében mondtuk —, hogy a polgári köztársaság Alkotmányozó Gyűléssel jobb, mint az ugyanilyen köztársaság Alkotmányozó Gyűlés nélkül, a „munkás és paraszt" szovjet köztársaság viszont jobb minden néven nevezendő burzsoá-demokratikus, parlamenti köztársaságnál. Ilyen óvatos, minden részletre kiterjedő, körültekintő és hosszas előkészítés nélkül sem kivívni nem tudtuk volna az 1917 októberi győzelmet, sem megtartani nem tudtuk volna ezt a győzelmet.

IV

A MUNKÁSMOZGALOM MILYEN BELSŐ ELLENSÉGEI ELLEN FOLYTATOTT HARCBAN NŐTT FEL, ERŐSÖDÖTT ÉS EDZŐDÖTT MEG A BOLSEVIZMUS?

Elsősorban és főképpen az opportunizmus elleni harcban, amely 1914-ben végleg szociálsovinizmusba nőtt át, a proletariátussal szemben végleg a burzsoázia oldalára pártolt át. Az opportunizmus természetesen a bolsevizmus főellensége volt a munkásmozgalmon belül. Nemzetközi méretekben ez az ellenség most is a főellenség. Erre az ellenségre fordította és fordítja a bolsevizmus a legtöbb figyelmet. A bolsevikok tevékenységének ezt az oldalát most már külföldön is elég jól ismerik.

Mást kell mondanunk a bolsevizmusnak a munkásmozgalmon belüli másik ellenségéről. A külföldön még nagyon kevéssé tudják, hogy a bolsevizmus a *kispolgári forradalmiság* ellen évek hosszú során át folytatott harcban nőtt fel, alakult ki és edződött meg; ez a kispolgári forradalmiság az anarchizmusra hasonlít, illetőleg egyetmást kölcsönvesz tőle és minden lényeges dologban eltér

a következetes proletárosztályharc követelményeitől és szükségleteitől. Elméletileg a marxisták teljesen tisztázottnak tekintik — s az európai forradalmak és forradalmi mozgalmak tapasztalatai teljesen igazolták — azt, hogy a kistulajdonos, a kisvállalkozó (ez sok európai országban igen nagy számban, tömegesen megtalálható társadalmi típus), aki a kapitalizmusban állandóan elnyomatásnak, s igen gyakran az életviszonyok hihetetlenül erős és gyors rosszabbodásának van kitéve és tönkremegy, könnyen csap át szélsőséges forradalmiságba, de nem képes arra, hogy kitartást, szervezettséget, fegyelmet és állhatatosságot tanusitson. A kapitalizmus borzalmaitól „megvadult" kispolgár olyan társadalmi jelenség, amelyet az anarchizmushoz hasonlóan minden tőkés országban megtalálunk. Az ilyen forradalmiság állhatatlansága, meddő volta, az a sajátossága, hogy gyorsan meghunyászkodásba, közönybe, képzelgésbe, sőt az egyik vagy másik „divatos" burzsoá áramlatért való „eszeveszett" rajongásba csap át — mindez köztudomású. Ezeknek az igazságoknak elméleti, absztrakt elismerése azonban még egyáltalán nem mentesíti a forradalmi pártokat a régi hibáktól, amelyek mindig váratlan indítóokból kifolyólag, némileg új formában, azelőtt még nem látott köntösben vagy körülmények közt, eredeti — többé vagy kevésbbé eredeti — helyzetben jelentkeznek.

Az anarchizmus meglehetősen gyakran volt mintegy büntetés a munkásmozgalom opportunista bűneiért. A két torz jelenség kölcsönösen kiegészítette egymást. És ha Oroszországban annak ellenére, hogy lakosságának összetétele fokozottabb mértékben volt kispolgári, mint az európai országokban, az anarchizmusnak a két forradalom (1905 és 1917) időszakában és ezeknek a forradalmaknak előkészítése idején aránylag elenyésző befolyása volt, ezt részben kétségkívül a bolsevizmus érdemének kell betudni, amely mindig könyörtelen és engesztelhetetlen harcot folytatott az opportunizmus ellen. Azt mondom, hogy „részben", mert még fontosabb szerepe volt az oroszországi anarchizmus meggyengülésében annak, hogy a multban (a XIX. század 70-es éveiben) módjában volt szokatlanul buján kifejlődnie és teljesen bebizonyitania,

hogy mennyire helytelen, mennyire nem alkalmas arra, hogy a forradalmi osztály vezető elmélete legyen.

A bolsevizmus már keletkezése idején, 1903-ban, átvette a kispolgári, félig anarchista (vagy az anarchizmussal kacérkodni hajlandó) forradalmiság elleni kíméletlen harc hagyományát, amely a forradalmi szociáldemokráciánál mindig megvolt és az 1900—1903-as években, amikor Oroszországban a forradalmi proletariátus tömegpártjának alapjait leraktuk, különösen erős gyökeret vert nálunk. A bolsevizmus átvette és folytatta a harcot az ellen a párt ellen, amelynél három fő pontban a legerősebben nyilvánultak meg a kispolgári forradalmiság tendenciái — a „szociálforradalmárok" pártja ellen. Először, ez a párt, amely elvetette a marxizmust, konokul nem akarta (talán helyesebb, ha azt mondjuk, hogy nem tudta) megérteni, hogy minden politikai akció előtt szigorú objektivitással feltétlenül mérlegelni kell az osztályerőket és azok egymáshoz való viszonyát. Másodszor, ez a párt a maga sajátos „forradalmiságát" vagy „baloldaliságát" abban látta, hogy az egyéni terror, a merényletek mellett foglalt állást, amit mi, marxisták, határozottan elvetettünk. Magától értetődik, hogy mi az egyéni terrort csak célszerűség okából vetettük el, az olyan embereket azonban, akik képesek volnának arra, hogy a Nagy Francia Forradalom terrorját, vagy általában egy, az egész világ burzsoáziája által ostromolt, győzelmes forradalmi párt terrorját „elvileg" elítéljék, az ilyen embereket már Plehanov, az 1900—1903-as években, amikor Plehanov marxista és forradalmár volt, kinevette és megbélyegezte. Harmadszor, a „szociálforradalmárok" a „baloldaliságot" abban látták, hogy a német szociáldemokráciának aránylag nem nagy opportunista vétkein gúnyolódtak, de ugyanakkor utánozták ugyanennek a pártnak szélső opportunistáit, például az agrárkérdésben, vagy a proletárdiktatúra kérdésében.

Közbevetőleg megjegyezzük, hogy a történelem most nagy, világtörténelmi méretekben megerősítette azt a véleményt, amely mellett mi mindig síkraszálltunk, nevezetesen, hogy a *forradalmi* német szociáldemokrácia (meg kell jegyezni, hogy már Plehanov, 1900—1903-ban, követelte

Bernsteinnek a pártból való kizárását, a bolsevikok pedig, akik mindig hívek maradtak ehhez a hagyományhoz, 1913-ban leleplezték Legien egész aljasságát, gyalázatos magatartását és árulását) —, hogy a forradalmi német szociáldemokrácia volt a *legközelebb* az olyan párthoz, amelyre a forradalmi proletariátusnak szüksége van ahhoz, hogy győzhessen. Most, 1920-ban, a háborús idők és a háborúutáni első évek megannyi szégyenletes összeomlása és válsága után, világosan látható, hogy a nyugati pártok közül éppen a német forradalmi szociáldemokrácia volt az, amely a legjobb vezéreket adta, és amely a többinél hamarabb állott talpra, épült fel és erősödött meg. Ez látható mind a spartakisták pártján[6], mind a „Németországi Független Szociáldemokrata Párt" baloldali, proletár szárnyán, amely a Kautskyak, Hilferdingek, Ledebourok, Crispienek opportunizmusa és jellemtelensége ellen hajthatatlan harcot folytat. Ha most átfogó pillantást vetünk egy teljesen lezárult történelmi időszakra, nevezetesen a Párizsi Komműntől az első Szovjet Szocialista Köztársaságig terjedő időre, akkor egészen határozottan rajzolódik ki előttünk, vitathatatlanná lesz, hogy mi az álláspontja általában a marxizmusnak az anarchizmus tekintetében. Végeredményben a marxizmusnak lett igaza és ha az anarchisták joggal mutattak is rá a legtöbb szocialista pártban uralkodó államelmélet opportunista voltára, de először is, ez az opportunista jelleg azzal volt kapcsolatban, hogy eltorzították, sőt egyenesen eltitkolták Marx államelméletét („Állam és forradalom" c. könyvemben rámutattam arra, hogy Bebel 36 éven át, 1875-től 1911-ig, véka alá rejtve tartotta Engels levelét, amely különösen szemléletesen, élesen, határozottan és világosan leplezte le a közkeletű szociáldemokrata államelmélet opportunista voltát); másodszor, az opportunista államelmélet helyesbítése, a Szovjethatalomnak és a polgári parlamenti demokráciával szemben való fölényének elismerése, mindez a leggyorsabban és a legszélesebb mederben éppen az európai és amerikai szocialista pártok leginkább marxista irányzataiból indult ki.

Két esetben öltött különösen nagy méreteket a bolsevizmus harca saját pártjának „baloldali" elhajlásai ellen:

1908-ban az akkori igen reakciós „parlamentben" és az igen reakciós törvények béklyójába vert legális munkásegyesületekben való részvétel kérdése körül és 1918-ban (a breszti béke) abban a kérdésben, hogy megengedhető-e valamilyen „kompromisszum".

1908-ban a „baloldali" bolsevikokat kizártuk pártunkból, mert konokul nem akarták megérteni, hogy részt kell vennünk akár a legreakciósabb „parlamentben" is. A „baloldaliak" — közöttük sok kiváló forradalmár, akik később becsülettel állták meg (és állják meg ma is) a helyüket, mint a kommunista párt tagjai — különösen az 1905-ös bojkott során szerzett jó tapasztalatokra támaszkodtak. Amikor a cár 1905 augusztusában kihirdette a tanácskozó „parlament" egybehívását, a bolsevikok ezt a parlamentet — valamennyi többi ellenzéki párttal és a mensevikekkel szemben — bojkottálták és az 1905-ös októberi forradalom csakugyan el is seperte azt. Akkor a bojkott nem azért bizonyult helyesnek, mintha általában helyes volna nem résztvenni a reakciós parlamentekben, hanem azért, mert helyesen ítéltük meg az objektív helyzetet, amely olyan volt, hogy a tömegsztrájkok gyors ütemben politikai sztrájkba, azután forradalmi sztrájkba, majd pedig felkelésbe csaptak át. Azonkívül a harc akkor akörül folyt, hogy meghagyjuk-e a cár kezében az első képviseleti intézmény összehívását, vagypedig megpróbáljuk ezt az összehívást a régi hatalom kezéből kiragadni. Később, mivel már nem voltunk és nem is lehettünk biztosak abban, hogy hasonló objektív helyzettel állunk szemben, továbbá abban, hogy a fejlődés iránya és üteme ugyanaz, a bojkott nem volt többé helyes.

1905-ben a „parlament" bolsevik bojkottja rendkívül becses politikai tapasztalatokkal gazdagította a forradalmi proletariátust, mert megmutatta, hogy a harc legális és illegális, parlamenti és parlamenten kívüli formáinak kombinálása mellett néha hasznos, sőt feltétlenül szükséges a harc parlamenti formáiról való lemondás. De ha ezeket a tapasztalatokat vakon, szolgai módon, kritika nélkül *más* viszonyok között, *más* helyzetben akarjuk felhasználni, akkor a legnagyobb hibát követjük el. 1906-ban a bolsevikok „duma"-bojkottja már hiba volt, bár nem

nagy és könnyen jóvátehető hiba*. Igen komoly és nehezen jóvátehető hiba volt a bojkott 1907-ben, 1908-ban és a következő években, amikor, egyrészt, nem lehetett azt várni, hogy a forradalmi hullám emelkedni fog és felkelésbe csap át, és amikor, másrészt, a megújhodó burzsoá monarchia egész történeti helyzete szükségessé tette a legális és illegális munka kombinálását. Ha most visszatekintünk erre a teljesen lezárult történelmi időszakra, amelynek a következő időszakokkal való összefüggése már egészen nyilvánvaló — különösen világossá válik, hogy a bolsevikok *nem tudták volna* 1908—1914-ben a proletariátus forradalmi pártjának szilárd magvát megtartani (nem is szólva arról, hogy nem tudták volna megszilárdítani, fejleszteni, erősíteni), ha nem tartottak volna ki a legkeményebb harcban a mellett a felfogás mellett, hogy az illegális harci formákat *feltétlenül* egybe kell kapcsolni a legális formákkal, hogy *feltétlenül* részt kell venni az igen reakciós parlamentben és több más, reakciós törvények béklyójába vert intézményben (betegsegélyző pénztárak stb.).

1918-ban nem került sor szakadásra. A „baloldali" kommunisták akkor csak külön csoportot vagy „frakciót" alkottak pártunkon belül, mégpedig nem hosszú ideig. Ugyancsak 1918-ban a „baloldali kommunizmus" legtekintélyesebb képviselői, például Radek és Buharin elvtársak, nyiltan beismerték hibájukat. Ők úgy vélték, hogy a breszti béke az imperialistákkal való, elvileg megengedhetetlen és a forradalmi proletariátus pártjára nézve káros kompromisszum volt. Ez valóban az imperialistákkal kötött kompromisszum volt, de olyan — és olyan viszonyok között kötött — kompromisszum, amely *kötelező* volt.

Mostanában, amikor azt hallom, hogy támadják a breszti béke aláírása idején követett taktikánkat, például a „szociálforradalmárok", vagy amikor Lansbury elvtársnak velem folytatott beszélgetése során tett megjegyzését

* A politikára és a pártokra — megfelelő változtatásokkal — ráillik ugyanaz, ami az egyes emberekre áll. Nem az az okos, aki nem követ el hibát. Ilyen ember nincs és nem is lehet. Az az okos, aki nem követ el nagyon lényeges hibákat és aki könnyen és gyorsan ki tudja javítani azokat.

hallom: „A mi angol szakszervezeti vezéreink azt mondják, hogy nekik is megengedhetők a kompromisszumok, ha a bolsevizmusnak megengedhetők voltak" — akkor rendszerint mindenekelőtt egy egyszerű és „népszerű" hasonlattal felelek:

Képzeljék el, hogy automobiljukat fegyveres banditák állították meg. Önök odaadják nekik pénzüket, útlevelüket, revolverüket és az automobilt. Így aztán megszabadulnak a banditák kellemes szomszédságától. Itt kétségtelenül kompromisszummal állunk szemben. „Do ut des" („adok" neked pénzt, fegyvert, automobilt, „hogy adj" nekem módot arra, hogy ép bőrrel elhordjam magam). De nehéz épeszű embert találni, aki az ilyen kompromisszumot „elvi szempontból megengedhetetlennek" nyilvánítaná, vagy aki kijelentené, hogy az, aki ilyen kompromisszumot kötött, a banditák cinkosa (jóllehet a banditák, amikor az automobilba ültek, azt és a fegyvert újabb rablásokra használhatták fel). A német imperializmus banditáival kötött kompromisszumunk ilyenfajta kompromisszum volt.

Amikor azonban a mensevikek és az eszerek Oroszországban, a scheidemannisták (és jelentékeny mértékben a kautskysták is) Németországban, Otto Bauer és Friedrich Adler (hogy Renner úrról és társairól ne is szóljunk) Ausztriában, a Renaudelek, Longuet-k és társaik Franciaországban, a fábiánusok, a „függetlenek" és a „munkás"-párt (a „labouristák"[7]) Angliában 1914—1918-ban meg 1918—1920-ban saját burzsoáziájuk és néha a „szövetséges" burzsoázia banditáival is *kompromisszumokat* kötöttek saját országuk forradalmi proletariátusa *ellen*, akkor bizony mindezek az urak úgy jártak el, mint a *banditizmus cinkosai*.

A következtetés világos: a kompromisszumokat „elvileg" elvetni, általában mindenféle kompromisszumot megengedhetetlennek tartani — gyerekesség, amelyet még csak komolyan venni is nehéz. Annak a politikusnak, aki a forradalmi proletariátus számára hasznos akar lenni, értenie kell ahhoz, hogy kiragadja éppen az olyan kompromisszumok *konkrét* eseteit, amelyek megengedhetetlenek, amelyekben opportunizmus és *árulás* nyilvánul meg, és

hogy minden erejével bírálja, könyörtelenül leleplezze *ezeket* a *konkrét* kompromisszumokat, engesztelhetetlen harcot folytasson ellenük, s ne adjon agyafúrt szocialista „üzletembereknek" és parlamenti jezsuitáknak módot arra, hogy „általában a kompromisszumokról" szóló elmélkedések segítségével kibújjanak, kihúzzák magukat a felelősség alól. Az angol szakszervezeti „vezér" urak, valamint a fábiánus társaság és a „független" munkáspárt vezérei éppen ilyen módon igyekeznek kibújni az alól a felelősség alól, amely *az általuk elkövetett árulásért*, az általuk kötött *olyan* kompromisszumért terheli őket, amely kompromisszum valóban a legrosszabb opportunizmust, árulást és hitszegést jelenti.

Kompromisszum és kompromisszum között különbség van. Tudnunk kell elemezni minden egyes kompromisszumnak, illetőleg a kompromisszumok minden egyes válfajának körülményeit és konkrét feltételeit. Meg kell tanulnunk megkülönböztetni azt az embert, aki a banditáknak azért adta oda a pénzt meg a fegyvert, hogy csökkentse a banditák által okozott bajt és megkönnyítse a banditák elfogását és agyonlövését, attól az embertől, aki a banditáknak azért ad pénzt és fegyvert, hogy résztvegyen a banditák zsákmányának felosztásában. A politikában ez korántsem mindig olyan könnyű, mint az említett gyermekesen egyszerű kis példában. De akinek eszébe jutna, hogy olyan receptet agyaljon ki a munkások számára, amely az életben előforduló minden esetre előre elkészített megoldásokat tartalmaz, vagy aki azt ígérné, hogy a forradalmi proletariátus politikájában nem lesz semmiféle nehézség és semmiféle bonyolult helyzet, az egyszerűen szédelgő volna.

Hogy elejét vegyem a félremagyarázásoknak, megpróbálok, legalább egészen röviden, leszögezni néhány alapvető tételt, konkrét kompromisszumok elemzése formájában.

Az a párt, amely megkötötte a német imperialistákkal a breszti béke aláírásában kifejezésre jutó kompromisszumot, internacionalizmusát 1914 vége óta a gyakorlatban kovácsolta ki. Volt bátorsága a cári monarchia vereségét hirdetni és a két imperialista rabló közötti háború idején

fellépő „honvédelmet" megbélyegezni. Ennek a pártnak a parlamenti képviselői Szibériába mentek, és nem azon az úton haladtak, amely a burzsoá kormány miniszteri tárcáihoz vezet. A forradalom, amely megdöntötte a cárizmus uralmát és megteremtette a demokratikus köztársaságot, új, mégpedig óriási próbatétel volt e párt számára: a párt nem volt hajlandó semmiféle egyezkedésre „saját" imperialistáival, hanem megdöntésük előkészítésén dolgozott és meg is döntötte őket. A politikai hatalom meghódítása után ez a párt követ kövön nem hagyott sem a földesúri, sem a tőkés tulajdonból. Ez a párt közzétette és semmisnek nyilvánította az imperialisták titkos szerződéseit, *minden* népnek felajánlotta a békét és csak akkor vetette alá magát a breszti rablók erőszakának, amikor az angol és francia imperialisták meghiúsították a békét, a bolsevikok pedig mindent elkövettek, ami emberileg lehetséges volt, hogy a forradalmat Németországban és más országokban siettessék. Hogy az ilyen kompromisszum, amelyet egy ilyen párt, ilyen körülmények között kötött, a legteljesebb mértékben helyes volt, az mindenki előtt napról-napra világosabbá és nyilvánvalóbbá válik.

Az oroszországi mensevikek és eszerek (éppen úgy, mint a II. Internacionále vezérei az 1914—1920-as években világszerte egytől-egyig) árulással kezdték, amikor közvetlenül vagy közvetve igazolni igyekeztek a „honvédelmet", vagyis *saját* rabló burzsoáziájuk védelmét. Folytatták az árulást azzal, hogy koalícióra léptek *saját* országuk burzsoáziájával és *saját* burzsoáziájukkal együtt harcoltak országuk forradalmi proletariátusa ellen. Az ő blokkjuk, amelyet Oroszországban először Kerenszkijjel és a kadetokkal, azután Kolcsakkal és Gyenyikinnel létesítettek, éppúgy mint az a blokk, amelyet külföldi elvbarátaik *saját* országuk burzsoáziájával létesítettek, azt jelentette, hogy a proletariátus ellen átálltak a burzsoázia pártjára. Az *ő* kompromisszumuk, amelyre az imperializmus banditáival léptek, elejétől végig abban állott, hogy az imperialista banditizmus *cinkosaivá* lettek.

V

A „BALOLDALI" KOMMUNIZMUS NÉMETORSZÁGBAN. VEZÉREK — PÁRT — OSZTÁLY — TÖMEG

Azok a németországi kommunisták, akikről most beszélnünk kell, nem „baloldaliaknak" nevezik magukat, hanem — ha nem tévedek — „elvi ellenzéknek". De hogy teljesen magukon viselik a „baloldaliságnak", ennek a „gyermekbetegségnek" ismertetőjeleit, ki fog tűnni további fejtegetéseinkből.

„A Németországi Kommunista Párt (Spartakus Szövetség) szakadása" címmel „a majna-frankfurti helyi csoport" kiadásában megjelent kis brosúra, amely ennek az ellenzéknek álláspontját tükrözi, fölöttébb szemléltetően, pontosan, világosan és röviden ismerteti nézeteinek lényegét. Néhány idézet elég lesz ahhoz, hogy az olvasókat nézeteinek lényegével megismertessük:

„A Kommunista Párt az elszánt osztályharc pártja..."

„... Politikailag ez az átmeneti idő" (a kapitalizmus és a szocializmus közötti átmeneti idő) „a proletárdiktatúra időszaka..."

„... Felmerül a kérdés: ki legyen a diktatúra hordozója: *a kommunista párt-e, vagy a proletárosztály?.. Elvileg* a Kommunista Párt diktatúrájára, vagypedig a proletárosztály diktatúrájára kell-e törekedni?.."

(A kiemelést az idézetben mindenütt az eredetiből vettük át.)

A brosúra szerzője továbbá azzal vádolja a Németországi Kommunista Párt „Központi Bizottságát", hogy ez a „Központi Bizottság" a *Németországi Független Szociáldemokrata Párttal* való *koalíció* útját keresi, hogy a Központi Bizottság *„valamennyi politikai harci eszköz elvi elismerésének kérdését"*, a parlamentarizmust is beleértve, csak azért vetette fel, hogy elpalástolja azt a tulajdonképpeni és legfőbb törekvését, hogy koalícióra lépjen a függetlenekkel. A brosúra így folytatja:

„Az ellenzék más utat választott. Az a véleménye, hogy a Kommunista Párt uralmának és a Párt diktatúrájának kérdése csak taktikai kérdés. Mindenesetre a Kommunista Párt uralma minden párturalom utolsó formája. *Elvileg* a proletár-

osztály diktatúrájára kell törekedni. És a Párt valamennyi intézkedését, szervezeteit, harcának formáját, stratégiáját és taktikáját ennek a célnak a szolgálatába kell állítani. Ennek megfelelően a leghatározottabban el kell vetni minden néven nevezendő kompromisszumot más pártokkal, minden néven nevezendő visszatérést a parlamentarizmus történelmileg és politikailag idejétmúlt harci formáihoz, minden néven nevezendő lavírozást és megegyezéses politikát." „A forradalmi harc jellegzetesen proletár módszereit fokozott mértékben kell hangsúlyozni. Abból a célból viszont, hogy felöleljük a legszélesebb proletár köröket és rétegeket, amelyeknek a forradalmi harcban a Kommunista Párt vezetése alatt kell fellépniök, a legszélesebb alapon és a legszélesebb keretek között új szervezeti formákat kell teremteni. A forradalmi elemek összességének ez a gyűjtőmedencéje az üzemi szervezetek alapján felépített *munkásszövetség*. Ebben a szövetségben kell egyesülniök mindazoknak a munkásoknak, akik követték a jelszót: Ki a szakszervezetekből! Itt sorakozik fel a harcoló proletariátus a legszélesebb harci sorokba. Az osztályharc, a szovjetrendszer és a diktatúra elismerése elég ahhoz, hogy valaki belépjen. A harcoló tömegek minden további politikai nevelése és a harc közben való politikai tájékoztatás a Kommunista Párt feladata, amely a munkásszövetségen kívül áll . . ."

„. . . Most tehát két kommunista párt áll egymással szemben:

Az egyik — a vezérek pártja, amely arra törekszik, hogy a forradalmi harcot *felülről* szervezze és igazgassa, aminek során kompromisszumokat köt és belemegy a parlamentarizmusba, hogy olyan helyzeteket teremtsen, amelyek módot adnak majd neki egy koalíciós kormányba való belépésre, amely kezében tartaná a diktatúrát.

A másik — a tömegpárt, amely a forradalmi harc *alulról való* fellángolását várja, e harc érdekében csak egy, világosan a célhoz vezető módszert ismer és alkalmaz, s elvet mindennemű parlamenti és opportunista módszert; ez az egyetlen módszer a *burzsoázia* fenntartásnélküli *megdöntésének* módszere, hogy azután a szocializmus megvalósítása érdekében megteremthessük a proletár osztálydiktatúrát . . ."

„. . . Ott a vezérek diktatúrája — itt a tömegek diktatúrája! — ez a mi jelszavunk."

Ezek a leglényegesebb tételek, amelyek a Németországi Kommunista Párt ellenzékének nézeteit jellemzik. Ezeknek a fejtegetéseknek elolvasása után minden

bolsevik, aki a bolsevizmus 1903 óta megtett fejlődését tudatosan végigcsinálta vagy közelről figyelte, azonnal azt fogja mondani: „Milyen régi, régóta ismerős limlom ez! Milyen «baloldali» gyerekesség!"

De vegyük közelebbről szemügyre az idézett fejtegetéseket.

Már maga a kérdésnek olyan feltevése, hogy „a párt diktatúrája *vagy* az osztály diktatúrája? a vezérek diktatúrája (pártja) *vagy* a tömegek diktatúrája (pártja)?" — a leghihetetlenebb és legkilátástalanabb eszmezavarról tanuskodik. Vannak emberek, akik azon buzgólkodnak, hogy valami egészen különlegeset *agyaljanak ki* és buzgó okoskodásukkal nevetségessé válnak. Mindenki tudja, hogy a tömegek osztályokra oszlanak; hogy a tömegeket és osztályokat egymással szembeállítani csak olyanformán lehet, ha a társadalmi termelésben elfoglalt helye szerint nem tagolt óriási többséget általában véve szembehelyezzük azokkal a kategóriákkal, amelyek a termelés társadalmi szervezetében külön helyet foglalnak el; hogy az osztályokat rendszerint és a legtöbb esetben, legalább is a modern civilizált országokban, politikai pártok vezetik; hogy a politikai pártokat általános szabályképpen a legtekintélyesebb, legbefolyásosabb, legtapasztaltabb, a legfelelősségteljesebb tisztségekre megválasztott egyének, úgynevezett vezérek többé vagy kevésbbé állandó csoportjai vezetik. Mindez ábécé. Mindez egyszerű és világos. Mire való volt ehelyett holmi zagyva beszéd, holmi új volapük? Egyrészt nyilvánvaló, hogy ezek az emberek megzavarodtak, amikor olyan súlyos helyzetbe kerültek, amelyben a párt legális és illegális helyzetének gyors váltakozása megzavarja a vezérek, pártok és osztályok közötti szokásos, normális, egyszerű viszonyt. Németországban, s ugyanúgy más európai országokban is, túlságosan megszokták a legalitást, megszokták, hogy szabályszerű pártkongresszusok választják szabadon s annak rendje és módja szerint a „vezéreket", hogy a pártok osztályösszetételét kényelmesen lehet felülvizsgálni a parlamenti választások, a népgyűlések, a sajtó útján, a szakszervezetek és más egyesületek hangulata stb. alapján. Amikor ezekről a megszokott módszerekről

a forradalom viharos menete és a polgárháború fejlődése következtében gyorsan át kellett térni a legalitás és illegalitás váltakozására, egybekapcsolásukra, a „vezérek csoportjai" kiválasztásának, kialakításának, vagy megőrzésének „kényelmetlen", „nem-demokratikus" módszereire, az emberek ebbe belezavarodtak és hihetetlen sületlenségeket kezdtek kieszelni. Valószínű, hogy a holland „tribunisták"[8], akik szerencsétlenségükre egy kis országban születtek, ahol megvannak a különösen kiváltságos és különösen állandó jellegű legális helyzet hagyományai és körülményei, mint olyan emberek, akik sohasem látták a legális és illegális helyzet váltakozását, zavarba jöttek, elvesztették a fejüket és elősegítették az ilyen sületlenségek kieszelését.

Másrészt észrevehető, hogy a manapság „divatos" „tömeg" és „vezérek" szavakat egyszerűen meggondolatlanul, összefüggés nélkül használják. Az emberek sokat hallották és alaposan bemagolták a „vezérek" ellen irányuló támadásokat, a vezérek szembeállítását a „tömeggel", de arra nem voltak képesek, hogy fontolóra vegyék, miről is van szó tulajdonképpen, hogy tisztába jöjjenek a dologgal.

A „vezérek" és a „tömegek" közti eltérés minden országban különösen világosan és erősen megmutatkozott az imperialista háború végén és az imperialista háború után. Marx és Engels ennek a jelenségnek fő okát az 1852-től 1892-ig terjedő években Anglia példáján sokszor megmagyarázta. Anglia monopolisztikus helyzete a „tömegből" kiemelt egy félig kispolgári, opportunista „munkásarisztokráciát". Ennek a munkásarisztokráciának a vezérei minduntalan átmentek a burzsoázia oldalára, közvetve vagy közvetlenül a burzsoázia kitartottjai voltak. Marx ennek a söpredéknek megtisztelő gyűlöletét vívta ki magának azzal, hogy nyiltan árulóknak bélyegezte őket. A legújabb (XX. századbeli) imperializmus néhány vezető ország számára monopolista, kiváltságos helyzetet teremtett s ezen az alapon a II. Internacionálén belül mindenütt kialakult az áruló vezérek, opportunisták, szociálsovinisták típusa, akik a maguk céhének, a munkásarisztokraták rétegének érdekeit védik. Az opportunista pártok elszakad-

tak a „tömegektől", azaz a dolgozók legszélesebb rétegeitől, a dolgozók többségétől, a legrosszabbul fizetett munkásoktól. A forradalmi proletariátus győzelme lehetetlen, ha nem harcolunk ez ellen a baj ellen, ha nem leplezzük le, nem bélyegezzük meg és nem kergetjük el az opportunista szociálárúló vezéreket; éppen ilyen politikát kezdett el a III. Internacionále.

Ha valaki odáig megy ebben a tekintetben, hogy a tömegek diktatúráját *általában* szembeállítja a vezérek diktatúrájával, értelmetlenséget és ostobaságot követ el, amin csak nevetni lehet. Különösen mulatságos az, hogy valójában a régi vezérek helyébe, akik egyszerű dolgokról egészen józan nézeteket vallanak, valójában (a „Le a vezérekkel!" jelszó leple alatt) *új vezéreket* tolnak előtérbe, akik hihetetlen ostobaságokat és zagyvaságokat beszélnek. Ilyenek Németországban Lauffenberg, Wolfheim, Horner[9], Karl Schröder, Friedrich Wendel, Karl Erler*. Ez utóbbinak azok a kísérletei, hogy „elmélyítse" a kérdést és kijelentse, hogy a politikai pártok általában véve fölöslegesek és „burzsoá jellegűek", a sületlenségnek olyan csimborasszóját jelentik, hogy az ember csak a vállát vonogathatja. Lám, a kis tévedés mindig szörnyű nagy tévedéssé válhat, ha az ember ragaszkodik hozzá, ha elmélyíti azzal, hogy nagy feneket kerít neki, ha „mindvégig kitart" mellette.

A párteszme és a pártfegyelem tagadása: *idejutott*

---

* „Kommunista Munkás Ujság"[10] (Hamburg, 1920 február 7-i, 32. sz., *Karl Erler* „A párt feloszlatása" c. cikke): „A munkásosztály nem törheti össze a burzsoá államot a burzsoá-demokrácia megsemmisítése nélkül és nem semmisítheti meg a burzsoá-demokráciát a pártok szétrombolása nélkül."

A latin országok legzavarosabb fejű szindikalistáinak és anarchistáinak meglehet az „elégtételük": alapos németek, akik nyilván marxistáknak tekintik magukat (K. Erler és K. Horner az említett ujságban közzétett cikkeikkel különösen alapos érvekkel bizonyítják, hogy alapos marxistáknak tekintik magukat és különösen nevetséges módon hihetetlen ostobaságokat beszélnek, s ezzel elárulják, hogy a marxizmus ábécéjét sem értik), odáig mennek, hogy olyasmit mondanak, aminek se füle se farka. Csupán az, hogy valaki elismeri a marxizmust, még nem mentesít a tévedésektől. Az oroszok ezt különösen jól tudják, mert nálunk a marxizmus különösen gyakran volt „divat".

az ellenzék. Ez pedig annyi, mint a proletariátus teljes lefegyverzése a *burzsoázia javára*. Ez ugyanaz, mint a kispolgári szétforgácsoltság, állhatatlanság, kitartásra, egyesülésre, szervezett cselekvésre való képtelenség, amely, ha az ember elnéző vele szemben, minden proletárforradalmi mozgalomnak feltétlenül vesztét okozza. Aki a kommunizmus szempontjából tagadja a párteszmét, az a (németországi) kapitalizmus csődjének küszöbéről a kommunizmusnak nem az alsó és nem a középső, hanem a felső szakaszába akar átugorni. Mi Oroszországban a kapitalizmusból a szocializmusba, vagyis a kommunizmus alsó fokára való átmenetnek első lépéseit éljük át (most, a burzsoázia megdöntését követő harmadik évben). Az osztályok, a hatalomnak a proletariátus által való meghódítása *után* még *évekig* megmaradtak és mindenütt megmaradnak. Legfeljebb talán Angliában, ahol nincsenek parasztok (kisüzem-tulajdonosok azonban mégiscsak vannak!), lesz ez a határidő rövidebb. Az osztályok megszüntetése nemcsak azt jelenti, hogy elkergetjük a földbirtokosokat meg a tőkéseket — ezt viszonylag könnyen elvégeztük —, jelenti azt is, hogy *felszámoljuk a kis árutermelőket*, márpedig a kis árutermelőket *nem lehet elkergetni*, nem lehet elnyomni, ezekkel *össze kell férni*, ezeket csak igen hosszadalmas, igen lassú, óvatos szervezőmunkával lehet (és kell) átformálni, átnevelni. A kis árutermelők a proletariátust minden oldalról a kispolgáriság levegőjével veszik körül, átitatják vele, demoralizálják vele a proletariátust, aminek következtében a proletariátus soraiban állandóan kiújul a kispolgári gerinctelenség, szétforgácsolódás, individualizmus, az átmenet a lelkesedésből a csüggedésbe. A proletariátus politikai pártjában a legszigorúbb központosításra és fegyelemre van szükség ahhoz, hogy ezzel szembeszállhassunk, hogy a proletariátus *szervező* feladatát (márpedig ez a proletariátus *főfeladata)* helyesen, sikeresen, győzelmesen valóra válthassuk. A proletariátus diktatúrája szívós harc, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen. Milliók és tízmilliók szokásainak ereje — a legrettenetesebb erő. Acélos és harcedzett párt

nélkül, az osztály valamennyi becsületes elemének bizalmát élvező párt nélkül, olyan párt nélkül, amely figyelemmel tudja kísérni és befolyásolni tudja a tömegek hangulatát — ilyen harcot sikeresen vívni lehetetlen. A központosított nagyburzsoáziát legyőzni ezerszerte könnyebb, mint „legyőzni" a kistulajdonosok millióit és tízmillióit, márpedig ezek a maguk mindennapi, hétköznapi, láthatatlan, megfoghatatlan bomlasztó tevékenységükkel *éppen azokat* az eredményeket valósítják meg, amelyekre a burzsoáziának szüksége van, amelyek *visszaállítják* a burzsoáziát. Aki csak valamelyest is gyengíti a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktatúrája idején), az ténylegesen a burzsoáziát segíti a proletariátus ellen.

A vezérek, a párt, az osztály és a tömeg viszonyának kérdése mellett fel kell vetni a „reakciós" szakszervezetek kérdését. De előbb legyen szabad még néhány befejező megjegyzést tennem pártunk tapasztalatai alapján. Támadások a „vezérek diktatúrája" ellen pártunkban *mindig voltak:* emlékezetem szerint az első ilyen természetű támadások 1895-ben fordultak elő, amikor forma szerint még nem volt párt, de a központi csoport Pétervárott kialakulóban volt és magára kellett vállalnia a kerületi csoportok vezetését. Pártunk IX. kongresszusán (1920 áprilisában) volt egy kis ellenzék, amely szintén a „vezérek diktatúrája", az „oligarchia" stb. ellen beszélt. Nincs tehát semmi csodálatos, semmi új, semmi borzasztó abban, ha a németeknél fellép a „baloldali kommunizmus", ez a „gyermekbetegség". Ez a betegség minden veszedelem nélkül múlik el, sőt a szervezet utána még erősebb lesz. Másrészt a legális és illegális munka gyors váltakozása, amely azzal járt együtt, hogy éppen a vezérkart, éppen a vezéreket kellett különösen „dugdosni", különösen elkonspirálni, nálunk néha igen veszedelmes jelenségekre vezetett. A legnagyobb baj az volt, hogy 1912-ben egy provokátor, Malinovszkij, került be a bolsevikok Központi Bizottságába. Malinovszkij tucatjával árulta el, juttatta fegyházba a legjobb és legodaadóbb elvtársakat, és sokaknak közülük megrövidítette az életét. Hogy nem okozott még nagyobb bajt, az csak azért volt, mert nálunk a legális és

az illegális munka egybekapcsolása helyesen volt megszervezve. Malinovszkijnak, hogy bizalmunkat megnyerje, mint a párt Központi Bizottsága tagjának és duma-képviselőnek segítenie kellett nekünk legális napilapok kiadásában, amelyek értettek ahhoz, hogy a cárizmus viszonyai között is harcoljanak a mensevikek opportunizmusa ellen, és megfelelő burkolt formában hirdessék a bolsevizmus alapelveit. Malinovszkij ugyanakkor, amikor egyik kezével tucatjával küldte a bolsevizmus legjobb embereit a fegyházba és a halálba, a másik kezével kénytelen volt segíteni nekünk abban, hogy a legális sajtó útján az új bolsevikok tízezreit neveljük. Nem árt, ha azok a német (valamint angol, amerikai, francia és olasz) elvtársak, akik most az előtt a feladat előtt állanak, hogy megtanuljanak forradalmi munkát végezni a reakciós szakszervezetekben, alaposan fontolóra veszik ezt a tényt*.

Sok országban, köztük a legelőrehaladottabb országokban, a burzsoázia most kétségtelenül provokátorokat küld és provokátorokat fog küldeni a kommunista pártokba. Az ilyen veszély elleni harc egyik eszköze — az illegális és legális munka ügyes egybekapcsolása.

VI

KELL-E DOLGOZNIOK A FORRADALMÁROKNAK A REAKCIÓS SZAKSZERVEZETEKBEN?

A német „baloldaliak" a maguk számára eldöntöttnek tekintik, hogy erre a kérdésre feltétlenül tagadóan kell válaszolni. Az ő véleményük szerint, a szónoklatok

* Malinovszkij Németországban volt hadifogságban. Amikor a bolsevikok hatalomrajutása után visszatért Oroszországba, azonnal bíróság elé állították és munkásaink agyonlőtték. A mensevikek különösen rosszindulatúan támadtak bennünket azért a hibánkért, hogy provokátor került a párt Központi Bizottságába. De amikor mi Kerenszkij idején azt követeltük, hogy a duma elnökét, Rodzjankót, tartóztassák le és állítsák bíróság elé, mert Rodzjanko már a háború előtt tudott arról, hogy Malinovszkij provokátor és *nem közölte* ezt a dumabeli trudovikokkal és a munkásokkal, akkor sem a mensevikek, sem az eszerek, akik Kerenszkijjel együtt résztvettek a kormányban, nem támogatták követelésünket, és Rodzjanko szabadlábon maradt, szabadon ment át Gyenyikinhez.

és dühös kifakadások a „reakciós" és „ellenforradalmi" szakszervezetek ellen elegendők annak „bebizonyítására" (különösen „komoly" és különösen ostoba benyomást kelt ez K. Horner esetében), hogy a forradalmároknak, a kommunistáknak nem kell, sőt nem is szabad dolgozniok a sárga, szociálsoviniszta, megalkuvó, Legien-féle ellenforradalmi szakszervezetekben.

De bármily biztosak is a német „baloldaliak" abban, hogy ez a taktika forradalmi taktika, valójában ez a taktika gyökerében téves és nem tartalmaz egyebet üres frázisoknál.

Hogy ezt megmagyarázzam, a mi tapasztalatainkkal kezdem a dolgot — e cikk általános tervének megfelelően, minthogy ennek a cikknek az a célja, hogy alkalmazza Nyugat-Európára azt, ami a bolsevizmus történetéből és mai taktikájából általánosan alkalmazható, általános érvényű, általánosan kötelező.

A vezérek, a párt, az osztály és a tömegek közötti viszony és ezzel együtt a proletariátus diktatúrájának és pártjának a szakszervezetekhez való viszonya nálunk jelenleg konkrétan a következőképpen áll. A diktatúrát a Szovjetekbe szervezett proletariátus gyakorolja, amelyet a legutóbbi (1920 áprilisi) pártkongresszus adatai szerint 611 000 tagot számláló kommunista, bolsevik párt vezet. A tagok száma, mind az Októberi Forradalom előtt, mind utána, igen erősen ingadozott és azelőtt, még 1918-ban és 1919-ben is, jóval kisebb volt[11]. Mi félünk a párt túlságos növelésétől, mert egy kormányzó pártba elkerülhetetlenül karrieristák és csirkefogók igyekeznek befurakodni, akik nem érdemelnek egyebet, mint hogy agyonlőjék őket. Legutoljára a párt kapuját — kizárólag munkások és parasztok számára — azokban a napokban (1919 telén) tártuk fel szélesen, amikor Jugyenics néhány versztnyire állott Pétervártól, Gyenyikin pedig Orelben volt (kb. 350 versztnyire Moszkvától), azaz amikor a Szovjetköztársaságot rettenetes, halálos veszedelem fenyegette, és amikor kalandorok, karrieristák, csirkefogók és általában a nem állhatatos emberek a kommunistákhoz való csatlakozástól semmiesetre sem várhattak előnyös karriert (sőt inkább akasztófát és kínzásokat várhattak). A pártot,

amely évenként kongresszusra ül össze (a legutóbbi kongresszusra minden ezer tag választott egy küldöttet), a kongresszuson választott 19 tagú Központi Bizottság vezeti, a folyó munkát pedig Moszkvában még kisebb testületeknek, mégpedig az úgynevezett „Orgbjuró"-nak (Szervező Iroda) és a „Politbjuró"-nak (Politikai Iroda) kell vezetniök, amelyeket a Központi Bizottság teljes ülésein választanak és amelyek a Központi Bizottság öt-öt tagjából állanak. Szóval a legteljesebb „oligarchiát" látjuk. Köztársaságunkban egyetlen állami intézmény sem intéz el fontosabb politikai vagy szervezeti kérdést a párt Központi Bizottságának irányító utasításai nélkül.

A párt munkájában közvetlenül a *szakszervezetekre* támaszkodik, amelyeknek jelenleg, a legutóbbi (1920 áprilisi) kongresszus adatai szerint 4 milliónál több tagjuk van s amelyek formailag *pártonkívüliek*. Ténylegesen azonban a szakszervezetek óriási többségének minden vezető intézménye — elsősorban természetesen a szakszervezetek összoroszországi központja vagy irodája (VCSzPSz — Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács) — kommunistákból áll és végrehajtja a párt minden utasítását. Az eredmény, mindent összevéve, egy formailag nem kommunista, rugalmas és aránylag széleskörű, roppant hatalmas proletár apparátus, amelynek révén a párt szorosan egybekapcsolódik az *osztállyal* és a *tömeggel*, s amelynek révén, a párt vezetésével, megvalósul *az osztály diktatúrája*. A szakszervezetekkel való legszorosabb kapcsolat nélkül, a szakszervezetek odaadó támogatása nélkül, a szakszervezeteknek nemcsak a gazdasági, *hanem a katonai* építőmunka terén is végzett legönfeláldozóbb munkája nélkül — természetesen, nemhogy két és fél évig, de még két és fél hónapig sem tudtuk volna kormányozni az országot és gyakorolni a diktatúrát. Világos, hogy ez az igen szoros kapcsolat a gyakorlatban azt jelenti, hogy igen bonyolult és sokoldalú agitációs és propagandamunkát kell folytatni, kellő időben, méghozzá gyakran kell megbeszéléseket tartani nemcsak a vezető, hanem általában a befolyásos szakszervezeti funkcionáriusokkal, erélyesen kell harcolni a mensevikek ellen, akiknek, bár egészen kis számban, mindezideig

vannak híveik, akiket mindenféle ellenforradalmi cselfogásra tanítanak, a demokrácia (a *burzsoá* demokrácia) ideológiai védelmétől és a szakszervezetek „függetlenségének" (a proletárhatalomtól való függetlenségének) hirdetésétől kezdve egészen a proletárfegyelem szabotálásáig stb. stb.

Azt a kapcsolatot, amelyet a szakszervezetek útján tartunk fenn a „tömegekkel", mi elégtelennek tartjuk. A gyakorlat nálunk a forradalom során olyan intézményt teremtett — és mi minden tekintetben támogatni, fejleszteni, bővíteni igyekszünk ezt az intézményt —, mint a *pártonkívüli munkás- és parasztkonferenciák*, amelyek révén figyelemmel kísérjük a tömegek hangulatát, közelebb kerülünk hozzájuk, kielégítjük igényeiket, a legjobb munkaerőket a tömegek sorából állami tisztségekre nevezzük ki stb. Az egyik legutóbbi rendelet, amely az Állami Ellenőrzés Népbiztosságának „Munkás és Paraszt Felügyeletté" való átalakításáról szól, feljogosítja az ilyen pártonkívüli konferenciákat, hogy különböző felülvizsgálatok stb. céljaira ők válasszák az Állami Ellenőrzés tagjait.

Továbbá, a párt egész munkája magától értetődően a Szovjetek útján folyik, amelyek a dolgozó tömegeket, foglalkozási ágra való tekintet nélkül, egyesítik. A kerületi Szovjetkongresszusok olyan *demokratikus* intézmények, amilyeneket a burzsoá világban még a legjobb demokratikus köztársaságok sem láttak eddig és e kongresszusok révén (amelyeket a párt igyekszik minél nagyobb figyelemmel kísérni), valamint olymódon, hogy a faluba különböző tisztségekre állandóan öntudatos munkásokat vezényelünk, érvényre juttatjuk a proletariátus vezetőszerepét a parasztság irányában, gyakoroljuk a városi proletariátus diktatúráját, rendszeresen harcolunk a gazdag, burzsoá, kizsákmányoló és üzérkedő parasztság ellen stb.

Ilyen a proletár államhatalom általános gépezete, „felülről", a diktatúra gyakorlásának szempontjából nézve. Az olvasó remélhetőleg meg fogja érteni, hogy az orosz bolseviknak — aki ezt a gépezetet ismeri és megfigyelte, hogyan fejlődött ki ez a gépezet 25 év folyamán kis, illegális földalatti propagandakörökből — miért nem

tűnhetnek fel a „felülről" *vagy* „alulról", a vezérek diktatúrája *vagy* a tömegek diktatúrája és ehhez hasonló beszédek egyébnek, mint nevetséges, gyerekes esztelenségnek, olyasvalaminek, mintha arról folyna a vita, hogy az embernek a ballába hasznosabb-e, vagy a jobbkeze.

Ugyanilyen nevetséges, gyerekes badarságnak kell tartanunk a német baloldaliaknak azokat a mélyenszántó, fölöttébb tudós és rettentően forradalmi beszédeit, hogy a kommunisták nem dolgozhatnak és kommunistáknak nem is szabad dolgozniok a reakciós szakszervezetekben, hogy erről a munkáról le lehet mondani, hogy ki kell lépni a szakszervezetekből és hogy feltétlenül egészen újsütetű, egészen tiszta — nagyon kedves (és valószínűleg nagyobbrészt igen fiatal) kommunisták által kiagyalt — „munkásszövetséget" kell teremteni stb. stb.

A kapitalizmus egyrészt a munkások között évszázadok során kialakult régi szakmai és mesterségbeli különbségeket hagy elkerülhetetlenül örökségül a szocializmusra, másrészt pedig olyan szakszervezeteket, amelyek csak igen lassan, hosszú éveken át fejlődhetnek és fejlődnek majd átfogóbb, kevésbbé szakmai jellegű ipari szövetségekké (olyanokká, amelyek egész termelési ágakat, nem pedig csak egyes szakmákat, mesterségeket, illetőleg foglalkozási ágakat ölelnek fel), s azután ezeken az ipari szövetségeken át fognak áttérni az emberek közötti munkamegosztás megszüntetésére, arra, hogy *minden irányban fejlett és minden irányban iskolázott* embereket, olyan embereket neveljenek, tanítsanak és képezzenek ki, akik *mindenhez értenek*. A kommunizmus e felé a cél felé halad, e felé a cél felé kell haladnia és *el is fogja érni ezt a célt*, de csak sok-sok év mulva. Ha valaki ma kísérletet tesz arra, hogy gyakorlatilag elébevágjon a teljesen kifejlődött, teljesen megszilárdult és kialakult, teljesen kibontakozott és megérett kommunizmus e jövendő eredményének, akkor ez annyi, mintha egy négyéves gyereket akarna felsőbb matematikára tanítani.

A szocializmus építését nem képzeletbeli és nem általunk külön erre a célra teremtett emberanyagból lehet (és kell) megkezdenünk, hanem abból az anyagból, amelyet a kapitalizmus hagyott ránk örökül. Ez, szó se róla, igen

„nehéz dolog", de a feladatnak minden más felfogása annyira komolytalan, hogy nem is érdemes róla beszélni.

A szakszervezetek a kapitalizmus fejlődésének elején óriási haladást jelentettek a munkásosztály számára, átmenetet jelentettek a munkások szétforgácsoltságától és tehetetlenségétől az osztály egyesülésének *kezdetéhez*. Amikor a proletárok osztályegyesülésének *legmagasabb* formája, a *proletariátus forradalmi pártja* (amely nem érdemli meg ezt a nevet, amíg nem tanulja meg a vezéreket az osztállyal és a tömegekkel egyetlen egészbe, egyetlen elválaszthatatlan egységbe forrasztani) fejlődésnek indult, akkor a szakszervezetek elkerülhetetlenül *bizonyos* reakciós vonásokat, bizonyos céhszerű szűk látókört, bizonyos politikamentességre való hajlamot, bizonyos merevséget stb. kezdtek mutatni. A proletariátus fejlődése azonban sehol a világon nem ment és nem is mehetett végbe másképp, mint a szakszervezeteken keresztül, a munkásosztály pártjával való kölcsönhatásuk útján. A politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítása a proletariátus mint osztály számára óriási lépést jelent előre, és a pártnak az a feladata, hogy még nagyobb mértékben, méghozzá újszerűen és nemcsak a régi módon nevelje a szakszervezeteket, vezesse őket, ugyanakkor azonban nem szabad megfeledkeznie arról, hogy a szakszervezetekre még szükség van és sokáig szükség lesz, mint a „kommunizmus iskoláira" és a proletárokat diktatúrájuk gyakorlására előkészítő iskolákra, mint a munkások nélkülözhetetlen egyesüléseire, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az ország egész gazdaságának igazgatása fokozatosan a munkás*osztály* (és nem egyes szakmák), azután pedig a dolgozók összességének kezébe menjen át.

Az, hogy a szakszervezetek az említett értelemben *bizonyos fokig* „reakciósak", a proletariátus diktatúrája idején *elkerülhetetlen*. Aki ezt nem érti, az egyáltalán nem értette meg a kapitalizmusból a szocializmusba való *átmenet* alapfeltételeit. Félni *ettől* a „reakciósságtól", megpróbálni *meglenni* nélküle, átugorni rajta — a legnagyobb ostobaság, mert ez ugyanaz, mint félni a proletár élcsapat szerepétől, amely abban áll, hogy a munkásosztály és a parasztság legelmaradottabb rétegeit és töme-

geit tanítja, felvilágosítja, neveli, bevonja az új életbe. Másfelől elhalasztani a proletárdiktatúra megvalósítását addig az időpontig, amikor már egyetlen olyan munkás sem lesz, aki szűklátókörű szakmai szempontból nézi a dolgokat, egyetlen olyan munkás sem lesz, akiben céhes szellemű és trade-unionista előítéletek vannak, még nagyobb hiba volna. A politikus művészete (a kommunistánál pedig feladatainak helyes megértése) éppen abban áll, hogy helyesen kell megítélnie azokat a körülményeket és azt a pillanatot, amikor a proletariátus élcsapata sikeresen veheti kezébe a hatalmat, amikor ennek során és ezután elegendő támogatást kaphat a munkásosztály és a nem-proletár dolgozó tömegek elég széles rétegei részéről, amikor ezután módjában áll fenntartani, erősíteni, szélesebb alapokra fektetni uralmát azáltal, hogy a dolgozók mind szélesebb tömegeit neveli, tanítja és a maga oldalára állítja.

Továbbá: Oroszországnál előrehaladottabb országokban az, hogy a szakszervezetek bizonyos fokig reakciósak, kétségkívül sokkal erősebben nyilvánult meg, és ennek sokkal erősebben is kellett megnyilvánulnia, mint nálunk. Nálunk a mensevikek azt a támaszt, amellyel a szakszervezetekben rendelkeztek (részben igen kevés szakszervezetben még most is rendelkeznek), éppen a céhekre jellemző szűk látókörnek, a szakmai önzésnek és opportunizmusnak köszönhetik. Nyugaton az ottani mensevikek sokkal erősebben „vertek gyökeret" a szakszervezetekben, ott sokkal szélesebb *szakszervezeti, szűklátókörű, önző, érdeslelkű, kapzsi, nyárspolgári, imperialista beállítottságú, az imperializmus által megvesztegetett és az imperializmus által megrontott „munkásarisztokrata"* réteg alakult ki, mint nálunk. Ez vitathatatlan. A harc a Gompers-ek, Jouhaux úrék, a Hendersonok, Merrheimek, Legienek és kompániájuk ellen Nyugat-Európában sokkal nehezebb, mint a mi mensevikjeink elleni harc, akik *tökéletesen egyöntetű* társadalmi és politikai típust képviselnek. Ezt a harcot kíméletlenül kell folytatni és — mint ahogy mi tettük — feltétlenül folytatni kell mindaddig, amíg az opportunizmus és a szociálsovinizmus valamennyi javíthatatlan vezérét teljesen meg nem bélyegeztük és a szak-

szervezetekből ki nem kergettük. A politikai hatalmat nem lehet meghódítani (és nem is szabad kísérletet tenni a politikai hatalom megragadására) mindaddig, amíg ez a harc nem ért el *bizonyos* fokot; csakhogy a különböző országokban és különböző viszonyok között ez a „bizonyos fok" *nem egyforma*, s ezt a fokot helyesen megállapítani minden egyes országban csakis a proletariátus megfontolt, tapasztalt és hozzáértő politikai vezetői tudják. (A siker fokmérőjét ebben a harcban nálunk többek között az 1917 novemberében, néhány nappal az 1917 október 25-i proletárforradalom után lezajlott Alkotmányozó-gyűlési választások jelentették, amikor is a mensevikek ezeken a választásokon döntő vereséget szenvedtek, a bolsevikok 9 millió szavazatával szemben csak 700 000 — a Kaukázusontúlt is hozzászámítva 1 400 000 — szavazatot kaptak; lásd „Az Alkotmányozó-gyűlési választások és a proletárdiktatúra" c. cikkemet[12] a „Kommunyisztyicseszkij Internacional" c. folyóirat 7—8. számában.)

A „munkásarisztokrácia" elleni harcot azonban mi a munkástömegek nevében és azért folytatjuk, hogy ezeket a magunk oldalára állítsuk; az opportunista és szociálsoviniszta vezérek elleni harcot azért folytatjuk, hogy a munkásosztályt a magunk oldalára állítsuk. Ezt az egészen elemi és teljesen nyilvánvaló igazságot elfelejteni ostobaság volna. És éppen ezt az ostobaságot követik el azok a német „baloldali" kommunisták, akik *abból*, hogy a szakszervezetek *vezető rétege* reakciós és ellenforradalmi elemekből áll, azt a következtetést vonják le, hogy ... ki kell lépni a szakszervezetekből!! hogy le kell mondani a szakszervezetekben való munkáról!! hogy a munkásszervezeteknek új, *kiagyalt* formáit kell megteremteni!! Ez megbocsáthatatlan ostobaság, ennél nagyobb szolgálatot kommunisták a burzsoáziának nem is tehetnének. Mert a mi mensevikjeink, mint a szakszervezetek opportunista, szociálsoviniszta, kautskysta vezérei egytől-egyig, nem egyebek, mint a „burzsoázia ügynökei a munkásmozgalmon belül" (amit mi a mensevikekkel szemben mindig hangoztattunk), vagy az amerikai Daniel de Leon követőinek pompás és igen találó kifejezése szerint, a „tőkésosztály munkás ügyvivői" (labor lieutenants of the

capitalist class). Nem dolgozni a reakciós szakszervezetekben annyit jelent, mint a nem eléggé fejlett vagy elmaradt munkástömegeket a reakciós vezérek, a burzsoázia ügynökei, a munkásarisztokraták vagy az „elpolgáriasodott munkások" befolyása alatt hagyni (l. Engels levelét, amelyet 1858-ban írt Marxnak az angol munkásokról[13]).

Éppen az a sületlen „elmélet", amely szerint a kommunistáknak nem kell résztvenniök a reakciós szakszervezetekben, mutatja a legszemléltetőbben, hogy milyen könnyelműen ítélik meg ezek a „baloldali" kommunisták a „tömegek" befolyásolásának kérdését, milyen visszaélést követnek el, amikor nagy hangon a „tömegekre" hivatkoznak. Ahhoz, hogy a „tömegeknek" segíteni tudjunk, hogy kivívjuk a „tömegek" rokonszenvét, együttérzését, támogatását, az szükséges, hogy ne féljünk a nehézségektől, ne féljünk a „vezérek" akadékoskodásától, gáncsoskodásától, sértegetéseitől, üldözéseitől (ezek a vezérek, mivel opportunisták és szociálsoviniszták, a legtöbb esetben közvetlen vagy közvetett összeköttetésben állanak a burzsoáziával és a rendőrséggel) és hogy feltétlenül *ott dolgozzunk, ahol a tömegek vannak.* Képesnek kell lenni minden áldozatra, érteni kell akár a legnagyobb akadályok leküzdéséhez, ahhoz, hogy rendszeresen, szívósan, állhatatosan, türelmesen folytathassunk propagandát és agitálhassunk éppen azokban az intézményekben, egyesületekben, szövetségekben, még ha az elképzelhető legreakciósabbak is, amelyekben proletár vagy félproletár tömegek vannak. Márpedig éppen a szakszervezetek és a munkásszövetkezetek (az utóbbiak legalább is néha) azok a szervezetek, amelyekben tömegek vannak. A „Folkets Dagblad Politiken"* c. svéd ujság (1920 március 10-i szám) adatai szerint Angliában a szakszervezetek tagjainak száma 1917 végétől 1918 végéig 5,5 millióról 6,6 millióra emelkedett, vagyis 19%-kal nőtt. 1919 végére a taglétszám elérte a $7^1/_2$ milliót. Franciaországra és Németországra vonatkozólag a megfelelő adatok nincsenek most kezem ügyében, de egészen vitathatatlanok és köztudomásúak azok a tények, amelyek arról tanuskodnak, hogy a szakszervezе-

* — „Politikai Népujság". — *Szerk.*

tek taglétszáma ezekben az országokban is nagymértékben nő.

Ezek a tények napnál világosabban mutatják, és ezt ezernyi más adat is megerősíti, hogy éppen a proletártömegekben, „lent", az elmaradottak között, nő az öntudat és fokozódik a szervezkedésre való törekvés. Angliában, Franciaországban, Németországban millió meg millió munkás *elsőízben* tér át a teljes szervezetlenségről a szervezet elemi, legalacsonyabb, legegyszerűbb, számukra (azok számára, akik még teljesen át vannak itatva polgári-demokratikus előítéletekkel) leginkább érthető formájára, nevezetesen a szakszervezetekre — a forradalmár, de oktalan baloldali kommunisták azonban ott állnak mellettük, azt kiáltozzák, hogy „tömeg", „tömeg"! és *nem hajlandók dolgozni a szakszervezeteken belül!!* azt hozzák fel ürügyül, hogy a szakszervezetek „reakciósak"!! egy egészen újsütetű, tiszta, polgári-demokratikus előítéletekkel meg nem fertőzött, a szakmai szellem és a szakmai szűkkeblűség bűnétől mentes „munkásszövetséget" találnak ki, amely állítólag átfogó lesz (lesz!) és ahol a belépéshez csak (csak!) az kell majd, hogy a belépő „elismerje a szovjetrendszert és a diktatúrát" (lásd a fentebbi idézetet)!!

Nagyobb oktalanságot, a forradalomra nézve nagyobb kárt annál, mint amit a „baloldali" forradalmárok okoznak, elképzelni sem lehet! Ha mi most Oroszországban, az oroszországi burzsoázián és az Antant burzsoáziáján aratott példátlan győzelmek két és fél esztendeje után, a szakszervezetekbe való belépés feltételéül a „diktatúra elismerését" tűznők ki, akkor butaságot követnénk el, ártanánk a tömegekre gyakorolt befolyásunknak és segítenénk a menseviceknek. Hiszen a kommunisták feladata éppen az, hogy tudják *meggyőzni* az elmaradottakat, hogy tudjanak dolgozni *köztük*, nem pedig az, hogy kiagyalt, gyerekesen „baloldali" jelszavakkal *elhatárolják magukat* tőlük.

Nem kétséges, hogy Gompers, Henderson, Jouhaux és Legien úrék nagyon hálásak az olyan „baloldali" forradalmároknak, akik, mint a német „elvi" ellenzék (isten őrizz az ilyen „elvhűségtől"!), vagy mint egyes forradalmárok az amerikai „Világ Ipari Munkásai"[14] szövetségben,

azt hirdetik, hogy a reakciós szakszervezetekből ki kell lépni és a bennük való munkáról le kell mondani. Nem kétséges, hogy ezek az urak, az opportunizmus „vezérei", fel fogják használni a polgári diplomácia minden cselfogását, a polgári kormányok, a papok, a rendőrség és a bíróságok segítségéhez fognak folyamodni azért, hogy ne engedjék be a kommunistákat a szakszervezetekbe, hogy mindenképpen kiszorítsák őket onnan, hogy a szakszervezetekben folytatott munkájukat minél kellemetlenebbé tegyék, hogy sértegessék őket, hajszát indítsanak ellenük, üldözzék őket. Érteni kell ahhoz, hogy mindezzel szembeszálljunk, hogy minden áldozatra készek legyünk, sőt, hogy szükség esetén mindenféle cselfogáshoz, ravaszsághoz, illegális módszerekhez, az igazság elhallgatásához, eltitkolásához folyamodjunk, csak azért, hogy behatoljunk a szakszervezetekbe, hogy megmaradjunk bennük, hogy mindenáron kommunista munkát fejtsünk ki bennük. A cárizmus idején 1905-ig nem volt semmiféle „legális lehetőségünk", de amikor Zubatov, az ohrana embere, feketeszázas munkásgyűléseket hívott egybe és feketeszázas munkásegyesületeket szervezett, hogy a forradalmárokat kézrekerítse és harcoljon ellenük, mi ezekre a gyűlésekre és ezekbe az egyesületekbe is elküldtük pártunk tagjait (én személyesen emlékszem közülük Babuskin elvtársra, egy kiváló pétervári munkásra, akit a cári tábornokok 1906-ban agyonlövettek), ezek kapcsolatot teremtettek a tömegekkel, ügyesen módját ejtették annak, hogy agitációt fejtsenek ki és kiragadták a munkásokat a Zubatov-ügynökök befolyása alól*. Természetesen Nyugat-Európában, amelyet különösen átitattak a különösen erős gyökereket eresztett legalitás- és alkotmánytisztelő polgári-demokratikus előítéletek, az ilyesmit nehezebb keresztülvinni. De keresztül lehet és keresztül is kell vinni, mégpedig rendszeresen.

A III. Internacionále Végrehajtó Bizottságának véleményem szerint határozottan el kell ítélnie általában azt

* A Gompers-ek, Hendersonok, Jouhaux-k és Leglenek nem egyebek Zubatovoknál és a mi Zubatovunktól csak európai öltözékük, eleganciájuk, aljas politikájuknak civilizált, ravasz, demokratikus frázisokkal felsallangozott módszerei különböztetik meg őket.

a politikát, amely ellenzi a részvételt a reakciós szakszervezetekben (amikoris részletesen meg kell indokolnia, hogy miért oktalan a részvétel ellenzése és miért rendkívül káros a proletárforradalom szempontjából), és el kell ítélnie külön a holland kommunista párt néhány tagjának magatartását, akik — akár közvetlenül, akár közvetve, akár nyiltan, akár burkoltan, akár teljesen, akár részben — támogatták ezt a helytelen politikát. A végrehajtó bizottságnak szerintem a Kommunista Internacionále következő kongresszusán javaslatot kell tennie, hogy a kongresszus ítélje el ezt a helytelen politikát. A III. Internacionálénak szakítania kell a II. Internacionále taktikájával és ezért a kényes kérdéseket nem szabad megkerülnie, nem szabad elpalástolnia, hanem élükre kell azokat állítania. A „függetleneknek" (a Németországi Független Szociáldemokrata Pártnak) szemtől-szembe kereken megmondtuk az igazat, a „baloldali" kommunistáknak is szemtől-szembe kereken meg kell mondanunk, hogy mi az igazság.

VII

RÉSZT KELL-E VENNÜNK A POLGÁRI PARLAMENTEKBEN?

A német „baloldali" kommunisták a legnagyobb megvetéssel — és a legnagyobb könnyelműséggel — tagadólag felelnek erre a kérdésre. Indokaik? A fentebbi idézetben láttuk:

„. . . a leghatározottabban el kell vetni minden néven nevezendő visszatérést a parlamentarizmus történelmileg és politikailag idejétmúlt harci formáihoz . . ."

Ez szinte nevetségesen nagyképűen hangzik és nyilvánvalóan helytelen. „Visszatérés" a parlamentarizmushoz! Talán Németországban már Tanácsköztársaság van? Nem úgy fest a dolog! Hogy lehet akkor „visszatérésről" beszélni? Hát nem üres frázis ez?

A parlamentarizmus „történelmileg idejét múlta". Ez propagandisztikus értelemben igaz. De mindenki tudja, hogy ettől a *gyakorlati* leküzdésig még nagyon

hosszú az út. A kapitalizmusról már sok évtizeddel ezelőtt el lehetett mondani — mégpedig teljes joggal —, hogy „történelmileg idejét múlta", de ez egyáltalán nem küszöböli ki annak szükségességét, hogy a kapitalizmus *talaján* igen hosszú és igen szívós harcot folytassunk. A parlamentarizmus „történelmileg idejét múlta" *világtörténelmi értelemben*, azaz a burzsoá parlamentarizmus *kora* véget ért és *megkezdődött* a proletárdiktatúra *kora*. Ez vitathatatlan. De a *világtörténelmet* évtizedekkel mérjük. Tíz-húsz évvel előbb vagy utóbb, ez a világtörténelmi méretek szempontjából közömbös, ez — a világtörténelem szempontjából — csekélység, amelyet még megközelítőleg sem lehet számbavenni. De éppen ezért a gyakorlati politika kérdésében világtörténelmi méretekre hivatkozni, a legégbekiáltóbb elméleti hiba.

Vajjon a parlamentarizmus „politikailag idejét múlta"? Ez már más dolog. Ha ez igaz volna, akkor a „baloldaliak" szilárd lábon állanának. De ezt be kell bizonyítani, mégpedig a legkomolyabb elemzés útján, ám a „baloldaliak" azt sem tudják, hogyan kell hozzáfogni ehhez az elemzéshez. A „parlamentarizmusról szóló irányelvek"-ben, amelyek „A Kommunista Internacionále Ideiglenes Amsterdami Irodájának Közlönye" 1. számában („Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International", February* 1920) jelentek meg és nyilvánvalóan holland-baloldali vagy baloldali-holland törekvést juttatnak kifejezésre, az elemzés, mint látni fogjuk, szintén nem ér fabatkát sem.

Először. A német „baloldaliak", mint tudjuk, már 1919 januárjában „politikailag idejétmúltnak" tartották a parlamentarizmust, olyan kiváló politikai vezetők, mint Rosa Luxemburg és Karl Liebknecht véleménye ellenére. Tudjuk, hogy a „baloldaliak" hibát követtek el. Már magában véve ez a tény egycsapásra és alapjában megdönti azt a tételt, hogy a parlamentarizmus „politikailag idejét múlta". A „baloldaliak" kötelessége bebizonyítani, hogy most miért nem hiba többé akkori vitathatatlan hibájuk. A bizonyítéknak még az árnyékát sem hozzák

* — február. — *Szerk.*

és nem is hozhatják fel. A politikai pártnak saját hibáihoz való viszonya egyik legfontosabb és legbiztosabb ismérve a párt komolyságának és annak, hogy miként teljesíti a *valóságban kötelességét osztálya* és a dolgozó *tömegek* irányában. A hibát nyiltan beismerni, okait feltárni, elemezni azt a helyzetet, amely a hibát szülte, gondosan megvitatni, hogy milyen eszközökkel lehet a hibát kijavítani — ez jellemzi a komoly pártot, így teljesíti a párt kötelességét, így neveli és tanítja az *osztályt*, azután pedig a *tömegeket* is. A németországi (és hollandiai) „baloldaliak" nem teljesítik ezt a kötelességüket; nem hajlandók rendkívüli figyelemmel, alapossággal, óvatossággal tanulmányozni nyilvánvaló hibájukat és éppen ezzel bizonyítják be, hogy csoportjuk nem az *osztály pártja*, hanem propagandakör, nem a *tömegek pártja*, hanem intellektuelek és az intellektuelek legrosszabb tulajdonságait utánzó maroknyi munkás csoportja.

Másodszor. A „baloldaliak" frankfurti csoportjának ugyanabban a brosúrájában, amelyből fentebb részletes idézeteket közöltünk, a következőket olvassuk:

„... a munkások milliói, akik még a centrum" (a katolikus „Centrum"-párt) „politikáját követik, ellenforradalmiak. A falusi proletárok az ellenforradalmi csapatok légióit szolgáltatják" (a fentebb említett brosúra, 3. old.).

Mindenki előtt világos, hogy ezek túlságosan elnagyolt és túlzott kijelentések. Az itt kifejtett alapvető tény azonban vitathatatlan, és az, hogy a „baloldaliak" ezt elismerik, különösen szemléltetően tanuskodik hibájukról. Hát hogyan lehet arról beszélni, hogy a „parlamentarizmus politikailag idejét múlta", ha a *proletárok* „milliói" és „légiói" még mindig nemcsak általában a parlamentarizmus mellett vannak, hanem éppenséggel „ellenforradalmiak"!? Világos, hogy a parlamentarizmus Németországban politikailag *még nem* múlta idejét. Világos, hogy a németországi „baloldaliak" *saját óhajukat*, saját eszmei és politikai álláspontjukat minősítették objektív valóságnak. Ez a forradalmár legveszedelmesebb hibája. Oroszországban, ahol a rendkívül durva és kíméletlen cári elnyomás különösen hosszú, időn át és különösen változatos

formákban szülte a különböző irányú forradalmárokat, a csodálatosan odaadó, lelkes, hősies, erősakaratú forradalmárokat, Oroszországban a forradalmároknak ezt a hibáját különösen közelről figyeltük meg, különösen figyelmesen tanulmányoztuk, különösen jól ismerjük és ezért különösen jól látjuk másoknál is. A németországi kommunisták számára a parlamentarizmus természetesen „politikailag idejét múlta", de éppen arról van szó, hogy azt, ami *számunkra* idejét múlta, *ne* tekintsük úgy, mintha az *osztály számára, a tömegek számára* is idejétmúlt volna. Éppen ebből ismét azt látjuk, hogy a „baloldaliak" nem képesek úgy mérlegelni, nem tudnak úgy viselkedni, mint az *osztály* pártja, mint a *tömegek pártja.* Kötelességetek ügyelni arra, hogy ne süllyedjetek le a tömegek színvonalára, az osztály elmaradt rétegeinek színvonalára. Ez vitathatatlan. Kötelességetek megmondani a tömegeknek a keserű igazságot. Kötelességetek néven nevezni a polgári-demokratikus és parlamenti előítéleteket. De egyúttal az is kötelességetek, hogy *józanul* figyeljétek igenis az egész osztály (és nemcsak az osztály kommunista élcsapata), igenis az egész dolgozó *tömeg* (és nemcsak a tömeg legelőrehaladottabb emberei) öntudatának és felkészültségének *tényleges* állapotát.

Ha nem is „milliók" és „légiók", hanem csak egyszerűen az ipari munkások eléggé jelentékeny *kisebbsége* a katolikus papokat — a mezőgazdasági munkásoké pedig a földesurakat és a kulákokat (Grossbauern) — követi, akkor ebből már *kétségbevonhatatlanul* az következik, hogy a parlamentarizmus Németországban politikailag *még nem* múlta idejét, hogy a parlamenti választásokon és a parlamenti szószéken folytatott harcban való részvétel a forradalmi proletariátus pártja számára *éppen azért kötelező*, hogy nevelje *saját osztálya* elmaradott rétegeit, hogy felébressze és felvilágosítsa a fejletlen, megfélemlített, tudatlan falusi *tömegeket.* Amíg nem vagytok képesek a burzsoá parlamentet és bármiféle más jellegű reakciós intézményt szétkergetni, addig *kötelességetek* dolgozni ezekben az intézményekben, *éppen azért*, mert ott vannak még azok a munkások, akiket a papok és az istenhátamögötti falvak viszonyai megtévesztettek; különben

az a veszély fenyeget, hogy közönséges fecsegőkké váltok.

Harmadszor. A „baloldali" kommunisták nagyon sok jót mondanak rólunk, bolsevikokról. Néha kedve volna az embernek azt mondani: inkább kevesebbet dícsérnének bennünket és igyekeznének alaposabban megérteni a bolsevikok taktikáját, többet foglalkoznának vele! Résztvettünk az oroszországi burzsoá parlament, az Alkotmányozó Gyűlés 1917 szeptember—novemberében lezajlott választásain. Helyes volt-e a taktikánk, vagy sem? Ha nem, akkor ezt világosan meg kell mondani és be kell bizonyítani: ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a nemzetközi kommunista mozgalom helyes taktikát dolgozhasson ki. Ha igen, akkor ebből bizonyos következtetéseket kell levonni. Arról természetesen szó sem lehet, hogy Oroszország viszonyait azonosítsuk Nyugat-Európa viszonyaival. De éppen annak a kérdésnek tisztázása érdekében, hogy mit jelent „a parlamentarizmus politikailag idejét múlta" fogalom, feltétlenül pontosan számba kell venni a mi tapasztalatunkat, mert a konkrét tapasztalatok számbavétele nélkül az ilyen fogalmak nagyon könnyen válnak üres frázisokká. Nem volt-e nekünk, orosz bolsevikoknak, 1917 szeptember—novemberében akármelyik nyugati kommunistánál *több* jogunk azt hinni, hogy Oroszországban a parlamentarizmus politikailag idejét múlta? Természetesen több jogunk volt, mert hiszen nem az a fontos, hogy régóta vagy nem régóta állnak-e fenn a burzsoá parlamentek, hanem az, hogy a dolgozók nagy tömegei mennyire *készek* (eszmeileg, politikailag és gyakorlatilag) elfogadni a szovjetrendszert és szétkergetni a burzsoá-demokratikus parlamentet (vagy megengedni szétkergetését). Hogy Oroszországban 1917 szeptember—novemberében a városok munkásosztálya, a katonák és a parasztok számos sajátos körülmény következtében, ritkán előforduló módon fel voltak készülve a szovjetrendszer elfogadására és a legdemokratikusabb burzsoá parlament szétkergetésére, ez egyáltalán nem vitás és teljességgel megállapított történeti tény. És a bolsevikok *mégsem* bojkottálták az Alkotmányozó Gyűlést, hanem résztvettek annak megválasztásában a proletariátus politikai hata-

lomra jutása előtt is és *u t á n i s*. Hogy ezek a választások rendkívül becses (és a proletariátus szempontjából a legnagyobb mértékben hasznos) politikai eredményekkel jártak, azt — merem remélni — bebizonyítottam a fentebb említett cikkben, amelyben részletesen elemeztem az oroszországi Alkotmányozó-gyűlési választások adatait.

Az ebből folyó következtetés egészen vitathatatlan: be van bizonyítva, hogy a forradalmi proletariátusnak még néhány héttel a Szovjetköztársaság győzelme előtt is, sőt e győzelem *után* is, a burzsoá-demokratikus parlamentben való részvétel nemcsak hogy nem árt, hanem megkönnyíti neki, hogy *bebizonyítsa* az elmaradt tömegeknek, hogy miért érdemlik meg az ilyen parlamentek a szétkergetést, *megkönnyíti* a szétkergetés sikerét, *megkönnyíti* a polgári parlamentarizmus „politikai lejáratását". Ha valaki nem veszi figyelembe ezt a tapasztalatot és ugyanakkor igényt tart arra, hogy a Kommunista *Internacionáléhoz* tartozzék, amelynek *nemzetközileg* kell kidolgoznia taktikáját (nem mint korlátoltan, vagy egyoldalúan nemzeti, hanem igenis, mint nemzetközi taktikát), akkor a legnagyobb hibát követi el és a gyakorlatban letér a nemzetköziség útjáról, holott szavakban elismeri a nemzetköziséget.

Vegyük most szemügyre a parlamentben való részvétel megtagadása mellett felhozott „holland-baloldali" érveket. A fentebb említett „holland" tézisek legfontosabbikának, a 4. tézisnek fordítása (angolból) így szól:

„Amikor a tőkés termelési rendszer összeomlott és a társadalom a forradalom állapotában van, a parlamenti tevékenység, maguknak a tömegeknek akcióival összehasonlítva, fokozatosan elveszti jelentőségét. Amikor ilyen körülmények között a parlament az ellenforradalom központjává és szervévé válik, másrészt pedig a munkásosztály a szovjetek formájában építi saját hatalmának eszközeit, esetleg egyenesen szükségesnek bizonyulhat, hogy lemondjunk a parlamenti tevékenységben való minden néven nevezendő részvételről."

Az első mondat nyilvánvalóan helytelen, mert a tömegek akciója — pl. egy nagy sztrájk — *mindig* fontosabb a parlamenti tevékenységnél, és egyáltalán nemcsak forradalom idején vagy forradalmi helyzetben. Ez a

nyilvánvalóan tarthatatlan, történelmileg és politikailag helytelen érv csak azt mutatja különös szemléltető erővel, hogy a szerzők egyáltalán nem veszik figyelembe sem az általános európai (az 1848-as és 1870-es forradalom előtti francia; az 1878—1890-es német stb.), sem pedig az orosz tapasztalatokat (lásd fentebb) arra vonatkozólag, hogy mennyire fontos a legális és illegális harc *egybekapcsolása*. Ennek a kérdésnek óriási jelentősége van, mind általában véve, mind pedig különösen azért, mert *minden* civilizált és előrehaladott országban gyorsan közeledik az az idő, amikor a legális és illegális harc egybekapcsolása a proletariátus és a burzsoázia közötti polgárháború kibontakozása és közeledése következtében, a kommunistáknak a köztársasági és általában a polgári kormányok részéről tapasztalható kíméletlen üldözése következtében, amelyek a törvényesség mindenféle megsértéséhez folyamodnak (elég, ha utalunk Amerika példájára) stb., a forradalmi proletariátus számára egyre jobban kötelezővé válik és részben már azzá is vált. Ezt a rendkívül fontos kérdést a hollandok és általában a baloldaliak egyáltalán nem értették meg.

A második mondat először is történelmileg helytelen. Mi, bolsevikok, résztvettünk a legellenforradalmibb parlamentekben és a tapasztalat azt mutatta, hogy ez a részvétel éppen az első oroszországi polgári forradalom (1905) után a második polgári forradalom (1917 február), majd a szocialista forradalom (1917 október) előkészítése céljából nemcsak hasznos, hanem elkerülhetetlenül szükséges is volt a forradalmi proletariátus pártja számára. Másodszor, ez a mondat elképesztően ellentmond minden logikának. Abból, hogy a parlament az ellenforradalom szervévé és „központjává" válik (valójában sohasem volt „központ" és nem is lehet az, de ezt csak mellesleg jegyezzük meg), a munkásság pedig a Szovjetek formájában megteremti saját hatalmának eszközeit, ebből az következik, hogy a munkásságnak fel kell készülnie — eszmei, politikai és technikai tekintetben — a Szovjetek harcára a parlament ellen, a parlamentnek a Szovjetek által való szétkergetésére. Ebből azonban egyáltalán nem következik az, hogy a parlament szétkergetését megnehezítené vagy nem

könnyítené meg az, hogy az ellenforradalmi parlamenten *belül* szovjet ellenzék van. A Gyenyikin és Kolcsak ellen folytatott győzelmes harcunk idején egyetlenegyszer sem vettük észre, hogy közömbös lett volna győzelmeink szempontjából az, hogy volt nálunk szovjet, proletár ellenzék. Igen jól tudjuk, hogy az Alkotmányozó Gyűlés szétkergetését 1918 január 5-én nem nehezítette meg, hanem megkönnyítette az a körülmény, hogy a szétkergetés előtt álló ellenforradalmi Alkotmányozó Gyűlésen belül volt következetes bolsevik szovjet ellenzék, valamint nem következetes, baloldali-eszer szovjet ellenzék. A tézis szerzői teljesen belezavarodtak a kérdésbe és elfelejtették a forradalmak egész sorának, ha ugyan nem valamennyi forradalomnak tapasztalatait, amelyek arról tanuskodnak, hogy forradalmak idején különösen hasznos a reakciós parlamenten kívül lejátszódó tömegakció egybekapcsolása az ezen a parlamenten belül működő, a forradalommal rokonszenvező (vagy még jobb, ha a forradalmat egyenesen támogató) ellenzékkel. A hollandok és a „baloldaliak" itt általában úgy okoskodnak, mint a forradalom doktrinérjei, akik soha nem vettek részt igazi forradalomban, vagy nem mélyedtek bele a forradalmak történetébe, vagypedig bizonyos reakciós intézmények szubjektív „tagadását" naiv módon olybá veszik, mintha ezt az intézményt számos objektív tényező egyesült erői valóban szétrombolták volna. A legbiztosabb eszköz arra, hogy egy új politikai (és nemcsak politikai) eszmét lejárassunk és ártsunk neki, az, hogy megvédésének ürügyén a képtelenségig visszük. Mert minden igazságot, ha „szertelenné" teszik (mint ahogyan az idősebb Dietzgen mondotta), ha eltúlozzák, ha kiterjesztik tényleges alkalmazhatóságának határain túl, a képtelenségig lehet vinni, sőt a jelzett körülmények között az igazság elkerülhetetlenül képtelenségbe csap át. Nos, ilyen rossz szolgálatot tesznek a holland és a német baloldaliak annak az új igazságnak, hogy a Szovjethatalom jobb a burzsoá-demokratikus parlamentnél. Magától értetődik, hogy aki a régi módon és általában azt állítaná, hogy a burzsoá parlamentekben való részvétel megtagadása semmiféle körülmények között sem engedhető meg, annak nem volna igaza. Nem kísérel-

hetem itt meg azoknak a feltételeknek meghatározását, amelyek esetén a bojkott hasznos, hiszen ennek a cikknek a feladata sokkal szerényebb: az, hogy a nemzetközi kommunista taktika néhány időszerű kérdésével kapcsolatban számbavegye az orosz tapasztalatokat. Az orosz tapasztalat azt mutatja, hogy a bolsevikok egy esetben sikeresen és helyesen (1905), egy másik esetben pedig tévesen (1906) alkalmazták a bojkottot. Az első esetet elemezve, a következőket látjuk: olyan helyzetben, amikor a tömegek parlamentenkívüli forradalmi akciója (nevezetesen a sztrájkakció) páratlan gyorsasággal nőtt, amikor a proletariátus és a parasztság egyetlen rétege sem nyujthatott semmiféle támogatást a reakciós kormánynak, amikor a forradalmi proletariátus, sztrájkharcaival és az agrármozgalom révén, biztosította a maga számára a széles, elmaradt tömegekre való befolyást, sikerült *megakadályozni*, hogy a reakciós kormány reakciós parlamentet *hívjon egybe*. Egészen nyilvánvaló, hogy a mostani európai viszonyokra *ez* a tapasztalat nem alkalmazható. Egészen nyilvánvaló az is — a fentebb kifejtett érvek alapján —, hogy a hollandok és a „baloldaliak" álláspontja, akik, ha csak feltételesen is, a parlamentekben való részvétel megtagadása mellett kardoskodnak, gyökerében helytelen és árt a forradalmi proletariátus ügyének.

Nyugat-Európában és Amerikában a parlament a munkásosztály élenjáró forradalmárai szemében különösen gyűlöletessé vált. Ez vitathatatlan. Ez tökéletesen érthető, mert hiszen nehéz elképzelni undorítóbb, aljasabb, hitszegőbb valamit, mint a szocialista és szociáldemokrata képviselők óriási többségének a parlamentben a háború alatt és után tanusított magatartása. De nemcsak oktalan, hanem egyenesen bűnös dolog volna engedni ennek a hangulatnak, amikor azt a kérdést kell eldönteni, hogy *miképpen* harcoljunk az általánosan elismert baj ellen. Nyugat-Európa sok országában a forradalmi hangulat most, mondhatni, „újdonság" vagy „ritkaság", amelyre túlságosan soká hiába, türelmetlenül vártak, és lehet, hogy ezért engednek olyan könnyen a hangulatnak. Persze, a tömegek forradalmi hangulata nélkül, olyan feltételek nélkül, amelyek elősegítik az ilyen hangulat elhatalmaso-

dását, a forradalmi taktika nem válhatik tetté, de mi Oroszországban nagyon is hosszú, nehéz, véres tapasztalatok árán győződtünk meg arról az igazságról, hogy a forradalmi taktikát nem lehet pusztán a forradalmi hangulatra építeni. A taktikának az adott állam (és a környező államok, illetőleg — világméretekben — valamennyi állam) *minden* osztályerejének józan, szigorúan tárgyilagos számbavételén, valamint a forradalmi mozgalmak tapasztalatának számbavételén kell felépülnie. „Forradalmiságunkat" pusztán a parlamenti opportunizmus szidalmazásával, pusztán a parlamentekben való részvétel elvetésével kifejezni — nagyon könnyű dolog, de éppen azért, mert olyan túlságosan könnyű, nem is megoldása a nehéz, igen nehéz feladatnak. Az európai parlamentekben igazán forradalmi parlamenti frakciót létrehozni sokkal nehezebb, mint Oroszországban volt. Ez természetes. De ez csak részben érzékelteti azt az általános igazságot, hogy Oroszországban az 1917-es konkrét, történelmileg rendkívül eredeti helyzetben könnyű volt a szocialista forradalmat *megkezdeni*, de *folytatni* és végigvinni Oroszországnak nehezebb lesz, mint az európai országoknak. Már 1918 elején rá kellett mutatnom erre a körülményre és az azóta szerzett kétévi tapasztalat teljesen megerősítette ennek a felfogásnak a helyességét. Olyan különleges feltételek, mint: 1) az, hogy a szovjet forradalmat egyesíthettük a munkásokat és parasztokat hihetetlenül agyonkínzó imperialista háború befejezésével, ami a szovjet forradalomnak volt köszönhető; 2) az, hogy bizonyos időre kihasználhattuk a világ két leghatalmasabb imperialista rablócsoportjának élet-halál harcát, amely csoportok nem egyesülhettek a szovjet ellenség ellen; 3) az, hogy aránylag hosszú polgárháborút bírhattunk ki, ami részben az ország óriási méreteinek és a rossz közlekedési eszközöknek volt köszönhető; 4) az, hogy a parasztságban oly mélyreható polgári-demokratikus forradalmi mozgalom volt, hogy a proletariátus pártja átvette a parasztok pártjának forradalmi követeléseit (az eszerek pártját, amelynek többsége erősen ellenséges beállítottságú volt a bolsevizmussal szemben) és ezeket a követeléseket azonnal megvalósíthatta, mert a proletariátus meghódította a politikai

hatalmat — ilyen különleges feltételek Nyugat-Európában most nincsenek és ilyen vagy hasonló feltételek nem egykönnyen ismétlődnek meg. Egyébként ezért van az — számos más okon kívül —, hogy Nyugat-Európának a szocialista forradalmat *megkezdenie* nehezebb, mint nekünk. Az a kísérlet, hogy „megkerüljék" ezt a nehézséget, olyanformán, hogy „átugorják" a reakciós parlamentek forradalmi célokra való kihasználását — színtiszta gyerekesség. Új társadalmat akartok teremteni? és féltek azoktól a nehézségektől, amelyekkel együttjár egy meggyőződéses, odaadó, hősies kommunistákból álló jó parlamenti frakció megteremtése a reakciós parlamentben! Hát nem gyerekesség ez? Ha Karl Liebknecht Németországban, Z. Höglund Svédországban még alulról jövő tömegtámogatás nélkül is példát tudtak mutatni a reakciós parlamentek valóban forradalmi kihasználására, hogyan lehetséges az, hogy egy gyorsan fejlődő forradalmi tömegpárt a tömegek háború utáni kiábrándulása és elkeseredése közepette nem képes magának akár a legrosszabb parlamentben is kommunista frakciót *kikovácsolni?!* Éppen azért, mert a munkások és — még inkább — a kisparasztok elmaradt tömegeit Nyugat-Európában sokkal erősebben áthatják a polgári-demokratikus és parlamenti előítéletek, mint Oroszországban, éppen ezért a kommunisták hosszas, kitartó, semmiféle nehézségtől vissza nem riadó harcot ezeknek az előítéleteknek leleplezése, eloszlatása, leküzdése érdekében *csak* az olyan intézményekből folytathatnak (és kell is, hogy folytassanak), mint amilyenek a burzsoá parlamentek.

A német „baloldaliak" panaszkodnak pártjuk rossz „vezéreire", kétségbeesnek és odáig mennek, hogy nevetséges módon „elvetik" a „vezéreket". Olyan viszonyok között azonban, amikor a „vezéreket" gyakran kell illegalitásban rejtegetni, jó, megbízható, kipróbált, tekintéllyel rendelkező „vezérek" *kinevelése* különösen nehéz dolog és ezeket a nehézségeket *nem lehet* sikeresen leküzdeni, ha nem kapcsoljuk egybe a legális és az illegális munkát, *ha nem próbáljuk ki a „vezéreket" többek között* a parlamenti küzdőtéren *is.* A kritikát — mégpedig a legélesebb, legkíméletlenebb, legkérlelhetetlenebb kritikát — nem a parlamentarizmus vagy a parlamenti tevékenység ellen kell irányítani,

hanem azok ellen a vezérek ellen, akik nem tudják — és még jobban azok ellen, akik *nem akarják* — a parlamenti választásokat és a parlamenti szószéket forradalmi módon, kommunista módon kihasználni. Csak az ilyen — természetesen az alkalmatlan vezérek elkergetésével és alkalmas vezérekkel való pótlásukkal párosuló — kritika lesz hasznos és termékeny forradalmi munka, amely egyidejűleg ráneveli a „vezéreket" arra, hogy méltók legyenek a munkásosztályhoz és a dolgozó tömegekhez, a tömegeket pedig arra, hogy megtanulják a politikai helyzetet helyesen felfogni, és megérteni azokat a nem ritkán igen bonyolult és egymásra torlódó feladatokat, amelyek ebből a helyzetből folynak*.

VIII

SEMMIFÉLE KOMPROMISSZUMOT?

A frankfurti brosúrából vett idézetben láttuk, hogy milyen határozottsággal adják ki a „baloldaliak" ezt a jelszót. Szomorú látvány, hogy olyan emberek, akik kétségkívül marxistáknak tartják magukat és marxisták akarnak lenni, elfelejtették a marxizmus alapigazságait. 1874-ben Engels, aki Marxhoz hasonlóan azokhoz a ritka, nagyon ritka írókhoz tartozott, akiknél minden egyes nagyobb munkájuk minden mondatában a tartalom csodálatos mélységét találjuk, a következőket írta a 33 blanquista kommunárd kiáltványa ellen:

„«... Mi kommunisták vagyunk» (írták kiáltványuk-

* Túlságosan kevés alkalmam volt az olaszországi „baloldali" kommunizmussal megismerkedni. Kétségtelen, hogy Bordiga elvtársnak és „bojkottista kommunista" (Comunista astensionista) frakciójának nincs igaza, amikor a parlamentben való részvétel megtagadása mellett száll síkra. De egy pontban, úgy vélem, igaza van — amennyire ujságjának, a „Szovjet"-nek két száma („Il Soviet" 3. és 4. sz., 1920 január 18 és február 1.), Serrati elvtárs kitűnő folyóiratának, a „Kommunizmus"-nak négy füzete („Comunismo", 1—4. sz. 1919 október 1—november 30.) és az olasz polgári ujságok szórványos számai alapján, amelyekkel sikerült megismerkednem, ítélni lehet. Bordiga elvtársnak és frakciójának abban van igaza, hogy támadja Turatit és elvtársait, akik bentmaradnak egy olyan pártban, amely elismerte a Szovjethatalmat és a proletárdiktatúrát, akik a parlament tagjai maradnak és — folytatják a

ban a blanquista kommunárdok), «mert célunkat úgy akarjuk elérni, hogy nem állunk meg a közbeeső állomásokon, nem megyünk bele kompromisszumokba, amelyek csak kitolják a győzelem napját és meghosszabbítják a rabság korszakát».

A német kommunisták azért kommunisták, mert valamennyi közbeeső állomáson és kompromisszumon át, amelyeket nem ők hoztak létre, hanem a történelmi fejlődés menete, világosan látják és soha nem tévesztik szem elől a végcélt: az osztályok megszüntetését és egy olyan társadalmi rend felépítését, amelyben nem lesz többé helye a föld és a termelési eszközök magántulajdonának. A harminchárom blanquista azért kommunista, mert azt képzeli, hogy mihelyt *ők* át akarnak ugrani minden közbeeső állomást és kompromisszumot, akkor a dolog rendben van és hogy ha — ami szilárd meggyőződésük — a napokban «megkezdődik» a dolog és a hatalom az ő kezükbe kerül, akkor holnapután «bevezetik a kommunizmust». Ha tehát ezt nem lehet most mindjárt megcsinálni, akkor ők nem kommunisták.

Micsoda gyerekes naivság, — hogy valaki a maga türelmetlenségét elméleti érvként hozza fel!" *(Engels Frigyes.* „A blanquista kommunárdok programja"[16], a „Volksstaat"* c. német szociáldemokrata ujságból, 1874. 73. sz. Internationales aus dem Volksstaat (1871—1875). Berlin 1894. c. cikkgyüjteményből, orosz kiadás, „Cikkek 1871—1875-ből". Petrográd 1919. 52—53. old.).

Engels ugyanabban a cikkben mély tiszteletét fejezi

legnagyobb mértékben káros, régi opportunista politikájukat. Természetes, hogy amikor Serrati elvtárs és az egész olasz szocialista párt[15] ezt tűri, hibát követ el, amely ugyanolyan nagy kárral és veszedelemmel fenyeget, mint Magyarországon, ahol a magyar Turati urak belülről a pártot is, a tanácskormányt is szabotálták. Az opportunista parlamenti politikusokkal szemben való ilyen téves, következetlen vagy gerinctelen viselkedés egyfelől megszüli a „baloldali" kommunizmust, másfelől pedig bizonyos fokig jogosulttá teszi annak létét. Serrati elvtársnak nyilvánvalóan nincs igaza, amikor Turati képviselőt „következetlenséggel" vádolja („Comunismo", 3. sz.), holott éppen az olasz szocialista párt következetlen, amikor olyan opportunista parlamenti politikusokat, mint Turati és társai, megtűr soraiban.

* — „Népállam". — *Szerk.*

ki Vaillant iránt, és Vaillant-nak (aki Guesde-hez hasonlóan mindaddig, amíg 1914 augusztusában mindketten el nem árulták a szocializmust, a nemzetközi szocializmus egyik legnagyobb vezére volt) „kétségbevonhatatlan érdeméről" beszél. De a nyilvánvaló tévedést Engels nem hagyja beható elemzés nélkül. Természetesen olyan forradalmárok, akik nagyon fiatalok és tapasztalatlanok, valamint kispolgári forradalmárok, még ha igen tisztes korúak és nagyon tapasztaltak is, rendkívül „veszedelmesnek", érthetetlennek, helytelennek láthatják „a kompromisszumok megengedését". És sok szofista okoskodik (azért, mert nagyon vagy túlontúl „tapasztalt" politikai rókák) úgy, mint az opportunizmusnak Lansbury elvtárs által említett angol vezérei: „Ha a bolsevikoknak megengedhető ez vagy az a kompromisszum, akkor miért ne volna nekünk megengedhető bármiféle kompromisszum?" A proletárok azonban, akik sok-sok sztrájkon nevelődtek (hogy az osztályharcnak csak ezt az egy megnyilvánulását említsük), rendszerint kitűnően megértik az Engels által kifejtett igen mélyértelmű (filozófiai, történelmi, politikai és lélektani) igazságot. Minden egyes proletár átélt már sztrájkot, átélt már a gyűlölt elnyomókkal és kizsákmányolókkal kötött „kompromisszumokat", amikor a munkások kénytelenek voltak munkába állni, anélkül hogy bármit is elértek volna, vagy pedig úgy, hogy beleegyeztek abba, hogy követeléseiket csak részben teljesítették. Minden egyes proletár, aki a tömegharcnak és az osztályellentétek erős kiéleződésének körülményei közt él, látja a különbséget az olyan kompromisszum között, amelyet az objektív feltételek kényszerítenek ki (a sztrájkolóknak szegény a kasszája, máshonnan nem kapnak támogatást, a végsőkig ki vannak éhezve és el vannak csigázva), amely kompromisszum a legkevésbbé sem csökkenti az ilyen kompromisszumot megkötő munkások forradalmi odaadását és a további harcra való készségét — másrészt pedig az árulók kompromisszuma között, akik az objektív körülményekre hárítják saját egoizmusukat (a sztrájktörők is „kompromisszumot" kötnek!), saját gyávaságukat, saját hasraesésüket a kapitalisták előtt, saját hajlandóságukat arra, hogy a kapitalisták ijesztgetéseire vagy rábeszélé-

sére, néha alamizsnáinak, máskor hízelgéseinek hatására beadják a derekukat (az árulók ilyen kompromisszumai különösen sűrűn fordulnak elő az angol munkásmozgalom történetében az angol szakszervezetek vezérei részéről, de egy vagy más formában majdnem minden munkás látott hasonló jelenségeket minden országban).

Magától értetődik, hogy vannak egyes kivételesen nehéz és bonyolult esetek, amikor csak a legnagyobb erőfeszítések árán sikerül helyesen megállapítani egyik vagy másik „kompromisszum" igazi jellegét, mint ahogy vannak gyilkossági esetek, amikor nagyon nehéz eldönteni, hogy teljesen jogos, sőt kötelező emberölés történt-e (pl. kényszerű önvédelemből), vagypedig megbocsáthatatlan hanyagsággal, sőt esetleg ravaszul végrehajtott álnok tervvel van dolgunk. Magától értetődik, hogy a politikában, ahol osztályok és pártok közötti, gyakran rendkívül bonyolult — nemzeti és nemzetközi — kölcsönös viszonyról van szó, igen sok jóval nehezebb eset fordul majd elő, mint a sztrájk esetében jogos „kompromisszumnak", illetőleg a sztrájktörő, a hitszegő vezér áruló „kompromisszumának" stb. kérdése. Olyan receptet, vagy olyan általános szabályt („semmiféle kompromisszumot"!) kidolgozni, amely minden esetre érvényes lenne, badarság. Az embernek a saját fejével kell gondolkoznia, hogy minden egyes esetben el tudjon igazodni. A pártszervezetnek és a vezér nevet megérdemlő pártvezetőknek jelentősége többek közt éppen abban van, hogy az adott osztályhoz tartozó valamennyi gondolkozó ember* hosszas, szívós, változatos, sokoldalú munkája útján kikovácsolják a szükséges tudást, a szükséges tapasztalatokat, kifejlesztik a tudáson és tapasztalatokon kívül szükséges politikai érzéket, ami képessé

* Minden osztályban, még a legfelvilágosodottabb ország viszonyai között is, még a legelőrehaladottabb osztályban is, még akkor is, amikor az adott körülmények annak minden lelki erejét rendkívül felfokozták, mindig vannak — és amíg osztályok vannak, amíg teljesen gyökeret nem vert, meg nem szilárdult, ki nem fejlődött a maga saját alapján az osztálynélküli társadalom, elkerülhetetlenül *lesznek* — az osztályhoz tartozó olyan emberek, akik ***nem*** gondolkoznak és nem képesek gondolkozni. A kapitalizmus nem volna a tömegeket elnyomó kapitalizmus, ha ez nem így volna.

teszi őket arra, hogy bonyolult politikai kérdéseket gyorsan és helyesen oldjanak meg.

Naív és egészen tapasztalatlan emberek azt képzelik, hogy elég elismerni azt, hogy a kompromisszumok *általában* megengedhetők, — és eltűnik minden határ az opportunizmus — amely ellen kérlelhetetlen harcot folytatunk s kell is folytatnunk — és a forradalmi marxizmus, vagyis a kommunizmus között. Az olyan embereken azonban, akik még nem tudják, hogy mind a természetben, mind a társadalomban *minden* határvonal mozgékony és bizonyos mértékig feltételes, nem lehet másképpen segíteni, mint hosszas tanítás, nevelés, felvilágosítás, politikai és élettapasztalatok útján. Fontos, hogy ki tudjuk ragadni minden egyes időpont vagy különleges történelmi pillanat gyakorlati politikai kérdései közül azokat, amelyekben megnyilvánul a megengedhetetlen, az áruló, a forradalmi osztály számára végzetesen veszedelmes opportunizmust megtestesítő kompromisszumok legfőbb válfaja, és minden erőnkkel azon legyünk, hogy ezekről a kompromisszumokról lerántsuk a leplet és harcoljunk ellenük. A két egyformán fosztogatásra és rablásra törekvő államcsoport között folyó 1914—1918-as imperialista háború idején az opportunizmusnak ilyen legfőbb, alapvető válfaja a szociálsovinizmus, azaz a „honvédelem" támogatása volt, ami az *ilyen* háborúban valójában egyet jelentett azzal, hogy védeni kell „saját" burzsoáziánk rablóérdekeit. A háború után a rabló „Népszövetség" védelme; az adott ország saját burzsoáziájával való és a forradalmi proletariátus, valamint a „szovjet" mozgalom ellen irányuló közvetlen vagy közvetett szövetségek védelme; a burzsoá demokrácia és a burzsoá parlamentarizmus védelme a „Szovjethatalom"-mal szemben: ezek voltak a legfőbb megnyilvánulásai azoknak a megengedhetetlen és áruló kompromisszumoknak, amelyek összességükben a forradalmi proletariátusra és ügyére nézve végzetes opportunizmust eredményezték.

„... A leghatározottabban el kell vetni minden néven nevezendő kompromisszumot más pártokkal ... minden néven nevezendő lavírozást és megegyezéses politikát" —

írják a német baloldaliak a frankfurti brosúrában.

Csodálatos, hogy ilyen nézetek mellett ezek a baloldaliak nem jelentik ki, hogy határozottan elítélik a bolsevizmust! Hiszen nem lehet, hogy a német baloldaliak ne tudnák, hogy a bolsevizmus egész története, mind az Októberi Forradalom előtt, mind utána, *bővelkedik* a lavírozás, a más pártokkal — köztük burzsoá pártokkal — való megegyezések, kompromisszumok eseteiben!

Háborút folytatni a nemzetközi burzsoázia megdöntéséért, százszorta nehezebb, hosszabb, bonyolultabb háborút, mint az államok közötti szokásos háborúk legádázabbja, és emellett eleve lemondani a lavírozásról, az ellenségek közötti érdekellentétek (akár csak ideiglenes) kihasználásáról, a lehetséges (bár esetleg csak ideiglenes, megbízhatatlan, ingadozó, feltételes) szövetségesekkel való egyességekről és kompromisszumokról — vajjon nem határtalanul nevetséges dolog ez? Nem olyan-e ez, mintha egy még ki nem kutatott és eddig hozzáférhetetlen hegy nehéz megmászásánál eleve lemondanánk arról, hogy néha cik-cakos vonalban haladjunk, néha visszaforduljunk, feladjuk a már kiválasztott irányt és különböző irányokat próbáljunk meg? És ilyen embereket tudtak támogatni — mindegy, hogy közvetlenül-e vagy közvetve, nyiltan-e vagy burkolt formában, teljesen-e vagy részben — a holland kommunista párt egyes tagjai, ilyen embereket, akik ennyire híjával vannak a tudatosságnak és ennyire tapasztalatlanok (még jó, ha ezt fiatalságuk indokolja: az ifjúságot az isten is arra teremtette, hogy bizonyos időn át efféle butaságokat beszéljen)!!

A proletariátus első szocialista forradalma után, a burzsoáziának *egy* országban való megdöntése után, ennek az országnak a proletariátusa *hosszú időn át gyengébb* lesz, mint a burzsoázia, egyszerűen már a burzsoázia óriási nemzetközi összeköttetései következtében is, azután pedig annak következtében, hogy annak az országnak kis árutermelői, amely a burzsoázia uralmát megdöntötte, ösztönösen és állandóan visszaállítják, feltámasztják a kapitalizmust és a burzsoáziát. A hatalmasabb ellenfelet csak a legnagyobb erőfeszítéssel és csak úgy lehet legyőzni, ha egyrészt *feltétlenül*, a legalaposabban, a leggondosabban, a legóvatosabban, a legügyesebben kihasználunk minden,

még egészen ki „rést" is ellenségeink soraiban, a különböző országok burzsoáziája, az egyes országokban pedig a burzsoázia különböző csoportjai és válfajai közötti minden érdekellentétet, másrészt kihasználunk minden, akár szikrányi lehetőséget is arra, hogy olyan szövetségeshez jussunk, amely mögött tömegek állanak, még ha csak ideiglenes, ingadozó, bizonytalan, megbízhatatlan és feltételes is ez a szövetséges. Aki ezt nem értette meg, az mákszemnyit sem értett meg a marxizmusból és *általában* napjaink tudományos szocializmusából. Aki nem bizonyította be *gyakorlatilag*, elég hosszú időn át és elég változatos politikai helyzetekben, hogy ezt az igazságot tettre tudja váltani, az még nem tanulta meg, hogyan kell segíteni a forradalmi osztályt abban a harcban, amelyet ez az osztály az egész dolgozó emberiségnek a kizsákmányolóktól való megszabadításáért folytat. És a mondottak egyformán vonatkoznak a politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítását *megelőző* és az *azt követő* időszakra.

A mi elméletünk nem dogma, hanem *a cselekvés vezérfonala* — mondta Marx és Engels[17], s az olyan „szabadalmazott" marxistáknak, mint Karl Kautsky, Otto Bauer stb., óriási hibája, óriási bűne az, hogy ezt nem értették meg, hogy ezt nem tudták a proletariátus forradalmának legfontosabb pillanataiban alkalmazni. „A politikai tevékenység nem a Nyevszkij proszpekt járdája" (Pétervár nyílegyenes főutcájának tiszta, széles, síma járdája), szokta volt mondani még N. G. Csernisevszkij[18], a Marx előtti idők nagy orosz szocialistája. Az orosz forradalmárok Csernisevszkij óta megszámlálhatatlan áldozattal fizettek azért, hogy ezt az igazságot semmibe vették vagy elfelejtették. Mindenáron el kell érni azt, hogy Nyugat-Európa és Amerika baloldali kommunistái és a munkásosztály odaadó forradalmárai *ne olyan drágán* fizessenek meg ezért az igazságért, mint az elmaradt oroszok.

Az orosz forradalmi szociáldemokraták a cárizmus bukása előtt nem egyízben éltek a polgári liberálisok szolgálataival, azaz igen sok gyakorlati kompromisszumot kötöttek velük, 1901—1902-ben pedig, még a bolsevizmus keletkezése előtt, az „Iszkra" régi szerkesztősége (ennek

a szerkesztőségnek összetétele a következő volt: Plehanov, Akszelrod, Zaszulics, Martov, Potreszov meg én) formális politikai szövetséget kötött (igaz, nem hosszú időre) Sztruvéval, a polgári liberalizmus politikai vezérével, egyúttal azonban értett hozzá, hogy szünet nélkül a legkíméletlenebb ideológiai és politikai harcot folytassa a polgári liberalizmus és a polgári liberalizmusnak a munkásmozgalmon belül akár a legkisebb mértékben megnyilvánuló befolyása ellen. A bolsevikok mindig ezt a politikát folytatták. 1905-től kezdve rendszeresen síkraszálltak a munkásosztálynak és a parasztságnak a liberális burzsoázia és a cárizmus ellen irányuló szövetsége mellett, de ugyanakkor sohasem mondtak le arról, hogy támogassák a burzsoáziát a cárizmus ellen (például a választások második fordulójában, vagy a pótválasztásoknál), és nem szüntették be a legkérlelhetetlenebb eszmei és politikai harcot a burzsoá forradalmi parasztpárt, a „szociálforradalmárok" ellen, leleplezték őket, mint olyan kispolgári demokratákat, akik csalárd módon a szocialistákhoz számítják magukat. 1907-ben a bolsevikok a dumaválasztások alkalmával rövid időre szabályszerű politikai blokkra léptek a „szociálforradalmárokkal". A mensevikekkel 1903 és 1912 közt többízben voltunk néhány éven át formailag egységes szociáldemokrata pártban, de *sohasem* szüntettük be ellenük, mint a proletariátusra gyakorolt polgári befolyás közvetítői és mint opportunisták ellen az eszmei és politikai harcot. A háború idején bizonyos kompromisszumot kötöttünk a „kautskystákkal", a baloldali mensevikekkel (Martov) és a „szociálforradalmárok" egy részével (Csernov, Natanszon), együtt üléseztünk velük Zimmerwaldban és Kientalban s közös kiáltványokat bocsátottunk ki, de sohasem szüntettük be és nem hagytuk ellanyhulni az eszmei és politikai harcot a „kautskysták", Martov és Csernov ellen (Natanszon 1919-ben, mint hozzánk egész közelálló, velünk majdnem szolidáris „forradalmi kommunista" narodnyik halt meg). Az Októberi Forradalom pillanatában nem kimondott, de igen fontos (és igen sikeres) politikai blokkra léptünk a kispolgári parasztsággal, minthogy *teljesen*, egyetlenegy változtatás nélkül elfogadtuk *az eszer* agrárprogramot,

azaz kétségtelen kompromisszumot kötöttünk velük, hogy bebizonyítsuk a parasztoknak, hogy nem akarunk parancsolgatni nekik, hanem meg akarunk egyezni velük. Ugyanakkor a „baloldali eszereknek" a kormányban való részvétellel járó szabályszerű politikai blokkot ajánlottunk fel (és ezt hamarosan meg is valósítottuk), amelyet a breszti béke megkötése után ők bontottak fel, hogy aztán 1918 júliusában az ellenünk irányuló fegyveres felkelésig, a továbbiak során pedig az ellenünk való fegyveres harcig jussanak el.

Érthető tehát, hogy a német baloldaliak támadásai, amelyeket azért intéztek a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottsága ellen, mert ez a „függetlenekkel" („Németországi Független Szociáldemokrata Párt", kautskysták) való blokk gondolatát megengedhetőnek tekinti, szerintünk teljesen komolytalanok és szemléltetően bizonyítják, hogy a „baloldaliaknak" *nincs igazuk*. Nálunk Oroszországban is voltak jobboldali mensevikek (akik résztvettek a Kerenszkij-kormányban), akik a német Scheidemannoknak felelnek meg, és baloldali mensevikek (Martov), akik a jobboldali mensevikekkel szemben ellenzékben voltak és a német kautskystáknak felelnek meg. A munkástömegeknek a mensevikektől a bolsevikokhoz való fokozatos átpártolását világosan láttuk 1917-ben: a I. Összoroszországi Szovjetkongresszuson, 1917 júniusában, a küldötteknek csak 13%-a tartozott hozzánk. Az eszerek és a mensevikek többségben voltak. A II. Szovjetkongresszuson (a régi naptár szerint 1917 október 25-én) a szavazatok 51%-a volt a mienk. Miért vezetett Németországban a munkások *ugyanolyan*, teljesen *azonos jellegű*, jobbról balra való eltolódása előbb a „függetlenek" közbülső pártjának s miért nem mindjárt a kommunistáknak megerősödésére, holott a „függetleneknek" soha semmi néven nevezendő önálló politikai eszméjük nem volt, ez a párt soha semmi néven nevezendő önálló politikát nem folytatott, hanem állandóan csak ingadozott Scheidemannék és a kommunisták között?

Ennek egyik oka nyilvánvalóan a német kommunisták *hibás* taktikája volt, akiknek bátran és becsületesen be kell ismerniök ezt a hibát és meg kell tanulniok azt

jóvátenni. A hiba az volt, hogy elvetették a reakciós, burzsoá parlamentben és a reakciós szakszervezetekben való részvételt, a hiba annak a „baloldali" gyermekbetegségnek számos megnyilvánulásában rejlett, amely most kitört és amelyet annál jobban, annál gyorsabban, a szervezet számára annál nagyobb haszonnal fognak kigyógyítani.

A német „független szociáldemokrata párt" belül nyilvánvalóan nem egységes: a régi opportunista vezérek mellett (Kautsky, Hilferding és úgy látszik, jelentős mértékben Crispien, Ledebour és mások), akik bebizonyították, hogy képtelenek megérteni a Szovjethatalomnak és a proletariátus diktatúrájának jelentőségét, hogy képtelenek vezetni a proletariátus forradalmi harcát, ebben a pártban kialakult és rendkívüli gyorsasággal nő egy proletár balszárny. Ebben a pártban (amelynek, úgy hiszem, vagy háromnegyedmillió tagja van) a tagok százezrei olyan proletárok, akik otthagyták Scheidemannt és gyorsan haladnak a kommunizmus felé. Ez a proletár szárny már a függetlenek lipcsei kongresszusán (1919-ben) javasolta a III. Internacionáléhoz való haladéktalan és feltétlen csatlakozást. A pártnak ezzel a szárnyával való „kompromisszumtól" félni egyenesen nevetséges. Ellenkezőleg, a kommunisták *kötelesek* keresni *és megtalálni* a velük való kompromisszum megfelelő formáját, egy olyan kompromisszumét, amely egyrészt megkönnyíti és meggyorsítja az elkerülhetetlenül szükséges teljes egybeolvadást ezzel a szárnnyal, másrészt pedig semilyen tekintetben sem feszélyezi a kommunistákat a „függetlenek" opportunista jobbszárnya ellen irányuló eszmei és politikai harcukban. Valószínű, hogy a kompromisszum megfelelő formáját kidolgozni nem lesz könnyű dolog, de csak szélhámos ígérhetne a német munkásoknak és a német kommunistáknak „könnyű" utat a győzelemhez.

A kapitalizmus nem volna kapitalizmus, ha a „tiszta" proletariátust nem venné körül a proletártól a félproletárhoz (ahhoz, aki kenyerét félig munkaereje eladása útján szerzi meg), a félproletártól a kisparaszthoz (és a kisiparoshoz, a háziiparoshoz, általában a kistulajdonoshoz), a kisparaszttól a középparaszthoz stb. vezető rendkívül

tarka átmeneti típusok tömege; — ha magán a proletariátuson belül nem volnának fejlettebb és kevésbbé fejlett rétegek, vidék, szakma, néha vallás stb. szerinti megoszlások. A proletariátus élcsapata, tudatos része, a kommunista párt számára mindebből az a szükségszerűség — mégpedig feltétlen szükségszerűség — következik, hogy lavírozáshoz, a proletárok különböző csoportjaival, a munkások és a kisemberek különböző pártjaival való megegyezéshez, kompromisszumokhoz kell folyamodnia. A dolog lényege az, hogy *tudnunk kell* ezt a taktikát a proletáröntudat, a forradalmiság, a harcképesség és a győznitudás *általános* színvonalának *emelése*, nem pedig leszállítása érdekében alkalmazni. Közbevetőleg meg kell jegyezni, hogy a bolsevikoknak a mensevikeken aratott győzelme nemcsak az 1917-es Októberi Forradalom előtt, *hanem utána* is a lavírozás, a megegyezés, a kompromisszumok taktikájának alkalmazását követelte, persze, csupán olyan lavírozását, olyan megegyezését és kompromisszumokét, amelyek a bolsevikok munkáját a mensevikek rovására elősegítették, meggyorsították, szilárdították, erősítették. A kispolgári demokraták (köztük a mensevikek is) szükségképpen ingadoznak a burzsoázia és a proletariátus, a burzsoá demokrácia és a szovjetrendszer, a reformizmus és a forradalmiság, a munkások iránti szeretet és a proletárdiktatúrától való félelem stb. között. A kommunisták helyes taktikájának abban kell állnia, hogy ezeket az ingadozásokat *kihasználja*, s egyáltalán nem abban, hogy nem vesz tudomást róluk; a kihasználás megköveteli, hogy azoknak az elemeknek, akik a proletariátus felé fordulnak, engedményeket tegyünk, mégpedig akkor és annyiban, amikor és amennyiben ezt teszik; ugyanakkor harcolni kell azok ellen az elemek ellen, akik a burzsoázia felé fordulnak. A mensevizmus nálunk a helyes taktika alkalmazása következtében egyre jobban bomladozott és bomladozik, elszigeteli a konokul opportunista vezéreket és a mi táborunkba hozza a legjobb munkásokat, a kispolgári demokrácia legjobb elemeit. Ez hosszadalmas folyamat és az a hebehurgya „határozat", hogy „semmiféle kompromisszumot, semmiféle lavírozást", csak árthat a forradalmi proletariátus befolyása erősödésének és ereje növekedésének.

Végül, a németországi „baloldaliak" egyik kétségtelen hibája, hogy csökönyösen ragaszkodnak a versailles-i béke el nem ismeréséhez. Minél „alaposabban" és „higgadtabban", minél „határozottabban" és minél megfellebbezhetetlenebb módon fogalmazza meg ezt a nézetet például K. Horner, annál kevésbbé okos színezete van a dolognak. Nem elég az, ha lemondunk a „nemzeti bolsevizmus" (Lauffenberg és mások) éghekiáltó esztelenségeiről, amely addig az állításig merészkedett, hogy a nemzetközi proletárforradalom jelenlegi viszonyai közt blokkot kell alakítani a német burzsoáziával az Antant elleni háború céljából. Meg kell érteni, hogy merőben téves az a taktika, amely eleve kizárja, hogy Szovjet-Németország (ha hamarosan német szovjetköztársaság keletkeznék) bizonyos időre elismerje a versailles-i szerződést és alávesse magát ennek a szerződésnek. Ebből nem következik, hogy a „függetleneknek" igazuk volt, hogy akkor, amikor Scheidemannék ültek a kormányban, amikor Magyarországon még nem dőlt meg a Tanácshatalom, amikor még nem volt kizárva az a lehetőség, hogy egy bécsi szovjetforradalom segítséget fog nyujtani Tanács-Magyarországnak — hogy az *akkori viszonyok között* a versailles-i béke aláírását követelték. Akkor a „függetlenek" nagyon rosszul lavíroztak és manővereztek, mert többé-kevésbbé felelősséget vállaltak magukra az áruló Scheidemannokért, s a Scheidemannok ellen irányuló kíméletlen (és a legnagyobb mértékben higgadtan átgondolt) osztályháború álláspontjáról többé-kevésbbé lesiklottak az „osztálynélküli", vagy „osztályfölötti" álláspontra.

Most azonban a helyzet nyilvánvalóan olyan, hogy a németországi kommunistáknak nem szabad megkötniök a kezüket és a kommunizmus győzelme esetére a versailles-i béke kötelező és feltétlen elvetését ígérniök. Ez ostobaság. Azt kell mondani: a Scheidemannok és a kautskysták az árulások egész sorát követték el, amelyek megnehezítették (részben egyenesen meghiúsították) a Szovjet-Oroszországgal és Tanács-Magyarországgal való szövetség ügyét. Mi kommunisták minden eszközzel *megkönnyítjük* és *előkészítjük* majd az ilyen szövetséget, a versailles-i békét

pedig egyáltalán nem vagyunk kötelesek feltétlenül és még hozzá azonnal elvetni. A versailles-i béke sikeres elvetésének lehetősége a szovjet mozgalomnak nemcsak németországi, hanem nemzetközi sikereitől is függ. A Scheidemannok és a kautskysták akadályozták ezt a mozgalmat, mi pedig elősegítjük. Ez a dolog lényege, ez az alapvető különbség. És ha osztályellenségeink, a kizsákmányolók és lakájaik, a Scheidemannok és kautskysták elmulasztottak egész sor lehetőséget arra, hogy erősítsék mind a németországi, mind a nemzetközi szovjet mozgalmat, hogy erősítsék mind a németországi, mind a nemzetközi szovjetforradalmat, akkor ezért ők viselik a felelősséget. A németországi szovjetforradalom erősíteni fogja a nemzetközi szovjet mozgalmat, amely a leghatalmasabb védőbástya (még hozzá az egyetlen megbízható, bevehetetlen, világviszonylatban is hatalmas bástya) a versailles-i béke ellen és általában a nemzetközi imperializmus ellen. A versailles-i békétől való megszabadulást kötelezően, feltétlenül és haladéktalanul az első helyre, az imperializmus által elnyomott *többi* országnak az imperializmus járma alól való felszabadulása *elé* helyezni — kispolgári (a Kautskykhoz, Hilferdingekhez, Otto Bauerekhez és kompániájukhoz méltó) nacionalizmus, nem pedig forradalmi internacionalizmus. A burzsoáziának bármely nagy európai országban, többek között Németországban való megdöntése a nemzetközi forradalom szempontjából olyan előnyt jelent, amelynek kedvéért el lehet és el is kell viselni — ha ez szükséges lesz — *a versailles-i béke huzamosabb fennállását.* Ha Oroszország egymagában, a forradalom számára hasznos módon, kibírt néhány hónapi breszti békét, akkor nincs semmi lehetetlen abban, hogy Szovjet-Németország, Szovjet-Oroszországgal szövetségben, a forradalom számára hasznos módon kibírja a versailles-i béke huzamosabb fennállását.

Franciaország, Anglia stb. imperialistái provokálják a német kommunistákat, csapdát állítanak nekik: „Mondjátok azt, hogy nem írjátok alá a versailles-i békét." A baloldali kommunisták pedig, mint a gyerekek, beleesnek a nekik felállított csapdába, ahelyett hogy ügyesen manővereznének az álnok és az *adott pillanatban* erősebb ellen-

séggel szemben, ahelyett hogy azt mondanák neki: „Most aláírjuk a versailles-i békét." Ha eleve megkötjük a kezünket, ha nyiltan megmondjuk az ellenségnek, amely most jobban fel van fegyverkezve, mint mi, hogy fogunk-e harcolni ellene és mikor, ez ostobaság, nem pedig forradalmiság. Felvenni a harcot, amikor ez nyilvánvalóan az ellenségnek és nem nekünk előnyös — bűn, és fabatkát sem érnek a forradalmi osztály olyan politikusai, akik nem képesek a „lavírozásra, a megegyezésre, a kompromisszumokra" abból a célból, hogy a számukra nyilvánvalóan hátrányos ütközet elől kitérjenek.

IX

A „BALOLDALI" KOMMUNIZMUS ANGLIÁBAN

Angliában még nincs kommunista párt, de van friss, szélesmedrű, hatalmas, gyorsan fejlődő, a legrózsásabb reményekre jogosító kommunista mozgalom a munkások között; van néhány politikai párt és szervezet („Brit Szocialista Párt"[19], „Szocialista Munkáspárt", „Délwalesi Szocialista Egyesület", „Szocialista Munkásszövetség"[20]), amelyek kommunista pártot akarnak teremteni és már tárgyalásokat folytatnak egymással erre vonatkozólag. A „Workers Dreadnought" c. ujságban (VI. köt., 48. sz. 1920 február 21.), a „Szocialista Munkásszövetség" hetilapjában, „Kommunista párt felé" címmel egy cikk jelent meg a lap szerkesztőjének, Sylvia Pankhurst elvtársnőnek tollából. A cikk ismerteti azoknak a tárgyalásoknak a menetét, amelyeket az említett négy szervezet folytat egymással egy egységes kommunista párt megalakításáról, a III. Internacionáléhoz való csatlakozás, a parlamentarizmus helyett a szovjetrendszernek és a proletárdiktatúrának elismerése alapján. Kitűnik, hogy az egységes kommunista párt haladéktalan megalakításának egyik legfőbb akadálya azokban a nézeteltérésekben rejlik, amelyek a parlamentben való részvétel és az új kommunista pártnak a régi, szakmai beállítottságú, főleg szakszervezetekből összetevődő opportunista és szociálsoviniszta „Munkáspárt"-hoz való csatlakozása kérdésében állnak

fenn. A „Szocialista Munkásszövetség" — éppúgy, mint a „Szocialista Munkáspárt"* — a parlamenti választásokban és a parlamentben való részvétel ellen, a „Munkáspárt"-hoz való csatlakozás ellen foglal állást, s ebben a tekintetben más álláspontot foglal el, mint a Brit Szocialista Párt tagjai, illetőleg tagjainak többsége; ez utóbbi párt az ő szemükben az angliai „kommunista pártok jobbszárnya" (Sylvia Pankhurst említett cikke, 5. old.).

Az alapvető megoszlás tehát ugyanaz, mint Németországban, annak ellenére, hogy a nézeteltérések megnyilvánulásának formája (Németországban ez a forma sokkal közelebb áll az „oroszhoz", mint Angliában) és egész sor más körülmény tekintetében óriási különbségek vannak. Vegyük hát szemügyre a „baloldaliak" érveit.

A parlamentben való részvétel kérdését illetőleg Sylvia Pankhurst elvtársnő W. Gallacher elvtársnak ugyanabban a számban közölt cikkére hivatkozik, aki a glasgow-i „Skótországi Munkástanács" nevében a következőket írja:

„Ez a munkástanács — írja — határozottan parlamentellenes és mögötte áll különböző politikai szervezetek balszárnya. Mi a skótországi forradalmi mozgalmat képviseljük, amely arra törekszik, hogy az üzemekben (a különböző iparágakban) forradalmi szervezetet, és a szociális bizottságokon alapuló kommunista pártot hozzon létre az egész országban. Hosszú ideig veszekedtünk a hivatalos parlamenti politikusokkal. Nem tartottuk szükségesnek, hogy nyiltan hadat üzenjünk nekik, ők pedig *félnek* támadást indítani ellenünk.

Az ilyen helyzet azonban nem tarthat sokáig. Győzünk az egész vonalon.

Skótországban a Független Munkáspárt tagjainak zöme egyre nagyobb undort érez, amikor a parlamentre gondol s majdnem valamennyi helyi csoport a Szovjetek" (a szerző angol átírásban az orosz szót használja) „vagy munkástanácsok híve. Magától értetődik, hogy ennek igen komoly jelentősége van azoknak az uraknak a számára, akik a politikát kereseti forrásnak (foglalkozásnak) tekintik, s ezek minden eszközt igénybe vesznek, hogy tagjaikat rábírják arra, hogy vissza-

* Úgy látszik, hogy ez a párt ellenzi a „Munkáspárt"-hoz való csatlakozást, de nem az egész párt ellenzi a parlamentben való részvételt.

térjenek a parlamentarizmus ölébe. A forradalmár elvtársaknak *nem szabad*" (a kiemelés mindenütt a szerzőtől ered) „ezt a bandát támogatniok. A mi harcunk itt igen nehéz lesz. Egyik legcsúnyább vonása azoknak az árulása lesz, akiket a személyes érdekek jobban ösztökélnek, mint a forradalom érdekei. A parlamentarizmusnak mindennemű támogatása egyszerűen azt segíti elő, hogy a hatalom a mi brit Scheidemannjaink és Noskéink kezébe kerüljön. Henderson, Clynes és társaik megrögzött reakciósok. A hivatalos Független Munkáspárt egyre jobban a polgári liberálisok hatalmába kerül, akik lelki menhelyet találtak MacDonald meg Snowden úr és kompániájuk táborában. A hivatalos Független Munkáspárt esküdt ellensége a III. Internacionálénak, a tömeg viszont a III. Internacionále mellett van. Az opportunista parlamenti politikusoknak bármi módon való támogatása egyszerűen azt jelenti, hogy a fentnevezett urak kezére játszunk. A Brit Szocialista Pártnak itt nincsen semmi jelentősége ... Egészséges forradalmi üzemi (ipari) szervezet és kommunista párt kell itten, amely világos, pontosan meghatározott, tudományos alapokon működik. Ha elvtársaink segíthetnek nekünk abban, hogy mind az egyiket, mind a másikat megteremtsük, akkor szívesen elfogadjuk segítségüket; ha nem tehetik ezt, akkor az isten szerelméért, egyáltalán ne avatkozzanak bele a dologba, ha nem akarják elárulni a forradalmat azáltal, hogy támogatják a reakciósokat, akik oly buzgón igyekeznek megszerezni a «tiszteletreméltó»" (? — a kérdőjel a szerzőtől ered) „képviselői címet és égnek a vágytól, hogy bebizonyítsák, hogy éppoly sikerrel *tudnak kormányozni*, mint maguk a «főnökök», az osztálypolitikusok."

Ez a szerkesztőséghez intézett levél, véleményem szerint, nagyszerűen kifejezi az olyan fiatal kommunisták vagy egyszerű munkások hangulatát és szempontját, akik éppen hogy kezdenek közeledni a kommunizmushoz. Ez a hangulat a legnagyobb mértékben örvendetes és értékes; meg kell becsülni és támogatni kell ezt a hangulatot, mert nélküle a proletariátus győzelmére Angliában — vagy akármelyik más országban — nem volna semmi remény. Az olyan embereket, akik ki tudják fejezni a tömegeknek ezt a hangulatát, akik a tömegekben elő tudják idézni az ilyen (igen gyakran csak szunnyadó, nem tudatosodott, fel nem ébresztett) hangulatot, istápolni kell és körültekintően minden támogatást meg kell nekik adni. Egyút-

tal azonban határozottan, nyiltan meg kell mondani nekik, hogy a hangulat *magábanvéve* nem elég ahhoz, hogy a tömegeket a nagy forradalmi harcban vezessük s hogy ezek meg ezek a hibák, amelyeket a forradalom legodaadóbb hívei készek elkövetni, vagy elkövetnek — mégiscsak hibák, amelyek kárt okozhatnak a forradalom ügyének. Gallacher elvtársnak a szerkesztőséghez intézett levele minden kétséget kizáró módon mutatja *mindazoknak* a hibáknak a csíráit, amelyeket a német „baloldali" kommunisták elkövetnek és amelyeket az orosz „baloldali" bolsevikok 1908-ban és 1918-ban elkövettek.

A levél írója el van telve a legnemesebb proletár gyűlölettel a polgári „osztálypolitikusok" ellen (ez a gyűlölet azonban nemcsak proletárok számára, hanem valamennyi dolgozó és — hogy egy német kifejezéssel éljünk — valamennyi „kisember" számára is érthető, mindannyiukhoz közelálló). Az elnyomott és kizsákmányolt tömegek képviselőjének ez a gyűlölete valóban „minden bölcseség kezdete", minden szocialista és kommunista mozgalomnak és a mozgalom sikerének az alapja. De a levél írója nyilván nem veszi figyelembe azt, hogy a politika tudomány és művészet, amely nem az égből pottyan le, amelyet nem adnak ingyen, s hogy a proletariátusnak, ha le akarja győzni a burzsoáziát, ki kell termelnie a *saját* proletár „osztálypolitikusait", mégpedig olyanokat, akik nem rosszabbak a burzsoá politikusoknál.

A levél írója kitűnően megértette, hogy nem a parlament, hanem csak a munkás Szovjetek szolgálhatnak eszközül a proletariátus céljának elérésére és természetes, hogy aki ezt eddig nem értette meg, az a legmegrögzöttebb reakciós, akkor is, ha a legtudósabb ember, a legtapasztaltabb politikus, a legőszintébb szocialista, a legolvasottabb marxista, a legbecsületesebb polgár és családapa. A levél írója azonban fel sem veti azt a kérdést, nem is gondol arra, hogy fel kell vetni azt a kérdést, hogy vajjon ki lehet-e vívni a Szovjetek győzelmét a parlament fölött anélkül, hogy *be*vinnők a „szovjet" politikusokat a parlamentbe? — anélkül, hogy *belülről* bomlasztanánk a parlamentarizmust? — anélkül, hogy a parlamenten belülről előkészítenők a Szovjetek sikerét a parlament szétkerge-

tésének rájuk váró feladata terén. Pedig a levél írója kimondja azt a tökéletesen helyes gondolatot, hogy a kommunista pártnak Angliában *tudományos* alapokon kell működnie. A tudomány először is megköveteli más országok tapasztalatainak tekintetbevételét, különösen, ha más, szintén kapitalista országok olyan helyzetben vannak vagy voltak nemrégiben, hogy igen hasonló tapasztalatokat szűrhetnek, illetőleg szűrhettek le; másodszor, tekintetbe kell venni az adott országon belül működő erők, csoportok, pártok, osztályok és tömegek *összességét*, és semmi esetre sem szabad a politikát kizárólag csak egy csoport vagy párt kívánságainak és nézeteinek, öntudatossága és harckészségének foka alapján meghatározni.

Hogy a Hendersonok, Clynesek, MacDonaldok, Snowdenek megrögzött reakciósok, az igaz. Éppúgy igaz az is, hogy a hatalmat a kezükbe akarják venni (aminek érdekében egyébként előnyben részesítik a burzsoáziával való koalíciót), hogy ugyanazon ősrégi burzsoá szabályok szerint akarnak „kormányozni", hogy amikor hatalmon lesznek, elkerülhetetlenül úgy fognak viselkedni, mint a Scheidemannok és Noskék. Mindez így van. De ebből egyáltalán nem az következik, hogy támogatásuk a forradalom elárulása, hanem az, hogy a forradalom érdekében a munkásosztály forradalmárainak ezeket az urakat bizonyos parlamenti támogatásban kell részesíteniök. Hogy ezt a gondolatot világossá tegyem, két, napjainkból származó angol politikai okmányból indulok ki: 1) Lloyd George miniszterelnök 1920 március 18-i beszédéből (a „The Manchester Guardian"* 1920 március 19-i számának közlése szerint) és 2) a „baloldali" kommunista Sylvia Pankhurst elvtársnőnek fentebb említett cikkében olvasható fejtegetéseiből.

Lloyd George beszédében vitába szállt Asquith-tel (akit külön meghívtak a gyűlésre, de aki nem fogadta el a meghívást) és azokkal a liberálisokkal, akik nem a konzervatívokkal való koalíciót, hanem a munkáspárthoz való közeledést akarják. (Mint láttuk, Gallacher elvtárs a szerkesztőséghez intézett levelében szintén utalt arra

* — „Manchester Őre". — *Szerk.*

a tényre, hogy a liberálisok a Független Munkáspárthoz mennek át.) Lloyd George azt bizonyítgatta, hogy szükség van a liberálisok és konzervatívok koalíciójára, méghozzá *szoros* koalíciójára, mert különben győzhet a Munkáspárt, amelyet Lloyd George „szívesebben nevez" szocialista pártnak és amely a termelési eszközök „kollektív tulajdonba vételére" törekszik. „Franciaországban ezt kommunizmusnak nevezték" — magyarázta népszerű formában az angol burzsoázia vezére hallgatóinak, a parlamenti liberális párt tagjainak, akik ezt eddig valószínűleg nem tudták —, „Németországban ezt szocializmusnak nevezték, Oroszországban pedig bolsevizmusnak nevezik." A liberálisok számára ez — magyarázta Lloyd George — elvileg elfogadhatatlan, mert a liberálisok elvi alapon a magántulajdon hívei. „Veszélyben a civilizáció", jelentette ki a szónok s ezért a liberálisoknak és a konzervatívoknak egyesülniök kell . . .

„. . . Ha az ember elmegy a mezőgazdasági kerületekbe — mondotta Lloyd George —, elismerem, hogy ott a régi párttagozódást találja meg, amely megmaradt úgy, ahogy volt. Ott a veszély messze van. Ott nincs veszély. De ha majd a mezőgazdasági kerületekre is rákerül a sor, a veszély ott éppen olyan nagy lesz, mint amekkora most egyes ipari kerületekben. Országunk négyötödrésze iparral és kereskedelemmel foglalkozik; csak alig egyötöde földműveléssel. Ez egyike azoknak a körülményeknek, amelyeket állandóan szem előtt tartok, amikor azokra a veszedelmekre gondolok, amelyeket a jövő tartogat számunkra. Franciaországban a lakosság mezőgazdasággal foglalkozik, ott tehát bizonyos nézeteknek szilárd alapjuk van, amely nem valami gyorsan változik és amelyet nem nagyon könnyű forradalmi mozgalommal megbolygatni. A mi országunkban más a helyzet. A mi országunkat könnyebb felforgatni, mint bármely más országot a világon, és ha ez az ország majd inogni kezd, akkor itt az összeomlás az említett okoknál fogva nagyobb lesz, mint más országokban."

Az olvasó láthatja ebből, hogy Lloyd George úr nemcsak nagyon okos ember, hanem tanult is sokat a marxistáktól. Nem árt, ha mi is tanulunk egyet-mást Lloyd George-tól.

Meg kell még említeni a Lloyd George beszédét követő vitából a következő érdekes epizódot:

„Wallace úr. Szeretném megkérdezni, hogy mi a miniszterelnök úr véleménye az ipari kerületekben az ipari munkások irányában követett politikája eredményeiről, akik közül jelenleg igen sokan liberálisok és akiknek részéről oly sok támogatásban részesülünk. Nem lesz-e az eredmény esetleg az, hogy a munkások, akik jelenleg a mi őszinte segítőtársaink, óriási mértékben fogják növelni a Munkáspárt erejét?

A miniszterelnök. Nekem egészen más a nézetem. Az a tény, hogy a liberálisok egymás ellen harcolnak, kétségkívül igen nagyszámú liberálist elkeserít és a Munkáspárt felé taszít, ahol már igen jelentékeny számban vannak liberálisok, igen tehetséges emberek, akik most a kormány befeketítésével vannak elfoglalva. Az eredmény kétségkívül az, hogy a közhangulat jelentős mértékben a Munkáspárt javára billen. A közvélemény nem a Munkáspárton kívül álló liberálisok felé fordul, hanem a Munkáspárt felé, mint ahogy a pótválasztások mutatják."

Közbevetőleg mondva, ez a gondolatmenet különösen világosan mutatja, hogy a burzsoázia legokosabb emberei is megzavarodtak és képtelenek arra, hogy jóvátehetetlen butaságokat ne kövessenek el. Ebbe a burzsoázia bele is fog pusztulni. Ezzel szemben a mi embereink még butaságokat is elkövethetnek (igaz, csak akkor, ha ezek a butaságok nem túlnagyok és ha idejekorán jóvátesszik őket), s végül mégis ők lesznek a győztesek.

A másik politikai okmány a „baloldali" kommunista Sylvia Pankhurst elvtársnő következő vélekedése:

„... Inkpin elvtárs (a Brit Szocialista Párt titkára) a Munkáspártról azt mondja, hogy «a munkásosztály mozgalmának fő szervezete». Egy másik elvtárs a Brit Szocialista Pártból a III. Internacionále konferenciáján még világosabban kidomborította a Brit Szocialista Párt nézeteit. Azt mondta: «Mi a Munkáspártot a szervezett munkásosztálynak tekintjük».

Mi nem osztjuk ezt a nézetet a Munkáspártot illetőleg. A Munkáspárt számszerűleg igen nagy, bár tagjainak igen jelentékeny része tétlen és közömbös; ezek olyan munkások és munkásnők, akik azért léptek be a szakszervezetbe, mert műhelytársaik szakszervezeti tagok és mert segélyt akarnak kapni.

De elismerjük, hogy a Munkáspárt nagy számbeli erejét az a tény is előidézte, hogy ezt a pártot az az elméleti iskola hozta létre, amelynek határán túl a brit munkásosztály több-

sége még nem jutott el, bár a nép fejében nagy változások készülnek, és ezek gyorsan meg fogják változtatni ezt a helyzetet . . .“

„. . . A Brit Munkáspárt, más országok szociálpatrióta szervezeteihez hasonlóan, a társadalom természetes fejlődése során elkerülhetetlenül hatalomra fog jutni. A kommunisták feladata az, hogy dolgozzanak azoknak az erőknek a kikovácsolásán, amelyek megdöntik majd a szociálpatriótákat, és nekünk országunkban sem késlekednünk nem szabad ezzel a tevékenységgel, sem pedig ingadoznunk nem szabad.

Nem szabad energiánkat a Munkáspárt erejének növelésére pazarolnunk; ennek a pártnak hatalomrajutása elkerülhetetlen. Erőnket a kommunista mozgalom megteremtésére kell összpontosítanunk, amely ezt a pártot le fogja győzni. A Munkáspárt nemsokára kormányt fog alakítani; a forradalmi ellenzéknek készen kell lennie arra, hogy megtámadja . . .“

A liberális burzsoázia tehát lemond az évszázados tapasztalatok által történelmileg szentesített — és a kizsákmányolók számára rendkívül előnyös — „kétpárt“-rendszerről (a kizsákmányolók pártjairól van szó) és szükségesnek tartja e pártok erőinek egyesítését a Munkáspárt elleni harcra. A liberálisok egyrésze, mint a patkányok a süllyedő hajóról, a Munkáspártba menekül. A baloldali kommunisták elkerülhetetlennek tartják a hatalom átmenetelét a Munkáspárt kezébe és elismerik, hogy most a munkások többsége mögötte áll. Ebből azt a furcsa következtetést vonják le, amelyet Sylvia Pankhurst elvtársnő így fogalmaz meg:

„A Kommunista Pártnak nem szabad kompromisszumokat kötnie . . . Doktrináját tisztán, a reformizmustól való függetlenségét szeplőtlenül kell megőriznie; hivatása az, hogy az élen haladjon, megállás nélkül, ne térjen le az útról, hogy egyenes úton haladjon a kommunista forradalom felé.“

Ellenkezőleg, abból, hogy a munkások többsége Angliában még az angol Kerenszkijeket vagy Scheidemannokat követi, hogy még nem tudja tapasztalatból, milyen az a kormány, amely ezekből az emberekből áll — márpedig ilyen tapasztalatok Oroszországban és Németországban egyaránt szükségesek voltak ahhoz, hogy a munkások tömegesen pártoljanak át a kommunizmushoz —, ebből kétségbevonhatatlanul az következik, hogy az

angol kommunistáknak részt *kell* venniök a parlamenti életben, hogy kötelesek a parlamenten *belülről* segíteni a munkástömegeket abban, hogy a gyakorlatban lássák egy Henderson- és Snowden-féle kormány eredményeit, segíteniök kell a Hendersonoknak és Snowdeneknek legyőzni az egyesült Lloyd George-ot és Churchillt. Ha másképen járnak el, akkor ezzel megnehezítik a forradalom ügyét, mert a forradalom lehetetlen mindaddig, amíg a munkásosztály többségének nézetei meg nem változnak, márpedig ezt a változást a tömegek politikai tapasztalatai idézik elő, sohasem pusztán a propaganda. „Kompromisszumok nélkül előre, ne térjünk le az útról", ha ezt a munkásoknak egy nyilvánvalóan erőtlen kisebbsége mondja, amely tudja (vagy amelynek mindenesetre tudnia kell), hogy a többség rövid idő mulva, abban az esetben, ha Henderson és Snowden legyőzi Lloyd George-ot és Churchillt, csalódik vezéreiben és áttér majd a kommunizmus támogatására (vagy mindenesetre a semlegességre, mégpedig nagyobbrészt a kommunisták iránti jóakaratú semlegességre) — az ilyen jelszó nyilvánvalóan hibás. Ez ugyanaz, mintha tízezer katona harcbarontana ötvenezer főnyi ellenség ellen, ahelyett, hogy „megállna", „letérne az útról", sőt „kompromisszumot" kötne, mégpedig azért, hogy bevárja a közeledő százezerfőnyi erősítést, amely nem tud azonnal akcióba lépni. Ez intellektuel gyerekesség, nem pedig a forradalmi osztály komoly taktikája.

A forradalom alaptörvénye, melyet minden forradalom és különösképpen a XX. század mindhárom orosz forradalma megerősít, a következő: a forradalomhoz nem elegendő az, hogy a kizsákmányolt és elnyomott tömegek belássák, hogy a régi módon lehetetlen tovább élniök és változást követeljenek; a forradalomhoz az is szükséges, hogy a kizsákmányolók ne tudjanak élni és kormányozni a régi módon. Csak akkor, ha az *„alul levők" nem akarják* a régit, a *„felül levők" pedig nem tudnak tovább élni és kormányozni a régi módon*, csak akkor győzhet a forradalom. Ezt az igazságot más szavakkal így fejezhetjük ki: a forradalom nem lehetséges általános nemzeti (a kizsákmányoltakat és a kizsákmányolókat egyaránt érintő) válság nélkül. Tehát a forradalomhoz először is azt kell elérnünk,

hogy a munkások többsége (vagy mindenesetre a tudatos, gondolkodó, politikailag aktív munkások többsége) teljesen megértse a forradalom szükségességét és kész legyen érte akár halálba menni; másodszor, hogy a kormányzó osztályok olyan kormányzati válságot éljenek át, amely a legelmaradottabb tömegeket is bevonja a politikába (minden igazi forradalom jele: az addig közömbös dolgozó és elnyomott tömeg politikai harcra képes képviselőinek gyors megtízszereződése, vagy akár megszázszorozódása), meggyengíti a kormányt és lehetővé teszi, hogy a forradalmárok gyorsan megdöntsék.

Angliában, mint ahogy az egyebek között éppen Lloyd George beszédéből látható, nyilvánvalóan érlelődőben van a sikeres proletárforradalom mindkét előfeltétele. És a baloldali kommunisták által elkövetett hibák most éppen azért rendkívül veszedelmesek, mert egyes forradalmároknál azt tapasztaljuk, hogy nem eléggé higgadtan, nem eléggé figyelmesen, nem eléggé tudatosan, nem eléggé körültekintően mérlegelik ezeket a feltételeket. Ha mi nem forradalmi csoport, hanem a forradalmi *osztály* pártja vagyunk, ha magunkkal akarjuk ragadni a *tömegeket* (enélkül pedig azt kockáztatjuk, hogy egyszerűen szószátyárok maradunk), akkor először, segítenünk kell Hendersonnak, vagy Snowdennek, hogy leverje Lloyd George-ot és Churchillt (sőt helyesebb, ha azt mondjuk: kényszerítenünk kell az előbbieket arra, hogy az utóbbiakat leverjék, mert az előbbiek *félnek saját győzelmüktől)*; másodszor, segítenünk kell a munkásosztály többségének, hogy saját tapasztalatai alapján győződjék meg a mi igazunkról, vagyis arról, hogy a Hendersonok és Snowdenek semmit sem érnek, hogy egész lényükben kispolgárok és árulók, hogy bukásuk elkerülhetetlen; harmadszor, közelebb kell hozni azt a pillanatot, amikor *azon a talajon*, amelyet a munkások többségének a Hendersonokból való kiábrándulása teremt, a siker komoly kilátásával egycsapásra lehet majd félredobni a Hendersonok kormányát, amely még kétségbeesettebben fog fűhöz-fához kapkodni, ha még az igen okos és igen komoly, nem kispolgár, hanem nagypolgár Lloyd George is teljes fejetlenséget árul el és egyre inkább lejáratja magát (és az egész burzsoáziát) azzal,

hogy az egyik nap Churchillel támadnak „súrlódásai", másnap meg Asquith-tel vannak „súrlódásai".

Konkrétabban fogok beszélni. Az angol kommunistáknak, nézetem szerint, egyetlen Kommunista Pártban kell egyesíteniök mind a négy pártjukat és csoportjukat (mind nagyon gyenge, egyik-másik igen-igen gyenge), a III. Internacionále elveinek és a parlamentben való *kötelező* részvételnek alapján. A Kommunista Párt „kompromisszumot", választási megegyezést ajánl fel a Hendersonoknak és a Snowdeneknek: együtt megyünk Lloyd George és a konzervatívok szövetsége ellen, felosztjuk a parlamenti helyeket a Munkáspártra, illetőleg a kommunistákra (nem a választásokon, hanem külön szavazásnál) leadott munkásszavazatok alapján, fenntartjuk magunknak az agitáció, a propaganda és a politikai tevékenység *legteljesebb szabadságát*. E nélkül az utolsó feltétel nélkül természetesen nem szabad blokkot alakítani, mert ez árulás volna: az angol kommunisták éppoly feltétlenül kötelesek védeni és megvédeni a Hendersonok és Snowdenek leleplezésének legteljesebb szabadságát, mint ahogy az orosz bolsevikok *(tizenöt éven át*, 1903-tól 1917-ig) védték és meg is védték azt az orosz Hendersonokkal és Snowdenekkel, azaz a mensevikekkel szemben.

Ha a Hendersonok és Snowdenek hajlandók lesznek belemenni ilyen feltételek mellett a blokkba, akkor nyertünk, mert hiszen nekünk egyáltalán nem fontos a mandátumok száma, mi nem törjük magunkat értük, mi ebben a tekintetben engedékenyek leszünk (ezzel szemben a Hendersonok és különösen új barátaik — vagy gazdáik —, a Független Munkáspárthoz átpártolt liberálisok, a legjobban a mandátumokat hajhásszák). Nyertünk, mert olyan pillanatban fogjuk bevinni a *tömegek* közé a *mi* agitációnkat, amikor *maga* Lloyd George „ajzotta fel" őket és nemcsak a Munkáspártnak fogunk segíteni abban, hogy minél hamarabb megalakítsa a maga kormányát, hanem a tömegeknek is segítségére leszünk abban, hogy minél hamarabb megértsék egész kommunista propagandánkat, amelyet úgy fogunk folytatni a Hendersonok ellen, hogy semmiben sem engedjük magunkat korlátozni és semmit sem hallgatunk el.

Ha a Hendersonok és Snowdenek elutasítják majd azt, hogy ilyen feltételek mellett blokkra lépjenek velünk, akkor még többet nyertünk. Mert akkor egycsapásra megmutattuk a *tömegeknek* (jegyezzük meg, hogy a *tömeg*, még a tisztára mensevik, teljesen opportunista Független Munkáspárton belül is, a Szovjetek híve), hogy a Hendersonok többre becsülik azt, hogy ők *maguk* a tőkések közelében maradjanak, mint azt, hogy egyesítsék a munkásokat. Akkor egycsapásra nyertünk a *tömegek* szemében, amelyek, különösen Lloyd George ragyogó és — a kommunizmus számára — fölöttébb helyes, fölöttébb hasznos magyarázatai után, rokonszenvezni fognak azzal a gondolattal, hogy a munkásoknak egyesülniök kell Lloyd George és a konzervatívok szövetsége ellen. Akkor egycsapásra nyertünk, mert bebizonyítottuk a tömegeknek, hogy a Hendersonok és Snowdenek félnek legyőzni Lloyd George-ot, félnek egyedül kezükbe venni a hatalmat, igyekeznek *titokban* megszerezni Lloyd George támogatását, aki *nyíltan* nyujtja kezét a konzervatívoknak a Munkáspárt ellen. Meg kell jegyeznünk, hogy nálunk Oroszországban az 1917 február 27-i (a régi naptár szerint) forradalom után a bolsevikoknak a mensevikek és eszerek (vagyis az orosz Hendersonok és Snowdenek) ellen irányuló propagandája szakasztott ilyen körülmények folytán járt sikerrel. Mi azt mondtuk a menseviekeknek és eszereknek: vegyétek kezetekbe az egész hatalmat a burzsoázia nélkül, mert többségetek van a Szovjetekben (az I. Összoroszországi Szovjetkongresszuson, 1917 júniusában, a szavazatoknak mindössze 13%-a volt a bolsevikoké). De az orosz Hendersonok és Snowdenek féltek a burzsoázia nélkül kezükbe venni a hatalmat és amikor a burzsoázia halogatta az Alkotmányozó-gyűlési választásokat, mert nagyon jól tudta, hogy a többség az eszereké és mensevikeké lesz* (az eszerek és mensevikek a legszorosabb

* Az 1917 novemberében lezajlott oroszországi Alkotmányozó gyűlési választásokon, több mint 36 millió választót felölelő adatok szerint, a bolsevikok a szavazatok 25 százalékát, a földbirtokosok és a burzsoázia különböző pártjai a szavazatok 13 százalékát, a kispolgári demokrácia, vagyis az eszerek és mensevikek a velük rokon kis csoportokkal együtt a szavazatok 62 százalékát kapták.

politikai blokkra léptek és valójában *egy és ugyanazt* a kispolgári demokráciát képviselték), akkor az eszerek és mensevikek nem voltak képesek erélyesen és következetesen harcolni ez ellen a halogatás ellen.

Abban az esetben, ha a Hendersonok és Snowdenek elutasítanák a blokkot a kommunistákkal, a kommunisták egycsapásra nyernének a tömegek rokonszenvének meghódítása és a Hendersonok meg Snowdenek diszkreditálása tekintetében, ha pedig ennek következtében vesztenénk néhány parlamenti mandátumot, ez nekünk egyáltalán nem lenne fontos. Csak egészen kevés, feltétlenül biztos kerületben, vagyis csak ott állítanánk jelöltet, ahol jelöltjeink felállítása nem vezetne a liberális jelölt győzelmére a munkáspárti jelölttel szemben. Választási agitációt folytatnánk és röplapokat terjesztenénk a kommunizmus mellett, és *minden* kerületben, ahol nincs jelöltünk, arra szólítanánk fel a választókat, hogy *szavazzanak a munkáspártira a burzsoá ellen.* Sylvia Pankhurst elvtársnő és Gallacher elvtárs tévednek, ha ebben a kommunizmus elárulását, vagy a szociálárulók elleni harcról való lemondást látják. Ellenkezőleg, ezáltal a kommunista forradalom ügye kétségkívül nyerne.

Az angol kommunistáknak most igen gyakran nehéz a tömegekhez még csak hozzá is férniök, még csak meghallgatásra is találniok. Ha mint kommunista lépek fel és kijelentem, hogy a választókat arra szólítom fel, hogy Lloyd George-zsal szemben Hendersonra szavazzanak, biztosan meg fognak hallgatni. És módomban lesz mindenki számára érthetően megmagyarázni nemcsak azt, hogy miért jobbak a Szovjetek a parlamentnél és miért jobb a proletariátus diktatúrája Churchill diktatúrájánál (amelyet a polgári „demokrácia" cégére leplez), hanem azt is, hogy szavazatommal csak úgy akarom támogatni Hendersont, ahogy a kötél támogatja az akasztott embert; — hogy amikor a Hendersonok közelebb jutnak ahhoz, hogy megalakítsák saját kormányukat, az éppúgy az én oldalamra fogja állítani a tömegeket, éppúgy meg fogja gyorsítani a Hendersonok és Snowdenek politikai halálát, mint ahogy oroszországi és németországi elvtársaikkal történt.

Ha pedig azzal az ellenvetéssel hozakodnak elő, hogy ez túlságosan „ravasz" vagy bonyolult taktika, a tömegek nem fogják megérteni, ez a taktika szét fogja forgácsolni, fel fogja aprózni erőnket, meg fog bennünket akadályozni abban, hogy erőnket a szovjetforradalomra összpontosítsuk stb., akkor én azoknak a „baloldaliaknak", akik ilyen ellenvetéssel hozakodnak elő, azt válaszolom: — ne hárítsátok saját doktrinér beállítottságotokat a tömegekre! Oroszországban a tömegek bizonyára nem műveltebbek, hanem kevésbbé műveltek, mint Angliában. Mindamellett a tömegek megértették a bolsevikokat: és a bolsevikoknak nem ártott, hanem használt az a körülmény, hogy a szovjetforradalom *előestéjén*, 1917 szeptemberében, összeállították a polgári parlament (az Alkotmányozó Gyűlés) választásain fellépő képviselőjelöltjeik névsorát, *közvetlenül* a szovjetforradalom *utáni napon* pedig, 1917 novemberében, résztvettek ugyanannak az Alkotmányozó Gyűlésnek a választásain, amelyet 1918 január 5-én szétkergettek.

Nem térhetek itt ki az angol kommunisták között felmerült másik nézeteltérésre, amely a körül forog, hogy csatlakozni kell-e a Munkáspárthoz vagy sem. Túlságosan kevés anyag áll rendelkezésemre ezzel a kérdéssel kapcsolatban, amely különösen bonyolult annak következtében, hogy az angol „Munkáspárt" rendkívül sajátságos párt, felépítésében túlságosan eltér az európai kontinensen megszokott politikai pártoktól. Kétségtelen csupán az, hogy, először, ebben a kérdésben is elkerülhetetlenül hibát követ el az, aki a forradalmi proletariátus taktikáját olyan elvekből akarná levezetni, mint például: „a Kommunista Pártnak doktrináját tisztán, a reformizmustól való függetlenségét szeplőtlenül kell megőriznie; hivatása az, hogy az élen haladjon, megállás nélkül, ne térjen le az útról, hogy egyenes úton haladjon a kommunista forradalom felé." Mert az ilyen elvek nem jelentenek egyebet, mint a francia blanquista kommunárdok hibáinak megismétlését, akik 1874-ben mindennemű kompromisszum és mindennemű közbeeső állomás „elvetését" hirdették. Másodszor, kétségtelen, hogy a feladat itt is, mint mindig, az, hogy a kommunizmus általános és alapvető elveit

alkalmazni tudjuk az osztályok és pártok közötti viszonyoknak arra a *sajátosságára*, a kommunizmus felé való objektív fejlődésnek arra a *sajátosságára*, amely minden egyes országot jellemez és amelyet tudni kell tanulmányozni, fellelni, eltalálni.

Erről azonban nem csupán az angol kommunista mozgalommal, hanem a valamennyi tőkés ország kommunista mozgalmának fejlődését érintő általános következtetésekkel kapcsolatban is beszélni kell. Tehát most erre a témára térünk át.

X

NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

Az 1905-ös oroszországi polgári forradalom a világtörténelemnek egy rendkívül eredeti fordulatát fedte fel: a sztrájkmozgalom a világon először az egyik legelmaradottabb tőkés országban jelentkezett ilyen hallatlan méretekben és erővel. A sztrájkolók száma csupán 1905 *első hónapjában* tízszeresen múlta felül az előző tíz év (1895—1904) sztrájkolóinak évi átlagszámát, 1905 januárjától októberéig pedig a sztrájkok szüntelenül és óriási mértékben nőttek. Az elmaradt Oroszország, több egészen sajátságos történelmi körülmény hatására, elsőként mutatta meg a világnak nemcsak az elnyomott tömegek önálló tevékenységének ugrásszerű növekedését a forradalom idején (ez minden nagy forradalomban így volt), hanem a proletariátus jelentőségét is, amely hasonlíthatatlanul nagyobb, mint arányszáma a lakosságon belül, a gazdasági és a politikai sztrájk egybekapcsolódását, ez utóbbinak fegyveres felkelésbe való átnövését, a kapitalizmus által elnyomott osztályok tömegharca és tömegszervezete új formájának, a Szovjeteknek megszületését.

Az 1917-es Februári és Októberi Forradalom során a Szovjetek minden irányban és országos méretekben kifejlődtek, majd pedig győzelmet arattak a proletár-, szocialista forradalomban. Két év sem telt bele és nyilvánvalóvá vált a Szovjetek nemzetközi jellege, ennek a harci és szervezeti formának átterjedése az egész világ munkásmozgalmára, a szovjet rendszernek az a történelmi hiva-

tása, hogy a polgári parlamentarizmus és általában a polgári demokrácia sírásója, örököse, utóda legyen.

Ez még nem minden. Napjaink munkásmozgalmának története azt mutatja, hogy a munkásmozgalom minden országban át fogja élni a születőben levő, erősödő, a győzelem felé haladó kommunista mozgalomnak harcát mindenekelőtt és főképpen *saját* (minden egyes ország) „mensevizmusa", vagyis opportunizmusa és szociálsovinizmusa ellen; másodszor pedig — úgyszólván kiegészítésképpen — a „baloldali" kommunisták ellen. Az első harc valamennyi országban, úgylátszik minden kivétel nélkül, mint a (most már ténylegesen halott) II. és a III. Internacionále közötti harc fejlődött ki. A második harc megfigyelhető Németországban is, Angliában is, Olaszországban is, Amerikában is (legalábbis a „Világ Ipari Munkásai" szövetségnek és az anarchoszindikalista irányzatoknak bizonyos *része* ragaszkodik a baloldali kommunizmus tévedéseihez, bár, másfelől, csaknem általánosan, csaknem osztatlanul elismeri a szovjetrendszert), Franciaországban is (a volt szindikalisták egy részének a politikai párt és a parlamentarizmus tekintetében vallott álláspontja, ugyancsak a szovjetrendszer egyidejű elismerésével), azaz kétségkívül nemcsak nemzetközi, hanem világméretekben.

De az egyes országok munkásmozgalma, miközben mindenütt a burzsoázia legyőzésének alapjában véve egyforma előkészítő iskoláját járja, ezt a fejlődést a *maga módján* teszi meg. Amellett a nagy, vezető tőkés országok ezen az úton *sokkal gyorsabban* haladnak, mint a bolsevizmus, amely a történelemtől tizenötévi időt kapott arra, hogy mint szervezett politikai irányzat, felkészüljön a győzelemre. A III. Internacionále egy rövid esztendő leforgása alatt már döntő győzelmet vívott ki, szétverte a II., sárga, szociálsoviniszta Internacionálét, amely még néhány hónappal azelőtt hasonlíthatatlanul erősebb volt a III.-nál, szilárdnak és hatalmasnak látszott és az egész világ burzsoáziájának sokoldalú, közvetlen és közvetett, anyagi (miniszteri tárcák, útlevelek, sajtó) és szellemi támogatását élvezte.

A fődolog most az, hogy minden egyes ország kommunistái egészen tudatosan megértsék az opportunizmus és a

„baloldali" doktrinérség elleni harc alapvető elvi feladatait, valamint mindazokat a *konkrét sajátosságokat*, amelyeket ez a harc az egyes országokban, a gazdasági élet, a politika, a kultúra, a nemzetiségi összetétel (Írország stb.), a gyarmatok, a vallási megoszlás stb. stb. sajátos vonásainak megfelelően felmutat és amelyeket ennek a harcnak elkerülhetetlenül fel is kell mutatnia. Mindenütt érezhető, terjed és növekszik az elégedetlenség a II. Internacionáléval, opportunizmusa miatt is, meg amiatt is, hogy nem tud vagy nem képes igazán centralizált, igazán vezető központot teremteni, amely alkalmas a forradalmi proletariátus nemzetközi taktikájának irányítására, ennek a proletariátusnak az egész világot felölelő szovjetköztársaságért folytatott harcában. Világosan meg kell érteni, hogy az ilyen vezető központot semmiesetre sem lehet felépíteni a harc taktikai szabályainak sablonizálása, gépies egyenlősítése, egy kaptafára húzása alapján. Mindaddig, míg a népek és országok között nemzeti és állami különbségek vannak — márpedig ezek a különbségek még a proletariátus diktatúrájának világméretekben történő megvalósulása után is sokáig, nagyon sokáig meg fognak maradni —, a világ kommunista munkásmozgalmának nemzetközi taktikai egysége nem a különféleség kiküszöbölését, nem a nemzeti különbségek megszüntetését (ez a mai helyzetben dőre álom), hanem a kommunizmus *alap*elveinek (a Szovjethatalomnak és a proletariátus diktatúrájának) olyan érvényesítését követeli, amely ezeket az elveket a *részletekben helyesen módosítja*, azokat a nemzeti és nemzeti-állami különbségekhez hozzáalakítja, hozzáalkalmazza. Felkutatni, tanulmányozni, megkeresni, kitalálni, felismerni minden egyes országban a nemzeti sajátosságokat, a nemzeti szempontból jellegzetes mozzanatot, amely az *egységes* nemzetközi feladat *konkrét megoldására*, a munkásmozgalmon belül az opportunizmus és a baloldali doktrinérség feletti győzelemre, a burzsoázia uralmának megdöntésére, a szovjetköztársaság és a proletárdiktatúra megteremtésére vezet, ez a jelen történelmi pillanatban a főfeladat a vezető (és nemcsak a vezető) országokban. A legfontosabb — természetesen korántsem minden, de mégis a legfontosabb — már megtörtént a munkásosztály élcsapatának

megnyerésével, azzal, hogy ez az élcsapat a parlamentarizmussal szemben a Szovjethatalom, a polgári-demokráciával szemben a proletárdiktatúra híve lett. Most minden erőt, minden figyelmet a *következő* lépésre kell összpontosítani, amely kevésbbé lényegesnek látszik — és bizonyos szempontból valóban kevésbbé az —, de amely ezzel szemben gyakorlatilag közelebb áll a kérdés gyakorlati megoldásához, nevezetesen arra, hogy megtaláljuk a proletárforradalomhoz való *átmenet* vagy *közeledés* formáját.

A proletár élcsapatot eszmeileg meghódítottuk. Ez a fő. Enélkül az első lépést sem lehet megtenni a győzelem felé. De ettől még meglehetősen messze az út a győzelemig. Csupán az élcsapattal győzni nem lehet. Csupán az élcsapatot a döntő harcba vetni, amikor még az egész osztály, amikor még a széles tömegek nem helyezkedtek arra az álláspontra, hogy vagy közvetlenül támogatják az élcsapatot, vagy legalább is jóindulatú semlegességet tanusítanak irányában és teljesen képtelenek az ellenség támogatására: nemcsak ostobaság, hanem bűn is lenne. Ahhoz azonban, hogy valóban az egész osztály, hogy valóban a dolgozók és a tőke elnyomottainak széles tömegei jussanak el erre az álláspontra, ahhoz a propaganda egymagában, az agitáció egymagában kevés. Ahhoz ezeknek a tömegeknek saját politikai tapasztalata szükséges. Ez minden nagy forradalom legfőbb törvénye, amelyet most nemcsak Oroszország, hanem Németország is meglepő erővel és szemléletességgel bizonyít. Nemcsak Oroszország műveletlen, jórészt írástudatlan tömegeinek, hanem Németország nagyműveltségű, százszázalékosan írástudó tömegeinek is azt, hogy a II. Internacionále lovagjaiból álló kormány mennyire erőtlen, mennyire jellemtelen, mennyire gyámoltalan, mennyire lakájkodik a burzsoázia előtt, mennyire galád, azt, hogy a szélsőséges reakciósok diktatúrája (Oroszországban Kornyilov, Németországban Kapp és társai) mint a proletárdiktatúra egyetlen alternatívája mennyire elkerülhetetlen, a saját bőrükön kellett tapasztalniok ahhoz, hogy határozottan a kommunizmus felé forduljanak.

A nemzetközi munkásmozgalom öntudatos élcsapatainak, azaz a kommunista pártoknak, csoportoknak és

irányzatoknak legközelebbi feladata az, hogy a széles (most a legtöbb esetben még szunnyadó, közömbös, a szokásokhoz megrögzötten ragaszkodó, még fel nem ébredt) tömegeket *el* tudják *vezetni* új helyükre, vagy helyesebben az, hogy *ne csak* a pártjukat tudják vezetni, hanem ezeket a tömegeket is, az új hadállás felé való közeledésük, átmenetük idején. Ha az első történelmi feladatot (a proletariátus öntudatos élcsapatának a Szovjethatalom és a munkásosztály diktatúrája számára való megnyerését) nem lehetett megoldani az opportunizmuson és a szociálsovinizmuson aratott teljes eszmei és politikai győzelem nélkül, akkor a második feladatot, amely ma van soron és amely abban áll, hogy a *tömegeket* elvezessük az élcsapat győzelmét a forradalomban biztosítani alkalmas új állásba — ezt a legközelebbi feladatot nem lehet teljesíteni a baloldali doktrinérség felszámolása, hibáinak teljes leküzdése, a tőlük való megszabadulás nélkül.

Amíg arról volt szó (s amennyiben még mindig arról van szó), hogy a proletariátus élcsapatát nyerjük meg a kommunizmus számára, addig és annyiban a propaganda állt, illetőleg áll az első helyen; itt még a propagandakörök is hasznosak, a velükjáró hibák ellenére, és kiadós eredményekre vezetnek. Amikor azonban a tömegek gyakorlati akciójáról — ha szabad így kifejeznünk magunkat —, milliós hadseregek elosztásáról, az adott társadalmat alkotó osztályerők *összességének a végső és döntő harc céljából* való felsorakoztatásáról van szó, akkor itt pusztán propagandista módszerekkel, pusztán a „tiszta" kommunizmus igazságainak ismételgetésével már semmihez sem kezdhetünk. Itt nem ezrekben kell számolni, mint ahogyan lényegében a propagandista számol, aki egy olyan kis csoport tagja, amely még nem vezetett tömegeket, itt milliókban és tízmilliókban kell számolni. Itt nemcsak azt a kérdést kell feltennünk magunknak, hogy meggyőztük-e a forradalmi osztály élcsapatát, hanem azt is, hogy az adott társadalom *valamennyi* osztályának, feltétlenül és kivétel nélkül valamennyi osztályának történelmileg cselekvőképes erői úgy oszlanak-e meg, hogy a döntő ütközetet teljesen megérettnek lehet tekinteni, olyan értelemben, hogy: (1) a velünk szemben álló ellenséges

osztályerők már mind eléggé tanácstalanok, eléggé hajbakaptak egymással, eléggé legyengítették egymást az erejüket meghaladó harcokban; hogy (2) valamennyi ingadozó, tétovázó, állhatatlan közbeeső elem, azaz a kisburzsoázia — nem a burzsoáziáról van szó —, a kispolgári demokrácia eléggé leleplezte magát a nép előtt és gyakorlati csődjével eléggé szégyent vallott; hogy (3) a proletariátus soraiban megkezdődött és egyre hatalmasabbá vált a burzsoázia elleni legerélyesebb, haláltmegvetően bátor forradalmi akciók támogatásának kedvező tömeghangulat. Akkor aztán a forradalom megérett, akkor győzelmünk, ha helyesen vettük számba valamennyi fentebb jelzett feltételt és helyesen választottuk meg a pillanatot — biztosítva van.

A Churchillek és Lloyd George-ok — ezek a politikai típusok elenyésző nemzeti különbségekkel *minden* országban fellelhetők —, továbbá a Hendersonok és Lloyd George-ok közötti nézeteltérések teljesen lényegtelenek és jelentéktelenek a tiszta, vagyis az absztrakt, azaz a gyakorlati, tömegjellegű politikai akciókra meg nem érett kommunista mozgalom szempontjából. A tömegek gyakorlati akciójának szempontjából azonban ezek a különbségek igen-igen fontosak. Az olyan kommunistának, aki nemcsak öntudatos, meggyőződött, az eszméitől áthatott propagandista, hanem a *tömegek* gyakorlati vezetője is akar lenni a forradalomban, legfőbb teendője, legfőbb feladata az, hogy ezeket a különbségeket figyelembe vegye, hogy meghatározza azt a pillanatot, amikor teljesen megértek az ezek között a „barátok" között elkerülhetetlen összeütközések, amelyek a *„barátokat", valamennyit együttvéve,* gyengítik és elerőtlenítik. A kommunizmus eszméje iránti legmesszebbmenő odaadást párosítani kell azzal a képességgel, hogy belemenjünk minden szükséges gyakorlati kompromisszumba, lavírozásba, egyezkedésbe, kerülő utakba, visszavonulásba és egyéb hasonlókba, azért hogy meggyorsítsuk a Hendersonok (azaz — hogy ne egyes neveket mondjak — a II. Internacionále hőseinek, a kispolgári demokrácia magukat szocialistának nevező képviselőinek) politikai hatalomrajutását és lejáratását; hogy meggyorsítsuk elkerülhetetlen gyakorlati bukásukat, amely a tömegeket

éppen a mi szellemünkben, éppen a kommunizmus tekintetében világosítja fel; hogy siettessük az elkerülhetetlen súrlódásokat, civakodásokat, összeütközéseket, a teljes meghasonlást a Hendersonok — Lloyd George-ok — Churchillek (mensevikek és eszerek — kadetok — monarchisták; a Scheidemannok — a burzsoázia — a kappisták stb.) között és helyesen válasszuk ki azt a pillanatot, amikor a meghasonlás a „szent magántulajdon" mindezen „pillérei" között a legnagyobb, hogy a proletariátus döntő támadásával valamennyiüket szétverhessük, és meghódíthassuk a politikai hatalmat.

A történelem általában, a forradalmak története pedig különösen, mindig gazdagabb tartalmú, változatosabb, sokoldalúbb, elevenebb, „ravaszabb", mint ahogy azt akár a legelőrehaladottabb osztályok legjobb pártjai, legöntudatosabb élcsapatai képzelik. Ez érthető is, mert hiszen a legjobb élcsapatok tízezrek öntudatát, akaratát, szenvedélyét, képzelőerejét juttatják kifejezésre, míg a forradalmat minden emberi képesség különös fellendülésének és megfeszítettségének pillanatában a legélesebb osztályharc által felkorbácsolt tízmilliók képessége, öntudata, akarata, szenvedélye, képzelőereje váltja valóra. Ebből két igen fontos gyakorlati következtetés adódik: az első az, hogy a forradalmi osztálynak ahhoz, hogy feladatát megvalósíthassa, alaposan tisztába kell jönnie a társadalmi tevékenység kivétel nélkül *minden* formájával és oldalával (s a politikai hatalom meghódítása után, néha nagy kockázattal és roppant veszéllyel, pótolnia kell azt, amit a hatalom meghódítása előtt elmulasztott); a második az, hogy a forradalmi osztálynak készen kell állnia arra, hogy az egyik formát a legnagyobb gyorsasággal és a legváratlanabbul egy másik forma fogja felváltani.

Mindenki el fogja ismerni, hogy oktalanság, sőt bűn az olyan hadsereg magatartása, amelyik nem készül fel arra, hogy bánni tudjon mindazokkal a fegyverfajtákkal, harci eszközökkel és harci módszerekkel, amelyekkel az ellenség rendelkezik, vagy rendelkezhet. De ez a politikára még nagyobb mértékben vonatkozik, mint a hadviselésre. A politikában még kevésbbé lehet előre tudni, milyen harci eszköz lesz számunkra bizonyos eljövendő viszonyok

között alkalmazható és előnyös. Ha nem tudunk bánni minden harci eszközzel, akkor óriási — néha egyenesen döntő — vereséget szenvedhetünk, ha bizonyos, más osztályok helyzetében beállott és akaratunktól független változások a tevékenység olyan formáját tűzik napirendre, amelynek alkalmazásában mi különösen gyengék vagyunk. Ha minden harci eszközzel tudunk bánni, akkor biztosan győzünk, minthogy a valóban élenjáró, valóban forradalmi osztály érdekeit képviseljük, biztosan győzünk még akkor is, ha a körülmények nem engedik meg, hogy az ellenség számára legveszedelmesebb fegyvert, azt a fegyvert vegyük igénybe, amellyel leggyorsabban mérhetünk halálos csapásokat. Tapasztalatlan forradalmárok gyakran azt hiszik, hogy a legális harci eszközök opportunista jellegűek, mert a burzsoázia ezen a téren különösen gyakran (leginkább „békés", nem forradalmi időkben) ámította és bolondította a munkásokat, ezzel szemben az illegális harci eszközök forradalmiak. Ez azonban nem igaz. Az igazság az, hogy opportunisták és a munkásosztály árulói azok a pártok és vezérek, amelyek, illetőleg akik nem tudják vagy nem akarják (ne mondd, hogy nem tudod, mondd, hogy nem akarod) alkalmazni az illegális harci eszközöket, például olyan viszonyok között, amilyenek az 1914—1918-as imperialista háború viszonyai voltak, amikor még a legszabadabb demokratikus országok burzsoáziája is hallatlan arcátlansággal és szertelenséggel csapta be a munkásokat, és megtiltotta, hogy a háború rabló jellegéről megmondják az igazságot. Az olyan forradalmárok azonban, akik nem tudják az illegális harci formákat *valamennyi* legális harci formával párosítani, nagyon rossz forradalmárok. Nem nehéz forradalmárnak lenni akkor, amikor a forradalom már kitört és lángra lobbant, amikor boldog-boldogtalan, egyszerűen lelkesedésből, divatból, sőt néha egyéni karrierhajhászásból csatlakozik a forradalomhoz. Az ilyen álforradalmároktól való „megszabadulás" a proletariátusnak később, győzelme után, a legnagyobb megerőltetésbe, mondhatni gyötrelmes kínokba kerül. Sokkal nehezebb — és sokkal becsesebb —, ha akkor tudunk forradalmárok lenni, amikor *még nincsenek meg* a közvetlen, nyílt, tényleg tömegeket felölelő, valóban forradalmi harc feltételei, ha

védeni tudjuk a forradalom érdekeit (propagandával, agitációval, szervezéssel) nem-forradalmi, sőt gyakran egyenesen reakciós intézményekben, nem-forradalmi körülmények közt, olyan tömegek közepette, amelyek még nem képesek arra, hogy azonnal megértsék a forradalmi munkamódszerek szükségességét. Annak a konkrét útnak, vagy az események ama különös fordulatának megtalálásához, kitapogatásához, helyes meghatározásához érteni, amely a tömegeket az igazi, döntő, végső, nagy forradalmi harc *felé vezeti* — ez napjaink kommunista mozgalmának fő feladata Nyugat-Európában és Amerikában.

Vegyük példának Angliát. Nem tudhatjuk — és senki sem határozhatja meg előre, hogy milyen hamar lobban ott majd lángra az igazi proletárforradalom és *milyen alkalom* fogja leginkább felébreszteni, lángragyujtani, harcbavinni az igen nagy, de ma még alvó tömegeket. Ezért kötelesek vagyunk egész előkészítő munkánkat úgy végezni (mint az elhúnyt Plehanov szokta volt mondani, amikor még marxista és forradalmár volt), hogy mind a négy lábunkon meg legyünk patkolva. Lehetséges, hogy parlamenti válság okozza a „rianást", ez fogja „megtörni a jeget", lehetséges, hogy olyan válság, amely a reménytelenül összekuszált, egyre jobban és egyre kínosabban alakuló és élesedő gyarmati és imperialista ellentétekből fakad; lehet, hogy valamely harmadik stb. ok. Mi nem arról beszélünk, hogy milyen harc fogja *eldönteni* a proletárforradalom sorsát Angliában (ez a kérdés a kommunisták közül senkiben sem kelt kételyt, ez a kérdés mindnyájunk számára el van döntve, mégpedig a leghatározottabban), mi arról az *alkalomról* beszélünk, amely a ma még alvó proletártömegeket felkelti, mozgásba hozza és elvezeti közvetlenül a forradalomhoz. Ne feledjük, hogy például a francia burzsoá köztársaságban, olyan helyzetben, amely nemzetközi és belpolitikai tekintetben egyaránt százszorta kevésbbé volt forradalmi, mint a mostani, elegendő volt egy olyan „váratlan" és olyan „jelentéktelen" alkalom, mint a reakciós katonai klikk ezer és ezer becstelen csalásainak egyike (a Dreyfus-ügy), hogy a népet a polgárháború közvetlen közelébe sodorja!

A kommunistáknak Angliában szüntelenül, lankadat-

lanul, következetesen egyaránt ki kell használniok a parlamenti választásokat, továbbá a brit kormány Írország irányában követett politikájának, gyarmati politikájának és imperialista világpolitikájának minden mozzanatát és a társadalmi élet valamennyi egyéb területét, szféráját, oldalát, és mindenütt új módszerekkel, kommunista módra, nem a II., hanem a III. Internacionále szellemében kell dolgozniok. Nincs itt időm és helyem arra, hogy leírjam azokat a módszereket, amelyek az „oroszoknak", a „bolsevikoknak" a parlamenti választásokon és a parlamenti harcban való részvételét jellemezték, de biztosíthatom a külföldi kommunistákat, hogy az egyáltalán nem hasonlított a szokásos nyugateurópai parlamenti kampányokra. Ebből gyakran azt a következtetést vonják le: „No igen, ez nálatok Oroszországban így volt, de nálunk a parlamentarizmus más." Ez a következtetés helytelen. Éppen azért vannak a világon kommunisták, azért vannak a III. Internacionálénak hívei minden országban, hogy az egész vonalon, az élet minden területén *átalakítsák* a régi szocialista, trade-unionista, szindikalista parlamenti tevékenységet *új*, kommunista tevékenységgé. Opportunista, színtiszta burzsoá, érdekhajhászó és szélhámos kapitalista elem a mi választásainknál is mindig éppen elegendő volt. A nyugateurópai és amerikai kommunistáknak meg kell tanulniok, hogy új, a megszokottól eltérő, nem opportunista, nem karrierista parlamenti politikát alakítsanak ki, hogy a kommunisták pártja kiadja a maga jelszavait, hogy az igazi proletárok, a szervezetlen és teljesen elnyomott szegény nép segítségével röplapokat szórjanak szét és hordozzanak széjjel, hogy meglátogassák és bejárják a munkások lakásait, a falusi proletárok és az istenhátamögötti falvak parasztjainak kunyhóit (Európában szerencsére sokkal kevesebb az istenhátamögötti falu, mint nálunk, Angliában pedig egészen kevés van), hogy betérjenek a legegyszerűbb emberek által látogatott csapszékekbe, behatoljanak a legalsóbb rétegekből toborzódó egyesületekbe és szövetkezetekbe, beférkőzzenek az alkalmi gyűlésekre, ne tudálékosan (és ne nagyon parlamenti módon) beszéljenek a néppel, cseppet se hajhásszák a parlamenti „mandátumokat", hanem mindenütt felébresz-

szék a gondolkodást, bevonják a tömegeket a mozgalomba, szavánfogják a burzsoáziát, kihasználják az általa teremtett apparátust, az általa kiírt választásokat, az egész néphez intézett felhívásait, a népet úgy ismertessék meg a bolsevizmussal, mint ahogy (a burzsoázia uralma alatt) sohasem sikerült megismertetni a választások idejének kivételével (nem számítva természetesen a nagy sztrájkok időpontját, amikor az egész népet átfogó agitációnak *ugyanez* az apparátusa nálunk még fokozottabban dolgozott). Nyugat-Európában és Amerikában ezt megtenni nagyon nehéz, igen-igen nehéz, de meg lehet és meg kell tenni, hiszen fáradság nélkül a kommunizmus feladatait egyáltalán nem lehet megoldani, csakhogy *gyakorlati* feladatok megoldásán kell fáradozni, amelyek egyre változatosabbak, egyre jobban egybekapcsolódnak a társadalmi élet valamennyi területével, amelyek megoldása során a társadalmi élet egyik területét a másik után egyre inkább *elhódítjuk* a *burzsoáziától.*

Ugyancsak Angliában elvtársainknak ugyanúgy új módszerekkel (nem szocialista, hanem kommunista, nem reformista, hanem forradalmi módon) kell kiépíteniök a propaganda-, agitációs és szervezőmunkát a hadseregben és *„saját"* államuk elnyomott és nem-teljesjogú nemzetiségei között (Írországban, a gyarmatokon). Mert az imperializmus korszakában általában és méginkább most a háború után, amely elgyötörte a népeket s gyorsan felnyitja szemüket az igazság meglátására (az igazság az, hogy az emberek tízmilliói csak annak a kérdésnek eldöntéséért estek el vagy lettek nyomorékká, hogy az angol vagy a német rablók fosztanak-e majd ki több országot) — a társadalmi élet mindeme területein különösen sok gyúlékony anyag halmozódik fel s különösen sok alkalom támad összeütközésekre, válságokra, az osztályharc kiéleződésére. Nem tudjuk és nem tudhatjuk, hogy a gazdasági és politikai világválság nyomán most minden országban szanaszét röpködő számtalan szikra közül melyik szikra lesz képes lángralobbantani a tüzet, amely felrázza a tömegeket és ezért kötelességünk, hogy új, kommunista elveink alapján hozzálássunk minden néven nevezendő munkaterület „megdolgozásához", még akkor is, ha az

a legósdibb, legelhanyagoltabb és látszólag a legreménytelenebb, mert különben nem állunk majd feladatunk magaslatán, nem leszünk eléggé sokoldalúak, nem tudunk majd bánni valamennyi fegyverfajtával, nem készülünk fel sem arra, hogy legyőzzük a burzsoáziát (amely burzsoá módra szervezte meg — most pedig felbomlasztotta — a közélet minden területét), sem pedig arra, hogy a győzelem után hozzálássunk az egész élet kommunista átszervezéséhez.

Az oroszországi proletárforradalom és ennek a forradalomnak nemzetközi méretekben aratott, a burzsoázia és a nyárspolgárok számára váratlan győzelmei után megváltozott az egész világ, megváltozott mindenütt a burzsoázia is. Megrémült a „bolsevizmustól", eszeveszett haragra lobbant ellene s éppen ezért, egyrészt meggyorsítja az események kibontakozását, másrészt pedig figyelmét a bolsevizmus erőszakos elnyomására összpontosítja, és ezáltal számos más területen gyengíti saját helyzetét. Ezt a két körülményt minden előrehaladott ország kommunistáinak figyelembe kell venniök.

Amikor az orosz kadetok és Kerenszkij vad hajszát kezdtek a bolsevikok ellen — különösen 1917 áprilisa után, s méginkább 1917 júniusában és júliusában —, „elvetették a sulykot". A polgári ujságok, amelyek milliós példányszámban, minden hangnemben ágáltak a bolsevikok ellen, segítettek bevonni a tömegeket a bolsevizmus megvitatásába, holott amúgyis, az ujságokon kívül is, éppen a burzsoázia „buzgalma" következtében az egész közéletben elhatalmasodtak a bolsevizmusról folytatott viták. Most nemzetközi méretekben minden ország milliomosai úgy viselkednek, hogy a legnagyobb hálával tartozunk nekik. Ugyanolyan buzgalommal rendezik a hajszát a bolsevizmus ellen, mint annakidején Kerenszkij és társai tették; közben ugyanúgy „elvetik a sulykot" és ugyanúgy *segítenek* nekünk, mint annak idején Kerenszkij. Amikor a francia burzsoázia a bolsevizmus kérdését a választási agitáció középpontjába állítja és aránylag mérsékelt vagy ingadozó szocialistákat bolsevikoknak hord le; amikor az amerikai burzsoázia, teljesen fejét vesztve, a bolsevizmus gyanúja miatt az emberek ezreit és ezreit fogdossa össze, pánikhangulatot kelt és mindenfelé bolsevik össze-

esküvésekről szóló híreket terjeszt; amikor az angol burzsoázia, a világ „leghiggadtabb" burzsoáziája, minden okossága és tapasztaltsága mellett, hihetetlen ostobaságokat követ el, igen nagy anyagi eszközökkel rendelkező „bolsevizmusellenes egyesületeket" alapít, a bolsevizmusról külön irodalmat teremt, a bolsevizmus elleni harc céljára még több tudóst, agitátort és papot bérel fel, akkor ezért csak elismeréssel és hálával adózhatunk a kapitalista uraknak. Nekünk dolgoznak. Segítenek nekünk felkelteni a tömegekben az érdeklődést a bolsevizmus lényege és jelentősége iránt. Másképpen viszont nem járhatnak el, mert a bolsevizmust „agyonhallgatni", elfojtani *már* nem sikerült nekik.

Ugyanakkor azonban a burzsoázia a bolsevizmusnak jóformán csak az egyik oldalát látja: a felkelést, az erőszakot, a terrort; a burzsoázia ezért különösen arra igyekszik felkészülni, hogy *ezen* a téren szálljon szembe és fejtsen ki ellenállást. Meglehet, hogy egyes esetekben, egyes országokban, bizonyos rövid időszakokra, ez sikerülni fog neki: ezzel a lehetőséggel számolni kell, s abban, hogy ez sikerülni fog neki, számunkra nincs egyáltalán semmi borzasztó. A kommunizmus a társadalmi életnek kivétel nélkül minden területéből „kicsírázik", hajtásai megvannak kivétel nélkül mindenütt, a „ragály" (ha a burzsoázia és a burzsoá rendőrség által oly kedvelt és számukra „legkellemesebb" hasonlatot akarjuk használni) igen tartósan hatolt be a szervezetbe és átitatta az egész szervezetet. Ha az egyik kijáratot különös gonddal „betömik", akkor a „ragály" talál magának más, néha teljesen váratlan kivezető utat. Az élet eléri, amit akar. Hadd tobzódjék a burzsoázia, hadd dühöngjön az eszeveszettségig, hadd vesse el a sulykot, kövessen el ostobaságokat, álljon előre bosszút a bolsevikokon és igyekezzék (Indiában, Magyarországon, Németországban stb.) lemészárolni a holnapi vagy a tegnapi bolsevikok újabb százait, ezreit, százezreit: amikor a burzsoázia így jár el, csak azt teszi, amit a történelem által pusztulásra ítélt minden osztály tett. A kommunistáknak tudniok kell, hogy a jövő mindenesetre az övék és ezért a nagy forradalmi harcban a legnagyobb szenvedélyességet a burzsoázia eszeveszett kap-

kodásainak leghidegvérűbb és legjózanabb figyelembevételével párosíthatjuk (és kell is párosítanunk). Az orosz forradalmat kegyetlenül elfojtották 1905-ben; az orosz bolsevikok 1917 júliusában vereséget szenvedtek; Scheidemannak és Noskénak a burzsoáziával és a monarchista tábornokokkal együttesen kifőzött mesteri provokációja és ügyes manőverei útján több mint 15 000 német kommunistát mészároltak le; Finnországban és Magyarországon dühöng a fehér terror. A kommunista mozgalom azonban minden esetben és minden országban egyre jobban acélosodik és nő; gyökereit oly mélyre ereszti, hogy az üldözések nem gyengítik, hanem fokozzák erejét. Ahhoz, hogy biztosabban és határozottabban haladjunk a győzelem felé, csak egy hiányzik: az, hogy minden ország minden kommunistája mindenütt és teljesen átgondolt módon felismerje, hogy taktikájában a lehető legnagyobb mértékben *rugalmasnak* kell lennie. A nagyszerűen fejlődő kommunista mozgalom, különösen az előrehaladott országokban, most ennek a felismerésnek és annak a képességnek van híján, hogy ezt a felismerést gyakorlatilag alkalmazza.

Hasznos lecke lehetne (és legyen is) az, ami a II. Internacionále olyan nagytudású marxistáival és olyan odaadóan szocialista vezéreivel történt, amilyenek Kautsky, Otto Bauer és a többiek voltak. Ők teljesen megértették a rugalmas taktika szükségességét, tanulták a marxista dialektikát és másokat is tanítottak rá (és sok minden abból, amit ebben a tekintetben tettek, mindenkor komoly értéke lesz a szocialista irodalomnak), de ennek a dialektikának az *alkalmazása* során akkora hibát követtek el, illetőleg a gyakorlatban annyira *nem* dialektikusaknak, annyira a formák gyors változásának és a régi formák gyors ütemben új tartalommal való telítődésének megértésére képtelen embereknek bizonyultak, hogy sorsuk nem sokkal irigylésreméltóbb Hyndman, Guesde és Plehanov sorsánál. Bukásuk fő oka az volt, hogy „elbámészkodtak", a munkásmozgalom és a szocializmus fejlődésének egy bizonyos formáján, megfeledkeztek arról, hogy ez a forma egyoldalú, féltek szemébe nézni annak a szöges fordulatnak, amely az objektív viszonyok erejénél fogva elkerülhetetlenné vált, és továbbra is olyan egyszerű,

betanult, első pillantásra kétségbevonhatatlan igazságokat hajtogattak, mint az, hogy három több kettőnél. De a politika inkább hasonlít az algebrára, mint az aritmetikára s méginkább a felsőbb matematikára, mint az alsóbbra. Valójában a szocialista mozgalom régi formái egytől-egyig új tartalommal teltek meg, a számok előtt ezért új előjel tűnt fel: a „mínusz", a mi bölcseink viszont konokul továbbra is azt hajtogatták (és hajtogatják) maguknak és másoknak is, hogy „mínusz három" több „mínusz kettőnél".

Arra kell törekedni, hogy a kommunistákkal ne ismétlődjék meg ugyanez a hiba más oldalról, vagyis helyesebben, hogy minél hamarabb jóvátegyük és minél gyorsabban, a szervezet számára minél fájdalommentesebben kiküszöböljük *ugyanazt a hibát*, amelyet most, csak éppen más oldalról, a „baloldali" kommunisták elkövetnek. A baloldali doktrinérség is hiba, nemcsak a jobboldali doktrinérség. Természetesen a kommunista mozgalomban észlelhető baloldali doktrinérség hibája a jelen pillanatban ezerszerte kevésbbé veszedelmes és kevésbbé jelentős, mint a jobboldali doktrinérség (azaz a szociálsovinizmus és a kautskyzmus) hibája, de csak azért, mert a baloldali kommunista irányzat egészen fiatal, éppenhogy keletkezőben levő irányzat. Csak ezért lehet a betegséget bizonyos feltételek mellett könnyen kigyógyítani, és a gyógyításhoz a legnagyobb eréllyel hozzá is kell látni.

A régi formák szétrepedtek, mert kiderült, hogy új tartalmuk — proletárellenes, reakciós tartalmuk — nagyon is messzemenő fejlődést ért el. Most a nemzetközi kommunista mozgalom fejlődésének szempontjából munkánknak olyan határozott, olyan erőteljes, olyan hatalmas tartalma van (dolgozni a Szovjethatalomért, a proletárdiktatúráért), hogy ez a tartalom bármely formában, az új meg a régi formában egyaránt, megnyilvánulhat és *meg is kell* nyilvánulnia, hogy átalakíthatja, legyőzheti, alárendelheti magának — és ezt meg is kell tennie — valamennyi formát, nemcsak az újakat, hanem a régieket is, — nem azért, hogy megbéküljünk a régiekkel, hanem azért, hogy képesek legyünk minden néven nevezendő új és régi formát a kommunizmus győzelmének teljes és végleges, döntő és visszavonhatatlan eszközévé tenni.

A kommunistáknak minden erejükkel azon kell lenniök, hogy a munkásmozgalmat és általában a társadalmi fejlődést a legegyenesebb és leggyorsabb úton vezessék a Szovjethatalom világgyőzelme és a proletárdiktatúra felé. Ez vitathatatlan igazság. De csak egy kis lépéssel kell tovább menni — az ember azt hihetné, hogy a lépés ugyanabban az irányban történt — és az igazság tévedéssé válik. Elég azt mondani, amit a német és az angol baloldali kommunisták mondanak, hogy tudniillik csak egy utat ismerünk el, az egyenes utat, hogy nem tartjuk megengedhetőnek a lavírozást, a megegyezést, a kompromisszumokat — és ez már tévedés lesz, amely igen komoly kárt okozhat, részben már okozott és okoz is a kommunizmusnak. A jobboldali doktrinérség csökönyösségében csak a régi formákat hajlandó elismerni és teljesen csődöt mondott, mert nem vette észre az új tartalmat. A baloldali doktrinérség csökönyösségében feltétlenül el akar vetni bizonyos régi formákat és nem látja, hogy az új tartalom bármely formán át utat tör magának, hogy nekünk, mint kommunistáknak, az a kötelességünk, hogy alkalmazni tudjunk minden formát, hogy megtanuljuk, miképpen kell a legnagyobb gyorsasággal kiegészíteni az egyik formát a másikkal, felváltani az egyiket a másikkal, taktikánkat hozzáidomítani minden olyan változáshoz, amelyet nem a mi osztályunk, nem a mi erőfeszítéseink idéztek elő.

A világforradalom az imperialista világháború borzalmai, gyalázatosságai, aljasságai, az általa teremtett helyzet kilátástalansága következtében olyan hatalmas lökést kapott és annyira meggyorsult, ez a forradalom szélességben és mélységben olyan mindent felülmúló gyorsasággal fejlődik, az egymást felváltó formák olyan nagyszerű gazdagságát mutatja, oly sok tanulságot nyujtva cáfol meg a gyakorlatban mindenféle doktrinérséget, hogy minden okunk megvan arra a reménységre, hogy a nemzetközi kommunista mozgalom gyorsan és teljesen ki fog gyógyulni gyermekbetegségéből, a „baloldali" kommunizmusból.

1920 április 27.

KIEGÉSZÍTÉS

Amíg a kiadóvállalatok országunkban, amelyet az egész világ imperialistái kifosztottak azért, hogy bosszút álljanak a proletárforradalomért, és amelyet a munkásaiknak tett mindenféle ígéretek ellenére még most is fosztogatnak és blokád alatt tartanak, — amíg kiadóvállalataink megbírkóztak brosúrám kiadásának feladatával, azalatt külföldről újabb anyag érkezett. S minthogy én brosúrámban egyáltalán nem szándékozom túllépni egy publicista futólagos megjegyzéseinek kereteit, röviden érintek néhány pontot.

I

A NÉMETORSZÁGI KOMMUNISTÁK SZAKADÁSA

A kommunisták szakadása Németországban ténnyé vált. A „baloldal" vagy „elvi ellenzék", eltérően a „Kommunista Párttól", külön „Kommunista Munkáspártot" alakított. Olaszországban nyilván szintén szakadás felé halad a dolog; azt mondom, hogy nyilván, minthogy csak a baloldali „Szovjet" („Il Soviet") c. ujság újabb számai (7. és 8. sz.) állanak rendelkezésemre, amelyekben nyiltan tárgyalják a szakadás lehetőségét és szükségességét, aminek során az „absztencionisták" (vagy bojkottisták, azaz a parlamentben való részvétel ellenzői) frakciójának kongresszusáról is szó van, amely frakció mindezideig az Olasz Szocialista Párthoz tartozik.

Félő, hogy a szakadás köztünk és a „baloldaliak", a parlamentellenesek között (akik részben a politikát, a politikai pártot és a szakszervezetekben való munkát is ellenzik) nemzetközi jelenséggé válik, éppúgy, mint a szakitás a „centristák"-kal (vagyis a kautskystákkal, longuetistákkal, „függetlenekkel" stb.). Ám legyen. A szakadás még mindig jobb, mint a zűrzavar, amely a párt ideológiai, elméleti és forradalmi fejlődését, kiforrását és egységes, valóban szervezett, a proletárdiktatúrát tényleg előkészítő gyakorlati munkáját egyaránt akadályozza.

Hadd tegyék próbára magukat a „baloldaliak" a gyakorlatban, nemzeti és nemzetközi méretekben, hadd próbálják meg a proletárdiktatúrát előkészíteni (azután pedig meg is valósítani) szigorúan központosított, vasfegyelemmel bíró párt nélkül, a nélkül a képesség nélkül, hogy a politikai és kulturális munka minden területén,

annak minden ága és válfaja tekintetében megfelelően kiismernék magukat. A gyakorlati tapasztalat gyorsan meg fogja őket tanítani.

Csakhogy mindent meg kell tenni abban az irányban, hogy a köztünk és a „baloldaliak" között végbemenő szakadás ne nehezítse meg, vagy minél kevésbbé nehezítse meg a munkásmozgalom valamennyi részvevőjének, mindazoknak, akik őszintén és becsületesen a Szovjethatalom és a proletárdiktatúra hívei, a közeljövőben elkerülhetetlenül bekövetkező és szükséges egybeolvadását egy egységes pártban. Oroszországban a bolsevikok különös szerencséje az volt, hogy már jóval a proletárdiktatúráért való közvetlen tömegharc kezdete előtt tizenöt évük volt arra, hogy mind a mensevikek (azaz az opportunisták és a „centristák"), mind a „baloldaliak" elleni harcot rendszeresen és teljesen végigvigyék. Európában és Amerikában ezt a munkát most „erőltetett menetben" kell elvégezni. Egyesek, különösen a sikertelenül vezéri pozícióra törekvők közül, sokáig ragaszkodhatnak tévedéseikhez (ha hiányzik belőlük a kellő proletár-fegyelmezettség és nem elég „becsületesek önmagukhoz"), a munkástömegek azonban, amikor az idő majd megérik, könnyen és gyorsan fognak egyesülni maguk is, és könnyen és gyorsan fognak egyesíteni minden őszinte kommunistát egy olyan egységes pártban, amely képes lesz majd megvalósítani a szovjetrendszert és a proletariátus diktatúráját*.

* A „baloldali" kommunistáknak, a parlamentelleneseknek, általában a kommunistákkal való jövendő egybeolvadásával kapcsolatban még a következőket akarom megjegyezni. Amennyire módomban volt megismerkedni a németországi „baloldali" kommunisták és általában a kommunisták ujságaival, azt látom, hogy az előbbieknek megvan az az előnyük, hogy jobban tudnak a tömegek között agitálni, mint az utóbbiak. Valami ehhez hasonlót figyeltem meg nem egy ízben — csak éppen kisebb méretekben, egyes helyi szervezetekben, nem pedig országos méretekben — a bolsevik párt története során. Így például 1907—1908-ban a „baloldali" bolsevikok néha és egyes helyeken nagyobb sikerrel agitáltak a tömegek között, mint mi. Ez részben azzal magyarázható, hogy forradalmi pillanatokban, vagy akkor, amikor a forradalomra való visszaemlékezések még elevenek, könnyebb a tömegekhez az „egyszerű" tagadás taktikájával hozzáférni. Ez azonban még nem érv amellett, hogy az ilyen taktika helyes. Mindenesetre a legkisebb kétség sem fér ahhoz,

II

A KOMMUNISTÁK ÉS A FÜGGETLENEK NÉMETORSZÁGBAN

Brosúrámban annak a véleményemnek adtam kifejezést, hogy a kommunisták és a függetlenek balszárnya közötti kompromisszum a kommunista mozgalom szempontjából szükséges és hasznos, de megvalósítása nem lesz könnyű. Azok az ujságok, amelyeket azóta kaptam, mind az egyik, mind pedig a másik állítást egyaránt megerősítették. A Németországi Kommunista Párt Központi Bizottsága lapjának, a „Vörös Zászló"-nak 32. száma („Die Rote Fahne", Zentralorgan der Kommun. Partei Deutschlands, Spartacusbund*, 1920 március 26.) közli ennek a Központi Bizottságnak a Kapp—Lüttwitz-féle katonai „puccs"-ról (vagyis összeesküvésről, kalandról) és a „szocialista kormányról" szóló „nyilatkozatát". Ez a nyilatkozat tökéletesen helytálló, mind az elvi megállapítás, mind a gyakorlati következtetés szempontjából. Az elvi megállapítás az, hogy a jelen pillanatban nincs meg a proletárdiktatúra „objektív alapja", minthogy a „városi munkások többsége" a függetlenek mellett van. A következtetés: „a burzsoá-kapitalista pártok kizárásával létrejövő szocialista" kormánynak „lojális ellenzékiséget" (azaz az „erőszakos megdöntés" előkészítéséről való lemondást) ígérnek.

Ez a taktika alapjában véve kétségkívül helyes. De ha nem is térünk ki a fogalmazás apró pontatlanságaira, mégsem szabad elhallgatni azt, hogy nem lehet (a Kommunista Párt hivatalos nyilatkozatában) a szociálárulók kormányát „szocialistának" nevezni, hogy nem lehet a „burzsoá-kapitalista pártok" kizárásáról beszélni, amikor

hogy a kommunista *pártnak*, amely valóban a forradalmi *osztály*, a proletariátus előőrse, élcsapata akar lenni és amely azonfelül a széles, nemcsak proletár-, hanem a *nem*-proletár *tömegek*, a dolgozók és kizsákmányoltak tömegeinek vezetését is meg akarja tanulni, az a kötelessége, hogy mind a városi, a gyári „utca", mind a falu számára a leghozzáférhetőbb, legérthetőbb, legvilágosabb és legelevenebb módon tudjon propaganda-, szervező és agitációs munkát végezni.

* — Spartakusz Szövetség. — *Szerk.*

mind a Scheidemannok, mind Kautsky és Crispien úrék pártja kispolgári demokrata párt, nem lehet olyan dolgokat írni, mint a nyilatkozat negyedik pontja, amely így szól:

„... Ha folytatni akarjuk a proletártömegeknek a kommunizmus számára való megnyerését, a proletárdiktatúra fejlődése szempontjából rendkívül fontos az olyan állapot, amikor a politikai szabadság korlátlanul kihasználható és amikor a polgári demokrácia nem léphet fel a tőke diktatúrájaként ..."

Ilyen állapot lehetetlen. A kispolgári vezérek, a német Hendersonok (Scheidemannok) és Snowdenek (Crispienek) nem lépik és nem is léphetik túl a polgári demokrácia kereteit, a polgári demokrácia viszont nem lehet egyéb, mint a tőke diktatúrája. Ezeket az elvileg helytelen és politikailag káros dolgokat, annak a gyakorlati eredménynek a szempontjából, amelyet a Kommunista Párt Központi Bizottsága tökéletesen helyesen igyekezett elérni, egyáltalán le sem kellett volna írni. Ehhez elegendő lett volna azt mondani (ha az ember a parlamenti szokásoknak megfelelően udvarias akar maradni), hogy amíg a városi munkások többsége a függetleneket követi, mi, kommunisták, nem akadályozhatjuk meg ezeket a munkásokat abban, hogy az utolsó kispolgári demokratikus (azaz szintén „burzsoá-kapitalista") illúziókból, a „saját" kormányukkal kapcsolatban szerzett tapasztalatok árán ábrándulhassanak ki. Ez elegendő a kompromisszum megindokolására, amely valóban szükséges és amelynek abban kell állnia, hogy bizonyos időre lemondunk azon kormány erőszakos megdöntésének kísérletéről, amelyben a városi munkások többsége bízik. A mindennapi tömegagitációban pedig, amelyet nem kötnek a hivatalos, parlamenti udvariasság korlátai, természetesen hozzá lehetne tenni: hadd leplezzék le a Scheidemann-féle gazemberek és a Kautsky—Crispien-féle filiszterek a gyakorlatban, hogy mennyire lóvá vannak téve ők maguk, és mennyire lóvá teszik ők a munkásokat; az ő „tiszta" kormányuk a „legtisztábban" fogja elvégezni ezt, a szocializmus, a szociáldemokrácia és a szociálárulás egyéb válfajainak Augiasistállóját „kitisztító" munkát.

A „Németországi Független Szociáldemokrata Párt" jelenlegi vezéreinek igazi mivolta (azoké a vezéreké, akikről helytelenül mondják azt, hogy már elvesztették minden befolyásukat, s akik valójában még veszedelmesebbek a proletariátusra nézve, mint a magyar szociáldemokraták, akik kommunistáknak nevezték magukat és „támogatást" ígértek a proletariátus diktatúrájának) ismételten megnyilvánult a német Kornyilov-kaland, azaz Kapp és Lüttwitz úr államcsínyje idején*. Röviden, de velősen bizonyítja ezt két kis cikk, Karl Kautsky „Döntő órák" („Entscheidende Stunden") c. cikke a „Freiheit" („Szabadság", a függetlenek lapja) 1920 március 30-i számában és Arthur Crispien „A politikai helyzethez" c. cikke (1920 április 14., ugyanott). Ezek az urak egyáltalán nem képesek forradalmárok módjára gondolkozni és ítélni. Ezek siránkozó kispolgári demokraták, akik ezerszerte veszedelmesebbek a proletariátusra nézve, ha a Szovjethatalom és a proletárdiktatúra hívének nyilvánítják magukat, mert valójában minden nehéz és veszedelmes percben elkerülhetetlenül árulást fognak elkövetni... mégpedig abban a „legőszintébb" meggyőződésben, hogy segítenek a proletariátusnak! Hiszen a magyar szociáldemokraták, akik kommunistáknak keresztelkedtek át, szintén „segíteni" akartak a proletariátusnak, amikor gyávaságból és jellemtelenségből a Tanácshatalom helyzetét Magyarországon reménytelennek tartották és siránkozni kezdtek az antant-tőkések és az antant-hóhérok ügynökei előtt.

III

TURATI ÉS TÁRSAI OLASZORSZÁGBAN

A „Szovjet" c. olasz ujság fentebb említett számai teljesen megerősítik azt, amit brosúrámban az Olasz Szocialista Párt hibájáról mondtam, amely párt megtűr soraiban

* Rendkívül érthetően, röviden és pontosan, marxista módon világítja meg ezt egyebek közt az osztrák kommunista párt kitűnő ujsága, a „Vörös Zászló", 1920 március 28-i és 30-i számában („Die Rote Fahne", Wien, 1920 266. és 267. szám; L. L. „Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution") (— „A német forradalom új szakasza". — *Szerk.*).

ilyen tagokat, sőt ilyen parlamenti csoportot. Még jobban megerősíti ezt egy olyan kívülálló tanu, mint a „The Manchester Guardian" c. angol polgári liberális ujság római tudósítója, aki az 1920 március 12-i számban közölte Turatival folytatott beszélgetését.

„. . . Signor Turati feltevése szerint — írja ez a tudósító — a forradalmi veszély nem olyan, hogy komoly aggodalomra adhatna okot Olaszországban. A maximalisták csak azért játszanak a szovjet elméletek tüzével, hogy a tömegeket emelkedett és izgatott hangulatban tartsák. Ezek az elméletek azonban nem egyebek délibábkergetésnél, éretlen programoknál, amelyek gyakorlatilag semmire sem jók. Csak arra jók, hogy a dolgozó osztályokat a várakozás állapotában tartsák. Ugyanazok az emberek, akik csalétekként használják fel ezeket az elméleteket, hogy a proletárszemeket elkápráztassák, akarva nem akarva kénytelenek nap mint nap bizonyos, gyakran elenyészően csekély gazdasági előnyökért harcolni, csakhogy kitolják azt a pillanatot, amikor a dolgozó osztályok elvesztik illúzióikat és kedvenc meséikbe vetett hitüket. Ezért van a kisebb-nagyobb, és a legkülönbözőbb okból kitörő sztrájkok hosszú sora, egészen a postások és vasutasok legutóbbi sztrájkjáig — amely sztrájkok súlyosbítják az ország amúgyis súlyos helyzetét. Az országot izgalomban tartják az adriai problémával kapcsolatos nehézségek, nyomják a külföldi adósságok, izgalomban tartja a minden mértéket meghaladó papírpénzkibocsátás, mindamellett az ország még korántsem látja be, hogy el kell sajátítania azt a munkafegyelmet, amely egyetlen módja a rend és a jólét visszaállításának . . ."

Napnál világosabb, hogy az angol tudósító olyan igazságot fecsegett ki, amelyet valószínűleg éppúgy takargat és szépítget maga Turati is, mint Turati valamennyi olaszországi polgári védője, támogatója és sugalmazója. Ez az igazság az, hogy Turati, Treves, Modigliani, Dugoni úrék és kompániájuk minden eszméje és egész politikai tevékenysége tényleg olyan, éppen olyan, aminőnek az angol tudósító ecseteli. Ez a legtisztább szociálárulás. Ékesen szól már az is, hogy a bérrabságban levő, a tőkések zsebére dolgozó munkások között a rend és a fegyelem védelmezőinek csapnak fel! Mennyire ismerősek nekünk, oroszoknak, az ilyen mensevik beszédek! Mennyire becses az a beismerés, hogy a tömegek a Szovjethatalom *mellett*

vannak! Mily bárgyúság és filiszterség meg nem érteni a spontán növekedő sztrájkok forradalmi szerepét. Bizony, bizony, a polgári liberális ujság angol tudósítója nem tett jó szolgálatot Turati úrnak és kompániájának, s nagyszerűen megerősítette, hogy helyes Bordiga elvtársnak és a „Szovjet" c. ujságnál dolgozó barátainak az a követelése, hogy az Olasz Szocialista Párt, ha valóban a III. Internacionále *mellett* akar lenni, csúfosan kergesse ki soraiból Turati urat és kompániáját s váljék kommunista párttá nevében is, tetteiben is.

IV

HELYES FELTEVÉSEKBŐL — HELYTELEN KÖVETKEZTETÉSEK

Csakhogy Bordiga elvtárs és „baloldali" barátai Turati úr és Társai ellen irányuló helyes kritikájukból azt a helytelen következtetést vonják le, hogy a parlamentben való részvétel általában káros. Az olasz „baloldaliak" e nézet védelmére a komoly érveknek még csak árnyékát sem tudják felhozni. Egyszerűen nem ismerik (vagy igyekeznek elfelejteni) a burzsoá parlamentek valóban forradalmi és kommunista, a proletárforradalom előkészítése szempontjából kétségkívül hasznos kihasználásának nemzetközi példáit. Egyszerűen nem tudják elképzelni az „újat" és nagy hangon, végtelen ismétlésekbe bocsátkozva, arról beszélnek, hogyan festett a parlamentarizmus „régi", nem bolsevik szellemben történő kihasználása.

Éppen ez a legfőbb hibájuk. A kommunizmusnak nemcsak a parlamenti, hanem *minden* tevékenységi területen elvileg újat *kell teremtenie* (erre viszont hosszú, állhatatos, kitartó munka nélkül *nem képes)*, elvileg újat, ami gyökeresen szakít a II. Internacionále hagyományaival (egyidejűleg azonban megőrzi és továbbfejleszti azt, ami benne jó volt).

Vegyük például az ujságírói munkát. Az ujságok, brosúrák és felhívások szükséges propagandista, agitációs és szervező munkát végeznek. Ujságírói apparátus nélkül csak valamennyire is civilizált országban nem lehet meg

semilyen tömegmozgalom. És semmiféle siránkozás a „vezérek ellen", semmiféle esküdözés és fogadkozás, hogy meg fogjuk őrizni a tömegek tisztaságát a vezérek befolyásától — nem mentesít bennünket annak a szükségességétől, hogy erre a munkára burzsoá és értelmiségi körökből származó embereket használjunk fel, nem mentesít bennünket a polgári-demokrata, „magántulajdonosi" légkörtől és környezettől, amelyben a kapitalizmus idején ezt a munkát végzik. Sőt, még két és fél évvel a burzsoázia megdöntése után, a politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítása után is tömeges méretekben látjuk magunk körül a polgári-demokratikus, magántulajdonosi viszonyoknak ezt a légkörét, ezt a környezetét (parasztok, kézművesek).

A parlamentarizmus a munka egyik formája, az ujságírás a munka másik formája. Mind a kettő tartalma lehet kommunista tartalom és mind a kettő tartalmának kommunista tartalomnak is kell lennie, ha mind az egyik, mind a másik területen igazi kommunisták, egy igazi proletár tömegpárt tagjai dolgoznak. De sem az egyik, sem a másik munkaterületen — *semilyen munkakörben*, sem a kapitalizmus idején, sem a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet folyamán — nem lehet elkerülni azokat a nehézségeket, azokat a sajátos feladatokat, amelyekkel a proletariátusnak meg kell birkóznia, és amelyeket meg kell oldania, hogy a burzsoá környezetből származó elemeket a saját céljai érdekében felhasználja, hogy a burzsoá-intellektuel előítéleteket és befolyásokat leküzdje, hogy a kispolgári környezet ellenállását gyengítse (a továbbiak során pedig ezt a környezetet teljesen át is alakítsa).

Vajjon az 1914—1918-as háború előtt nem láttunk-e minden országban rendkívül nagyszámú példát arra, hogy fölöttébb „baloldali" anarchisták, szindikalisták és mások támadták a parlamentarizmust, csúfolták az elpolgáriasodott, elposványosodott szocialista parlamenti politikusokat, ostorozták törtetésüket stb. stb., ők maguk pedig az ujságírás *révén*, a szindikátusokban (szakszervezetekben) végzett munkájuk *révén ugyanilyen* polgári karriert futottak be? Vajjon Jouhaux és Merrheim urak példája, ha

csak Franciaországra akarunk szorítkozni, nem jellegzetes-e?

A parlamentben való részvétel „elvetésének" gyerekes volta éppen abban rejlik, hogy a munkásmozgalmon *belül* ható burzsoá-demokratikus befolyások elleni harc nehéz feladatát ilyen „egyszerű", „könnyű", állítólag forradalmi módon akarják *„megoldani"*, valójában azonban csak a saját árnyékuktól futamodnak meg, csupán szemet húnynak a nehézségek fölött, csak szavakkal igyekeznek azokat elintézni. A legszemérmetlenebb történés, a parlamenti mandátumok burzsoá módon való kihasználása, a parlamenti munka égbekiáltóan reformista eltorzítása, a közönséges nyárspolgári begyepesedettség, mindezek kétségtelenül olyan megszokott és szerfölött jellemző vonások, amelyeket a kapitalizmus mindenütt, mégpedig nemcsak a munkásmozgalmon kívül, de azon belül is létrehoz. A kapitalizmus és az általa létrehozott burzsoá környezet azonban (amely még a burzsoázia uralmának megdöntése után is csak igen lassan tűnik el, mert a parasztság egyre újra szüli a burzsoáziát) kivétel nélkül a munka és az élet minden területén megteremti a lényegében azonos, megnyilatkozásában csekély eltérést felmutató burzsoá karrierhajhászást, nemzeti sovinizmust, nyárspolgári elposvá-nyosodást stb.

Ti a magatok szemében „szörnyen forradalminak" tűntök fel, kedves bojkottisták és antiparlamentaristák, valójában pedig *megijedtetek* a munkásmozgalmon belüli burzsoá befolyások elleni harc aránylag kis nehézségeitől, holott győzelmetek, azaz a burzsoázia uralmának megdöntése és a politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítása *ugyanezeket* a nehézségeket még nagyobb, hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben fogja előidézni. Gyerekes módon megijedtetek a kis nehézségtől, amely ma vár rátok, de nem értitek meg, hogy holnap és holnapután mégis csak meg kell tanulnotok, alaposan meg kell tanulnotok leküzdeni az ugyanilyen természetű, de hasonlíthatatlanul jelentősebb méretű nehézségeket.

A Szovjethatalom idején a ti és a mi proletárpártunkba még több burzsoá értelmiségi elem fog beférkőzni. Beférkőznek majd a Szovjetekbe is, a bíróságokba is, a közigaz-

gatásba is, mert a kommunizmust nem építhetjük másképp, nincs miből építenünk, mint a kapitalizmus által teremtett emberanyagból, mert nem lehet elkergetni és megsemmisíteni a burzsoá értelmiséget, hanem le kell győzni, át kell alakítani, át kell gyúrni, át kell nevelni, mint ahogyan a proletariátus diktatúrája talaján hosszas harcban kell átnevelni magukat a proletárokat is, akik saját kispolgári előítéleteiktől nem egyszerre, nem csoda útján, nem a szűzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat, rendelet parancsára szabadulnak meg, hanem csak a kispolgári tömegbefolyások ellen folytatott hosszú és fáradságos tömegharc útján. A Szovjethatalom idején ugyanazok a feladatok, amelyeket az antiparlamentarista most egyetlen kézlegyintéssel oly büszkén, oly gőgösen, oly könnyelműen, oly gyerekes módon elvet — *ugyanezek* a feladatok felélednek a Szovjeteken *belül*, a szovjet közigazgatáson belül, a szovjet „jogvédők" körében (Oroszországban mi megszüntettük és helyesen tettük, hogy megszüntettük a burzsoá ügyvédi kart, de újjáéled nálunk a „szovjet" „jogvédők"[21] leple alatt). A szovjet mérnökök körében, a szovjet tanítók körében, a szovjet gyárak kiváltságos, azaz a legmagasabb szakképzettségű és legkedvezőbb helyzetben levő *munkásai* között azt látjuk, hogy mindúntalan felelevenednek kivétel nélkül *mindazok* a negatív vonások, amelyek a polgári parlamentarizmust jellemzik és csak a proletár szervezettség és fegyelem ismételt, fáradhatatlan, tartós, szívós harca útján fogjuk ezt a bajt — fokozatosan — leküzdeni.

A burzsoázia uralma idején természetesen igen „nehéz" leküzdeni a burzsoá szokásokat a saját pártunkban, azaz a munkáspártban: „nehéz" kiűzni a pártból a megszokott polgári előítéletek által reménytelenül megrontott parlamenti vezéreket, „nehéz" alávetni a proletárfegyelemnek a (bizonyos, bár igen korlátolt számban) feltétlenül szükséges polgári származású elemeket, „nehéz" megteremteni a polgári parlamentben a munkásosztályhoz teljesen méltó kommunista frakciót, „nehéz" elérni, hogy a kommunista parlamenti politikusok ne játsszanak burzsoá-parlamenti türelemjátékot, hanem a legfontosabb munkával, a tömegek közötti propaganda-, agitációs és

szervezőmunkával foglalkozzanak. Mindez „nehéz", szó sincs róla, nehéz volt Oroszországban, még hasonlíthatatlanul nehezebb Nyugat-Európában és Amerikában, ahol sokkal erősebb a burzsoázia, erősebbek a polgári-demokratikus hagyományok stb.

De mindezek a „nehézségek" egyenesen gyerekes nehézségek azokhoz a tökéletesen *azonos fajtájú* feladatokhoz képest, amelyeket a proletariátusnak mindenképpen elkerülhetetlenül meg kell oldania azért is, hogy győzzön, de a proletárforradalom idején és a hatalomnak a proletariátus által való megragadása után is. *Ezekhez* az igazán óriási feladatokhoz képest, amikor a proletárdiktatúra idején a parasztok és kistermelők millióit, az alkalmazottak, hivatalnokok, polgári értelmiségiek százezreit kell átnevelni, valamennyiüket a proletár államnak és a proletár vezetésnek kell alárendelni, le kell bennük győzni a burzsoá szokásokat és hagyományokat — ezekhez az óriási feladatokhoz képest gyerekesen könnyű feladat az, hogy a burzsoázia uralma idején, a polgári parlamentben, megteremtsük az igazi proletárpárt valóban kommunista frakcióját.

Ha a „baloldali" és parlamentellenes elvtársak most nem tanulják meg még az ilyen kis nehézségek leküzdését sem, akkor bízvást elmondhatjuk, hogy vagy nem lesznek képesek megvalósítani a proletárdiktatúrát és nem lesznek képesek széles méretekben alávetni maguknak és átgyúrni a burzsoá értelmiségieket és a burzsoá intézményeket, vagypedig kénytelenek lesznek *sebtében megtanulni azt, amit nem tudnak* s az ilyen sietséggel óriási kárt fognak okozni a proletariátus ügyének, a szokottnál több hibát fognak elkövetni, az átlagosnál nagyobb gyengeséget és ügyetlenséget fognak tanusítani stb. stb.

Amíg a burzsoázia uralma meg nem dőlt, és amíg azután teljesen el nem tűnt a kisgazdaság és a kisárutermelés, addig a burzsoá környezet, a tulajdonnal járó szokások, a nyárspolgári hagyományok a munkásmozgalmon kívül is, belül is rontani fogják a proletármunkát, mégpedig nemcsak egy munkakörben, a parlamenti munka terén, hanem elkerülhetetlenül a társadalmi tevékenység minden néven nevezendő területén, a kulturális

és politikai munka kivétel nélkül minden ágában. És a legnagyobb hiba, amelyért később múlhatatlanul lakolnunk kell majd, az, ha bármely munkaterületen akárcsak *egy* „kellemetlen" feladatot vagy nehézséget is kézlegyintéssel próbálunk elintézni, vagy megpróbálunk elzárkózni előle. Tanulnunk kell és meg kell tanulnunk dolgozni kivétel nélkül minden munka- és működési területen, meg kell tanulnunk mindenütt és minden helyen leküzdeni minden nehézséget és minden burzsoá maradványt, hagyományt, szokást. A kérdést másképp kezelni egyszerűen komolytalan, egyszerűen gyerekes dolog.

1920 május 12.

V

Ennek a könyvnek orosz kiadásában valamelyest helytelenül világítottam meg az egész holland kommunista pártnak a nemzetközi forradalmi politika terén tanusított magatartását. Ezért megragadom ezt az alkalmat, hogy nyilvánosságra hozzam holland elvtársainknak e kérdéssel kapcsolatos alábbi levelét, továbbá, hogy kijavítsam a „holland tribunisták" kifejezést, amelyet az orosz szövegben használtam, és ezt a kifejezést „a holland kommunista párt egyes tagjai" szavakkal helyettesítsem.

N. Lenin

WYNKOOP LEVELE

Moszkva, 1920 június 30.

Kedves Lenin elvtárs!

Nekünk, a Kommunista Internacionále II. kongresszusára küldött holland küldöttség tagjainak, az Ön szívességéből lehetőségünk volt arra, hogy átnézzük a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. könyvét még mielőtt a nyugateurópai nyelvekre lefordítva kiadták volna. Ebben a könyvében Ön több ízben hangsúlyozza rosszallását azzal a szereppel kapcsolatban, amelyet a holland kommunista párt egyes tagjai a nemzetközi politikában játszottak.

Mi mindamellett kénytelenek vagyunk tiltakozni az ellen, hogy Ön a kommunista pártra hárítja a felelősséget ezeknek a párttagoknak a tetteiért. Ez fölöttébb pontatlan. Sőt, igazságtalan, mivel a holland kommunista pártnak ezek a tagjai nagyon keveset vagy egyáltalán nem vesznek részt pártunk mindennapi munkájában; a kommunista pártban közvetve vagy közvetlenül ellenzéki jelszavakat próbálnak érvényesíteni, amelyek ellen a holland kommunista párt és valamennyi szerve a legerélyesebb harcot folytatta és folytatja mind a mai napig.

Testvéri üdvözlettel

(a holland küldöttség nevében)

D. I. Wynkoop

BESZÉD AZ ÜVEG- ÉS PORCELLÁNIPARI MUNKÁSOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1920 ÁPRILIS 29-ÉN

A tegnapi nap két ujságot hozott: az első fölöttébb szomorú — a lengyel kormány fejének, Pilsudskinak felhívásáról szóló hír. Ennek a felhívásnak a szövegét még nem láttam, telefonon értesítettek róla, de az az egy kétségtelen, hogy egyértelmű azzal, hogy Lengyelország hadat üzen Ukrajnának. Nyilvánvaló, hogy Lengyelország kormányköreiben a francia imperialisták befolyása kerekedett felül. A lengyel kormány úgy határozott, hogy elveti az utóbbi időben követett politikáját, amely a velünk való béketárgyalások körül folytatott lavírozásból állt és szélesebb fronton indítja meg a hadműveleteket. Lengyelország már elfoglalta Zsitomirt és Kiev ellen vonul. Ez a proletariátus érdekeinek legerélyesebb és haladéktalan védelmét követeli tőlünk. Nem kételkedünk abban, hogy meg tudjuk védelmezni ezeket az érdekeket, nem kételkedünk abban, hogy az Antant imperialistáinak Szovjet-Oroszország megfojtására irányuló ez az újabb kísérlete ugyanúgy csődöt fog mondani, mint Gyenyikin és Kolcsak kalandja. Nyilvánvaló, hogy Lengyelország Franciaország, Anglia és az egész Antant részéről teljes katonai támogatást kap. Ebben a tekintetben nagyon jellemző, hogy az angol kormány a Krimmel kapcsolatban velünk folytatott tárgyalások utolsó szakaszában jelentékenyen megváltoztatta eredeti jóindulatú álláspontját. Angliának arra az indítványára, hogy legyünk emberségesek Gyenyikin tengernek szorított katonáihoz, azt feleltük, hogy készek vagyunk megkegyelmezni a krimi fehérgárdisták életének, ha az Antant is emberséges lesz a legyőzött magyar kommunistákhoz, s kiengedi őket

Szovjet-Oroszországba. Nekünk nem kell ezeknek a krimi fehérgárdistáknak a vére, bennünk nem él bosszúvágy. Jegyzékünkre azonban nem kaptunk választ az angol kormánytól, amely Lengyelország fellépése miatt, úgy látszik, nem siet a válasszal. De biztosak vagyunk abban, hogy az angol munkások között, még a legopportunistább beállítottságú munkások között sem akadnak olyanok, akik hívei az intervenciónak.

Értesüléseink vannak arról, hogy még Lengyelországban is, a lengyel szocialista párt, amely Lengyelországban üldözte a kommunistákat, sajtószervében kijelenti, hogy nem szabad megszakítani a Szovjet-Oroszországgal folytatott béketárgyalásokat azzal a Lengyelország részéről elhangzott ultimátumszerű követeléssel, hogy tartsák ezeket a tárgyalásokat Boriszovban. Ez a lap a lengyel kormánynak ezt az eljárási módját bűnnek tekinti. A lengyelek azt javasolták nekünk, hogy tartsuk a tárgyalásokat Boriszovban, anélkül hogy a hadműveleteket beszüntetnők, holott éppen ha a tárgyalásokat ezen a helyen tartanók, elesnénk attól a lehetőségtől, hogy a tárgyalások ideje alatt folytassuk a hadműveleteket, s ugyanakkor Lengyelországnak teljesen szabad keze volna ebben a tekintetben. Természetesen ilyen körülmények között nem folytathattunk béketárgyalásokat és azt javasoltuk, hogy Lengyelországgal való közös megegyezés alapján tegyék át ezeknek a tárgyalásoknak a színhelyét Párizsba, Revelbe, Varsóba, Moszkvába vagy valamely más városba. Erre a javaslatra az volt a válasz, hogy a lengyel csapatok az egész fronton általános támadást indítottak. Számunkra nem kétséges, hogy a lengyel kormány saját munkásainak akarata ellenére indította meg ezt a támadó háborút. Ezért fogadjuk mi teljes nyugalommal ezt az új kalandot; tudjuk, hogy győztesként kerülünk ki belőle, de önök tudják, elvtársak, hogy minden háború óriási nehézségekkel jár, amelyeknek a leküzdése érdekében nem egyszer fordultunk támogatásért a munkástömegekhez. A Lengyelországgal való háborút ránkkényszerítették, nekünk egyáltalán nincs szándékunkban megsérteni Lengyelország függetlenségét, ugyanúgy, ahogy nem áll szándékunkban megsérteni Litvánia és Belorusszia független-

ségét, de minden engedékenységünk ellenére mégis háborút kényszerítenek ránk, és ha már így van, akkor egy emberként kell sorompóba állnunk, hogy megvédelmezzük magunkat is, Ukrajnát is a lengyel imperialisták támadásával szemben. (Viharos taps.) Ennek érdekében újra bizonyos fordulatot kell végrehajtanunk. Bármennyire kívánatos volna is számunkra, hogy minél előbb hozzáfogjunk a békés építéshez és azt minél szélesebb alapokon folytassuk, ha már egyszer háborút erőszakoltak ránk, mindent alá kell rendelnünk e háború érdekeinek, a számunkra legkedvezőbb és leggyorsabb eredmények elérése céljából. Meg kell magyaráznunk minden munkásnak és parasztnak, hogy miért kezdett ellenünk háborút az Antant által felbujtott Lengyelország. Meg kell magyaráznunk, hogy ezt azért tették, hogy még magasabbra emeljék a választalat, kimélyítsék azt a szakadékot, amely elválasztja tőlünk Németország proletariátusát.

Másrészt ugyancsak tegnap kaptunk hírt Bakuból, amely azt mutatja, hogy Szovjet-Oroszország helyzete jobbra fordul; tudjuk, hogy iparunk itt áll fűtőanyag nélkül, és most azt a hírt kaptuk, hogy a bakui proletariátus kezébe ragadta a hatalmat és megdöntötte az azerbajdzsán kormányt. Ez azt jelenti, hogy most olyan gazdasági bázisunk van, amely új életet önthet egész iparunkba. Bakuban sokmillió pud ásványolaj van, amire a legutóbbi időkig nem volt kereslet, s ennek következtében még Nobel olajipari vállalkozó is tárgyalásokba próbált bocsátkozni velünk ennek az olajnak Szovjet-Oroszországba szállításáról. Ilyképpen közlekedésünk és iparunk igen lényeges segítséget kap a bakui olajtelepektől.

Cjurupa elvtárs közellátásügyi népbiztos ma közölte velem, hogy a Kubán területen és a Kaukázusban óriási gabonakészletek vannak, amelyeknek az ideszállítására számíthatunk. Tehát lesz fűtőanyagunk az ipar és gabonánk az emberek számára. Ha minden erőnket megfeszítjük a közlekedés helyreállítása érdekében, megszerezzük a gabonát és az ásványolajat, ami jó gazdasági alapot szolgáltat majd a munkások és parasztok kölcsönös viszonyához. Azt mondjuk, hogy a parasztnak oda kell adnia

gabonafölöslegét a munkásoknak, mert a mai időkben bűn volna eladni ezeket a fölöslegeket és mert, mihelyt helyreállítottuk iparunkat, minden erőnket latba fogjuk vetni, hogy a város ipari késztermékeivel kielégítsük a parasztokat.

Miután, amennyire most az időmből futja, e néhány szóval vázoltam önök előtt a köztársaság mai általános helyzetét, befejezésül még csak annyit mondok, hogy meg vagyok győződve róla, hogy az a szakszervezetekben tömörült négymillió munkás, akik révén — a parasztok széles rétegeire támaszkodva — a szovjet politikát folytattuk, mint eddig, úgy ma sem, a Lengyelországgal való viszonyunk új szakaszában sem fog bezárkózni szakmai életének szűk keretei közé, amikor már hozzáférhetővé vált számunkra a kubáni gabona is, a bakui ásványolaj is, és minden módon segítséget fog nyujtani a közös proletár ügy további sikerei és fejlődése érdekében. Tudjuk, hogy csak a munkások tudatossága, egysége, a szakszervezetek teljes egybeforrottsága az az erő, amely biztosította Vörös Hadseregünk ragyogó győzelmeit, azét a hadseregét, amely oly sikeresen vitte be a tudatosságot a parasztok soraiba, és megtanította a parasztokat arra, hogyan ebrudalják ki soraikból a haszonlesőket, hogy a hatalom a munkások kezében maradjon. Most is, a Lengyelországgal folytatott háborúban és az ipar helyreállításában is szükségünk van a szakszervezeteknek erre a tudatosságára, egységére és egybeforrottságára. Most tovább kell fejlesztenünk és meg kell szilárdítanunk a fegyelmet, amelyre minden üzemben szükségünk van. Az öntudatos munkások tudják, hogy ha önök, munkások, mindeddig nem lettek volna fegyelmezettek, Magyarország sorsára juthattunk volna. Ne feledjék ezt, elvtársak, és ki-ki a maga helyén igyekezzék mindent teljesen alárendelni az egyetlen főfeladatnak: búcsút kell mondani, minél előbb véget kell vetni annak az átkozott jelszónak, hogy ki-ki magáért, isten mindnyájunkért. Vasfegyelemmé kell fejleszteni a proletár munkafegyelmet és akkor legyőzhetetlenek leszünk. Be fogjuk bizonyítani, hogy a Szovjetköztársaságot nem lehet megdönteni és hogy biztosítani tudjuk magunknak a világ valamennyi többi köztársaságának támogatását. (Lenin elvtárs be-

szédét a kongresszus részvevői sokáig nem szűnő tapsviharral és „Éljen vezérünk, Lenin elvtárs!“ felkiáltásokkal fogadták.)

„Pravda“ 92. sz.
1920 április 30.

A MOSZKVA—KAZÁNI VASÚTON SZERVEZETT ELSŐ KOMMUNISTA SZOMBATTÓL AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI MÁJUS ELSEJEI KOMMUNISTA SZOMBATIG

A címben feltüntetett távolságot egy év alatt tettük meg. A távolság óriási. Bármily gyengék még a mi kommunista szombatjaink, bármily nagyok is, ahogy azt minden kommunista szombat mutatja, fogyatékosságaik a rendezettség, a szervezettség és a fegyelmezettség tekintetében, a legfontosabbat mégis megtettük. A súlyos tömböt elmozdítottuk helyéből és ez a lényeg.

Mi egyáltalán nem általatjuk magunkat abban a tekintetben, hogy mily keveset tettünk meg eddig és mily végtelenül sok tennivaló van még előttünk; de csak a dolgozók megrögzött ellenségei, a burzsoázia megrögzött hívei kicsinyelhetik le a május elsejei kommunista szombatot, csak teljesen megvetésre méltó, visszavonhatatlanul a kapitalizmus zsoldjába szegődött emberek képesek elítélni azt, hogy a május elsejei nagy ünnepet felhasználjuk a kommunista munka bevezetésének kísérletére tömegméretben.

A cárok, földbirtokosok és kapitalisták megdöntése után most először tisztul meg a tér a szocializmus igazi építésére, az új társadalmi kapcsolatnak, a közös munka új fegyelmének, az egész népgazdaság (majd pedig a világgazdaság) új, világtörténelmi jelentőségű formájának kikovácsolására. Ez azt jelenti, hogy át kell formálni, alakítani magukat az erkölcsöket, amelyeket hosszú időn át bemocskolt és megrontott a termelési eszközök átkozott magántulajdona, és ezzel együtt a marakodás, bizalmatlanság, gyűlölködés, szétforgácsolódás és egymás elleni áskálódás egész légköre, amelyet elkerülhetetlenül kitermel és minduntalan újból feleleveníti a különálló kisgazda-

ság, a tulajdonosok gazdasága, a közöttük folyó „szabad" csere körülményei között. A kereskedelem szabadsága, a csere szabadsága, évszázadokon át az emberek milliói számára a gazdasági bölcseség legfőbb parancsolata, az emberek száz- meg százmillióinak legmegrögzöttebb szokása volt. Ez a szabadság éppúgy keresztül-kasul hazug, éppúgy a kapitalista megtévesztés, erőszak, kizsákmányolás leplezését szolgálja, mint a burzsoázia által hirdetett és megvalósított más szabadságok, például a munkaszabadság (olvasd — az éhenhalás szabadsága) stb.

Ezzel a „szabadsággal", amely a tulajdonos „szabadsága" arra, hogy tulajdonos legyen, a munka tőkés kizsákmányolásának szabadságával szakítottunk és visszavonhatatlanul szakítunk, ez ellen a „szabadság" ellen kíméletlenül és önfeláldozóan harcolunk.

Le a régi társadalmi kapcsolatokkal, a régi gazdasági viszonyokkal, a *(tőkének alávetett)* munka régi „szabadságával", a régi törvényekkel, a régi szokásokkal!

Új társadalmat fogunk építeni!

Minket nem riasztanak vissza a cárizmus, a burzsoázia és az imperialista világhatalmak ellen viselt nagy forradalmi háború folyamán ért vereségek.

Minket nem ijesztenek meg az óriási nehézségek és a rendkívül nehéz munka kezdetén elkerülhetetlen hibák, hiszen a munkaszokások és erkölcsök átalakítása — évtizedes munka. És mi ünnepélyesen és erősen megfogadjuk egymásnak, hogy hajlandók leszünk meghozni minden áldozatot, hogy szilárdan helytállunk és kitartunk ebben a roppant nehéz harcban, a szokás ereje ellen vívott harcban, hogy fáradhatatlanul fogunk dolgozni éveken és évtizedeken át. Dolgozni fogunk, hogy kiirtsuk azt az átkozott szabályt, hogy „ki-ki magáért, isten mindnyájunkért", hogy kiirtsuk azt a szokást, amelynek alapján a munkát csak kötelességnek tartják és törvényesnek csak a megállapított norma szerint fizetett munkát ismerik el. Dolgozni fogunk, hogy belevigyük a tömegek tudatába, a tömegek szokásává, mindennapi szükségletévé tegyük azt a szabályt, hogy „mindenki egyért, egy mindenkiért", azt a szabályt, hogy „mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint", hogy fokozatosan, de követ-

kezetesen bevezessük a kommunista fegyelmet és a kommunista munkát.

Hallatlanul súlyos tömböt mozdítottunk ki helyéből, a tespedés, a tudatlanság tömbjét, és megingattuk azt a csökönyösséget, amellyel a „szabadkereskedelem" és az emberi munkaerő mint bármely más áru „szabad" adásvételének szokásához ragaszkodtak. Hozzákezdtünk a legerősebben beidegződött előítéletek, a legmélyebben gyökerező, évszázados, megcsontosodott szokások megingatásához és felszámolásához. A mi kommunista szombatjaink egy év alatt óriási lépést tettek előre. Még végtelenül gyengék. Bennünket ez nem ijeszt meg. Láttuk, hogyan erősödött meg a „végtelenül gyenge" Szovjethatalom szemünk láttára erőfeszítéseink nyomán, hogyan alakult át végtelenül hatalmas világerővé. Éveken és évtizedeken át fogunk dolgozni a kommunista szombatok bevezetéséért, fejlesztéséért, elterjesztéséért, javításáért, azért, hogy ez szokássá váljék. És meg fogjuk érni a kommunista munka győzelmét.

„Pervomajszkij Szubbotnyik"
(„A Május Elsejei Kommunista Szombat")
1920 május 2.
Aláírás: N. Lenin.

BESZÉD A FELSZABADÍTOTT MUNKA EMLÉKMŰVÉNEK ALAPKŐLETÉTELE ALKALMÁBÓL TARTOTT NÉPGYŰLÉSEN, 1920 MÁJUS 1-ÉN

ÚJSÁGBESZÁMOLÓ

(A jelenlevők általános tapsától kísérve a szónoki emelvényen megjelenik Lenin elvtárs.) Elvtársak! Ezen a helyen azelőtt a cár emlékműve állott, most pedig lerakjuk itt a felszabadított munka emlékművének alapkövét. A tőkések szabadnak nevezték a munkát, amikor a parasztok és a munkások kénytelenek voltak eladni nekik munkájukat és ennek következtében szabadon éhenhalhattak. Mi az ilyen munkát bérrabszolgaságnak nevezzük. Tudjuk, hogy nem könnyű dolog annak rendje és módja szerint megszervezni a szabad munkát és a mostani nehéz idők viszonyai között dolgozni. A mai kommunista szombat az első lépés ezen az úton, de, ha így megyünk tovább, megteremtjük a valóban szabad munkát. (Hosszantartó, általános taps.)

„Pravda" 94. sz.
1920 május 1.

BESZÉD A LENGYEL FRONTRA INDULÓ VÖRÖSKATONÁKHOZ, 1920 MÁJUS 5-ÉN[22]

ÚJSÁGBESZÁMOLÓ

Elvtársak! Tudjátok, hogy az Antant által felbujtott lengyel földbirtokosok és tőkések újabb háborút erőszakoltak ránk. Ne feledjétek elvtársak, hogy nekünk nincs ellentétünk a lengyel parasztokkal és munkásokkal, mi a lengyel függetlenséget és a lengyel népköztársaságot elismertük és elismerjük. Lengyelországnak felajánlottuk a békét határai sértetlenségének biztosításával, noha ezek a határok sokkal messzebbre tolódtak ki, mint ameddig a tiszta lengyel lakosság terjed. Mi minden engedményt megtettünk, emlékezzetek erre valamennyien a fronton. A lengyelek irányában tanúsított magatartásotokkal bizonyítsátok be ott, hogy ti a munkás-paraszt köztársaság katonái vagytok, hogy ti nem elnyomókként, hanem felszabadítókként mentek hozzájuk. Most, amikor a lengyel pánok a mi törekvéseink ellenére szövetséget kötöttek Petljurával, amikor támadásba mentek át, amikor Kiev felé nyomulnak, és a külföldi sajtóban olyan híreket terjesztenek, hogy már el is foglalták Kievet — ami szemenszedett hazugság, hiszen még tegnap közvetlen vonalon beszéltem a Kievben tartózkodó F. Konnal —, most azt mondjuk: elvtársak, el tudtuk látni a baját ennél szörnyűbb ellenségnek is, le tudtuk győzni saját földbirtokosainkat és tőkéseinket — le fogjuk győzni a lengyel földbirtokosokat és tőkéseket is! Ma itt valamennyiünknek meg kell esküdnünk, ünnepélyesen meg kell fogadnunk, hogy egy emberként fogunk harcolni azért, hogy ne győzhessenek a lengyel pánok és tőkések. Éljenek a szabad, független lengyel köztársaság parasztjai és munkásai! Le a lengyel pánokkal, földbirtokosokkal

és tőkésekkel! Éljen Vörös Munkás-Paraszt Hadseregünk! (Lenin elvtárs utolsó szavait túlharsogják az „Internacionále“ hangjai és a „hurrá“ kiáltások.)

„Pravda“ 96. sz.
1920 május 6.

BESZÉD AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁG, A MUNKÁS-, PARASZT- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJE, A SZAKSZERVEZETEK ÉS AZ ÜZEMI BIZOTTSÁGOK EGYÜTTES ÜLÉSÉN, 1920 MÁJUS 5-ÉN[23]

(T a p s.) Elvtársak, szeretném felhívni figyelmüket egy jellemző vonásra, amely a mostani háborút nemzetközi szempontból, vagy helyesebben, Oroszország nemzetközi helyzete szempontjából megkülönbözteti az előző háborúktól. Persze, önök közül senki sem vonja kétségbe és nem is lehet kétségbevonni, hogy ez a háború az egyik láncszem azoknak az eseményeknek hosszú láncolatában, amelyek azt jelentik, hogy a nemzetközi burzsoázia eszeveszett ellenállást tanúsít a győzelmes proletariátussal szemben, hogy a nemzetközi burzsoázia eszeveszett kísérleteket tesz Szovjet-Oroszország megfojtására, arra, hogy bármi áron, bármilyen eszközökkel megdöntse az első Szovjethatalmat. Persze, egy cseppet sem kétséges, hogy okvetlenül van összefüggés e jelenségek között, a nemzetközi burzsoázia előző kísérletei és a mostani háború között. De ugyanakkor azt is látjuk, hogy milyen óriási különbség van e háború és az előző háborúk között nemzetközi helyzetünk szempontjából, milyen óriási lökést adott harcunk a nemzetközi munkásmozgalomnak, hogyan fogadja a világproletariátus Szovjet-Oroszország győzelmeit, hogyan fejlődik és erősödik a világproletariátus harca és milyen óriási munkát végeztünk az alatt a két esztendő és néhány hónap alatt, amióta a Szovjetköztársaság fennáll.

Önök emlékeznek rá, hogy a legnagyobb, sehol a világon vetélytársakat nem ismerő kapitalista hatalmak legfelelősebb, legnagyobb hatalommal bíró miniszterei nem is olyan nagyon régen bejelentették, hogy tető alá hozták 14 hatalom szövetségét Oroszország ellen; tudomásuk van arról, hogyan tömörítette ez a szövetség Franciaország

és Anglia mindenható kapitalistáinak nyomására Jugyenyicsot, Kolcsakot és Gyenyikint és hogyan építette fel katonai tekintetben valóban nagyszabású és mindenre kiterjedő tervét. És ha mi ezt a tervet halomra döntöttük, ez azért történt, mert az imperialisták egysége csak látszólagos volt és a nemzetközi burzsoázia erői nem állnak ki egyetlen próbát sem, amikor arról van szó, hogy valóban fel kell áldozniok magukat. Kiderült, hogy a négy esztendeig tartó imperialista vérfürdő után a dolgozó tömegek nem tekintik igazságosnak az ellenünk viselt háborút és nekünk ezekben a dolgozó tömegekben nagy szövetségesünk van. Az Antant terve valóban pusztulással fenyegetett, de ez a terv halomra dőlt, mert a tőkés hatalmak, rendkívül erős szövetségük ellenére, nem tudták megvalósítani: nem volt elég erejük ahhoz, hogy megvalósítsák. Azok közül a hatalmak közül, amelyeknek mindegyike fölényben lehetett volna velünk szemben, egyetlen egy sem léphetett fel egységesen, mert a szervezett proletariátus nem támogatja; egyetlen egy hadsereg sem tudta elérni — sem a francia, sem az angol —, hogy katonái orosz földön harcolni tudjanak a Szovjetköztársaság ellen.

Ha gondolatban nyomon követjük, hogy gyakran milyen kétségbeejtő helyzetben volt köztársaságunk, amikor valóban egyedül állt szemben az egész világgal, a nálunk mérhetetlenül erősebb hatalmakkal, és arra gondolunk, hogy mindezekből a súlyos megpróbáltatásokból győztesen kerültünk ki, akkor ezeknek a visszaemlékezéseknek alapján pontos fogalmat alkothatunk arról, hogy most mivel állunk szemben. Egy olyan tervvel állunk szemben, amely nem új, ugyanakkor azonban semmiben sem hasonlít a fél évvel ezelőtti, valóban mindent felölelő egységes tervhez. A régi tervnek csak töredékei vannak meg, és ez a nemzetközi erőviszonyok szempontjából a legfőbb biztosítéka annak, hogy ez a mostani kísérlet reménytelen. A régi terv azt jelentette, hogy az imperialista hatalmak, szövetségben a volt Orosz Birodalommal határos valamennyi kis állammal, amelyeket azelőtt Nagyoroszország cári és kapitalista kormánya gyalázatosan és szemérmetlenül elnyomott, együttes kísérletet tettek arra, hogy megfojtsák a munkás-paraszt

köztársaságot; most viszont egyes hatalmak egyes határos államokkal szövetségben próbálják megtenni azt, amit az imperialista hatalmak együttesen, szövetségben valamennyi határos állammal nem tudtak megtenni és amire egy évvel, másfél évvel ezelőtt Kolcsakkal, Gyenyikinnel stb. szövetkezve vállalkoztak. Most az imperialista terv töredékeivel állunk szemben. Az imperialista terveket az jellemzi, hogy a burzsoázia itt különös szívósságot tanusít. Tudja, hogy azért küzd, hogy megtartsa hatalmát saját portáján, tudja, hogy itt nem az orosz vagy a lengyel kérdés, hanem saját létének kérdése dől el. Ezért várható, hogy a terv töredékeiből igyekszik majd felújítani a régi, halomra dőlt tervet.

Mindannyiunk számára világosak az imperialista államok érdekellentétei. Bár a miniszterek különböző nyilatkozatokat tesznek a vitás kérdések békés rendezéséről, az imperialista hatalmak valójában egyetlen komoly lépést sem tudnak tenni a politikai kérdésekben anélkül, hogy nézeteltérés ne támadna közöttük. A franciáknak erős Lengyelország és erős cári Oroszország kell, és ők ezért a célért készek minden áldozatra. Anglia viszont, földrajzi helyzetéből kiindulva, másra törekszik — Oroszország feldarabolására, Lengyelország gyengítésére, hogy Franciaország és Németország között meglegyen az egyensúly, amely biztosítaná a győztes imperialistáknak a világháború eredményeképpen Németország megrablásával szerzett gyarmatok igazgatását. Itt kiáltó érdekellentét van és bármennyire is biztosítanak minket az imperialista hatalmak San-Remoban egybegyült képviselői[24] arról, hogy a szövetségesek között teljes egyetértés uralkodik, mi tudjuk, hogy nincs közöttük semmiféle egyetértés.

Tudjuk, hogy Lengyelország támadása — töredéke annak a régi tervnek, amely valamikor egyesítette az egész nemzetközi burzsoáziát, és ha akkor nem sikerült ez a nagyszabású terv, amely tisztán katonai szempontból feltétlen sikerrel kecsegtetett, úgy most a terv még ebből a szempontból is reménytelen. Ezenkívül tudjuk, hogy a lengyel burzsoáziával szövetségre lépett imperialista hatalmak és a lengyel kormány úgy megzavarodtak, mint még soha. A lengyel burzsoázia a legutóbbi hónapokban, hetekben és napokban követett poli-

tikájának minden lépésével leleplezi magát saját dolgozó tömegei előtt, hajbakap saját szövetségeseivel és politikájában egyetlen következetes lépésre sem képes. Az imperialisták hol azt hirdetik, hogy engesztelhetetlenek Szovjet-oroszországgal szemben és hogy lehetetlen vele bármilyen tárgyalásba is kezdeni, hol megszüntetik az ellene életbeléptetett blokádot és ünnepélyes nyilatkozatot adnak ki erről az állítólag fennálló szövetség, az állítólag létező Népszövetség nevében, hol újra kezdik az ingadozó politikát — s ezzel lehetővé tették és teszik számunkra, hogy bebizonyítsuk békepolitikánkat, bebizonyítsuk, hogy nemzetközi politikánknak semmi köze sincs sem a cári politikához, sem az orosz tőkések vagy akár a demokratikus orosz burzsoázia politikájához. Bebizonyítottuk az egész világ előtt, hogy külpolitikánknak semmi köze sincs ahhoz a politikához, amelyet a burzsoá lapok nekünk folyvást tulajdonítanak. Ilyenformán Lengyelország politikájában nem maradt egyetlen egy turpisság sem, amelyet ők maguk le nem lepleztek volna. A három orosz forradalom tapasztalatából tudjuk, hogyan készítettük elő ezeket a forradalmakat és hogyan fejlődött tovább mindegyik forradalom talaján a belpolitika és a nemzetközi politika. Ez a tapasztalat azt mutatja, hogy a forradalom előkészítésében ezek az uralkodó osztályok a legbiztosabb segítőtársaink, akik mindenféle koalíció, alkotmányozó gyűlés stb. szükségességét hirdetik, azt hirdetik, hogy ők fejezik ki a nép akaratát, de valójában politikájukból a nemzet életének minden komoly, nehéz és felelősségteljes pillanatában kiütközik az egymással vetélkedő burzsoá csoportoknak, a tőkések egymással versengő és kibékülésre képtelen csoportjainak önzése, amelyek százszor jobban leleplezik önmagukat, mint azt a kommunista propaganda tehetné. Sehol, egyetlen országban, egyetlen államban, még a legforradalmibb munkásosztályt sem tudná forradalmasítani soha semmiféle propaganda és agitáció, ha ezt az agitációt saját országának uralkodó osztályai nem támasztanák alá gyakorlati magatartásukkal.

Abból, ami most történik valamennyi tőkés országban, még hozzá a fejleményekkel fokozódó mértékben, különösen az olyan országban, mint Lengyelország, azt a

meggyőződést merítjük, hogy ha győztesként kerültünk ki egy kétségtelenül nehezebb háborúból, ha helyesen vettük számba a burzsoázia különböző csoportjai és pártjai közötti viszálykodást és ezek kibékülésének lehetetlenségét abban a pillanatban, amikor az egyesülésre különösen szükségük van — akkor nemzetközi helyzetünk most óriási mértékben megjavult. Ezt a meggyőződést merítjük nemcsak a belső erőviszonyok szempontjából, hanem nemzetközi szempontból is. Ha a mai imperialista államok egész rendszerét, törekvéseiket nézzük — mint tudjuk, ezek az államok javíthatatlanok abban a törekvésükben, hogy minden alkalmat kihasználjanak Oroszország megtámadására —, és ezt a rendszert teljesen tárgyilagosan, az utóbbi évek és különösen a legutóbbi félév történetének megcáfolhatatlan tényei alapján ítéljük meg, azt látjuk, hogy a nemzetközi ellenség gyengül, hogy az imperialisták egyesítésére irányuló kísérletek egytől-egyig egyre reménytelenebbek lesznek, és hogy ebből a szempontból győzelmünk biztosítva van.

De, elvtársak, amikor most a közelgő újabb háború előtt állunk, bár gazdasági feladat foglal le minket és minden figyelmünket a békés gazdasági építésre összpontosítjuk, elengedhetetlenül szükséges, hogy gyorsan átcsoportosítsuk sorainkat. Egész hadseregünknek, amely az utóbbi időben munkahadsereg volt[25], most a másik irányba kell fordítania figyelmét; mindent abba kell hagynunk és minden figyelmünket erre az újabb háborúra kell összpontosítanunk. Nagyon jól tudjuk, hogy az az ellenség, amellyel most állunk szemben, nem félelmetes számunkra azok után, amiket már átéltünk, de újabb súlyos áldozatokat követelhet a munkásoktól és a parasztoktól, sokszorosan megnehezítheti gazdasági építésünket, tönkreteheti, elpusztíthatja a parasztgazdaságok tucatjait, százait meg ezreit, továbbá átmeneti sikerével újjáélesztheti az általunk szétvert imperialisták szertefoszlott reményeit, akik persze nem mulasztják el az alkalmat, hogy az ellenség mellé álljanak. Ezért meg kell mondanunk, hogy annak a szabálynak, amelyhez minden előző háborúban tartottuk magunkat, most is változatlanul újra érvényt kell szereznünk. Ha saját békés szándékaink elle-

nére, annak ellenére, hogy óriási engedményeket tettünk, hogy lemondtunk minden nemzeti igényről, a lengyel földbirtokosok és a lengyel burzsoázia háborút erőszakoltak ránk, ha biztosak vagyunk, márpedig biztosaknak kell lennünk abban, hogy a világ burzsoáziája, még az is, amelyik most nem segít a lengyeleknek, amint fellobban a háború lángja, segíteni fog nekik, mert itt nemcsak az orosz vagy a lengyel kérdés, hanem az egész burzsoázia létének kérdése dől el — akkor nekünk fel kell elevenítenünk emlékezetünkben és minden áron követnünk kell, illetőleg életbe kell léptetnünk azt a szabályt, amelyet politikánkban követtünk és amely mindig biztosította számunkra a sikert. Ez a szabály abban foglalható össze, hogyha már háborúra került sor, mindent alá kell rendelni a háború érdekeinek, az ország egész életét alá kell rendelni a háborúnak, ezen a téren nem szabad tűrni a legkisebb ingadozást sem. Bármilyen nehéz is elszakadni az elvtársak óriási többségének attól a munkától, amelyet nem is olyan régen állítottunk át más, a békés építés feladatai szempontjából megfelelőbb és szükségesebb vágányokra, gondolnunk kell arra, hogy a legkisebb mulasztás, figyelmetlenség gyakran legjobb elvtársaink, fiatal munkás- és parasztnemzedékünk, most is, mint mindig, az első sorokban harcoló kommunistáink tízezreinek fölösleges halálát jelenti. Ezért mégegyszer — mindent a háborúért. Ne legyen egyetlen gyűlés, egyetlen tanácskozás, amelyen a napirendi pontok megvitatása során első helyen nem az a kérdés áll, hogy megtettünk-e mindent a háború támogatása érdekében, eléggé megfeszítettük-e erőnket, elegendő segítséget küldtünk-e a frontra? Csak azok maradjanak itt, akik a fronton nem képesek segíteni! Hozzunk meg minden áldozatot a front érdekében, adjunk meg minden segítséget a frontnak, minden tétovázás nélkül. És ha minden erőnket összpontosítjuk, ha meghozunk minden áldozatot, nem kétséges, hogy ezúttal is győzni fogunk. (T a p s.)

Megjelent 1920-ban,
a „Munkás-, Paraszt- és Vöröskatonaküldöttek Moszkvai Szovjetje plenáris üléseinek gyorsírói jegyzetei" c. könyvben.

TÁVIRAT AZ AZERBAJDZSÁN SZOVJET SZOCIALISTA KORMÁNYNAK

Baku

A Népbiztosok Tanácsa üdvözli a független Azerbajdzsán Köztársaság dolgozó tömegeinek felszabadulását és szilárdan meg van győződve arról, hogy a független Azerbajdzsán Köztársaság, Szovjetkormánya vezetésével, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasággal vállvetve, megvédelmezi szabadságát és függetlenségét a keleti elnyomott népek esküdt ellenségével — az imperializmussal szemben.

Éljen a független Azerbajdzsán Szovjet Köztársaság!

Éljenek Azerbajdzsán munkásai és parasztjai!

Éljen Azerbajdzsán és Oroszország munkásainak és parasztjainak szövetsége!

V. Uljanov (Lenin)

A Népbiztosok Tanácsának elnöke

1920 május 5.

„Kommunyiszt" (Baku)
7. sz. 1920 május 9.

BESZÉD A ROGOZSSZKIJ-SZIMONOVSZKIJ KERÜLET SZÉLESKÖRŰ MUNKÁS- ÉS KATONA KONFERENCIÁJÁN, 1920 MÁJUS 13-ÁN

ÚJSÁGBESZÁMOLÓ

A Szovjetköztársaság ismét nehéz órákat él át. Az orosz proletariátusnak, miután megszabadult Kolcsaktól és Gyenyikintől, az volt a szándéka, hogy minden szellemi és fizikai erejét az ország gazdasági életének helyreállítására fordítja. Azt gondoltuk, hogy a lengyel burzsoá kormány nem merészel újabb kalandba bocsátkozni. Igaz, a lengyel kommunisták azt mondták, hogy éppen, mert a lengyel kormánynak nincs több vesztenivalója, nem riad vissza attól, hogy bármilyen kalandba belekergesse munkásait és parasztjait. De mi feltételezzük, hogy a lengyel proletariátus, Lettország és Belorusszija proletariátusával vállvetve, gondoskodik a lengyel burzsoázia és a lengyel pánok előzéséről. Az orosz munkás-paraszt kormány óriási engedményeket tett Lengyelországnak, mert be akarta bizonyítani a lengyel népnek, hogy véglegesen szakított a cárizmusnak a kis államokkal szemben folytatott politikájával.

A lengyel burzsoázia háta mögött a francia tőkések mesterkednek, akik szeretnék jó áron eladni Lengyelországnak hadianyagukat és kárpótolni szeretnék magukat mindazért, amit Kolcsakon és Gyenyikinen vesztettek.

Figyelemreméltó dolog az, hogy az Antant egyetlen állama sem merészel nyiltan fellépni Szovjet-Oroszország ellen, mert félnek megmutatni a munkásoknak igazi arcukat. Ezidőszerint számunkra az a legfontosabb, hogy megértessük a politikailag iskolázatlan és elmaradott polgártársakkal, hogy mi mindent elkövettünk az újabb vérontás elkerülése érdekében és hogy a lengyel munkás és paraszt nem ellenségünk, de hogy ha a Petljurával egyesült lengyel burzsoázia háborút akar, mi harcolni

fogunk és könyörtelenek leszünk. A győzelmet minden háborúban végeredményben azoknak a tömegeknek harci szelleme határozza meg, amelyek a csatatéren vérüket ontják. Az a meggyőződés, hogy a háború igazságos, annak tudata, hogy fel kell áldoznunk életünket testvéreink boldogulásáért, fokozza a katonák harci szellemét és hallatlan nehézségek elviselésére készteti őket. A cári tábornokok azt mondják, hogy vöröskatonáink olyan terheket viselnek el, amilyeneket a cári rendszer hadserege sohasem bírt volna el. Ennek az a magyarázata, hogy minden egyes fegyverbe szólított munkás és paraszt tudja, miért harcol és tudatosan ontja vérét az igazság és a szocializmus diadala érdekében.

Az a körülmény, hogy a tömegek ismerik a háború céljait és okait, óriási jelentőségű és biztosítja a győzelmet.

Országunkat elgyötörte a háború, s mi óriási engedmények árán meg akarjuk szüntetni a vérontást és hozzá akarunk fogni a békés munkához. Ezért, amikor Bullitt Oroszországba jött és felajánlotta a súlyos békét, a Szovjet Kormány aláírta azt[26], csak hogy lehetővé tegye a Szovjethatalom megszilárdulását.

Jelenleg ismét kénytelenek vagyunk kiadni a jelszót: „Mindent a háborúért". Minden szervezetnek, a szakszervezeteknek és a pártszervezeteknek egyaránt, minden erejét latba kell vetnie a hősies Vörös Hadsereg támogatása érdekében.

Arról, hogy az igazság a mi oldalunkon van, mihamar meggyőzzük az egész világot.

Tegnap megérkeztek Petrográdba az angol tradeunionok küldöttei, akik közül vajmi kevesen rokonszenveznek velünk, de mi biztosak vagyunk abban, hogy amikor a küldöttség tagjai visszatérnek hazájukba, ők lesznek a legjobb agitátoraink. Még a volt cári tábornokok is igazságtalannak minősítik Lengyelország követeléseit és segítségünkre sietnek. „Mindent a háborúért, mindent a győzelemért", mondjuk mi és az orosz munkások meg parasztok. Feszítsük meg hát minden erőnket a győzelem biztosítása érdekében. (Viharos taps.)

„Kommunyisztyicseszkij Trud"
44. sz. 1920 május 14.

AZ INDIAI FORRADALMI SZÖVETSÉGNEK[27]

Örömmel hallottam, hogy a munkás-paraszt köztársaság által hirdetett elvek, amelyek az elnyomott népek önrendelkezését, s a külföldi és hazai tőkések kizsákmányolása alól való felszabadítását követelik, nagyon élénk visszhangra találtak a szabadságukért hősiesen harcoló öntudatos indiaiak körében. Az orosz dolgozó tömegek lankadatlan figyelemmel kísérik az indiai munkás és paraszt ébredését. A végleges siker záloga a dolgozók szervezettsége, fegyelme, kitartása és szolidaritása a világ dolgozóival. Üdvözöljük a muzulmán és nem-muzulmán elemek szoros szövetségét. Őszintén kívánjuk, hogy ez a szövetség kiterjedjen Kelet valamennyi dolgozójára. Csak akkor, ha az indiai, kínai, koreai, japán, perzsa és török munkás és paraszt kezet nyujt egymásnak és együtt mennek harcba a felszabadulás közös ügyéért, csak akkor biztos a döntő győzelem a kizsákmányolók fölött. Éljen a szabad Ázsia!

„Pravda" 108. sz.
1920 május 20.

LEVÉL AZ ANGOL MUNKÁSOKHOZ[28]

Elvtársak! Először is engedjék meg, hogy köszönetet mondjak önöknek azért, hogy delegációt küldtek hozzánk Szovjet-Oroszország megismerése céljából. Amikor delegációjuk azt javasolta nekem, hogy küldjek vele levelet az angol munkásoknak és esetleg javaslatot is az angol kormánynak, azt feleltem, hogy köszönettel elfogadom az első javaslatot, de a kormányhoz nem a munkásküldöttség útján kell fordulnom, hanem közvetlenül kormányunk nevében Csicserin elvtárs útján. Ezen az úton sokszor, nagyon sokszor fordultunk az angol kormányhoz azzal a határozott és komoly javaslattal, hogy kezdjük meg a béketárgyalásokat. Ilyen értelmű javaslatokat valamennyi képviselőnk, Litvinov elvtárs, Kraszin elvtárs és valamennyi többi továbbra is újra meg újra előterjeszt. Az angol kormány konokul elutasítja ezeket a javaslatokat. Nem csoda ezért, hogy az angol munkások küldötteivel kizárólag mint a munkások küldötteivel kívántam beszélni, mégpedig nem mint Szovjet-Oroszország kormányának képviselője, hanem egyszerűen mint kommunista.

Nem csodálkoztam azon, hogy küldöttségük több tagja nem a munkásosztálynak, hanem a burzsoáziának, a kizsákmányolók osztályának álláspontján van, hiszen az imperialista háború valamennyi tőkés országban teljesen felfedte az idült fekélyt: nevezetesen azt, hogy a munkások parlamenti és trade-unionista vezéreinek többsége átpártolt a burzsoázia oldalára. A „honvédelem" hazug ürügyével valójában a nemzetközi rablók valamelyik csoportjának, vagy az angol-amerikai-francia vagy a német csoportnak rablóérdekeit védelmezték; szövetségre léptek a

burzsoáziával a proletariátus forradalmi harca ellen; ezt az árulást a békés fejlődés, az alkotmányos módszerek, a demokrácia stb. szentimentális-nyárspolgári, reformista és pacifista frázisaival leplezték. Így volt ez minden országban; nem csoda, hogy az Angliában észlelhető ugyanilyen jelenség az önök küldöttségének összetételében is megmutatkozott.

Küldöttségük tagjai, Shaw és Guest, akiket nyilván meglepett és bántott az a kijelentésem, hogy Anglia, békejavaslataink ellenére és kormányának kijelentései ellenére, folytatja az intervenciót, háborút visel ellenünk, segít Vrangelnak a Krimben és a fehérgárdista Lengyelországnak — megkérdezték tőlem, hogy vannak-e erre bizonyítékaim, meg tudom-e mondani, hány lőszervonatot küldött Anglia Lengyelországnak stb. Én azt feleltem, hogy ahhoz, hogy megszerezzék az angol kormány titkos szerződéseit, forradalmi úton meg kell dönteni az angol kormányt és rá kell tenni kezüket az angol kormány külpolitikájának valamennyi okmányára, mint mi tettük 1917-ben. Minden művelt ember, mindenki, akit őszintén érdekelt a politika, forradalmunk előtt is tudta, hogy a cár titkos szerződéseket kötött Anglia, Franciaország, Amerika, Olaszország és Japán rablókormányával, a zsákmány felosztására, Konstantinápolyra, Galíciára, Örményországra, Szíriára, Mezopotámiára vonatkozólag stb. Csak hazudozók és képmutatók (kivéve természetesen a teljesen tudatlan, buta, műveletlen embereket) tagadhatták ezt, vagy tehettek úgy, mintha nem tudnának róla. De forradalom nélkül sohasem szerezhettük volna meg a tőkésosztály rablókormányainak titkos okmányait. Az angol proletariátusnak azok a vezérei vagy képviselői — akár parlamenti, akár trade-unionista, akár sajtó- vagy más vezérek —, akik úgy tesznek, mintha nem tudnának Anglia, Franciaország, Amerika, Olaszország, Japán és Lengyelország más országok kirablására, a zsákmány felosztására irányuló titkos szerződéseiről, és akik nem folytatnak forradalmi harcot ezeknek a szerződéseknek leleplezéséért, ezzel csak újabb bizonyítékát szolgáltatják annak, hogy hű szolgái a kapitalistáknak. Mi ezt már régen tudjuk; mi ezt itthon, és a világ valamennyi országában

egyaránt lelepleztük. Az angol munkások küldöttségének oroszországi látogatása meggyorsítja ezeknek a vezéreknek a leleplezését Angliában is.

Küldöttségükkel május 26-án, szerdán beszélgettem. Másnap pedig megjöttek a táviratok, amelyek szerint Bonar-Law az angol parlamentben beismerte, hogy októberben katonai segítséget nyujtottak Lengyelországnak „az Oroszországgal szemben való védekezés céljából" (persze, csakis a védekezés céljából, csakis októberben! Angliában még vannak „befolyásos munkásvezérek", akik segítenek a tőkéseknek a munkások butításában!), a „New Statesman"* c. lap pedig, ámely a legmérsékeltebb a mérsékelt kispolgári lapok és folyóiratok között, azt írta, hogy Lengyelországnak olyan harckocsikat szállítanak, amelyek nagyobbak a háborúban a németek ellen használt harckocsiknál. Lehet ez után megállni nevetés nélkül, amikor az angol munkások „vezérei" a megbántott ártatlanság képével azt kérdezik, hogy milyen „bizonyítékaink" vannak arra, hogy Anglia harcol Oroszország ellen és segíti Lengyelországot meg a krimi fehérgárdistákat?

A küldöttség tagjai megkérdezték tőlem, hogy mit tartok fontosabbnak: azt-e, hogy Angliában következetes, forradalmi, kommunista pártot szervezzenek, vagy azt, hogy az angliai munkástömegek elősegítsék az Oroszországgal való béke azonnali megkötését. Azt feleltem, hogy ez meggyőződés dolga. Akik őszinte hívei annak, hogy a munkások felszabaduljanak a tőke járma alól, azok semmiképpen sem ellenezhetik a kommunista párt megalapítását, mert csakis ez a párt képes arra, hogy a munkástömegeket ne burzsoá, ne nyárspolgári szellemben nevelje, csakis ez képes leleplezni, nevetségessé tenni, megszégyeníteni azokat a „vezéreket", akik képesek kétségbevonni, hogy Anglia segít Lengyelországnak stb. Nem kell félni, hogy Angliában túlságosan sok kommunista lesz, hiszen ott még egészen kis kommunista párt sincs. De ha valaki továbbra is a burzsoázia szellemi rabságában van, továbbra is osztja a „demokráciával" (a *burzsoá* demokráciával), a pacifizmussal stb. kapcsolatos nyárspolgári előítéleteket,

* — „Új Államférfi". — *Szerk.*

akkor magától értetődik, hogy az ilyen emberek csak még nagyobb kárt okoznának a proletariátusnak, ha eszükbe jutna, hogy kommunistáknak nevezzék magukat és csatlakozzanak a III. Internacionáléhoz. Az ilyen emberek egyesegyedül csak arra képesek, hogy merő nyárspolgári frázisokból összetákolt émelygős „határozatokat" hozzanak az intervenció ellen. Bizonyos értelemben ezeknek a határozatoknak is megvan a maguk haszna — nevezetesen abban az értelemben, hogy a régi „vezérek" (a polgári demokrácia, a békés módszerek stb. stb. hívei) nevetségessé teszik magukat a tömegek szemében, annál hamarább leleplezik magukat, minél több üres, semmire sem kötelező, semmiféle forradalmi akcióval együtt nem járó határozatot hoznak. Ki-ki tegye meg a magáét: a kommunisták dolgozzanak közvetlenül pártjuk útján a munkások forradalmi tudatosításán. Azok, akik az imperialistáknak a világ felosztásáért folyó háborújában, a „honvédelem" mellett, az angol tőkések és a cár Törökország kirablására irányuló titkos szerződésének „védelme" mellett voltak, akik „nem látják", hogy Anglia segítséget nyujt Lengyelországnak és az oroszországi fehérgárdistáknak, hozzanak még több, nevetségesen sok „békehatározatot"; annál előbb éri utól őket Kerenszkij, az oroszországi mensevikek és eszerek sorsa.

Küldöttségük egyes tagjai csodálkozva kérdezősködtek nálam a vörös terror felől, afelől, hogy Oroszországban nincs sajtószabadság, gyülekezési szabadság, hogy üldözzük a mensevikeket és a mensevik munkásokat stb. Én azt feleltem, hogy a terrorban az igazi bűnösök — Anglia imperialistái és „szövetségeseik", akik fehér terrort gyakoroltak és gyakorolnak Finnországban, Magyarországon, Indiában meg Írországban, akik támogatták és támogatják Jugyenyicset, Kolcsakot, Gyenyikint, Pilsudskit meg Vrangelt. A mi vörös terrorunk a munkásosztály védelme a kizsákmányolókkal szemben, a kizsákmányolók ellenállásának elnyomása, akiknek az eszerek, a mensevikek és elenyészően csekély számban a mensevik munkások pártját fogják. A sajtószabadság és a gyülekezési szabadság a polgári demokráciában a gazdagok szabadsága arra, hogy összeesküdjenek a dolgozók ellen,

a tőkések szabadsága arra, hogy felbéreljék és lepénzeljék az ujságokat. Ezt már annyiszor megmagyaráztam a sajtóban, hogy nem volt nagy kedvem ismétlésekbe bocsátkozni.

Két nappal azután pedig, hogy küldöttségükkel beszélgettem, a lapok hírül adták, hogy nem volt elég Monatte és Loriot letartóztatása Franciaországban, ráadásul Angliában letartóztatták Sylvia Pankhurst-öt. Ez az angol kormány legjobb válasza arra a kérdésre, amelyet még csak felvetni is félnek az angol munkások polgári előítéleteknek hódoló nem-kommunista „vezérei", nevezetesen arra a kérdésre, hogy melyik osztály ellen irányul a terror? az elnyomottak és kizsákmányoltak vagy az elnyomók és kizsákmányolók ellen? a tőkések „szabadságáról" van-e szó, amely megengedi a dolgozók fosztogatását, félrevezetését és butítását, vagy a dolgozóknak a tőkések, a spekulánsok, általában a tulajdonosok jármától való „szabadságáról"? Sylvia Pankhurst elvtársnő — azoknak a száz- meg százmilliónak az érdekeit képviseli, akiket az angol és egyéb kapitalisták elnyomnak, ezért szabadítják rá a fehér terrort, ezért fosztják meg szabadságától stb. A munkásoknak azok a „vezérei", akik nem kommunista politikát folytatnak, kilencvenkilenc százalékban a burzsoázia, a burzsoá szélhámosság, a burzsoá előítéletek képviselői.

Befejezésül mégegyszer köszönöm, elvtársak, hogy elküldték hozzánk delegációjukat. Az a körülmény, hogy a küldöttség megismerte Szovjet-Oroszországot, bár a küldöttség sok tagja ellenséges érzülettel viseltetik a szovjetrendszer és a proletárdiktatúra iránt, bár nagy mértékben hódolnak a polgári előítéleteknek, múlhatatlanul meggyorsítja a kapitalizmus bukását az egész világon.

N. Lenin

1920 május 30.

„Pravda" 130. sz.
1920 június 17.

A NEMZETI ÉS GYARMATI KÉRDÉSRŐL SZÓLÓ TÉZISEK TERVEZETE[29]

(A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSÁRA)

Amikor megvitatás céljából az elvtársak elé terjesztem a gyarmati és nemzeti kérdésről a Kommunista Internacionále II. kongresszusára készített alábbi tézistervezetet, arra kérném az elvtársakat, kiváltképpen azokat az elvtársakat, akiknek konkrét ismereteik vannak ezeknek a rendkívül bonyolult kérdéseknek egyike vagy másika tekintetében, hogy közöljék véleményüket, helyesbítéseiket, kiegészítéseiket vagy konkrét felvilágosításukat a *legrövidebb formában (legfeljebb 2—3 oldalon)*, különösen a következő pontokra vonatkozólag:

Ausztriai tapasztalatok.
Lengyel—zsidó és ukrajnai tapasztalatok.
Elzász-Lotharingia és Belgium.
Írország.
Dán-német viszony. Olasz-francia és olasz-szláv viszony.
Balkáni tapasztalatok.
Keleti népek.
Harc a pániszlámizmus ellen.
Kaukázusi viszonyok.
Baskír és Tatár köztársaság.
Kirgízia.
Turkesztán és az ottani tapasztalatok.
A négerek Amerikában.
Gyarmatok.
Kína—Korea—Japán.

1920 június 5.

N. Lenin

1. A polgári demokráciára, lényegénél fogva, jellemző, hogy az egyenlőség kérdését, így a nemzeti egyenlőség kérdését is, elvontan vagy formailag, általánosságban teszi fel. A polgári demokrácia az emberi egyenlőség leple alatt a tulajdonos és a proletár, a kizsákmányoló és a kizsákmányolt közötti formai vagy jogi egyenlőséget hirdeti, amivel a legnagyobb mértékben becsapja az elnyomott osztályokat. A burzsoázia az egyenlőség eszméjét, amely maga is az árutermelés viszonyainak visszatükröződése, az emberek állítólagos teljes egyenlőségének ürügyével az osztályok megszüntetése elleni harc fegyverévé változtatja át. Az egyenlőség követelésének igazi értelme nem egyéb, mint az osztályok megszüntetésének követelése.

2. A kommunista pártnak, mint a proletariátus által a burzsoá iga lerázásáért folytatott harc tudatos kifejezőjének, a polgári demokrácia ellen irányuló harcban, továbbá a polgári demokrácia hazug és képmutató voltának leleplezésében rejlő alapvető feladatának megfelelően, a nemzeti kérdésben sem elvont és formális elvekből kell kiindulnia, hanem, először, a konkrét történelmi helyzet, mégpedig elsősorban a gazdasági helyzet pontos figyelembevételéből; másodszor, abból, hogy az elnyomott osztályok, a dolgozók, a kizsákmányoltak érdekeit pontosan különválasztja az általában vett népérdekek általános fogalmától, amely csak az uralkodó osztály érdekeit jelenti; harmadszor, az elnyomott, függő, nem egyenjogú nemzeteknek az elnyomó, kizsákmányoló teljesjogú nemzetektől való éppoly világos megkülönböztetéséből, ellentétben azzal a burzsoá-demokratikus hazugsággal, amely elpalástolja a finánctőke és az imperializmus korszakának azt a sajátosságát, hogy a leggazdagabb vezető tőkés országok elenyésző kisebbsége gyarmati és pénzügyi rabságba dönti a föld lakosságának óriási többségét.

3. Az 1914—1918-as imperialista háború különösen világosan tárta fel minden nemzet előtt és az egész világ elnyomott osztályai előtt a burzsoá-demokratikus frázisok hazug voltát, és gyakorlatilag bizonyította be, hogy a hírhedt „nyugati demokráciák" versailles-i szerződése

még vadállatibb és aljasabb erőszak a gyenge nemzetekkel szemben, mint a német junkerek és a német császár brest-litovszki szerződése. A Népszövetség és az Antant egész háborúutáni politikája ezt az igazságot még világosabban feltárja és még élesebb fényt vet rá, ez pedig mindenütt fokozza mind a vezető országok proletariátusának, mind a gyarmati és függő országok egész dolgozó népének forradalmi harcát, meggyorsítja a nyárspolgári nacionalista illúziók összeomlását, amelyek szerint lehetséges a nemzetek békés együttélése és egyenlősége a kapitalizmus idején.

4. A fentebb kifejtett alapvető tételekből az következik, hogy a Kommunista Internacionále nemzeti és gyarmati politikájának középpontjába valamennyi nemzet és ország proletárjainak és dolgozó tömegeinek egymáshoz való közeledését kell állítani, a földbirtokosok és a burzsoázia megdöntéséért folytatott közös forradalmi harc céljából. Ugyanis csak ez biztosítja a kapitalizmus fölött a győzelmet, amely nélkül lehetetlen a nemzeti elnyomás és az egyenlőtlenség megszüntetése.

5. A világpolitikai helyzet most napirendre tűzte a proletariátus diktatúráját és a világpolitikai események szükségképpen mind egyetlen középpont körül összpontosulnak, nevezetesen a körül a harc körül, amelyet a világburzsoázia folytat az Oroszországi Szovjetköztársaság ellen, amely elkerülhetetlenül maga köré csoportosítja egyfelől a világ élenjáró munkásainak szovjet mozgalmait, másfelől a gyarmatok és elnyomott népek nemzeti szabadságmozgalmait; ezek a népek keserű tapasztalatok árán győződnek meg arról, hogy számukra nincs más menekvés, mint a Szovjethatalom győzelme a világimperializmus fölött.

6. Tehát most nem szorítkozhatunk arra, hogy valljuk és hirdetjük a különböző nemzetekhez tartozó dolgozók egymáshoz való közeledésének szükségességét, hanem olyan politikát kell folytatni, amelynek nyomán valóra válik a nemzeti és gyarmati szabadságmozgalmak legszorosabb szövetsége Szovjet-Oroszországgal és ennek a szövetségnek a formáit aszerint kell meghatározni, hogy mennyire fejlett a kommunista mozgalom az egyes országok proletariátusán belül, illetőleg a munkások és parasztok burzsoá-

demokratikus szabadságmozgalma az elmaradt országokban, vagy az elmaradt nemzetiségek körében.

7. A föderáció átmeneti forma a különböző nemzetek dolgozóinak teljes egységéhez. A föderáció célszerűsége már a gyakorlatban is megmutatkozott, mind az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság más szovjetköztársaságokhoz (a multban a magyar, a finn és a lett, jelenleg az azerbajdzsán meg az ukrán szovjetköztársasághoz) való viszonyában, mindpedig az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságon belül azoknak a nemzetiségeknek irányában, amelyeknek azelőtt nem volt sem állami létük, sem önkormányzatuk (például az 1919-ben, illetőleg 1920-ban az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság kebelében megalakult Baskír és Tatár autonóm köztársaság).

8. A Kommunista Internacionále feladata ebben a tekintetben részint ezeknek, a szovjetrendszer és a szovjet mozgalom alapján keletkező új föderációknak továbbfejlesztése, részint tapasztalataiknak tanulmányozása és ellenőrzése. Elismerve azt, hogy a föderáció átmeneti forma a teljes egység felé, egyre szorosabb föderatív szövetségre kell törekedni, tekintettel arra, hogy először a szovjetköztársaságok legszorosabb szövetsége nélkül lehetetlen biztosítani az egész világ katonailag hasonlíthatatlanul erősebb imperialista nagyhatalmai által körülzárt szovjetköztársaságok fennmaradását; másodszor, feltétlenül szükséges a szovjetköztársaságok szoros gazdasági szövetsége, mert enélkül megvalósíthatatlan az imperializmus által lerombolt termelőerők helyreállítása és a dolgozók jólétének biztosítása; harmadszor, tekintettel a világ minden nemzetének proletariátusa által közös terv szerint szabályozandó egységes világgazdaság létrehozásának tendenciájára, amely tendencia már a kapitalizmus idején is egészen világosan megmutatkozott és amelyet a szocializmusban feltétlenül tovább kell fejleszteni és teljesen meg kell valósítani.

9. Az államon belüli viszonyok terén a Kommunista Internacionále nemzetiségi politikája nem szorítkozhat a nemzetek egyenjogúságának arra a semmitmondó, formai, tisztán nyilatkozat-jellegű és gyakorlatilag semmire sem

kötelező elismerésére, amelyre a burzsoá demokraták szorítkoznak, akár nyiltan ilyeneknek ismerik el magukat, akár szocialista elnevezéssel takaróznak, mint a II. Internacionále szocialistái.

Nemcsak a kommunista pártok propagandájában és agitációjában kell — a parlamenti szószékről is, a parlamenten kívül is — következetesen leleplezni a nemzetek egyenjogúságának és a nemzeti kisebbségek jogainak állandó megsértését valamennyi tőkés államban, „demokratikus" alkotmányuk ellenére, hanem emellett, először, állandóan meg kell magyarázni, hogy csak a szovjetrendszer képes valóban egyenjogúságot biztosítani a nemzeteknek, olyanformán, hogy előbb a proletárokat, majd az egész dolgozó népet egyesíti a burzsoázia elleni harcban; másodszor, a kommunista pártoknak közvetlen támogatást kell nyujtaniok a függő, vagy nem egyenjogú nemzetek (például Irország, Amerikában a négerek stb.) és a gyarmatok forradalmi mozgalmainak.

Ez utóbbi különösen fontos feltétel nélkül a függő nemzetek és gyarmatok elnyomása elleni harc, valamint az állami különváláshoz való joguk elismerése hazug cégér marad, ahogy ezt a II. Internacionále pártjainál látjuk.

10. Nemcsak a II. Internacionále pártjaiban, hanem azokban a pártokban is, amelyek kiléptek ebből az internacionáléból, sőt nem ritkán még azokban is, amelyek most kommunista pártnak nevezik magukat, a legmindennapibb jelenség az, hogy szavakban elismerik az internacionalizmust, valójában azonban a propagandában, az agitációban és a gyakorlati munkában kispolgári nacionalizmussal és pacifizmussal cserélik fel. A harc ez ellen a rákfene ellen, a leginkább beidegződött nyárspolgári nacionalista előítéletek ellen, annál inkább előtérbe nyomul, minél időszerűbbé válik az a feladat, hogy a proletariátus diktatúráját nemzeti diktatúrából (azaz olyan diktatúrából, amely *egy* országban áll fenn és képtelen döntően befolyásolni a világpolitikát) nemzetközi diktatúrává (azaz legalább is néhány előrehaladott országban fennálló proletárdiktatúrává, amely képes döntően befolyásolni az egész világpolitikát) változtassuk. A kispolgári nacionalizmus beéri azzal, hogy nemzetköziségnek nyilvánítja a nemzetek

egyenjogúságának elismerését, de (nem is szólva arról, hogy ez az elismerés nem egyéb mint puszta szó) érintetlenül fenntartja a nemzeti önzést, ezzel szemben a proletár nemzetköziség megköveteli, először, hogy az *egy* országban folyó proletárharc érdekeit alárendeljük a világméretekben folyó proletárharc érdekeinek, másodszor, hogy az a nemzet, amely legyőzte saját burzsoáziáját, képes legyen és hajlandó legyen a legnagyobb nemzeti áldozatokra a nemzetközi tőke megdöntése érdekében.

Eszerint az olyan, már teljesen tőkés államokban, amelyek munkáspártjai valóban a proletariátus élcsapatai, a nemzetköziség fogalmának és a nemzetközi politikának opportunista és kispolgári pacifista elferdítése elleni harc a legelső és legfontosabb feladat.

11. Az olyan elmaradottabb államok és nemzetek tekintetében, amelyekben túlsúlyban vannak a feudális vagy patriarchális és patriarchális-paraszti viszonyok, főleg a következőket kell figyelembe venni:

először, valamennyi kommunista pártnak segítenie kell ezeknek az országoknak burzsoá-demokratikus szabadságmozgalmát; a legaktívabb segítség kötelezettsége elsősorban annak az országnak a munkásaira hárul, amelytől az elmaradott nemzet gyarmati vagy pénzügyi tekintetben függ;

másodszor, harcolni kell a papság és egyéb reakciós meg középkori elemek ellen, akiknek az elmaradt országokban befolyásuk van;

harmadszor, harcolni kell a pániszlámizmus és hasonló áramlatok ellen, amelyek az európai és amerikai imperializmus elleni szabadságmozgalmat a kánok, földesurak, mullák stb. helyzetének megerősítésével próbálják egybekapcsolni;

negyedszer, különös támogatásban kell részesíteni az elmaradott országokban a földesurak ellen, a nagybirtok ellen, a feudalizmus minden megnyilvánulása vagy csökevénye ellen irányuló parasztmozgalmat és arra kell törekedni, hogy a parasztmozgalomnak minél forradalmibb jelleget kölcsönözzünk és megteremtsük a nyugateurópai kommunista proletariátus lehető legszorosabb szövetségét Kelet, a gyarmatok és általában az elmaradott országok

parasztjainak forradalmi mozgalmával; különösen mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a szovjetrendszer alapelveit alkalmazzuk azokban az országokban, amelyekben kapitalizmuselőtti viszonyok uralkodnak, a „dolgozók Szovjetjeinek" és más hasonlóknak megteremtése révén;

ötödször, határozottan harcolni kell az ellen, hogy az elmaradott országok burzsoá-demokratikus felszabadító irányzatait olyan színben tüntessék fel, mintha azok kommunista irányzatok volnának; a Kommunista Internacionálénak a gyarmatok és az elmaradott országok burzsoá-demokratikus nemzeti mozgalmait csak azzal a feltétellel szabad támogatnia, hogy a jövendő, nemcsak elnevezésük szerint kommunista proletárpártok elemei valamennyi elmaradott országban saját külön feladataiknak tudatában — a nemzetükön belül folyó burzsoá-demokratikus mozgalmak elleni harc feladatainak tudatában legyenek csoportosítva és nevelve; a Kommunista Internacionálénak ideiglenes szövetséget kell kötnie a gyarmatok és az elmaradott országok burzsoá demokráciájával, de nem szabad egybeolvadnia vele és feltétlenül meg kell őriznie a proletármozgalom önállóságát, még annak legkezdetlegesebb formájában is;

hatodszor, következetesen fel kell tárni és le kell leplezni minden ország, de különösen az elmaradott országok legszélesebb dolgozó tömegei előtt azt az imperialista hatalmak által rendszeresen elkövetett csalást, hogy politikailag független államok létesítésének leple alatt, tőlük gazdasági, pénzügyi és katonai tekintetben teljesen függő államokat hoznak létre; a jelenlegi nemzetközi helyzetben a szovjet köztársaságok szövetségén kívül semmi sem mentheti meg a függő és a gyenge nemzeteket.

12. A gyarmati és a gyenge népeknek az imperialista hatalmak által való évszázados elnyomása nemcsak elkeseredést szült az elnyomott országok dolgozó tömegeiben, hanem bizalmatlanokká is tette azokat az elnyomó nemzetek iránt általában, ezeknek a nemzeteknek a proletariátusát is beleértve. A szocializmus aljas elárulása a proletariátus hivatalos vezéreinek többsége által 1914—1919-ben, amikor szociálsoviniszta módra a „honvédelem" jelszavával takargatták azt, hogy védik „saját" burzsoáziá-

juk „jogát" a gyarmatok elnyomására és a pénzügyi tekintetben függő országok kirablására, szükségszerűen fokozta ezt a teljesen jogos bizalmatlanságot. Másrészt, minél elmaradottabb valamely ország, annál erősebb benne a kisüzemű mezőgazdasági termelés, a patriarchalizmus és a provincializmus, amelyek elkerülhetetlenül arra vezetnek, hogy a legmélyebben beidegződött kispolgári előítéletek, nevezetesen: a nemzeti önzésből és a nemzeti korlátoltságból fakadó előítéletek, különösen erőseknek és szívósaknak bizonyulnak. Minthogy ezek az előítéletek csak azután tűnhetnek el, amikor a vezető országokban már eltűnt az imperializmus és a kapitalizmus, és amikor az elmaradott országok gazdasági életének már az egész alapja gyökeresen megváltozott, ezeknek az előítéleteknek a kihalása szükségszerűen nagyon lassú. Ebből következik a világ öntudatos kommunista proletariátusának az a kötelessége, hogy különös óvatosságot és különös figyelmet tanusítson a legrégebben elnyomott országok és népek nemzeti érzéseinek maradványai iránt, továbbá az a kötelessége, hogy az említett bizalmatlanság és az említett előítéletek gyorsabb megszüntetése céljából bizonyos engedményeket tegyen. Valamennyi ország proletariátusának, majd egész dolgozó népének és az egész világ nemzeteinek szövetségre és egységre való önkéntes törekvése nélkül a kapitalizmus fölötti győzelem ügyét nem lehet sikerre vinni.

A közzététel ideje: 1920 június.

AZ AGRÁRKÉRDÉSRŐL SZÓLÓ TÉZISEK TERVEZETE

(A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSÁRA)

Marhlevszkij elvtárs kitűnően kifejtette cikkében azokat az okokat, amelyeknél fogva a ma már sárgává vált II. Internacionále nemcsak meghatározni nem tudta a forradalmi proletariátusnak az agrárkérdésben követendő taktikáját, hanem még csak felvetni sem tudta ezt a kérdést úgy, ahogy kell. Marhlevszkij elvtárs azután a III. Internacionále kommunista agrárprogramjának elméleti alapjait fejtette ki.

Ezeken az alapokon ki lehet (és szerintem ki is kell) dolgozni a Kommunista Internacionále küszöbönálló 1920 július 15-i kongresszusának az agrárkérdésről szóló általános határozati javaslatát.

Az alábbiakban előterjesztjük egy ilyen határozati javaslatnak a tervezetét.

1. Csak a kommunista párt vezette városi és ipari proletariátus szabadíthatja meg a falu dolgozó tömegeit a tőke és a földesúri nagybirtok igájától, a pusztulástól és az imperialista háborúktól, amelyek a tőkés rend fennmaradása esetén elkerülhetetlenül újra és újra megismétlődnek. A falu dolgozó tömegei számára nincs más menekvés, mint a kommunista proletariátussal való szövetség, a proletariátus által a földesúri (nagybirtokos-) és burzsoá iga megdöntéséért folytatott forradalmi harc odaadó támogatása.

Másrészt, az ipari munkások nem tudják betölteni világtörténelmi küldetésüket, nem tudják megszabadítani az emberiséget a tőke igájától és a háborúktól, ha szűk céhes, korlátolt szakmai érdekeik körébe zárkóznak és önelégülten beérik azzal, hogy saját, olykor tűrhető, kis-

polgári helyzetük megjavításán fáradoznak. Ez jellemzi sok előrehaladott országban a „munkásarisztokráciát", amely a II. Internacionále állítólag szocialista pártjainak alapja, a valóságban azonban a szocializmus leggonoszabb ellenségeit, árulóit, a kispolgári sovinisztákat, a burzsoáziának a munkásmozgalmon belül működő ügynökeit képviseli. A proletariátus csak abban az esetben valóban forradalmi, valóban szocialista módon cselekvő osztály, ha az egész dolgozó és kizsákmányolt nép élcsapataként, vezéreként lép fel és jár el a kizsákmányolók uralmának megdöntéséért folytatott harcban — ez pedig teljesíthetetlen, ha az osztályharcot nem viszik be a faluba, ha a falu dolgozó tömegeit nem tömörítik a városi proletariátus kommunista pártja köré és ha a városi proletariátus nem neveli a falu dolgozó tömegeit.

2. A falu dolgozó és kizsákmányolt tömegeit, amelyeket a városi proletariátusnak harcba kell vinnie vagy legalábbis a maga oldalára kell állítania, valamennyi tőkés országban a következő osztályok képviselik:

Először, a mezőgazdasági proletariátus, a bérmunkások (béresek, idénymunkások, napszámosok), akik a létfenntartási eszközöket kapitalista mezőgazdasági üzemekben végzett bérmunkával szerzik meg. Ennek az osztálynak önálló, a falusi lakosság egyéb csoportjaitól különálló (politikai, katonai, szakszervezeti, szövetkezeti, kulturális-felvilágosító stb.) szervezése, a soraiban folytatott fokozott propaganda és agitáció, a Szovjethatalom és a proletárdiktatúra oldalára állítása — a kommunista pártok *fő* feladata minden országban.

Másodszor, félproletárok vagy parcellás parasztok, vagyis azok, akik a létfenntartási eszközöket részben tőkés mezőgazdasági és ipari üzemekben végzett bérmunkával, részben pedig azzal szerzik meg, hogy talpalatnyi saját vagy bérelt földön dolgoznak, amely a szükséges élelmiszerek csak bizonyos részét nyujtja családjuknak. A falusi dolgozó lakosságnak ez a csoportja minden tőkés országban igen népes, létezését és különleges helyzetét azonban a burzsoázia képviselői és a II. Internacionáléhoz tartozó sárga „szocialisták" elleplezik, olyanformán, hogy részben tudatosan becsapják a munkásokat, részben pedig

vakon követik a begyepesedett nyárspolgári nézeteket és összezavarják ezt a csoportot az általában vett „parasztság" egész tömegével. Az, hogy a burzsoázia ilyen módon bolondítja a munkásokat, a legnagyobb mértékben Németországban és Franciaországban, továbbá Amerikában és más országokban észlelhető. A kommunista párt munkájának helyes megszervezése esetén ez a csoport feltétlenül híve lesz a kommunista pártnak, mert az ilyen félproletárok helyzete nagyon súlyos, s a Szovjethatalom és a proletárdiktatúra óriási és azonnali előnyt jelent számukra.

Harmadszor, a kisparasztság, vagyis a kisföldművelők, akiknek tulajdon vagy bérlet címén olyan kisparcellájuk van, amely fedezi családjuk és gazdaságuk szükségleteit, anélkül hogy idegen munkaerőt alkalmaznának. Ez a réteg, mint réteg, feltétlenül nyer a proletariátus győzelme révén, mert a proletariátus győzelme azonnal és teljes mértékben megadja neki a következőket: (a) megszabadul attól a pénzbeni vagy természetbeni haszonbértől, amelyet a nagybirtokosoknak kellett fizetnie (például a métayers, részes bérlők, Franciaországban, valamint Olaszországban stb.); (b) megszabadul a jelzálogadósságoktól; (c) megszabadul az elnyomás és a nagybirtokosoktól való függés sokféle formájától (az erdők használati jogával kapcsolatos függés stb.); (d) gazdaságát a proletár államhatalom haladéktalanul támogatásban részesíti (használhatja a mezőgazdasági felszerelést és részben a proletariátus által kisajátított tőkés nagyüzemek épületeit; a falusi szövetkezeteket és mezőgazdasági társulatokat a proletár államhatalom olyan szervezetekből, amelyek a kapitalizmus alatt leginkább a gazdag- és középparasztokat szolgálták, haladéktalanul olyan szervezetekké változtatja át, amelyek elsősorban a szegényparasztságnak, azaz a proletároknak, félproletároknak és kisparasztoknak stb. fognak segítséget nyujtani) stb.

A kommunista pártnak emellett világosan kell látnia, hogy a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet időszakában, azaz a proletárdiktatúra idején, e réteg soraiban, legalábbis részben, elkerülhetetlen az ingadozás a kereskedelem korlátlan szabadsága és a magántulajdonjog kihasználásának szabadsága irányában, mert ezt a réteget,

amely már (ha nem is nagy mértékben) fogyasztási cikkek eladója, a spekuláció és a tulajdonosi szokások megrontották. Szilárd proletárpolitika mellett azonban, ha a győztes proletariátus teljes eréllyel bánik el a nagybirtokosokkal és a gazdagparasztokkal, ennek a rétegnek az ingadozásai nem lehetnek jelentékenyek és nem változtathatják meg azt a tényt, hogy ez a réteg nagyjában és egészében a proletárforradalom oldalán fog állani.

3. A falusi lakosság fentemlített három csoportja együttvéve minden tőkés országban a falusi lakosság többségét alkotja. Ezért a proletárforradalom sikere nemcsak a városokban, hanem a falun is teljesen biztosítva van. Az ellenkező felfogás széles körben el van terjedve, de, először, csak a polgári tudomány és statisztika rendszeres csalása következtében tartja fenn magát; ez a tudomány és statisztika minden eszközzel elleplezni igyekszik azt a mély szakadékot, amely az említett falusi osztályok és a kizsákmányolók, a földbirtokosok és tőkések között, valamint egyfelől a félproletárok és kisparasztok, másfelől pedig a gazdagparasztok között tátong; másodszor, ez a felfogás azért tartja fenn magát, mert a sárga, II. Internacionále hősei és az előrehaladott országok imperialista kiváltságok által megrontott „munkásarisztokráciája" nem tudnak és nem is kívánnak valóban proletárforradalmi propagandát, agitációt és szervezőmunkát folytatni a falusi szegénység között; az opportunisták minden figyelme arra irányult és irányul, hogy a burzsoáziával, többek közt a gazdag- és középparasztsággal (róluk lásd alább) elméleti és gyakorlati megegyezéseket eszeljenek ki, nem pedig arra, hogy a proletariátus forradalmi úton megdöntse a polgári kormányt és a burzsoáziát; harmadszor, ez a felfogás azért tartja fenn magát, mert annak az igazságnak makacs (a polgári-demokratikus és parlamenti előítéletekkel összefüggő), már előítéletté vált megnemértésével állunk szemben, amelyet az elméleti marxizmus teljesen bebizonyított és a proletárforradalom oroszországi tapasztalatai teljesen igazoltak, nevezetesen: hogy ennek a hallatlanul megfélemlített, szétforgácsolt, elnyomott, minden országban, még a legelőrehaladottabb országokban is félbarbár életmódra kárhoztatott falusi

lakosságnak fentebb említett mindhárom csoportja, bár gazdasági, társadalmi és kulturális tekintetben érdekelve van a szocializmus győzelmében, mégis csak a hatalom meghódítása *után*, a nagybirtokosokkal és a kapitalistákkal való határozott leszámolás *után* képes erélyesen támogatni a forradalmi proletariátust, csak *azután*, hogy ezek az elnyomott emberek a *gyakorlatban* tapasztalják, hogy van szervezett vezérük és védelmezőjük és ez elég hatalmas és szilárd ahhoz, hogy támogassa és vezesse őket, hogy mutassa nekik a helyes utat.

4. „Középparasztságon" gazdasági értelemben kisföldművelőket kell érteni, akiknek tulajdon vagy bérlet jogán szintén nem nagy, de mégis olyan parcellája van, amely, először, a kapitalizmus idején, általános szabályként, nemcsak a család és a gazdaság szegényes fenntartását biztosítja, hanem lehetővé teszi bizonyos fölösleg elérését is, amely, legalábbis a jobb években, tőkévé válhat; másodszor, elég gyakran (például minden második vagy harmadik gazdaságban) idegen munkaerő alkalmazásához folyamodnak. Az előrehaladott kapitalista országok középparasztságának konkrét példájaként szolgálhat Németországban, az 1907-es népszámlálás szerint, az 5—10 hektáros gazdaságok csoportja, amelyben a mezőgazdasági bérmunkásokat foglalkoztató gazdaságok száma az e csoportba tartozó gazdaságoknak körülbelül egyharmada*. Franciaországban, ahol fejlettebbek a speciális kultúrák — például a szőlőtermesztés —, amelyek különösen nagy munkabefektetést követelnek, a megfelelő csoport valószínűleg még valamivel nagyobb mértékben vesz igénybe idegen munkaerőt.

A forradalmi proletariátus — legalábbis a legközelebbi jövőre és a proletárdiktatúra időszakának kezdetére — nem tűzheti ki feladatául azt, hogy ezt a réteget a maga

---

* A pontos számok: az 5—10 hektárig terjedő gazdaságok száma — 652 798 (5 736 082-ből); ezekben 487 704 különféle bérmunkás és 2 003 633 családtag (Familienangehörige) dolgozik. Ausztriában az 1910-es népszámlálás szerint ebben a csoportban 383 331 gazdaság volt, köztük 126 136 olyan, amely bérmunkást alkalmazott; bérmunkás 146 044 volt, családtag — 1 265 969. A gazdaságok együttes száma Ausztriában 2 856 349.

oldalára állítja, hanem arra a feladatra kell szorítkoznia, hogy ezt a réteget semlegesítse, azaz a proletariátus és a burzsoázia harcában semlegessé tegye. Ennek a rétegnek ingadozásai e két erő között elkerülhetetlenek s az új korszak kezdetén ez a réteg a fejlett tőkés országokban főleg a burzsoáziához fog húzni. Itt ugyanis túlteng a magántulajdonosok világszemlélete és érzésvilága; ez a réteg közvetlenül érdekelve van a spekulációban, a „szabad" kereskedelemben és a tulajdonban; az ellentét a bérmunkásokkal nyilvánvaló. A győztes proletariátus a haszonbér és a jelzálogadósságok eltörlésével közvetlenül megjavítja ennek a rétegnek a helyzetét. A tőkés államok többségében a proletárhatalomnak egyáltalán nem kell a magántulajdont azonnal teljesen megszüntetnie; mindenesetre biztosítja a kis- és középparasztságnak nemcsak földbirtoka megmaradását, hanem annak megnagyobbodását is, az egész, általuk rendszerint bérelt föld terjedelméig (a földhaszonbér eltörlése).

Az effajta intézkedések egybekapcsolása a burzsoázia ellen vívott könyörtelen harccal teljesen biztosítja a semlegesítés politikájának sikerét. A kollektív földművelésre való áttérést a proletár államhatalomnak csak rendkívüli óvatossággal és fokozatosan kell megvalósítania, a példa erejével, a középparasztság ellen alkalmazott bárminemű erőszak nélkül.

5. A nagyparasztok („Grossbauern") tőkés mezőgazdasági vállalkozók, akik rendszerint több bérmunkással gazdálkodnak és akiket a „parasztsággal" csak az alacsony kultúrszínvonal, az életmód és a saját gazdaságukban végzett személyes fizikai munka köt össze. Ez a burzsoáziának legnépesebb rétege, amely nyílt és elszánt ellensége a forradalmi proletariátusnak. A kommunista pártok egész falusi munkájában a legnagyobb figyelmet az ez ellen a réteg ellen folytatott harcra, a falusi lakosság dolgozó és kizsákmányolt többségének e kizsákmányolók eszmei és politikai befolyása alól való felszabadítására stb. kell fordítani.

A proletariátusnak a városokban aratott győzelme után teljesen elkerülhetetlen, hogy ez a réteg minden lehetséges módon ellenállást ne tanusítson, ne szabotáljon és

nyilt ellenforradalmi jellegű fegyveres akciókat ne indítson. Ezért a forradalmi proletariátusnak haladéktalanul hozzá kell fognia a szükséges erők eszmei és szervezeti előkészítéséhez, hogy ezt a réteget az utolsó emberig lefegyverezze és párhuzamosan az ipari tőkések megdöntésével, mindjárt az ellenállás legelső megnyilvánulásánál, a leghatározottabb, legkönyörtelenebb, legmegsemmisítőbb csapást mérje rá olymódon, hogy ebből a célból felfegyverzi a falusi proletariátust és megszervezi a falusi Szovjeteket, amelyekben nem lehet helyük a kizsákmányolóknak s amelyekben biztosítani kell a proletárok és félproletárok túlsúlyát.

Még a nagyparasztok kisajátítása sem lehet azonban semmiképpen sem a győztes proletariátus közvetlen feladata, mert az ilyen gazdaságok társadalmasításának még nincsenek meg az anyagi, többek közt a technikai, valamint a társadalmi feltételei. Egyes, valószínűleg kivételes esetekben el fogják kobozni földbirtokaiknak azokat a részeit, amelyeket kisbérlőknek adnak bérbe vagy amelyekre a környező kisparaszti lakosságnak különösen nagy szüksége van; ugyancsak biztosítani kell ez utóbbiaknak azt, hogy bizonyos feltételekkel díjtalanul használhassák a nagyparaszt mezőgazdasági gépeinek egyrészét stb. Általában azonban a proletár államhatalomnak meg kell hagynia a nagyparasztok földjeit s azokat csupán abban az esetben kell elkoboznia, ha ezek a parasztok a dolgozók és kizsákmányoltak hatalmával szemben ellenállást tanusítanak. Az oroszországi proletárforradalom tapasztalatai, amelynek során a nagyparasztság elleni harc számos különleges körülmény folytán bonyolulttá vált és elhúzódott, mindenesetre megmutatták, hogy ez a réteg, miután a legcsekélyebb ellenállási kísérletekért alaposan megleckéztették, tudja lojálisan teljesíteni a proletárállam által kitűzött feladatokat, sőt, bár rendkívül lassan, tisztelni kezdi ezt a hatalmat, amely minden dolgozót védelmez és könyörtelen a henyélő gazdagokkal szemben.

Azok a különleges körülmények, amelyek Oroszországban a burzsoázián győzelmet aratott proletariátusnak a nagyparasztság ellen irányuló harcát bonyolulttá tették és lassították, főképpen a következők voltak: az orosz forradalom az 1917 november 7-i (október 25-i) forradalom

után az egész parasztság által a földbirtokosok ellen folytatott „általános demokratikus", azaz alapjában véve burzsoá-demokratikus harc szakaszán ment keresztül; továbbá — a városi proletariátus kulturális szempontból és számbelileg gyenge volt; végül, óriásiak voltak a távolságok és rendkívül rosszak a közlekedési eszközök. Minthogy az előrehaladottabb országokban ezek az akadályok nincsenek meg, Európa és Amerika forradalmi proletariátusának erélyesebben kell előkészítenie és sokkal gyorsabban, sokkal határozottabban, sokkal sikeresebben kell befejeznie a gazdagparasztság ellenállásának teljes legyőzését, a gazdagparasztság teljes megfosztását az ellenállás legcsekélyebb lehetőségétől. Ez múlhatatlanul szükséges, mert az ilyen teljes, minden tekintetben teljes győzelem kivívása előtt a falusi proletárok, félproletárok és kisparasztok tömegei nem képesek a proletár államhatalmat teljesen szilárdnak elismerni.

6. A forradalmi proletariátusnak haladéktalanul és feltétlenül el kell koboznia a földesurak és nagybirtokosok, vagyis az olyan személyek minden földjét, akik a tőkés országokban, közvetlenül vagy farmerjeik révén, a bérmunkaerő és a környékbeli kisparasztság (részben gyakran a középparasztság) rendszeres kizsákmányolásához folyamodnak, egyáltalában nem vesznek részt a fizikai munkában, nagyrészt a feudális urak utódaiból kerülnek ki (a nemesek Oroszországban, Németországban, Magyarországon, a restaurált seigneurök Franciaországban, a lordok Angliában, az egykori rabszolgatartók Amerikában), vagy a különösen meggazdagodott finánccmágnásokhoz, illetőleg a kizsákmányolók és munkakerülők e két csoportjának keverékéhez tartoznak.

Semmi szín alatt sem engedhető meg, hogy a kommunista pártok propagálják vagy keresztülvigyék a nagybirtokosok kártalanítását kisajátított földjükért, mivel Európa és Amerika jelenlegi viszonyai között ez a szocializmus elárulását jelentené és új terheket róna a dolgozó és kizsákmányolt tömegekre, amelyek legtöbbet szenvedtek a háborútól, ugyanakkor, amikor ez a háború megsokszorozta a milliomosok számát és még gazdagabbá tette őket.

Ami azt a kérdést illeti, hogy a győzelmes proletariátus

által a nagybirtokosoktól elkobzott földön milyen módon kell gazdálkodni, Oroszországban, gazdasági elmaradottsága következtében, ezeket a földeket legnagyobb részben felosztották és a parasztságnak adták át használatra, s csak aránylag ritka kivételes esetekben hagyták meg azokat, mint ú. n. „szovjetgazdaságokat", amelyeket a proletárállam saját számlájára vezet, olymódon, hogy a volt bérmunkásokat az állam megbízásából dolgozó munkásokká és az államot igazgató Szovjetek tagjaivá változtatja át. Ami a vezető tőkés országokat illeti, a Kommunista Internacionále helyesnek tartja, hogy ezekben a mezőgazdasági nagyüzemek *túlnyomórészt* megmaradjanak s hogy az oroszországi „szovjetgazdaságok" típusa szerint vezessék azokat.

A legnagyobb hiba volna azonban ezt a szabályt túlozni vagy sablonosan alkalmazni és soha meg nem engedni, hogy a kisajátított kisajátítók földjeinek *egyrészét* ingyenesen átadják a környékbeli kisparasztságnak, olykor pedig a középparasztságnak is.

Először is, az a szokásos ellenvetés e rendszabály ellen, amely szerint a mezőgazdasági nagyüzem technikai fölényben van, gyakran nem egyéb, mint egy elvitathatatlan elméleti igazság mögé búvó igen veszedelmes opportunizmus és a forradalom elárulása. Ennek a forradalomnak sikere érdekében a proletariátusnak nincs joga a termelés ideiglenes csökkenésétől visszariadnia, ahogyan nem riadtak vissza a rabszolgaság burzsoá ellenségei Észak-Amerikában a gyapottermelés ideiglenes csökkenésétől az 1863—1865-ös polgárháború következtében. A burzsoá számára a termelés a termelés kedvéért fontos, a dolgozó és kizsákmányolt lakosság számára mindennél fontosabb a kizsákmányolók uralmának megdöntése és azoknak a feltételeknek a biztosítása, amelyek lehetővé teszik a dolgozóknak, hogy önmaguknak, ne pedig a tőkésnek dolgozzanak. A proletárgyőzelemnek és a proletárgyőzelem szilárdságának biztosítása a proletariátus első és fő feladata. Márpedig a proletárhatalom nem lehet tartós, ha nem semlegesíti a középparasztságot és nem biztosítja a kisparasztság rendkívül jelentékeny részének, ha nem is az egész kisparasztságnak, támogatását.

Másodszor, a mezőgazdaságban a nagyüzemi termelésnek nemcsak fokozása, de már fenntartása is teljesen fejlett, forradalmi értelemben öntudatos, alapos szakmai, politikai és szervezeti iskolát végigjárt falusi proletárt tételez fel. Ahol ez a feltétel még nincs meg, vagy ahol nincs lehetőség arra, hogy öntudatos és szakértő munkásokra bízzák az ügyek célszerű intézését, ott az olyan kísérletek, hogy elsietve a nagygazdaságok állami vezetésére térjenek át, csak kompromittálhatják a proletárhatalmat, ott a „szovjetgazdaságok" megteremtésénél kötelező a fokozott óvatosság és a legalaposabb előkészítés.

Harmadszor, minden tőkés országban, még a legelőrehaladottabb tőkés országokban is, megvannak még a maradványai a környékbeli kisparasztok középkori, robotszerű kizsákmányolásának a nagybirtokosok részéről, például az Instleute* Németországban, a métayers** Franciaországban, a részes bérlők az Egyesült Államokban (nemcsak négerek, akiket többnyire az Egyesült Államok déli részében éppen így zsákmányolnak ki, de néha fehérek is). Ilyen esetekben a proletárállam kötelessége, hogy a kisparasztok által bérelt földeket ingyenes használatra az egykori bérlőknek adja át, mivel nincs más gazdasági és technikai alap, s ilyet egyszerre teremteni nem lehet.

A nagygazdaságok felszerelését feltétlenül el kell kobozni és állami tulajdonná kell változtatni, azzal a kötelező feltétellel, hogy a nagy állami gazdaságoknak ezzel a felszereléssel való ellátása *után* ezt a felszerelést a környékbeli kisparasztok díjtalanul használhassák, a proletárállam által kidolgozott feltételek betartásával.

Míg a proletárforradalom győzelme utáni első időben feltétlenül szükséges nemcsak a nagybirtokosok birtokainak haladéktalan elkobzása, hanem az is, hogy a nagybirtokosokat mint az ellenforradalom vezéreit és az egész falusi lakosság könyörtelen elnyomóit mind egy szálig elűzzék vagy internálják, addig abban a mértékben, ahogyan a proletárhatalom nemcsak a városban, hanem a falun is megszilárdul, feltétlenül rendszeresen arra kell törekedni, hogy az ebben

* — zsellérek. — *Szerk.*
** — részes bérlők. — *Szerk.*

az osztályban meglevő és értékes tapasztalatokkal, tudással, továbbá szervezőképességgel rendelkező erőket felhasználják (a legmegbízhatóbb kommunista munkások külön ellenőrzése alatt) a nagyüzemű szocialista mezőgazdaság megteremtésére.

7. A szocializmus győzelmét a kapitalizmus fölött, a szocializmus megszilárdulását csak akkor lehet biztosítottnak tekinteni, amikor a proletár államhatalom, miután a kizsákmányolók minden ellenállását véglegesen elnyomta, tökéletesen megszilárdult és elérte, hogy mindenki teljesen aláveti magát rendelkezéseinek — az egész ipart újjászervezi a kollektív nagyüzem és a legújabb (az egész gazdaság villamosításán alapuló) technikai bázis alapján. Csak ez teszi majd lehetővé, hogy a város olyan messzemenő technikai és társadalmi támogatást nyujtson az elmaradott és szétforgácsolt falunak, hogy ez a támogatás megteremtse az anyagi alapot a földművelő és általában a mezőgazdasági munka termelékenységének nagyarányú fokozásához s ilymódon a példa erejével arra ösztökélje a kisföldművelőket, hogy saját érdekükben áttérjenek a nagyüzemű, kollektív, gépesített földművelésre. Ezt a vitathatatlan elméleti igazságot, amelyet szavakban minden szocialista elismer, a valóságban elferdíti az az opportunizmus, amely a sárga, II. Internacionáléban is, a német és angol „függetlenek" vezérei között is, továbbá a francia longuetisták stb. között is uralkodik. Az elferdítés abban rejlik, hogy a figyelmet a viszonylag távoli, gyönyörű és rózsás jövőre irányítják s elterelik az ehhez a jövőhöz vezető nehéz konkrét átmenetnek és e jövő közelebbhozásának legközelebbi feladatairól. A gyakorlatban ez nem egyéb, mint megalkuvás a burzsoáziával és a „társadalmi béke" hirdetése, azaz teljes elárulása a proletariátusnak, amely most a háború által mindenütt előidézett hallatlan pusztulás és nyomor körülményei között harcol, olyan viszonyok között, amikor éppen a háború következtében maroknyi milliomos hallatlan mértékben meggazdagodott és vérszemet kapott.

Éppen a faluban, a szocializmusért folyó sikeres harc lehetőségének megteremtése megköveteli: először, hogy a kommunista pártok beleneveljék az ipari proletariátusba

azt a tudatot, hogy áldozatokat kell hoznia, hogy áldozatkésznek kell lennie a burzsoázia megdöntése és a proletárhatalom megszilárdítása érdekében, mivel a proletárdiktatúra azt is jelenti, hogy a proletariátus képes megszervezni és vezetni a dolgozó és kizsákmányolt tömegeket, és jelenti azt is, hogy az élcsapat képes e cél érdekében akár a legnagyobb áldozatokra és hősiességre; másodszor, a siker megköveteli, hogy a munkások győzelme nyomán a falu dolgozó és leginkább kizsákmányolt tömegeinek helyzete a kizsákmányolók rovására haladéktalanul és lényegesen megjavuljon, mert enélkül a falu támogatása az ipari proletariátus számára nincs biztosítva, többek között a proletariátus másképpen nem tudja biztosítani a városok élelmiszerellátását.

8. A mezőgazdasági dolgozó tömegeket, amelyeket a kapitalizmus különösen leigázott, szétforgácsolt, gyakran középkori függőségi helyzetbe juttatott, roppant nehéz forradalmi harcra szervezni és nevelni. Ez a körülmény azt követeli a kommunista pártoktól, hogy különös figyelmet fordítsanak a sztrájkharcra a falun, hogy a mezőgazdasági proletárok és félproletárok tömegsztrájkjait fokozottan támogassák és mindenképpen fejlesszék. Az 1905-ös és az 1917-es orosz forradalom tapasztalatai, amelyeket most Németország és más vezető országok tapasztalatai megerősítenek és kibővítenek, azt mutatják, hogy csakis a fejlődő tömeges sztrájkharc (amelybe bizonyos feltételek mellett a falun a kisparasztokat is be lehet és be kell vonni) képes megtörni a falusi tespedést, felébreszteni a falu kizsákmányolt tömegeiben az osztálytudatot és az osztályszervezkedés szükségességének tudatát, szemléltetően és gyakorlatilag feltárni előttük a városi munkásokkal való szövetségük jelentőségét.

A Kommunista Internacionále kongresszusa mint árulókat és hitszegőket megbélyegzi azokat a szocialistákat — vannak ilyenek, sajnos, nemcsak a sárga, II. Internacionáléban, hanem az ebből az Internacionáléból kilépett három, Európában különösen fontos pártban is —, akik képesek nemcsak közömbösen viselkedni a falun folyó sztrájkharccal szemben, hanem az élelmiszertermelés csökkenésének veszélyére hivatkozva, még fel is lépni ellene

(mint például K. Kautsky). Semmiféle program, semmiféle, akár legünnepélyesebb kijelentés sem ér fabatkát sem, ha a gyakorlatban tettekben nem bizonyosodott be az a tény, hogy a kommunisták és a munkásvezetők a világon mindennél fontosabbnak tartják a proletariátus forradalmának fejlesztését és győzelmét, hogy képesek érte a legnagyobb áldozatokra, mivel máskép nincs kivezető út és menekvés az éhségből, a pusztulásból és az új imperialista háborúkból.

Különösen arra kell rámutatni, hogy a régi szocializmus vezéreit és a „munkásarisztokrácia" képviselőit, akik most gyakran tesznek szóbeli engedményeket a kommunizmusnak, sőt névleg még át is lépnek hozzá, hogy tekintélyüket a gyorsan forradalmasodó munkástömegek előtt megőrizzék, a proletariátus ügye iránti hűségük és a felelős állások betöltését illető képességük tekintetében éppen olyan munkán kell kipróbálni, ahol a forradalmi öntudat és a forradalmi harc fejlődése a legrohamosabb, ahol a földbirtokosok és a burzsoázia (nagyparasztok, kulákok) ellenállása a legelkeseredettebb, ahol a megalkuvó szocialista és a kommunista forradalmár közti különbség a legszembeötlőbb.

9. A kommunista pártoknak minden erejüket latba kell vetniök, hogy a lehető leggyorsabban hozzálássanak Szovjetek alakításához a falun, elsősorban a bérmunkások és a félproletárok küldötteiből. A Szovjetek csak akkor képesek betölteni hivatásukat és csak akkor tudnak annyira megszilárdulni, hogy kiterjeszthessék befolyásukat a kisparasztokra (azután pedig bevonják őket a Szovjetekbe), ha összeköttetésben állnak a tömeges sztrájkharccal és a legelnyomottabb osztállyal. Ha azonban a sztrájkharc még nem fejlődött ki és a mezőgazdasági proletariátus a földbirtokosok meg a gazdagparasztok nyomásának súlya, valamint az ipari munkások és a szakszervezetek támogatásának hiánya folytán csak kis mértékben képes a szervezkedésre, akkor a falun a Szovjetek megalakítása hosszas előkészítést igényel. Előkészítést olyanformán, hogy kommunista sejteket alakítunk, ha csak kicsiket is, fokozott agitációt fejtünk ki, amelynek során a lehető legnépszerűbben, a kizsákmányolás és elnyomás

legkiáltóbb példáin megmagyarázzuk a kommunizmus követeléseit, megszervezzük az ipari munkások rendszeres falujárását stb.

A megírás ideje: 1920 június eleje.
Megjelent 1920 júliusában.

„KOMMUNISMUS“

„A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE FOLYÓIRATA A DÉLKELET-EURÓPAI ORSZÁGOK SZÁMÁRA“ (NÉMET NYELVEN). BÉCS, AZ 1920 FEBRUÁR 1-I 1—2. SZÁMTÓL AZ 1920 MÁJUS 8-I 18. SZÁMIG

A fenti címmel Bécsben megjelenő pompás folyóirat nagyon sok érdekes anyagot közöl az Ausztriában, Lengyelországban és más országokban folyó kommunista mozgalom fejlődéséről, ezenkívül ismerteti a nemzetközi mozgalom eseményeit és cikkeket közöl Magyarországról, Németországról, a közös feladatokról és a taktikáról stb. De van egy fogyatékossága, amely már futólagos átnézésnél is rögtön szembetűnik, s amelyet nem lehet megjegyzés nélkül hagyni. Ez a fogyatékosság abban rejlik, hogy kétségtelen tünetei észlelhetők benne a „baloldaliságnak, a kommunizmus ama gyermekbetegségének“, amelyben a folyóirat szenved és amelynek a Petrográdban nemrégiben megjelent kis brosúrát szenteltem.

Ennek a betegségnek a „Kommunismus“ c. pompás folyóiratban észlelhető három tünetét szeretném röviden nyomban megemlíteni. A 6. szám (1920. III. 1.) G. L. elvtárs[30] „A parlamentarizmus kérdéséhez“ c. cikkét közli, amelyet a szerkesztőség vitacikknek nevez és amelyet (szerencsére) egyenesen visszautasít, vagyis kijelenti, hogy B. K. elvtárs[31], „A parlamenti bojkott megvalósításának kérdéséhez“ c. cikk (1920. V. 8. 18. sz.) szerzője nem ért vele egyet.

G. L. cikke nagyon baloldali és nagyon rossz. A marxizmus ebben a cikkben tisztán névleges; a „védekező“ és „támadó“ taktika megkülönböztetése kiagyalt; a pontosan meghatározott történelmi helyzeteket nem elemzi konkrétan; a leglényegesebbet (azt, hogy meg kell hódítani és meg kell tanulni meghódítani minden munkaterületet és intézményt, ahol a burzsoázia befolyást gyakorol a tömegekre stb.) nem veszi figyelembe.

A 14. számban (1920. IV. 17.) B. K. elvtárs a „Németországi események“ c. cikkben bírálja a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottságának 1920. III. 21-i kijelentését, amelyet én is bírálok fentebb említett brosúrámban. De kritikánk jellege gyökeresen különböző. B. K. elvtárs olyan Marx-idézetek alapján bírál, amelyek az adott helyzettől eltérő helyzetre vonatkoznak, teljesen elveti a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottságának taktikáját és teljesen megkerüli azt, ami a legfontosabb. Megkerüli azt, ami a marxizmusban a leglényegesebb, ami a marxizmus élő lelke: a konkrét helyzet konkrét elemzését. Ha a városi munkások többsége a scheidemannistáktól eltolódott a kautskysták felé és a kautskysta (a helyes forradalmi taktikától „független“) párton belül ennek a pártnak jobbszárnyától tovább tolódik a balszárny felé, vagyis ténylegesen a kommunizmus felé, ha a dolgok így állnak, szabad-e egyetlen kézlegyintéssel elintézni azt a feladatot, hogy átmeneti, kompromisszumos rendszabályokat vegyünk számításba az *ilyen munkások irányában?* Szabad-e figyelmen kívül hagyni, elhallgatni a bolsevikok tapasztalatát, akik 1917 áprilisában és májusában alapjában véve kompromisszumos politikát folytattak, amikor kijelentették, hogy az Ideiglenes Kormányt (Lvovot, Miljukovot, Kerenszkijt stb.) nem lehet egyszerűen megdönteni, merthiszen még ott állnak mögöttük a munkások a Szovjetekben, előbb el kell érni, hogy e munkások többségének vagy jelentős részének *nézetei megváltozzanak?*

Én azt hiszem, hogy nem szabad.

Végül, B. K. elvtársnak a „Kommunismus“ 18. számában megjelent fentebb említett cikke különösen világosan, szemléltetően és sikerülten tárja fel azt a hibáját, hogy helyesli a parlamentek bojkottjának taktikáját a jelenlegi Európában. Hiszen a szerző, aki elhatárolja magát a „szindikalista bojkottól“, a „passzív“ bojkottól és külön „aktív“ (hű de „baloldali“!..) bojkottot agyal ki, ezzel csodálatosan éles megvilágításba helyezi az elgondolásában rejlő hibák egész mélységét.

„Az aktív bojkott azt jelenti — írja a szerző —, hogy a kommunista párt nem elégszik meg a választásokban való

részvétel ellen irányuló jelszó terjesztésével, hanem a bojkott megvalósítása érdekében ugyanolyan széleskörű forradalmi agitációt fejt ki, mintha résztvenne a választásokban és mintha agitációja és akciója (munkája, tevékenysége, fellépése, harca) a lehető legtöbb proletár szavazat megszerzésére irányulna" (552. old.).

Ez valósággal gyöngyszem. Ez minden kritikánál nagyobb csapást mér az antiparlamentaristákra. Se szó, se beszéd, olyan „aktív" bojkottot kisütni, „mintha" résztvennénk a választásokon!! A felvilágosulatlan és félig felvilágosult munkások és parasztok tömege komolyan résztvesz a választásokban, mert még hisznek a burzsoá-demokratikus előítéletekben, még rabjai ezeknek az előítéleteknek. Mi pedig ahelyett, hogy segítségére lennénk a felvilágosulatlan (bár néha „nagyműveltségű") nyárspolgároknak abban, hogy saját tapasztalataik alapján leküzdjék előítéleteiket, tiltakozni fogunk a parlamentben való részvétel ellen, olyan taktikának a *kieszelésével* fogunk szórakozni, amelyben nincs benne a hitvány, burzsoá ocsú!!

Bravo, bravo, B. K. elvtárs! Amikor ön az antiparlamentarizmust védelmezi, megsemmisítőbb csapást mér erre az ostobaságra, mint én a kritikámmal.

N. Lenin

1920 június 12.

Megjelent 1920-ban.

BESZÉD A FALUSI MUNKA FELELŐS SZERVEZŐINEK 2. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN, 1920 JÚNIUS 12-ÉN[32]

Elvtársak, nagyon örülök, hogy üdvözölhetem önöket, akik összegyűltek a falusi munkával kapcsolatos kérdések megvitatására egybehívott konferencián. Engedjék meg, hogy előbb röviden a Szovjetköztársaság nemzetközi helyzetére és ezzel kapcsolatos feladatainkra térjek ki, majd pedig néhány szót szóljak arról, hogy szerintem milyen feladatok nyomulnak most a faluban különösen előtérbe a pártfunkcionáriusok számára.

Ami a köztársaság nemzetközi helyzetét illeti, önök, természetesen, jól ismerik a lengyel támadással kapcsolatos fő tényeket. Külföldön hallatlanul sok hazugságot terjesztenek ezzel a kérdéssel kapcsolatban, és ez az úgynevezett sajtószabadságnak köszönhető, amely abban áll, hogy a vezető külföldi lapokat lepénzelték a kapitalisták és azokat 99 százalékban megvesztegethető tintakulik cikkei töltik meg. Náluk ezt sajtószabadságnak nevezik és ennek a sajtószabadságnak tudható be, hogy nincs olyan hazugság, amelyet ne terjesztenének el. Többek között a lengyel támadást illetően úgy tüntetik fel a dolgot, hogy a bolsevikok teljesíthetetlen követeléseket terjesztettek Lengyelország elé és megkezdték a támadást, holott önök kitűnően tudják, hogy mi még azokhoz a lehetetlen határokhoz is teljes egészében hozzájárultunk, amelyeket a lengyelek a támadás megkezdése előtt elfoglaltak. Mi vöröskatonáink életének megóvását fontosabbnak tartottuk a lengyelek által elfoglalt Belorusszijáért és Litvániáért való háborúnál. Mi nemcsak a Népbiztosok Tanácsa nevében, hanem az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak, Szovjetköztársaságunk leg-

felsőbb intézményének külön kiáltványában[38] is a legünnepélyesebben kijelentettük a lengyel kormánynak, ennek a burzsoá-földbirtokos kormánynak, függetlenül a lengyel munkásokhoz és parasztokhoz intézett felhívásunktól, hogy béketárgyalásokat indítványozunk annak a frontnak az alapján, amely akkor fennállt, vagyis amely Litvániát és Belorussziját, ezeket a nem lengyel területeket, a lengyelek kezén hagyta; meg voltunk győződve és még ma is meg vagyunk győződve arról, hogy a lengyel földbirtokosok és kapitalisták nem tudják megtartani az idegen területeket, és hogy még a számunkra legkedvezőtlenebb béke esetén is többet nyerünk, ha megóvjuk vöröskatonáink életét, hiszen a béke minden egyes hónapja tízszeres erősödést jelent számunkra, ezzel szemben minden más kormány, így Lengyelország burzsoá kormánya is, a béke minden egyes hónapjával egyre jobban bomlik. Annak ellenére, hogy rendkívül messzemenő békejavaslatokat tettünk, annak ellenére, hogy egyes hűbelebalázs és szavakban igen-igen forradalmi forradalmárok egyenesen tolsztojista javaslatoknak nevezték javaslatainkat, noha valójában a bolsevikok tevékenységükkel azt hiszem eléggé bebizonyították, hogy senki sem találhat bennünk szemernyi tolsztojizmust sem, ennek ellenére, amikor szemtől szembe kerültünk a háborúval, mi kötelességünknek tartottuk bebizonyítani, hogy hajlandók vagyunk minden engedményre, ami csak lehetséges.

Mi olyan engedményeket tettünk, amilyeneket egyetlen kormány sem tehet; olyan területet adtunk Lengyelországnak, amelyet érdemes összehasonlítani azzal az — azt hiszem tegnap — nyilvánosságra hozott okmánnyal, amely a szövetségesek, az angolok, a franciák és egyéb imperialisták legfőbb szervétől indult ki és amelyben a lengyelek számára kijelölik a keleti határokat.

Ezek az angliai és franciaországi tőkés urak azt képzelik, hogy ők döntenek a határok kérdésében, de, hálistennek, vannak még, akik nélkülük döntik el a határok kérdését: a munkások és a parasztok megtanulták, hogy nekik maguknak kell megszabni ezeket a határokat.

Ezek az urak megszabják a lengyel határokat, úgy szabják meg, hogy a lengyelek hasonlíthatatlanul mesz-

szebbre húzódnak vissza nyugat felé annál, amit mi javasoltunk. Ez az okirat, amely a párizsi szövetségesektől indult ki, élesen világít rá arra, hogy összejátszanak Vrangellal. Azt hajtogatják, hogy békét akarnak a Szovjetköztársasággal, azt hajtogatják, hogy nem támogatják sem Lengyelországot, sem Vrangelt, mi pedig azt mondjuk, hogy ez szemérmetlen hazugság, s ezzel a hazugsággal takaróznak, amikor azt mondják, hogy most nem adnak fegyvert, pedig ugyanúgy adnak, mint néhány hónappal ezelőtt. A mai jelentésekben azt olvassuk, hogy nagy kincset zsákmányoltunk — elfogtunk egy vasúti kocsit, amely vadonatúj angol géppuskákkal volt megrakva; Trockij elvtárs azt jelentette, hogy a napokban vadonatúj francia töltényeket zsákmányoltak. Milyen tényekre van még szükségünk annak bizonyításához, hogy Lengyelország angol és francia felszereléssel, angol és francia lőszerrel dolgozik, hogy angol és francia pénzzel dolgozik. Ha most kijelentik, hogy Lengyelország határait keleten maga Lengyelország fogja megállapítani, ez közvetlen összejátszás Vrangellal, ezzel mindenki tisztában van. Az egész helyzetből mindenki világosan látja, hogy a lengyel földbirtokosság és a lengyel burzsoázia tisztán az angolok és a franciák segítségével folytatja a háborút, hogy szemérmetlenül hazudnak, ugyanúgy, mint ahogy akkor hazudtak, amikor azt hangoztatták, hogy nem küldtek semmiféle Bullitt-ot, míg végül Bullitt meg nem érkezett Amerikába, ki nem állt és nyilvánosságra nem hozta azokat az okmányokat, amelyeket itt gyüjtött össze.

De ezek az urak, a tőkés kereskedő urak, nem tagadhatják meg önmagukat. Ez világos. Nem tudnak gondolkozni másként, mint kereskedők módjára, és amikor a mi diplomáciánk nem-kereskedő módszerekkel lép fel, amikor azt mondjuk, hogy számunkra vöröskatonáink élete drágább az óriási határváltozásoknál, ők, akik vérbeli kereskedők módjára gondolkoznak, ezt természetesen nem tudják megérteni. Amikor egy évvel ezelőtt Bullittnak olyan szerződést ajánlottunk fel, amely rendkívül kedvező volt az ő számukra és rendkívül hátrányos számunkra, olyan szerződést, amelynek értelmében óriási terület maradt Gyenyikin és Kolcsak kezében, ezt abban a biztos

tudatban ajánlottuk fel, hogy ha a békét megkötnénk, a fehérgárdista kormány semmiképpen sem tudná fenntartani magát.

Ők a maguk kereskedő eszével ezt csak úgy értelmezhették, hogy beismerjük gyengeségünket. „Ha a bolsevikok hozzájárulnak az ilyen békéhez, az azt jelenti, hogy a tönk szélén állanak", és az egész burzsoá sajtó örömmámorban úszik, a diplomaták a kezüket dörzsölik örömükben és millió meg millió font sterlinget adnak kölcsön Kolcsaknak és Gyenyikinnek. Igaz, nem aranyban adták, hanem fegyverben, uzsoraáron, és egészen biztosak voltak abban, hogy a bolsevikok egyáltalán nem tudnak megbirkózni velük. Ennek az lett a vége, hogy Kolcsakot meg Gyenyikint izzé-porrá zúztuk és ők futhatnak százmilliókra menő sterlingjük után. És most egymásután érkeznek hozzánk a vonatok nagyszerű angol felszereléssel, gyakran találkozunk az orosz vöröskatonák egész hadosztályaival, amelyek nagyszerű angol ruhában vannak, a napokban pedig egy elvtárs, aki a Kaukázusból érkezett, elbeszélte nekem, hogy egy egész hadosztály vöröskatonának olasz alpesivadász egyenruhája van. Nagyon sajnálom, hogy nem tudom fényképen megmutatni önöknek ezeket az olasz egyenruhába öltözött orosz vöröskatonákat. Azt azonban el kell ismernem, hogy az angol felszerelés mégis csak jó valamire, és az orosz vöröskatonák hálásak az angol kereskedőknek, akik felöltöztették őket és akik kereskedők módjára fogták fel a kérdést, s akiket a bolsevikok vertek, vernek és még sokszor fognak verni ezután is. (T a p s.)

Ugyanezt látjuk a lengyel támadásnál is. Ez a támadás jó példa arra, hogy akit az isten (persze, ha van) meg akar verni, annak elveszi az eszét. Nem kétséges, hogy az Antant élén rendkívül okos emberek, kitűnő politikusok állnak, mégis ezek az emberek ostobaságot ostobaságra halmoznak. Egyik országot a másik után állítják csatasorba ellenünk, és így lehetővé teszik számunkra, hogy külön-külön, egyenként bánjunk el velük. Hiszen ha sikerült volna egyesülniök; — pedig hát ott a Népszövetség, nincs odaát egyetlen talpalatnyi föld, amelyre ne terjedne ki katonai hatalmuk, azt hihetnők, hogy senkinek sem könnyebb egyesíteni és a Szovjet-

hatalom ellen zúdítani minden ellenséges erőt. De nem tudják ezeket az erőket egyesíteni. Külön-külön mennek harcba. Csak fenyegetőznek, dicsekednek, szélhámoskodnak — fél évvel ezelőtt kijelentették, hogy 14 államot állítottak talpra a Szovjethatalom ellen, hogy egy-két hónap mulva Moszkvában és Petrográdban lesznek. Ma azután egy kis brosúrát kaptam Finnországból, egy fehér tiszt megemlékezéseit a Petrográd elleni támadásról, és már régebben az északnyugati kormány néhány kadetforma orosz tagjának tiltakozó nyilatkozatát is megkaptam, amelyben arról van szó, hogy az angol tábornokok megbeszélésre hívták őket össze és tolmács segítségével, néha pedig ékes orosz nyelven felszólították őket, hogy ott helyben, azon melegében alakítsanak kormányt, persze orosz és okvetlenül demokratikus kormányt, az alkotmányozó gyűlés szellemében és hogy írják alá azt, amit javasolni fognak nekik. És hogy ők, ezek az orosz tisztek, akik a bolsevikok ádáz ellenségei, ezek a kadetok, mennyire fel voltak háborodva az angol tisztek hallatlan arcátlanságán, akik előírták nekik, akik egy kozákőrmester hangján megparancsolták nekik (már pedig parancsolni csak az orosz tud), hogy üljenek le és írják alá azt, amit elébük adnak, a továbbiakban pedig elmondják, hogyan dőlt mindez halomra. Sajnálom, hogy nincs módunkban minél szélesebb körökben terjeszteni ezeket az okmányokat, a Petrográd elleni támadást vezető fehérgárdista tisztek e beismeréseit.

Miért történik ez így? Azért, mert odaát a Népszövetség — csak papíron szövetség, valójában azonban ragadozók csoportja, amelyek csak verekszenek és egy cseppet sem bíznak egymásban.

Valóban, most is azzal dicsekszenek, hogy Lengyelországgal együtt fog támadni Lettország, Románia meg Finnország, és mi a diplomáciai tárgyalásokból teljesen világosan látjuk, hogy amikor Lengyelország megkezdte a támadást, azoknak a hatalmaknak, amelyek béketárgyalásokat folytattak velünk, megváltozott a hangjuk és néha már hallatlanul arcátlan nyilatkozatokkal léptek fel. Kereskedők módjára gondolkoznak — kereskedőtől nem is várhatunk mást. Lengyelország úgy vélte, hogy

most van esélye arra, hogy leszámoljon Szovjet-Oroszországgal, és egyszerre magasan hordja az orrát. Oda se neki. Láttuk ezt más, jelentősebb államoknál is és rá sem hederítettünk, mert meggyőződtünk róla, hogy Finnország, Románia, Lettország és minden más, teljesen az Antanttól függő burzsoá állam fenyegetőzése csak szájhősködés. Lengyelország csak Petljurával, a hadseregnélküli tábornokkal kötött szerződést és ez a szerződés még nagyobb elkeseredést váltott ki az ukrán népesség körében, a szerződés megkötése után a félburzsoá és teljesen burzsoá elemek egész sora még fokozottabb mértékben állt át Szovjet-Oroszország oldalára, és ezért az eredmény ismét az, hogy közös támadás helyett — csupán Lengyelország fejt ki közülük elaprózott hadműveleteket. Most pedig már azt látjuk, hogy bár csapatainknak természetesen jókora időt kellett fordítaniok az átcsoportosításra, mert ők messzebb voltak a határtól, mint a lengyelek, s így nekünk több időre volt szükségünk, hogy felvonultassuk csapatainkat, csapataink megkezdték a támadást és a napokban úgy alakult a helyzet, hogy lovasságunk elfoglalta Zsitomirt; az utolsó utat, amely Kievet a lengyel fronttal összekötötte, csapataink délről és északról már átvágták, s így Kiev a lengyelek számára reménytelenül elveszett; ugyanakkor megtudtuk, hogy Skulski lemondott, Lengyelország kormánya már ingadozik és habozik, és már kijelenti, hogy újabb békefeltételeket fognak nekünk felajánlani. Nos, csak tessék földbirtokos és tőkés urak, mi sohasem zárkózunk el a lengyel békefeltételek tanulmányozása elől. De látjuk, hogy odaát a kormány saját burzsoáziája ellenére visel háborút, hogy a lengyel nemzeti demokraták, akik megfelelnek a mi kadetjainknak és októbristáinknak — a legádázabb ellenforradalmi földbirtokosok és a burzsoázia —, ellenzik a háborút, mert tudják, hogy ebben a háborúban győzni nem lehet és hogy a háborút a lengyel kalandorok, eszerek, a lengyel szocialisták pártja, olyan emberek vezetik, akiknél a leginkább tapasztalható az, ami az eszereknél megfigyelhető, tudniillik — a forradalmi frázis, a szájhősködés, a hurráhazafiság, a sovinizmus, a bohóckodás és a legteljesebb gondolatszegénység. Ezeket az

urakat ismerjük. Most, miután belebuktak a háborúba, cserélgetni kezdik a miniszteri tárcákat a kormányukban, és arról beszélnek, hogy béketárgyalásokat fognak nekünk javasolni, mi azt mondjuk: tessék, uraim, próbálják meg. De mi csak a lengyel munkásokra és a lengyel parasztokra számítunk; mi is fogunk beszélni a békéről, de nem önökkel, lengyel földbirtokosok és lengyel burzsoák, hanem a lengyel munkásokkal és parasztokkal, és majd meglátjuk, mire vezet ez a beszélgetés.

Elvtársak, most, a lengyel fronton aratott sikereink ellenére, mégis olyan a helyzet, hogy minden erőnket meg kell feszítenünk. Az olyan háborúban, amely olyan viszonyok között kezdődik, mint most a Lengyelországgal viselt háború, a legveszélyesebb az, ha lebecsüljük az ellenséget és azzal nyugtatjuk meg magunkat, hogy mi erősebbek vagyunk. Ez igen veszélyes dolog, ami vereségre vezethet a háborúban és ez a legrosszabb orosz jellemvonás, amely szalmalángban és akaratgyengeségben nyilvánul meg. Nem elég, ha elkezdünk valamit, ki is kell tartani és állni kell a sarat, a mi fajtánk azonban ehhez nem ért. És csak hosszas nevelőmunkával, a tétovázás és az ingadozás ellen folytatott fegyelmezett proletárharccal, csak kitartó ráhatással lehet az oroszországi dolgozó tömegeket odáig vinni, hogy ettől a rossz szokástól megszabaduljanak.

Megvertük Kolcsakot, Gyenyikint és Jugyenyicset, méghozzá derekasan, de véglegesen megsemmisíteni — erre már nem futotta, és így Vrangel megmaradt a Krimben. Azt mondtuk: „no, most már aztán mi vagyunk az erősebbek!" — és ennek következménye a lazaság, a nemtörődömség egész sor megnyilvánulása, közben pedig Vrangel segítséget kap Angliától. Ez a kereskedők útján történik, és bizonyítani nem lehet. A napokban csapatokat tett partra és elfoglalta Melitopolt. Igaz, a legutóbbi hírek szerint Melitopolt visszavettük, de elkaparintani azért engedtük a legszégyenletesebb módon, mert erősek voltunk. Mert Jugyenyicset, Kolcsakot és Gyenyikint szétvertük, az orosz ember természete kezd kiütközni, elhagyja magát, közben pedig a dolog szétesik; ezzel a nemtörődömségével később tíz- meg tízezer elvtársának

halálát okozza. Az orosz jellemhez hozzátartozik az a tulajdonság, hogy akár minden dolga befejezetlenül is áll, rögtön elhagyja magát, ha nem tartják teljes erővel kézben. Kérlelhetetlenül küzdeni kell ez ellen a tulajdonság ellen, mert a legjobb vöröskatonák és parasztok tízezreinek halálát s az éhség minden kínszenvedésének folytatódását okozza. Ezért a ránk erőszakolt háborúval kapcsolatban, annak ellenére, hogy erősebbek vagyunk a lengyeleknél, az legyen a jelszavunk, hogy véget kell vetni minden fegyelmezetlenségnek. Ha már egyszer a háború elkerülhetetlennek bizonyult — mindent a háborúért és a legkisebb fegyelmezetlenséget és az erély legkisebb hiányát is a háborús idők törvényei szerint kell büntetni. A háború — háború, és a hátországban vagy bármilyen békés munkakörben ne merjen senki kibújni ez alól a kötelesség alól.

Jelszavunk legyen az, hogy — mindent a háborúért! Enélkül nem birkózunk meg a lengyel slahtával és a lengyel burzsoáziával; véget kell vetnünk a háborúnak, egyszersmindenkorra meg kell leckéztetnünk az utolsó szomszédos hatalmat, amely még könnyelműsködni merészel a háborúval. Meg kell leckéztetnünk őket úgy, hogy gyermekeiknek, unokáiknak és dédunokáiknak is megtiltsák, hogy ilyen fába vágják a fejszéjüket (t a p s) és ezért, elvtársak, a falusi funkcionáriusok, propagandisták, agitátorok és a békés munka területén most bármivel is foglalkozó elvtársak legelső kötelessége az, hogy minden gyűlésen, népgyűlésen és szakmai értekezleten, minden pártintézmény minden csoportjában, minden szovjet testületben első helyen említsék és ha törik, ha szakad, keresztülvigyék a jelszót: „mindent a háborúért".

Amíg a háború teljes győzelemmel véget nem ért, biztosítanunk kell magunkat azok ellen a hibák és ostobaságok ellen, amelyeket több éven át elkövettünk. Nem tudom, mennyi ostobaságot kell elkövetnie az orosz embernek, hogy leszokjék róluk. Egyszer már befejezettnek tartottuk a háborút, amikor az ellenséget még nem semmisítettük meg teljesen és Vrangelt a Krimben hagytuk. Ismétlem, a „mindent a háborúért" jelszónak el kell hangzania minden egyes értekezleten, minden egyes

ülésen, minden egyes vezetőségben; a napirend első és legfontosabb pontjának annak kell lennie, hogy vajjon megtettünk-e mindent, meghoztunk-e minden áldozatot a háború befejezése érdekében? Ezen múlik a fronton az első sorokban harcoló legkiválóbb elvtársaink tízezreinek megmentése. Ezen múlik az, hogy megmeneküljünk az éhségtől, amely csak azért fenyeget bennünket, mert a háborút nem visszük végig, márpedig végig tudjuk vinni és meg is tesszük ezt, mégpedig gyorsan. Ennek érdekében, ha törik, ha szakad, el kell érnünk, hogy kérlelhetetlen szigorúsággal vezessük be a fegyelmet és az engedelmességet. A legkisebb mulasztás, amelyet itt a hátországban, bármely békés munkában elkövetünk, a legkisebb határozatlanság — ezrek pusztulását és az itthoni éhséget jelenti.

Ezért kell kérlelhetetlenül szigorúaknak lennünk az ilyen mulasztásokkal szemben. Ez az első és legfontosabb tanulság, amely Szovjet-Oroszország egész polgárháborújából adódik; ez az első és legfontosabb tanulság, amelyet minden körülmények között szem előtt kell tartania minden pártmunkásnak, különösen ha agitációs és propagandista munka a feladata; tudnia kell, hogy mihaszna kommunista és a Szovjethatalom árulója lesz, ha ezt a jelszót nem viszi keresztül törhetetlen szilárdsággal és kíméletlen állhatatossággal a legkisebb mulasztásokkal szemben is. Ha mindent megteszünk ennek a jelszónak megvalósítása érdekében, biztosak lehetünk abban, hogy a győzelem hamarosan elérkezik, hogy teljesen biztosítjuk magunkat az éhség ellen.

A távoli vidékekről érkező elvtársaktól értesülünk arról, hogy mi történik a végvidékeken. Találkoztam Szibériából érkezett elvtársakkal, Lunacsarszkij és Rikov elvtárssal, akik Ukrajnából és Észak-Kaukázusból érkeztek. Roppant csodálattal beszélnek ezeknek a vidékeknek gazdagságáról. Ukrajnában búzával etetik a disznókat, Észak-Kaukázusban a tejet áruló asszonyok tejjel öblítik ki a bögrét. Szibériából gyapjúval, bőrrel és más kincsekkel megrakott szerelvények érkeznek; Szibériában tízezer pud számra hever a só, nálunk viszont a parasztság kimerül és nem hajlandó odaadni a gabonát papírpénzért,

mert úgy okoskodik, hogy papírral a gazdaságot nem lehet helyreállítani, itt pedig, Moszkvában, találkozhatnak olyan munkásokkal, akik összeesnek az éhségtől a munkapad mellett. Annak, hogy a munkásokat megrendült egészségük helyreállítása érdekében jobban tudjuk táplálni, a legfőbb akadálya a háború elhúzódása. Azért, mert a Krimmel késlekedtünk, több tízezer ember egy félévvel tovább fog éhezni. Szervezettségünk és fegyelmünk fogyatékossága miatt áll a munka. Itt emberek pusztulnak el, míg Ukrajnában, Észak-Kaukázusban és Szibériában hallatlan kincsekkel rendelkezünk, amelyek elláthatják élelemmel az éhező munkásokat és hozzájárulhatnak az ipar helyreállításához. Ahhoz, hogy a gazdaságot helyreállíthassuk, fegyelemre van szükség. A proletárdiktatúrának leginkább abban kell állnia, hogy a városi és ipari munkások élenjáró, legöntudatosabb és legfegyelmezettebb része, amely a legtöbbet éhezik és amely ez alatt a két év alatt hallatlan áldozatokat hozott, nevelje, tanítsa és fegyelemre szoktassa a gyakran öntudatlan többi proletárt, valamennyi munkást és a parasztságot egyaránt. Itt fel kell hagyni minden érzelgősséggel, mindenféle olyan fecsegéssel, hogy így meg úgy a demokrácia. Bízzuk rá az ilyen fecsegést az eszer és mensevik urakra, ők Kolcsakkal, Gyenyikinnel és Jugyenyicscsel eleget beszélgettek a demokráciáról. Szedjék csak az irhájukat és menjenek Vrangelhoz, majd ő megtanítja őket. De meg kell tanítani őket, ha van még közöttük olyan, aki nem tanult eleget.

Mi azt akarjuk, hogy azok a munkások, akik magukra vállalták a terheket, akik hallatlan áldozatok árán vásárolták meg a Szovjethatalom nyugalmát és szilárdságát, úgy nézzenek magukra, mint élcsapatra, amely felvilágosítás és fegyelemre szoktatás útján mozgósítja az egész dolgozó népet, hiszen tudjuk, hogy a kapitalizmus teljesen elgyötörten, teljesen felvilágosulatlanul hagyta ránk örökül a dolgozót, aki éppen ezért nem érti, hogy nemcsak a tőke igája alatt, hanem a szervezett munkás vezetése alatt is lehet dolgozni. De tud hinni ebben, ha mindezt a gyakorlatban bizonyítjuk be neki. Könyvből a dolgozó ezt nem tanulja meg. De megtanulhatja akkor, ha mindezt a gyakorlatban mutatjuk meg. Dolgoznia kell

majd az öntudatos munkás vezetése alatt, vagy mehet Kolcsakhoz, Vrangelhoz stb. Ezért ha törik, ha szakad, vasfegyelmet kell tartani és tudatosan teljesíteni kell mindent, ami a proletariátus élcsapatára hárul, aminek felismerésére a proletariátus saját keserves tapasztalatai árán jutott. Ha minden eszközt megragadunk célunk elérése érdekében, ha ezeket a rendszabályokat megvalósítjuk, teljes mértékben biztosítottuk, hogy kikerülünk az imperialista háború okozta gazdasági romlásból és zilálságból. Az 1917 augusztus 1-én elkezdődött gabonabegyüjtés eredménye 30 millió pud volt, az 1918 augusztusában elkezdődött begyüjtésé — 110 millió pud. Ez azt mutatja, hogy kezdtünk kilábolni a nehézségekből. 1919 augusztus 1-től a mai napig több mint 150 millió pudot gyüjtöttünk be. Ez azt mutatja, hogy kilábolunk. De Ukrajnát, Észak-Kaukázust és Szibériát még nem vettük a szó igazi értelmében kézbe; ha ez megtörténik, a szó igazi értelmében és lelkiismeretesen biztosítani fogjuk a munkás számára a napi két font kenyeret.

Ki szeretnék még térni, elvtársak, arra a kérdésre, amelynek komoly jelentősége van az önök, a falusi funkcionáriusok szempontjából, akiket részben sikerült megismernem a pártokmányok alapján. Azt akarom mondani önöknek, hogy fő munkájuk instruktori, párt-, agitációs és propagandista munka lesz. Ennek a munkának az az egyik legfőbb fogyatékossága, hogy nem tudjuk megszervezni az állami ügyeket, hogy nálunk elvtársi körökben, még a munkát itt vezető elvtársak köreiben is, túlságosan erősen él a régi illegalitás szokása, amikor kis körökben dolgoztunk itthon vagy külföldön és még csak gondolkozni, töprengeni sem tudtunk azon, hogy miként szervezzük meg az állami munkát. Most önöknek tudniok kell ezt és nem szabad elfeledniök, hogy milliókat kell kormányoznunk. Minden meghatalmazott, aki a faluba kerül, mint küldött, mint a Központi Bizottság meghatalmazottja, gondoljon arra, hogy óriási államapparátusunk van, amely még rosszul dolgozik, mert nem tudjuk, nem vagyunk képesek jól vezetni. A falvakban százezrével vannak tanítók, akiket megfélemlítettek, megijesztettek a kulákok vagy félholtra nyomorítottak a régi cári hivatalnokok,

akik nem tudják, nem képesek megérteni a Szovjethatalom elveit. Óriási katonai apparátusunk van. Ha nem volnának katonai biztosaink, nem volna Vörös Hadseregünk. Rendelkezésünkre áll továbbá az Általános Katonai Kiképzés apparátusa, amelynek a katonai természetű munkával párhuzamosan kulturális munkát is kell végeznie, emelnie kell a parasztság tudatosságának színvonalát. Ez az állami apparátus nagyon rossz, nincsenek benne valóban odaadó, meggyőződéses, igazi kommunisták, és önöknek, akik a faluba mennek, mint kommunistáknak, nem szabad ettől az apparátustól elszakadva dolgozniok, hanem ellenkezőleg, együtt kell dolgozniok vele. Minden pártagitátornak, aki megjelenik a faluban, egyszersmind a népiskolák felügyelőjének is kell lennie, felügyelőnek, nem a szó régi értelmében, nem olyan értelemben, hogy bele kell avatkoznia az oktatás kérdéseibe — ezt nem lehet megengedni, de felügyelőnek kell lennie abban az értelemben, hogy összhangba kell hoznia munkáját a Közoktatásügyi Népbiztosság munkájával, az Általános Katonai Kiképzés munkájával, a katonai biztos munkájával, hogy az államhatalom, az Oroszországot kormányzó párt képviselőjének kell tekintenie magát. Hogy amikor a faluban megjelenik, ne csak mint propagandista, mint tanító lépjen fel, hanem ugyanakkor arra is ügyeljen, hogy azok a tanítók, akik eddig teljesen magukra voltak hagyatva, vagy a katonai biztosok tucatjai és százai, egytől-egyig vegyék ki részüket ennek a pártagitátornak a munkájából. Minden egyes tanítónak legyenek agitációs tartalmú brosúrái; és ne csak legyenek, hanem köteles is legyen azokat felolvasni a parasztoknak. Ha ezt nem fogja megtenni, tudnia kell, hogy elveszti állását. Ugyanígy a katonai biztosok kezében is kell lenniök ilyen brosúráknak, s nekik is fel kell olvasniok azokat a parasztoknak.

A Szovjethatalomnak százezrekre menő olyan szovjet alkalmazottja van, akik vagy burzsujok, vagy félburzsujok vagy annyira el vannak butítva, hogy egyáltalán nem hisznek a mi Szovjethatalmunkban, vagy annyira távol állnak ettől a hatalomtól, amely valahol ott van Moszkvában, de itt van a nyakukon a kulák paraszt, akinek van

gabonája, amit rejteget és nem ad oda nekik, ők pedig éheznek. Itt kettős feladata van a pártfunkcionáriusnak. Gondolnia kell arra, hogy ő nemcsak igehirdető, hogy nemcsak segítségére kell sietnie a lakosság legelgyötörtebb rétegeinek — ez a fő feladata, enélkül ő nem pártfunkcionárius, enélkül nem nevezhető kommunistának. De mindezeken kívül egyszersmind a Szovjethatalom képviselőjének is kell lennie, fel kell vennie a kapcsolatot a tanítókkal, össze kell hangolnia a Közoktatásügyi Népbiztosság munkáját a saját munkájával. Nem kell felügyelőnek lennie az ellenőrzés és a felügyelet értelmében, de ő annak a kormányzó pártnak a képviselője, amely most a proletariátus egy része segítségével egész Oroszországot kormányozza, és mint ilyennek, gondolnia kell arra, hogy az ő munkája az instruálás munkája és hogy neki be kell vonnia munkájába, meg kell tanítania munkájára a tanítókat és a katonai biztosokat, hogy ők is ugyanolyan munkát végezzenek, mint ő. Ők nem ismerik ezt a munkát, önöknek kell megtanítaniok rá őket. Ők most védtelenek a jóllakott paraszttal szemben. Önöknek segíteniök kell nekik, hogy kikerüljenek ebből a függő helyzetből. Önöknek jól emlékezetükbe kell vésniök, hogy nemcsak propagandisták és agitátorok, hanem egyszersmind az államhatalom képviselői és nem az a dolguk, hogy összetörjék a fennálló apparátust, nem az, hogy beavatkozzanak, nem az, hogy felborítsák ennek az apparátusnak a szervezetét, hanem munkájukat úgy kell megszervezniök, hogy a jól dolgozó propagandistának, instruktornak és agitátornak, akár rövid ideig tartó falusi munka után is, ne csak az általa felvilágosított kommunista parasztok igazolványa formájában maradjon nyoma, hanem hogy nyomot hagyjon azoknak a funkcionáriusoknak a tudatában is, akiket önök ellenőriznek és vezetnek, akiknek feladatokat adnak; követeljék meg, hogy minden egyes tanító, minden egyes katonai biztos okvetlenül szovjet szellemben dolgozzék, tudja, hogy ez kötelessége, legyen tudatában annak, hogy ha ezt nem fogja teljesíteni, nem marad meg állásában, hogy tudják és érezzék valamennyien, hogy minden egyes agitátor a Szovjethatalom teljhatalmú képviselője.

Ilyen feltételek mellett, ha helyesen használják fel a

rendelkezésre álló erőket, megtízszerezik őket és elérik, hogy minden száz agitátor nyomot hagy maga után szervezett apparátus formájában, amely már megvan, de amely még tökéletlenül és nem kielégítően dolgozik.

Ezen a téren, mint a többi területen is, sok sikert kívánok önöknek. (Hosszantartó taps.)

Megjelent 1920-ban,
a „V. I. Lenin beszéde a falusi munka felelős szervezőinek a. összoroszországi konferenciáján" c. brosúrában.

TELEFONTÁVIRAT AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZELLÁTÁSÜGYI ÉRTEKEZLET ELNÖKSÉGÉNEK, 1920 JÚLIUS 1-ÉN

Nagyon szerettem volna, elvtársak, meglátogatni értekezletüket és hozzászólni a napirendjükön szereplő legfontosabb közellátásügyi kérdésekhez. Sajnos, nem áll módomban valóraváltani ezt az óhajomat és kénytelen vagyok megelégedni azzal, hogy ezzel a rövid telefontávirattal fordulok önökhöz. Szükségesnek tartom, elvtársak, felhívni a figyelmüket arra, hogy az önök rendkívül nehéz és felelősségteljes munkájának komoly eredményei nemrégiben arra késztették a Népbiztosok Tanácsát, hogy határozatot fogadjon el, amelyben megelégedését fejezte ki a közellátási szervek begyűjtő tevékenysége során elért sikerekkel kapcsolatban. Egyáltalában nem kétséges, hogy az elmult több mint két esztendő folyamán a közellátási szervek szervezetileg megerősödtek és megnövekedtek. Ezt jelentős mértékben az önök erőfeszítéseinek köszönhetjük.

Természetesen az elért eredményeknél nem szabad megállni. Az éhség frontja, amely a katonai front után a legfontosabb, egész sor olyan új feladatot tűz önök elé, amelyek megoldása nélkül sem a munkás-paraszt hatalom további megszilárdítása, sem a gazdasági építés soronlevő, nagyon időszerű feladatainak megoldása nem lehetséges.

Azt is remélem, hogy a gazdasági építés terén önök a pártkongresszus határozatai alapján[34] segíteni fognak a szövetkezethez való helyes viszony megteremtésében, hogy helyesebben oldhassuk meg a kispolgári szövetkezet szocialista szövetkezetté változtatásának nehéz, de hálás feladatát.

A közellátási munka terén már elért sikereik az eddigi-

nél is nagyobb mértékben arra kötelezik önöket, hogy ha törik, ha szakad, megbirkózzanak az új feladatokkal és ilyenformán eljussanak a közellátási probléma tényleges megoldásához, mert hiszen akinek sok adatott, attól sokat is követelnek; önök viszont munkájukkal megmutatták, hogy önöknek nem kevés adatott. Engedjék meg, hogy sok sikert kívánjak önöknek a konferenciájuk napirendjén szereplő kérdések megoldásában, továbbá mindennapi munkájukban, amelyhez a konferencia befejezése után a falvakban, biztos vagyok benne, megtízszerezett energiával látnak majd hozzá.

„Pravda" 143. sz.
1920 július 2.

SEGÍTSÜNK A SEBESÜLT VÖRÖSKATONÁN!

Hála a munkások és általában a dolgozók hősiességének, rendkívüli fáradsággal, gyötrelmes lassúsággal, de mégis sikerül felemelni és helyreállítani a cár és a tőkések által lerombolt gazdaságot. Hogy-hogynem, lassacskán mégiscsak előbbre jutottunk. De minden nehézségünk, minden gyötrelmünk semmiség ahhoz képest, ami a sebesült vöröskatonának jutott osztályrészül, aki vérét hullatta azért, hogy megvédelmezze a munkás- és parasztthatalmat az Anglia, Franciaország és Amerika tőkései által felbujtott lengyel pánokkal és tőkésekkel szemben.

Emlékezzék hát a hátországban mindenki a kötelességére — segítse mindennel, amivel csak lehet, a sebesült vöröskatonát.

1920 július 2.

N. Lenin

„Ranyenij Krasznoarmejec"
(„Sebesült Vöröskatona")
1. sz. 1920.

TÉZISEK A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSÁNAK ALAPVETŐ FELADATAIRÓL

1. A nemzetközi kommunista mozgalom fejlődésének jelenlegi pillanatát az jellemzi, hogy a forradalmi proletariátus legjobb képviselői valamennyi tőkés országban teljesen megértették a Kommunista Internacionále sarkalatos elveit: a proletariátus diktatúráját és a Szovjethatalmat, s határtalan lelkesedéssel álltak a Kommunista Internacionále oldalára. Még komolyabb és nagyobb haladás az, hogy mindenütt, nemcsak a városi proletariátus soraiban, hanem a falusi munkások élenjáró részének legszélesebb tömegei között is, teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy feltétlenül rokonszenveznek ezekkel a sarkalatos elvekkel.

Másrészt a szokatlanul gyorsan növekedő nemzetközi kommunista mozgalomban két hiba, illetőleg gyengeség tűnt fel. Az egyik — amely igen komoly és a proletárfelszabadulás ügyének sikere szempontjából óriási közvetlen veszedelmet jelent — abban rejlik, hogy a II. Internacionále régi vezéreinek és régi pártjainak egy része, részint féligmeddig öntudatlanul engedve a tömegek kívánságának és nyomásának, részint tudatosan becsapva a tömegeket, hogy továbbra is megtarthassa a burzsoázia ügynökének és szekértolójának szerepét a munkásmozgalmon belül, kijelenti, hogy feltételesen, sőt feltétlenül csatlakozik a III. Internacionáléhoz, holott a valóságban egész gyakorlati párt- és politikai munkájában megmarad a II. Internacionále színvonalán. A dolgok ilyetén állása teljesen megengedhetetlen, mert egyenesen a züllés elemeit viszi be a tömegekbe, aláássa a III. Internacionále tekintélyét és ugyanolyan árulások megismétlődésével fenyeget, mint

amilyen a magyarországi szociáldemokraták árulása volt, akik sebtében kommunistákká keresztelkedtek át. A másik, sokkal kevésbbé jelentős hiba, amely inkább a mozgalom növekedésével járó betegség, a „baloldaliságra" való törekvésben rejlik, amely arra vezet, hogy az illetők helytelenül értékelik a párt szerepét és feladatát az osztályhoz és a tömegekhez való viszonya terén s tagadják a forradalmi kommunistáknak azt a kötelességét, hogy a polgári parlamentekben és a reakciós szakszervezetekben dolgozzanak.

A kommunisták kötelessége az, hogy ne hallgassák el mozgalmuk gyengeségeit, hanem nyiltan bírálják azokat, hogy gyorsabban és alaposabban szabadulhassanak meg tőlük. Ezért először, konkrétabban kell meghatározni, különösen a már meglevő gyakorlati tapasztalatok alapján, a „proletárdiktatúra" és a „Szovjethatalom" fogalmának tartalmát; másodszor, meg kell mutatni, hogy az egyes országokban milyen haladéktalan és rendszeres előkészítő munkát lehet és kell végezni ezeknek a jelszavaknak megvalósítása érdekében; harmadszor, rá kell mutatni arra, hogy milyen úton-módon javíthatunk mozgalmunk fogyatékosságain.

I

A PROLETÁRDIKTATÚRA ÉS A SZOVJETHATALOM LÉNYEGE

2. A szocializmusnak (mint a kommunizmus első fokának) győzelme a kapitalizmus fölött a következő három feladat megvalósítását követeli a proletariátustól, mint az egyetlen valóban forradalmi osztálytól. Az első feladat az, hogy megdöntsük a kizsákmányolókat és elsősorban a burzsoáziát, mint a kizsákmányolók legfőbb gazdasági és politikai képviselőjét; tönkreverjük őket; elnyomjuk ellenállásukat; lehetetlenné tegyük a tőke igájának és a bérrabszolgaságnak visszaállítására irányuló minden néven nevezendő kísérletüket. A második feladat az, hogy magunkkal ragadjuk és a proletariátus forradalmi élcsapata, annak kommunista pártja mögé sorakoztassuk fel nemcsak az egész proletariátust, illetőleg annak túl-

nyomó, óriási többségét, hanem a dolgozók és a tőke által kizsákmányoltak egész tömegét is; felvilágosítsuk, szervezzük, neveljük és fegyelemre szoktassuk őket magának a kizsákmányolók ellen folytatott határtalan bátorságot követelő, kíméletlen és kemény harc során; minden tőkés országban kiragadjuk a lakosságnak ezt a túlnyomó többségét a burzsoáziától való függésből, a gyakorlati tapasztalatok alapján bizalmat keltsünk benne a proletariátus és forradalmi élcsapatának vezető szerepe iránt. A harmadik feladat az, hogy semlegesítsük, illetőleg ártalmatlanná tegyük a csaknem minden előrehaladott országban még elég népes, ha nem is a lakosság többségét tevő mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi kisüzemtulajdonosokból álló osztály és az ennek az osztálynak megfelelő intellektuel, alkalmazott stb. réteg elkerülhetetlen ingadozását a burzsoázia és a proletariátus, a polgári demokrácia és a Szovjethatalom között.

Az első és a második feladat önálló feladat, és egyik is, másik is különleges munkamódszereket követel mind a kizsákmányolók, mind a kizsákmányoltak irányában. A harmadik feladat az első kettőből következik, s csupán az első és a második fajtájú módszerek átgondolt, idejénvaló, rugalmas összeegyeztetését követeli meg, az ingadozás minden egyes esetének konkrét körülményeihez képest.

3. Abban a konkrét helyzetben, amelyet az egész világon és leginkább a legelőrehaladottabb, leghatalmasabb, legműveltebb és legszabadabb tőkés országokban a militarizmus, az imperializmus, a gyarmatok és a gyenge országok fojtogatása, az imperialista világmészárlás és a versailles-i „béke" teremtett — minden olyan gondolat, hogy a kapitalisták békésen alávethetik magukat a kizsákmányolt többség akaratának, hogy lehetséges békés, reformista átmenet a szocializmusba, nemcsak határtalan kispolgári bárgyúság, hanem a munkások egyenes becsapása, a tőkés bérrabszolgaság szépítgetése, az igazság eltitkolása. Ez az igazság abban rejlik, hogy akármilyen művelt és demokratikus is a burzsoázia, nem riad vissza már most sem semmiféle csalástól és gaztettől, a munkások és parasztok millióinak legyilkolásától, a termelési eszközök

magántulajdonának megmentése érdekében. Csak a burzsoázia erőszakos megdöntése, tulajdonának elkobzása, az egész burzsoá államapparátus, a parlamenti, a bírói, a katonai, a hivatalnoki, a közigazgatási, a községi stb. apparátus maradéktalan összetörése, beleértve a legveszedelmesebb és legmakacsabb kizsákmányolóknak az utolsó szálig való kiűzését vagy internálását is, szigorú ellenőrzés az ellenállásra és a tőkés rabszolgaság visszaállítására irányuló elkerülhetetlen kísérletek elleni harc céljából — csak ilyen intézkedések képesek biztosítani a kizsákmányolók egész osztályának tényleges legyűrését.

Másrészt a kapitalizmusnak és a polgári demokráciának ugyanilyen szépítgetése, a munkások ugyanilyen becsapása az a II. Internacionále régi pártjai és régi vezérei által elfogadott gondolat, hogy a tőkés rabszolgaság körülményei között, a burzsoá elnyomás alatt, amely végtelenül változatos, annál körmönfontabb s egyidejűleg kegyetlenebb és könyörtelenebb formákat ölt, minél kultúráltabb az illető ország, — hogy ezek között a körülmények között a dolgozók és a kizsákmányoltak többsége képes kifejleszteni magában a teljesen világos szocialista tudatot, a szilárd szocialista meggyőződést és jellemszilárdságot. Csak miután a proletariátus élcsapata, az egyedül forradalmi osztályra vagy annak többségére támaszkodva megdöntötte a kizsákmányolókat, elnyomta őket, kiszabadította a kizsákmányoltakat rabszolga helyzetükből, haladéktalanul megjavította életviszonyaikat a kisajátított kapitalisták rovására, csak ezután, mégpedig magának az éles osztályharcnak a folyamán, valósítható meg ténylegesen a dolgozók és kizsákmányoltak legszélesebb tömegeinek felvilágosítása, nevelése, szervezése a proletariátus körül, a proletariátus befolyása és vezetése alatt, megszabadításuk a magántulajdon által létrehozott önzéstől, szétforgácsoltságtól, gyarlóságoktól és gyengeségektől, ezeknek a tömegeknek a szabad dolgozók szabad szövetségévé változtatása.

4. A kapitalizmus fölötti győzelem kivívásához az szükséges, hogy helyes legyen a viszony a vezető (kommunista) párt, a forradalmi osztály (a proletariátus) és a tömeg, vagyis a dolgozók és kizsákmányoltak összessége

között. Csak a kommunista párt képes vezetni a proletariátust a kapitalizmus erői ellen folyó könyörtelen, döntő, végső harcban, de csak akkor, ha valóban élcsapata a forradalmi osztálynak, ha egyesíti magában a forradalmi osztály valamennyi legjobb elemét, ha teljesen öntudatos és odaadó, szívós forradalmi harc tapasztalatai által felvilágosított és megedzett kommunistákból áll, ha elválaszthatatlanul egybe tudott kapcsolódni osztálya egész életével és az osztályon át a kizsákmányoltak egész tömegével s teljes bizalmat tudott kelteni ebben az osztályban és ebben a tömegben. Másrészt, csak az ilyen párt vezetésével képes a proletariátus arra, hogy minden erejét belevesse forradalmi előretörésébe és semmivé tegye a kapitalizmus által megrontott jelentéktelen kisebbséget alkotó munkásarisztokrácia, a régi tradeunionista és szövetkezeti stb. vezérek elkerülhetetlen közönyét és részben ellenállását, csak így képes arra, hogy latbavesse minden erejét, amely éppen a tőkés társadalom gazdasági szerkezeténél fogva hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a proletariátusnak a lakosság egészéhez viszonyított aránya. Végül, a tömeg, azaz a dolgozók és a kizsákmányoltak összessége, csak akkor tudja a történelemben első ízben latbavetni a kapitalizmus által elnyomott emberek tízmillióinak minden kezdeményezőképességét és minden energiáját, amikor már ténylegesen felszabadult a burzsoázia és a burzsoá államapparátus elnyomása alól, csak akkor, amikor már lehetővé vált számára, hogy valóban szabadon (tudniillik a kizsákmányolóktól szabadon) Szovjetjeiben szervezkedjék. Csak amikor már a Szovjetek lettek az egyedüli államapparátussá, csak akkor valósítható meg az, hogy az ország igazgatásában tényleg résztvegyen a kizsákmányoltak egész tömege, amelynek kilencvenkilenc százaléka, még a legfelvilágosultabb és legszabadabb polgári demokráciákban is, valójában mindig ki volt zárva az ország vezetéséből. Csak a Szovjetekben kezdi el tanulni a kizsákmányoltak tömege tényleg, nem könyvből, hanem saját gyakorlati tapasztalatai alapján, a szocialista építést, az új társadalmi fegyelemnek, a szabad dolgozók szabad szövetségének megteremtését.

II

MIBEN ÁLLJON A PROLETÁRDIKTATÚRA HALADÉKTALAN ÉS MINDENÜTT VALÓ ELŐKÉSZÍTÉSE?

5. A nemzetközi kommunista mozgalom fejlődésének jelenlegi pillanatát az jellemzi, hogy a tőkés országok óriási többségében nincs befejezve — sőt igen gyakran még rendszeresen meg sem kezdődött — a proletariátus előkészítése diktatúrájának megvalósítására. Ebből nem következik az, hogy a proletárforradalom lehetetlen a legközelebbi jövőben; a proletárforradalom igenis lehetséges, mivel az egész gazdasági és politikai helyzet telidesteli van gyúlékony anyaggal és ennek váratlan lángralobbanására szolgáló alkalmakkal; a proletariátus felkészültségén kívül a forradalomhoz szükséges másik feltétel, — mégpedig valamennyi uralkodó, valamennyi polgári párt általános válsága — szintén megvan. A mondottakból azonban az következik, hogy a kommunista pártok feladata a jelen pillanatban nem az, hogy siettessék a forradalmat, hanem az, hogy fokozzák a proletariátus előkészítését. Másrészt a fentebb említett és sok szocialista párt történetében megállapított esetek arra késztetnek, hogy ügyeljünk arra, hogy a proletárdiktatúra „elismerése" ne maradhasson csupán szóbeli elismerés.

Ezért a nemzetközi proletármozgalom szempontjából a kommunista pártok főfeladata a jelen pillanatban az, hogy tömörítsék a szétforgácsolt kommunista erőket, minden egyes országban egységes kommunista pártot alakítsanak (illetőleg a már meglevő kommunista pártot megszilárdítsák és megújítsák), abból a célból, hogy megtízszerezett erővel dolgozzanak azon, hogy a proletariátust előkészítsék az államhatalom meghódítására, mégpedig éppen proletárdiktatúra formájában való meghódítására. A proletárdiktatúrát elismerő csoportok és pártok szokásos szocialista tevékenysége még korántsem elegendő mértékben alakult át annyira gyökeresen, újhodott meg annyira gyökeresen, amennyire szükséges volna ahhoz, hogy ezt a tevékenységet kommunista tevékenységnek, méghozzá olyan tevékenységnek ismerhessük el, amely megfelel a proletárdiktatúra előestéjén felmerülő feladatoknak.

6. A proletariátus hatalomrajutása nem szünteti meg a proletariátus osztályharcát a burzsoázia ellen, hanem ellenkezőleg, igen nagy mértékben kiszélesíti, élessé, könyörtelenné teszi ezt a harcot. A munkásmozgalom teljesen vagy részben a reformizmus, a „centrum" stb. álláspontján levő csoportjai, pártjai és vezetői a harc rendkívüli kiéleződésénél fogva elkerülhetetlenül vagy a burzsoázia oldalára állanak, vagy az ingadozók soraiba sodródnak, vagypedig (ami mindennél veszedelmesebb) a győzelmes proletariátus megbízhatatlan barátainak soraiba kerülnek. Ezért a proletárdiktatúra előkészítése nemcsak a reformista és „centrista" törekvések elleni harc fokozását követeli meg, hanem e harc jellegének a megváltoztatását is. A harc nem szorítkozhat arra, hogy tisztázza ezeknek a törekvéseknek hibás voltát, hanem hajthatatlanul és könyörtelenül le kell lepleznie a munkásmozgalom minden olyan vezetőjét, akinél ezek a törekvések mutatkoznak, mivel a proletariátus másképpen nem tudhatja meg, hogy ki az, akivel döntő harcba indul a burzsoázia ellen. Ez a harc olyan, hogy bármely percben felválthatja — és ahogy a tapasztalat már megmutatta, fel is váltja — a kritika fegyverét a fegyver kritikájával. Minden következetlenség vagy gyengeség azoknak a leleplezésében, akik reformistáknak vagy „centristáknak" mutatkoznak, nem egyéb, mint közvetlen fokozása annak a veszélynek, hogy a proletariátus hatalmát megdönti a burzsoázia, amely holnap az ellenforradalom számára használja ki azt, amit rövidlátó emberek ma csak „elméleti nézeteltérésnek" vélnek.

7. Különösen nem szabad beérni azzal az állásponttal, amelynek alapján egyesek elvileg elvetik a proletariátusnak a burzsoáziával való bármilyen együttműködését, elvetnek bármi néven nevezendő „kollaborációnizmust". A „szabadság" és az „egyenlőség" egyszerű védelme, a termelési eszközök magántulajdonának megmaradása mellett, proletárdiktatúra idején — amely sohasem lesz abban a helyzetben, hogy egycsapásra teljesen megsemmisítse a magántulajdont — a burzsoáziával való „együttműködéssé" változik, amely egyenesen aláaknázza a munkásosztály hatalmát. Merthiszen a proletár-

diktatúra azt jelenti, hogy az állam az államhatalom egész apparátusával szentesíti és biztosítja a kizsákmányoló megfosztását attól a „szabadságtól", hogy továbbfolytassa az elnyomást és kizsákmányolást, szentesíti a vagyonosnak (aki személyesen a maga számára sajátít el bizonyos, a társadalmi munka által létrehozott termelési eszközöket) és a vagyontalannak „egyenlőtlenségét". Az, ami a proletariátus győzelme előtt csupán a „demokrácia" kérdésében fennálló elméleti nézeteltérésnek látszik, holnap, a győzelem után, elkerülhetetlenül olyan kérdéssé válik, amelyet a fegyver ereje dönt el. Következésképpen a „centristák" és a „demokrácia védelmezői" elleni harc egész jellegének gyökeres megváltoztatása nélkül még a tömegeknek a proletárdiktatúra megvalósítására való előzetes előkészítése is lehetetlen.

8. A proletárdiktatúra a leghatározottabb és legforradalmibb formája annak az osztályharcnak, amelyet a proletariátus a burzsoázia ellen folytat. Ez a harc csak akkor lehet sikeres, ha a proletariátus legforradalmibb élcsapata maga mögé sorakoztatja fel a proletariátus túlnyomó többségét. A proletariátus diktatúrájának előkészítése ezért nemcsak annak megmagyarázását követeli meg, hogy minden néven nevezendő reformizmus, a demokrácia minden néven nevezendő védelme burzsoá jellegű mindaddig, amíg a termelési eszközök magántulajdona fennáll, nemcsak az olyan törekvések megnyilatkozásának leleplezését követeli meg, amelyek a valóságban a burzsoázia védelmét jelentik a munkásmozgalmon belül, hanem a régi vezéreknek kommunistákkal való felváltását is megköveteli kivétel nélkül mindenféle proletárszervezetben, nemcsak a politikai, hanem a szakszervezeti, szövetkezeti, kulturális stb. szervezetekben is. Minél tovább tartott, minél teljesebb és szilárdabb volt a polgári demokrácia uralma valamely országban, annál inkább sikerült a burzsoáziának vezető állásokba juttatni ilyen általa nevelt, az ő nézeteivel és előítéleteivel átitatott, általa nagyon gyakran közvetlenül, vagy közvetve megvásárolt vezetőket. Az eddiginél százszorta merészebben kell kiszorítani a munkásarisztokráciának, vagyis az elpolgáriasodott munkásoknak ezeket a képviselőit valamennyi

állásukból, az eddiginél százszorta merészebben kell felváltani őket akár a legtapasztalatlanabb munkásokkal, ha ezeket a munkásokat szoros kapcsok fűzik a kizsákmányoltak tömegéhez és a tömeg bizalmát élvezik a kizsákmányolók elleni harcban. A proletárdiktatúra meg fogja követelni az ilyen tapasztalatlan munkásoknak a legfelelősebb állami állásokba való kinevezését, máskülönben a munkáskormány hatalma erőtlen lesz és a tömegek nem fogják támogatni.

9. A proletárdiktatúra azt jelenti, hogy a tőkésosztály által elnyomott, elbutított, fojtogatott, megfélemlített, szétforgácsolt és félrevezetett valamennyi dolgozót és kizsákmányoltat a legteljesebb mértékben az az egyetlen osztály vezeti, amelyet a kapitalizmus egész története előkészített erre a vezető szerepre. Ezért a proletárdiktatúra előkészítését mindenütt és haladéktalanul meg kell kezdeni, mégpedig egyebek között, a következő módon:

Elsősorban a proletár, azután pedig a nem-proletár dolgozó és kizsákmányolt tömegek kivétel nélkül valamennyi (politikai, szakszervezeti, katonai, szövetkezeti, kultúr-, sport- stb.) szervezetében, szövetségében, egyesületében, mindenütt kommunista csoportokat, illetőleg sejteket kell alakítani, főleg legális, de illegális csoportokat, illetőleg sejteket is, amely utóbbiakra feltétlenül szükség van minden olyan esetben, amikor számolni kell azzal, hogy a burzsoázia be fogja őket tiltani, tagjaikat le fogja tartóztatni, vagy el fogja üldözni; ezeknek a sejteknek, amelyek szoros kapcsolatban állnak egymással és a pártközponttal, amelyek kicserélik tapasztalataikat, amelyek az agitáció, a propaganda és a szervezés munkáját végzik, amelyek következetesen alkalmazkodnak a társadalmi élet valamennyi területéhez, a dolgozó tömegek kivétel nélkül valamennyi csoportjához és rétegéhez, az a feladatuk, hogy ezzel a sokoldalú munkával önmagukat, a pártot, az osztályt és a tömegeket egyaránt rendszeresen neveljék.

Emellett rendkívül fontos, hogy gyakorlatilag kidolgozzák a különböző, feltétlenül szükséges munkamódszereket egyrészt a „vezéreket", vagyis a „felelős képviselőket" illetőleg, akiket a legtöbb esetben remény-

telenül megrontottak a kispolgári és imperialista előítéletek s akiket, ezeket a „vezéreket", könyörtelenül le kell leplezni és ki kell kergetni a munkásmozgalomból, másrészt a tömegeket illetőleg, amelyek, különösen az imperialista mészárlás után, a legtöbb esetben hajlandók meghallgatni és elfogadni azt a tanítást, hogy feltétlenül szükséges a proletariátus vezetése, mert ez az egyetlen kivezető út a tőkés rabszolgaságból; meg kell tanulnunk különös türelemmel és óvatossággal közeledni a tömegekhez, hogy meg tudjuk érteni a tömegek minden egyes rétegének, szakmájának stb. sajátosságát, pszichológiájuk sajátszerűségét.

10. A kommunista csoportok, illetőleg sejtek közül különösen egy érdemel kivételes figyelmet és gondoskodást a párt részéről, mégpedig a parlamenti frakció, vagyis azoknak a párttagoknak a csoportja, akik képviselők valamely polgári (mindenekelőtt országos, továbbá helyi, községi stb.) képviseleti intézményben. Egyfelől éppen ennek a szószéknek van különösen komoly jelentősége az elmaradt, vagy kispolgári előítéletekkel átitatott dolgozó tömegek legszélesebb rétegeinek szemében; ezért a kommunistáknak kötelességük, hogy éppen erről a szószékről propaganda-, agitációs és szervezőmunkát folytassanak, éppen erről a szószékről kell megmagyarázniok a tömegeknek, hogy miért volt Oroszországban törvényszerű (és lesz majd törvényszerű a maga idején minden országban) a burzsoá parlamentnek az országos szovjetkongresszus által történt szétkergetése. Másfelől a polgári demokrácia egész története folyamán a parlamenti szószéket, különösen az előrehaladott országokban, hallatlan szélhámosságok színterévé, a nép pénzügyi és politikai becsapásának, a karrierhajhászásnak, a képmutatásnak, a dolgozók elnyomásának fő, vagy egyik fő színterévé tette. Ezért teljesen jogos a forradalmi proletariátus legjobb képviselőinek a parlamentek iránt érzett izzó gyűlölete. Ezért a kommunista pártoknak és a III. Internacionáléhoz csatlakozó valamennyi pártnak — különösen azokban az esetekben, amikor ezek a pártok nem a régi pártokkal való szakítás és az ellenük folytatott hosszú, makacs harc útján, hanem a régi pártok (gyakran névleges) új állás-

pontra helyezkedése útján keletkeztek — feltétlenül kivételesen szorosan kézben kell tartaniok parlamenti frakcióikat: teljesen alá kell rendelniök a frakciókat a párt ellenőrzésének és a Központi Bizottság utasításainak, a frakciókba túlnyomórészt forradalmi munkásokat kell beküldeniök; a pártsajtóban és a pártgyűléseken a legnagyobb figyelemmel kell elemezniök a parlamenti képviselők beszédeit kommunista következetességük szempontjából; a képviselőket a tömegek közti agitációs munkára kell vezényelniök és ki kell zárniok ezekből a frakciókból azokat, akiknél a II. Internacionále törekvései mutatkoznak meg stb.

11. Az egyik legfőbb ok, amely a forradalmi munkásmozgalmat a fejlett kapitalista országokban megnehezíti, az, hogy a gyarmati birtokok és a finánctőke extraprofitjai stb. következtében a tőkének itt sikerült kialakítania egy, a proletariátus maroknyi kisebbségét alkotó, de aránylag széles és szilárd munkásarisztokrata rétegét. Ez a munkásarisztokrácia keres a legjobban, ezt itatja át leginkább a céhes szűkkeblűség szelleme, ez van eltelve leginkább kispolgári és imperialista előítéletekkel. Ez a réteg a II. Internacionále, a reformisták és a „centristák" igazi társadalmi „támasza", a jelenlegi pillanatban pedig alighanem a burzsoázia legfőbb társadalmi támasza. A proletariátusnak a burzsoázia megdöntésére való semilyen, még előzetes előkészítése sem lehetséges, ha nem folytatnak haladéktalan, rendszeres, széleskörű, nyílt harcot ez ellen a réteg ellen, amely — mint a tapasztalatok már teljes mértékben bebizonyították — a proletariátus győzelme után kétségtelenül nem kevés elemet fog szállítani a burzsoá fehérgárdának. A III. Internacionáléhoz csatlakozó pártoknak mindenáron meg kell valósítaniok a „mélyebben a tömegekbe", „szorosabb kapcsolatot a tömegekkel" jelszót, amikoris tömegen a dolgozók és a tőke által kizsákmányoltak összességét kell érteni, különösen a legkevésbbé szervezetteket és művelteket, a leginkább elnyomottakat és a szervezés számára legkevésbbé hozzáférhetőket.

A proletariátus csak annyiban válik forradalmivá, amennyiben nem gubózik be szűk, céhes keretekbe,

amennyiben a társadalmi élet minden megnyilvánulásában és minden területén mint az egész dolgozó és kizsákmányolt tömeg vezére lép fel, és diktatúráját nem valósíthatja meg, ha nem hajlandó és nem képes a legnagyobb áldozatokra a burzsoázia fölötti győzelem érdekében. Ebben a tekintetben elvi és gyakorlati jelentősége van az oroszországi tapasztalatoknak, ahol a proletariátus nem tudta volna megvalósítani a maga diktatúráját, nem tudta volna kivívni magának az egész dolgozó tömeg általános tiszteletét és bizalmát, ha a világburzsoázia támadásának, háborújának és blokádjának legnehezebb időpontjaiban nem hozta volna a legtöbb áldozatot és nem éhezett volna többet, mint ennek a tömegnek valamennyi többi rétege.

Különösen fontos az, hogy a kommunista párt és az egész élenjáró proletariátus minden tekintetben és önfeláldozóan támogassa a széleskörű ösztönös tömegsztrájk-mozgalmat, mert csak ez képes a tőke járma alatt igazán felébreszteni, megmozgatni, felvilágosítani és szervezni a tömegeket, nagyra nevelni bennük a bizalmat a forradalmi proletariátus vezető szerepe iránt. Ilyen előkészítés nélkül semmiféle proletárdiktatúra sem lehetséges és az olyan embereket, akik, mint Kautsky Németországban, Turati Olaszországban, képesek nyilvánosan a sztrájk ellen állást foglalni, semmi szín alatt sem szabad megtűrni a III. Internacionáléhoz csatlakozó pártok soraiban. Ez természetesen méginkább vonatkozik azokra a szakszervezeti és parlamenti vezérekre, akik gyakran azáltal árulják el a munkásokat, hogy a sztrájkok tapasztalatai alapján reformizmusra, nem pedig forradalomra tanítják őket (például az utóbbi években Angliában és Franciaországban).

12. Minden országban, még a legszabadabb, leg-„legálisabb" és leg-„békésebb" országokban is — vagyis amelyekben az osztályharc a legkevésbbé van kiéleződve —, teljesen megérett az idő arra, hogy valamennyi kommunista párt feltétlenül rendszeresen egybekapcsolja a legális és illegális munkát, a legális és az illegális szervezetet. Mert a legműveltebb és legszabadabb, a „legszilárdabb" polgári-demokratikus rendet felmutató országok kormányai is rendszeresen arra vetemednek már, minden hazug és

képmutató nyilatkozatuk ellenére, hogy titkos listákat vezetnek a kommunistákról, szakadatlanul megszegik saját alkotmányukat, a fehérgárdisták félig, vagy egészen titkos támogatása és a kommunisták legyilkolása céljából világszerte, titokban előkészítik a kommunisták letartóztatását, provokatőröket csempésznek be a kommunisták soraiba stb. stb. Csak a legreakciósabb kispolgárság, bármilyen szép „demokratikus" és pacifista frázisokkal takaródzzék is, tagadhatja ezt a tényt, vagy azt a belőle folyó kétségbevonhatatlan következtetést, hogy a legális kommunista pártoknak egytől-egyig haladéktalanul illegális szervezeteket kell alakítaniok a rendszeres illegális munka céljaira és azért, hogy a burzsoázia üldözéseinek idejére teljes készenlétben legyenek. Különösen szükséges az illegális munka a hadseregben, a hajóhadban és a rendőrségen belül, mivel a nagy imperialista mészárlás után a világ kormányai félni kezdtek az általános hadkötelezettségen alapuló hadseregtől, amely nyitva áll a parasztok és a munkások előtt, s titokban hozzáláttak, hogy a burzsoáziából minden lehető módon külön kiválasztott és különösen tökéletesített technikával speciálisan felszerelt katonai csapatokat szervezzenek.

Másrészt semmiképpen, semmiesetre sem szabad csupán illegális munkára szorítkoznunk, hanem legális munkát is kell folytatnunk, legyőzve ennek érdekében minden nehézséget, legális sajtóorgánumokat és legális szervezeteket alapítva a legkülönbözőbb és — szükség esetén — gyakran változó elnevezéssel. Így jár el az illegális kommunista párt Finnországban, Magyarországon, részben Németországban, Lengyelországban, Lettországban stb. Így kell eljárnia a „Világ Ipari Munkásai"-nak (IWW.) Amerikában, így kell majd eljárnia minden, jelenleg legális kommunista pártnak, ha az ügyészek üldözni méltóztatnak majd őket a Kommunista Internacionále kongresszusainak határozatai stb. miatt.

Az illegális és legális munka egybekapcsolására nemcsak azért van elvileg feltétlenül szükség, mert annak az időnek, amelyben élünk, a proletárdiktatúra előestéjének sajátosságai összességükben véve megkövetelik ezt, hanem azért is, mert feltétlenül be kell bizonyítanunk a burzsoáziának,

hogy nincs és nem is lehet a munkának olyan területe és színtere, amelyet a kommunisták meg ne hódítanának, de legesleginkább azért, mert még mindenütt vannak a proletariátusnak — és még inkább a nem-proletár dolgozó és kizsákmányolt tömegeknek — széles rétegei, amelyek még bíznak a polgári demokratikus legalitásban és amelyeknek jobb belátásra bírása számunkra a legfontosabb.

13. Többek között a munkássajtó állapota a legelőrehaladottabb tőkés országokban különösen szemléltetően mutatja azt, hogy mennyire szemenszedett hazugság a szabadság és az egyenlőség a polgári demokrácia idején, és azt, hogy mennyire szükséges a legális és illegális munka rendszeres egybekapcsolása. Mind a legyőzött Németországban, mint a győztes Amerikában, a burzsoá államapparátus és a pénzkirályok minden követ megmozgatnak, hogy megfosszák a munkásokat sajtójuktól; bírósági hajszákat rendeznek, letartóztatják (vagy bérgyilkosokkal meggyilkoltatják) a szerkesztőket, megfosztják a lapokat a postai szállítás jogától, elveszik a papírt stb. stb. Azonkívül a napilap részére szükséges tájékoztató anyag a polgári távirati ügynökségek kezében van, a hirdetésekkel pedig, amelyek nélkül nagy ujság nem fizetődik ki, a tőkések „szabadon" rendelkeznek. Mindennek eredményeképpen a burzsoázia csalárd mesterkedések, továbbá a tőke és a polgári állam nyomása útján megfosztja a forradalmi proletariátust sajtójától.

A kommunista pártoknak ahhoz, hogy ez ellen felvehessék a harcot, az időszaki sajtó új típusát kell megteremteniök a munkások közti tömeges terjesztés céljából: először — olyan legális kiadványokat, amelyeken nincs feltüntetve az, hogy kommunista kiadványok, amelyek elhallgatják, hogy pártkiadványok, és ezek segítségével maradéktalanul ki kell használni a legális lehetőségeket, mint ahogy a bolsevikok tették a cár alatt 1905 után; másodszor — illegális röplapokat, akár egészen kis terjedelemben, amelyeket esetleg nem rendszeresen adnak ki, de amelyekről a munkások igen sok nyomdában utánnyomatokat készítenek (illegálisan, vagy ha a mozgalom megerősödött, egyes nyomdák forradalmi megszállása

útján) és amelyek a proletariátusnak szabad, forradalmi tájékoztatást és forradalmi jelszavakat adnak.

A kommunista sajtó szabadságáért folytatott olyan forradalmi harc nélkül, amely bevonja a tömegeket ebbe a harcba, lehetetlen a proletárdiktatúra előkészítése.

III

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉHOZ CSATLAKOZÓ ÉS CSATLAKOZNI KÍVÁNÓ PÁRTOK IRÁNYVONALÁNAK — ÉS RÉSZBEN ÖSSZETÉTELÉNEK — JAVÍTÁSA

14. Hogy milyen mértékben van felkészülve a proletárdiktatúra megvalósítására a világgazdaság és a világpolitika szempontjából legfontosabb országok proletariátusa, azt a legnagyobb tárgyilagossággal és pontossággal jellemzi az a körülmény, hogy a II. Internacionále igen befolyásos pártjai, a Francia Szocialista Párt, a Németországi Független Szociáldemokrata Párt, az Angol Független Munkáspárt és az Amerikai Szocialista Párt kiléptek ebből a sárga Internacionáléból és elhatározták, hogy csatlakoznak — az első három feltételesen, az utóbbi feltétlenül — a III. Internacionáléhoz. Ez azt bizonyítja, hogy a forradalmi proletariátusnak nemcsak az élcsapata, hanem a többsége is, az események egész menete által meggyőzve, kezd a mi oldalunkra átjönni. Most a fő dolog az, hogy betetőzzük ezt az átjövetelt és tartósan, szervezetileg lerögzítsük azt, amit elértünk, hogy a legcsekélyebb ingadozás nélkül mehessünk előre az egész vonalon.

15. Az említett pártok (amelyekhez hozzá kell még venni a Svájci Szocialista Pártot, ha igazak azok a távirati hírek, hogy elhatározta csatlakozását a III. Internacionáléhoz) egész tevékenysége azt bizonyítja — és ezt ezeknek a pártoknak bármely időszaki kiadványa szemléltetően tanusítja —, hogy ez a tevékenység még nem kommunista tevékenység, sőt nem ritkán szöges ellentétben van a III. Internacionále alapvető elveivel, nevezetesen azzal, hogy a polgári demokrácia helyett a proletárdiktatúrát és a szovjethatalmat kell elismerni.

Ezért a Kommunista Internacionále II. kongresszu-

sának el kell határoznia, hogy nem tartja lehetségesnek ezeknek a pártoknak azonnali felvételét; — hogy jóváhagyja azt a választ, amelyet a III. Internacionále Végrehajtó Bizottsága a német „függetleneknek" adott[35]; — hogy leszegezi, hogy hajlandó tárgyalásokat folytatni bármely párttal, amely kilépett a II. Internacionáléból és közeledni kíván a III.-hoz; — hogy az ilyen pártok küldötteinek tanácskozási jogot biztosít valamennyi kongresszusán és konferenciáján; — hogy ezeknek (és a hasonló) pártoknak a Kommunista Internacionáléval való teljes egyesülését a következő feltételekhez köti:

1) A Kommunista Internacionále kongresszusainak és Végrehajtó Bizottságának határozatait közzé kell tenni a párt valamennyi időszaki kiadványában;

2) Ezeket a határozatokat meg kell vitatni valamennyi pártszekció, illetőleg helyi pártszervezet külön gyűlésein;

3) A határozatok megvitatása után a pártnak külön kongresszust kell egybehívnia, az eredmények összegezése céljából és abból a célból,

4) hogy a pártot megtisztítsák azoktól az elemektől, akik továbbra is a II. Internacionále szellemében járnak el;

5) a párt valamennyi időszaki kiadványát kizárólag kommunista szerkesztőségek kezébe kell átadni.

A III. Internacionále II. kongresszusának meg kell bíznia Végrehajtó Bizottságát azzal, hogy a nevezett és a hasonló pártokat a III. Internacionáléba szabályszerűen felvegye, miután előzetesen ellenőrizte, hogy tényleg teljesítették-e mindezeket a feltételeket és hogy kommunista jelleget öltött-e a párt tevékenysége.

16. Abban a kérdésben, hogy milyen legyen azoknak a kommunistáknak a magatartása, akik ezidőszerint kisebbségben vannak az említett és hasonló pártok felelős tisztségeiben, a Kommunista Internacionále II. kongresszusának úgy kell határoznia, hogy tekintettel arra, hogy az ezekhez a pártokhoz tartozó munkások legőszintébb rokonszenve a kommunizmus iránt nyilvánvalóan megnövekedett, a kommunisták kilépése ezekből a pártokból nem kívánatos mindaddig, amíg ezeken a pártokon belül mód-

jukban áll a proletárdiktatúra és a Szovjethatalom elismerése szellemében tevékenységet kifejteni és amíg lehetséges az ezekben a pártokban még megmaradt opportunisták és centristák ellen irányuló kritika.

A III. Internacionále II. kongresszusának egyúttal állást kell foglalnia amellett, hogy a kommunista, vagy a kommunizmussal rokonszenvező csoportok és szervezetek Angliában csatlakozzanak a „Munkáspárt"-hoz (Labour Party), annak ellenére, hogy ez a párt a II. Internacionáléhoz tartozik. Mert mindaddig, amíg ez a párt fenntartja a hozzátartozó szervezetek számára a kritika eddigi szabadságát, a proletárdiktatúráért és a Szovjethatalomért folytatott propagandista, agitációs és szervező tevékenység eddigi szabadságát, ameddig ez a párt megőrzi azt a jellegét, hogy egyesíti a munkásosztály valamennyi szakmai szervezetét — a kommunistáknak mindent meg kell tenniök és bizonyos kompromisszumokra kell lépniök azért, hogy módjukban legyen befolyást gyakorolni a legszélesebb munkástömegekre, hogy kiemelkedőbb és a tömegek számára jól látható szószékről leleplezhessék ezeknek a tömegeknek opportunista vezéreit, hogy meggyorsíthassák a politikai hatalom átmenetét a burzsoázia közvetlen képviselőinek kezéből a „tőkés osztály munkás ügyvivői" kezébe, abból a célból, hogy a lehető leggyorsabban kigyógyítsák a tömegeket az ebben a tekintetben táplált utolsó illúziókból.

17. Az Olasz Szocialista Pártot illetőleg a III. Internacionále II. kongresszusa alapjában véve helyesnek tartja ennek a pártnak azt a bírálatát és azokat a gyakorlati javaslatokat, amelyeket e párt turini szekciója nevében[36] „Az Új Rend" („L'Ordine Nuovo") című folyóirat 1920 május 8-i száma az Olasz Szocialista Párt Nemzeti Tanácsa elé terjesztett javaslatok formájában ismertetett és amelyek teljesen megfelelnek a III. Internacionále alapvető elveinek.

Ezért a III. Internacionále II. kongresszusa kéri az Olasz Szocialista Pártot, hogy hívja össze a párt rendkívüli kongresszusát ezeknek a javaslatoknak, továbbá a Kommunista Internacionále két kongresszusán hozott határozatoknak megvitatása, valamint a párt irányvona-

lának kijavítása és a pártnak, különösen pedig a párt parlamenti frakciójának a nem kommunista elemektől való megtisztítása céljából.

18. A III. Internacionále II. kongresszusa helytelennek tartja azokat a külön határozataiban részletesen megcáfolt nézeteket, amelyek a pártnak az osztályhoz és a tömegekhez való viszonyára, továbbá arra vonatkoznak, hogy a kommunista pártok nem kötelesek résztvenni a polgári parlamentben és a keresztül-kasul reakciós szakszervezetekben s amely nézetekért a legmesszebbmenően a „Németországi Kommunista Munkáspárt" szállt síkra, de amelyekért részben a „Svájci Kommunista Párt", a Kommunista Internacionále keleteurópai titkárságának lapja — a bécsi „Kommunismus", az Amsterdamban most feloszlatott titkárság és néhány holland elvtárs, továbbá néhány angliai kommunista szervezet, mint például a „Szocialista Munkásszövetség" stb., valamint Amerikában a „Világ Ipari Munkásai", Angliában az „Üzemi Bizalmiak Bizottságai" (Shop Stewards Committee) stb. szintén síkra szálltak.

Mindamellett a III. Internacionále II. kongresszusa lehetségesnek és kívánatosnak tartja, hogy ezek közül a szervezetek közül haladéktalanul csatlakozzanak a Kommunista Internacionáléhoz azok, amelyek még hivatalosan nem csatlakoztak, minthogy ebben az esetben, különösen ami Amerikában és Ausztráliában a „Világ Ipari Munkásai"-t, Angliában pedig az „Üzemi Bizalmiak Bizottságá"-t illeti, igazi proletármozgalommal, méghozzá proletár tömegmozgalommal van dolgunk, amely alapjában véve tényleg a Kommunista Internacionále legfőbb elveinek talaján áll. Az ilyen szervezetekben a polgári parlamentekben való részvétel tekintetében vallott hibás nézeteket nem annyira azoknak a burzsoázia soraiból jött elemeknek a szerepe magyarázza meg, akik magukkal hozzák lényegében kispolgári nézeteiket — mint amilyenek gyakran az anarchisták nézetei —, hanem inkább a teljesen forradalmi és a tömegekkel szorosan egybekapcsolódott proletárok politikai tapasztalatlansága.

A III. Internacionále II. kongresszusa ezért kéri az angolszász országok kommunista szervezeteit és csoport-

jait, hogy még az esetben is, ha nem következik be a „Világ Ipari Munkásai"-nak és az „Üzemi Bizalmiak Bizottságai"-nak haladéktalan csatlakozása a III. Internacionáléhoz, folytassanak olyan politikát ezeknek a szervezeteknek irányában, amely lehetővé teszi velük a legmesszebbmenő baráti viszonyt, lehetővé teszi a közeledést hozzájuk és a velük rokonszenvező tömegekhez, lehetővé teszi, hogy a forradalmak, különösen pedig a XX. század három orosz forradalmának tapasztalatai alapján barátilag megmagyarázzák nekik fentebb említett nézeteik hibás voltát és ne mondjanak le az arra irányuló ismételt kísérletekről, hogy egységes kommunista pártban olvadjanak egybe ezekkel a szervezetekkel.

19. A kongresszus ezzel kapcsolatban felhívja az elvtársak, különösen a latin és angolszász országokban élő elvtársak figyelmét arra, hogy az anarchisták közt a háború után az egész világon mélyreható eszmei megoszlás megy végbe a proletárdiktatúra és a Szovjethatalom megítélésének kérdésében. Ennek során éppen a proletárelemek között, akiket gyakran a II. Internacionále pártjainak opportunizmusa és reformizmusa iránt érzett teljesen jogos gyűlölet vitt az anarchizmus táborába, éppen ezek közt észlelhető különösen ezeknek az elveknek helyes felfogása, és ez a helyes felfogás annál jobban terjed, minél közelebbről ismerkednek meg Oroszország, Finnország, Magyarország, Lettország, Lengyelország és Németország tapasztalataival.

A kongresszus véleménye szerint ezért minden elvtársnak az a kötelessége, hogy minden módon támogassa a tömegekkel egybeforrt proletárelemek átállását az anarchizmus táborából a III. Internacionále oldalára. A kongresszus rámutat arra, hogy a valóban kommunista pártok munkájának eredményességét, egyebek között, azon kell lemérni, hogy mennyire sikerült az anarchizmus táborából a maguk oldalára állítaniok nem az intellektuel, nem a kispolgári, hanem a tömegekkel egybeforrt proletárelemeket.

1920 július 4.

Megjelent 1920 júliusában.

VÁLASZ A NAGYBRITANNIAI KOMMUNISTA PÁRT MEGALAKÍTÁSÁVAL MEGBÍZOTT KÖZÖS IDEIGLENES BIZOTTSÁG LEVELÉRE[37]

Megkaptam a „Nagybritanniai Kommunista Párt megalakításával megbízott közös Ideiglenes Bizottság" (Joint Provisional Committee for the Communist Party of Britain) VI. 20-i levelét és kérésüknek megfelelően sietek közölni velük, hogy a legteljesebb mértékben rokonszenvezek az általuk Anglia egységes Kommunista Pártjának azonnali megalakításával kapcsolatban kifejtett tervvel. Helytelennek tartom Sylvia Pankhurst elvtársnőnek és a WSF (Szocialista Munkásszövetség) szervezetnek azt a taktikáját, hogy nem kívánnak egyesülni egységes Kommunista Pártban a BSP*-val, a SLP**-val és más pártokkal. Én a magam részéről híve vagyok a parlamentben való részvételnek és annak, hogy csatlakozzanak a „Munkáspárt"-hoz (Labour Party-hoz), feltéve, hogy a kommunista tevékenység számára teljes szabadságot és önállóságot biztosítanak, és ezért a taktikáért fogok síkraszállni a III. Internacionále 1920. VII. 15-i moszkvai II. kongresszusán. A legkívánatosabb szerintem az egységes Kommunista Párt gyors megalakítása a III. Internacionále határozatai alapján, s ennek a pártnak legmesszebbmenő közeledése a „Világ Ipari Munkásai"-hoz (IWW) és az „Üzemi Bizalmiak Bizottságai"-hoz (Shop Stewards Committees), abból a célból, hogy a közeljövőben teljesen egybeolvadjon velük.

1920 július 8.

N. Lenin

Megjelent angol nyelven 1920 július 22-én a „The Call" („Felhívás") c. újság 224. számában.

---

* — British Socialist Party — Brit Szocialista Párt. — *Szerk.*

** — Socialist Labour Party — Szocialista Munkáspárt. — *Szerk.*

TELEFONTÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK

Telefonon *Sztálinnak* Harkovba:

Jegyzéket kaptunk Curzontól. Curzon azt javasolja, hogy kössünk Lengyelországgal fegyverszünetet azzal a feltétellel, hogy a lengyel hadsereg visszavonul a békekonferencia[38] által a múlt évben számára kijelölt Grodno, Jalovka, Niemirów, Breszt-Litovszk, Dorohusk, Ustilug, Krilov vonal mögé. Ez a vonal keresztülszeli Galíciát Przemysl és Rava-Russzka között a Kárpátokig. Az ettől keletre fekvő területek megmaradnak nekünk. Hadseregünknek vissza kell vonulnia *ettől* a vonaltól 50 kilométerre. Londonban Szovjet-Oroszország, Lengyelország, Lettország, Litvánia és Finnország képviselői a békekonferencia védnöksége alatt konferenciát tartanak. Ezen Kelet-Galícia képviselői is jelen lesznek. Azokkal képviseltetjük magunkat, akikkel akarjuk. Javasolják, kössünk fegyverszünetet Vrangellal azzal a feltétellel, hogy Vrangel visszavonul a Krimbe. Vrangel Londonba megy megtárgyalni hadserege sorsát, de nem vesz részt a konferencián. Egy heti gondolkozási időt kapunk a válaszra. Curzon jegyzéke ezen kívül utal arra, hogy a lengyel kormány ezekkel a feltételekkel hozzájárult az Oroszországgal való békéhez.

Ez Curzon jegyzékének tartalma. Kérem Sztálint:

1. siettesse a támadás hevességének legmesszebbmenő fokozására vonatkozó rendelkezéseket;

2. közölje velem az ő, Sztálin, véleményét.

Jómagam azt hiszem, hogy ez merő szélhámosság a Krim annektálása érdekében, amelyet a jegyzék arcátlan módon meg is említ. Szélhámos ígéretekkel akarják kiragadni kezünkből a győzelmet.

Lenin

Sztálin *válaszát* leírni és *telefonon* közölni velem[39].

Lenin

A megírás ideje: 1920 július 12. vagy 13.

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK

Harkov
Délnyugati Front Forradalmi Tanácsa
Sztálinnak, sürgős

1920. VII. 17.

A Központi Bizottság plénuma majdnem teljesen elfogadta az általam indítványozott javaslatot[40]. A teljes szöveget megkapja, okvetlenül értesítsen hetenként kétszer rejtjelezve részletesebben a hadműveletek kibontakozásáról és a dolgok menetéről.

Lenin

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉBA VALÓ FELVÉTEL FELTÉTELEI

A Kommunista Internacionále első, alapító kongresszusa nem dolgozott ki pontos feltételeket az egyes pártoknak a III. Internacionáléba való felvételét illetőleg. Az I. kongresszus egybehívása idején a legtöbb országban csupán kommunista *irányzatok* és *csoportok* voltak.

Más körülmények között ül össze a Kommunista Internacionále II. világkongresszusa. Jelenleg a legtöbb országban már nemcsak kommunista áramlatok és irányzatok, hanem kommunista *pártok* és *szervezetek* vannak.

A Kommunista Internacionáléhoz egyre gyakrabban fordulnak most olyan pártok és csoportok, amelyek nemrég még a II. Internacionáléhoz tartoztak és most a III. Internacionáléba kívánnak belépni, de igazában nem váltak kommunistákká. A II. Internacionále véglegesen szét van verve. A közbeeső „centrista" pártok és csoportok, a II. Internacionále teljes kilátástalanságának láttán, igyekeznek a mindinkább izmosodó Kommunista Internacionáléra támaszkodni, s közben azt remélik, hogy olyan „autonómiájuk" marad, amely lehetővé teszi majd számukra, hogy tovább űzzék az eddigi opportunista, illetőleg „centrista" politikát. A Kommunista Internacionále bizonyos mértékben divattá válik.

A „centrum" egyes vezető csoportjainak az a kívánsága, hogy most belépjenek a III. Internacionáléba, közvetett elismerése annak, hogy a Kommunista Internacionále kivívta magának az egész világ öntudatos munkásai óriási többségének rokonszenvét és napról-napra egyre nagyobb erővé válik.

Bizonyos körülmények között a Kommunista Inter-

nacionálét az a veszedelem fenyegetheti, hogy felhigítják ingadozó és felemás csoportok, amelyek még nem szakítottak a II. Internacionále ideológiájával.

Ezenkívül néhány nagy pártban (Olaszország, Svédország), amelynek többsége a kommunizmus álláspontján van, mindeddig megmaradt egy jelentékeny reformista és szociálpacifista szárny, amely csak lesi a pillanatot, hogy újra felüthesse fejét, megkezdje a proletárforradalom aktív szabotálását és ezzel segítséget nyujtson a burzsoáziának és a II. Internacionálénak.

Egyetlen kommunistának sem szabad elfelejtenie a Magyar Tanácsköztársaság tanulságait. A magyar kommunistáknak a reformistákkal való egyesüléséért drágán fizetett a magyar proletariátus.

Erre való tekintettel a II. világkongresszus szükségesnek tartja, hogy teljesen pontosan megállapítsa azokat a feltételeket, amelyekhez új pártok felvételét köti, továbbá, hogy figyelmeztesse a Kommunista Internacionáléba már felvett pártokat a rájuk háruló kötelezettségekre.

A Kommunista Internacionále II. kongresszusa határozatot hoz, amely szerint a Kommunista Internacionáléhoz való tartozás feltételei a következők:

* * *

1. A mindennapi propagandának és agitációnak valóban kommunista jellegűnek kell lennie. A párt kezében levő valamennyi sajtóorgánumot megbízható kommunistáknak kell szerkeszteniök, akik bebizonyították a proletárforradalom ügye iránti hűségüket. A proletárdiktatúráról nem egyszerűen mint szállóigévé vált, betanult formuláról kell beszélni, hanem olyan propagandát kell érte kifejteni, hogy szükségessége minden egyszerű munkás, munkásnő, katona és paraszt számára a mindennapi élet tényeiből következzék, amelyekről sajtónk napról-napra rendszeresen beszámol. Az ujságok hasábjain, a népgyűléseken, a szakszervezetben, a szövetkezetben — mindenütt, ahová a III. Internacionále hívei bejuthatnak, rendszeresen és kíméletlenül meg kell bélyegezni nemcsak a burzsoáziát, hanem annak szekértolóit, a legkülönfélébb árnyalatú reformistákat is.

2. Minden egyes szervezet, amely a Kommunista Internacionáléhoz kíván tartozni, köteles tervszerűen és rendszeresen *eltávolítani* a munkásmozgalom (pártszervezet, szerkesztőség, szakszervezet, parlamenti frakció, szövetkezet, községi képviselőtestület stb.) csak valamennyire is felelős tisztségeiből a reformistákat és a „centrum" híveit, s helyükre megbízható kommunistákat állítani, s nem szabad zavartatnia magát azáltal, hogy „tapasztalt" funkcionáriusokat eleinte néha egyszerű munkásokkal kell felcserélni.

3. Mindazokban az országokban, ahol a kommunisták, ostromállapot vagy kivételes törvények következtében, meg vannak fosztva attól a lehetőségtől, hogy egész munkájukat legálisan végezzék, feltétlenül szükséges a legális és az illegális munka kombinálása. Az osztályharc Európa és Amerika csaknem minden országában a polgárháború szakaszába lép. Ilyen körülmények között a kommunisták nem bízhatnak a burzsoá legalitásban. Kötelesek *mindenütt* párhuzamos illegális apparátust teremteni, amely a döntő pillanatban segíthet a pártnak abban, hogy teljesítse a forradalom iránti kötelességét.

4. Kitartó, rendszeres propagandát és agitációt kell folytatni a hadseregben és kommunista sejteket kell alakítani minden egyes katonai egységben. Ezt a munkát a kommunistáknak legnagyobbrészt illegálisan kell ugyan majd végezniök, de a lemondás erről a munkáról egyértelmű volna a forradalmi kötelesség elárulásával és összeegyeztethetetlen volna a III. Internacionáléhoz való tartozással.

5. Rendszeres és tervszerű agitációt kell folytatni a falun. A munkásosztály nem szilárdíthatja meg győzelmét, ha nem áll mögötte a mezőgazdasági munkásoknak és a legszegényebb parasztságnak legalább egy része, s ha nem semlegesítette politikájával a falu egyéb rétegeinek egy részét. A falun folytatott kommunista tevékenység a mostani időszakban elsőrendű jelentőségű. Ezt a tevékenységet főképpen falusi kapcsolatokkal rendelkező forradalmi kommunista *munkások* útján kell végezni. Aki lemond erről a munkáról vagy azt megbízhatatlan félreformista kezekbe adja, az lemond a proletárforradalomról.

6. Minden egyes olyan párt, amely a III. Internacionáléhoz kíván tartozni, köteles leleplezni nemcsak a nyilt szociálpatriotizmust, hanem a szociálpacifizmus hazug és képmutató voltát is: köteles rendszeres felvilágosító munkával bebizonyítani a munkásoknak, hogy a kapitalizmus forradalmi megdöntése nélkül semmi néven nevezendő nemzetközi döntőbíróság, a fegyverkezés csökkentésével kapcsolatos semmiféle szóbeszéd, a Népszövetség semmiféle „demokratikus" újjászervezése nem fogja megmenteni az emberiséget az újabb imperialista háborúktól.

7. Azok a pártok, amelyek a Kommunista Internacionáléhoz kívánnak tartozni, kötelesek elismerni a reformizmussal és a „centrum" politikájával való teljes és feltétlen szakítás szükségességét és kötelesek a párttagok legszélesebb köreiben propagandát kifejteni ennek a szakításnak érdekében. Enélkül lehetetlen a következetes kommunista politika.

A Kommunista Internacionále feltétlenül és ultimátumszerűen követeli ennek a szakításnak a legrövidebb időn belül való végrehajtását. A Kommunista Internacionále nem békülhet meg azzal, hogy nyilvánvaló reformistáknak, mint például Turatinak, Modiglianinak és másoknak joguk legyen magukat a III. Internacionále tagjainak tartani. Az ilyen viszonyok arra vezetnének, hogy a III. Internacionále nagy mértékben hasonlóvá válnék az elpusztult II. Internacionáléhoz.

8. A gyarmatok és az elnyomott nemzetiségek kérdésében különösen határozott és világos vonalra van szükségük az olyan országok pártjainak, amelyeknek burzsoáziája gyarmatokkal rendelkezik és más nemzeteket elnyom. Minden párt, amely a III. Internacionáléhoz kíván tartozni, köteles kíméletlenül leleplezni „saját" imperialistáinak a gyarmatokon folytatott üzelmeit, köteles nem szavakkal, hanem tettekkel támogatni minden gyarmati szabadságmozgalmat, követelni saját hazai imperialistáinak elűzését ezekről a gyarmatokról, igazi testvéri érzéseket oltani saját országa munkásainak szívébe a gyarmatok dolgozó lakossága és az elnyomott nemzetek iránt, és rendszeres agitációt kifejteni saját országának had-

seregében a gyarmati népek mindenfajta elnyomása ellen.

9. Minden egyes olyan párt, amely a Kommunista Internacionáléhoz kíván tartozni, köteles rendszeres és kitartó kommunista tevékenységet kifejteni a szakszervezetekben, a szövetkezetekben és más munkás-tömegszervezetekben. Ezekben a szervezetekben kommunista sejteket kell alakítani, amelyeknek hosszas és szívós munkával meg kell hódítaniok a szakszervezeteket a kommunizmus ügyének. Ezek a sejtek kötelesek a mindennapi munka minden egyes lépésénél leleplezni a szociálpatrióták árulását és a „centrum" ingadozásait. Ezeknek a kommunista sejteknek teljesen a párt egészének kell alárendelve lenniök.

10. A Kommunista Internacionáléhoz tartozó párt köteles szívós harcot folytatni a sárga szakszervezetek Amsterdami „Internacionáléja" ellen. Állhatatos propagandát kell folytatnia a szakszervezetileg szervezett munkások között a sárga Amsterdami Internacionáléval való szakítás szükségessége mellett. Minden módon támogatnia kell a Kommunista Internacionáléhoz csatlakozó vörös szakszervezetek keletkezőben levő nemzetközi szövetségét.

11. A III. Internacionáléhoz tartozni kívánó pártok kötelesek felülvizsgálni parlamenti frakcióik személyi összetételét, eltávolítani belőlük a megbízhatatlan elemeket, ezeket a frakciókat nem szavakban, hanem tényleg alárendelni a pártok Központi Bizottságainak, megkövetelni minden egyes proletár-kommunista képviselőtől, hogy egész munkáját a valóban forradalmi propaganda és agitáció érdekeinek rendelje alá.

12. Ugyanígy az időszaki és nem időszaki sajtót, továbbá valamennyi kiadóvállalatot is teljesen a párt Központi Bizottságának kell alárendelni, függetlenül attól, vajjon a párt egészében véve az adott időpontban legális-e, vagy nem legális; megengedhetetlen az, hogy kiadóvállalatok, autonómiájukkal visszaélve, ne teljesen a párt politikáját folytassák.

13. A Kommunista Internacionáléhoz tartozó pártoknak a demokratikus *centralizmus* elve alapján kell felépülniök. A polgárháború kiéleződésének jelenlegi kor-

szakában a kommunista párt csak abban az esetben tudja majd kötelességét teljesíteni, ha a legmesszebbmenő centralizmus alapján lesz megszervezve, ha a katonai fegyelemmel határos vasfegyelem fog uralkodni benne, és ha a párt központja hatalommal és tekintéllyel bíró szerv lesz, amelynek széles a jogköre, s amely a párt tagjainak általános bizalmát élvezi.

14. Azoknak az országoknak a kommunista pártjai, amelyekben a kommunisták legálisan végzik munkájukat, időnként kötelesek pártszervezeteik tagságát tisztításnak (felülvizsgálatnak) alávetni, hogy a pártot rendszeresen megtisztítsák az elkerülhetetlenül befurakodó kispolgári elemektől.

15. Minden egyes olyan párt, amely a Kommunista Internacionáléhoz tartozik, köteles önfeláldozó módon támogatni minden Szovjetköztársaságot az ellenforradalmi erők elleni harcában. A kommunista pártoknak szívós propagandát kell kifejteniök azért, hogy a munkások megtagadják a Szovjetköztársaságok ellenségei számára küldött hadianyag szállítását, legálisan vagy illegálisan propagandát kell kifejteniök a katonaság soraiban, amelyet a munkásköztársaságok megfojtására küldenek stb.

16. Azok a pártok, amelyek mindeddig megmaradtak a régi szociáldemokrata programok mellett, kötelesek a lehető legrövidebb időn belül felülvizsgálni ezeket a programokat és országuk sajátos körülményeihez alkalmazott új, kommunista programot kidolgozni, a Kommunista Internacionále határozatainak szellemében. A Kommunista Internacionáléhoz tartozó minden egyes párt programját elvben a Kommunista Internacionále rendes kongresszusának, vagy Végrehajtó Bizottságának kell jóváhagynia. Az esetben, ha a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága nem hagyja jóvá valamely párt programját, az illető pártnak joga van fellebbezni a Kommunista Internacionále kongresszusához.

17. A Kommunista Internacionále kongresszusainak határozatai, valamint Végrehajtó Bizottságának határozatai kötelezők a Kommunista Internacionáléhoz tartozó valamennyi pártra nézve. A Kommunista Internacionálénak, amely a legádázabb polgárháború körül-

ményei között működik, sokkal centralisztikusabban kell felépítve lennie, mint ahogy a II. Internacionále volt. Emellett a Kommunista Internacionále és Végrehajtó Bizottsága, magától értetődően, egész munkájában köteles figyelembe venni azokat az erősen különböző körülményeket, amelyek között a különböző pártoknak harcolniok és működniök kell, s csupán olyan kérdésekben szabad általánosan kötelező határozatokat hozniok, amelyekben ilyen határozatok lehetségesek.

18. Mindezzel kapcsolatban minden olyan pártnak, amely a Kommunista Internacionáléba kíván belépni, meg kell változtatnia elnevezését. Minden egyes pártnak, amely a Kommunista Internacionáléba kíván belépni, ezt az elnevezést kell viselnie: ennek és ennek az országnak a *kommunista* pártja (a III., Kommunista Internacionále szekciója). Az elnevezés kérdése nemcsak formai kérdés, hanem nagyjelentőségű politikai kérdés is. A Kommunista Internacionále meghirdette a döntő harcot az egész burzsoá világ és valamennyi sárga szociáldemokrata párt ellen. Minden egyszerű dolgozó előtt teljesen világosnak kell lennie annak, hogy mi a különbség a kommunista pártok és a régi hivatalos „szociáldemokrata" vagy „szocialista" pártok között, amelyek elárulták a munkásosztály zászlaját.

19. A Kommunista Internacionále II. világkongresszusa munkájának befejezése után mindazoknak a pártoknak, amelyek a Kommunista Internacionáléhoz akarnak tartozni, a legrövidebb időn belül egybe kell hívniok pártjuk rendkívüli kongresszusát, hogy azon hivatalosan megerősítsék az egész párt nevében a fent kifejtett kötelezettségeket.

Megjelent 1920 júliusában.

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉBA VALÓ FELVÉTEL FELTÉTELEINEK HUSZADIK PONTJA[41]

Azoknak a pártoknak, amelyek most belépni kívánnak a III. Internacionáléba, de mindeddig nem változtatták meg radikálisan eddigi taktikájukat, a belépés előtt gondoskodniok kell arról, hogy Központi Bizottságuknak, valamint a párt valamennyi fontosabb központi intézményének legalább $^2/_3$-a olyan elvtársakból álljon, akik még a Kommunista Internacionále II. kongresszusa előtt nyilvánosan, félre nem érthetően állást foglaltak a III. Internacionáléba való belépés mellett. Kivételek a III. Internacionále Végrehajtó Bizottságának jóváhagyásával engedhetők meg. A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának joga van arra, hogy a „centrumnak" a 7. §-ban megnevezett képviselőivel is kivételt tegyen.

Először 1921-ben jelent meg,
„A Kommunista Internacionále 2. kongresszusa.
Gyorsírói jegyzőkönyv."
A Kommunista Internacionále kiadása.
Petrográd. c. könyvben.

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSA[42]

1920 JÚLIUS 19—AUGUSZTUS 7

Először 1921-ben jelent meg,
„A Kommunista Internacionále
2. kongresszusa. Gyorsírói jegyzőkönyv".
A Kommunista Internacionále kiadása.
Petrográd. c. könyvben.

1

ELŐADÓI BESZÉD A NEMZETKÖZI HELYZETRŐL ÉS A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE ALAPVETŐ FELADATAIRÓL JÚLIUS 19

(Zajos ünneplés. A teremben mindenki feláll és tapsol. A szónok beszélni próbál, de a taps és a legkülönbözőbb nyelveken elhangzó felkiáltások folytatódnak. Az ünneplés sokáig tart.) Elvtársak, a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól szóló irányelveket minden nyelven nyilvánosságra hoztuk és ezek az irányelvek (különösen az orosz elvtársak részére) nem jelentenek lényegileg újat, mert jelentős mértékben a mi forradalmi tapasztalataink egyes alapvető vonásait és forradalmi mozgalmunk tanulságait terjesztik ki a nyugati országok egész sorára, Nyugat-Európára. Ezért előadásomban röviden ugyan, de azért valamivel részletesebben a rámbízott téma első részéről, nevezetesen a nemzetközi helyzetről, fogok beszélni.

A most előállt nemzetközi helyzet alapjául az imperializmus gazdasági viszonyai szolgálnak. A XX. század első éveitől kezdve teljesen határozott formát öltött a kapitalizmusnak ez az új, legfelsőbb és utolsó foka. Természetesen valamennyien tudják, hogy az imperializmus legjellemzőbb, leglényegesebb vonása az, hogy a tőke óriási méreteket ért el. A szabadverseny helyébe a gigászi méretű monopólium lépett. Maroknyi tőkés néha egész iparágakat tudott összpontosítani kezében: ezek az iparágak nemritkán nemzetközi jellegű szövetségek, kartellek, szindikátusok, trösztök kezébe mentek át. Ilyképpen pénzügyi tekintetben, a tulajdonjog tekintetében, s részben a termelés tekintetében, monopolisták kerítettek

hatalmukba egész iparágakat, mégpedig nemcsak egyes országokban, hanem az egész világon. Ezen az alapon maroknyi bankóriás, pénzkirály, pénzmágnás eladdig példátlan uralma fejlődött ki, s ezek a bankok, pénzkirályok, pénzmágnások valójában még a legszabadabb köztársaságokat is finánemonarchiákká változtatták át. A háború előtt ezt például olyan egyáltalán nem forradalmi írók is nyiltan elismerték, mint Lysis Franciaországban.

A maroknyi kapitalistának ez az uralma akkor jutott el tetőfokára, amikor az egész földkerekséget felosztották, nemcsak abban az értelemben, hogy a legnagyobb kapitalisták kezükbe kerítették a különböző nyersanyagforrásokat és termelési eszközöket, hanem abban az értelemben is, hogy a gyarmatok felosztása egyelőre befejeződött. Úgy 40 évvel ezelőtt valamivel több mint egynegyed milliárd főnyi népesség élt a gyarmatokon, amelyek hat tőkés hatalomnak voltak alávetve. Az 1914-es háború előtt a gyarmatok már körülbelül 600 millió lakost számláltak, ha pedig az olyan országokat is hozzávesszük, mint Perzsia, Törökország és Kína, amelyek már akkor félgyarmati helyzetben voltak, akkor kerekszámban egymilliárdnyi olyan népességet kapunk, amelyet a leggazdagabb, legcivilizáltabb és legszabadabb országok gyarmati függőségi helyzetbe taszítottak és elnyomtak. Már pedig tudják, hogy a gyarmati függőség a közvetlen államjogi függőségen kívül a pénzügyi és gazdasági függőségi viszonyok egész sorát tételezi fel, a háborúk egész sorát tételezi fel, amelyeket nem tartottak háborúknak, mert gyakran egyszerű mészárlások voltak, amelyek során az emberirtás legtökéletesebb eszközeivel felfegyverzett európai és amerikai imperialista csapatok legyilkolták a gyarmati országok fegyvertelen és védtelen lakosait.

A földkerekségnek ebből a felosztásából, a tőkés monopóliumoknak ebből az uralmából, a néhány bankóriásnak — államonként kettőnek, háromnak, négynek, ötnek, nem többnek — ebből a teljhatalmából nőtt ki elkerülhetetlenül az 1914—1918-as első imperialista háború. Ezt a háborút az egész világ újrafelosztásáért folytatták. A háború azért folyt, hogy a leghatalmasabb államok maroknyi csoportjai közül melyik — az angol-e vagy

a német — szerezze meg az egész földkerekség kirablásának, fojtogatásának, kizsákmányolásának a lehetőségét és jogát. És tudják, hogy a háború ezt a kérdést az angol csoport javára döntötte el. És ennek a háborúnak következtében valamennyi tőkés ellentét hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben kiéleződött. A háború a földkerekség népességéből körülbelül egynegyed milliárdnyit egycsapásra olyan helyzetbe taszított, amely egyértelmű a gyarmati helyzettel. Ilyen helyzetbe taszította Oroszországot, amelyben 130 millió ember volt, Ausztria-Magyarországot, Németországot, Bulgáriát, amelyeknek lakossága legalább 120 millió. Egynegyed milliárdnyi népesség olyan országokban, amelyek részben, mint például Németország, a legelőrehaladottabb, legműveltebb, legkulturáltabb, technikailag a modern haladás színvonalán álló országokhoz tartoznak. A háború, a versailles-i szerződés útján, olyan feltételeket kényszerített rájuk, amelyek ezeket az előrehaladott népeket gyarmati függőségbe juttatták, nyomorra, éhínségre, pusztulásra kárhoztatták és megfosztották jogaitól, mert hiszen a szerződés sok nemzedékre lebéklyózta és olyan körülmények közé juttatta őket, amelyek között még egyetlen civilizált nép sem élt. Ilyenformán azt látjuk, hogy a háború után legalább *egy és egynegyed milliárdnyi* népesség gyarmati elnyomásnak van kitéve, a barbár kapitalizmus kizsákmányolásának, amely békeszeretetével dicsekedett, mégpedig némi joggal dicsekedett ezzel úgy ötven évvel ezelőtt, amíg a földkerekség nem volt felosztva, amíg nem uralkodott a monopólium, amíg a kapitalizmus viszonylag békésen, óriási háborús összeütközések nélkül fejlődhetett.

Most, ez után a „békés" korszak után, az elnyomás szörnyű fokozódásának vagyunk tanui, azt látjuk, hogy még a réginél is rosszabb formában elevenítik fel a gyarmati és katonai elnyomást. A versailles-i szerződés Németország és a legyőzött államok egész sora számára olyan viszonyokat teremtett, amelyek között gazdasági életük gazdasági szempontból lehetetlenné vált, amelyek teljesen jogfosztott és megalázó helyzetbe juttatták őket.

Hány nemzet húzott hasznot ebből? Hogy erre a

kérdésre válaszoljunk, emlékeztetnünk kell arra, hogy az Amerikai Egyesült Államok lakossága legfeljebb 100 millió — s ez az egyetlen ország, amely minden tekintetben nyert a háborún, mert olyan országból, amelynek rengeteg adóssága volt, olyan országgá lett, amelynek mindenki adósa. — Japán lakossága, amely igen sokat nyert azzal, hogy távolmaradt az európa-amerikai összeütközéstől és az ázsiai kontinensen óriási területeket hódított, 50 millió. Anglia lakossága, amely ezek után az országok után a legtöbbet nyert, 50 millióra rúg. És ha hozzáadjuk a nagyon kevés lakost számláló semleges államokat, amelyek a háború alatt meggazdagodtak, kerekszámban körülbelül egynegyed milliárdot kapunk.

Ilyen módon fő vonásaiban megkapjuk a világ képét, ahogyan az az imperialista háború után kialakult. Egy és egynegyed milliárd elnyomott ember a gyarmatokon — olyan országokban, amelyeket elevenen szaggatnak darabokra, mint Perzsia, Törökország, Kína; olyan országokban, amelyeket legyőztek és gyarmati sorba taszítottak. Legfeljebb negyedmilliárd ember — olyan országokban, amelyek megmaradtak olyanoknak, amilyenek voltak, de gazdaságilag valamennyien függő helyzetbe kerültek Amerikától, és a háború alatt katonailag valamennyien függő helyzetben voltak, mert a háború kiterjedt az egész világra, egyetlen államnak sem engedte meg, hogy ténylegesen semleges maradjon. És végül, legfeljebb egynegyed milliárdnyi lakosság olyan országokban, amelyekben — magától értetődően csak a felső réteg, csak a kapitalisták — nyertek a föld felosztásán. Ez összesen körülbelül $1^3/_4$ milliárd, a föld egész lakossága. Szeretném felidézni önök előtt a világnak ezt a képét, mivel a kapitalizmus, az imperializmus alapvető ellentétei, amelyek forradalomra vezetnek, és a munkásmozgalom alapvető ellentétei, amelyek a II. Internacionále elleni könyörtelen harcra vezettek, amiről az elnök elvtárs beszélt — egytől egyig összefüggésben vannak a föld népességén való osztozkodással.

Ezek a számok természetesen csupán durván, nagy vonásokban szemléltetik a világ gazdasági képét. És természetes, elvtársak, hogy ennek a földkerekség népességén való osztozkodásnak alapján sokszorosan megnőtt a

kizsákmányolás a finánctőke, a tőkés monopóliumok részéről.

Nem elég az, hogy a gyarmati országok és a legyőzött országok függő helyzetbe kerülnek, hanem minden egyes győztes országon belül is élesebb ellentétek fejlődtek ki, valamennyi kapitalista ellentét kiéleződött. Röviden megvilágítom ezt néhány példán.

Vegyük az államadósságokat. Tudjuk, hogy a legfőbb európai államok adósságai 1914-től 1920-ig legalább is *megháromszereződtek*. Idézek még egy gazdasági forrást, amely különösen nagy jelentőségre tesz szert; Keynes angol diplomatáról, „A béke gazdasági következményei" című könyv szerzőjéről van szó, aki kormánya megbízásából résztvett a versailles-i béketárgyalásokon, tisztán burzsoá szempontból közvetlen közelről figyelte a béketárgyalásokat, lépésről-lépésre részletesen tanulmányozta az ügyet és mint közgazdász résztvett a tanácskozásokon. Keynes olyan következtetésekre jutott, amelyek messzebb mennek, szemléltetőbbek és tanulságosabbak a kommunista forradalmárok bármilyen következtetésénél, mivel itt a következtetéseket egy vérbeli burzsoá, a bolsevizmus könyörtelen ellensége vonja le, aki, mint angol nyárspolgár, torz, őrületes és állatias valaminek képzeli el a bolsevizmust. Keynes arra a következtetésre jutott, hogy a versailles-i békével Európa és az egész világ a csőd felé halad. Keynes lemondott, a kormány arcába vágta könyvét és azt mondta: esztelenséget követtek el. Idézem számadatait, amelyek lényege nagyjából a következő.

Hogyan alakultak az adóssági viszonyok a fő hatalmak között? A font sterlinget aranyrubelra számítom át, olyanformán, hogy 10 aranyrubelt veszek egy font sterlingnek. Az eredmény a következő: az Egyesült Államok aktívája 19 milliárdra rúg; passzívája — semmi. Az Egyesült Államok a háború előtt Anglia adósa volt. Levi elvtárs a Németországi Kommunista Párt legutóbbi kongresszusán, 1920 április 14-én, beszámolójában helyesen mutatott rá arra, hogy két hatalom maradt, amely most önállóan lép fel a világon: Anglia és Amerika. Most csak Amerika teljesen önálló pénzügyi tekintetben. A háború előtt adós volt, most csakis hitelező. A világ többi hatalmai mind adósok.

Anglia olyan helyzetbe került, hogy aktívája 17 milliárdra, passzívája 8 milliárdra rúg, tehát félig már eladósodott. Emellett aktívájába bele van számítva az a körülbelül 6 milliárd, amellyel Oroszország tartozik neki. Azok a hadianyagkészletek, amelyeket Oroszország a háború alatt vásárolt, bele vannak számítva Oroszország adósságába. Nemrégiben, amikor Kraszinnak, mint az oroszországi szovjetkormány képviselőjének, alkalma volt Lloyd George-zsal a kölcsönszerződésekről beszélgetni, világosan megmagyarázta a tudósoknak és politikusoknak, az angol kormány vezéreinek, hogy ha arra számítanak, hogy hozzájutnak ezekhez a kintlevőségekhez, akkor furcsa tévedésben leledzenek. És ezt a tévedést már feltárta Keynes, az angol diplomata.

Természetesen nemcsak arról, sőt egyáltalán nem is arról van szó, hogy az orosz forradalmi kormány nem akarja megfizetni az adósságait. Semilyen kormány sem fizethetné meg őket, mert ezek az adósságok uzsorakamatai annak a tőkének, amely már hússzor meg van fizetve, és ugyancsak a burzsoá Keynes, aki a legkevésbbé sem rokonszenvez az orosz forradalmi mozgalommal, azt mondja: „Világos, hogy ezekre a kintlevőségekre nem lehet számítani."

Franciaországra vonatkozólag Keynes ilyesfajta adatokat hoz fel: aktívája három és fél, passzívája pedig tíz és fél milliárdra rúg! S ez olyan ország, amelyről maguk a franciák mondták, hogy az egész világ uzsorása, mert óriási „megtakarításai" voltak; a gyarmati és pénzügyi fosztogatás, amelynek révén gigantikus tőkét szerzett, lehetővé tette számára, hogy milliárdokat meg milliárdokat kölcsönözzön, különösen Oroszországnak. Ezek a kölcsönök óriási jövedelmet hajtottak. És ennek ellenére, a győzelem ellenére, Franciaország eladósodott.

Egy amerikai burzsoá forrásmunka, amelyet a kommunista Braun elvtárs idéz „Ki fizesse meg a háborús adósságokat?" című könyvében (Lipcse, 1920), a következőképpen határozza meg az adósságok és a nemzeti vagyon közötti arányt: a győztes országokban, Angliában és Franciaországban, az adósságok az egész nemzeti vagyon több mint 50%-át teszik. Olaszországot illetőleg az arány 60—70 százaléknak, Oroszországot illetőleg 90

százaléknak felel meg, de bennünket, mint tudják, ezek az adósságok nem nyugtalanítanak, mert mi még valamivel Keynes könyvének megjelenése előtt követtük kitűnő tanácsát: töröltük az adósságokat. (V i h a r o s t a p s.)

Keynes csupán közönséges filiszteri bogarasságot árul el, amikor minden adósság törlését tanácsolja és azt mondja, hogy, persze, Franciaország csak nyer és, persze, Anglia nem sokat veszít, mert hiszen Oroszországon úgysem lehet semmit behajtani; Amerika jócskán veszít, de Keynes az amerikai „nagylelkűségre" számít! Ebben a tekintetben nem értünk egyet Keynes és más kispolgári pacifisták nézeteivel. Mi úgy véljük, hogy ahhoz, hogy az adósságokat töröljék, valami egyébre kell majd várniok és valamely más irányban kell dolgozniok, nem a tőkés urak „nagylelkűségére" való számítás irányában.

Ezekből az egészen rövid számadatokból látható, hogy az imperialista háború a győztes országok számára is lehetetlen helyzetet teremtett. Ezt mutatja a munkabér és az áremelkedés között mutatkozó óriási aránytalanság is. A Legfelsőbb Gazdasági Tanács, amely intézmény az egész világ burzsoá rendszerét védelmezi az érlelődő forradalommal szemben, ez év március 8-án határozatot hozott, amely azzal végződik, hogy rendre, munkaszeretetre és takarékosságra buzdít, természetesen azzal a feltétellel, hogy a munkások a tőke rabszolgái maradnak. Ez a Legfelsőbb Gazdasági Tanács, az Antant szerve, az egész világ tőkéseinek szerve, a következő eredményekre jutott:

Az élelmiszerárak az Amerikai Egyesült Államokban átlag 120%-kal emelkedtek, ezzel szemben a munkabér csak 100%-kal emelkedett. Angliában az élelmiszerek 170%-kal, a munkabér 130%-kal. Franciaországban az élelmiszerek ára 300%-kal, a munkabér 200%-kal. Japánban az élelmiszerek 130%-kal, a munkabér 60%-kal (Braun elvtárs fentemlített brosúrájának számadatait és a Legfelsőbb Gazdasági Tanácsnak a „Times" 1920 március 10-i számából vett adatait vetem egybe).

Világos, hogy ilyen helyzetben a munkások felháborodásának növekedése, a forradalmi hangulat és a forradalmi eszmék erősödése, az ösztönös tömegsztrájkok

növekedése elkerülhetetlen. Mert a munkások helyzete elviselhetetlenné válik. A munkások a tapasztalatok alapján győződnek meg arról, hogy a kapitalisták rogyásig megszedték magukat a háborún, a költségeket és adósságokat pedig a munkások vállára hárítják át. Nemrégiben táviratilag hozták tudomásunkra, hogy Amerika hozzánk, Oroszországba, további 500 kommunistát akar kiutasítani, hogy megszabaduljon az „ártalmas agitátoroktól".

A dolgon azonban az sem változtatna, ha Amerika nem 500, hanem akár 500 000 orosz, amerikai, japán és francia „agitátort" utasítana ki hozzánk, mivel megmarad az áraknak ez az aránytalansága, ami ellen semmit sem tudnak tenni. Semmit sem tudnak ellene tenni, mégpedig azért, mert náluk a magántulajdont a legszigorúbban védelmezik, mert ott a magántulajdon „szent". Ezt nem szabad elfelejteni, mert a kizsákmányolók magántulajdonát csak Oroszországban szüntették meg. Az áraknak ez ellen az aránytalansága ellen a kapitalisták semmit sem tehetnek, a munkások viszont képtelenek megélni a mostani munkabérből. Ez ellen a baj ellen a régi módszerekkel semmit sem tehetünk, sem egyes sztrájkok nem használnak, sem parlamenti harc, sem szavazás nem használ semmit, mert hiszen a „magántulajdon szent" és a tőkések a kölcsönök révén annyi adósra tettek szert, hogy az egész világ egy maroknyi ember rabságába került; ugyanakkor a munkások életkörülményei egyre elviselhetetlenebbé válnak. Nincs más megoldás, mint a kizsákmányolók „magántulajdonának" megszüntetése.

Lapinszkij elvtárs „Anglia és a világforradalom" című brosúrájában, amelyből „A Külügyi Népbiztosság Közlönye" 1920 februárjában értékes kivonatokat közölt, rámutat arra, hogy Angliában a szén kiviteli ára kétszer akkorára emelkedett, mint a hivatalos ipari körök feltételezték.

Lancashire-ben odáig ment a dolog, hogy a részvények árfolyama 400%-kal emelkedett. A bankok nyeresége minimum 40—50%, s emellett meg kell még jegyezni, hogy a bankok nyereségének megállapításánál a bankemberek értenek ahhoz, hogy a jövedelem oroszlánrészét titokban kezeljék, olyanformán, hogy nem nyereségnek

nevezik, hanem jutalékok, tantiémek stb. címen könyvelik el. Úgy, hogy itt is vitathatatlan gazdasági tények mutatják, hogy maroknyi ember gazdagsága hihetetlenül megnőtt, a fényűzés felülmúl minden képzeletet, ugyanakkor pedig a munkásosztály nyomora mindinkább fokozódik. Külön rá kell még mutatni arra a körülményre, amelyet rendkívüli nyomatékkal hangsúlyozott Levi elvtárs fentemlített beszédében: ez a pénz értékének megváltozása. A pénz mindenütt elértéktelenedett az adósságok, a papírpénzkibocsátás stb. következtében. Ugyanaz a polgári forrásmű, amelyet már említettem, mégpedig a Legfelsőbb Gazdasági Tanács 1920 március 8-i nyilatkozata, kiszámítja, hogy a pénz értékének csökkenése a dollárhoz képest Angliában körülbelül egyharmadnak, Franciaországban és Olaszországban kétharmadnak felel meg, Németországban pedig eléri a 96%-ot.

Ez a tény azt mutatja, hogy a tőkés világgazdaság „gépezete" teljesen szétesik. Azokat a kereskedelmi kapcsolatokat, amelyeken a kapitalizmusban a nyersanyagok beszerzése és a termékek értékesítése nyugszik, nem lehet tovább fenntartani; nem lehet azokat tovább fenntartani éppen azért, mert a pénz értékének megváltozása következtében az országok egész sora alá van rendelve egy országnak. Egyetlen, mégoly gazdag ország sem állhat fenn, nem kereskedhet, mert nem képes eladni termékeit, nem képes beszerezni nyersanyagot.

Ilyenmódon áll azután elő az a helyzet, hogy Amerika, ez a leggazdagabb ország, amelynek minden ország alá van rendelve, nem képes vásárolni és eladni. És ugyancsak Keynes, aki a versailles-i tárgyalások során alaposan tisztába jött a dolgokkal, kénytelen elismerni ezt a tényt, bármily hajthatatlanul igyekszik is védelmezni a kapitalizmust, bármennyire gyűlöli is a bolsevizmust. Mellesleg szólva, nem hiszem, hogy volna akár egy olyan kommunista, vagy általában forradalmi felhívás, amely meggyőző erejét tekintve felérne Keynes könyvének azokkal a lapjaival, ahol azt ecseteli, hogy mit jelent Wilson és a „wilsonizmus" a gyakorlatban. Wilson bálványa volt az olyasfajta nyárspolgároknak és pacifistáknak, mint Keynes és a II. Internacionále (sőt a „kétésfeles" Internacionále)

számos hőse, akik égig magasztalták a „14 pontot", sőt „tudós" könyveket írtak a Wilson-politika „gyökereiről", abban a reményben, hogy Wilson meg fogja menteni a „társadalmi békét", össze fogja békíteni a kizsákmányolókat a kizsákmányoltakkal, társadalmi reformokat fog megvalósítani. Keynes szemléltetően leleplezte, hogy milyen fajankónak bizonyult Wilson és mindezek az illúziók szertefoszlottak a valóságnak, a tőke Clémenceau és Lloyd George urak által képviselt józan, üzletszerű kalmárpolitikájának legelső érintésére. A munkástömegek most saját élettapasztalataik alapján egyre tisztábban látják, a tudós szőrszálhasogatók pedig márcsak Keynes könyvéből is láthatnák, hogy Wilson politikájának megannyi „gyökere" nem egyéb paposkodó butaságnál, kispolgári frázisnál, az osztályharc teljes megnemértésénél.

Mindebből teljesen elkerülhetetlenül, természetszerűen következik két körülmény, két alapvető tétel. Egyfelől a tömegek nyomora, tönkremenetele hallatlanul fokozódott, mégpedig elsősorban egy és egynegyed milliárd emberé, azaz a földkerekség lakosságának 70%-áé. Ezek gyarmati, függő országok, jogfosztott lakossággal, amelyekre a finánctőkés rablóknak „mandátumot biztosítottak". Ezenkívül a legyőzött országok rabszolgahelyzetét szentesítették a versailles-i szerződés és azok a titkos szerződések, amelyek Oroszországot illetőleg állanak fenn. Persze ezek hatályukat tekintve, néha ugyanolyan reálisak, mint azok a papirosok, amelyekre az van ráírva, hogy ennyi meg ennyi milliárddal tartozunk. A világtörténelemben ez az első eset, amikor jogilag van szentesítve egy és egynegyed milliárd ember kirablása, függő helyzete, nyomora és éhínsége.

Másfelől azonban minden egyes hitelezővé lett ország munkásai elviselhetetlen helyzetbe kerültek. A háború a tőkés ellentétek hallatlan kiéleződését hozta magával, és ez a forrása annak a mélyreható forradalmi erjedésnek, amely egyre inkább elhatalmasodik, mert a háborúban az embereket katonai fegyelemnek vetették alá, halálba küldték, vagy rögtönítélő hadbírósággal fenyegették. A háborús viszonyok között nem volt lehetőség arra, hogy szemügyre vegyék a gazdasági helyzet alakulását.

Írók, költők, papok, az egész sajtó a háború magasztalásával, csakis ezzel voltak elfoglalva. Most, amikor a háború véget ért, megkezdődtek a leleplezések. Leleplezték a német imperializmust, bresztlitovszki békéjével egyetemben. Leleplezték a versailles-i békét, amelynek az imperializmus győzelmének kellett volna lennie, amely azonban az imperializmus vereségének bizonyult. Többek között Keynes példája mutatja, hogy a tíz- és százezrekre menő európai és amerikai kispolgárnak, intellektuelnek és csak valamennyire is képzett, elemi ismeretekkel rendelkező embernek azt az utat kellett követnie, amelyen Keynes ment, aki lemondott és kormánya arcába vágta ezt a kormányt leleplező könyvét. Keynes megmutatta, hogy mi megy végbe és mi fog végbemenni az emberek ezreinek és százezreinek tudatában, amikor megértik majd, hogy mindezek a „szabadságért vívott háborúról" stb. szóló beszédek nem voltak egyebek csalásnál, hogy végeredményképpen csupán maroknyi ember gazdagodott meg, a többiek pedig tönkrementek és rabságba kerültek. Hiszen a burzsoá Keynes mondja, hogy az angoloknak azért, hogy életüket megmentsék, hogy az angol gazdaságot megmentsék, el kell érniök, hogy Németország és Oroszország között felújuljanak a szabad kereskedelmi kapcsolatok! Hogyan lehet ezt elérni? Olyanformán, hogy törölnek minden adósságot, mint Keynes javasolja! Ez nem csupán Keynesnek, a tudós közgazdásznak az eszméje. Ehhez az eszméhez milliók közelednek és fognak eljutni. És az emberek milliói azt hallják a polgári közgazdászok szájából, hogy nincs más megoldás, mint az adósságok törlése, ezért tehát „átok a bolsevikokra" (akik törölték az adósságokat) és forduljunk Amerika „nagylelkűségéhez"!! Szerintem a bolsevizmus mellett agitáló ilyen közgazdászoknak a Kommunista Internacionále kongresszusa nevében hálairatot kellene küldeni.

Ha egyrészt a tömegek gazdasági helyzete elviselhetetlenné vált, ha másrészt az elenyésző kisebbségben levő mindenható győztes országok körében megindult és fokozódik a Keynes által leírt bomlás, akkor világos, hogy itt a világforradalom mindkét feltételének érlelődésével van dolgunk.

Most az egész világnak valamelyest teljesebb képe tárul fel előttünk. Tudjuk, mit jelent egy és egynegyed milliárd lehetetlen megélhetési viszonyok közé került emberek ez a függése maroknyi gazdag embertől. Másrészt pedig, amikor a népek elé tálalták a Népszövetség szerződését, amelyben a Népszövetség kihirdeti, hogy befejezte a háborút és ezentúl senkinek sem engedi meg a béke megbontását, amikor ez a szerződés, mint az egész világ dolgozó tömegeinek utolsó reménye, érvénybe lépett, kiderült, hogy ez a legnagyobb győzelem számunkra. Amikor még nem lépett érvénybe ez a szerződés, azt mondták: az olyan országot, mint Németország, különleges feltételeknek kell alávetni; majd amikor meglesz a szerződés, meglátjátok, minden jóra fordul. És amikor a szerződést nyilvánosságra hozták, a bolsevizmus ádáz ellenségeinek meg kellett azt tagadniok! Amikor a szerződés érvénybe kezdett lépni, kiderült, hogy a leggazdagabb országok elenyésző kis csoportját, ezt a „négy nagyot" — Clemenceau-t, Lloyd George-ot, Orlandót és Wilsont — odaállították, hogy teremtsenek új viszonyokat! Amikor megindították a szerződés gépezetét, ez a teljes bomláshoz vezetett!

Láttuk ezt az Oroszország elleni háborúk példáján. A gyenge, tönkretett, elnyomott Oroszország, a legelmaradottabb ország, felveszi a harcot valamennyi nemzettel, az egész földkerekségen uralkodó gazdag, erős hatalmak szövetségével, és győztesen kerül ki a harcból. Mi nem állíthattunk szembe velük még csak valamennyire egyenlő erőt sem, és mégis mi győztünk. Miért? Azért, mert köztük az egységnek még az árnyéka sem volt meg, azért, mert az egyik hatalom a másik ellen lépett fel. Franciaországnak az volt a kívánsága, hogy Oroszország fizesse meg az adósságokat és fenyegető erő legyen Németország ellen; Angliának az volt a kívánsága, hogy osszák fel Oroszországot, Anglia megkísérelte kezébe ragadni a bakui ásványolajat és szerződést kötni az Oroszországot határoló államokkal. És az angol hivatalos dokumentumok között van egy könyv, amely rendkívüli lelkiismeretességgel felsorolja mindazokat az államokat (14-et számoltak össze), amelyek félesztendővel ezelőtt, 1919 decemberében,

megígérték, hogy beveszik Moszkvát és Petrográdot. Ezekre az államokra építette Anglia a politikáját, sokmilliós kölcsönöket folyósított nekik. De most mindezek a számítások csődöt mondtak és a kölcsönök mind odavesztek.

Ilyen helyzetet teremtett a Népszövetség. E szerződés fennállásának minden egyes napja a legjobb agitáció a bolsevizmus mellett. Hiszen maguk a tőkés „rend" leghatalmasabb hívei mutatják meg, hogy minden egyes kérdésben gáncsot vetnek egymásnak. Törökország, Perzsia, Mezopotámia és Kína felosztásáért eszeveszett marakodás folyik Japán, Anglia, Amerika és Franciaország között. Ezeknek az országoknak polgári sajtója telve a legádázabb támadásokkal, a legelkeseredettebb kifakadásokkal „kollegáik" ellen, hogy orruk elől ragadják el a zsákmányt. Teljes bomlást látunk fent, az elenyésző számú leggazdagabb ország szűk körében. Egy és egynegyed milliárd ember nem tud élni abban a rabszolgasorban, amelybe az „előrehaladott" és civilizált kapitalizmus akarja taszítani őket, márpedig ez a föld lakosságának 70%-a. Ezzel szemben a leggazdagabb hatalmak kis csoportja, Anglia, Amerika, Japán (Japánnak módjában volt kifosztani a keleti, ázsiai országokat, de más országok támogatása nélkül pénzügyi és katonai szempontból semmiféle önálló ereje nem lehet), ez a 2—3 ország is képtelen rendbehozni gazdasági viszonyait és politikájuk a Népszövetségben levő társaik és partnereik politikájának aláaknázására irányul. Ebből ered a világválság. És a válságnak ezek a gazdasági gyökerei a főokai annak, hogy a Kommunista Internacionále ragyogó sikereket arat.

Elvtársak! Most elérkeztünk a forradalmi válságnak, mint forradalmi tevékenységünk alapjának, kérdéséhez. És itt mindenekelőtt két elterjedt hibára kell rámutatni. Egyfelől, a polgári közgazdászok, az angolok választékos kifejezése szerint, egyszerű „nyugtalanságnak" tüntetik fel ezt a válságot. Másfelől, a forradalmárok néha azt igyekeznek bebizonyítani, hogy a válságból egyáltalán nincs kivezető út.

Ez tévedés. Nincs olyan helyzet, amelyből egyáltalán

ne volna kivezető út. A burzsoázia úgy viselkedik, mint valami vérszemet kapott és fejétvesztett ragadozó, ostobaságot ostobaságra halmoz, s ezzel kiélezi a helyzetet, meggyorsítja saját pusztulását. Mindez igaz. De nem lehet „bebizonyítani", hogy egyáltalán semmi lehetőség sincs arra, hogy a burzsoázia a kizsákmányoltak egyik-másik kisebbségét bizonyos apró-cseprő engedményekkel elaltassa, az elnyomottak és kizsákmányoltak bizonyos részének egyik-másik mozgalmát vagy felkelését leverje. Megpróbálni már eleve „bebizonyítani", hogy „egyáltalán" nincs kivezető út, nem volna egyéb üres szőrszálhasogatásnál, vagy a fogalmakkal és szavakkal való játszadozásnál. Igazi „bizonyíték" ilyen és hasonló kérdésekben csak a gyakorlat lehet. A burzsoá rend az egész világon hatalmas forradalmi válságot él át. A forradalmi pártoknak most a gyakorlatban kell „bebizonyítaniok", hogy elég tudatosak, elég szervezettek, eléggé egybe vannak forrva a kizsákmányolt tömegekkel, elég határozottak és elég hozzáértéssel rendelkeznek ahhoz, hogy kihasználják ezt a válságot a sikeres, a győzelmes forradalom érdekében.

Főképpen ennek a „bizonyítéknak" az előkészítésére gyűltünk egybe, a Kommunista Internacionále mostani kongresszusára.

Arra, hogy mennyire uralkodik még az opportunizmus a III. Internacionáléhoz csatlakozni kívánó pártok között, hogy mennyire távol van még egyik-másik párt munkája attól, hogy előkészítse a forradalmi osztályt a forradalmi válság kihasználására, példaképpen az angol „Független Munkáspárt" vezérét, Ramsay MacDonaldot idézem. „Parlament és forradalom" című könyvében, amelyben éppen az itt tárgyalt alapvető kérdésekkel foglalkozik, MacDonald körülbelül a polgári pacifisták szellemében írja le a helyzetet. Elismeri, hogy forradalmi válság van, hogy a forradalmi hangulat erősödik, hogy a munkástömegek rokonszenveznek a Szovjethatalommal és a proletárdiktatúrával (jól jegyezzük meg: Angliáról van szó), hogy a proletariátus diktatúrája jobb, mint az angol burzsoázia jelenlegi diktatúrája.

De MacDonald megmarad velejéig polgári pacifistának és megalkuvónak, kispolgárnak, aki osztályonkívüli

kormányról álmodozik. MacDonald az osztályharcot csak mint „statisztikai tényt" ismeri el, ahogyan a burzsoázia hazudozói, szofistái és szőrszálhasogatói egytől-egyig teszik. MacDonald hallgatással mellőzi Kerenszkij, a mensevikek és az eszerek oroszországi tapasztalatait a „demokratikus" és állítólag osztályonkívüli kormánnyal kapcsolatban, és Magyarország, Németország stb. hasonló tapasztalatait. MacDonald a saját pártját és azokat a munkásokat, akik elég szerencsétlenek ahhoz, hogy ezt a burzsoát szocialistának és ezt a nyárspolgárt vezérnek tartsák, a következő szavakkal szédíti: „Tudjuk, hogy ez (azaz a forradalmi válság, a forradalmi erjedés) el fog múlni, el fog símulni." A háború, úgymond, elkerülhetetlenül válságot idézett elő, de a háború után, ha nem is egyszerre, minden „el fog símulni"!

És ezt olyasvalaki írja, aki a vezére egy olyan pártnak, amely a III. Internacionáléhoz szeretne csatlakozni. Nyiltságát tekintve ritka, de csak annál becsesebb leleplezését látjuk itt annak, amit nem kevésbbé gyakran észlelünk a francia szocialista és a német független szociáldemokrata párt felső rétegeiben, mégpedig: nemcsak, hogy nem tudják, de nem is kívánják a forradalmi válságot forradalmi értelemben kihasználni, vagy másszóval, sem nem tudják, sem nem kívánják a pártot és az osztályt igazán forradalmi módon előkészíteni a proletariátus diktatúrájára.

Ez a II. Internacionáléból jelenleg kilépő sok-sok párt legnagyobb baja. Éppen ezért foglalkozom a legtöbbet azokkal a tézisekkel, amelyeket a mostani kongresszus elé terjesztettem, a proletárdiktatúrára való *előkészítés* feladatainak minél konkrétabb és pontosabb meghatározásával.

Még egy példa. Nemrégiben egy új könyvet adtak ki a bolsevizmus ellen. Ilyenfajta könyvek most Európában és Amerikában szokatlanul nagy számban jelennek meg, s minél több könyvet adnak ki a bolsevizmus ellen, annál erősebben és gyorsabban nő a tömegek rokonszenve a bolsevizmus iránt. Otto Bauer „Bolsevizmus vagy szociáldemokrácia?" című könyvére gondolok. Ebből a könyvből világosan láthatják a németek, hogy mi is tulajdon-

képpen a mensevizmus, amelynek az orosz forradalomban játszott gyalázatos szerepét eléggé megértették a világ munkásai. Otto Bauer könyve minden ízében mensevik vitairat, bár a szerző véka alá rejtette a mensevizmus iránt érzett rokonszenvét. De Európában és Amerikában most pontosabban kell megmagyarázni, hogy mi a mensevizmus, mivel a mensevizmus gyüjtőfogalom, amely a bolseviznussal szemben ellenséges valamennyi állítólag szocialista, szociáldemokrata stb. irányzatot magában foglalja. Nekünk, oroszoknak, unalmas volna Európa számára arról írni, hogy mi a mensevizmus. Otto Bauer ezt a gyakorlatban mutatta meg könyvében, és mi előre köszönetet mondunk a polgári meg az opportunista kiadóknak, akik meg fogják jelentetni és le fogják fordíttatni különböző nyelvekre. Bauer könyve hasznos, bár sajátságos kiegészítése lesz a kommuniznus tankönyveinek. Vegye alapul Bauer könyvének bármely pontját, bármely gondolatmenetét és bizonyítsa be, hogy mi itt a mensevizmus, hol vannak itt azoknak a nézeteknek a gyökerei, amelyek a szocializmus árulóinak, Kerenszkij, Scheidemann stb. barátainak gyakorlatát eredményezik — ez lesz az a feladat, amelyet haszonnal és sikerrel lehetne a „vizsgákon" javasolni, annak az ellenőrzésére, hogy elsajátította-e valaki a kommunizmust. Ha ön ezt a feladatot nem tudja megoldani, akkor még nem kommunista és jobban teszi, ha nem lép be a kommunista pártba. (T a p s.)

Otto Bauer nagyszerűen fejezte ki a világopportunizmus nézeteinek egész lényegét egy mondatban, amelyért — ha szabadon rendelkezhetnénk Bécsben — még életében szobrot emelnénk neki. Erőszak alkalmazása a modern demokráciák osztályharcában — ezt nyilatkoztatta ki Otto Bauer — „a társadalmi erőtényezők elleni erőszakot" jelentene.

Önök valószínűleg úgy gondolják, hogy ez furcsán és értelmetlenül hangzik? Ez mintaképe annak, hogy mit csináltak a marxizmusból, hogy a legforradalmibb elméletet is mennyire közhellyé és a kizsákmányolók védelmezésévé *lehet* züllleszteni. Ehhez csupán a kispolgárság német válfajára van szükség és az eredmény egy olyan „elmélet", amely szerint „a társadalmi erőtényezőkön" a számot, a

szervezettséget, a termelés és az elosztás folyamatában elfoglalt helyet, az aktivitást és a műveltséget kell érteni. Ha a falusi béres, ha a városi munkás forradalmi erőszakot alkalmaz a földbirtokos és a tőkés ellen, ez a világért sem proletárdiktatúra, világért sem a nép kizsákmányolói és elnyomói ellen alkalmazott erőszak. Szó sincs róla. Ez „a társadalmi erőtényezők elleni erőszak".

Példám talán kissé humorosan hangzik. De hát az éppen a jelenlegi opportunizmus természete, hogy a bolsevizmus elleni harca humorrá változik. Bevonni a munkásosztályt, mindenkit, aki a munkásosztály soraiban gondolkodni képes, a nemzetközi mensevizmus (a MacDonaldok, Otto Bauerek és társaik) harcába a bolsevizmus ellen — ez a leghasznosabb, legsürgősebb dolog Európa és Amerika számára.

Fel kell tennünk itt azt a kérdést, hogy mivel magyarázható ezeknek az irányzatoknak szilárdsága Európában és miért erősebb ez az opportunizmus Nyugat-Európában, mint nálunk? Azért, mert az előrehaladott országok úgy hozták és hozzák létre kultúrájukat, hogy kihasználják azt a lehetőséget, hogy egymilliárd elnyomott ember rovására éljenek. Azért, mert ezeknek az országoknak a kapitalistái sokkal többet zsebelnek be annál a haszonnál, amennyihez saját országuk munkásainak kirablásával juthatnának.

A háború előtt a három leggazdagabb országnak, Angliának, Franciaországnak és Németországnak csak a tőkekivitelből származó jövedelmét, nem számítva más jövedelmeket, évi 8—10 milliárd frankra becsülték.

Világos, hogy ebből a takaros összegből akár egy félmilliárdot is oda lehet vetni alamizsnaként a munkásvezéreknek és a munkásarisztokrácia mindenfajta megvesztegetésére. Igenis, megvesztegetésről van szó, semmi egyébről. Ez ezernyi különböző úton történik: a legnagyobb központokban emelik a kultúra színvonalát, kulturális intézményeket hoznak létre, ezer és ezer jó kis állást teremtenek a szövetkezeti vezérek, a szakszervezetek vezérei, a parlamenti vezérek számára. De ez történik mindenütt, ahol modern, civilizált tőkés viszonyok vannak. És ez a milliárdokra rúgó extraprofit az a gazdasági

alap, amelyre a munkásmozgalomban az opportunizmus támaszkodik. Látjuk, hogy Amerikában, Angliában és Franciaországban az opportunista vezérek, a munkásosztály felső rétegei, a munkásarisztokrácia hasonlíthatatlanul konokabbak: sokkal erősebb ellenállást tanusítanak a kommunista mozgalommal szemben. És ezért el kell készülnünk arra, hogy az európai és amerikai munkáspártok megszabadítása ettől a betegségtől nehezebben megy majd, mint nálunk. Tudjuk, hogy a III. Internacionále megalapítása óta ennek a betegségnek gyógyítása terén óriási sikereket értünk el, de még nem vittük dűlőre a dolgot: a munkáspártoknak, a világproletariátus forradalmi pártjainak a burzsoá befolyástól, a saját soraikban levő opportunistáktól való megtisztítása még korántsem fejeződött be.

Nem térek ki arra, hogy konkrétan milyen módon kell ezt végrehajtanunk. Erről szó van téziseimben, amelyeket közzétettünk. Az én feladatom itt az, hogy rámutassak ennek a jelenségnek mélyenfekvő gazdasági gyökereire. Ez a betegség elhúzódott, gyógyítása továbbhúzódott, mint ahogyan az optimisták remélhették. Az opportunizmus a mi főellenségünk. A munkásmozgalom felső rétegeinek opportunizmusa nem proletár-, hanem burzsoá szocializmus. A gyakorlat bebizonyította, hogy a munkásmozgalomnak az opportunista irányhoz tartozó vezetői — jobb védelmezői a burzsoáziának, mint maguk a burzsoák. Ha nem ők vezették volna a munkásokat, a burzsoázia nem tudta volna fenntartani uralmát. Ezt nemcsak az oroszországi Kerenszkij-rendszer története bizonyítja, bizonyítja ezt a németországi demokratikus köztársaság, amelynek élén szociáldemokrata kormány áll, bizonyítja ezt Albert Thomas viszonya burzsoá kormányához. Bizonyítják ezt Anglia és az Egyesült Államok hasonló tapasztalatai. Itt van a főellenségünk és nekünk győzelmet kell aratnunk ezen az ellenségen. Azzal a szilárd elhatározással kell távoznunk erről a kongresszusról, hogy ezt a harcot minden pártban végigvisszük. Ez a főfeladat.

Ehhez a feladathoz képest a kommunista mozgalomban észlelhető „baloldali" áramlat hibáinak a kijavítása könnyű feladat lesz. Számos országban parlamentellenes

beállítottságot észlelünk, amelyet nem annyira a kispolgárságból származó elemek hoznak be, mint inkább a proletariátus egyes élcsapatai támogatnak a régi parlamentarizmus iránti gyűlöletből, Anglia, Franciaország, Olaszország és minden ország parlamenti képviselőinek magatartása iránt érzett jogos, helyes és szükségszerű gyűlöletből. Irányító utasításokat kell adni a Kommunista Internacionále részéről, közelebbről, alaposabban kell megismertetni az elvtársakat az orosz tapasztalatokkal, az igazi proletár politikai párt jelentőségével. Ennek a feladatnak a megoldása lesz a munkánk. És a harc a proletármozgalom e hibái ellen, e fogyatékosságai ellen, ezerszerte könnyebb lesz, mint a harc azzal a burzsoáziával, amely a reformisták képében bent van a II. Internacionále régi pártjaiban és egész munkájukat nem proletár, hanem burzsoá szellemben irányítja.

Elvtársak, befejezésül a dolognak még egy oldalára fogok kitérni. Itt az elnök elvtárs azt mondta, hogy a kongresszus megérdemli a világkongresszus elnevezést. Úgy gondolom, hogy különösen azért van igaza, mert a gyarmati, elmaradott országok forradalmi mozgalmának jónéhány képviselője vesz részt rajta. Ez csak szerény kezdet, de már az is fontos, hogy ez a dolog elkezdődött. A tőkés, az előrehaladott országok forradalmi proletárjainak egyesülése azoknak az országoknak a forradalmi tömegeivel, amelyekben nincs, vagy alig van proletariátus, a gyarmati, a keleti országok elnyomott tömegeivel, ez az egyesülés megy végbe a mostani kongresszuson. Tőlünk függ, hogy ezt az egyesülést állandóvá tegyük, és én meg vagyok győződve róla, hogy ezt meg is tesszük. A világimperializmusnak meg kell buknia, ha az egyes országok kizsákmányolt és elnyomott munkásainak forradalmi támadása legyőzi a nyárspolgári elemek ellenállását, továbbá a munkásarisztokrácia elenyésző kis felső rétegének befolyását és egyesül az emberiség ama százmilliókra menő tömegének forradalmi támadásával, amely eddig a történelmen kívül állott, amelyet csupán a történelem objektumának tekintettek.

Az imperialista háború segített a forradalomnak; a burzsoázia a gyarmatokról, az elmaradt országokból, az

istenhátamögötti vidékekről ragadott ki katonákat, hogy részt vegyenek ebben az imperialista háborúban. Az angol burzsoázia elhitette az indiai katonákkal, hogy az indiai parasztok dolga megvédeni Nagy-Britanniát Németországgal szemben, a francia burzsoázia elhitette a francia gyarmatokról származó katonákkal, hogy a feketebőrűek dolga megvédeni Franciaországot. Megtanították őket bánni a fegyverrel. Ez rendkívül hasznos ismeret és mi ezért mély hálával adózhatnánk a burzsoáziának — minden orosz munkás és paraszt nevében, különösen pedig az egész orosz Vörös Hadsereg nevében. Az imperialista háború a függő népeket bevonta a világtörténelembe. S egyik legfontosabb feladatunk most az, hogy gondolkozzunk azon, hogyan rakjuk le az első követ a nem-kapitalista országok szovjet mozgalmának megszervezéséhez. Szovjetek ott is lehetségesek; de azok nem Munkás Szovjetek, hanem Paraszt Szovjetek, vagy Dolgozók Szovjetjei lesznek.

Sok munkára lesz szükség, elkerülhetetlenek lesznek a hibák, sok nehézséggel találkozunk majd ezen az úton. A II. kongresszus fő feladata az, hogy gyakorlati alapelveket dolgozzon ki, vagy jelöljön ki abból a célból, hogy ez a munka, amely eddig szervezetlenül folyt az emberek százmilliói között, szervezetten, egységesen, rendszeresen folyjék.

Valamivel több mint egy esztendővel a Kommunista Internacionále I. kongresszusa után, most győztesekként állunk a II. Internacionáléval szemben; a szovjet eszmék most nemcsak a civilizált országok munkásai között vannak elterjedve, nemcsak azok értik és ismerik őket; a munkások világszerte mindenütt nevetnek azokon a bölcseken, akik közül jónéhányan szocialistáknak nevezik magukat és tudós, vagy csaknem tudós módjára beszélnek, ahogy a mindent rendszerbe foglaló németek szokták mondani — a szovjet „rendszerről", vagy, ahogy az angol „guild"-szocialisták mondják — a szovjet „eszméről"; ezek a szovjet „rendszerrel" és „eszmével" kapcsolatos okoskodások nem ritkán elködösítik a munkások látását és gondolkodását. A munkások azonban eloszlatják a vaskalaposság ködét és megragadják azt a fegyvert, amelyet

a Szovjetek nyujtottak oda nekik. A Szovjetek szerepének és jelentőségének megértése most Kelet országaira is kiterjedt.

A szovjet mozgalom alapjainak lerakása megkezdődött egész Keleten, egész Ázsiában, minden gyarmati népnél.

Az a tétel, hogy a kizsákmányoltnak fel kell lázadnia a kizsákmányoló ellen és meg kell teremtenie a maga Szovjetjeit, nem túlságosan bonyolult. A mi tapasztalataink után, az Oroszországi Szovjetköztársaság két és fél esztendeje után, a III. Internacionále I. kongresszusa után ez a tétel érthetővé válik a kizsákmányolók által elnyomott százmilliós tömegek számára az egész világon, és ha mi most Oroszországban nem ritkán kénytelenek vagyunk is kompromisszumokat kötni, kivárni az időt, mivel gyengébbek vagyunk, mint a nemzetközi imperialisták, tudjuk, hogy egy és egynegyed milliárdnyi embertömeg érdekeit védelmezzük. Egyelőre még zavarnak bennünket azok a sorompók, azok az előítéletek, az a tudatlanság, amely minden órával egyre inkább a multba merül, de mi a valóságban egyre inkább a Föld lakosságának ezt a 70%-át, a dolgozóknak és kizsákmányoltaknak ezt a tömegét képviseljük és védelmezzük. Büszkén elmondhatjuk: az I. kongresszuson lényegében csak propagandisták voltunk, csak az alapelveket kiáltottuk oda az egész világ proletariátusának, csak harcra hívtunk, csak azt kérdeztük, hogy hol vannak azok az emberek, akik képesek ezen az úton menni? Most mindenütt van már előrehaladott proletariátus. Mindenütt van, habár néha még rosszul szervezett, átszervezést igénylő proletárhadsereg és ha elvtársaink minden egyes országban segíteni fognak nekünk most megszervezni az egységes hadsereget, akkor semmiféle hiányosság sem akadályoz majd bennünket abban, hogy ügyünket véghez vigyük. Ez az ügy a proletár világforradalom, a Világszovjetköztársaság megteremtése. (Hosszas taps.)

2

BESZÉD A KOMMUNISTA PÁRT SZEREPÉRŐL JÚLIUS 23

Elvtársak, néhány megjegyzést szeretnék tenni Tanner és MacLaine elvtárs beszédével kapcsolatban. Tanner azt mondja, hogy a proletariátus diktatúrája mellett van, de a proletariátus diktatúráját nem egészen úgy képzeli el, mint mi. Azt mondja, hogy mi a proletariátus diktatúráján, lényegileg, a proletariátus szervezett és öntudatos kisebbségének diktatúráját értjük.

S valóban, a kapitalizmus korszakában, amikor a munkástömegek szüntelen kizsákmányolásnak vannak kitéve és nem fejleszthetik emberi képességeiket, a politikai munkáspártokra éppen az a legjellemzőbb, hogy osztályuknak csak kisebbségét ölelhetik fel. A politikai párt az osztálynak csak kisebbségét egyesítheti, éppúgy, mint ahogy az igazán öntudatos munkások minden kapitalista társadalomban a munkásoknak csak kisebbségét alkotják. Ezért kénytelenek vagyunk elismerni, hogy csak ez az öntudatos kisebbség vezetheti és sorakoztathatja fel maga mögé a széles munkástömegeket. S ha Tanner elvtárs azt mondja, hogy ő ellensége a pártnak, ugyanakkor azonban amellett van, hogy a legjobban szervezett és legforradalmibb munkásokból álló kisebbség mutassa az utat az egész proletariátusnak, akkor azt mondom, hogy a valóságban nincs közöttünk különbség. Mi a szervezett kisebbség? Ha ez a kisebbség valóban öntudatos, ha képes vezetni a tömegeket, ha képes felelni minden egyes felmerülő kérdésre, akkor ez a kisebbség alapjában véve párt. És ha olyan elvtársak, mint Tanner, akikre mi különösen számítunk, mert a tömegmozgalmat képviselik — amit a Brit Szocialista Párt képviselőiről bajosan lehet állítani —,

ha ezek az elvtársak amellett vannak, hogy legyen egy kisebbség, amely szervezetten harcol a proletárdiktatúráért és amely ebben az irányban neveli a munkástömegeket, akkor az ilyen kisebbség alapjában véve nem egyéb, mint párt. Tanner elvtárs azt mondja, hogy ennek a kisebbségnek kell szerveznie és vezetnie az egész munkástömeget. Ha Tanner elvtárs és más, a Shop Steward csoporthoz és a Világ Ipari Munkásai (IWW) szövetséghez tartozó elvtársak ezt elismerik — márpedig a velük folytatott beszélgetések során naponta látjuk, hogy valóban elismerik —, ha helyesnek tartanak egy olyan helyzetet, amelyben a munkásosztály tudatos kommunista kisebbsége vezeti a proletariátust, akkor azzal is egyet kell érteniök, hogy valamennyi határozatunknak éppen ez az értelme. Akkor azután csak az az egyetlen eltérés van közöttünk, hogy ők kerülik a „párt" szót, mert az angol elvtársak sajátos előítélettel viseltetnek a politikai párttal szemben. Ezek az elvtársak a politikai pártokat csak olyannak tudják elképzelni, mint amilyen Gompers és Henderson pártja, a parlamenti üzletemberek pártja, a munkásosztály árulóinak pártja. És ha a parlamentarizmust olyannak képzelik el, amilyen ezidőszerint az angol és az amerikai parlamentarizmus, úgy az ilyen parlamentarizmusnak és az ilyen politikai pártoknak mi is ellenségei vagyunk. Nekünk új, másfajta pártokra van szükségünk. Olyan pártokra van szükségünk, amelyek állandó és tényleges kapcsolatban vannak a tömegekkel és amelyek vezetni tudják ezeket a tömegeket.

Áttérek a harmadik kérdésre, amelyet itt MacLaine elvtárs beszédével kapcsolatban akartam érinteni. Ő híve annak, hogy az angol kommunista párt csatlakozzék a Munkáspárthoz. Ebben a kérdésben már nyilatkoztam a III. Internacionáléba való felvételről szóló téziseimben[43]. Ezt a kérdést brosúrámban nyitva hagytam[44]. De miután sok elvtárssal beszéltem, arra a meggyőződésre jutottam, hogy az a határozat, amely a Munkáspárt soraiban való bentmaradás mellett foglal állást, az egyetlen helyes taktika. Most pedig előáll Tanner elvtárs és kijelenti: ne legyetek túlságosan dogmatikusak. Ez a kifejezés itt egyáltalán nem helyénvaló. Ramsay elvtárs azt mondja:

engedjétek meg, hogy mi, angol kommunisták, magunk döntsük el ezt a kérdést. De mi volna az Internacionále, ha minden kis frakció elébe állna és azt mondaná: egyesek közülünk emellett vannak, mások ellene; engedjétek meg, hogy mi magunk döntsünk? Mi szükség volna akkor Internacionáléra, kongresszusra és erre az egész vitára? MacLaine elvtárs csak a politikai párt szerepéről beszélt. De hiszen ugyanez vonatkozik a szakszervezetekre, meg a parlamentarizmusra is. Tökéletesen igaz, hogy a legjobb forradalmárok nagyrésze a Munkáspárthoz való csatlakozás ellen van, mert ellene van a parlamentarizmusnak, mint harci eszköznek. Ezért talán legjobb áttenni ezt a kérdést a bizottsághoz. A bizottságnak meg kell tárgyalnia, tanulmányoznia kell ezt a kérdést és feltétlenül a III. Internacionále mostani kongresszusának kell eldönteni. Nem érthetünk egyet azzal, hogy ez a kérdés csak az angol kommunistákat érinti. Általában meg kell mondanunk, hogy melyik taktika a helyes.

Most rátérek MacLaine elvtársnak néhány, az angol Munkáspárt kérdésével kapcsolatos érvére. Nyiltan meg kell mondani: a kommunisták pártja csak azzal a feltétellel csatlakozhat a Munkáspárthoz, ha megőrzi a kritika teljes szabadságát és saját politikáját folytathatja. Ez a legfontosabb. Amikor Serrati elvtárs ezzel kapcsolatban osztályegyüttműködésről beszél, én kijelentem: ez nem osztályegyüttműködés. Ha az olasz elvtársak megtűrnek pártjukban olyan opportunistákat, mint Turati és társai, vagyis burzsoá elemeket, akkor ez valóban osztályegyüttműködés. De ebben az esetben, az angol Munkáspárt esetében, csupán az angol munkások előrehaladott kisebbségének a munkásság túlnyomó többségével való együttműködéséről van szó. A Munkáspárt tagjai valamennyien szakszervezeti tagok. Ez nagyon eredeti struktúra, amilyent nem találunk egyetlen más országban sem. Ez a szervezet a szakszervezetek 6 vagy 7 millió tagja közül 4 milliót ölel fel. A munkásoktól nem kérdik, hogy mi a politikai meggyőződésük. Bizonyítsa be nekem Serrati elvtárs, hogy bárki is gátolni fog bennünket abban, hogy éljünk ott a kritika jogával. Csak ha ezt bebizonyítja, csak akkor bizonyította be, hogy MacLaine elvtárs téved.

A Brit Szocialista Párt nyiltan megmondhatja azt, hogy Henderson áruló és mégis megmaradhat a Munkáspárt soraiban. És itt megvalósul a munkásosztály élcsapatának együttműködése az elmaradott munkásokkal, az utóhaddal. Ennek az együttműködésnek olyan nagy jelentősége van az egész mozgalom szempontjából, hogy mi határozottan ragaszkodunk ahhoz, hogy az angol kommunisták összekötő láncszemet alkossanak a párt, azaz a munkásosztály kisebbsége és a munkásságnak a párthoz nem tartozó tömegei között. Ha a kisebbség nem tudja a tömegeket vezetni, nem tud velük szoros kapcsolatot teremteni, akkor nem párt és általában semmit sem ér, akár pártnak, akár az Üzemi Bizalmiak Tanácsai országos bizottságának nevezi is magát; ha jól tudom, az Üzemi Bizalmiak Tanácsainak Angliában országos bizottságuk, központi vezetésük van, ez pedig — már egy lépés a párt felé. Tehát, ha nem cáfolják meg azt, hogy az angol Munkáspárt proletárokból áll, akkor ez — a munkásosztály élcsapatának együttműködése az elmaradott munkásokkal, és ha ez az együttműködés nem valósul meg következetesen, akkor a kommunista párt semmit sem ér s akkor még csak szó sem lehet proletárdiktatúráról. És ha olaszországi elvtársainknak nincsenek meggyőzőbb érveik, akkor később majd annak alapján kell itt a kérdést véglegesen eldöntenünk, amit tudunk, s akkor arra a következtetésre fogunk jutni, hogy a csatlakozás helyes taktika.

Tanner és Ramsay elvtárs azt mondja nekünk, hogy az angol kommunisták többsége nem fog beleegyezni a csatlakozásba, de feltétlenül egyet kell-e értenünk a többséggel? Egyáltalán nem. Ha a többség még nem értette meg, hogy melyik taktika a helyes, akkor talán várhatunk. Még két párt bizonyos ideig való párhuzamos fennállása is jobb volna, mint a válasz megtagadása arra a kérdésre, hogy melyik taktika a helyes. Önök a kongresszusi küldöttek összességének tapasztalataiból kiindulva, az itt felhozott érvek alapján, természetesen nem fognak ragaszkodni ahhoz, hogy itt mindjárt hozzunk határozatot arról, hogy minden országban haladéktalanul egységes kommunista pártot kell alakítani. Ez lehetetlen. De azt, hogy nyiltan megmondjuk a véleményünket és

útmutatásokat adjunk — megtehetjük. Az angol küldöttség által érintett kérdést külön bizottságban kell tanulmányoznunk és azután meg kell mondanunk: a helyes taktika a Munkáspártba való belépés. Ha a többség ennek ellene lesz, külön kell megszerveznünk a kisebbséget. Ennek nevelő hatása lesz. Ha az angol munkástömegek még mindig hinni fognak az eddigi taktikában, akkor a legközelebbi kongresszuson majd felülvizsgáljuk következtetéseinket. De nem mondhatjuk, hogy ez a kérdés csak Angliára tartozik; ez nem volna egyéb, mint a II. Internacionále legrosszabb szokásainak utánzása. Nyiltan meg kell mondanunk a véleményünket. Ha az angol kommunisták nem jutnak megegyezésre és ha nem jön létre a tömegpárt, akkor a szakadás mindenképpen elkerülhetetlen.

3

A NEMZETI ÉS GYARMATI KÉRDÉSBEN KIKÜLDÖTT BIZOTTSÁG JELENTÉSE 1920 JÚLIUS 26[45]

Elvtársak, rövid bevezetésre szorítkozom, azután pedig Maring elvtárs, aki bizottságunk titkára volt, részletes jelentést tesz majd önöknek azokról a változtatásokról, amelyeket a téziseken tettünk. Utána Roy elvtárs kap szót, aki a kiegészítő téziseket megfogalmazta. Bizottságunk egyhangúlag elfogadta mind az eredeti téziseket a változtatásokkal együtt, mind pedig a kiegészítő téziseket. Ilymódon sikerült minden fontosabb kérdésben teljes egyetértésre jutnunk. Most néhány rövid megjegyzést teszek.

Először is, mi téziseink legfontosabb, alapvető eszméje? Az elnyomott és az elnyomó népek megkülönböztetése. Mi hangsúlyozzuk, hogy különbség van köztük — ellentétben a II. Internacionáléval és a polgári demokráciával. A proletariátus és a Kommunista Internacionále számára az imperializmus korszakában különösen fontos, hogy megállapítsa a konkrét gazdasági tényeket és az, hogy a gyarmati és nemzeti kérdések megoldásánál ne elvont tételekből, hanem a konkrét valóság jelenségeiből induljunk ki.

Az imperializmus jellemző vonása az, hogy jelenleg, mint látjuk, az egész világ nagyszámú elnyomott népre és elenyésző számú elnyomó népre oszlik, amely utóbbiak óriási gazdagsággal és hatalmas katonai erővel rendelkeznek. A több mint egymilliárd, ha a Föld egész lakosságát egy és háromnegyed milliárdra tesszük, minden valószínűség szerint egy és egynegyed milliárd főt számláló óriási többség, azaz a Föld lakosságának körülbelül 70%-a, az elnyomott népekhez tartozik, amelyek vagy közvetlen

gyarmati függőségben vannak, vagy félgyarmati államok, mint például Perzsia, Törökország és Kína, vagypedig legyőzte őket valamelyik nagy imperialista hatalom hadserege és a békeszerződések alapján függő helyzetbe kerültek vele szemben. A megkülönböztetésnek ez a gondolata, a népek elnyomó és elnyomott népekre való felosztásának eszméje, végigvonul valamennyi tézisen, nemcsak az elsőkön, amelyek az én aláírásommal jelentek meg és amelyeket régebben hoztunk nyilvánosságra, hanem Roy elvtárs tézisein is. Az utóbbiak főleg India és más, Anglia által elnyomott nagy ázsiai népek szempontjából íródtak és ebben van rendkívül nagy jelentőségük a mi számunkra.

Téziseink második vezéreszméje az, hogy a mostani világhelyzetben, az imperialista háború után, a népek kölcsönös viszonyát, az államok egész világrendszerét az a harc határozza meg, amelyet az imperialista nemzetek kis csoportja folytat a szovjet mozgalom és a szovjet államok ellen, amelyek élén Szovjet-Oroszország áll. Ha ezt szem elől tévesztjük, akkor egyetlen nemzeti vagy gyarmati kérdést sem tudunk majd helyesen felvetni, még ha a világ legtávolabbi zugáról volna is szó. Mind a civilizált, mind pedig az elmaradott országok kommunista pártjai csak ebből a szempontból kiindulva képesek helyesen felvetni és megoldani a politikai kérdéseket.

Harmadszor, szeretném különösen kiemelni az elmaradott országok burzsoá-demokratikus mozgalmának kérdését. Éppen ez a kérdés az, amely bizonyos nézeteltérésekre vezetett. Arról vitatkoztunk, hogy vajjon elvileg és elméletileg helyes lesz-e kijelenteni, hogy a Kommunista Internacionálénak és a kommunista pártoknak támogatniok kell az elmaradott országok burzsoá-demokratikus mozgalmát, vagy sem; ennek a vitának eredményeképpen arra az egyhangú döntésre jutottunk, hogy „burzsoá-demokratikus" mozgalom helyett nemzeti-forradalmi mozgalomról kell beszélnünk. Egyáltalán nem kétséges, hogy minden nemzeti mozgalom csak burzsoá-demokratikus mozgalom lehet, miután a lakosság zömét az elmaradott országokban parasztok teszik, márpedig a parasztság a burzsoá, tőkés viszonyok képviselője. Utópia

volna azt hinni, hogy a proletárpártok, ha egyáltalán létrejöhetnek ilyen országokban, képesek lesznek kommunista taktikát és kommunista politikát folytatni ezekben az elmaradott országokban, ha nem lesznek bizonyos kapcsolatban a parasztmozgalommal, ha nem fogják ezt a mozgalmat valóban támogatni. Itt azonban ellenvetések merültek fel arra vonatkozólag, hogy ha burzsoá-demokratikus mozgalomról fogunk beszélni, akkor elmosódik minden különbség a reformista és a forradalmi mozgalom között. Márpedig ez a különbség az utóbbi időben az elmaradott és a gyarmati országokban egész világosan megmutatkozott, mivel az imperialista burzsoázia minden erővel arra törekszik, hogy az elnyomott népek között is meghonosítsa a reformista mozgalmat. A kizsákmányoló országok és a gyarmati országok burzsoáziája közt bizonyos közeledés történt, úgy, hogy igen gyakran — sőt talán a legtöbb esetben — az elnyomott országok burzsoáziája, jóllehet támogatja a nemzeti mozgalmat, ugyanakkor azonban az imperialista burzsoáziával egyetértésben, azaz vele együtt, harcol a forradalmi mozgalmak és forradalmi osztályok ellen. A bizottságban ezt megdönthetetlenül bebizonyítottuk és azt tartottuk az egyedül helyesnek, ha figyelembe vesszük ezt a megkülönböztetést és a „burzsoá-demokratikus" kifejezést csaknem mindenütt a „nemzeti-forradalmi" kifejezéssel helyettesítjük. Ennek a helyettesítésnek az az értelme, hogy mi, mint kommunisták, csak azokban az esetekben támogathatjuk és fogjuk támogatni a gyarmati országok burzsoá szabadságmozgalmait, ha ezek a mozgalmak valóban forradalmi mozgalmak, ha képviselőik nem fognak bennünket gátolni abban, hogy forradalmi szellemben neveljük és szervezzük a parasztságot és a kizsákmányoltak széles tömegeit. Ha viszont ezek a feltételek sincsenek meg, akkor a kommunistáknak ezekben az országokban harcolniok kell a reformista burzsoázia ellen, amelyhez a II. Internacionále hősei is hozzátartoznak. Reformista pártok már vannak a gyarmati országokban, és képviselőik néha szociáldemokratáknak meg szocialistáknak nevezik magukat. Az említett megkülönböztetést most valamennyi tézisben keresztülvittük s azt hiszem, hogy ennek folytán

álláspontunk most sokkal pontosabban van megfogalmazva.

Továbbá, még egy megjegyzést akartam tenni a paraszt szovjetekkel kapcsolatban. Az orosz kommunisták gyakorlati munkája az azelőtt a cárizmushoz tartozó gyarmatokon, az olyan elmaradott országokban, mint Turkesztán stb., azt a kérdést vetette fel előttünk, hogy hogyan alkalmazzuk a kommunista taktikát és politikát a kapitalizmuselőtti viszonyok között, mert hiszen ezeknek az országoknak a legfontosabb vonása az, hogy ott még kapitalizmuselőtti viszonyok uralkodnak, s ezért ott szó sem lehet tiszta proletármozgalomról. Ezekben az országokban csaknem teljesen hiányzik az ipari proletariátus. Ennek ellenére ott is vállaltuk és vállalnunk kell a vezetők szerepét. Munkánk megmutatta, hogy ezekben az országokban óriási nehézségeket kell leküzdeni, de munkánk gyakorlati eredményei azt is megmutatták, hogy e nehézségek ellenére ott is fel lehet ébreszteni a tömegekben az önálló politikai gondolkodásra és az önálló politikai tevékenységre való törekvést, ahol csaknem teljesen hiányzik a proletariátus. Ez a munka nehezebb volt számunkra, mint a nyugateurópai országokban dolgozó elvtársak számára, mert Oroszországban a proletariátus el van halmozva állami munkával. Teljesen érthető, hogy a parasztok, akik félfeudális függőségben vannak, kitűnően el tudják sajátítani a szovjet szervezet eszméjét és meg is tudják azt valósítani. Az is világos, hogy az elnyomott tömegek, amelyeket nemcsak a kereskedelmi tőke zsákmányol ki, de a hűbérurak és a feudális alapon álló állam is, a maguk viszonyai között is alkalmazhatják ezt a fegyvert, a szervezésnek ezt a formáját. A szovjet szervezet eszméje egyszerű és nemcsak proletár viszonyokra, hanem paraszti feudális és félfeudális viszonyokra is alkalmazható. Tapasztalataink ezen a téren egyelőre még nem nagyon gazdagok, de a bizottságban lefolyt viták, amelyekben résztvett a gyarmati országok néhány képviselője, teljesen megcáfolhatatlanul bebizonyították nekünk, hogy a Kommunista Internacionále téziseiben feltétlenül rá kell mutatni arra, hogy a Parasztt anácsok, a Kizsákmányoltak Tanácsai, olyan eszközt jelentenek, amely nemcsak

a tőkés országokban, hanem a kapitalizmuselőtti viszonyok között élő országokban is megfelel, és hogy a kommunista pártoknak, továbbá azoknak az elemeknek, akik hajlandók létrehozni kommunista pártokat, feltétlen kötelességük, hogy propagálják a Paraszttanácsoknak, a Dolgozók Tanácsainak eszméjét mindenütt, az elmaradott országokban és a gyarmatokon egyaránt; és ahol csak a viszonyok megengedik, haladéktalanul kísérletet kell tenniök arra, hogy megteremtsék a Dolgozó Nép Tanácsait.

Itt a gyakorlati munka nagyon érdekes és fontos területe nyílik meg előttünk. Egyelőre általános tapasztalataink ebben a tekintetben még nem valami nagyok, de lassanként egyre több és több anyag fog felhalmozódni kezünkben. Egyáltalán nem lehet vitás, hogy az előrehaladott országok proletáriátusa segítheti és kell is, hogy segítse az elmaradott dolgozó tömegeket, s hogy az elmaradott országok kikerülhetnek fejlődésük mostani szakaszából, amikor majd a Szovjetköztársaságok győzelmes proletariátusa kezet nyujt ezeknek a tömegeknek és támogatni tudja őket.

Ebben a kérdésben a bizottságban meglehetősen élénk viták folytak, nemcsak az általam aláírt tézisekkel kapcsolatban, hanem még inkább Roy elvtárs téziseivel kapcsolatban, amelyeket ő itt védeni fog és amelyekhez egyhangúlag néhány módosítást fogadtunk el.

A kérdés a következőképpen volt feltéve: helyesnek tarthatjuk-e azt az állítást, hogy elkerülhetetlen a nemzetgazdaság fejlődésének tőkés szakasza azoknál az elmaradott népeknél, amelyek most felszabadulnak és amelyeknél most, a háború után, azt tapasztaljuk, hogy a haladás útjára léptek. Mi erre a kérdésre tagadólag válaszoltunk. Ha a győztes forradalmi proletariátus rendszeres propagandát fog köztük folytatni, a szovjet kormányok pedig minden rendelkezésükre álló eszközzel segítségükre sietnek, akkor nem helytálló az a feltevés, hogy a fejlődés tőkés szakasza az elmaradott népeknél elkerülhetetlen. A gyarmatokon és az elmaradott országokban meg kell alakítanunk a harcosok önálló kádereit, a pártszervezeteket, nemcsak haladéktalanul propagandát kell indítani annak érdekében, hogy Paraszttanácsokat szervezzenek

és nemcsak arra kell törekedni, hogy hozzáidomítsák azokat a kapitalizmuselőtti viszonyokhoz, hanem a Kommunista Internacionálénak le kell szegeznie és elméletileg meg kell indokolnia azt a tételt, hogy az előrehaladott országok proletariátusának segítségével az elmaradott országok áttérhetnek a szovjetrendre és bizonyos fejlődésfokokon keresztül — a kommunizmusra, a tőkés fejlődési szakasz elkerülésével.

Hogy ehhez milyen eszközökre van szükség, azt nem lehet előre megmondani. Erre majd a gyakorlati tapasztalatok vezetnek rá bennünket. De annyi bizonyos, hogy a legtávolabbi népek dolgozó tömegei is rokonszenveznek a Szovjetek eszméjével, hogy ezeket a szervezeteket, a Szovjeteket, hozzá kell idomítani a kapitalizmuselőtti társadalmi rend viszonyaihoz, és hogy a kommunista párt ilyenirányú tevékenységének az egész világon haladéktalanul meg kell kezdődnie.

Még azt szeretném megemlíteni, hogy a kommunista pártok forradalmi tevékenységének nemcsak a saját országukban van jelentősége, hanem a gyarmati országokban is, különösen pedig azok között a katonai alakulatok között, amelyeket a kizsákmányoló nemzetek arra használnak fel, hogy engedelmességre szorítsák gyarmataik népeit.

Quelch elvtárs, a Brit Szocialista Párt tagja, beszélt erről bizottságunkban. Azt mondta, hogy az átlagos angol munkás árulásnak tartaná a leigázott népek támogatását az angol uralom elleni felkeléseikben. Az igaz, hogy Anglia és Amerika jingo és soviniszta beállítottságú munkásarisztokráciája igen nagy veszedelmet jelent a szocializmus számára és igen erős támasza a II. Internacionálénak, hogy az ehhez a burzsoá Internacionáléhoz tartozó vezérek és munkások hallatlan árulást követnek el. A II. Internacionálében is tárgyalták a gyarmati kérdést. A Bázeli Kiáltvány is egészen világosan állást foglalt ebben a kérdésben. A II. Internacionále pártjai megigérték, hogy forradalmi módon fognak eljárni, mi azonban nem tapasztaljuk, hogy a II. Internacionále pártjai valóban forradalmi tevékenységet fejtenének ki és segítséget nyujtanának a kizsákmányolt és elnyomott népeknek

a kizsákmányolók elleni felkeléseikben, és, azt hiszem, nem tapasztaljuk ezt azoknak a pártoknak többségénél sem, amelyek kiléptek a II. Internacionáléból és a III. Internacionáléba kívánnak belépni. Ezt mindenki számára hallhatóan ki kell jelentenünk és ezt nem lehet megcáfolni. Meglátjuk, történik-e kísérlet ennek megcáfolására.

Mindezek a megfontolások szolgáltattak alapot határozatainkhoz, amelyek kétségkívül túlságosan hosszúak, de én azt hiszem, hogy ennek ellenére hasznosak lesznek és elő fogják segíteni a nemzeti és gyarmati kérdés terén a valóban forradalmi tevékenység kibontakozását és ennek a tevékenységnek megszervezését, s éppen ez a mi fő feladatunk.

4

BESZÉD A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉBA VALÓ FELVÉTEL FELTÉTELEIRŐL
JÚLIUS 30[46]

Elvtársak, Serrati azt mondta: nálunk még nem találták fel a szenszerométert; ez egy új francia szó, amely az őszinteség mérésére szolgáló műszert jelent — ilyen műszert még nem találtak fel. Nincs is szükségünk ilyen műszerre, de az irányzatok meghatározását mérő műszerrel már rendelkezünk. Serrati elvtárs hibája, amelyről a továbbiak során fogok beszélni, éppen az, hogy nem alkalmazta ezt a régen ismeretes műszert.

Crispien elvtársról csak néhány szót szólok. Nagyon sajnálom, hogy nincs jelen. (Dittmann: „Beteg!") Kár. Az ő beszéde egyike a legfontosabb dokumentumoknak és ez a beszéd pontosan fejezi ki a független szociáldemokrata párt jobbszárnyának politikai vonalát. Nem a személyi körülményekről és egyes esetekről fogok beszélni, hanem azokról az eszmékről, amelyek Crispien beszédében világosan kifejezésre jutottak. Azt hiszem, be fogom tudni bizonyítani, hogy ez a beszéd keresztül-kasul kautskysta beszéd volt, és hogy Crispien elvtársnak ugyanaz a felfogása a proletárdiktatúráról, mint Kautskynak. Az egyik felszólalásra Crispien a következőképpen válaszolt: „A diktatúra nem újdonság, benne van már az erfurti programban." Az erfurti programban szó sincs a proletárdiktatúráról; és a történelem bebizonyította, hogy ez nem véletlenség. Amikor 1902—1903-ban pártunk első programját kidolgoztuk, állandóan előttünk lebegett az erfurti program példája és Plehanov, ugyanaz a Plehanov, aki akkor helyesen azt mondta: „Vagy Bernstein temeti el a szociáldemokráciát, vagy a szociáldemokrácia temeti el Bernsteint" — különösen hangsúlyozta azt a körül-

ményt, hogy ha az erfurti programban nincs szó a proletárdiktatúráról, az elméletileg helytelen, gyakorlatilag pedig nem egyéb, mint az opportunistáknak tett gyáva engedmény. És a mi programunkba a proletárdiktatúra 1903 óta fel van véve[47].

Ha Crispien elvtárs most azt mondja, hogy a proletárdiktatúra nem újdonság és hozzáteszi: „Mi mindig a politikai hatalom meghódításának hívei voltunk", akkor ez nem egyéb, mint a kérdés lényegének megkerülése. Elismerik a politikai hatalom meghódítását, de nem a diktatúrát. Az egész szocialista irodalom, nemcsak a német, hanem a francia és az angol irodalom is, azt bizonyítja, hogy az opportunista pártok vezetői — például Angliában MacDonald — hívei a politikai hatalom meghódításának. Ezek mind, ne vegyék tréfának, őszinte szocialisták, de — ellene vannak a proletariátus diktatúrájának. Mihelyt jó, a kommunista nevet megérdemlő forradalmi pártunk van, a proletárdiktatúrát, a II. Internacionále régi felfogásával ellentétben, propagálni kell. Crispien elvtárs ezt elhomályosította és elkente, s éppen ebben rejlik az az alapvető hiba, amely Kautsky minden hívét jellemzi.

„Mi olyan vezérek vagyunk, akiket a tömegek választottak meg" — folytatja Crispien elvtárs. Ez formális és helytelen szempont, mert hiszen a német függetlenek legutóbbi pártkongresszusán igen világosan láthattuk az irányzatok harcát. Nincs szükség arra, hogy őszinteségmérőt keressünk és tréfálkozzunk ezen a kérdésen, mint Serrati elvtárs tette, ahhoz, hogy megállapíthassuk azt az egyszerű tényt, hogy az irányzatok harca elkerülhetetlenül végbemegy: az egyik irányzatot a forradalmi, újonnan hozzánk csatlakozott munkások, a munkásarisztokrácia ellenfelei képviselik, a másikat a munkásarisztokrácia képviseli, amelynek élén minden civilizált országban a régi vezérek állanak. Crispien elvtárs éppen azt a kérdést hagyta homályban, hogy vajjon a régi vezérek és a munkásarisztokrácia irányzatához csatlakozik-e, vagypedig az új forradalmi munkástömeg irányzatához, amely tömeg szemben áll a munkásarisztokráciával.

Milyen hangon beszél Crispien elvtárs a szakadásról? Azt mondta, hogy a szakadás keserű szükségesség, ami

miatt sokáig bánkódott. Ezt teljesen Kautsky szellemében mondta. Elszakadtak, de kitől? Scheidemanntól? No igen. Crispien azt mondta: „Végrehajtottuk a szakítást." Először is, önök a szakítást túlságosan későn hajtották végre! Ha már erről beszélünk, akkor ezt meg kell mondani. Másodszor pedig, a függetleneknek emiatt nem sírniok kell, hanem azt kell mondaniok: a nemzetközi munkásosztály még a munkásarisztokrácia és az opportunisták jármában van. Ez a helyzet Franciaországban is, Angliában is. Crispien elvtárs a szakadásról nem kommunista módon gondolkozik, hanem teljesen Kautsky szellemében, akinek állítólag nincsen befolyása. Crispien azután a magas munkabérekről kezdett beszélni. Németországban, úgymond, olyanok a viszonyok, hogy a munkások, az orosz munkásokhoz és általában a keleteurópai munkásokhoz képest, meglehetősen jól élnek. A forradalmat, az ő szavai szerint, csak abban az esetben lehet végrehajtani, ha a forradalom „nem túlságosan" rosszabbítja a munkások helyzetét. Kérdezem, megengedhető-e, hogy valaki a kommunista pártban ilyen hangon beszéljen? Ez ellenforradalmi beszéd. Nálunk Oroszországban az életszínvonal vitathatatlanul alacsonyabb, mint Németországban és amikor megvalósítottuk a diktatúrát, ennek az lett a következménye, hogy a munkások még többet éheztek és életszínvonaluk még mélyebbre süllyedt. A munkások győzelme áldozatok nélkül, helyzetük ideiglenes rosszabbodása nélkül lehetetlen. Nekünk a munkásoknak az ellenkezőjét kell mondanunk, mint amit Crispien mondott. Amikor a munkásokat elő akarják készíteni a diktatúrára és a „nem túlságosan" nagy rosszabbodásról beszélnek nekik, elfelejtik a legfontosabbat. Mégpedig azt, hogy a munkásarisztokrácia éppen úgy jött létre, hogy segített „saját" burzsoáziájának imperialista úton meghódítani és fojtogatni az egész világot, hogy ezáltal jobb keresetet biztosítson magának. Ha pedig most a német munkások a forradalom ügyén akarnak munkálkodni, akkor áldozatokat kell hozniok és nem szabad ettől visszariadniok.

Általános világtörténelmi értelemben véve igaz az, hogy az elmaradott országokban holmi kínai kuli nem képes véghezvinni a proletárforradalmat, de egynéhány gazda-

gabb országban, ahol az imperialista rablás következtében könnyebb az élet, azt mondani a munkásoknak, hogy tartaniok kell a „túlságosan nagy" elszegényedéstől, egyenesen ellenforradalmi beszéd. Éppen az ellenkezőjét kell mondani. A munkásarisztokrácia, amely fél az áldozatoktól, amely fél a „túlságosan nagy" elszegényedéstől a forradalmi harc idején, nem tartozhat a párthoz. Máskép a diktatúra lehetetlen, különösen a nyugateurópai országokban.

Mit mond Crispien a terrorról és az erőszakról? Azt mondta, hogy ez két különböző dolog. Talán szociológiai tankönyvekben lehet ilyen megkülönböztetést tenni, de a politikai gyakorlatban, különösen a németországi viszonyok között, lehetetlen. Az olyan emberek ellen, akik úgy járnak el, mint a német tisztek Liebknecht és Rosa Luxemburg meggyilkolásakor, az olyan emberek ellen, akik mint Stinnes és Krupp, megvesztegetik a sajtót — az ilyen emberek ellen kénytelenek vagyunk erőszakot és terrort alkalmazni. Persze nem szükséges előre kihirdetni, hogy feltétlenül terrorhoz fogunk folyamodni; de ha a német tisztek és kappisták olyanok maradnak, mint amilyenek most, ha Krupp és Stinnes olyanok maradnak, mint amilyenek most, akkor a terror alkalmazása elkerülhetetlen. Nemcsak Kautsky, hanem Ledebour és Crispien is teljesen ellenforradalmi szellemben beszélnek az erőszakról és a terrorról. Az a párt, amely ilyen eszmékben leli tetszését, nem vehet részt a diktatúrában, ez világos.

Azután az agrárkérdés következik. Itt Crispien különösen tűzbe jött és kispolgáriasságot szeretett volna ránkbizonyítani; a kisparasztságért tenni valamit a nagy földbirtokosok rovására, ez, úgymond, kispolgári dolog. A nagybirtokosokat ki kell sajátítani, a földet pedig át kell adni a szövetkezeteknek. Ez — vaskalapos álláspont. Még a magasan fejlett országokban, köztük Németországban is éppen elég a latifundium és vannak olyan földek, amelyeket nem nagykapitalista, hanem félfeudális módon művelnek meg; ez utóbbiakból van mit kihasítani a kisparasztok számára, anélkül, hogy ez a gazdaság ártalmára volna. A nagyüzemi termelést meg lehet tartani és emellett mégis lehet adni a kisparasztoknak valamit, ami számukra igen

lényeges. Sajnos, erre nem gondolnak, márpedig a gyakorlatban meg kell csinálni; különben hibát követünk el. Ezt bizonyítja például Vargának (a Magyar Tanácsköztársaság idején az Országos Népgazdasági Tanács népbiztosának) a könyve, aki azt írja, hogy a proletárdiktatúra megvalósítása majdnem semmit sem változtatott meg a magyar faluban, hogy a napszámosok semmit sem vettek észre, a kisparasztság pedig semmit sem kapott. Magyarországon nagy latifundiumok vannak, Magyarországon nagy földterületeken félfeudális gazdaságot folytatnak. Mindig akadnak és kell is hogy akadjanak a nagybirtokoknak olyan részei, amelyekből lehet valamit adni a kisparasztoknak, esetleg nem tulajdonba, de bérletbe, hogy a kis parcellás parasztnak is jusson valami az elkobzott birtokból. Különben a kisparaszt észre sem veszi a különbséget a korábbi viszonyok és a szovjet diktatúra között. Ha a proletár államhatalom nem ezt a politikát fogja folytatni, akkor nem maradhat fenn.

Crispien ugyan azt mondta: „Nem vonhatják kétségbe forradalmi meggyőződésünket", de én azt válaszolom, hogy én az önök forradalmi meggyőződését igenis kétségbe vonom. Nem abban az értelemben vonom kétségbe, hogy önök nem akarnak forradalmi módon cselekedni, hanem abban az értelemben, hogy nem tudnak forradalmi módon gondolkodni. Merem állítani, hogy ha képzett emberekből valamely tetszésszerinti bizottságot választunk és elébe tesszük Kautsky tíz könyvét meg Crispien beszédét, ez a bizottság azt fogja mondani: ez a beszéd keresztül-kasul kautskysta beszéd, elejétől végig Kautsky eszméi hatják át. Crispien érvelésének módszerei keresztül-kasul kautskysta módszerek s akkor Crispien mégis azzal áll elő, hogy „Kautskynak nincs többé semmi befolyása pártunkban". Lehetséges, hogy nincs semmi befolyása azokra a forradalmi munkásokra, akik később csatlakoztak. De teljesen bebizonyítottnak kell venni azt a tényt, hogy Kautsky óriási befolyást gyakorolt és gyakorol mind a mai napig Crispienre, Crispien elvtárs egész gondolatmenetére, valamennyi eszméjére. Ezt Crispien beszéde bizonyítja. Ezért, a szenszerométer, vagyis az őszinteségmérő feltalálása nélkül is elmondhatjuk: Crispien irányzata nem felel meg a

Kommunista Internacionálénak. Amikor ezt mondjuk, az egész Kommunista Internacionále irányzatát határozzuk meg.

Ha Wynkoop és Münzenberg elvtársak elégedetlenségüket fejezték ki amiatt, hogy meghívtuk a Független Szocialista Pártot és beszélünk a képviselőivel, akkor ezt helytelennek tartom. Amikor Kautsky fellép és könyveket ír ellenünk, akkor úgy vitatkozunk vele, mint osztályellenséggel. De amikor itt tárgyalások folytatása céljából megjelenik a Független Szociáldemokrata Párt, amely a forradalmi munkások tömeges csatlakozása következtében nőtt meg, akkor ennek a pártnak a képviselőivel beszélnünk kell, mert ezek a forradalmi munkások egy részét képviselik. A német függetlenekkel, a franciákkal meg az angolokkal nem lehet egycsapásra megegyezésre jutni az Internacionále tekintetében. Wynkoop elvtárs minden egyes beszédével azt bizonyítja, hogy osztja Pannekoek elvtárs majdnem minden tévedését. Wynkoop kijelentette, hogy nem osztja Pannekoek nézeteit, de beszédeivel éppen az ellenkezőjét bizonyítja. Ez ennek a „baloldali" csoportnak a legfőbb hibája, de ez általában a növekedőben levő proletármozgalom hibája. Crispien és Dittmann elvtárs beszédei át meg át vannak itatva burzsoá szellemmel, amellyel nem lehet előkészíteni a proletárdiktatúrát. Ha Wynkoop és Münzenberg elvtárs még tovább megy a Független Szociáldemokrata Párt kérdésében, akkor mi nem vagyunk velük szolidárisak.

Persze, nekünk, mint Serrati mondta, nincs őszinteségmérőnk az emberek jóhiszeműségének kivizsgálására, s mi teljesen egyetértünk azzal, hogy nem az emberek megítéléséről van szó, hanem a helyzet értékeléséről. Sajnálom, hogy Serrati, noha beszélt, nem mondott semmi újat. Az ő beszéde olyasfajta beszéd volt, amilyeneket a II. Internacionáléban is hallottunk.

Serratinak nem volt igaza, amikor azt mondta, hogy „Franciaországban a helyzet nem forradalmi, Németországban forradalmi, Olaszországban forradalmi".

De még abban az esetben is, ha a helyzet ellenforradalmi volna, a II. Internacionále hibát követ el és nagy bűnt vállal magára azzal, hogy vonakodik megszervezni a

forradalmi propagandát és agitációt, mert hiszen még nem forradalmi helyzetben is lehet és kell folytatni forradalmi propagandát: ezt bizonyítja a bolsevikok pártjának egész története. A szocialisták és a kommunisták között éppen az a különbség, hogy a szocialisták nem hajlandók azt tenni, amit mi teszünk, akármilyen is a helyzet, tudniillik — nem hajlandók forradalmi tevékenységet folytatni.

Serrati csupán megismétli azt, amit Crispien mondott. Nem akarjuk azt mondani, hogy ezen vagy azon a napon feltétlenül ki kell zárni Turatit. Ezzel a kérdéssel már foglalkozott a Végrehajtó Bizottság és Serrati azt mondta nekünk: „semmiféle kizárás, hanem párttisztítás." Egyszerűen meg kell mondanunk az olasz elvtársaknak, hogy a Kommunista Internacionále irányának a „L'Ordine Nuovo"* tagjainak iránya felel meg, nem pedig a szocialista párt vezetőinek és parlamenti frakciójuknak jelenlegi többsége. Azt állítják, hogy ezek meg akarják védeni a proletariátust a reakcióval szemben. Csernov, a mensevikek és sokan mások Oroszországban szintén „védik" a proletariátust a reakcióval szemben, ami azonban még nem ok arra, hogy befogadjuk őket magunk közé.

Ezért meg kell mondanunk az olasz elvtársaknak és mindazoknak a pártoknak, amelyeknek van jobbszárnyuk: ennek a reformista tendenciának semmi köze a kommunizmushoz.

Kérjük önöket, olasz elvtársak, hívják össze kongresszusukat és terjesszék azon elő téziseinket és határozatainkat. És én biztos vagyok abban, hogy az olasz munkások a Kommunista Internacionáléban kívánnak maradni.

---

* — „Új Rend". — *Szerk.*

5

BESZÉD A PARLAMENTARIZMUSRÓL
AUGUSZTUS 2

Bordiga elvtárs nyilván az olasz marxisták álláspontját akarta itt védelmezni, mindamellett nem válaszolt egyetlen érvre sem, amelyet más marxisták itt a parlamenti tevékenység mellett felhoztak.

Bordiga elvtárs elismerte, hogy történelmi tapasztalatokat nem lehet mesterségesen előállítani. Az imént mondta, hogy a harcot más területre kell átvinni. Hát nem tudja Bordiga elvtárs, hogy minden forradalmi válságot parlamenti válság kísért? Igaz, azt mondta, hogy a harcot más területre, a Szovjetekbe kell átvinni. De Bordiga maga is elismerte, hogy Szovjeteket nem lehet mesterségesen, bármikor alakítani. Oroszország példája bizonyítja, hogy Szovjeteket csak vagy a forradalom idején, vagy közvetlenül a forradalom előtt lehet szervezni. Még Kerenszkij idején is, a Szovjetek (tudniillik a mensevik Szovjetek) úgy voltak megszervezve, hogy semmiképpen sem válhattak proletárhatalommá. A parlament történelmi fejlődés terméke, amelyet nem törölhetünk ki az életből, amíg nem vagyunk annyira erősek, hogy szétkergessük a polgári parlamentet. A polgári társadalom és a parlamentarizmus ellen csak úgy harcolhatunk, ha az adott történelmi viszonyokból indulunk ki, ha bent vagyunk a polgári parlamentben. Ugyanazt az eszközt, amellyel a burzsoázia él a harcban, a proletariátusnak is fel kell használnia — természetesen egészen más célokkal. Ön nem állíthatja, hogy ez nincs így, ha pedig el akarja vitatni, akkor egyúttal sutba kell dobnia a világ forradalmi eseményeinek tapasztalatait.

Ön azt mondta, hogy a szakszervezetek is opportunista

beállítottságúak, hogy azok is veszedelmet jelentenek; másrészt azonban azt mondta, hogy a szakszervezetekkel kivételt kell tenni, mert a szakszervezetek munkásszervezetek. Ez azonban csak bizonyos fokig helyes. A szakszervezetekben is vannak nagyon elmaradott elemek. A proletarizált kispolgárság egy része, az elmaradott munkások és a kisparasztok — mindezek az elemek valóban azt hiszik, hogy a parlamentben az ő érdekeiket képviselik; ez ellen a parlamentben kifejtett tevékenység útján kell harcolni és tények alapján kell a tömegek elé tárni az igazságot. Az elmaradott tömegeket nem lehet elmélettel meggyőzni, ezeknek tapasztalatokra van szükségük.

Ezt láttuk Oroszországban is. Kénytelenek voltunk egybehívni, már a proletariátus győzelme után, az Alkotmányozó Gyűlést, hogy bebizonyítsuk az elmaradott munkásnak, hogy az Alkotmányozó Gyűléssel semmire sem megy. A két intézmény összehasonlítása céljából a Szovjeteket konkrétan szembe kellett állítanunk az Alkotmányozó Gyűléssel és be kellett bizonyítanunk az elmaradott munkásnak, hogy a Szovjetek jelentik az egyetlen megoldást.

Souchy elvtárs, forradalmi szindikalista, ugyanezekért az elméletekért szállt síkra, de a logika nem az ő oldalán áll. Ő megmondta, hogy nem marxista, ezért ez magától értetődik. De ha ön, Bordiga elvtárs, azt állítja, hogy ön marxista, akkor öntől több logikát lehet követelni. Tudni kell, hogy milyen módon lehet szétzúzni a parlamentet. Ha ön ezt végre tudja hajtani fegyveres felkelés útján minden országban, az nagyon jó dolog. Önök tudják, hogy mi Oroszországban nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is bizonyságot tettünk arról, hogy szét akarjuk zúzni a polgári parlamentet. De önök szem elől tévesztették azt a tényt, hogy ez lehetetlen meglehetősen hosszadalmas előkészítés nélkül és hogy a legtöbb országban még lehetetlen egyetlen csapással szétzúzni a parlamentet. A parlament szétzúzása érdekében kénytelenek vagyunk a parlamentben harcolni. Azokat a feltételeket, amelyek a modern társadalom osztályainak politikai vonalát meghatározzák, önök forradalmi akaratukkal helyettesítik s ezért elfelejtik, hogy nekünk ahhoz, hogy Oroszországban szétzúzhassuk a polgári parlamentet, előbb egybe kellett hívnunk az Alkot-

mányozó Gyűlést, méghozzá győzelmünk után. Ön azt mondta: „Az igazság az, hogy az orosz forradalom olyan példa, amely nem felel meg a nyugateurópai viszonyoknak." De ön egyetlen nyomós érvet sem hozott fel, hogy ezt nekünk bebizonyíthassa. Mi átestünk a polgári demokrácia időszakán. Mi gyorsan mentünk át ezen a szakaszon, abban az időben, amikor kénytelenek voltunk agitálni az Alkotmányozó Gyűlés választásaiért. És később, amikor a munkásosztály számára már lehetővé vált a hatalom megragadása, a parasztság még hitt a polgári parlament szükségességében.

Nekünk számolnunk kellett ezekkel az elmaradott elemekkel, ki kellett írnunk a választásokat és a példa, a tények erejével kellett a tömegek elé tárnunk, hogy ez az Alkotmányozó Gyűlés, amelyet a legnagyobb általános ínség idején választottak, nem fejezi ki az elnyomott osztályok vágyait és követeléseit. Ezzel a Szovjethatalom és a burzsoá hatalom közti konfliktus teljesen világossá vált nemcsak előttünk, a munkásosztály élcsapata előtt, hanem a parasztság óriási többsége, a kistisztviselők, a kispolgárság stb. előtt is. Minden tőkés országban vannak a munkásosztálynak olyan elmaradott elemei, akik meg vannak győződve arról, hogy a parlament a nép igazi képviselője és nem látják, hogy ott nem tiszta eszközöket vesznek igénybe. Azt mondják, hogy a parlament olyan eszköz, amelynek segítségével a burzsoázia félrevezeti a tömegeket. De ezt az érvet önök ellen kell fordítani és az tényleg az önök tézisei ellen fordul. Hogyan fogják felfedni a valóban elmaradott, a burzsoázia által félrevezetett tömegek előtt a parlament igazi jellegét? Ha nem mennek be a parlamentbe, ha a parlamenten kívül maradnak, hogyan fogják leleplezni az egyik vagy a másik parlamenti manővert, az egyik vagy a másik párt álláspontját? Ha önök marxisták, el kell ismerniök, hogy a tőkés társadalom osztályainak kölcsönös viszonya és a pártok kölcsönös viszonya szorosan összefügg egymással. Ismétlem, hogyan mutatják ki mindezt, ha nem lesznek bent a parlamentben, ha lemondanak a parlamenti tevékenységről? Az orosz forradalom története világosan megmutatta, hogy a munkásosztály, a parasztság és a kistisztviselők széles tömegeit semmiféle

érvvel nem lehetett volna meggyőzni, ha nem győződtek volna meg saját tapasztalataik alapján.

Itt azt mondták, hogy sok időt veszítünk azzal, hogy résztveszünk a parlamenti harcban. El lehet-e képzelni akármilyen más intézményt, amelyben minden osztály olyan mértékben venne részt, mint a parlamentben? Ilyesmit nem lehet mesterségesen előidézni. Ha minden osztály belesodródik a parlamenti harcba, ez azért van, mert a parlamentben osztályérdekek és osztálykonfliktusok tükröződnek vissza. Ha lehetséges volna mindenütt egycsapásra megszervezni, tegyük fel, a döntő általános sztrájkot, hogy egycsapásra megdöntsük a kapitalizmust, akkor a forradalom különböző országokban már végbement volna. De számolni kell a tényekkel, márpedig a parlament az osztályharc színtere. Bordiga elvtársnak és azoknak, akik az ő álláspontján vannak, kötelességük megmondani a tömegeknek az igazat. Németország a legjobb példája annak, hogy a parlamentben lehetséges kommunista frakció, s ezért önöknek nyiltan meg kell mondaniok a tömegeknek: túlságosan gyengék vagyunk ahhoz, hogy erős szervezettel rendelkező pártot alakítsunk. Ez volna az igazság, amit meg kellene mondani. De ha önök beismernék a tömegek előtt gyengeségüket, a tömegek nem az önök híveivé, hanem az önök ellenfeleivé, a parlamentarizmus híveivé válnának.

Ha önök azt mondják: „Munkás elvtársak, mi annyira gyengék vagyunk, hogy nem tudunk létrehozni egy olyan, eléggé fegyelmezett pártot, amely kényszeríteni tudná a képviselőket, hogy alávessék magukat a pártnak", akkor a munkások otthagyják önöket, mert azt mondják majd magukban: „Hogyan építjük fel a proletariátus diktatúráját ilyen gyenge emberekkel?"

Önök nagyon naívak, ha azt hiszik, hogy a proletariátus győzelme napján az értelmiség, a középosztály és a kispolgárság kommunistává lesz.

Ha önök mentesek ettől az illúziótól, akkor már most elő kell készíteniök a proletariátust arra, hogy keresztülvigye a maga vonalát. Az állami munka egyetlen területén sem találnak kivételt ez alól a szabály alól. A forradalom másnapján mindenütt látni fognak opportunista ügyvédeket, akik kommunistáknak nevezik magukat, kispol-

gárokat, akik nem ismerik el sem a kommunista párt, sem a proletárállam fegyelmét. Ha nem készítik elő a munkásokat egy olyan, valóban fegyelmezett párt megteremtésére, amely valamennyi tagját kényszeríti arra, hogy alávesse magát a pártfegyelemnek, akkor sohasem fogják előkészíteni a proletariátus diktatúráját. Én azt gondolom, hogy ezért nem akarják önök elismerni, hogy igen sok új kommunista pártot éppen gyengesége késztet arra, hogy elvesse a parlamenti munkát. Meg vagyok győződve arról, hogy a valóban forradalmi munkások óriási többsége minket fog követni és az önök antiparlamentarista tézisei ellen fog állást foglalni.

6

BESZÉD A BRIT MUNKÁSPÁRTBA VALÓ BELÉPÉSRŐL AUGUSZTUS 6[48]

Elvtársak, Gallacher elvtárs azzal kezdte beszédét, hogy sajnálkozását fejezte ki afölött, hogy mi itt kénytelenek vagyunk századszor és ezredszer hallani azokat a frázisokat, amelyeket MacLean elvtárs és más angol elvtársak beszédekben, ujságokban és folyóiratokban már ezerszer elismételtek. Azt hiszem, efölött nem kell sajnálkoznunk. A régi Internacionálénak az volt a módszere, hogy az efféle kérdések megoldását az érdekelt országok egyes pártjaira bízta. Ez gyökerében hibás volt. Könnyen lehetséges, hogy nem ismerjük egészen pontosan az egyes pártokban fennálló viszonyokat, de itt a kommunista párt taktikájának elvi megindokolásáról van szó. Ez nagyon fontos és nekünk itt a III. Internacionále nevében világosan ki kell fejtenünk a kommunista álláspontot.

Legelőször is szeretném megemlíteni azt a kis pontatlanságot, amely MacLean elvtársnál becsúszott és amellyel nem lehet egyetérteni. MacLean elvtárs a Munkáspártot a trade-unionista mozgalom politikai szervezetének nevezi. Később megismételte, hogy a Munkáspárt „a szakszervezeti mozgalom politikai kifejezése". Ezt a véleményt több ízben olvastam a Brit Szocialista Párt lapjában. Ez nem igaz és részben — bizonyos tekintetben egészen jogos — ellenzésre talál az angol forradalmi munkások részéről. Valóban, az olyan fogalmak, mint „a trade-unionista mozgalom politikai szervezete" vagy ennek a mozgalomnak „politikai kifejezése" — hibás fogalmak. Persze, a Munkáspárt legnagyobbrészt munkásokból áll. De az, hogy valamely párt valóban politikai munkáspárt-e vagy sem, nemcsak attól függ, hogy munkásokból áll-e, hanem attól

is, hogy ki vezeti és mi a tartalma akcióinak és politikai taktikájának. Csakis ez az utóbbi határozza meg, hogy valóban a proletariátus politikai pártjával van-e dolgunk. Ebből az egyedül helyes szempontból nézve a Munkáspárt keresztül-kasul burzsoá párt, hiszen ha munkásokból áll is, reakciósok vezetik — a legrosszabb reakciósok, akik teljesen a burzsoázia szellemében járnak el; a Munkáspárt — a burzsoázia szervezete, amelynek az a rendeltetése, hogy az angol Noskék és Scheidemannok segítségével rendszeresen becsapja a munkásokat.

De felmerült itt egy másik szempont is, amelyet Sylvia Pankhurst elvtársnő és Gallacher elvtárs védelmez, és amelyből kitűnik véleményük ezzel a kérdéssel kapcsolatban. Mi volt a tartalma Gallacher és sok barátja beszédeinek? Ők azt mondják nekünk: nem vagyunk eléggé egybekapcsolódva a tömegekkel, de nézzék meg a Brit Szocialista Pártot, az mindeddig még rosszabbul áll a tömegkapcsolatok dolgában, az nagyon gyenge. És Gallacher elvtárs itt elmondta nekünk, hogy ő és elvtársai valóban kitűnően megszervezték a forradalmi mozgalmat Glasgow-ban, Skóciában, hogy ők a háború alatt taktikailag nagyon jól manővereztek, hogy milyen ügyesen támogatták a kispolgári pacifista Ramsay MacDonaldot és Snowdent, amikor ezek Glasgow-ba utaztak, és hogy e támogatás révén nagy tömegmozgalmat szerveztek a háború ellen.

A mi célunk éppen az, hogy ezt a pompás új forradalmi mozgalmat, amelyet Gallacher elvtárs és barátai képviselnek, igazi kommunista, vagyis marxista taktikával bevigyük a kommunista pártba. Ez most a feladatunk. Egyrészt a Brit Szocialista Párt túlságosan gyenge és nem tud olyan agitációt folytatni a tömegek között, amilyet kellene; másrészt vannak fiatal forradalmi elemeink, akiket Gallacher elvtárs itt olyan jól képvisel és akik, jóllehet kapcsolatban vannak a tömegekkel, nem alkotnak politikai pártot, s ebben az értelemben még gyengébbek, mint a Brit Szocialista Párt és egyáltalán nem tudják megszervezni politikai munkájukat. Ebben a helyzetben egészen nyiltan meg kell mondanunk véleményünket a helyes taktikáról. Amikor Gallacher elvtárs a Brit Szocialista Pártról szólva azt mondta, hogy az „reménytelenül reformista“ (hope-

lessly reformist), kétségtelenül túlzott. De az általunk itt hozott valamennyi határozat közös értelme és tartalma teljesen félreérthetetlenül mutatja, hogy mi a Brit Szocialista Párt taktikájának ebben a szellemben történő megváltoztatását követeljük és Gallacher barátainak egyedüli helyes taktikája az lesz, ha haladéktalanul belépnek a kommunista pártba abból a célból, hogy taktikáját az itt hozott határozatok szellemében megváltoztassák. Ha önöknek olyan sok hívük van, hogy Glasgow-ban tömeggyűléseket tudnak rendezni, akkor önöknek nem lesz nehéz tízezernél is több munkást bevinni a pártba. A Brit Szocialista Párt legutóbbi kongresszusa, amelyet 3—4 nappal ezelőtt tartottak Londonban, elhatározta, hogy a párt nevét kommunista pártra változtatja és programjába felvett egy pontot, amely szerint részt vesz a parlamenti választásokon és belép a Munkáspártba. A kongresszuson tízezer szervezett tag volt képviselve. A skóciai elvtársaknak ezért egyáltalán nem volna nehéz bevonni ebbe a „Nagybritannia Kommunista Pártjába" több mint tízezer olyan forradalmi munkást, akik jobban ismerik a tömegek közötti munka művészetét, és ezen az úton a sikeresebb agitációval a forradalmibb fellépés szellemében megváltoztatni a Brit Szocialista Párt régi taktikáját. Sylvia Pankhurst elvtársnő a bizottságban több ízben hangoztatta, hogy Angliában szükség van „baloldaliakra". Én persze azt feleltem, hogy ez teljesen helyes, csak nem szabad a „baloldaliság" túlzásába esni. Azt mondotta továbbá, hogy „Mi jobb úttörők vagyunk, de egyelőre inkább csak lármázunk (noisy)". Ezt én a szónak egyáltalán nem rossz, hanem jó értelmében fogom fel — hogy jobban tudnak folytatni forradalmi agitációt. Ezt mi értékeljük és ezt értékelnünk is kell. Ezt kifejezésre juttattuk valamennyi határozatunkban, hiszen mi mindig hangsúlyozzuk, hogy valamely pártot akkor és csakis akkor ismerhetünk el munkáspártnak, ha valóban egybe van kapcsolódva a tömegekkel és harcol a régi, keresztül-kasul rothadt vezérek ellen, mind a jobbszárnyon álló soviniszták, mind pedig azok ellen a vezérek ellen, akik felemás álláspontot foglalnak el, mint például a jobboldali függetlenek Németországban. Mi ezt határozatainkban tízszer és még annál is többször leszögeztük és

megismételtük, és ez éppen azt jelenti, hogy követeljük a régi párt átalakítását olyan értelemben, hogy szorosabb kapcsolatot létesítsen a tömegekkel.

Sylvia Pankhurst még megkérdezte: „Megengedhető-e, hogy a kommunista párt belépjen egy másik politikai pártba, amely tagja a II. Internacionálénak?" És azt felelte, hogy ez lehetetlen. Tekintetbe kell vennünk, hogy az Angol Munkáspárt egészen sajátságos helyzetben van: ez a párt nagyon sajátságos párt, vagy helyesebben, egyáltalán nem is párt a szó mindennapi értelmében. A különféle szakszervezetek tagjaiból áll, jelenleg körülbelül négymillió tagja van, és elegendő szabadságot biztosít a kebelébe tartozó politikai pártoknak. Ilyenformán ebben a pártban az angol munkások óriási tömege van, amelyet pórázon vezetnek a legrosszabb burzsoá elemek, a Scheidemann-nál, Noskenál és a hasonszőrű uraknál is rosszabb szociálárulók. De ugyanakkor a Munkáspárt megengedi, hogy soraihoz tartozzék a Brit Szocialista Párt, és hogy ez az utóbbi saját sajtószervekkel rendelkezzék, amelyekben ugyanannak a Munkáspártnak a tagjai szabadon és nyiltan kijelenthetik, hogy a párt vezérei szociálárulók. MacLean elvtárs pontosan idézte a Brit Szocialista Párt efféle kijelentéseit. Jómagam is igazolhatom, hogy a Brit Szocialista Párt „Call"* c. lapjában olvastam, hogy a Munkáspárt vezérei — szociálpatrióták és szociálárulók. Ez azt jelenti, hogy egy olyan pártnak, amely a Munkáspárthoz tartozik, nemcsak arra van lehetősége, hogy élesen bírálja, hanem arra is, hogy nyiltan és pontosan néven nevezze a régi vezéreket, és megmondja róluk, hogy szociálárulók. Nagyon sajátságos helyzet az, amikor egy párt, amely a munkások óriási tömegeit egyesíti olyanformán, mintha politikai párt volna, mégis kénytelen teljes szabadságot biztosítani tagjainak. MacLean elvtárs itt rámutatott arra, hogy a Munkáspárt kongresszusán az ottani Scheidemannok kénytelenek voltak nyiltan felvetni a III. Internacionáléba való belépés kérdését, a helyi szervezetek és a párt szekciói pedig kénytelenek voltak megvitatni ezt a kérdést. Ilyen körülmé-

* — „Felhívás". — *Szerk.*

nyek között hiba volna, ha nem lépnének be ebbe a pártba.

Pankhurst elvtársnő egy magánbeszélgetés során kijelentette nekem: „Ha igazi forradalmárok leszünk és belépünk a Munkáspártba, ezek az urak ki fognak zárni bennünket." De hiszen ez egyáltalán nem volna rossz. Határozatunk kimondja, hogy támogatjuk a belépést, ha a Munkáspárt kellően biztosítja a kritika szabadságát. Ebben a pontban mindvégig következetesek vagyunk. MacLean elvtárs még hangsúlyozta, hogy Angliában most olyan sajátságos viszonyok alakultak ki, amelyek között a politikai párt, ha akarja, forradalmi munkáspárt maradhat annak ellenére, hogy egy négymillió tagot számláló sajátságos munkásszervezettel lesz kapcsolatban, amely félig szakszervezet, félig politikai szervezet és amelyet burzsoá vezérek vezetnek. Ilyen viszonyok között igen nagy hiba volna a legjobb forradalmi elemek részéről, ha nem követnének el minden tőlük telhetőt annak érdekében, hogy bentmaradjanak ebben a pártban. Hadd zárják ki önöket Thomas úrék és más szociálárulók, akiket önök így neveznek. Ez nagyon jó hatással lesz majd az angol munkások tömegeire.

Az elvtársak hangsúlyozzák, hogy a munkásarisztokrácia Angliában erősebb, mint bármely más országban. Ez valóban így van. Hiszen a munkásarisztokrácia ott nem évtizedekre, hanem évszázadokra tekinthet vissza. Ott a burzsoázia, amelynek sokkal nagyobb tapasztalata — demokratikus tapasztalata — van, értett ahhoz, hogy lekenyerezzen bizonyos munkásokat és ezekből egy nagy réteget alakítson ki, amely Angliában nagyobb, mint más országokban, de azért mégsem olyan túlságosan nagy a széles munkástömegekhez képest. Ez a réteg keresztülkasul burzsoá előítéletekkel van átitatva és határozottan burzsoá reformista politikát folytat. Így Írországban kétszázezer angol katona van, akik szörnyű terrorral elnyomják az íreket. Az angol szocialisták nem folytatnak közöttük forradalmi propagandát. Mi viszont határozatainkban világosan rámutattunk arra, hogy csak azokat az angol pártokat ismerjük el a Kommunista Internacionále tagjainak, amelyek igazi forradalmi propagandát folytatnak az

angol munkások és katonák között. Hangsúlyozom, hogy sem itt, sem a bizottságokban nem találkoztunk ellenvéleménnyel ezzel kapcsolatban.

Gallacher elvtárs és Sylvia Pankhurst elvtársnő nem tagadhatja ezt. Nem tudják megcáfolni, hogy a Brit Szocialista Párt, ha bentmarad a Munkáspárt soraiban, elegendő szabadságot fog élvezni ahhoz, hogy megírhassa, hogy a Munkáspártnak ezek meg ezek a vezérei árulók; hogy ezek a régi vezérek a burzsoázia érdekeit képviselik; hogy a burzsoázia ügynökei a munkásmozgalomban; ez szóról-szóra igaz. Amikor a kommunisták ilyen szabadságot élveznek, akkor — ha számolni akarnak a világ forradalmárainak, és nemcsak az orosz forradalomnak tapasztalataival, mert hiszen mi itt nem orosz, hanem nemzetközi kongresszuson vagyunk — kötelesek belépni a Munkáspártba. Gallacher elvtárs gúnyolódott azon, hogy az adott esetben mi a Brit Szocialista Párt befolyása alá kerültünk. Nem, minket a legkülönbözőbb országok forradalmainak tapasztalatai győztek meg erről. Azt hisszük, hogy ezt meg kell mondanunk a tömegeknek. Az Angol Kommunista Pártnak meg kell őriznie a szükséges szabadságot ahhoz, hogy leleplezhesse és bírálhassa a munkások árulóit, akik sokkal erősebbek Angliában, mint más országokban. Ezt nem nehéz megérteni. Helytelen Gallacher elvtársnak az az állítása, hogy ha állást foglalunk a Munkáspártba való belépés mellett, ezzel eltaszítjuk magunktól az angol munkásság legjobb elemeit. Ezt a gyakorlatban kell kipróbálnunk. Meg vagyunk győződve arról, hogy határozatainkat és döntéseinket, amelyeket a kongresszus hozni fog, közölni fogják valamennyi angol forradalmi szocialista ujságban és hogy valamennyi helyi szervezetnek és szekciónak módjában lesz azokat megvitatni. Határozataink tartalma napnál világosabban tanusítja, hogy mi a munkásosztály forradalmi taktikájának képviselői vagyunk minden országban és hogy célunk a harc a régi reformizmus és opportunizmus ellen. Az események azt mutatják, hogy taktikánk csakugyan legyőzi a régi reformizmust. És akkor a munkásosztály legkiválóbb forradalmi elemei, akik elégedetlenek a fejlődés lassú menetével, amely Angliában talán még lassúbb, mint más országokban, egytől-egyig

csatlakoznak majd hozzánk. A lassú fejlődés annak következménye, hogy az angol burzsoáziának módjában áll jobb feltételeket teremteni a munkásarisztokrácia számára, s ezzel feltartóztatni Angliában a forradalmi mozgalmat. Ezért az angol elvtársaknak nemcsak a tömegek forradalmasítására kell törekedniök, amit nagyszerűen végeznek (Gallacher elvtárs ezt bebizonyította), hanem ugyanakkor arra is, hogy megteremtsék a munkásosztály igazi forradalmi pártját. Sem Gallacher elvtárs, sem Sylvia Pankhurst elvtársnő, akik itt mindketten felszólaltak, nem tartoznak még a forradalmi kommunista párthoz. Egy olyan gyönyörű proletárszervezet, mint a shop steward-oké, mindeddig nem tartozik még politikai párthoz. Ha önök politikailag fognak szervezkedni, akkor meglátják majd, hogy taktikánk a legutóbbi évtizedek helyesen értelmezett politikai fejlődésén alapul és hogy igazi forradalmi pártot csak akkor lehet teremteni, ha a párt felöleli a forradalmi osztály legjobb elemeit és minden lehetőséget megragad a reakciós vezérek elleni harcra ott, ahol azok fellépnek.

Ha az angol kommunista párt azzal kezdi, hogy forradalmi módon lép fel a Munkáspártban és ha Henderson úrék kénytelenek lesznek kizárni ezt a pártot, az a kommunista, mégpedig a forradalmi kommunista mozgalom nagy győzelme lesz Angliában.

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK

Sztálinnak

A Politikai Irodában az imént osztottuk fel a frontokat, hogy Ön kizárólag Vrangellal foglalkozzék. A felkelésekkel, különösen a kubáni, továbbá a szibériai felkelésekkel kapcsolatban Vrangel óriási veszéllyé válik és a Központi Bizottságon belül erősödik az a törekvés, hogy haladéktalanul kössünk békét a burzsoá Lengyelországgal. Nagyon kérem Önt, hogy figyelmesen mérlegelje a Vrangellal kapcsolatos helyzetet és közölje véleményét[49]. A Főparancsnokkal megegyeztem, hogy több lőszert, erősítést és repülőgépet ad Önnek. Dzerzsinszkij, barátaival karöltve, lengyel forradalmi bizottságot alakított és kiáltványt adott ki.

Lenin

A megírás ideje: 1920 augusztus 2.
Először 1945-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XXXV. kötetében jelent meg.

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK

Sztálinnak

Holnap este hat órára van kitűzve a Központi Bizottság plénumának ülése. Igyekezzék addig elküldeni véleményét a Bugyonnijnál felmerült nehézségek[50], továbbá a Vrangel-fronton felmerült nehézségek jellegéről és katonai kilátásainkról ezen a két fronton. Fontos politikai döntések függhetnek az Ön véleményétől.

Lenin

A megírás ideje: 1920 augusztus 4.
Először 1942-ben jelent meg.

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK[51]

Sztálinnak

Az imént kaptam meg a londoni szovjet küldöttség elnökének táviratát. Anglia megijedt az általános sztrájktól és Lloyd George kijelentette, hogy Lengyelországnak a lefegyverzést, a fegyvereknek a munkások kezébe adását, a földet stb. magukbanfoglaló fegyverszüneti feltételek elfogadását tanácsolja. Győzelmünk nagy és akkor lesz a legteljesebb, ha egészen megsemmisítjük Vrangelt. Mi itt mindent elkövetünk. Legyen ön is azon, hogy a mostani csapással az egész Krimet elfoglalja, ha törik, ha szakad. Most minden ettől függ. A lengyelek húzzák-halasztják a dolgot és nem érkeztek meg a kitűzött időre. Számunkra ez a lehető legelőnyösebb.

Lenin

A megírás ideje: 1920 augusztus 11.
Először 1942-ben jelent meg.

LEVÉL AZ OSZTRÁK KOMMUNISTÁKHOZ[52]

Az Osztrák Kommunista Párt elhatározta, hogy bojkottálja a burzsoá-demokratikus parlament választásait. A Kommunista Internacionále nemrégen befejeződött II. kongresszusa helyes taktikának ismerte el a kommunistáknak a polgári parlamentek választásaiban és ezekben a parlamentekben való *részvételét.*

Az Osztrák Kommunista Párt küldötteinek jelentései alapján nem kételkedem abban, hogy a párt a Kommunista Internacionále határozatát fölébe fogja helyezni a pártok egyike által hozott határozatnak. Az is aligha lehet kétséges, hogy az osztrák szociáldemokraták, a szocializmusnak ezek az árulói, akik átpártoltak a burzsoázia oldalára, kárörömet fognak érezni a Kommunista Internacionále határozatával kapcsolatban, amely ellentmond az Osztrák Kommunista Párt bojkottista határozatának. De az olyan urak kárörömére, amilyenek az osztrák szociáldemokraták, a Scheidemannok, Noskék, Albert Thomasok és Gompersek fegyvertársai, az öntudatos munkások természetesen rá sem hederítenek. Renner úrék lakájkodása a burzsoázia előtt eléggé leleplezte önmagát és a világ minden országában egyre jobban növekszik és szélesedik a munkások felháborodása a II., vagy sárga Internacionále hősei ellen.

Az osztrák szociáldemokrata urak a polgári parlamentben, mint „munkájuk" minden területén, egészen saját sajtójukig, kispolgári demokraták módjára viselkednek, akik csak jellemtelen ingadozásra képesek és teljes mértékben függenek a tőkésosztálytól. Mi, kommunisták,

azért megyünk be a polgári parlamentbe, hogy ezt a keresztül-kasul rothadt kapitalista intézményt, amelyben becsapják a munkásokat és a többi dolgozót, felhasználjuk arra, hogy szószékéről leleplezzük a csalást.

Az osztrák kommunistáknak a polgári parlamentben való részvétel ellen felhozott egyik érve valamelyest figyelmesebb vizsgálatot érdemel. Ez az érv így hangzik:

„A parlamentnek csak mint agitációs szószéknek van jelentősége a kommunisták szempontjából. Nekünk Ausztriában, mint agitációs szószék, itt van a Munkástanács. Ezért mondunk le a polgári parlamentben való részvételről. Németországban nincs olyan Munkástanács, amelyet komolyan lehetne venni. A német kommunisták ezért más taktikát követnek."

Én ezt az érvet helytelennek tartom. Amíg még nem vagyunk képesek szétkergetni a polgári parlamentet, kívülről is, belülről is kell dolgoznunk ellene. Amíg csak valamennyire is jelentékeny számú dolgozó — nemcsak proletár, hanem félproletár és kisparaszt is — még hisz azokban a burzsoá-demokratikus eszközökben, amelyekkel a burzsoázia becsapja a munkásokat, ezt a csalást *éppen arról a szószékről* kell lelepleznünk, amelyet a munkások és különösen a nem-proletár dolgozó tömegek elmaradott rétegei a leglényegesebbnek tekintenek, amelynek a legnagyobb tekintélye van előttük.

Amíg mi, kommunisták, még nem vagyunk képesek arra, hogy megragadjuk az államhatalmat és csak a dolgozókkal, a burzsoázia ellen, keresztülvigyük a *dolgozók* Szovjetjeinek választásait, amíg még a burzsoázia rendelkezik az államhatalommal és a lakosság különböző rétegeit szólítja fel a választásokra, addig kötelesek vagyunk részt venni a választásokon azért, hogy agitációt fejtsünk ki a dolgozók összessége és nem csupán a proletárok között. Amíg a polgári parlamentben becsapják a munkásokat, „demokratikus" frázisokkal leplezve a pénzügyi szélhámosságokat és a megvesztegetés legkülönbözőbb fajtáit (a burzsoázia az írók, a képviselők és az ügyvédek stb. meg-

vesztegetésének különösen „finom" fajtáját sehol sem kultiválja olyan nagy méretekben, mint a polgári parlamentben) — addig nekünk, kommunistáknak, kötelességünk éppen ebben az intézményben, amely állítólag a *nép akaratát fejezi ki*, valójában azonban a *népnek a gazdagok által való becsapását* leplezi, irgalmatlanul lerántani a leplet a csalárdságról, kötelességünk mindig és minden egyes olyan esetet leleplezni, amikor a Rennerek és Tsaik átpártolnak a tőkések oldalára a munkások ellen. A polgári pártok és frakciók között fennálló viszonyok a leggyakrabban éppen a parlamentben mutatkoznak meg és tükrözik a burzsoá társadalom osztályai közötti viszonyokat. Ezért éppen a polgári parlamentben, belülről kell nekünk, kommunistáknak, megmagyaráznunk, mi az *igazság* az osztályok és a pártok viszonyát, a földbirtokosok és a béresek, a gazdagparasztok és a szegényparasztság, a nagytőke és az alkalmazottak, illetve kistulajdonosok stb. viszonyát illetően.

Mindezt tudnia *kell* a proletariátusnak, hogy megérthesse a tőke minden aljas és körmönfont mesterkedését, hogy befolyásolhassa a kispolgári tömegeket, a nemproletár dolgozó tömegeket. E nélkül a „tudomány" nélkül a proletariátus nem tud sikeresen megbírkózni a *proletárdiktatúra* feladataival, hiszen a burzsoázia új hadállásából (a megdöntött osztály hadállásából) más formákban, más területeken akkor is folytatni fogja a parasztok butításának, az alkalmazottak megvesztegetésének és megfélemlítésének politikáját, önző és mocskos törekvéseit továbbra is „demokratikus" frázisokkal fogja leplezni.

Nem. Az osztrák kommunisták nem ijednek meg Rennerék és a burzsoázia hozzájuk hasonló lakájainak kárörömétől. Az osztrák kommunisták nem félnek nyiltan és köntörfalazás nélkül kiállni azzal, hogy elismerik a nemzetközi proletárfegyelmet. Büszkék vagyunk arra, hogy a munkások felszabadulásukért folytatott harcának nagy kérdéseit úgy oldjuk meg, hogy alávetjük magunkat a forradalmi proletariátus nemzetközi fegyelmének, számításba vesszük a különböző országok munkásainak tapasztalatait, számolunk tudásukkal, akaratukkal, és ilyenformán a gyakorlatban (nem pedig szóban, mint a Renne-

rek, Fritz Adlerek és Otto Bauerek) valósítjuk meg a világkommunizmusért folytatott munkás osztályharc egységét.

N. Lenin

1920 augusztus 15.

Megjelent német nyelven, 1920 augusztus 31-én, a „Die Rote Fahne" (Bécs) 396. számában.

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSA

Augusztus 7-én végetért a Kommunista Internacionále II. kongresszusa. Csak nemrég telt el egy esztendő az Internacionále megalapítása óta és e rövid idő alatt óriási, döntő sikereket értünk el.

Egy évvel ezelőtt, az I. kongresszuson, csupán kitűztük a kommunizmus zászlaját, hogy e körül tömörüljenek a forradalmi proletariátus erői; háborút üzentünk a Második, a sárga Internacionálénak, amely a szociálárulókat egyesíti, akik a proletariátus ellen fordulva a burzsoázia oldalára pártoltak át és akik a kapitalistákkal vannak szövetségben a munkásforradalom ellen.

Hogy milyen óriási sikereket értünk el egy év alatt, az többek között abból is látható, hogy a munkástömegek rokonszenvének növekedése a kommunizmus iránt a II. Internacionáléból való kilépésre kényszerítette a hozzá tartozó legfontosabb európai és amerikai pártokat: a francia szocialista pártot, a német és az angol „független" pártot és az amerikai szocialista pártot.

A forradalmi munkások legjobb képviselői már a világ valamennyi országában a kommunizmus, a Szovjethatalom, a proletárdiktatúra mellé állottak. Európa és Amerika valamennyi haladottabb országában van már kommunista párt, vagy népes kommunista csoport. És az augusztus 7-én befejeződött kongresszuson már nemcsak a proletárforradalom élenjáró hirdetői tömörültek, hanem a proletártömegekkel kapcsolatban levő erős és hatalmas szervezetek küldöttei is. A forradalmi proletariátus világhadserege áll most a kommunizmus mellett, ez jutott szervezethez és világos, szabatos, részletes akcióprogramhoz a lezajlott kongresszuson.

A kongresszus visszautasította azoknak a pártoknak a Kommunista Internacionále soraiba való azonnali felvételét, amelyekben még bentmaradtak a „mensevizmus", a szociálárulás, az opportunizmus befolyásos képviselői, mint amilyenek a II., a sárga Internacionáléból kilépett fentemlített pártok.

A kongresszus egész sor teljesen szabatos határozatban elzárta az opportunizmus bármilyen formában történő behatolásának útját, s az opportunizmussal való feltétlen szakítást követelte. És a kongresszuson közölt, kétségbevonhatatlan adatok megmutatták, hogy a munkástömegek velünk vannak, hogy az opportunistákat most teljesen le fogjuk győzni.

A kongresszus kijavította azokat a hibákat, amelyeket egyes országokban olyan kommunisták követtek el, akik mindenáron „balra" akartak menni, akik tagadták, hogy feltétlenül dolgozni kell a polgári parlamentekben, a reakciós szakszervezetekben, mindenütt, ahol milliónyi olyan munkás van, akiket még félrevezetnek a kapitalisták és ezeknek a munkásság soraiból kikerült lakájai, azaz a Második, a sárga Internacionále tagjai.

A kongresszus az egész világ kommunista pártjainak olyan zárt egységét és fegyelmét teremtette meg, amely soha azelőtt nem létezett és amely lehetővé teszi a munkásforradalom élcsapatának, hogy mérföldes léptekkel haladjon előre nagy célja, a tőke igájának lerázása felé.

A kongresszus, az egyidejűleg rendezett nemzetközi munkásnő-konferencia útján, meg fogja szilárdítani a kommunista nőmozgalommal való kapcsolatot.

A keleti, a gyarmati és az elmaradott országokból, amelyeket oly kegyetlenül fosztogat, sanyargat és leigáz a rabló nemzetek „civilizált" szövetsége, a kommunista csoportok és pártok szintén elküldték képviselőiket a kongresszusra. Az előrehaladott országok forradalmi mozgalma a valóságban egyszerű csalás volna, ha a munkások az európai és amerikai tőke ellen folytatott harcukban nem egyesülnének teljesen és a legszorosabban az e tőke által elnyomott száz- és százmillió „gyarmati" rabszolgával.

Nagyok azok a katonai győzelmek, amelyeket a

munkások és parasztok Szovjetköztársasága a földbirtokosokon és a tőkéseken, a Jugyenyicseken, Kolcsakokon, Gyenyikineken, a fehérlengyeleken és pártfogóikon, Franciaországon, Anglián, Amerikán és Japánon aratott.

De még nagyobb a munkások, a dolgozók, a tőke által elnyomott tömegek eszén és szívén aratott győzelmünk, a kommunista eszmék és a kommunista szervezetek győzelme az egész világon.

A proletariátus forradalma, a kapitalista iga lerázása útban van és be fog következni a földkerekség minden országában.

„Kommunyisztka" 3—4. sz.
1920 augusztus—szeptember

Aláírás: N. Lenin.

VÁLASZ SEGREW ÚRNAK, A „DAILY NEWS“ TUDÓSÍTÓJÁNAK

1920 szeptember 3-i távirati kérdésével kapcsolatban közlöm, hogy a Dittmann-féle német függetlenek jobbszárnya által a bolsevizmus ellen intézett támadásokon nem csodálkozom. A Kommunista Internacionále moszkvai kongresszusán mondott beszédemben bebizonyítottam, hogy Crispien eszméi tisztára kautskysta eszmék. Csak természetes, hogy a Crispien és Dittmann féle kautskysták elégedetlenek a bolsevizmussal. Szomorú volna, ha az ilyen emberek meg volnának velünk elégedve. Csak természetes, hogy az olyan kispolgári demokraták, mint a mi mensevikjeinkhez teljesen hasonló Dittmann, a proletariátus és a burzsoázia között folyó elszánt harc során gyakran az utóbbi oldalára kerülnek. Dittmann felháborodik a kivégzések miatt, ám itt természetesen arról van szó, hogy ezekben az esetekben forradalmi munkások lőnek agyon mensevikeket és Dittmannak ez nem tetszhet különösebben. Rossz volna a III., a Kommunista Internacionále, ha megengedné, hogy belépjenek soraiba a német, francia vagy bármilyen más fajtájú Dittmannok.

Ha viszont az ön feltevése szerint a bolsevizmusnak a francia, német és brit munkásküldöttségek beszámolói több kárt okoztak, mint az egész bolsevizmusellenes propaganda, én örömmel fogadom el az ebből fakadó következtetést.

Kössünk szerződést: ön a világ antibolsevista burzsoáziája nevében, én az Oroszországi Szovjetköztársaság nevében. Ennek a szerződésnek alapján küldjenek el hozzánk, Oroszországba, munkásokból és kisparasztokból (vagyis dolgozókból, olyanokból, akik saját munkájukkal

hozzák létre a profitot a tőke számára) álló küldöttségeket és minden küldöttség tartózkodjék Oroszországban két hónapig. Ha ezeknek a küldöttségeknek a beszámolói hasznosak az antibolsevista propaganda számára, akkor kiküldésük költségeit a nemzetközi burzsoáziának kell vállalnia. De tekintettel arra, hogy a burzsoázia a világ minden országában túlságosan gyenge és szegény, mi viszont Oroszországban gazdagok és erősek vagyunk, hajlandó vagyok a Szovjet Kormánynál kijárni azt a kedvezményt, hogy a költségek ¾-ét vállalja magára és csak ¼-e háruljon a világ milliomosaira.

Remélem, hogy ön, aki táviratában lelkiismeretes ujságírónak nevezi magát, hajlandó lesz mindenütt és mindig propagálni egy ilyen szerződést a Szovjetköztársaság és a nemzetközi burzsoázia között, természetesen, az antibolsevista propaganda érdekében.

Lenin

1920 szeptember 8.

„Pravda" 202. sz.
1920 szeptember 12.

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN[53], 1920 SZEPTEMBER 22-ÉN

UJSÁGBESZÁMOLÓ

A Lengyelországgal folytatott háború, helyesebben, a júliusi-augusztusi hadjárat, gyökeresen megváltoztatta a nemzetközi politikai helyzetet.

A lengyelek támadását egy, az akkori nemzetközi viszonyokra jellemző epizód előzte meg. Amikor mi januárban felajánlottuk Lengyelországnak a számára rendkívül előnyös, számunkra nagyon hátrányos békét — a világ diplomatái ezt a maguk módján értelmezték: „a bolsevikok módfelett sokat engednek — tehát módfelett gyengék." Ismét beigazolódott az az igazság, hogy a burzsoá diplomácia képtelen megérteni a nyilt és őszinte kijelentéseken alapuló új diplomáciánk módszereit. Javaslataink ezért Lengyelországban, Franciaországban és más országokban csak eszeveszett sovinizmust robbantottak ki és támadásra indították Lengyelországot. Lengyelország először elfoglalta Kievet, majd a mi csapataink ellentámadást kezdtek és Varsóig nyomultak előre; ezután fordulat következett be és több mint száz verszttel visszavetettek bennünket.

Az ennek következtében kialakult kétségtelenül súlyos helyzet azonban egyáltalán nem tiszta veszteség számunkra. Kegyetlenül keresztülhúztuk a diplomatáknak gyengeségünkhöz fűzött számításait és bebizonyítottuk, hogy Lengyelország nem győzhet le bennünket, mi viszont sem nem voltunk, sem nem vagyunk messze attól, hogy legyőzzük Lengyelországot. Továbbá, most is van még vagy száz verszt kiharcolt területünk. Végül, Varsó felé való előnyomulásunk olyan óriási hatással volt Nyugat-Európára és a világhelyzetre, hogy teljesen felborította

a viszonyt a harcoló belső és külső politikai erők között.

Hadseregünk Varsó felé közeledése vitathatatlanul bebizonyította, hogy valahol Varsó közelében van a versailles-i szerződésen nyugvó egész imperialista világrendszer középpontja. Lengyelország, ez az utolsó bástya a bolsevikokkal szemben, amely teljes egészében az Antant kezében van, annyira hatalmas tényezője ennek a rendszernek, hogy amikor a Vörös Hadsereg veszélyeztetni kezdte ezt a bástyát, az egész rendszer megrendült. A Szovjetköztársaság elsőrendű fontosságú tényezővé vált a nemzetközi politikában.

A kialakult új helyzetben elsősorban az az óriási jelentőségű tény mutatkozott meg, hogy az Antant igája alatt élő országok burzsoáziája inkább mellettünk áll, márpedig ezek az országok az egész emberiség 70%-át teszik. Már régebben is láttuk, hogy a kis államok, amelyeknek rosszul ment a soruk az Antant gyámsága alatt (Észtország, Grúzia stb.), amelyek felakasztják saját bolsevikjaikat, az Antant akarata ellenére békét kötnek velünk. Most ez különös erővel mutatkozott meg a világ minden sarkában. Csapataink Varsó felé való közeledésére egész Németország forrongani kezdett. Németország olyan képet mutatott, amilyet nálunk 1905-ben figyelhettünk meg, amikor a feketeszázasok talpra állították és politikai életre ébresztették a parasztság legelmaradottabb széles rétegeit, amelyek az egyik nap még szemben álltak a bolsevikokkal, másnap pedig az egész földet követelték a földbirtokosoktól. Németországban is a feketeszázasok és a bolsevikok ilyen természetellenes blokkjának voltunk tanúi. Megjelent a feketeszázas forradalmár furcsa típusa, amely hasonlít ahhoz a felvilágosulatlan keletporoszországi falusi legényhez, aki, mint a napokban olvastam egy nembolsevik német ujságban, azt mondja, hogy Vilmost vissza kell hozni, mert nincs rend, de a bolsevikokat kell követni.

Varsó alatti táborozásunk másik következménye az az óriási hatás volt, amelyet Európa, kiváltképpen Anglia forradalmi mozgalmára gyakorolt. Míg Lengyelország ipari proletariátusához, amely a Visztulán túl és Varsóban él,

nem tudtunk közelférkőzni (és ez az egyik fő oka vereségünknek), addig az angol proletariátushoz hozzáférkőztünk és mozgalmát soha nem látott magas színvonalra, a forradalom teljesen új fokára emeltük. Amikor az angol kormány ultimátumot intézett hozzánk, kiderült, hogy ebben az ügyben előbb ki kell kérnie az angol munkások véleményét. Ezek a munkások pedig, akiknek a vezérei kilenctizedrészben rosszindulatú mensevikek, azzal válaszoltak erre, hogy megalakították az „Akcióbizottságot"[54].

Az angol sajtóban riadalom támadt, hogy ez — „kettőshatalom". És igazuk volt. Anglia a politikai viszonyoknak abba a fejlődésszakaszába lépett, amely Oroszországban 1917 februárja után volt, amikor a Szovjetek kénytelenek voltak ellenőrizni a polgári kormány minden egyes lépését. Az „Akcióbizottság" pártállásra való tekintet nélkül egyesíti a munkásokat, mint a mi Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságunk azokban az időkben, amikor Goc, Dan és mások diktáltak benne — olyan egyesülés, amely versenyez a kormánnyal és amelyben a mensevikek féligmeddig mint bolsevikok kénytelenek fellépni. És ahogy a mi mensevikjeink végül is megzavarodtak és segítettek hozzánk vezetni a tömegeket, ugyanúgy az „Akcióbizottság" mensevikjeit is kényszerítette az események ellentmondást nem tűrő menete, hogy szabaddá tegyék az utat az angol munkástömegek számára a bolsevik forradalom felé. Az angol mensevikek, illetékes személyek tanusága szerint, már úgy érzik magukat, mintha övék volna a kormányhatalom, és arra készülnek, hogy a közeljövőben a polgári kormány helyébe lépjenek. Ez az angol proletárforradalom általános folyamatának további foka lesz.

Ezek az angol munkásmozgalomban végbement óriási eltolódások óriási hatással vannak a világ munkásmozgalmára és elsősorban a francia munkásmozgalomra.

Ezek legutóbbi lengyel hadjáratunk eredményei a nemzetközi politika terén és a Nyugat-Európában kialakulóban levő viszonyok terén.

Most a Lengyelországgal való háború és béke kérdése vár megoldásra. El akarjuk kerülni a számunkra súlyos téli hadjáratot és ismét felajánljuk Lengyelországnak a számukra előnyös, számunkra hátrányos békét. De lehet-

séges, hogy a burzsoá diplomaták, régi szokásukhoz híven, ismét a gyengeség jelének tekintik majd nyilt kijelentésünket. A téli hadjáratot minden valószínűség szerint már előre elhatározták. És itt tisztáznunk kell, hogy melyek azok a körülmények, amelyek között a valószínű új háborús szakaszba kell lépnünk.

Vereségünk bizonyos változásokat idézett elő Nyugat-Európában és tömörítette ellenünk a velünk szemben ellenséges érzületű különféle elemeket. De mi már nem egyszer láttunk magunkkal szemben ennél hatalmasabb tömböket és nekibuzdulásokat is, amelyek azonban nem döntötték el a dolgot.

Lengyelország, Franciaország és Vrangel blokkja áll velünk szemben, s Franciaország Vrangelbe veti minden reményét. Ez a blokk azonban a régi betegségben szenved, — abban, hogy elemei kibékíthetetlenek, hogy Lengyelország kispolgársága retteg a feketeszázas Oroszországtól és annak tipikus képviselőjétől, Vrangeltől. A kispolgári, patrióta Lengyelország, a Lengyel Szocialisták Pártja, a parasztpárt, a jómódú parasztok pártja — békét akar. Ezeknek a pártoknak képviselői Minszkben azt mondták: „Tudjuk, hogy Varsót és Lengyelországot nem az Antant mentette meg — az Antant nem tudott megmenteni bennünket —, hanem a patriotikus felbuzdulás." Ezeket a tanulságokat nem lehet elfelejteni. A lengyelek világosan látják, hogy pénzügyi tekintetben teljesen tönkre fognak menni, mire a háborúból kikerülnek. Hiszen a háborúért fizetni kell, márpedig Franciaország a „szent magántulajdon" alapján áll. A kispolgári pártok képviselői tudják, hogy Lengyelország helyzete már a háború előtt is válság küszöbén volt, hogy a háború további pusztításokkal jár, s ezért inkább választják a békét. Éppen ezt az esélyt akarjuk kihasználni, amikor békét ajánlunk Lengyelországnak.

Egy rendkívül fontos új tényező is napvilágra jutott: a lengyel hadsereg társadalmi összetételének megváltozása. Kolcsakot és Gyenyikint csak azután győztük le, hogy hadseregük társadalmi összetétele megváltozott, amikor az erős alapkáderek felolvadtak a mozgósított parasztтömegben. Ez a folyamat megy most végbe a lengyel had-

seregben, amelybe a kormány kénytelen volt behívni a szörnyűbb imperialista háborúban résztvett parasztok és munkások idősebb korosztályait. Ez a hadsereg már nem ifjoncokból áll, akiket könnyen lehetett „átgyúrni", hanem felnőttekből, akiket nem lehet úgy idomítani, ahogy akarják. Lengyelország már átlépte azt a határt, amelyen túl biztosítva volt számára eleinte a lehető legnagyobb győzelem, majd pedig a lehető legnagyobb vereség.

Ha kénytelenek leszünk belemenni a téli hadjáratba, kimerültségünk és fáradtságunk ellenére sem kétséges, hogy mi győzünk. Kezeskedik ezért gazdasági helyzetünk is. Gazdasági helyzetünk jelentékenyen megjavult. A mult esztendőhöz képest szilárd gazdasági alapra tettünk szert. Míg 1917—1918-ban 30 millió, 1918—1919-ben 110 millió pud, 1919—1920-ban pedig 260 millió pud gabonát gyüjtöttünk be, addig a jövő esztendőben 400 millió pud gabona begyüjtésére számítunk. Ezek már nem azok a számok, amelyekkel az éhínséges esztendőkben viaskodtunk. Már nem fogjuk olyan rettegéssel nézni a tarka papirosokat, amelyek milliárdszám röpdösnek és most világosan elárulják, hogy ezek — a régi burzsoá ruha rongyai, foszlányai.

Több mint százmillió pud ásványolajunk van. A Donyec-medence immár 20—30 millió pud szenet termel havonta. Jelentékenyen javult a helyzet a tüzifával is. Ezzel szemben tavaly csak fánk volt, nem volt ásványolajunk és szenünk.

Mindezek alapján joggal mondhatjuk, hogy ha összeszedjük és megfeszítjük minden erőnket, miénk lesz a győzelem.

„Pravda" 216. sz.
1920 szeptember 29.

LEVÉL A NÉMET ÉS A FRANCIA MUNKÁSOKHOZ

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSA KÖRÜL FOLYÓ VITÁRÓL"

Elvtársak! Németország és Franciaország polgári sajtója nagy figyelmet szentelt annak a vitának, amely a Németországi Független Szocialista Párt és a Francia Szocialista Párt körében a Kommunista Internacionáléba való belépés körül folyik. A polgári sajtó rendkívüli erélyel veszi védelmébe mindkét párt jobboldali, opportunista részének nézeteit.

Ez teljesen érthető, mivel ezek a jobboldali elemek lényegében kispolgári demokraták, akik, mint Dittmann és Crispien, nem tudnak forradalmi módon gondolkodni, képtelenek a munkásosztályt segíteni abban, hogy felkészüljön a forradalomra és megvalósítsa a forradalmat. A szakítás ezekkel a jobboldali, opportunista elemekkel szükséges; ez az egyetlen módja annak, hogy tömörítsük a valóban forradalmi, valóban proletártömegeket.

A Moszkva „diktátorságával" stb. kapcsolatos hangoskodások nem egyebek közönséges elterelő hadmozdulatnál. Valójában a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának húsz tagja van, akik közül csak öt az Oroszországi Kommunista Párt tagja. A „diktátorságot" stb. hangoztató beszédek nem egyebek önámításnál vagy a munkások becsapásánál. Ezek a beszédek ugyanúgy egyes opportunista vezérek csődjét leplezik, mint ahogy a KAPD (Németországi Kommunista *Munkás*párt) körében az ilyen beszéd a párt egyik-másik vezérének a csődjét leplezte, akik letértek a proletárforradalmiság útjáról. Ugyanilyen önámítás vagy csalás az a hangoskodás, hogy a „moszkvai diktátorok" a Kommunista Internacionále felvételi feltételeiben állítólag bizonyos egyéneket

üldöznek. A felvételi feltételek, a 20. pontban, világosan, félreérthetetlenül kimondják, hogy *a III. Internacionále Végrehajtó Bizottságának beleegyezésével „kivételek"* (Ausnahmen) *engedhetők meg ama szigorú szabályok alól*, amelyek a jobbszárny vezéreire és a központi intézmények személyi összetételére vonatkoznak.

Minthogy a felvételi feltételek kifejezetten megengedik a kivételeket, szó sem lehet arról, hogy ezt vagy azt a személyt semmiesetre sem vesszük fel. Szóval, teljesen elismertük annak szükségességét, hogy ne a multat, hanem a jelent tekintsük, hogy számoljunk egyes személyek, egyes vezérek nézeteinek és magatartásának megváltozásával. Minthogy kivételek a III. Internacionále Végrehajtó Bizottsága beleegyezésével kifejezetten megengedhetők — ennek a Végrehajtó Bizottságnak pedig csak egynegyed része orosz —, a „diktatórsággal" stb. kapcsolatos hangoskodás teljesen üres és teljesen alaptalan handabandázás.

Ez az egész hangoskodás nem egyéb elterelő hadmozdulatnál. A valóságban a forradalmi, *proletár* és az opportunista, *kispolgári* elemek között folyik a harc. Ez utóbbiakhoz tartoztak és tartoznak a Hilferdingek, Dittmannok, Crispienek, a német és a francia parlamenti frakció számos tagja stb. A harc e két politikai áramlat között kivétel nélkül a világ minden országában folyik, ennek a harcnak hosszú története van, ez a harc az imperialista háború alatt és az után mindenütt kiéleződött és kiéleződik. Az opportunizmust a „munkásarisztokráciához" tartozó elemek, régi szakszervezeti, szövetkezeti stb. bürokraták, intellektuel és kispolgári rétegek stb. képviselik. Ha nem tisztulunk meg ettől az *irányzattól*, amely ingadozásaival, „mensevizmusával" (a Dittmannok és Crispienek egészen olyanok, mint a mi mensevikjeink) valójában a burzsoázia befolyását érvényesíti a proletariátusra a munkásmozgalmon *belül*, a szocialista pártokon *belül* — ha nem tisztulunk meg ettől az irányzattól, ha nem szakítunk vele, ha nem zárjuk ki valamennyi befolyásos képviselőjét, akkor *lehetetlen* a forradalmi proletariátus tömörülése.

A Dittmannok, Crispienek stb. a reformizmus és a

mensevizmus irányában való örökös ingadozásaikkal, forradalmi gondolkodásra és cselekvésre való képtelenségükkel, valójában öntudatlanul is a burzsoázia befolyását juttatják érvényre a proletárpárton belül, *a burzsoá reformizmusnak vetik alá* a proletariátust. Csak az ilyen és hozzájuk hasonló emberekkel való szakítás valósítja meg a forradalmi proletariátus *nemzetközi egységét* a burzsoázia *ellen*, a burzsoázia megdöntése érdekében.

Az olaszországi eseményeknek fel kell nyitniok a szemét még a legmakacsabbaknak is azok közül, akik nem látják a Crispienekkel és Dittmannokkal való „egység" és „béke" káros voltát. Az olasz Crispienek és Dittmannok (Turati, Prampolini és D'Aragona) nyomban *gátolni* kezdték a forradalmat Olaszországban, mihelyt *igazi forradalomra került a sor*. Márpedig ebben az irányban haladunk — gyorsabban vagy lassabban, nehezebben, kínosabban vagy könnyebben — egész Európában, az egész világon.

Legfőbb ideje véglegesen elvetni azokat a legnagyobb mértékben káros illúziókat, hogy a Dittmannokkal és Crispienekkel, a német „Független Szociáldemokrata Párt", az angol „Független Munkáspárt", a Francia Szocialista Párt stb. jobbszárnyával lehetséges az „egység" vagy „béke". Legfőbb ideje, hogy a forradalmi munkások megtisztítsák tőlük pártjaikat és megalakítsák a proletariátus valóban egységes kommunista pártjait.

N. Lenin

1920 szeptember 24.

„Pravda" 213. sz.
1920 szeptember 25.

AZ IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGEK FELADATAI

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN**

(Lenint a kongresszus viharos ünnepléssel fogadja.) Elvtársak, ma arról szeretnék elbeszélgetni önökkel, hogy melyek a Kommunista Ifjúsági Szövetség legfőbb feladatai, és ezzel kapcsolatban arról, hogy általában milyenek legyenek az ifjúsági szervezetek egy szocialista köztársaságban.

Ezzel a kérdéssel annál is inkább foglalkozni kell, mivel bizonyos értelemben elmondhatjuk, hogy a kommunista társadalom megteremtésének igazi feladata éppen az ifjúságra vár. Hiszen világos, hogy a tőkés társadalomban felnevelkedett dolgozók nemzedéke a legjobb esetben is csak azt a feladatot oldhatja meg, hogy megsemmisíti a kizsákmányoláson épült régi, kapitalista életforma alapjait. Ez a nemzedék a legjobb esetben is csak azt a feladatot oldhatja meg, hogy olyan társadalmi berendezést hoz létre, amely segíti a proletariátust és általában a dolgozó osztályokat abban, hogy a hatalmat megtartsák és lerakják azokat a szilárd alapokat, amelyeken csak az a nemzedék tud majd tovább építeni, amely már új körülmények között lát hozzá a munkához, olyan körülmények között, amikor nincs kizsákmányolási viszony az emberek között.

Nos, ha ebből a szempontból vizsgáljuk az ifjúság feladatainak kérdését, azt kell mondanom, hogy az ifjúság feladatait általában, a kommunista ifjúsági szövetségek és mindenféle más szervezet feladatait különösképpen, egyetlen szóval lehetne kifejezni: a feladat — tanulni.

Ez persze csak „egy szó". Ez a szó még nem ad választ a legfőbb és leglényegesebb kérdésre — mit tanul-

junk és hogyan tanuljunk? Márpedig itt éppen arról van szó, hogy amikor a régi tőkés társadalom átalakul, azoknak az új nemzedékeknek oktatása, nevelése és képzése, amelyek meg fogják teremteni a kommunista társadalmat, szintén nem maradhat a régiben. Az ifjúság oktatásának, nevelésének és képzésének abból az anyagból kell kiindulnia, amelyet a régi társadalom hagyott ránk. A kommunizmus építésénél az ismereteknek, szervezeteknek és intézményeknek csak abból a mennyiségéből, az emberi erőknek és eszközöknek abból a tartalékából indulhatunk ki, amely a régi társadalomtól ránkmaradt. Csak ha az ifjúság oktatását, szervezését és nevelését gyökeresen átalakítjuk, csak akkor érhetjük el, hogy az ifjú nemzedék erőfeszítéseinek eredményeképpen létrejöjjön az a társadalom, amely nem hasonlít a régihez, azaz a kommunista társadalom. Ezért részletesen kell foglalkoznunk azzal a kérdéssel, hogy mire kell tanítanunk ifjúságunkat, és hogyan kell ifjúságunknak tanulnia, hogy valóban méltó legyen a kommunista ifjúság elnevezésre, és hogyan kell előkészítenünk ifjúságunkat arra, hogy tovább tudja építeni és be tudja tetőzni azt, amit mi elkezdtünk.

Meg kell mondanom, hogy az első és nyilván legtermészetesebb felelet erre az lenne, hogy az ifjúsági szövetségnek és általában az egész ifjúságnak, amely át akar térni a kommunizmusra, kommunizmust kell tanulnia.

De az a felelet, hogy „kommunizmust kell tanulnia" — túlságosan általános. Mire van hát szükségünk ahhoz, hogy megtanuljuk a kommunizmust? Mit kell kiválasztanunk az általános ismeretek összességéből, hogy megszerezzük magunknak a kommunizmus ismeretét? Itt úton-útfélen a veszedelmek egész sora fenyeget bennünket, mihelyt a kommunizmus tanulásának feladatát helytelenül tűzzük ki, vagypedig túlságosan egyoldalúan fogjuk fel.

Első pillantásra természetesen az jut az ember eszébe, hogy a kommunizmust tanulni nem más, mint elsajátítani a tudásnak azt az összességét, amely a kommunista tankönyvekben, brosúrákban és művekben van kifejtve. A kommunizmus tanulmányozásának ilyen meghatározása azonban túlságosan durva és hiányos lenne. Ha a kom-

munizmus tanulmányozása csak abban állna, hogy az ember elsajátítja azt, ami a kommunista művekben, könyvekben és brosúrákban van kifejtve, akkor túlkönnyen megeshetnék, hogy kommunista betűrágókat vagy szájhősöket kapnánk, ez pedig lépten-nyomon ártana nekünk és kárunkra lenne, mert kiderülne, hogy ezek az emberek, akik elolvasták és megtanulták azt, ami a kommunista könyvekben és brosúrákban van kifejtve, képtelenek mindezeket az ismereteket összefoglalni és nem tudnak úgy cselekedni, ahogy azt a kommunizmus valóban megköveteli.

A régi tőkés társadalomból ránkmaradt nyomorúságok és rákfenék közül az egyik legnagyobb az, hogy a könyv és a gyakorlati élet között teljes a szakadás, mert voltak könyveink, amelyek mindent a legszebb színekkel ecseteltek, s ezek a könyvek a legtöbb esetben a legvisszataszítóbb képmutató hazugságokkal voltak tele, amelyek hamis színben tüntették fel nekünk a tőkés társadalmat.

Ezért a legnagyobb mértékben helytelen volna egyszerűen bemagolni azt, amit a könyvekben a kommunizmusról mondanak. Beszédeinkben és cikkeinkben most nem egyszerűen azt ismételjük, amit azelőtt mondtak a kommunizmusról, mert beszédeink és cikkeink a sokoldalú mindennapi munkával vannak kapcsolatban. Munka nélkül, harc nélkül fabatkát sem ér a kommunizmusnak a kommunista brosúrákból és művekből bemagolt ismerete, mert ez azt jelentené, hogy továbbra is fennáll az elmélet és gyakorlat közötti régi szakadás, ami a régi polgári társadalom legvisszataszítóbb vonása volt.

Még veszedelmesebb volna, ha csupán a kommunista jelszavakat kezdenénk elsajátítani. Ha ezt a veszedelmet nem ismernénk fel idejében, ha nem munkálkodnánk szüntelenül azon, hogy ezt a veszélyt elhárítsuk, akkor az a félmillió vagy egymillió ember, azok az ifjak és leányok, akik a kommunizmus ilyetén megtanulása után kommunistáknak fogják nevezni magukat, csak kárára volnának a kommunizmus ügyének.

Itt felmerül előttünk a kérdés: miképpen kell mindezt úgy összhangba hoznunk, hogy a kommunizmusra tanítsunk? Mit kell átvennünk a régi iskolából, a régi tudo-

mányból? A régi iskola azt állította, hogy sokoldalúan képzett embert akar kialakítani, hogy általában a tudományokra tanít. Tudjuk, hogy ez elejétől végig hazugság volt, mert az egész társadalom azon alapult és arra támaszkodott, hogy az emberek osztályokra, kizsákmányolókra és elnyomottakra oszlottak. Természetes, hogy a régi iskola, amelyet teljesen áthatott az osztályszellem, csak a burzsoázia gyermekeinek adott tudást. Minden egyes szava meg volt hamisítva a burzsoázia érdekében. A munkások és parasztok ifjú nemzedékét ezekben az iskolákban nem annyira nevelték, mint inkább idomították, ugyanennek a burzsoáziának az érdekében. Úgy nevelték őket, hogy a burzsoázia használható szolgái legyenek, akik képesek profitot szolgáltatni, s ugyanakkor nem zavarják a burzsoázia nyugalmát és semmittevését. Ezért a régi iskolát elvetettük és azt a feladatot tűztük magunk elé, hogy ettől a régi iskolától csak azt vesszük át, amire szükségünk van ahhoz, hogy igazi kommunista műveltségre tegyünk szert.

Itt rátérek azokra a szemrehányásokra és vádakra, amelyekkel a régi iskolát állandóan illetik, s amelyek nem ritkán teljesen helytelen értelmezésre adnak alkalmat. Azt mondják, hogy a régi iskola a gépies tanulás iskolája, az idomítás iskolája, a magolás iskolája volt. Ez igaz. De mégis meg kell tudni különböztetni, mi volt a régi iskolában rossz és mi volt az, ami számunkra hasznos, értenünk kell ahhoz, hogy kiválasszuk azt, ami a kommunizmus számára szükséges.

A régi iskola a gépies tanulás iskolája volt, arra kényszerítette az embereket, hogy rengeteg szükségtelen, fölösleges, holt ismeretet sajátítsanak el, amivel teletömték a fejüket és az ifjú nemzedékből tucathivatalnokokat neveltek. De óriási hibát követne el az, aki ebből azt a következtetést próbálná levonni, hogy lehet valakiből kommunista anélkül, hogy elsajátítaná azt, amit az emberi tudás felhalmozott. Hiba volna úgy gondolkozni, hogy elég elsajátítani a kommunista jelszavakat, a kommunista tudomány következtetéseit, anélkül, hogy elsajátítanánk az ismereteknek azt az összességét, amelynek következménye maga a kommunizmus. A marxizmus a példája

annak, hogyan született meg az emberi ismeretek összességéből a kommunizmus.

Önök olvastak és hallottak arról, hogy a kommunista elmélet, a kommunista tudomány, amelyet főképpen Marx teremtett meg, hogy ez a tanítás, a marxizmus, ma már nemcsupán a XIX. század egyik zseniális szocialistájának alkotása, hogy ezt a tanítást az egész világon a proletárok milliói és tízmilliói magukévá tették és alkalmazzák a kapitalizmus ellen folytatott harcukban. S ha önök felvetik azt a kérdést, hogy miért tudta Marx tanítása meghódítani a legforradalmibb osztály millióinak és tízmilliónak szívét — erre csak egy feleletet kaphatnak: ez azért történt, mert Marx az emberi tudásnak arra a szilárd alapjára támaszkodott, amelyet az emberiség a kapitalizmus idején szerzett meg; Marx tanulmányozta az emberi társadalom fejlődéstörvényeit és megértette, hogy a kapitalizmus fejlődése elkerülhetetlenül a kommunizmushoz vezet és ami a fő, ezt kizárólag a tőkés társadalom igen pontos, a legapróbb részletekre is kiterjedő, a dolgok legmélyére hatoló tanulmányozása alapján bizonyította be, olymódon, hogy tökéletesen elsajátította mindazt, amit az előző korok tudománya nyujtott. Marx kritikailag átdolgozta mindazt, amit az emberi társadalom alkotott, egyetlen pontot sem hagyott figyelmen kívül. Átdolgozta, bírálat alá vette, a munkásmozgalom szempontjából ellenőrizte mindazt, amit az emberi gondolat alkotott, és olyan következtetéseket vont le, amilyeneket a burzsoá keretek által korlátozott, vagy a polgári előítéletek béklyójába vert emberek nem tudtak levonni.

Ezt kell tekintetbe venni, ha például proletárkultúráról beszélünk. Ha nem értjük meg világosan, hogy proletárkultúrát csak akkor lehet építeni, ha pontosan ismerjük az emberiség egész fejlődése által létrehozott kultúrát, csak úgy, hogy ezt a kultúrát átdolgozzuk — ha ezt nem értjük meg, nem is fogjuk ezt a feladatot megoldani. A proletárkultúra nem pottyan le készen valahonnan, ismeretlen helyről, nem azoknak az embereknek a kitalálása, akik magukat szakembereknek nevezik a proletárkultúra terén. Mindez merő sületlenség. A proletárkultúrának ama felhalmozott tudás törvényszerű továbbfejlődésének kell

lennie, amelyet az emberiség a tőkés-földesúri-hivatalnoki társadalom igája alatt szerzett meg. Mindezek az utak és ösvények a proletárkultúrához vezettek, vezetnek és fognak vezetni továbbra is, ugyanúgy, ahogy a Marx átdolgozta politikai gazdaságtan megmutatta nekünk, hova kell eljutnia az emberi társadalomnak, megmutatta az átmenetet az osztályharchoz, a proletárforradalom kezdetéhez.

Amikor az ifjúság képviselői is, az új oktatás egyes hívei is gyakran azzal vádolják a régi iskolát, hogy az a magolás iskolája volt, mi erre azt mondjuk nekik, hogy a régi iskolából át kell vennünk, ami benne jó volt. Nem szabad átvennünk a régi iskolából azt, hogy a fiatalság elméjét mértéktelenül sok, kilenctizedrészben szükségtelen és egytizedrészben meghamisított ismerettel terheljük meg, de ez nem azt jelenti, hogy beérhetjük a kommunista végkövetkeztetésekkel és hogy csak a kommunista jelszavakat kell betanulnunk. Így nem lehet kommunizmust építeni. Kommunistákká csak úgy lehetünk, ha elménket mindazoknak a kincseknek ismeretével gazdagítjuk, amelyeket az emberiség felhalmozott.

Magolásra nincs szükségünk, de minden egyes tanuló elméjét a legfontosabb tények ismerete alapján kell fejlesztenünk és tökéletesítenünk, mert a kommunizmus tartalmatlanná, puszta cégérré lesz, a kommunistából egyszerű szájhős lesz, ha tudatában nem dolgozza fel a szerzett ismereteket. Ezeket az ismereteket önöknek nemcsak el kell sajátítaniok, de úgy kell elsajátítaniok, hogy kritikai álláspontot foglaljanak el velük szemben, hogy ne terheljék túl elméjüket szükségtelen lim-lommal, hanem gyarapítsák mindazoknak a tényeknek ismeretével, amelyek nélkül manapság senki sem lehet művelt ember. Ha a kommunistának a készenkapott következtetések alapján eszébe jutna kérkedni kommunista mivoltával, anélkül hogy rendkívül komoly, nehéz és nagy munkát végezne, anélkül, hogy kiismerné magát a tényekben, amelyeket kötelessége bíráló szemmel nézni — az ilyen kommunista igen sajnálatraméltó volna. És az ilyen felületesség a leghatározottabban végzetes lenne. Ha tudom, hogy keveset tudok, akkor iparkodni fogok, hogy többet tudjak, de ha valaki azt mondja, hogy ő kommunista s ezért semmit

sem kell alaposan tudnia, az ilyen emberekből semmi sem lesz, ami csak némiképpen hasonlítana a kommunistához.

A régi iskola a tőkéseknek szükséges lakájokat nevelt, a régi iskola a tudomány embereit olyan emberekké nevelte, akiknek azt kellett írniok és mondaniok, ami a tőkéseknek kedvére volt. Ez azt jelenti, hogy a régi iskolát el kell takarítanunk az útból. De ha el kell is takarítanunk az útból, ha fel kell is számolnunk a régi iskolát, jelenti-e ez azt, hogy nem kell átvennünk belőle mindazt, amire az emberiség által felhalmozott tudásból az embereknek szükségük van? Jelenti-e ez azt, hogy nem kell tudni különbséget tenni a között, ami a kapitalizmus számára szükséges, és a között, ami a kommunizmus számára szükséges?

A régi kaszárnyaszellem helyébe, amely a polgári társadalomban a többség akarata ellenére érvényesült, mi a munkások és parasztok tudatos fegyelmét tesszük, akik a régi társadalom iránt táplált gyűlöletet egybekapcsolják azzal az elszántsággal, képességgel és készséggel, hogy erőiket egyesítsék és szervezzék a harcra, hogy az óriási ország területén külön-külön élő, szétforgácsolt, szétszórt milliók és százmilliók akaratából egységes akaratot kovácsoljanak ki, mert ilyen egységes akarat nélkül feltétlenül szétzúznak bennünket. A munkások és parasztok ilyen tömörülése, ilyen tudatos fegyelme nélkül ügyünk reménytelen. Enélkül nem leszünk képesek legyőzni az egész világ tőkéseit és földbirtokosait. Mégcsak az alapzatot sem tudjuk megszilárdítani, nemhogy erre az alapzatra új kommunista társadalmat tudnánk felépíteni. Ugyanúgy, bár elvetjük a régi iskolát, bár teljesen jogos és szükséges gyűlöletet táplálunk a régi iskola iránt, bár értékeljük a készséget, amely a régi iskola felszámolására irányul, meg kell értenünk, hogy a régi tanulást, a régi magolást, a régi gépies fegyelmet azzal a készséggel kell helyettesítenünk, hogy elsajátítsuk az emberi ismeretek összességét, mégpedig úgy, hogy a kommunizmus önöknél ne olyasvalami legyen, amit betanultak, hanem olyasvalami, amit maguk átgondoltak, olyan következtetéseket jelentsen, amelyek a modern műveltség szempontjából szükségszerűek.

Így kell kitűzni az alapvető feladatokat, amikor arról

a feladatról beszélünk, hogy — meg kell tanulnunk a kommunizmust.

Ennek magyarázatául, de meg azért is, hogy rátérjek arra a kérdésre, hogyan kell tanulni, gyakorlati példát hozok fel. Önök valamennyien tudják, hogy közvetlenül a katonai feladatok, a köztársaság védelmének feladatai után a gazdasági feladat áll előttünk. Tudjuk, hogy a kommunista társadalmat nem lehet felépíteni, ha nem ébresztjük új életre az ipart és a mezőgazdaságot, mégpedig nem úgy, ahogy régen volt. Modern alapokon kell új életet teremtenünk az iparban és a mezőgazdaságban, a tudomány legeslegújabb vívmányainak megfelelően. Önök tudják, hogy ez az alap a villamosság, hogy csak ha majd az egész ország, az ipar és a mezőgazdaság minden ága villamosítva lesz, csak ha majd ezt a feladatot önök teljes egészében magukévá teszik, csakis akkor lesznek képesek felépíteni a maguk számára azt a kommunista társadalmat, amelyet a régi nemzedék nem tud felépíteni. Önökre az egész ország gazdasági újjáalakításának feladata vár, a mezőgazdaság és az ipar újjászervezése, helyreállítása a modern tudomány és technika, a villamosság korszerű technikai alapján. Önök igen jól megértik, hogy a villamosítás megvalósítására tudatlan emberek nem alkalmasak, s hogy az írni-olvasnitudás egymagában véve itt vajmi kevés. Itt nem elég megérteni, hogy mi az a villamosság; ismerni kell annak technikai alkalmazását az iparban és a mezőgazdaságban, továbbá az ipar és a mezőgazdaság egyes ágaiban. Ezt nekünk magunknak is meg kell tanulnunk s meg kell erre tanítanunk a dolgozók egész serdülő nemzedékét. Ez a feladat áll minden öntudatos kommunista előtt, minden ifjú előtt, aki magát kommunistának vallja és tisztában van azzal, hogy amikor a Kommunista Ifjúsági Szövetség tagjainak sorába lépett, azt a feladatot vállalta magára, hogy segíteni fog a pártnak a kommunizmus felépítésében, és az egész ifjú nemzedéknek a kommunista társadalom megteremtésében. Meg kell értenie, hogy a kommunizmust csak a korunk színvonalán álló műveltség alapján valósíthatja meg és hogy ha ezzel a műveltséggel nem fog rendelkezni, a kommunizmus csak óhaj marad.

Az előző nemzedéknek az volt a feladata, hogy megdöntse a burzsoáziát. Akkoriban a fő feladat az volt, hogy bíráljuk a burzsoáziát, hogy gyűlöletet ébresszünk a tömegekben a burzsoázia iránt, hogy kifejlesszük az osztálytudatot, hogy képesek legyünk erőink tömörítésére. Az új nemzedékre bonyolultabb feladat vár. Nemcsak arról van szó, hogy önöknek egyesíteniök kell erőiket, hogy támogathassák a munkás- és paraszthatalmat a kapitalisták támadásaival szemben. Ezt meg kell tenniök. Ezt önök kitűnően megértették, ezzel az, aki kommunista, pontosan tisztában van. Ez azonban nem elég. Önöknek fel kell építeniök a kommunista társadalmat. A munka első felét sok tekintetben elvégeztük. A régit annak rendje és módja szerint leromboltuk, az már nem más, mint romhalmaz, aminthogy romhalmazzá is kellett változtatni. A talajt megtisztítottuk, és az ifjú kommunista nemzedéknek ezen a talajon fel kell építenie a kommunista társadalmat. Önök előtt az építés feladata áll s ezt a feladatot csak úgy oldhatják meg, ha elsajátítanak minden korszerű ismeretet, ha képesek lesznek a kommunizmust készen kapott, betanult formulákból, tanácsokból, receptekből, előírásokból, programokból olyan eleven erővé változtatni, amely egységbe foglalja az önök közvetlen munkáját, ha képesek lesznek a kommunizmust gyakorlati munkájuk vezérfonalává tenni.

Ez az önök feladata, amelynek önöket az egész ifjú nemzedék képzésénél, nevelésénél, magasabb színvonalra emelésénél vezérelnie kell. Önöknek kell az elsőknek lenniök a kommunista társadalom építőinek milliói között, akiknek soraiban minden ifjúnak, minden leánynak ott kell lennie. A munkás- és parasztifjúság egész tömegének a kommunizmus építésébe való bevonása nélkül a kommunista társadalmat felépíteni nem lehet.

Itt természetesen felmerül az a kérdés, hogyan kell a kommunizmust tanítanunk, milyen sajátos módszerekkel.

Mindenekelőtt a kommunista erkölcs kérdésére térek ki.

Önöknek kommunistákat kell magukból nevelniök. Az Ifjúsági Szövetség feladata saját gyakorlati tevékenységét olymódon megszervezni, hogy ez az ifjúság tanulva, szervezkedve, tömörülve, harcolva nevelje önmagát és

mindazokat, akik benne vezérüket látják, hogy kommunistákat neveljen. A mai ifjúság egész nevelésének, képzésének és oktatásának arra kell irányulnia, hogy ezt az ifjúságot kommunista erkölcsre nevelje.

De vajjon van-e kommunista erkölcs? Van-e kommunista erkölcsösség? Persze, hogy van. Gyakran úgy tüntetik fel a dolgot, hogy nekünk nincs erkölcsünk, s a burzsoázia gyakran azzal vádol bennünket, hogy mi, kommunisták, minden erkölcsöt tagadunk. Ez a fogalmak összezavarásának módszere, amelynek segítségével port hintenek a munkások és parasztok szemébe.

Milyen értelemben tagadjuk mi az erkölcsöt? Milyen értelemben tagadjuk az erkölcsösséget?

Abban az értelemben, ahogy azt a burzsoázia prédikálta, amely az erkölcsöt az isten parancsolataiból vezette le. Ami ezt illeti, mi, persze, kijelentjük, hogy istenben nem hiszünk és igen jól tudjuk, hogy isten nevében a papság beszélt, a földesurak beszéltek, a burzsoázia beszélt, hogy kizsákmányoló érdekeiket érvényesítsék. Vagypedig erkölcsi törvények és isteni parancsolatok helyett idealista vagy félidealista frázisokból vezették le az erkölcsöt, amelyek lényege szintén mindig olyasvalami volt, ami igen hasonló az isteni parancsolatokhoz.

Mi tagadunk minden olyan erkölcsöt, amelyet embereken kívül álló, osztályokon kívül álló fogalomból vezetnek le. Mi azt mondjuk, hogy ez csalás, szemfényvesztés, a munkások és parasztok elbutítása a földbirtokosok és tőkések érdekében.

Mi azt mondjuk, hogy a mi erkölcsünk teljesen alá van rendelve a proletár osztályharc érdekeinek. Mi erkölcsünket a proletariátus osztályharcának érdekeiből vezetjük le.

A régi társadalom azon alapult, hogy a földbirtokosok és a tőkések minden munkást és parasztot elnyomtak. Ezt a régi társadalmat nekünk szét kellett zúznunk, meg kellett döntenünk, ehhez azonban egyesülésre van szükség. A jó isten ilyen egyesülést nem hoz létre.

Az ilyen egyesülés csak a gyárakból, az üzemekből, csak a tanult, a hosszú álmából felébresztett proletariátustól indulhatott ki. Csak amikor ez az osztály kialakult, csak akkor kezdődött meg az a tömegmozgalom, amely elveze-

tett odáig, amit most látunk: a proletárforradalom győzelméhez az egyik leggyengébb országban, amely három éve védi magát az egész világ burzsoáziájának rohamával szemben. És látjuk, hogyan nő az egész világon a proletárforradalom. A tapasztalat alapján mondjuk most, hogy csak a proletariátus hozhatott létre olyan egybeforrott erőt, amelyet követ a szétforgácsolt, külön-külön élő parasztság, és amely megállta a sarat a kizsákmányolók minden rohamával szemben. Csak ez az osztály segíthet a dolgozó tömegeknek abban, hogy egyesüljenek, tömörüljenek és véglegesen megvédjék, véglegesen megszilárdítsák, végleg felépítsék a kommunista társadalmat.

Ezért mondjuk, hogy számunkra nem létezik az emberi társadalmon kívül álló erkölcs; ez csalás. Számunkra az erkölcs a proletár osztályharc érdekeinek van alárendelve.

És mi ez az osztályharc? Az osztályharc — megdönteni a cárt, megdönteni a tőkéseket, megsemmisíteni a tőkés osztályt.

És egyáltalán, mik az osztályok? Az, ami lehetővé teszi, hogy a társadalom egyik része elsajátítsa a másik rész munkáját. Ha a társadalom egyik része sajátít el minden földet — a földbirtokosok és a parasztok osztályával van dolgunk. Ha a társadalom egyik részének gyárai és üzemei, részvényei és tőkéi vannak, a társadalom másik része pedig ezekben a gyárakban dolgozik — a tőkések és proletárok osztályával van dolgunk.

A cárt elkergetni nem volt nehéz — ehhez mindössze néhány napra volt szükség. Nem volt nagyon nehéz a földbirtokosok elkergetése sem, néhány hónap alatt el lehetett intézni, és nem nagyon nehéz a tőkések elkergetése sem. Az osztályok megszüntetése azonban hasonlíthatatlanul nehezebb; a munkásokra és parasztokra való megoszlás még mindig megmaradt. Ha a paraszt külön parcellán él és visszatartja a fölös gabonát, vagyis azt a gabonát, amire sem neki, sem jószágának nincs szüksége, mindenki más pedig kenyér nélkül marad, akkor a paraszt már kizsákmányolóvá válik. Minél több gabonát tart vissza, annál előnyösebb az neki, a többiek pedig hadd éhezzenek: „minél jobban éheznek, annál drágábban adom el a gabonámat".

Arra van szükség, hogy mindenki közös terv alapján, közös földön, közös gyárakban és üzemekben, közös munkarend szerint dolgozzék. Könnyű-e ezt elérni? Önök látják, hogy ennek megoldása nem olyan könnyű dolog, mint a cár, a földbirtokosok és a tőkések elkergetése. Ehhez az szükséges, hogy a proletariátus átnevelje, átgyúrja a parasztok egy részét és a maga oldalára állítsa a dolgozó parasztokat, hogy megtörje a gazdag parasztok ellenállását, akik megszedik magukat a többiek nyomorúságán. A proletariátus harci feladata tehát még nincs befejezve azzal, hogy megdöntöttük a cárt, elkergettük a földbirtokosokat és a tőkéseket; a befejezés annak a rendnek a feladata, amelyet a proletariátus diktatúrájának nevezünk.

Az osztályharc tovább folyik; csak formáit változtatta meg. Ez a proletariátus osztályharca azért, hogy a régi kizsákmányolók vissza ne térhessenek, hogy a felvilágosulatlan parasztság szétforgácsolt tömege egyetlen szövetségbe egyesüljön. Az osztályharc folyik tovább és a mi feladatunk — mindent alárendelni e harc érdekeinek. S mi a mi kommunista erkölcsünket ennek a feladatnak rendeljük alá. Mi azt mondjuk: erkölcs az, ami elősegíti a régi kizsákmányoló társadalom elpusztítását és valamennyi dolgozó egyesülését a kommunisták új társadalmát megteremtő proletariátus körül.

A kommunista erkölcs — az az erkölcs, amely ezt a harcot szolgálja, amely egyesíti a dolgozókat minden kizsákmányolás ellen, minden kistulajdon ellen, mert a kistulajdon egyetlen egyén kezébe adja azt, amit az egész társadalom munkája hozott létre. Nálunk a föld közös tulajdonnak számít.

No és ha én ebből a közös tulajdonból bizonyos részt magamnak veszek, ha kétszer annyi gabonát termelek rajta, mint amennyire szükség van és a gabonafölösleggel üzérkedem? Ha úgy okoskodom, hogy minél több az éhező, annál nagyobb árat fognak fizetni? Vajjon akkor kommunista módjára járok el? Nem, akkor kizsákmányoló, magántulajdonos módjára járok el. Ez ellen harcolni kell. Ha a dolgot a régiben hagyjuk, akkor minden ismét a kapitalisták uralma, a burzsoázia uralma alá kerül, ahogy ez a régebbi forradalmaknál nem egyszer megtörtént. Ahhoz,

hogy a kapitalisták és a burzsoázia hatalmát ne lehessen újból visszaállítani, nem szabad megengedni az üzérkedést, azt, hogy egyesek a többiek rovására gazdagodhassanak; minden dolgozónak a proletariátus köré kell tömörülnie, és meg kell teremteniök a kommunista társadalmat. Ez a kommunista ifjúsági szövetség és szervezet fő feladatának legfőbb sajátossága.

A régi társadalom azon az elven alapult, hogy vagy te rabolod ki a másikat, vagy a másik rabol ki téged, vagy te dolgozol a másiknak, vagy az dolgozik neked, vagy rabszolgatartó vagy, vagypedig rabszolga. És érthető, hogy az ebben a társadalomban nevelkedett emberek, mondhatnám, az anyatejjel szívják magukba azt a gondolkodásmódot, szokást, felfogást, hogy — vagy rabszolgatartó vagy, vagy rabszolga, vagy kistulajdonos, kishivatalnok, értelmiségi, szóval olyan ember, akinek csak az a gondja, hogy megkapja a magáét, máshoz pedig semmi köze.

Ha én ezen a földdarabon gazdálkodom, semmi közöm a másikhoz; ha a másik éhezni fog, annál jobb, annál drágábban adom el a gabonámat. Ha jó állásom van, mint orvosnak, mint mérnöknek, tanítónak, hivatalnoknak, semmi közöm hozzá, hogy mi van másokkal. Talán, ha kedvében járok, ha hízelgek a hatalmasoknak, megtarthatom az állásomat, sőt még előre is juthatok, burzsoá lehet belőlem. Kommunistának nem lehet ilyen pszichológiája, nem lehet ilyen beállítottsága. Amikor a munkások és parasztok bebizonyították, hogy mi képesek vagyunk saját erőnkkel megvédeni magunkat és tudunk új társadalmat teremteni, ezzel meg is kezdődött az új kommunista nevelés — a nevelés a kizsákmányolók elleni harc során, szövetségben a proletariátussal az önzők és a kistulajdonosok ellen, az olyan gondolkodásmód, az olyan szokások ellen, amelyek azt hangoztatják: én a magam hasznára törekszem, a többihez pedig semmi közöm.

Ez a felelet arra a kérdésre, hogy miképpen kell tanulnia a serdülő ifjú nemzedéknek a kommunizmust.

A kommunizmust ez a nemzedék csak úgy tanulhatja meg, ha tanulmányainak, neveltetésének és művelődésének minden egyes lépését egybekapcsolja a proletariátus és a dolgozók szüntelen harcával a régi kizsákmányoló tár-

sadalom ellen. Amikor erkölcsről beszélnek nekünk, mi azt mondjuk: a kommunista számára az egész erkölcs ebben az egybeforrasztó, összetartó fegyelemben és a kizsákmányolók ellen folytatott tudatos tömegharcban áll. Mi nem hiszünk az örök erkölcsben és leleplezzük az erkölcsről szóló mindenféle mesével űzött csalást. Az erkölcs arra szolgál, hogy az emberi társadalom magasabb fokra emelkedjék, megszabaduljon a dolgozók kizsákmányolásától.

Ennek megvalósítása érdekében az ifjúság olyan nemzedékére van szükség, amely a burzsoázia elleni fegyelmezett, elszánt harc körülményei között kezdett öntudatos emberré válni. Ebben a harcban ez a nemzedék igazi kommunistákat nevel, ennek a harcnak kell alárendelnie, ezzel kell egybekapcsolnia tanulmányainak, művelődésének és nevelésének minden lépését. A kommunista ifjúság nevelésének nem abban kell állnia, hogy mindenféle émelygős beszédekkel és moralizáló szabályokkal traktáljuk az ifjúságot. Nem ez a nevelés. Ha az emberek látják, hogyan élt apjuk és anyjuk a földesúri és tőkés elnyomás alatt, ha maguk is átélték a gyötrelmeket, amelyek azokra zúdultak, akik megkezdték a kizsákmányolók elleni harcot, ha látják, hogy milyen áldozatokkal jár ez a harc, hogy a már kivívottat megvédhessék, hogy milyen ádáz ellenség a földbirtokos és a tőkés — akkor ezek az emberek az ilyen viszonyok között kommunistákká nevelődnek. A kommunista erkölcs alapja a kommunizmus megszilárdításáért és betetőzéséért folytatott harc. Ez a kommunista nevelés, művelődés és tanítás alapja. Ez a válasz arra a kérdésre, hogyan kell a kommunizmust tanulni.

Mi nem bíznánk a tanításban, nevelésben és képzésben, ha csak az iskolára szorítkozna és el volna szakítva a viharzó élettől. Amíg a munkások és a parasztok a földbirtokosok és tőkések elnyomása alatt vannak, amíg az iskolák a földbirtokosok és tőkések kezében vannak — az ifjú nemzedék tudatlan és felvilágosulatlan marad. A mi iskoláinknak viszont a tudás alapját kell nyujtaniok az ifjúságnak, arra kell képesíteniök az ifjúságot, hogy az sajátmaga alakítsa ki a kommunista nézeteket; művelt emberekké kell nevelniök őket. Az iskolában eltöltött tanulási idő alatt az embereket a kizsákmányolók elleni szabad-

ságharc részvevőivé kell tenni. A Kommunista Ifjúsági Szövetség csak akkor igazolja elnevezését, azt, hogy a kommunista ifjú nemzedék szövetsége, ha tanító, nevelő munkájának minden egyes lépését összekapcsolja azzal, hogy résztvesz a dolgozók közös harcában a kizsákmányolók ellen. Mert önök nagyon jól tudják, hogy amíg Oroszország az egyetlen munkásköztársaság, a világ többi részében pedig fennáll a régi burzsoá rendszer, addig mi gyengébbek vagyunk náluk, addig minden alkalommal újabb támadás veszélye fenyeget bennünket, hogy a további harcban csak úgy győzünk, ha egybeforrottságot és egyöntetűséget tanulunk s ekként megerősödve, valóban legyőzhetetlenné válunk. Ilyenformán kommunistának lenni annyit jelent, mint szervezni és egyesíteni az egész serdülő nemzedéket, példával járni elől e harcban a nevelés és fegyelmezettség terén. Ezen az úton kezdhetik meg s fejezhetik be önök a kommunista társadalom építését.

Hogy ezt még jobban megvilágítsam önöknek, egy példát hozok fel. Mi kommunistáknak nevezzük magunkat. Mi az, hogy kommunista? A kommunista szó — latin szó. Communis — annyit jelent, mint — közös. A kommunista társadalom azt jelenti, hogy minden közös: a föld, a gyár, a munka — ez a kommunizmus.

Lehet-e közös a munka, ha mindenki külön gazdálkodik, külön területen? Egycsapásra közös munkát teremteni nem lehet. Az nem pottyan le az égből. Azért meg kell dolgozni, meg kell szenvedni, azt meg kell teremteni, az a harc folyamán születik. Itt nem a régi könyvekre van szükség — a könyveknek senki sem hinne. Itt a saját élettapasztalatok beszélnek. Amikor Kolcsak és Gyenyikin Szibériából és Délről előnyomult, a parasztok az ő oldalukon voltak. Nem tetszett nekik a bolsevizmus, mert a bolsevikok szabott áron veszik a gabonát. De amikor a parasztok Szibériában és Ukrajnában kitapasztalták Kolcsak és Gyenyikin uralmát, akkor megtudták, hogy a parasztnak nincs választása: vagy a kapitalistákhoz mész, és az a földesúr rabláncára fűz, vagy követed a munkást, aki igaz, nem ígér tejjel-mézzel folyó Kánaánt, aki vasfegyelmet követel és szilárdságot a kemény harcban, de kivezet téged a kapitalista és földesúri rabszolgaságból. Amikor saját

tapasztalatuk alapján még ezek a tudatlan parasztok is megértették és belátták ezt, akkor a kommunizmus nehéz iskolán keresztülment tudatos híveivé lettek. Ilyen tapasztalat legyen alapja a Kommunista Ifjúsági Szövetség egész tevékenységének is.

Válaszoltam arra a kérdésre, hogy mit kell tanulnunk, mit kell átvennünk a régi iskolától és a régi tudománytól. Igyekszem válaszolni arra a kérdésre is, hogyan kell ezt megtanulni: csakis úgy, hogy az iskolában folytatott tevékenység minden egyes lépését, a nevelés, képzés és az oktatás minden egyes lépését elválaszthatatlanul egybekapcsoljuk a dolgozóknak a kizsákmányolók ellen folytatott harcával.

Egyes ifjúsági szervezetek munkájának tapasztalataiból vett néhány példán, szemléltetően fogom önök elé tárni, hogyan folyjék a kommunizmusra való nevelés. Mindenki az írástudatlanság felszámolásáról beszél. Önök tudják, hogy analfabéta országban nem lehet a kommunista társadalmat felépíteni. Nem elég az, hogy a szovjet kormány parancsot ad, vagy hogy a párt kiad egy bizonyos jelszót, vagy hogy a legjobb funkcionáriusok egyrészét erre a munkaterületre vezényeli. Ehhez az kell, hogy maga az ifjú nemzedék lásson hozzá a dologhoz. A kommunizmus abban áll, hogy az ifjúság, azok az ifjak és leányok, akik tagjai az Ifjúsági Szövetségnek, azt mondják: ez a mi ügyünk, összefogunk és elmegyünk a faluba, hogy felszámoljuk az írástudatlanságot, hogy a felnövekvő nemzedék között ne legyenek írástudatlanok. Mi arra törekszünk, hogy a serdülő ifjúság ennek az ügynek szentelje önálló tevékenységét. Önök tudják, hogy Oroszországot nem lehet tudatlan, analfabéta országból egyhamar írástudó országgá változtatni, de ha az Ifjúsági Szövetség nekifekszik, ha az egész ifjúság az összesség javára fog dolgozni, akkor ennek a 400 000 ifjút és leányt egyesítő szövetségnek joga lesz magát Kommunista Ifjúsági Szövetségnek nevezni. A Szövetség feladata még az is, hogy miután bizonyos ismereteket elsajátítottunk, segítségére legyünk annak az ifjúságnak, amely maga nem tud kiszabadulni a tudatlanság sötétségéből. Az Ifjúsági Szövetség tagjának lenni annyit jelent, hogy úgy végezzük dol-

gunkat, hogy munkánkat, erőnket a közérdeknek szenteljük. Ez a kommunista nevelés lényege. Csak az ilyen munka során válik az ifjú vagy leány igazi kommunistává. Csak abban az esetben válnak kommunistákká, ha ezzel a munkával gyakorlati eredményeket tudnak elérni.

Vegyük példa kedvéért a városkörnyéki konyhakertekben folyó munkát. Vajjon nem fontos feladat ez? Ez a Kommunista Ifjúsági Szövetség egyik feladata. A nép éhezik, a gyárakban és üzemekben éhség dühöng. Hogy az éhségtől megmeneküljünk, fejleszteni kell a konyhakerteket, a földet azonban még mindig a régi módon művelik. Arra van hát szükség, hogy az öntudatosabb elemek munkához lássanak, s akkor meglátják majd, hogy a veteményeskertek megszaporodnak, területük megnő, eredményeik jobbak lesznek. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek ebben a munkában tevékeny részt kell vennie. Minden szövetség, illetve a szövetségnek minden egyes sejtje tekintse ezt az ügyet szívügyének.

Legyen a Kommunista Ifjúsági Szövetség rohamcsapat, amely minden munkánál segítő kezet nyujt, önálló tevékenységet fejt ki, kezdeményez. Legyen a szövetség olyan, hogy benne minden munkás, ha esetleg nem érti is meg azonnal, sőt talán el sem hiszi a tanítását, olyan embereket lásson, akiknek gyakorlati munkáján, tevékenységén látja, hogy ezek valóban olyan emberek, akik a helyes utat mutatják neki.

Ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség nem tudja munkáját minden téren ilyen módon megszervezni, ez azt jelenti, hogy a régi burzsoá útra téved. Nevelő munkánkat egyesíteni kell a dolgozók harcával a kizsákmányolók ellen, hogy segítsünk a dolgozóknak azoknak a feladatoknak megoldásában, amelyek a kommunizmus tanából következnek.

A Szövetség tagjainak minden szabad órájukat fel kell használniok, hogy vagy a konyhakertekben javítsák a munkát, vagy valamelyik gyárban vagy üzemben szervezzék az ifjúság tanítását és így tovább. Oroszországot szegény, koldus országból gazdag országgá akarjuk változtatni. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a művelődést, a tanítást, a nevelést egyesítenie kell a munkások

és parasztok munkájával, nem szabad bezárkóznia iskoláiba, s nem szabad kommunista könyvek és brosúrák olvasására szorítkoznia. Csak a munkásokkal és a parasztokkal vállvetve végzett munkában válhatunk valódi kommunistákká. Hadd lássa mindenki, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden tagja művelt ember, de ugyanakkor a munkához is ért. Ha majd mindenki látni fogja, hogy a régi iskolából kiküszöböltük a régi kaszárnyaszellemet és tudatos fegyelemmel helyettesítettük, s hogy minden ifjú résztvesz a kommunista szombatokon, hogy minden környékbeli gazdaságot kihasználnak, hogy a lakosságon segítsenek, akkor a nép nem úgy fog majd tekinteni a munkára mint azelőtt tekintett.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség feladata, hogy segítsen a faluban, vagy a háztömbjében olyan dolgokban — kis példát veszek — mint a tisztaság fenntartása vagy az élelmiszerek elosztása. Hogyan csinálták ezt a régi tőkés társadalomban? Mindenki csak saját magának dolgozott és senkit sem érdekelt az, hogy vannak-e itt öregek és betegek, vagy hogy az egész háztartás terhe nem az asszonyok vállára nehezedik-e, akik éppen ezért elnyomatásban és rabszolgasorban élnek. Kinek kell harcolni az ilyesmi ellen? Az ifjúsági szövetségeknek, amelyeknek azt kell mondaniok: ezt megváltoztatjuk, ifjakból álló csoportokat szervezünk, akik majd rendszeresen bejárják a házakat és segíteni fognak a tisztaságot fenntartani, vagy az élelmiszereket helyesen elosztani, akik majd szervezetten tevékenykednek az egész társadalom javára, helyesen osztják el az erőket és megmutatják, hogy a munkának szervezett munkának kell lennie.

Az a nemzedék, amelynek képviselői most 50 év körül vannak, nem számíthat arra, hogy meglátja a kommunista társadalmat. Ez a nemzedék addigra kihal. Az a nemzedék azonban, amely most 15 éves, meg is látja majd a kommunista társadalmat és maga is fogja építeni ezt a társadalmat. És ennek a nemzedéknek tudnia kell, hogy egész életfeladata ennek a társadalomnak építése. A régi társadalomban minden egyes család külön dolgozott és senki sem egyesítette ezt a munkát, kivéve a földbirtokosokat és a tőkéseket, akik elnyomták a nép tömegeit. Nekünk

minden munkát, ha mégannyira piszkos és nehéz is, olymódon kell megszerveznünk, hogy minden egyes munkás és paraszt úgy tekintsen magára: én — egy része vagyok a szabad munka nagy hadseregének és be tudom rendezni az életemet földbirtokosok és tőkések nélkül is, meg tudom teremteni a kommunista rendet. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek mindenkit, ifjú korától, tudatos és fegyelmezett munkára kell nevelnie. Így számíthatunk arra, hogy az előttünk álló feladatokat meg fogjuk oldani. Számítanunk kell arra, hogy az ország villamosításához, ahhoz, hogy elszegényedett földünket a technika legújabb vívmányai alapján művelhessük meg, legalább tíz évre van szükségünk. S annak a nemzedéknek, amely most 15 éves, és amely 10—20 év mulva kommunista társadalomban fog élni, tanulmányi feladatait úgy kell beosztania, hogy az ifjúság minden faluban, minden városban, nap mint nap a gyakorlatban megoldja a közös munka egyik vagy másik feladatát, akár a legcsekélyebbet, legegyszerűbbet is. Amilyen mértékben ezt minden egyes faluban végrehajtják, amilyen mértékben kifejlődik a kommunista verseny, amilyen mértékben az ifjúság bebizonyítja, hogy munkáját egyesíteni tudja — olyan mértékben biztosítjuk a kommunista építés sikerét. Csak ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden egyes lépését ennek az építésnek sikere szempontjából tekinti, csak ha azt kérdezi önmagától: vajjon megtettünk-e mindent, hogy egyesült, öntudatos dolgozókká legyünk, csakis akkor fogja elérni a Kommunista Ifjúsági Szövetség, hogy félmilliónyi tagját a munka egységes hadseregévé tömöríti és kivívja a maga számára a közmegbecsülést. (Viharos taps.)

„Pravda" 221, 222. és 223. sz.
1920 október 5, 6. és 7.

BESZÉD A BŐRIPARI MUNKÁSOK ÉS ALKALMAZOTTAK KONGRESSZUSÁN, 1920 OKTÓBER 2-ÁN

Elvtársak, előadói beszédemben, kongresszusuk rendezőinek és szervezőinek kívánsága szerint, köztársaságunk politikai helyzetével kell foglalkoznom. Ebből a szempontból a legfontosabb, amire ki kell térnem, kétségtelenül a Lengyelországgal viselt háborúnk, az események menete ezzel a háborúval kapcsolatban, és az, ami ezúton tisztázódott köztársaságunk belső és nemzetközi helyzete tekintetében.

Önök természetesen valamennyien tudják, milyen súlyosra fordult most katonai helyzetünk, és ezzel kapcsolatban természetesen meg kell néznünk, hogy milyen körülmények következtében éleződött ki, romlott le a helyzet ennyire. Természetesen emlékeznek rá, hogy folyó év áprilisában, amikor a lengyelek támadása még nem kezdődött meg, az arcvonal keletebbre, számos helyen jóval keletebbre húzódott, mint most. Az arcvonal úgy alakult, hogy Minszk és egész Belorusszija a lengyelek kezén volt. És nemcsak a Népbiztosok Tanácsa, hanem az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége — az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság legfőbb szerve — is ünnepélyesen, külön felhívásban kijelentette a lengyel népnek, hogy békét ajánl, lemond arról, hogy fegyverrel döntse el Belorusszija sorsát, amely sohasem volt lengyel és amelynek a lengyel földbirtokosoktól sokat szenvedett paraszti népessége nem tartotta lengyelnek magát. De mi ennek ellenére hivatalosan, a legünnepélyesebben kijelentettük, hogy békét ajánlunk az akkori vonal alapján, mert mi azokat a munkásokat, akikre ebben a háborúban halál várt, olyan nagyra becsül-

tük, hogy semilyen engedményt nem tartottunk fontosabbnak. Belorusszija kérdését nem fegyver erejével, hanem csakis a Lengyelországon belül folyó harc fejlesztése útján akartuk megoldani. Tudtuk, hogy a lengyel dolgozók felszabadításához korántsem annyira, sőt, nem is elsősorban katonai erővel, mint inkább propagandánk erejével tudunk támogatást nyujtani.

Ez idén áprilisban volt és önök tudják, hogy Lengyelország ünnepélyes békejavaslatunkra először manőverezéssel válaszolt, azt javasolta, hogy a békét Boriszovban kössük meg, amely az ő kezén volt, és stratégiailag rendkívül fontos volt, mert a lengyelek tartották megszállva és ha ott folytattuk volna a tárgyalásokat, a lengyelek számára lehetővé vált volna, hogy délnyugaton támadjanak és megfosszanak bennünket az északnyugati támadás lehetőségétől. Mi azt feleltük: bármely városban, csak nem Boriszovban. A lengyelek elutasító választ adtak. Erre azért emlékeztetem önöket, hogy azokban a beszédeikben, amelyeket ezzel a kérdéssel kapcsolatban fognak tartani, erélyesebben hangsúlyozzák, hogy mi előbb felajánlottuk a békét a mainál keletibb vonalon, vagyis mi beleegyeztünk a számunkra leghátrányosabb békébe.

A lengyelek ránkerőszakolták a háborút, és mi tudjuk, hogy ebben mégcsak nem is a lengyel földbirtokosok, nem is a lengyel tőkések játszották a főszerepet, mert hiszen Lengyelország helyzete, mint most is, kétségbeejtő volt. Lengyelország kétségbeesésében vállalkozott erre a kalandra. De a főerő, amely a lengyeleket ebbe az ellenünk viselt háborúba belesodorta, természetesen a nemzetközi, mégpedig elsősorban a francia tőke ereje volt. Azóta kiderült, hogy százával működtek és működnek francia tisztek a lengyel hadseregben, hogy a hadifelszerelést, a pénzügyi és katonai segítséget teljes egészében Franciaország adta Lengyelországnak.

Ilyen körülmények között kezdődött meg ez a háború. Ez a háború a szövetségesek újabb kísérlete volt arra, hogy szétzúzzák a Szovjetköztársaságot, hogy Jugyenyics tervének kudarca után Lengyelország segítségével mégegyszer felvessék a Szovjetköztársaság megfojtásának kérdését, és önök ismerik ennek a Lengyelországgal viselt háború-

nak — amely akaratunk ellenére kezdődött — döntő mozzanatát. Önök tudják, hogy a lengyelek eleinte sikereket értek el, délnyugaton elfoglalták Kievet, majd elég sok idő telt el, amíg a Vörös Hadsereg összpontosítani tudta erőit, és meg tudta kezdeni a támadást, s ekkor a lengyelek egyik pontot a másik után vesztették el. Elvesztették Polockot stb. De csak júliusra kezdődött meg a Vörös Hadsereg döntő támadása, és ez annyira sikeresnek bizonyult, hogy mi a hadtörténelemben szinte példátlan hadjáratot folytattunk le. A Vörös Hadsereg megállás nélkül nyomult előre 500, sőt 600, sok helyen pedig 800 versztet és csaknem Varsóig jutott. Varsót Lengyelország számára már majdnem elveszettnek tartották. Legalábbis így vélekedett az egész nemzetközi sajtó. Ezután fordulat állott be. Amikor elérkeztünk Varsóhoz, csapataink annyira ki voltak merülve, hogy nem volt erejük ahhoz, hogy továbbra is győzzenek, a lengyel csapatok viszont, amelyeket a varsói patriótikus felbuzdulás támogatott és amelyek otthon érezték magukat, támogatásra találtak, újra lehetővé vált számukra az előnyomulás. Kiderült, hogy a háború lehetővé tette Lengyelország majdnem teljes szétzúzását, de a döntő pillanatban ehhez nem volt elég erőnk.

Beszélhetnék erről tovább is, de előadásom témájának megfelelően arra a politikai helyzetre kell kitérnem, amely arra az időre kialakult. Láttuk, hogy amikor az áprilisi támadás előtt a lengyelek számára a lehető legelőnyösebb, de számunkra hátrányos feltételekkel békét ajánlottunk a lengyel köztársaságnak, a világ egész polgári sajtója lármát csapott és őszinte nyilatkozatunkat gyengeségünk jelének tekintették. Ha a bolsevikok békét ajánlanak azon a vonalon, amelyen akkor a lengyel csapatok álltak, ha a bolsevikok még Minszket is odaadják, akkor gyengék. A háború elején még az angol király is üdvözölte a lengyel földbirtokos kormány fejét.

Július 12-én, mint bizonyára emlékeznek rá, váratlanul táviratot kaptunk a Népszövetség titkárától, amelyben közölte, hogy a lengyel kormány hajlandó béketárgyalásokba bocsátkozni a néprajzi határok és egész Galiciának Lengyelországhoz csatolása alapján. Az egész nemzetközi sajtó hallatlan lármát csapott. Ezúttal mindenki a

béke mellett volt. Amikor mi áprilisban vagy még korábban, 1920 tavaszán, felajánlottuk a békét, az egész sajtó hallgatott vagy háborúra bujtogatta Lengyelországot. Amikor azonban legyőztük Lengyelországot és Lengyelország ajánlott békét, mi pedig erre az ajánlatra azzal válaszoltunk, hogy nyiltan és őszintén kifejtettük nézetünket, amely szerint a Népszövetség mögött nem áll semmiféle erő, szavára nem támaszkodhatunk, hangoskodnak és azt követelik, hogy álljunk meg. Most, amikor fordult a hadiszerencse, amikor tegnap kijelentettük, hogy előnyösebb feltételekkel ajánlunk Lengyelországnak békét, mint annak idején a Népszövetség, ha ezt a békeszerződést október 5-ig aláírják, megint elhallgatott az egész burzsoá sajtó. Hallgat a békéről akkor, amikor a bolsevikokat támadják és hangoskodik akkor, amikor a bolsevikok támadnak. Ezek után azt akarja elhitetni, hogy a polgári sajtó a békét kívánja. Pártunk néhány nappal ezelőtt véget ért konferenciáján hallhattuk egy lengyel munkásnak, az egyik nagy lengyel szakszervezet képviselőjének beszédét, aki megszökött Varsóból és elmondta, hogyan üldözték a munkásokat Varsóban, és hogy a varsói munkások a Vörös Hadsereget megmentőjüknek tekintették, nem nézték ellenségnek, hanem ellenkezőleg, barátjuknak tekintették a pánok, Lengyelország burzsoá elnyomói ellen folytatott harcukban. Világos dolog, hogy itt az Antant eszközként használta fel Lengyelországot a Szovjetköztársaság szétzúzására tett újabb kísérlete során és amikor ez a kísérlet azon a ponton volt, hogy visszafelé sül el, mi pedig a küszöbén álltunk annak, hogy segítsünk a lengyel munkásoknak kormányuk megdöntésében, az egész európai polgári sajtó ellenünk volt. Kamenyev elvtárs, aki Londonban járt, elmondta itt a Nagy Színházban, hogy nap-nap után hallania kellett az angol kormány ultimátumait és fenyegetéseit, amely már-már mozgósítani akarta Petrográd ellen és Kronstadtban akarta összpontosítani egész flottáját, állítólag azért, hogy megvédje Lengyelországot velünk szemben. Most, amikor a hadiszerencse megfordult, amikor törlünk feltételeink közül mindent, amit Lengyelország elfogadhatatlannak minősített, a polgári sajtó elhallgatott. A dolog teljesen világos: a francia és az angol

imperializmus bujtogatja Lengyelországot, hogy tegyen újabb kísérletet a Szovjethatalom megdöntésére.

És ez (ami, kétségtelenül, fontos), azt hiszem, már az utolsó kísérlet Szovjet-Oroszország megtámadására. Itt kiderült, hogy Lengyelország túlságosan szorosan egybe van fonódva a nemzetközi imperializmus egész rendszerével. Önök tudják, hogy a szövetséges imperialisták — Franciaország, Anglia, Amerika és Japán —, miután leverték Németországot, megkötik a versailles-i békét, amely mindenesetre hasonlíthatatlanul barbárabb, mint a hírhedt breszti béke, amely miatt olyan nagy hűhót csináltak. És ugyanakkor, amikor a franciák, amerikaiak és angolok világgá kürtölték, hogy ez felszabadító háború, hogy ennek a háborúnak az a célja, hogy megszabadítsa Európát és az egész világot a húnok, ahogy ők a németeket nevezték, barbárságától, hogy megszabadítsák a világot a német militarizmustól és a német császártól, kiderült, hogy a versailles-i béke felülmúl minden kegyetlenséget, amire a császár képes volt, amikor ő volt a győztes. Az angol és francia tisztek beavatkozása a gazdasági életbe valamennyi legyőzött országnak, Németországnak és az Osztrák-Magyar Birodalomhoz tartozott országoknak, bebizonyítja, hogy ilyen viszonyok között élni nem lehet. Az egyik oka annak, hogy ehhez a szörnyű békéhez ragaszkodnak, az a körülmény, hogy Lengyelország két részre osztja Németországot, minthogy a lengyel területek a tengerig érnek. Németország és Lengyelország között most igen kiéleződött a viszony. A lengyeleket, amikor a német lakosságot sanyargatják, az Antant csapatai és tisztjei támogatják. A versailles-i béke Lengyelországból ütközőállamot csinált, amelynek meg kell óvnia Németországot a szovjet kommunizmussal való érintkezéstől és amelyet az Antant fegyvernek tekint a bolsevikok ellen. A franciák Lengyelország által és Lengyelország segítségével remélik visszaszerezni azt a néhány tízmilliárdot, amit a cári kormány vett fel kölcsönképpen. Ez az oka annak, hogy amikor kitört Lengyelországgal a háború, amelyet még nagy engedmények árán is annyira szerettünk volna elkerülni, ez a Lengyelországgal viselt háború közvetlenebbül irányult az Antant ellen, mint az előző háborúk. Az előző háború-

kat, amikor Kolcsak, Gyenyikin és Jugyenyics lépett fel ellenünk, ugyancsak a szövetségesek tisztjeinek, százmillióinak, ágyúinak és tankjainak segítségével folytatták. Az előző háborúk ugyancsak az Antant ellen irányuló háborúk voltak, de ezek a háborúk orosz területen folytak a fehérgárdista orosz tisztek és az általuk mozgósított parasztok ellen, és ezek a háborúk nem változhattak át olyan háborúkká, amelyek megingathatták volna a versailles-i békét. Ebben különböznek ezek a háborúk a Lengyelországgal viselt háborútól. A Jugyenyics, Kolcsak és Gyenyikin ellen folytatott háború ugyancsak az Antant elleni háború, és a munkás Oroszországnak az egész burzsoá Oroszország ellen viselt háborúja volt. És amikor ez a háború győzelmesen végetért, amikor szétzúztuk Jugyenyicset, Kolcsakot és Gyenyikint, ez nem volt közvetlen támadás a versailles-i béke ellen. Lengyelország esetében ellenkezőleg történt, és ez a Lengyelország ellen viselt háború megkülönböztető vonása, ebben van Lengyelország nemzetközi jelentősége.

Amikor győzelmes támadást folytattunk Lengyelország ellen, akkor egész Európa felüvöltött, hogy békét akar, hogy az egész világ kimerült a háborútól és ideje megbékélni. Amikor viszont a lengyelek támadnak, senki sem kiabál, hogy kimerültek a háborútól. Miről van szó? Arról, hogy amikor legyőztük Jugyenyicset, Kolcsakot és Gyenyikint, nem tudtuk széttépni a versailles-i békét, mi csak Jugyenyicsre, Kolcsakra és Gyenyikinre vetettük rá magunkat és visszaszorítottuk őket a tengerhez, amikor viszont Lengyelországot támadjuk, ezzel magát az Antantot támadjuk; amikor szétverjük a lengyel hadsereget, azt a versailles-i békét borítjuk fel, amelyen a mostani nemzetközi viszonyok egész rendszere nyugszik.

Ha Lengyelország szovjet országgá válna, ha a varsói munkások megkapnák Szovjet-Oroszországtól a segítséget, amelyet vártak és amelyet üdvözöltek, a versailles-i béke felborulna, és az egész nemzetközi rendszer, amelyet a Németországon aratott győzelmekkel vívtak ki, összeomlana. Akkor Franciaországnak nem volna ütközőállama, amely elzárja Németországot Szovjet-Oroszországtól. Nem volna faltörő kosa a Szovjetköztársaság ellen.

Nem volna reménysége arra, hogy visszaszerzi tízmilliárdjait és még rohamosabban közeledne a katasztrófa felé, mint most. Franciaország nyakig van az adósságban. Azelőtt a leggazdagabb uzsorás volt. Most háromszor annyival adósa Amerikának, mint a többi állam. Csőd felé tart. Helyzete kilátástalan. Ezért robbantott ki a vörös haderők előnyomulása Varsó felé nemzetközi válságot, ezért hozta ez annyira izgalomba az egész polgári sajtót. Az volt a helyzet, hogy ha a Vörös Hadsereg még néhány napig győzelmesen támad, akkor nemcsak Varsót foglaljuk el (ez nem lett volna olyan fontos), hanem a versailles-i békét is felborítjuk.

Ez a lengyel háború nemzetközi jelentősége. Önök tudják, hogy nem voltak hódító terveink. Beszédem elején hangsúlyoztam, hogy 1920 áprilisában Minszktől keletre álltunk és mégis az említett feltételekkel ajánlottuk fel a békét, csak azért, hogy megmentsük Oroszország munkásait és parasztjait az újabb háborútól. De ha már ránk kényszerítették a háborút, győzelmesen kell azt befejeznünk. A versailles-i béke a lakosság százmillióit hajtja igába. Németországtól elveszi a szenet, elveszi a fejőstehenet és így Németországot hallatlan, példátlan rabszolgaságba dönti. Németország paraszti lakosságának legfejletlenebb rétegei kijelentették, hogy a bolsevikok pártján vannak, hogy ők a bolsevikok szövetségesei, és ez érthető, mert az élet-halálharcban álló Szovjetköztársaság az egyetlen erő a világon, amely harcol az imperializmus ellen, márpedig az imperializmust most — Franciaország, Anglia és Amerika szövetsége jelenti. A jelenlegi nemzetközi rendszer középpontja felé közeledünk. Amikor a vörös haderők a lengyel határ közvetlen közelébe jutottak, a Vörös Hadsereg győzelmes támadása hallatlan politikai válságot robbantott ki. Erre a válságra az volt a legjellemzőbb, hogy az angol kormány háborúval fenyegetett meg bennünket, kijelentette nekünk: ha tovább mentek, háborúskodni fogunk veletek — ellenetek küldjük a flottánkat. De az angol munkások akkor kijelentették, hogy nem engedik meg ezt a háborút. Meg kell mondanom, hogy a bolsevizmus tért hódít az angol munkások között. De most ott a kommunisták olyan gyengék, amilyen gyengék nálunk

1917 márciusában, áprilisában és májusában voltak, amikor a konferenciákon és a kongresszusokon a szavazatok egytizede volt a mienk. Az I. Összoroszországi Szovjetkongresszuson, 1917 júniusában, a szavazatoknak legfeljebb 13%-a esett ránk. És most ugyanez a helyzet Angliában: a bolsevikok ott elenyésző kisebbségben vannak. De a lényeg az, hogy az angol mensevikek mindig szemben álltak a bolsevizmussal meg a közvetlen forradalommal, és a burzsoáziával való szövetség mellett kardoskodtak. Most azonban az angol munkások régi vezérei meginogtak és más álláspontra helyezkedtek: ellenségei voltak a munkásosztály diktatúrájának, most azonban mellénk álltak. Megalakították Angliában az „Akcióbizottságot". Nagy fordulat ez az egész angol politikában. A parlament mellett, amelyet Angliában most majdnem általános választójog alapján választanak (ami csak 1918 óta van így), létrejön az önhatalmú „Akcióbizottság", amely a munkás szakszervezetekre, vagyis a trade-unionokra támaszkodik, ezek pedig több mint 6 millió tagot számlálnak. A munkások, válaszképpen a kormánynak arra a kívánságára, hogy háborút viseljen Szovjet-Oroszország ellen, kijelentették, hogy ezt nem fogják megengedni, és azt mondták: a franciáknak sem fogjuk megengedni, hogy háborúskodjanak, mert a franciák angol szénből élnek és ha a széntermelés leáll, az nagy csapás lesz Franciaországra nézve.

Ismétlem, ez nagy fordulat volt az egész angol politika szempontjából. Anglia szempontjából ennek ugyanolyan jelentősége van, mint nálunk az 1917-es februári forradalomnak. Az 1917-es februári forradalom megdöntötte a cárizmust és megteremtette Oroszországban a burzsoá köztársaságot. Angliában nincs köztársaság, de a monarchia ott minden ízében burzsoá monarchia, és ez a monarchia már sok évszázad óta fennáll. A munkások ott résztvehetnek a parlamenti választásokban, de az egész nemzetközi külpolitikát a parlament megkerülésével intézik, a miniszteretanács intézi. Régóta tudott dolog, hogy Anglia kormánya leplezett háborút folytat Oroszország ellen és segíti Jugyenyicset, Kolcsakot meg Gyenyikint. Az angol sajtóban nem egyszer olvashattunk olyan kijelentést, hogy Angliának egyetlen katonát sincs joga Oroszországba kül-

deni. És ugyan ki szavazta meg, hogy mégis ezt tegyék? Milyen parlamenti határozatok alapján engedték meg, hogy háborút indítsanak Oroszország ellen Jugyenyics és Kolcsak megsegítése érdekében? Ilyen határozatok nem voltak és ezekkel a cselekedetekkel Anglia megsértette saját alkotmányát. Mi tulajdonképpen az „Akcióbizottság"? Az „Akcióbizottság" a parlament megkerülésével ultimátumot nyujt be a kormánynak a munkások nevében — ez áttérés a diktatúrára és más kiút nincs a helyzetből. Pedig Anglia — imperialista ország, amely 400—500 millió főnyi népességet tart igája alatt a gyarmatokon. Ez a legjelentősebb ország, amely a földkerekség népességének legnagyobb részén uralkodik. A Lengyelország ellen indított támadás olyan fordulatot idézett elő, hogy az angol mensevikek szövetségre léptek az orosz bolsevikokkal. Ilyen hatása volt ennek a támadásnak.

Az egész angol polgári sajtó azt írta, hogy az „Akcióbizottság" ugyanaz, mint a Szovjetek. És igaza volt. Nem nevezték Szovjeteknek, de lényegében ugyanaz. Ez ugyanaz a kettőshatalom, amely nálunk Kerenszkij idejében volt, 1917 márciusától kezdve, amikor az Ideiglenes Kormányt tartották az egyetlen kormánynak, de valójában a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetje nélkül nem tehetett semmi komolyat, és amikor mi azt mondtuk a Szovjeteknek: „vegyetek kezetekbe minden hatalmat". És ugyanez a helyzet alakult ki most Angliában, és a mensevikek kénytelenek ebben az „Akcióbizottságban" alkotmányellenes útra lépni. Ennek alapján önök valamelyes fogalmat alkothatnak maguknak arról, hogy mit jelentett a Lengyelországgal viselt háborúnk. És jóllehet a nemzetközi burzsoázia jelenleg is hasonlíthatatlanul erősebb, mint mi, és jóllehet az angol kormány azt mondta, hogy itt mindenben Kamenyev a hibás és kiutasította Kamenyevet Angliából azzal, hogy nem engedi be mégegyszer — ez meddő és nevetséges fenyegetőzés, hiszen az amerikai és angol tőkések legjobb védelmezői, a mérsékelt angol munkásvezérek, a jobboldali mensevikek és jobboldali eszerek beléptek az „Akcióbizottságba" és most Anglia újabb válság előtt áll. Most általános szénbányász-sztrájk fenyegeti, s a sztrájkolók nemcsak a bérek emelését, hanem a szén árának leszállí-

tását is követelik. Angliában egyik sztrájkhullám a másikat éri. A sztrájkolók béremelést követelnek. De ha a munkások ma 10%-os béremelést érnek el, holnap az árak 20%-kal emelkednek. Az árak emelkednek és a munkások látják, hogy harcuk meddő, hogy a béremelés ellenére ők a vesztesek, mert az árak emelkednek. És a munkások erre azt mondják: nemcsak béremelést követelünk a szénbányászok számára, hanem a szén árának leszállítását is követeljük. S az angol polgári sajtó még rémültebben jajveszékel, mint akkor, amikor a Vörös Hadsereg bevonult Lengyelországba.

Önök tudják, milyen hatása volt az európai válságnak Olaszországra. Olaszország győztes ország és amikor a Vörös Hadsereg győzelmei Németországban mozgolódást, az angol politikában pedig fordulatot idéztek elő, Olaszországban annyira kiéleződött a harc, hogy a munkások kezdték elfoglalni a gyárakat, elvenni a lakásokat a gyárosoktól, harcbavinni a falu népét, és Olaszország most olyan helyzetben van, amely semmiképpen sem nevezhető békésnek.

Így alakult a lengyel háború. Ez volt az oka annak, hogy mivel tudtuk, hogy a lengyel háború szorosan összefügg a nemzetközi imperializmus egész helyzetével, a legnagyobb engedményeket tettük, csak hogy a munkásokat és parasztokat megszabadítsuk ennek a háborúnak a terheitől. Azután összeütközésbe kerültünk a versailles-i békével, és kiderült, hogy a burzsoázia ugyanolyan ádáz ellenségünk, mint régebben, de az is kiderült, hogy a munkásság fejlődését nemcsak napról-napra, hanem óráról-órára lehet leméri, a munkásforradalom felé mennek a dolgok, megállás nélkül, de az oroszországi fejlődés gyorsaságához képest mégis túlságosan lassan. Oroszországban azért lehetett olyan gyorsan véghezvinni a forradalmat, mert a mi forradalmunk a háború idejére esett. A háború alatt az orosz munkások és parasztok tízmilliói fel voltak fegyverezve, s a burzsoázia meg a tisztikar ezzel az erővel szemben tehetetlen volt. Az októberi napokban azzal fenyegettek bennünket, hogy csapatokat vezényelnek Petrográd ellen. Tízezrével kaptuk a táviratokat a frontokról — megyünk ellenetek és elsöprünk titeket. Gon-

doltuk: próbáljátok meg, és amikor megérkeztek az egyes hadseregek küldöttei, elég volt egy félórás beszélgetés és kiderült, hogy a katonák mellettünk vannak és a tisztikarnak hallgatnia kellett. Az ellenállási kísérletek, Jugyenyics, Kolcsak, Gyenyikin összeesküvései — ez mind később jött, amikor a hadsereg már leszerelt. Ezért arathatott olyan gyorsan győzelmet a forradalom Oroszországban. A nép fel volt fegyverezve. A munkások és a parasztok egy szálig mellettünk voltak. Európában viszont véget ért a háború. A hadseregeket leszerelték. A katonák hazamentek. A munkásokat és a parasztokat lefegyverezték. Ott most lassan halad előre a fejlődés, de előrehalad. Mihelyt a nemzetközi burzsoázia kezet emel ránk, saját munkásai fogják le a kezét. Ebben rejlik a Lengyelországgal viselt háború nemzetközi jelentősége. Ez a nemzetközi válság forrása. Ez mostani új nehézségeink forrása. Amikor, mint tudják, nem volt elég erőnk ahhoz, hogy eljussunk egészen Varsóig és átadjuk a hatalmat a varsói munkásoknak, hogy összehívjuk a Munkás- és Parasztküldöttek varsói Szovjetjeit és azt mondhassuk nekik: „azért jöttünk, hogy segítsünk nektek", amikor a hadsereg hallatlan és példa nélkül álló hősies erőfeszítések után teljesen kimerült — bekövetkezett a katonai vereség.

Keleten most nagyon-nagyon messzire vonultunk vissza. Északon még Lida városát is elvesztettük, Délen már majdnem azon a vonalon állunk, amelyen 1919 áprilisában álltunk — a Pilsudski vonalon, Északon rendkívül sokat vonulunk vissza, Vrangel pedig ezalatt egyre újabb és újabb kísérleteket tesz a támadásra. Vrangel nemrégiben Jekatyerinoszlávot fenyegette, Szinyelnyikovóig nyomult előre és kezében tartotta. Most elfoglalta Szlavgorodot. Keleten elfoglalta Mariupolt, Taganrog felé nyomul előre, a Donyec-medencét fenyegeti. Ismét nehéz helyzet előtt állunk, és a nemzetközi imperialisták ismét, még egyszer kísérletet tesznek arra, hogy két kézzel: a lengyel támadással és Vrangel támadásával megfojtsák a Szovjetköztársaságot. Alapjában véve Lengyelország és Vrangel — a francia imperialisták két keze; mind a lengyel, mind a Vrangel-féle csapatokat ők látják el fegyvereikkel, lőszerükkel. De ez a három erő sem fér meg túlságosan egymással.

Franciaország azt mondja a lengyeleknek: ne tegyetek túlságosan nagy erőfeszítést, ne vegyetek el túlságosan nagy területet, mert a cári Oroszország ezt sohasem adja oda nektek. Franciaország azt mondja Vrangelnak: úgy kell intéznie a dolgot, hogy ne kerüljön vissza a hatalom a régi földbirtokosok kezébe, mivel Gyenyikin, Kolcsak és Jugyenyics példája azt mutatja, hogy a régi földbirtokosok, amikor fehérgárdista hadseregeket vezetnek vagy amikor tisztjeik hadseregeket vezényelnek, annál előbb döntik seregüket pusztulásba, minél nagyobb területet foglalnak el, mert a parasztság végül is fellázad ellenük.

Amíg Vrangel válogatott tiszti csapatokkal harcolt, támaszkodhatott ezekre a csapatokra, és Vrangelnak éppen az az erős oldala, hogy a legújabb technikán alapuló kitűnő hadifelszereléssel rendelkezik és válogatott tiszti csapatai vannak. Amikor a Kubánvidéken partraszállt, partraszállított csapatai úgy voltak megszervezve, hogy mindegyik század és ezred egész hadosztállyá fejlődhetett, mert kizárólag tisztekből állították őket össze. De mihelyt meg fogja kísérelni, mint annak idején Kolcsak, Gyenyikin és Jugyenyics, hogy nagyobb területet foglaljon el, számottevőbb paraszti népességet mozgósítson és általános hadkötelezettségen alapuló hadsereget hozzon létre — akkor sikere nyomban vereségévé változik, mert ahogyan a parasztokból toborzott hadsereg mindig szemben állt Kolcsakkal, Gyenyikinnel és Jugyenyicscsel, ugyanúgy Vrangel tiszti csapataival sem mehet együtt sohasem. Az a varsói munkás, aki beszámolót tartott a pártkonferencián, ezt így fogalmazta meg: az a lengyel hadsereg, amely fiatalokból állt (újoncokat, gyerekeket hívtak be katonának), most meg van semmisítve. A mozgósítás most harmincöt éves korig terjed ki: most felnőtt emberek vannak a hadseregben, akik végigharcolták az imperialista háborút és ez a hadsereg korántsem olyan megbízható a lengyel földbirtokosok és tőkések szempontjából, mint a fiatalokból álló hadsereg.

Ilyen a nemzetközi helyzet. Az Antant ellen viselt háborúban, a Varsó alatt szenvedett vereség, továbbá a nyugati és a Vrangel-fronton folytatódó támadás következtében, helyzetünk ismét rendkívül rosszra fordult és

ezért rövid beszámolómat azzal kell befejeznem, hogy felhívom a bőrmunkás elvtársak figyelmét arra, hogy most megint minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy most legfőbb és legelső feladatunk — Vrangel legyőzése. Ez a feladat óriási erőfeszítést és kezdeményező tevékenységet követel éppen a munkásságtól, éppen a szakszervezetektől, éppen a proletártömegtől és elsősorban azoktól a munkásoktól, akik közel állnak a honvédelemmel kapcsolatos iparágakhoz. A mostani háborúban nem az emberanyag tekintetében mutatkozik a legfőbb nehézségünk — ember van elég —, hanem az ellátás terén. A legfőbb nehézség minden fronton — az elégtelen ellátás, az, hogy nincs elég meleg ruha és lábbeli. Köpeny és csizma — elsősorban ebben szenvednek hiányt katonáink, emiatt hiúsultak meg olyan gyakran teljes győzelemmel kecsegtető támadásaink. Ez a nehézség akadályoz meg bennünket abban, hogy a győzelmes támadás érdekében gyorsan felhasználjuk az új alakulatokat, amelyekkel kellő számban rendelkezünk, de amelyekből kielégítő ellátás hiányában nem tudunk menetalakulatokat formálni, és amelyek nem jelentenek csak valamelyest is harcképes haderőt.

Erre mind a bőrmunkások szakszervezetének, mind pedig ennek a gyűlésnek, amely az egész bőrmunkás-proletariátust képviseli, a legnagyobb figyelmet kell fordítania. Elvtársak! Önöktől függ, hogy a Vrangel elleni küszöbönálló támadást, amelyre minden erőnkkel felkészülünk, a lehető legsikeresebben és leggyorsabban hajtsuk végre. Önöktől függ ez azért, mert azok a rendszabályok, amelyeket a Szovjethatalom és a kommunista párt foganatosít, nem elegendők. Ahhoz, hogy a vöröskatonáknak valóban segítséget nyujtsunk, ahhoz, hogy döntőbb fordulat következzék be, ahhoz, hogy az ellátás megjavuljon, nem elegendő a szovjet intézmények segítsége, nem elegendők a Népbiztosok Tanácsának és a Honvédelmi Tanácsnak a rendeletei: szükség van a szakszervezetek segítségére is. A szakszervezeteknek meg kell érteniök, hogy ismételt békejavaslatunk ellenére újra meg újra a munkás-paraszt hatalom létéről van szó. Önök tudják, mennyire megerősödött ez a hatalom Gyenyikin, Kolcsak és Jugyenyics leverése után. Önök tudják, meny-

nyire fokozódott a gabonabegyüjtés, amikor visszaszereztük Szibériát meg a Kubánvidéket, tudják, hogy Baku visszaszerzése tette lehetővé, hogy most több mint 100 millió pud ásványolajat szállítsunk fel, végül, hogy iparunk kezdett hozzájutni ahhoz az alaphoz, amelyen lehetővé válik, hogy gabonatartalékokat teremtsünk és újra bevigyük a munkásokat a gyárakba, hogy nyersanyagot gyüjtsünk és fűtőanyagot adjunk, hogy üzembe helyezzük a gyárakat, hogy végre helyreállítsuk a gazdasági életet. De ahhoz, hogy mindezekkel a lehetőségekkel élhessünk, minden áron be kell fejeznünk a háborút, siettetnünk kell a Vrangel elleni támadást. A közelgő tél beállta előtt Délen vissza kell szereznünk a Krimet, ez pedig maguknak a munkásoknak, és talán elsősorban minden egyes orosz bőripari munkásnak és a bőripari munkások szakszervezetének az erőfeszítésétől, kezdeményezésétől függ.

Felhívással fordulok önökhöz: kövessék petrográdi munkásaink példáját, akik nemrégiben, a Kommunista Internacionále képviselőjének a fronthelyzetről szóló beszámolója után, egyre újabb óriási erőfeszítést tettek, hogy ismételten segítséget nyujtsanak, ismét javítsák a vöröskatonák ellátását és élelmezését, gyarapítsák Vörös Hadseregünk erejét. Önök tudják, hogy minden olyan segítség, amelyet a Vörös Hadseregnek a hátországban nyujtanak, azonnal megmutatkozik a vöröskatonák hangulatán. Tudják, hogy az őszi hidegek befolyásolják a vöröskatonák hangulatát, csökkentik harcikedvüket, újabb nehézségeket támasztanak, növelik a megbetegedések számát és nagy bajokra vezetnek. Ezen a téren minden segítség, amelyet a hátországban nyujtanak a Vörös Hadseregnek, azonnal megmutatkozik a Vörös Hadsereg erősödésében, harcikedvének növekedésében, a megbetegedések számának csökkenésében és a támadóképesség fokozódásában. Arra van szükség, hogy minden egyes munkás minden gyűlésen, minden műhelyben, beszédeinek, előadásainak és a gyűléseknek középpontjába állítsa a mindent a Vörös Hadsereg megsegítésére jelszót.

Tegyük fel magunknak a kérdést: megtettünk-e minden tőlünk telhetőt, hogy segítsünk a Vörös Hadseregnek? Mert ettől a segítségtől függ az, hogy milyen gyorsan vég-

zünk véglegesen Vrangellal, milyen gyorsan biztosítjuk magunknak a teljes békét és a gazdasági építés lehetőségét. (T a p s.)

„Pravda" 225 és 226. sz.
1920 október 9. és 10.

UKRAJNA SZEGÉNYPARASZTJAIHOZ

Elvtársak! Vrangel cári tábornok egyre fokozza a támadást Ukrajna és Oroszország ellen. A francia tőkések támogatásával előrenyomul, a Donyec-medencét és Jekatyerinoszlávot fenyegeti. A veszély nagy. A földbirtokosok mégegyszer megkísérlik, hogy visszaszerezzék hatalmukat, megkísérlik, hogy visszaszerezzék földjeiket és újra igájukba hajtsák a parasztokat!

Elvtársak! Az ukrán falu hallatlanul sokat szenvedett a földbirtokosok igája alatt. A földbirtokosoknak nem egy helyen sikerült megdönteni a munkás-paraszt Szovjethatalmat, nem egy helyen segítettek nekik a gazdagparasztok, a kulákok, segítettek nekik olyanformán is, hogy nyiltan átálltak hozzájuk, olyanformán is, hogy akadályozták a nincsteleneket, a dolgozó parasztokat a falu új rendjének, új életének, új szervezetének megteremtésében. És a földbirtokosok hatalmának visszaállítására irányuló kísérletek mindannyiszor a munkások és parasztok újabb győzelmével végződtek. Most a szegényparasztok Ukrajnaszerte hozzáfogtak bizottságaik megszervezéséhez, hogy véglegesen legyűrjék a maroknyi gazdag ellenállását, véglegesen biztosítsák a dolgozók hatalmát. Vrangel földbirtokos tábornok fokozza a nyomást, hogy megsemmisítse a dolgozóknak ezeket a szervezeteit.

Elvtársak! Álljunk mindannyian, mind egy szálig csatasorba Vrangel ellen! Minden szegényparasztbizottság feszítse meg erejét, amennyire csak tudja, és segítsen a Vörös Hadseregnek Vrangel teljes leverésében. Egyetlen dolgozó paraszt se vonja ki magát a munkások és parasztok ügyéből, egyetlen egy se maradjon tétlen vagy közöm-

bös. Elvtársak! Gondoljatok arra, hogy családjaitok megmentéséről, a parasztok földjének és hatalmának megvédéséről van szó.

Mindent a Vörös Hadsereg megsegítésére!
Halál az elnyomó földbirtokosokra!

Lenin

1920 október 2.

„Kommunyiszt" (Kiev) 199. sz.
1920 október 13.

A PROLETÁRKULTÚRÁRÓL

Az „Izvesztyija" október 8-i számából látható, hogy Lunacsarszkij elvtárs a Proletkult kongresszusán *éppen az ellenkezőjét* mondta annak, amiben vele tegnap megállapodtunk[57].

A legsürgősebben elő kell készíteni a határozati javaslatot (a Proletkult kongresszusáét), határozattá kell emelni a Központi Bizottságban és feltétlenül el kell fogadtatni a Proletkultnak még *ugyanezen* a tanácskozásán. Még ma el kell fogadtatni a Központi Bizottság megbízásából a Közoktatásügyi Népbiztosság kollégiumában is, a Proletkult kongresszusán is, mert a kongresszus ma végetér.

A HATÁROZATI JAVASLAT:

1. A Munkás-Paraszt Szovjetköztársaságban a népművelésügy egész szervezetét, mind a politikai felvilágosítás terén általában, mind pedig különösen a művészet területén, át kell hatnia a proletárdiktatúra céljainak sikeres megvalósításáért, vagyis a burzsoázia megdöntéséért, az osztályok megszüntetéséért, az ember ember által való bármiféle kizsákmányolásának kiküszöböléséért folyó proletár osztályharc szellemének.

2. Ezért a proletariátusnak mind élcsapata, a kommunista párt által, mind általában a legkülönfélébb proletárszervezetek egész tömege által, a legtevékenyebben és legdöntőbb módon kell részt vennie a népművelésügy minden területén.

3. A legújabbkori történelem minden tapasztalata, különösképpen pedig a világproletariátusnak a Kommu-

nista Kiáltvány megjelenése óta folytatott több mint félszázados forradalmi harca, vitathatatlanul bebizonyította, hogy a forradalmi proletariátus érdekeit, álláspontját és kultúráját csakis a marxista világszemlélet fejezi ki helyesen.

4. A marxizmus mint a proletariátus forradalmi ideológiája azáltal tett szert világtörténelmi jelentőségre, hogy korántsem vetette el a polgári korszak igen becses vívmányait, hanem ellenkezőleg, magáévá tette és feldolgozta mindazt, ami az emberi gondolkodás és kultúra több mint kétezeréves fejlődésében értékes volt. Csakis az ezen az alapon és ebben az irányban továbbfolytatott, a proletárdiktatúra mint a minden kizsákmányolás ellen folyó végső harc gyakorlati tapasztalatai által megihletett munka ismerhető el az igazi proletárkultúra fejlesztésének.

5. A Proletkult Összoroszországi Kongresszusa következetesen kitart e mellett az elvi álláspont mellett, és mint elméletileg helytelent és gyakorlatilag károst a leghatározottabban elutasít minden olyan kísérletet, hogy saját külön kultúrát eszeljünk ki, hogy bezárkózzunk saját külön szervezeteinkbe, hogy különválasszuk a Közoktatásügyi Népbiztosság és a Proletkult munkaterületét, vagy autonómiát biztosítsanak a Proletkultnak a Közoktatásügyi Népbiztosság intézményein belül stb. Ellenkezőleg, a kongresszus a Proletkult minden szervezetének feltétlen kötelességévé teszi, hogy teljesen a Közoktatásügyi Népbiztosság intézményeinek hálózatához tartozó egyik kisegítő szervnek tekintse magát és a Szovjethatalom (különösen a Közoktatásügyi Népbiztosság) és az Oroszországi Kommunista Párt közös vezetése alatt valósítsa meg feladatait mint a proletárdiktatúra feladatainak egyik részét.

* * *

Lunacsarszkij elvtárs azt mondja, hogy szavait elferdítették. De *annál inkább* feltétlenül szükséges a fenti határozat.

A megírás ideje: 1920 október 8.
Először 1926-ban jelent meg.

BESZÉD A MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KERÜLETI, JÁRÁSI ÉS FALUSI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGOK ELNÖKEINEK KONFERENCIÁJÁN, 1920 OKTÓBER 15-ÉN

Elvtársak! A köztársaság belső és külső helyzetének kérdésével kapcsolatban, amelyről önök előadást kívántak hallani, természetesen leginkább a Lengyelországgal viselt háborúra és annak okaira kell kitérnem. A legfőbb tényező, amely az utóbbi félévben a köztársaság külső és belső helyzetét meghatározta, éppen ez a háború volt. És éppen most, amikor éppen hogy aláírtuk Lengyelországgal az előzetes békeszerződést, éppen most lehet és kell is általános visszapillantást vetnünk erre a háborúra, annak jelentőségére, és éppen most kell megkísérelnünk átgondolni azokat a tanulságokat, amelyeket a csak a minap befejeződött, és még nem tudni, vajjon valóban tartósan befejeződött háború mindannyiunk számára jelent. Ezért én elsősorban arra akarom emlékeztetni önöket, hogy a lengyelek ez év április 26-án kezdték meg támadásukat. A Szovjetköztársaság békét ajánlott; mi ünnepélyesen és a formai előírások legpontosabb betartásával felajánlottuk a békét a lengyeleknek, a lengyel földbirtokosoknak és a lengyel burzsoáziának, előnyösebb feltételekkel, mint amilyeneket most kaptak tőlünk, azoknak az óriási vereségeknek ellenére, amelyeket csapataink Varsó alatt szenvedtek és azoknak a még nagyobb vereségeknek ellenére, amelyek a Varsó alól való visszavonulás során érte őket. Amikor a lengyelek folyó év április végén 50—150 verszttel keletre álltak attól a vonaltól, amelynek alapján most az előzetes békeszerződés létrejött, mi, annak ellenére, hogy ez a vonal akkor nyilvánvalóan igazságtalan volt, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság nevében ünnepélyesen felajánlottuk nekik a békét, mert, mint

önök természetesen mindannyian tudják és emlékeznek rá, a Szovjethatalom legfőbb gondja akkor a békés építésre való áttérés biztosítása volt. Semmi okunk nem volt arra, hogy háború útján kívánjuk eldönteni a köztünk és a lengyel állam között fennálló vitás kérdéseket. Jól tudtuk, hogy a lengyel állam akkor a földbirtokosok és tőkések állama volt, mint ahogy ma is az, hogy teljes mértékben függ az Antant, az antant-országok, különösen Franciaország tőkéseitől. Jóllehet Lengyelország akkor nemcsak egész Litvániát, hanem Belorussziját is befolyása alatt tartotta, nem is szólva Kelet-Galiciáról, kötelességünknek tartottuk, hogy megtegyünk minden tőlünk telhetőt a háború elkerülése érdekében, hogy Oroszország munkásosztálya és parasztsága legalább valamennyire kipihenhesse az imperialista háborút meg a polgárháborút és végre teljes erejével hozzáfogjon a békés építéshez. Az történt, ami már nem egy ízben történt meg: azt a nyílt és őszinte kijelentésünket, hogy békét ajánlunk a lengyeleknek azon a vonalon, amelyen akkor álltak, a gyengeség jelének tekintették. A világ burzsoá diplomatái nem szoktak hozzá az ilyen őszinte kijelentésekhez és azt, hogy mi hajlandók voltunk belemenni a békébe egy számunkra oly hátrányos vonal alapján, úgy fogadták és magyarázták, mint annak bizonyítékát, hogy mi hihetetlenül gyengék vagyunk. A francia tőkéseknek sikerült háborúba hajszolni a lengyel tőkéseket. Emlékeznek rá, hogy rövid szünet után, a lengyel támadás után, ellentámadást indítottunk és majdnem Varsóig nyomultunk előre, majd csapataink súlyos veresége következett, amelynek folytán vissza kellett vonulniok.

Csapataink több mint egy hónapon át és az egész legutóbbi idő folyamán visszavonultak és vereségeket szenvedtek, mert hihetetlenül kifárasztotta és kimerítette őket a Polocktól Varsóig tartó hallatlan menetelés. De e súlyos helyzet ellenére, ismétlem, olyan feltételekkel írtuk alá a békét, amelyek Lengyelország számára kevésbbé előnyösek, mint az akkori feltételek. Az akkori határ 50 verszttel keletre húzódott, most pedig 50 verszttel nyugatra húzódik. Eszerint annak ellenére, hogy olyan időben kötöttünk békét, amely csak az ellenfél számára előnyös, amikor csapataink visszavonultak és Vrangel fokozta támadását,

a békét előnyösebb feltételekkel kötöttük meg. Ez újólag azt bizonyítja, hogy amikor a Szovjethatalom békejavaslatot tesz, szavait és kijelentéseit komolyan kell venni, mert ellenkező esetben az történik, hogy számunkra rosszabb feltételekkel ajánlunk békét, s a békét mégis jobb feltételekkel kötjük meg. Ezt a leckét a lengyel földbirtokosok és tőkések természetesen nem felejtik el, belátják, hogy kudarcot vallottak, most kisebb területhez jutottak a béke révén, mint amennyit régebben ajánlottunk nekik. És ez már nem az első lecke. Önök valószínűleg mindannyian emlékeznek rá, hogy 1919 tavaszán Moszkvába érkezett az amerikai kormány képviselője, aki kormánya nevében azt javasolta, hogy kössünk előzetes békét valamennyi akkori fehérgárdista főparancsnokkal: Kolcsakkal, Gyenyikinnel és a többivel, olyan békét, amely számunkra rendkívül hátrányos lett volna. Amikor hazautazott és elmondta ennek a békének a feltételeit, a mi feltételeinket hátrányosaknak találták és a háború folytatódott. Ennek a háborúnak az eredményeit önök ismerik. Tehát a Szovjethatalom már nem először bizonyítja be azt, hogy sokkal erősebb, mint amilyennek látszik, azt, hogy jegyzékeinkben nincs meg a burzsoá kormányoknál szokásos gőg és fenyegetőzés, és azt, hogy ha nem hajlandók békét kötni Szovjet-Oroszországgal, az annyit jelent, hogy egy bizonyos idő mulva rosszabb feltételekkel jutnak a békéhez. Ilyen dolgokat nem szoktak elfelejteni a nemzetközi politikában és azzal, hogy bebizonyítottuk a lengyel pánoknak, hogy most rosszabb békéhez jutottak, mint amilyet mi ajánlottunk nekik, hozzászoktatjuk a lengyel néptömegeket, a lengyel parasztokat és munkásokat, hogy mérlegeljék, összehasonlítsák saját kormányuk és a mi kormányunk kijelentéseit.

Önök közül talán sokan látták az ujságokban az amerikai kormány jegyzékét, amelyben kijelenti: „Nem akarunk szóbaállni a Szovjethatalommal, mivel megszegi a kötelezettségeit.“ Mi ezen nem csodálkozunk, mert már sok éve halljuk, de az eredmény csak az, hogy Szovjet-Oroszország ellen megkísérelt minden hadjáratuk kudarccal végződik. A lengyel ujságok, amelyeket majdnem kivétel nélkül megvásároltak a földbirtokosok és tőkések —

náluk ezt sajtószabadságnak nevezik —, azt mondják, hogy a Szovjethatalomnak nem lehet hinni, hogy ez a hatalom erőszakoskodók és szédelgők hatalma. Valamennyi lengyel ujság ezt mondja, de a lengyel munkások és parasztok a tettek alapján ellenőrzik a szavakat, a tettek pedig azt mutatták, hogy amikor mi először ajánlottuk fel nekik a békét, mi ezzel már bebizonyítottuk békeszeretetünket, és amikor októberben békét kötöttünk, ugyancsak békeszeretetünkről tettünk bizonyságot. Ilyen bizonyítékot önök egyetlen burzsoá kormány történetében sem találnak, és ez a tény nem téveszthető el hatását a lengyel munkások és parasztok gondolkodására. A Szovjethatalom akkor írta alá a békét, amikor az számára hátrányos volt. Csakis ezen az úton szoktatjuk le a hazudozásról azoknak a hatalmaknak a kormányait, amelyek a földbirtokosok és tőkések kezében vannak, csakis ezen az úton ingatjuk meg munkásaik és parasztjaik beléjük vetett hitét. Ezt kell leginkább fontolóra vennünk. Az oroszországi Szovjethatalmat számtalan ellenség veszi körül, és ezek az ellenségek mégis tehetetlenek. Gondolkozzanak a lengyel háború egész menetén és kimenetelén. Most már tudjuk, hogy Lengyelország háta mögött a francia kapitalisták álltak, hogy ők adtak Lengyelországnak pénzt, felszerelést, egyenruhát és lőszert, ők küldtek francia tiszteket. Csak most nemrégiben kaptunk híreket arról, hogy a lengyel fronton fekete csapatok, vagyis francia gyarmati csapatok jelentek meg. Tehát a háborút Franciaország viselte, Anglia és Amerika pedig segített neki. Franciaország ugyanakkor Vrangelt Oroszország törvényes kormányának ismerte el — tehát Vrangelt is Franciaország támogatta, Franciaország adott neki pénzt a fegyverzetre és a hadsereg fenntartására. Anglia és Amerika szintén ad pénzt Vrangel hadseregének. Eszerint három szövetséges állt velünk szemben: Franciaország, amelyet a világ minden gazdag országa támogatott, Lengyelország és Vrangel — és mi úgy kerültünk ki ebből a háborúból, hogy előnyös békét kötöttünk. Tehát, mi maradtunk a győztesek. Aki a térképre néz, megláthatja, hogy mi győztünk, hogy nagyobb földterülettel kerültünk ki a háborúból, mint amekkora a háború előtt volt. De vajjon ez az ellenség gyengébb,

mint mi, gyengébb a mi fegyveres erőinknél, kevesebb embere, hadikészlete és lőszere van? Az ellenségnek mindebből több van. Ez az ellenség erősebb nálunk, és mégis megvertük. Ezt kell fontolóra vennünk, hogy megérthessük, milyen helyzetben van Szovjet-Oroszország a világ minden államához képest.

Amikor a bolsevikok megkezdték a forradalmat, azt mondták, hogy meg tudjuk kezdeni és meg kell kezdenünk; de ugyanakkor nem feledkeztünk meg arról, hogy a forradalmat sikeresen befejezni és feltétlenül győzelemre vinni csak akkor lehet, ha nem szorítkozunk csupán Oroszországra, hanem szövetségre lépünk egész sereg országgal és legyőzzük a nemzetközi tőkét. Az oroszországi tőke összefügg a nemzetközi tőkével. És amikor ellenségeink azt mondják: ha ti győztetek is Oroszországban, mégis elpusztultok, mert más tőkés államok megfojtanak benneteket — most erre egy igen komoly tapasztalatunkkal válaszolhatunk, mégpedig a Lengyelországgal folytatott háború tapasztalatával, amely megmutatja, mi lett a dolog vége a valóságban. Valóban, miért történhetett meg az, hogy Franciaországot, Lengyelországot és Vrangelt, holott erősebbek nálunk, el vannak telve gyűlölettel a bolsevizmussal szemben és el vannak szánva arra, hogy megdöntik a Szovjethatalmat, egy félév alatt — sőt, ha a támadás kezdetének áprilist tekintjük, még ennél is kevesebb idő alatt — legyőztük, hogy a háború a mi javunkra dől el? Hogyan történhetett meg az, hogy az imperialista háborútól és a polgárháborútól elgyötört, ellenségektől körülvett, a katonák beöltöztetésének és felszerelésének minden forrásától elvágott Szovjet-Oroszország lett a győztes? Ezt kell fontolóra vennünk, mert ha mélyére nézünk ennek a kérdésnek, lassan nemcsak az orosz forradalomnak, hanem a nemzetközi forradalomnak a törvényszerűségeit is megértjük. Igazolva látjuk azt, hogy az orosz forradalom csak egy láncszem a nemzetközi forradalom láncolatában és hogy a mi ügyünk biztos és legyőzhetetlen ügy, mert az egész világon érlelődik a forradalom, a gazdasági viszonyok úgy alakulnak, hogy ellenségeinket gyengítik, bennünket ellenben napról-napra erősítenek és hogy ez nem volt sem túlzás, sem kérkedés, sem elbizakodottság, azt most még-

egyszer bebizonyította önöknek a lengyel háború. Három szövetséges háborúskodott ellenünk. Azt hitte volna az ember, hogy ezt a három szövetségest nem nehéz egyesíteni egymással, de kiderült, hogy a Jugyenyics, Kolcsak és Gyenyikin háborújának sok-sok tapasztalatán okult három szövetséges nem tudott egyesülni ellenünk, léptennyomon összevesztek egymással és ez különösen tanulságos az éppen hogy véget ért lengyel háború történetében. Varsói hadjáratunk, a Vörös Hadseregnek ez a hadjárata, amelynek során a fáradt, elcsigázott, rosszul öltözött katonák több mint 600 versztet tettek meg és csapást csapás után mértek a lengyel haderőkre, ezekre a pompásan kiképzett és száz meg száz kiváló francia tanácsadó tiszttel rendelkező haderőkre — ez a hadjárat felfedte előttünk ellenségeink egymáshoz való viszonyát. Amikor a Vörös Hadsereg haderői elérték Lengyelország határát, július 12-én táviratot kaptunk Curzon angol külügyminisztertől, aki a Népszövetség nevében, a hírhedt Népszövetség nevében, annak a szövetségnek nevében, amely állítólag egyesíti Angliát, Franciaországot, Amerikát, Olaszországot és Japánt, azokat az államokat, amelyek katonai erővel, óriási erővel rendelkeznek, amelyek kezükben tartják a világ egész hajóhadát, amellyel szemben a katonai ellenállás — azt hitte volna az ember — teljesen lehetetlen, ostoba dolog, ennek a Népszövetségnek nevében azt javasolta nekünk, hogy szüntessük be a háborút és kezdjünk a lengyelekkel tárgyalásokat Londonban. E szerint a távirat szerint a határnak körülbelül a Grodno, Bjelosztok, Breszt-Litovszk vonalon és a keletgaliciai Szan folyó mentén kellett volna húzódnia. Mi erre a javaslatra azt feleltük, hogy mi nem törődünk semmiféle Népszövetséggel, mert láttuk ennek a Népszövetségnek a komolytalanságát, hiszen még saját tagjai sem hallgatnak rá. A francia kormány kihívónak minősítette válaszunkat és azt hitte volna az ember, hogy ennek a Népszövetségnek fel kell lépnie ellenünk. De mi derült ki? A Népszövetség ettől az első kijelentésünktől elemeire bomlott, és Anglia meg Franciaország szembehelyezkedett egymással.

Churchill angol hadügyminiszter már több éve minden eszközt igénybevesz, törvényes eszközöket is, és még

inkább az angol törvények szempontjából törvénytelen eszközöket, hogy támogassa a fehérgárdistákat Oroszországgal szemben, hogy ellássa őket katonai felszereléssel. Churchill rettenetesen gyűlöli Szovjet-Oroszországot, mindamellett Anglia nyomban a mi nyilatkozatunk után összekülönbözött Franciaországgal, mivel Franciaországnak szüksége van a fehérgárdista Oroszország erőire, hogy azok megvédhessék Németországgal szemben, Angliának viszont semmiféle védelemre nincs szüksége, Anglia tengeri ország, nem fél semilyen támadástól, mert igen erős hajóhada van. Ilyképpen már az első lépésnél kiderült, hogy a Népszövetség, amely ilyen hallatlanul megfenyegette Oroszországot, tehetetlen. Lépten-nyomon megmutatkozik, hogy e Népszövetség alkotó elemeinek érdekei kölcsönösen ellentétesek. Franciaország Anglia vereségét kívánja és fordítva. És amikor Kamenyev elvtárs Londonban tárgyalásokat folytatott az angol kormánnyal, s amikor kijelentette az angol miniszterelnöknek: „Tegyük fel, hogy ön csakugyan teljesíti azt, amit mond, de mi van Franciaországgal?" — akkor az angol miniszterelnök kénytelen volt azt válaszolni, hogy Franciaország a maga útján jár, „mi nem járhatunk egy úton Franciaországgal". Kiderült, hogy Népszövetség nem létezik, hogy a tőkés hatalmak szövetsége puszta ámítás, és hogy ez a szövetség valójában rablók szövetsége, akik közül mindegyik arra törekszik, hogy kitépjen valamit a másik kezéből. És most, amikor Rigában a békekötés alkalmával megtudtuk, mi választotta el egymástól Lengyelországot, Angliát, Franciaországot és Vrangelt, miért nem tudtak egyesülni, megtudtuk, hogy különböző érdekeik voltak, mert Anglia befolyása alatt akarja tartani az új kis államokat — Finnországot, Észtországot, Lettországot és Litvániát, és Angliának egyáltalán nem érdeke, sőt hátrányos a cári, illetőleg egy fehérgárdista, vagy akár egy burzsoá Oroszország visszaállítása. És ezért húzza keresztül Anglia Franciaország számításait, ezért nem tud egyesülni Lengyelországgal és Vrangellal. Franciaország pedig gondoskodik arról, hogy saját érdekeiért, saját kinnlevőségeiért az utolsó szálig halálba kergesse a lengyel katonákat. Franciaország azt reméli, hogy megfizetjük neki azt a 20 milliárdnyi

adósságot, amit a volt cár csinált és a Kerenszkij-kormány jóváhagyott, pedig most minden értelmes ember előtt világos, hogy a francia tőkések akkor látják ezt a pénzt, mikor a hátuk közepét, s a francia tőkések is belátják, hogy a francia munkásokat és parasztokat nem tudják háborúba küldeni, a lengyelekből viszont annyit küldhetnek, amennyit csak akarnak, hadd pusztuljanak a lengyel katonák, hogy a francia tőkések hozzájussanak milliárdjaikhoz. Csakhogy a lengyel munkások is látják, hogy a francia, angol és más tisztek úgy viselkednek Lengyelországban, mint valami meghódított országban, és ezért lehettünk tanui a rigai tárgyalások folyamán annak, hogy a lengyel munkások és parasztok pártja, amely feltétlenül patrióta párt, feltétlenül ellensége a bolsevizmusnak, olyan mint nálunk a jobboldali mensevikek és eszerek pártja volt, hogy ez a párt a béke mellett foglalt állást és szembehelyezkedett a lengyel földbirtokosok és tőkések kormányával, akik az utolsó pillanatig igyekeztek meghiúsítani a békét, igyekeznek erre még most is és még sokáig igyekezni fognak, amiről majd akkor kell beszélnem, amikor áttérek arra a kérdésre, hogy vajjon tartós-e ez az előzetes béke, amelyet éppen most megkötöttünk.

A harmadik szövetséges, aki azért harcolt, hogy egész Oroszországot visszaadja a földbirtokosoknak és a tőkéseknek, Vrangel, Oroszországhoz számítja Lengyelországot is. Hiszen az orosz cárok, az orosz földbirtokosok és tőkések hozzászoktak ahhoz, hogy saját zsákmányuknak tekintsék Lengyelországot, ők nem felejtették el, hogy Lengyelországot már az orosz jobbágyparasztok fojtogatták, amikor háborúba küldték őket, a cárral az élükön, tehát, ha Vrangel győzne, azért győzne, hogy visszaadja a hatalmat a földbirtokosoknak Oroszországban is, Lengyelországban is. De az történt, hogy amikor a három szövetséges ellenünk készülődött, azzal kezdték, hogy hajbakaptak egymással. És azt, amit Franciaország akar, nem akarja sem a lengyel paraszt, sem a lengyel munkás, azt pedig, amit Vrangel akar, még csak egyetlen egy lengyel földbirtokos sem akarja. És most, amikor eljut hozzánk Vrangel rádiójának egy-egy híre, vagy a párizsi rádió híranyaga a francia kormány közleményeivel, azt látjuk, hogy Vrangel és Francia-

ország a fogukat csikorgatják, mert megértik, hogy mit is jelent voltaképpen az a béke, amelyet most kötöttünk Lengyelországgal, habár azt hajtogatják, hogy ez nem béke, hogy Lengyelország ezt nem írhatja alá. Mi viszont majd meglátjuk — a békét egyelőre aláírták. Ugyanakkor azonban, akárcsak Vrangel, Franciaország sem érti, hogy miről is van itt szó tulajdonképpen. Nem tudják felérni ésszel azt a csodát, hogy a tönkretett Szovjet-Oroszország legyőzi a nála erősebb civilizált államokat. Nem értik meg azt, hogy ezeknek a győzelmeknek ereje az a sarkalatos kommunista tantétel, amely szerint a tulajdon megoszt, a munka pedig egyesít. A magántulajdon — rablás, és az az állam, amely a magántulajdonon alapul, a zsákmány elosztásáért háborúskodó rablók állama. És ezek a rablók, bár még be sem fejezték ezt a háborút, máris marakodni kezdenek egymással. Egy évvel ezelőtt 14 állam fenyegetett bennünket. Csakhogy ennek a 14 államnak a szövetsége rögtön felbomlott. No és miért bomlott fel? Hát azért, mert ezeknek az államoknak a szerződése csak papíron volt meg, és a szerződő felek közül egyik sem lépett háborúba. Most pedig, amikor megkezdődött a háború és Franciaország, Lengyelország meg Vrangel egyesült, szövetségük azért bomlott fel, mert gáncsot vetnek egymásnak. Előre osztozkodtak a medve bőrén, amelyet még nem öltek meg, és nem is fognak megölni. De ezért a medvéért már javában folyik közöttük a civakodás.

A világpolitika tapasztalatai bebizonyították, hogy a Szovjet-Oroszország ellenes szövetség múlhatatlanul kudarcra van kárhoztatva, mert ez a szövetség imperialista szövetség, olyan rablók szövetsége, akiket semmi sem egyesít, és akiknek nincsenek olyan igazi, tartós érdekeik, amelyek egyesítenék őket. Náluk nem található meg az, ami a munkásosztályt egyesíti, nekik nincsenek ilyen érdekeik, és ez újólag kitűnt a lengyel háború idején. Amikor Vörös Hadseregünk megtörte a lengyelek ellenállását, amikor elfoglalta Bjelosztokot és Breszt-Litovszkot, amikor elérte a lengyel határt, ezzel már fel is borult az egész nemzetközi politika, mivel a nemzetközi politika a versailles-i szerződésen nyugszik, a versailles-i szerződés pedig rablók és útonállók szerződése. Amikor ránkerőszakolták

a breszti békét, amelynek igáját annyi ideig nyögtük, akkor telekürtölték az egész világot, hogy ez rablóbéke. Amikor Németországot legyőzték, a Népszövetség, amely Németország ellen hadakozott, azt kiabálta, hogy ez a háború felszabadító, demokratikus háború. Németországra ráerőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, gyilkosok, mészárosok békéje volt, mert kirabolták és feldarabolták Németországot és Ausztriát. Megfosztották őket az élet minden lehetőségétől, a gyermekeket éhezésre és éhhalálra kárhoztatták, ez hallatlan béke, rablóbéke volt. Tehát mi voltaképpen a versailles-i szerződés? Hallatlan béke, rablóbéke, amely az emberek tízmillióit, köztük a legcivilizáltabb embereket is, rabszolgasorba taszítja. Ez nem béke, ezek olyan feltételek, amelyeket fegyveres útonállók diktálnak a védtelen áldozatnak. Ezek az ellenfelek a versailles-i szerződés alapján Németországtól elvették minden gyarmatát. Törökországot, Perzsiát és Kínát rabszolgákká változtatták. Olyan helyzet alakult ki, hogy a világ lakosságának hét tizede leigázott helyzetben van. Szerte a világon mindenütt rabszolgák vannak és ezek a rabszolgák ki vannak szolgáltatva egy maroknyi országnak, Angliának, Franciaországnak és Japánnak, hogy marcangolja szét őket. Ez az oka annak, hogy az az egész nemzetközi rendszer, az az építmény, amelyet a versailles-i béke tart fenn, vulkánra épül, mivel a földkerekség lakosságának az a hét tizede, amelyet leigáztak, várva-várja, hogy jöjjön valaki, aki harcra kel, várva-várja, hogy mindezek az államok meginogjanak. Franciaország azt reméli, hogy hozzájut régi kinnlevőségeihez, maga pedig adósa Amerikának és nincs miből megfizetnie adósságait, mivel magának semmije sincs, a magántulajdon pedig szent náluk. Mi is tulajdonképpen a lényege ennek a szent magántulajdonnak? Az, hogy a cárok és a tőkések kölcsönöket vesznek fel, a munkásoknak és a parasztoknak pedig vissza kell fizetniök ezeket a kölcsönöket. Odaát a csőd szélén állanak. Nem tudnak kimászni az adósságból. És ugyanebben az időben a Vörös Hadsereg átlépte a lengyel határt és a német határ felé nyomult előre. Ez akkor történt, amikor Németországban mindenki, még a feketeszázasok és a monarchisták is azt mondták: a bolsevikok fognak minket

megmenteni, amikor rájöttek arra, hogy a versailles-i béke minden eresztékében recseg, ropog, hogy van Vörös Hadsereg, amely megüzente a háborút a tőkéseknek. És mi derült ki ekkor? Az derült ki, hogy a versailles-i béke Lengyelországon nyugszik. Igaz, nem volt elég erőnk ahhoz, hogy ezt a háborút végigvigyük. Am ne feledjük, hogy munkásaink és parasztjaink mezítláb voltak és le voltak rongyolódva, de mégis előrementek és olyan nehézségeket küzdöttek le, olyan viszonyok között harcoltak, amilyenek között a világ egyetlen hadseregének sem kellett harcolnia. Nem volt elég erőnk, nem tudtuk bevenni Varsót és teljesen leverni a lengyel földbirtokosokat, fehérgárdistákat és tőkéseket, de hadseregünk megmutatta az egész világnak, hogy a versailles-i szerződés nem olyan erős, amilyennek feltüntetik, hogy most az emberek százmillióri arra vannak ítélve, hogy évtizedeken át fizessék maguk és fizettessék unokáikkal meg dédunokáikkal a kölcsönöket, hogy gazdagítsák a francia, angol és más imperialistákat. A Vörös Hadsereg megmutatta, hogy a versailles-i szerződés nem olyan szilárd. Ez után a versailles-i szerződés után a mi hadseregünk megmutatta, hogy a tönkretett Szovjetországot 1920 nyarán — hála a Vörös Hadseregnek — csak néhány lépés választotta el a teljes győzelemtől. Az egész világ rájött arra, hogy van olyan erő, amely nem ijed meg a versailles-i szerződéstől, és hogy semmiféle versailles-i szerződés nem töri meg a munkások és a parasztok erejét, ha le tudnak számolni a földbirtokosokkal és a tőkésekkel.

Tehát az a hadjárat, amelyet a versailles-i béke ellen, a világ tőkései és földbirtokosai ellen és az ellen folytattunk, hogy egyes országok fojtogassák a többi országot — nem volt hiábavaló. Látták ezt és gondolkoztak ezen a világ munkásainak és parasztjainak milliói és tízmilliói, s most a Szovjetköztársaságban látják felszabadítójukat. Azt mondják: a Vörös Hadsereg bebizonyította, hogy vissza tud vágni a csapásokra, csakhogy békés építésének első évében, sőt, azt lehet mondani első hónapjában nem volt elég ereje a győzelemre. De a békés építésnek ezekre az első hónapjaira évek következnek és a Szovjetköztársaság minden évben tízszerte erősebb lesz. Azt hitték, hogy a

versailles-i szerződés a mindenható imperialisták békéje, 1920 nyara után pedig meggyőződtek arról, hogy az imperialisták gyengébbek, mint akár egy gyenge ország munkásai és parasztjai, ha a munkások és parasztok össze tudják szedni minden erejüket és vissza tudnak vágni a tőkéseknek. És Szovjet-Oroszország 1920 nyarán nemcsak olyan hatalomként lépett fel, amely védekezett a lengyel fehérgárdisták erőszakoskodásával, támadásával szemben, hanem valójában olyan világhatalomként, amely képes széttépni a versailles-i szerződést és felszabadítani a földkerekség országainak többségében élő emberek százmillióit. Ez a jelentősége a Vörös Hadsereg ez év nyarán lezajlott hadjáratának. Ez az oka annak, hogy Angliában ennek a háborúnak idején olyan események mentek végbe, amelyek fordulatot jelentenek Anglia egész politikájában. Amikor mi nem voltunk hajlandók megállítani csapatainkat, Anglia fenyegetőzni kezdett: „Petrográd ellen küldjük hajóhadunkat." Parancsot adtak Petrográd megtámadására. Ezt jelentette ki az angol miniszterelnök Kamenyev elvtársnak és ezt közölték minden országgal. De egy nappal ez után a távirat után egész Angliában nyilvános gyűléseket tartottak, és megjelentek, mintha csak a föld alól bújtak volna elő, az „Akcióbizottságok". A munkások csatlakoztak. Az angol mensevikek, akik még az orosz mensevikeknél is aljasabbak, akik még nagyobb buzgalommal hajlonganak a tőkések előtt, még ők is kénytelenek voltak csatlakozni, mert ezt követelték a munkások, márpedig Anglia munkásai azt mondták: „Nem engedjük meg a háborút Oroszország ellen!" És szerte egész Angliában „Akcióbizottságok" alakultak, az angol imperialisták háborúja meghiúsult és ismét kiderült, hogy Szovjet-Oroszországnak a világ imperialistái ellen folytatott háborújában szövetségesei vannak a világ minden országában. Amikor a bolsevikok azt mondták: „Nem vagyunk egyedül, miközben felkelünk az oroszországi földbirtokosok és tőkések ellen, mert minden országban van szövetségesünk, ez a szövetséges — a munkás, a dolgozó, márpedig a munkások, a dolgozók minden országban többségben vannak" — erre gúnnyal válaszoltak és azt mondták: „Hol hallatták hangjukat ezek a dolgozók?" Igen, Nyugat-Európában,

ahol a tőkések sokkal erősebbek, ahol a tőkések a kirabolt gyarmatok százmilliós néptömegeinek rovására élnek — ott sokkal nehezebb megmozdulni, ott a munkásforradalom hasonlíthatatlanul lassabban érlelődik. De érlelődik. Amikor azonban Anglia 1920 nyarán háborúval fenyegette meg Oroszországot, az angol munkások meghiúsították ezt a háborút. Az angol mensevikek az angol bolsevikokat követték. Kénytelenek voltak az angol bolsevikokat követni és az alkotmány, a törvény ellenére azt mondani: „Nem engedjük meg a háborút. Ha ti holnap hadat üzentek, mi sztrájkot hirdetünk és nemcsak nektek nem adunk szenet, hanem Franciaországnak sem." Az angol munkások kijelentették, hogy ők akarják csinálni a nemzetközi politikát, és ezt a nemzetközi politikát úgy csinálják, mint a bolsevikok Oroszországban, nem pedig úgy, mint a tőkések más országokban.

Ez példa arra, hogy mit fedett fel a lengyel háború. Ezért lettünk mi fél év alatt győztesek. Ezért győzi le a kimerült, gyenge, elmaradott Szovjet-Oroszország a nála hasonlíthatatlanul hatalmasabb államok szövetségét, azért győzi le őket, mert ezek az államok belsőleg nem erősek, mert a munkások és más dolgozók ellenük vannak és ez minden egyes válság során megmutatkozik. Megmutatkozik azért, mert ezek rablók, akik egymásnak esnek és nem tudnak egyesülni ellenünk, legvégül pedig azért, mert a tulajdon szembeállítja egymással és vadállatokká változtatja az embereket, ezzel szemben a munka egyesíti őket. És a munka nemcsak Oroszország munkásait és parasztjait egyesítette, hanem egyesítette őket a világ munkásaival és parasztjaival is, úgy hogy most minden országban látják, hogy Szovjet-Oroszország az az erő, amely megsemmisíti a versailles-i békét. Megerősödik Szovjet-Oroszország és megdől a versailles-i szerződés, mint ahogy majdnem megdőlt 1920 júliusában a Vörös Hadsereg első csapására. Ezért ért véget a lengyel háború úgy, ahogy egyik imperialista állam sem várta. És ez a tanulság számunkra rendkívül nagy tanulság, amely a világpolitikában részvevő hatalmak példáján, magatartásán mutatja meg, hogy a mi ügyünk biztos ügy, hogy az Oroszország elleni hadjárat, az Oroszország elleni katonai vállalkozás minden

néven nevezendő kísérlete csődöt mond; ilyen kísérlet pedig bizonyára nem egy lesz még, de minket már megedzettek tapasztalataink, és ténybeli tapasztalatok alapján tudjuk, hogy mindezek a kísérletek csődöt mondanak. És ellenségeink minden egyes kísérlete után erősebbek leszünk, mint a kísérletek előtt voltunk.

Most a nemzetközi politikáról, amely a versailles-i békével való összeütközés során bebizonyította erőnket, rátérek a közelebb álló, gyakorlati feladatokra, rátérek a versailles-i szerződéssel kapcsolatban kialakult helyzetre. Nem térek ki arra, hogy mi volt a jelentősége a Kommunista Internacionále júliusban, Moszkvában tartott második kongresszusának, a kommunisták világkongresszusának, továbbá a keleti népek kongresszusának, amelyet ez után tartottak Bakuban[58]. Ezek azok a nemzetközi kongresszusok, amelyek egybeforrasztották a kommunistákat és megmutatták, hogy minden civilizált országban és minden elmaradott keleti országban a bolsevik lobogó, a bolsevizmus programja, a bolsevikok tetteinek példája az, ami a civilizált országok munkásai számára, az elmaradott gyarmati országok parasztjai számára a menekvés, a harc lobogója, hogy a valóságban Szovjet-Oroszország ez alatt a három év alatt nemcsak visszaverte azokat, akik vesztére törtek, de kivívta a világ dolgozóinak rokonszenvét, hogy nemcsak szétvertük ellenségeinket, de szövetségeseket is szereztünk és szerzünk, nem nap mint nap, hanem óránként. Azt, amit a kommunisták moszkvai kongresszusa és a keleti népek kommunista képviselőinek bakui kongresszusa végzett, nem lehet rögtön felmérni, nem lehet közvetlenül kiszámítani, de ez olyan vívmány, amely többet jelent minden katonai győzelemnél, mert azt mutatja nekünk, hogy a bolsevikok tapasztalatai, tevékenységük, programjuk, a tőkések és az imperialisták elleni forradalmi harcra szólító felhívásuk világszerte elismerést vívott ki magának, és azt, amit júliusban Moszkvában, szeptemberben pedig Bakuban végeztünk, még hosszú hónapokig fogják tanulmányozni és alaposan mérlegelni a munkások és parasztok a világ minden országában. Olyan erő ez, amely minden összeütközés, minden válság esetén, mint már nem egyszer láttuk, Szovjet-Oroszország oldalára áll, ez az a legfőbb

tanulság, amely a lengyel háborúból a világon uralkodó erőviszonyok szempontjából következik.

Rátérve arra, ami most nálunk történik, azt kell mondanom, hogy a fő erő, amely még szembenáll velünk — Vrangel. Franciaország, Lengyelország és Vrangel együtt indult ellenünk. Amikor csapatainkat teljesen lekötötte a Nyugati Fronton folytatott háború, Vrangel összevonta erőit s ebben a francia és angol hajóhad segítségére volt. Amikor Vrangel behatolt a Kubánvidékre, az ottani jómódú kozák kulákban reménykedett. Ki segített akkoriban Vrangelnak, ki adott neki fűtőanyagot, hajóhadat, hogy ott tarthassák a Donyec-medencében? Az angol és az amerikai hajóhad. De tudjuk, hogy a partraszállás meghiúsult, mert a kubáni kozák, akinek ugyan bőven van gabonája, igen jól látta, hogy mit jelentenek az Alkotmányozó Gyűlések, a néphatalom és más gyönyörű dolgok, amiket igérgetnek, amikkel az eszerek, mensevikek stb. a bolondok szemét kitörlik. A kubáni parasztok talán hittek nekik, amikor olyan szépen beszéltek, de végeredményben nem a szavaknak, hanem a tetteknek hittek, és rájöttek, hogy ha a bolsevikok szigorú emberek is, azért velük mégiscsak jobb az élet. Ennek eredményeképpen Vrangel kirepült a Kubánvidékről, csapatainak sokszáz és sokezer katonáját agyonlőtték. Vrangel ennek ellenére egyre nagyobb erőket vont össze a Krimben, csapatait majdnem teljesen tisztekből toborozta, abban a reményben, hogy ezeket az erőket az első kedvező alkalommal sikerül feltölteni, ha ugyan a parasztok követni fogják.

Vrangel csapatait bőségesebben látták el ágyúkkal, harckocsikkal és repülőgépekkel, mint az Oroszországban harcoló többi hadsereget. Amikor mi a lengyelek ellen harcoltunk, Vrangel összeszedte erőit, és ezért mondom, hogy a Lengyelországgal kötött béke nem szilárd béke. A 12-én aláírt előzetes béke szerint a fegyverszünet csak 18-án kezdődik, ezt a fegyverszünetet a lengyelek két nap mulva még elutasíthatják. Az egész francia sajtó és a francia tőkések azon igyekeznek, hogy újabb háborúba hajszolják Lengyelországot Szovjet-Oroszországgal, Vrangel siet felhasználni minden összeköttetését, hogy meghiúsítsa ezt a békét, mert tisztában van azzal, hogy ha a háború Lengyel-

országgal véget ér, a bolsevikok ellene fordulnak. Ezért most számunkra az egyetlen gyakorlati következtetés: minden erővel Vrangel ellen. Ez év áprilisában ránk nézve hátrányos feltételekkel javasoltuk a békét csak azért, hogy megmentsük a munkások és parasztok tízezreit az újabb háborús vérfürdőtől. Nekünk nem olyan fontosak a határok, hadd veszítsünk a határokon valami kisebb földterületet, nekünk fontosabb a munkások és a parasztok tízezreinek élete, a békés építés lehetőségének biztosítása, mint valami kis földterület. Ezért ajánlottuk fel ezt a békét és most ismételjük, hogy Vrangel a fő veszély, hogy Vrangel csapatai, amelyek rendkívül megerősödtek ez alatt az idő alatt, most elkeseredett harcokat folytatnak, egyes esetekben átkelnek a Dnyeperen és támadásba lendülnek ellenünk. A Vrangel-front — a lengyel front, a Vrangel ellen folytatott háború kérdése — a Lengyelország ellen folytatott háború kérdése, és ahhoz, hogy a Lengyelországgal kötött előzetes békét végleges békévé változtassuk át, a legrövidebb időn belül végeznünk kell Vrangellal. Ha ezt nem tesszük meg, nem lehetünk biztosak benne, hogy a lengyel földbirtokosok és tőkések a francia földbirtokosok és tőkések nyomására és azok segítségével nem igyekeznek mégegyszer ránk erőszakolni a háborút. Ezért, ezt a széleskörű gyűlést kihasználva, fel kell hívnom a figyelmüket erre a fontos kérdésre és meg kell kérnem önöket arra, hogy ragadjanak meg a helyzetükből és befolyásukból adódó minden lehetőséget, hassanak a munkások és parasztok nagy tömegeire és feszítsék meg minden erejüket soronlevő feladatunk teljes megoldása érdekében: ha törik, ha szakad, a legrövidebb időn belül el kell taposnunk Vrangelt, mivel csak ettől függ az, hogy mikor foghatunk hozzá a békés építés munkájához.

Tudjuk, hogy tönkretett országunkban teljesen le van züllve a parasztgazdaság, hogy a parasztnak iparcikkekre van szüksége, nem pedig papírpénzre, ami garmadával ömlik hozzá, de ahhoz, hogy a parasztnak iparcikkeket, petróleumot, sót, ruhát stb. adhassunk, helyre kell állítani az ipart. Nincs már messze az az idő, amikor megtehetjük ezt. Tudjuk, hogy most több gabonánk van, mint a mult évben, van fűtőanyagunk az ipar számára, több mint szá-

millió pud olajat kaptunk Bakuból, helyreállítottuk a Donyec-medencét, amely óriási mennyiségű fűtőanyagot termel és jóllehet akkor, amikor Vrangel a Donyec-medence déli része felé nyomult, egyes üzemeket kénytelenek voltunk onnan kiüríteni, a donyeci ipart teljesen helyreállítottnak tekinthetjük. A fakitermelés jobban folyik: míg a mult évben 7 millió köbmétert termeltünk, addig ezidei termelésünk sokkal nagyobb. Iparunk kezd ismét felélénkülni, Ivanovo-Voznyeszenszk kormányzóságban, ahol több éven át álltak a gyárak, ami elcsüggesztette a munkásokat, a gyárak most el vannak látva üzemanyaggal és működni kezdenek. A turkesztáni győzelmek eredményeképpen turkesztáni gyapotot kaptak és az üzemekben megindult a munka. Óriási területe áll most előttünk a termelő munkának és minden erőnket latba kell vetnünk azért, hogy helyreállítsuk az ipart, ruhát, cipőt és más iparcikkeket adjunk a parasztnak, s ezzel megkezdjük a falusi gabona rendszeres kicserélését városi cikkekre. Meg kell kezdenünk a mezőgazdaság támogatását. Tegnap a Népbiztosok Tanácsában határozatot hoztunk arról, hogy külön élelmiszeradaggal támogatjuk annak a gyárnak a munkásait, amelyik elkészíti az első olyan ekét, amely a legjobban megfelel a mi orosz viszonyainknak, hogy ilymódon fellendítsük és a jószághiány ellenére magasabb színvonalra emeljük a mezőgazdaságot.

A munkások és a parasztok a földbirtokosok és a tőkések nélkül vállvetve dolgoznak, és ebben a tekintetben sikereket érnek el, de ahhoz, hogy ezzel teljes erőnkkel foglalkozhassunk, egy dologra van szükségünk: semmi szín alatt sem szabad elfelejtenünk, hogy a munkások és a parasztok tízezrei halnak meg a Vrangel-fronton, hogy az ellenség jobban van felfegyverezve, mint mi, hogy ott, a Vrangel-fronton, az utolsó elkeseredett harc folyik, hogy ott dől el az a kérdés, lesz-e lehetősége Szovjet-Oroszországnak annyira megerősödnie a békés munkához, hogy ne csak a lengyel fehérgárdistáktól, hanem semilyen imperialista világszövetségtől se kelljen félnie. Ez önöktől függ, elvtársak! Önöknek minden erejüket latba kell vetniök és gondolniok kell arra, hogy Szovjet-Oroszország a harc legkülönbözőbb kérdéseit nem úgy oldotta meg, hogy a központ-

ból parancsok mentek ki, hanem úgy, hogy ezeket a parancsokat a munkás- és paraszttömegek mindenütt a legmelegebb és leglelkesebb együttérzéssel fogadták. A munkások és a parasztok csak akkor nyujtottak messzemenő támogatást, segítséget a Vörös Hadseregnek, amikor látták, hogy földjükért és gyáraikért harcolnak Kolcsak, Gyenyikin és Vrangel ellen, hogy saját érdekeikért harcolnak a földbirtokosok és a tőkések ellen. Amikor a vöröskatonák látták, hogy a hátországban gondoskodnak róluk, akkor a Vörös Hadsereget teljesen áthatotta az a szellem, amely biztosította számára a győzelmet. Az a fontos, hogy Vrangelt legyőzzük, és felhívom önöket, hogy szervezeteikben, gyáraikban, falujukban ragadjanak meg minden lehetőséget annak érdekében, hogy a munkások és parasztok oroszországszerte önként és saját érdekeiknek megfelelően segítséget nyujtsanak a Vrangel-frontnak, és akkor mind a Vrangel-fronton, mind a nemzetközi fronton győzni fogunk. (V i h a r o s t a p s.)

Megjelent 1920-ban,
„A Munkás-, Paraszt- és Vörőskatonaküldöttek Moszkvai Szovjetje plenáris üléseinek gyorsírói jegyzőkönyve" c. könyvben.

ZÁRSZÓ A MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KERÜLETI, JÁRÁSI ÉS FALUSI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGOK ELNÖKEINEK KONFERENCIÁJÁN, 1920 OKTÓBER 15-ÉN

Elvtársak! Rövid zárszóra kell szorítkoznom, mert már a gyűlés elején látszott, hogy meglehetősen erős, nagyon erős az a kívánságuk, hogy megdorgálják a központi hatalmat. Persze, hasznos volna, és én kötelességemnek tartottam meghallgatni mindazt, amit a hatalom és annak politikája ellen mondottak. És szerintem nem kellett volna bezárni a vitát. (Közbeszólások: „Úgy van!") De amikor végighallgattam megjegyzéseiket, csodálkoznom kellett azon, hogy mily kevés határozott és konkrét javaslatot tettek. A két kérdés, köztársaságunk belső és külső helyzetének kérdése közül önöket, azt hiszem, jobban érdekli a belső helyzet. Ez helyes is. De, elvtársak, önök elfelejtik, hogy a belső helyzet a külső helyzettől függ, és ezért tartottam kötelességemnek, hogy megmondjam önöknek, hogyan és miért állította szembe velünk a lengyel háború a nemzetközi imperialistákat, hogyan vezetett a békére, mennyiben és miért nem megbízható ez a béke, mit kell tennünk, hogy megbízható legyen, és ezzel a kérdéssel kapcsolatban remélem, hogy önök, miután megvitattak minden más kérdést, miután felháborodás nélkül kifejtettek minden kérdést, mégsem fognak hasonlítani annak a mesének egyes szereplőire, amelyet az egyik szónok említett. A hiúznak, amely csak arra vár, hogy a kecske és a kos összeakassza a szarvát, hogy azután felfalja őket, ennek a hiúznak önök nem szereznek örömet, ebben biztos vagyok. Bármilyen erősen ütközzék is össze a kecske meg a kos, a hiúznak mi örömet nem szerzünk. (Taps és felkiáltások: „Úgy van!" „Helyes!") Elvtársak! Itt gyakran jutott kifejezésre

szélsőséges elégedetlenség és türelmetlenség; ám valamennyien tudjuk, hogy a gyűlés vezetésének formája elsősorban a szabad szó. Önök ezen a gyűlésen megszegték ezt a formát, mert a parasztok többsége túlságosan erősen érzi a falvakban kialakult helyzet rendkívül súlyos voltát. A parasztok többsége egyaránt túlságosan fájdalmasan érzi az éhséget, a hideget és az erejét meghaladó adóterheket. (Taps és felkiáltások: „Úgy van!") Ez az, amiért a felszólalók többsége közvetlenül és közvetve a legtöbbet szidta a központi hatalmat. És érezni lehetett, hogy az elvtársak nem is akarták végig meghallgatni a felszólalót, ha nem reméltek választ erre a fájó kérdésre. Az egyik szónok, nem emlékszem rá, melyik, azt mondta, hogy én, szerinte, „kitértem" ez elől a kérdés elől. Azt hiszem, ez a kijelentés alaptalan.

A Szovjetköztársaság helyzete rendkívül súlyos, és éppen ez késztetett bennünket arra, hogy siessünk a téli hadjárat előtt megkötni a békét. Sietnünk kellett a békekötéssel, mert el akartuk kerülni a téli hadjáratot, mert tudtuk, hogy jobb egy rosszabb határ, vagyis jobb az, ha Belorusszija kisebb területét kapjuk meg és kevesebb belorussz parasztot szabadítunk fel a burzsoázia járma alól, semmint újabb terheknek, újabb téli hadjáratnak tenni ki az oroszországi parasztokat. Ezek az okok forognak fenn. Önök tudják, hogy az idei rossz termés következtében megnövekedtek a parasztok bajai. De nem mindenkinek van fogalma arról, hogy mennyivel bonyolultabbá teszi ez a belpolitikai helyzetet. Azt hiszem, önök valamennyien teljesen tisztában vannak az adókivetés kérdésével. Önök azt is hallani fogják, hogy mit mond a közellátási politika képviselője, s én csak arra akarok rámutatni és arra akarom felhívni figyelmüket, hogy milyen szorosan összefügg a belső helyzet a külső helyzettel. A példa kedvéért nézzük meg akár a Honvédelmi Tanácsnak és a Népbiztosok Tanácsának üléseit. Ezeken az üléseken még olyan kérdéseket is meg kell oldanunk, mint az egyes vonatok kérdése, az egész terményfölösleg kötelező beszolgáltatásának kérdése, amivel a régi orosz kormányzóságokat terhelték meg és ami gyakran mérhetetlenül súlyos. Két-három héttel ezelőtt a Népbiztosok Taná-

csában gyűlés volt, amelyen azt a kérdést vizsgáltuk meg, hogy a központi vidékek terménybeszolgáltatási kötelezettsége mérhetetlenül súlyos, és a gyűlés elhatározta a beszolgáltatási kötelezettség könnyítését. De milyen más vidékek rovására lehetséges ez a könnyítés? Erre is csak egy választ adhatunk — a gabonában gazdagabb végvidékek, Szibéria és a Kubánvidék rovására; emellett igyekeznünk kell lehetővé tenni, hogy Ukrajnából is kaphassunk gabonát. Hozunk gabonát Szibériából és a Kubánvidékről, de nem tudunk hozni Ukrajnából, mivel ott háború dúl, és a Vörös Hadseregnek harcolnia kell a bandák ellen, amelyek csak úgy nyüzsögnek Ukrajnában. Majdnem minden egyes szerelvény kérdését külön kell eldöntenünk. Látjuk, mi került felszínre ezen a gyűlésen. Micsoda elégedetlenség, micsoda viharos tiltakozás; de mi tudjuk, miért történik ez. Mi tudjuk, hogy mindazoknak, akik itt felemelték szavukat, fájt a lelkük, mert a jószágnak nincs takarmánya és a jószág elpusztul, hogy az adó meghaladja az erejüket, és hiába mondta az elvtárs, hogy ezek a tiltakozó hangok újak számunkra. Hiszen tudjuk mind a falvakból érkező táviratokból, mind a helyi szervek jelentéseiből, hogy a takarmányozás terén fennálló nehézségek következtében hullik a jószág, és mindenki tisztában van azzal, hogy a helyzet nehéz. És azt is tudjuk, hogyan lehet ebből a nehéz helyzetből kikerülni. Itt más megoldás nincs, a megoldás — Szibéria, a Kubánvidék és Ukrajna.

Szibériából át kellett dobnunk a csapatokat a Vrangel-frontra, és a Honvédelmi Tanácsban volt 2—3 igen nehéz ülés, amelyen az elvtársak azzal a követeléssel álltak elő, hogy szüntessük be a külön élelmiszervonatokat. És nagyon heves viták és alkudozások után úgy döntöttük el a kérdést, hogy valamelyest csökkentettük az élelmiszert szállító vonatok számát. De mi szeretnénk nyomósabb és komolyabb útmutatásokat hallani. Tudjuk, mennyit jajveszékelnek és kiabálnak, hogy tönkremennek a gazdaságok. Ezért a 18-án kezdődő fegyverszünet, még akkor is, ha a lengyeleknek joguk van 48 óra mulva felmondani, pihenést és megkönnyebbülést hoz számunkra és a legközelebbi hetekben mégis több gabonaszállítmány érkezik majd Szibériából és a Kubánvidékről. Persze, az ínség

olyan nagy és a termés annyira rossz, hogy ez a fegyverszünet csak kis megkönnyebbülést hozhat. Persze nem ámíthatjuk magunkat és nem mondhatjuk, hogy ez kiküszöböl minden nehézséget és lehetővé teszi a terményfölösleg kötelező teljes beszolgáltatásának megszüntetését.

Ezt nem mondhatom és nem is mondom. Mondják meg önök pontosan a véleményüket, tegyenek konkrét javaslatot arra vonatkozólag, hogyan könnyítsünk a túlságosan terhes adókon és ezt a javaslatot a munkás-paraszt kormány képviselői a legfigyelmesebben tanulmányozni fogják, mert módot kell találnunk arra, hogy könnyítsünk a rendkívül nehéz helyzeten. Ukrajnában nem kevesebb, sőt talán több gabona van, mint a Kubán-vidéken, de Ukrajnából mindeddig majdnem semmit sem sikerült kapnunk a terményfölösleg kötelező beszolgáltatása alapján, amelyből 600 millió pudra számítottunk és ami biztosíthatná és helyre tudná állítani az egész ipart. Ukrajna, ahogy eddig látjuk, nem jöhet számításba: egyetlen pudot sem kapunk Ukrajnából, mert ott banditák vannak és a Vrangel ellen viselt háború folytán azt kell mondanunk, hogy nem kezeskedünk azért, hogy akár egyetlen pudot is kapunk Ukrajnából. Ez a helyzet, s ezzel magyarázható, hogy az önök jogos türelmetlensége és teljesen indokolt felháborodása ellenére minden figyelmünket a lengyel frontra és a Vrangel-frontra összpontosítjuk. És ezért, ha az elvtárs azt mondta: „Nem ellenezzük a segítséget, de szerintünk a segítségnek önkéntesnek kell lennie", mi azt feleljük: siessenek a front segítségére!

Rövid megjegyzéseim befejezéséül ismét megemlítem azt, amit előadói beszédem végén mondtam: valahányszor a Szovjethatalomnak nagyon nehéz helyzetből kellett kikerülnie — Gyenyikin idejében is, amikor Orelban volt, Jugyenyics idejében is, amikor 5 versztre volt Petrográdtól, amikor a helyzet kétségbeejtőnek látszott, és nemcsak nehéznek, amikor százszor nehezebb volt a helyzet a mostaninál —, a Szovjethatalom úgy került ki belőle, hogy nem szépítgette a helyzetet, hanem ugyanilyen munkás- és parasztgyűléseket hívott egybe. Ezért mondom: nem a központi hatalom határozataitól függ az, hogy

rövidesen szét fogjuk-e zúzni Vrangelt, hanem attól, hogy az egyes vidékek képviselői, miután megszólaltatták minden elégedetlenségüket, miután megvívták azt a harcot, amelyet az egyik vezető elvtárs a kecskék és a kosok harcának nevezett — ez szükséges dolog —, miután előadták minden kívánalmukat, vádjukat és szemrehányásukat, milyen álláspontra helyezkednek azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy akarják-e ők maguk is a szabadságot, vagy csak a központi hatalom határozatának vetik alá magukat. Itt mi semmit sem parancsolhatunk meg, minden attól függ, hogy amikor rátérnek a dologra, a terményfölösleg beszolgáltatására, az adókivetésre, Vrangelra stb., saját maguk hogyan fognak dönteni. Hallgassanak meg mindenkit, tegyenek annyi szemrehányást, amennyit akarnak, szidjanak bennünket tízszer ennyit — ehhez joguk van, ez kötelességük. Önök azért jöttek ide, hogy nyíltan és kereken megmondják a véleményüket, csakhogy amikor ezt már megtették — gondolják meg nyugodtan, mit akarnak adni és tenni azért, hogy mielőbb végezzünk Vrangellal, és én azt hiszem, ebben a kérdésben majd annyira egyetértünk, hogy — ismétlem és befejezem — vitáinkból, szemrehányásainkból és vádjainkból a hiúznak semmi esetre sem lesz haszna. (T a p s.)

Megjelent 1920-ban,
„A Munkás-, Paraszt- és Vöröskatonaküldöttek Moszkvai Szovjetje plenáris üléseinek gyorsírói jegyzőkönyve"c. könyvben.

TÁVIRAT UKRAJNA SZOVJET KORMÁNYÁNAK ÉS A DÉLI FRONT VEZÉRKARÁNAK

Válaszolok a szegényparasztokról küldött táviratukra és közlöm az *én* véleményemet. Ha valóban forradalmiak, akkor programnak kellene tekinteni: 1) a kollektív földművelést; 2) a gépkölcsönző állomásokat; 3) el kell venni a kulákoktól a munkanormáért járó kereseten felüli pénzt; 4) a gabonafölöslegeket az utolsó szemig össze kell szedni, a szegényparasztokat gabonával kell jutalmazni; 5) a kulákok mezőgazdasági eszközeit a kölcsönző állomásokon kell összegyüjteni; 6) mindezeket a rendszabályokat csak a kollektív földművelés sikere esetén és reális ellenőrzéssel szabad végrehajtani. A kommúnákat utóljára kell hagyni, mivel a legveszélyesebbek a mesterséges álkommúnák és az egyes ilyen komnúnák elkülönülése a tömegtől. Legyenek a lehető legóvatosabbak az újításokkal szemben és háromszorosan ellenőrizzék, hogy mennyire reális a vállalkozás megvalósítása.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának
elnöke

A megírás ideje: 1920 október 16.
Először 1942-ben jelent meg.

A DIKTATÚRA KÉRDÉSÉNEK TÖRTÉNETÉHEZ

MEGJEGYZÉSEK

A proletárdiktatúra kérdése a jelenlegi munkásmozgalom sarkalatos kérdése kivétel nélkül minden tőkés országban. Hogy teljesen tisztázhassuk ezt a kérdést, ismerni kell a történetét. Nemzetközi viszonylatban általában a forradalmi diktatúráról, különösen pedig a proletárdiktatúráról szóló tan története egybeesik a forradalmi szocializmus, s különösképpen a marxizmus történetével. Továbbá — és ez természetesen a legfontosabb —, az elnyomott és kizsákmányolt osztály által a kizsákmányolók ellen megvívott forradalmak története a diktatúra kérdésére vonatkozó ismereteinknek legfontosabb anyaga és forrása. Aki nem értette meg, hogy győzelme érdekében minden forradalmi osztálynak elkerülhetetlenül szüksége van a diktatúrára, az semmit sem értett meg a forradalmak történetéből, vagy semmit sem akar tudni ezen a téren.

Ami az elméletet illeti, orosz viszonylatban különös jelentősége van az OSzDMP 1902—1903-ban a „Zarja" és az „Iszkra" szerkesztősége által összeállított, helyesebben Plehanov által összeállított és a szerkesztőség által megszerkesztett, módosított és jóváhagyott programjának. Ez a program világosan és határozottan teszi fel a proletárdiktatúra kérdését, mégpedig éppen a Bernstein ellen, az opportunizmus ellen folytatott harccal kapcsolatban. A legnagyobb jelentősége azonban, természetesen, a forradalom tapasztalatainak van, nevezetesen Oroszországban az 1905-ös orosz forradalom tapasztalatainak.

Ennek az évnek három utolsó hónapja — október, november és december — a csodálatosan erős és nagyarányú forradalmi tömegharc időszaka volt, amelynek

folyamán együtt lépett fel a forradalmi harc két leghathatósabb módszere: a politikai tömegsztrájk és a fegyveres felkelés. (Zárójelben megjegyezzük, hogy a bolsevik kongresszus, „az OSzDMP harmadik kongresszusa", már 1905 *májusában* „a párt egyik legfőbb és halaszthatatlan feladataként" jelölte meg „a proletariátus szervezését az önkényuralom elleni közvetlen, fegyveres felkelés útján való harcra" és megbízta a pártszervezeteket, hogy „tisztázzák a politikai tömegsztrájkok szerepét, amelyeknek komoly jelentőségük lehet a felkelés elején és folyamán"[59].)

A világtörténelemben a forradalmi harc első ízben érte el a fejlődésnek olyan magas fokát és először bizonyult olyan erősnek, hogy a fegyveres felkelés a tömegsztrájkkal, ezzel a jellegzetes proletárfegyverrel együtt lépett fel. Világos, hogy ennek a tapasztalatnak nemzetközi jelentősége van *minden* proletárforradalom számára. És a bolsevikok osztatlan figyelemmel és buzgósággal tanulmányozták ezt a tapasztalatot, mind politikai, mind pedig gazdasági vonatkozásában. Utalok az 1905-ös gazdasági és politikai sztrájkokkal, a kétfajta sztrájk közötti összefüggés formáival és a sztrájkharcnak akkor az egész világon először elért fejlettségi fokával kapcsolatos havonkénti adatok elemzésére; ezt az elemzést én végeztem el a „Proszvescsenyije" c. folyóirat 1910-es, illetőleg 1911-es számaiban és rövid összefoglalásokban megismételtem az akkori külföldi bolsevik irodalomban[60].

A tömegsztrájkok és a fegyveres felkelések önmaguktól tűzték napirendre a forradalmi hatalom és a diktatúra kérdését, mivel ezek a harci módszerek — eleinte helyi méretekben — elkerülhetetlenül a régi hatóságok elűzésére, a hatalomnak a proletariátus és a forradalmi osztályok által való megragadására, a földbirtokosok elkergetésére, néha a gyárak elfoglalására stb. stb. vezettek. Az említett időszak forradalmi tömegharca a világtörténelemben azelőtt sohasem látott olyan szervezeteket hozott létre, mint a *Munkásküldöttek Szovjetjei*, ezek nyomában pedig a Katonaküldöttek Szovjetjei, a parasztbizottságok stb. Mindennek eredményeképpen azok a sarkalatos kérdések (Szovjethatalom és proletárdiktatúra), amelyek most az egész

világon magukra vonják az öntudatos munkások figyelmét, 1905 végén gyakorlatilag vetődtek fel. A forradalmi proletariátus és a hamisítatlan marxizmus olyan kiváló képviselői, mint Rosa Luxemburg, nyomban felmérték és gyűléseken meg a sajtóban kritikai elemzés alá vették ennek a gyakorlati tapasztalatnak a jelentőségét, ezzel szemben a hivatalos szociáldemokrata és szocialista pártok hivatalos képviselőinek óriási többsége, köztük a reformisták és olyanfajta emberek, mint a jövendő „kautskysták", „longuet-isták", Hillquit hívei Amerikában stb. elárulták, hogy teljesen képtelenek megérteni ennek a tapasztalatnak a jelentőségét és teljesen képtelenek teljesíteni *forradalmári* kötelességüket, azaz teljesen képtelenek hozzáfogni e tapasztalat tanulságainak tanulmányozásához és propagálásához.

Oroszországban a bolsevikok is, a mensevikek is, nyomban az 1905-ös decemberi fegyveres felkelés veresége után, hozzáláttak e tapasztalat eredményeinek összegezéséhez. Különösen meggyorsította ezt a munkát az, hogy 1906 áprilisában összeült az OSzDMP stockholmi, úgynevezett „egyesítő kongresszusa", amelyen a mensevikek is, a bolsevikok is képviselve voltak és formailag egyesültek. Erre a kongresszusra mindkét frakció rendkívül erélyesen készült. A kongresszus előtt, 1906 elején, mindkét frakció nyilvánosságra hozta határozati javaslatait valamennyi nagyfontosságú kérdésben. Ezek a javaslatok, amelyek „Jelentés az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt egyesítő kongresszusáról (levél a pétervári munkásokhoz)" című, Moszkvában, 1906-ban megjelent brosúrámban olvashatók (110 oldal, amelynek csaknem a felét a két frakció határozati javaslatainak és a kongresszus által végleg elfogadott határozatoknak a szövege foglalja el) — a legfőbb anyag ahhoz, hogy megtudjuk, miképpen tették fel annakidején a kérdést.

A Szovjetek jelentősége körüli viták akkor már összefüggtek a diktatúra kérdésével. A bolsevikok már az 1905-ös októberi forradalom *előtt* felvetették a diktatúra kérdését (lásd „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" című brosúrámat, Genf, 1905 július; újra megjelent a „12 év" című gyüjteményben).

A mensevikek a „diktatúra" jelszóval szemben elutasító álláspontot foglaltak el. A bolsevikok hangsúlyozták, hogy a munkásküldöttek Szovjetjei *„ténylegesen az új forradalmi hatalom csírái voltak"*, amint a bolsevik határozati javaslat betűszerint mondta („Jelentés", 92. old.). A mensevikek elismerték a Szovjetek jelentőségét, „megalakulásuk támogatása" mellett voltak stb., de nem tartották azokat a forradalmi hatalom csíráinak, általában nem beszéltek az ilyen, vagy hasonló jellegű „új forradalmi hatalomról", egyenesen elvetették a diktatúra jelszavát. Nem nehéz belátni, hogy a mensevikekkel való jelenlegi nézeteltérések csírájukban már *mind* megvannak a kérdés ilyen feltevésében. Azt sem nehéz belátni, hogy a mensevikek (az oroszok is, a nem oroszok is, mint a kautskysták, longuet-isták stb.) ennek a kérdésnek a feltevése során reformista, illetőleg opportunista magatartást tanusítottak és tanusítanak, szavakban elismerik a proletárforradalmat, *a valóságban elvetik azt, ami a forradalom fogalmában a leglényegesebb és legdöntőbb.*

Már az 1905-ös forradalom előtt a fentebb említett „Két taktika" c. brosúrában megvizsgáltam a mensevikek érvét, akik azzal vádoltak, hogy „suttyomban felcseréltem a «forradalom» és a «diktatúra» fogalmakat" („12 év", 459. old.). Részletesen bizonyítottam, hogy a mensevikek éppen ezzel a váddal árulják el opportunizmusukat, igazi politikai mivoltukat, éppen ezzel árulják el, hogy a liberális burzsoázia tolmácsai, befolyásának hordozói a proletariátuson belül. Amikor a forradalom vitathatatlan erővé válik, akkor ellenfelei is kezdik „elismerni a forradalmat", mondtam, és utaltam (1905 nyarán) az orosz liberálisok példájára, akik megmaradtak alkotmányos monarchistáknak. Most, 1920-ban, hozzá lehetne tenni, hogy a liberális burzsoák, legalábbis a legképzettebbek és a legügyesebbek, Németországban is meg Olaszországban is hajlandók „elismerni a forradalmat". De amikor az akkori orosz liberálisok és mensevikek, továbbá a jelenlegi német és olasz liberálisok, turatisták és kautskysták „elismerik" a forradalmat és ugyanakkor vonakodnak elismerni egy meghatározott osztály (vagy meghatározott osztályok) *diktatúráját*, éppen ezzel árulják el *reformizmusukat*, azt, hogy mint forradalmárok teljesen használhatatlanok.

Amikor ugyanis a forradalom már vitathatatlan erővé vált, amikor a liberálisok is „elismerik", amikor az uralkodó osztályok nemcsak látják, hanem érzik is az elnyomott tömegek legyőzhetetlen erejét, akkor *a kérdés lényege* — a teoretikusok és a politika gyakorlati vezetői számára egyaránt — *a forradalom pontos osztálymeghatározása.* Már pedig a „diktatúra" fogalom nélkül ez a pontos osztálymeghatározás *lehetetlen.* A diktatúra előkészítése nélkül *gyakorlatilag* nem lehet az ember forradalmár. Ez az az igazság, amelyet 1905-ben nem értettek meg a mensevikek, amelyet 1920-ban nem értenek meg az olasz, német, francia és egyéb szocialisták, akik félnek a Kommunista Internacionále szigorú „feltételeitől", amelytől félnek az olyan emberek, akik *szavakban* elismerik ugyan a diktatúrát, de a *gyakorlatban* nem képesek azt *előkészíteni.* És ezért nem lesz fölösleges részletesen megismételni itt Marx nézeteinek a magyarázatát, amelyet 1905 júliusában tettem közzé az orosz mensevikek ellen, amely azonban az 1920-as nyugateurópai mensevikekre is vonatkozik (az ujságneveket stb. azzal helyettesítem, hogy egyszerűen utalok arra, hogy mensevikekről vagy bolsevikokról van-e szó):

„Mehring Marxnak 1848-ban az «Új Rajnai Ujság»-ban megjelent és általa kiadott cikkeihez írt megjegyzéseiben elmondja, hogy a polgári irodalom többek közt azt a szemrehányást tette ennek az ujságnak, hogy az «Új Rajnai Ujság» követelte «a diktatúra haladéktalan bevezetését, mint a demokrácia megvalósításának egyetlen eszközét» (Marx' Nachlass*, III. 53. old.). Vulgáris burzsoá szempontból a diktatúra fogalma és a demokrácia fogalma kizárja egymást. A burzsoá, mivel nem érti az osztályharc elméletét, és mivel megszokta, hogy a politika színterén a burzsoázia különböző köreinek és klikkjeinek kicsinyes veszekedéseit lássa, diktatúrán a szabadságjogok és a demokrácia biztosítékainak megsemmisítését, a mindenféle önkényt, a diktátor személye érdekében a hatalommal való legkülönfélébb visszaélést érti. Lényegében éppen ez a vulgáris polgári szempont ütközik ki mensevikjeinknél is, akik a bolsevikoknak a «diktatúra» jelszava iránt való előszerete-

* — Marx irodalmi hagyatéka. — *Szerk.*

tét azzal magyarázzák, hogy Lenin «szenvedélyesen vágyakozott próbára tenni a szerencsét» („Iszkra" 103. sz.). Hogy megmagyarázzuk a mensevikeknek az osztály diktatúrája és az egyéni diktatúra fogalma, valamint a demokratikus diktatúra és a szocialista diktatúra feladatai közötti különbséget, nem lesz fölösleges néhány szót szólni az «Új Rajnai Ujság» nézeteiről.

«Forradalom után — írta az «Új Rajnai Ujság» 1848 szeptember 14-én — minden ideiglenes államberendezés diktatúrát, mégpedig erélyes diktatúrát követel. Mi elejétől fogva szemére vetettük Camphausennek (a kormány fejének 1848 március 18-a után), hogy nem lépett fel diktatórikusan, hogy nem törte össze azonnal és nem távolította el a régi intézmények maradványait. Mialatt azonban Camphausen úr alkotmányos illúziókban ringatta magát, a szétvert párt (azaz a reakció pártja) megerősítette állásait a hivatalnoki kar és a hadsereg soraiban, sőt, itt-ott nyilt harcra merészkedett»[61].

Ezekben a szavakban — mondja helyesen Mehring — néhány tételben össze van foglalva az, amit az «Új Rajnai Ujság» részletesen kifejtett a Camphausen-kormányról írott hosszú cikkekben. Mire tanítanak minket Marx szavai? Arra, hogy az ideiglenes forradalmi kormánynak diktatórikusan *kell* fellépnie (ezt a tételt sehogy sem tudták megérteni a diktatúra jelszavától rettegő mensevikek); hogy ennek a diktatúrának a feladata — a régi intézmények maradványainak megsemmisítése (éppen az, amire világosan utal az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt III. kongresszusának az ellenforradalom elleni harcról szóló határozata, és ami, mint fentebb kimutattuk, a mensevikek határozatából kimaradt). Végül, harmadszor, ezekből a szavakból az következik, hogy Marx azért ostorozta a burzsoá demokratákat, mert a forradalom és a nyilt polgárháború idején «alkotmányos illúzióik» voltak. Hogy mi az értelme ezeknek a szavaknak, az különösen világosan kitűnik az «Új Rajnai Ujság» 1848 június 6-i cikkéből.

«Egy alkotmányozó nemzetgyűlésnek — írja Marx — mindenekelőtt aktív, forradalmian aktív gyűlésnek kell lennie. A frankfurti nemzetgyűlés kezdőként gyakorolja

magát a parlamentarizmusban és a kormánynak engedi át a cselekvést. Tegyük fel, hogy ennek a tudós zsinatnak sikerülne a legérettebb megfontolás után a legjobb napirendet és a legjobb alkotmányt kiagyalnia. De mit ér majd a legjobb napirend és a legjobb alkotmány, ha a német kormányok akkorra már a szuronyt tűzik napirendre»[62].

Ez a diktatúra jelszó értelme...

A népek életében a nagy kérdéseket csak az erő dönti el. A legreakciósabb osztályok rendszerint az elsők, amelyek erőszakhoz, polgárháborúhoz folyamodnak, «napirendre tűzik a szuronyt», ahogyan az orosz önkényuralom tette és teszi továbbra is, rendszeresen és hajthatatlanul, mindenütt, január 9-e óta. De, ha már előállt egy ilyen helyzet, ha már egyszer a szurony tényleg a politikai napirend élére került, ha már egyszer a felkelés szükségesnek és halaszthatatlannak bizonyult — akkor az alkotmányos illúziók és a kezdőként gyakorolt parlamentarizmus csak elpalástolják a forradalom elárulását a burzsoázia által, elpalástolják azt, hogy a burzsoázia «eltántorodik» a forradalomtól. A valóban forradalmi osztálynak akkor éppen a diktatúra jelszavát kell kitűznie"[63].

Így gondolkoztak a bolsevikok a diktatúráról az 1905-ös októberi forradalom előtt.

Ennek a forradalomnak a tapasztalatai után alkalmam volt beható vizsgálat alá venni a diktatúra kérdését „A kadetok győzelme és a munkáspárt feladatai" című brosúrában, amely Pétervárott, 1906-ban (1906 március 28-i keltezéssel) jelent meg. Idézem ebből a brosúrából a leglényegesebb gondolatokat, azzal a megjegyzéssel, hogy néhány tulajdonnév helyett egyszerűen utalok arra, hogy kadetokról vagy mensevikekről van-e szó. Általában, a brosúra a kadetok, részben pedig a pártonkívüli liberálisok, félkadetok és félmensevikek ellen irányul. De alapjában véve a diktatúráról mondottak a mensevikekre vonatkoznak, akik ebben a kérdésben minden egyes lépésnél a kadetokhoz siklottak le.

„Ugyanakkor, amikor Moszkvában elcsendesültek a sortüzek, amikor a katonai és rendőri diktatúra eszeveszett orgiáit ülte, amikor egész Oroszországban tömeges kivégzések és tömeges kínzások folytak, a kadetok sajtójában a

baloldali erőszakoskodások ellen, a forradalmi pártok sztrájkbizottságai ellen ágáltak. A Dubaszovok költségén tudománnyal kereskedő kadet-professzorok odáig mentek, hogy a «diktatúra» szót a «fokozott védelem» szóval fordították. A «tudomány emberei» még gimnáziumi latintudásukat is eltorzították, hogy a forradalmi harcot lealacsonyítsák. A diktatúra — vegyék ezt egyszersmindenkorra tudomásul, kadet urak — korlátlan hatalmat, erőre, nem pedig törvényre támaszkodó hatalmat jelent. Polgárháború idején minden győztes hatalom csak diktatúra lehet. De arról van szó, hogy van kisebbségi diktatúra a többség fölött, egy kis rendőrcsoport által a nép fölött gyakorolt diktatúra és van olyan diktatúra, amelyet a nép óriási többsége gyakorol maroknyi terrorista, rabló és a néphatalom bitorlói fölött. A kadet urak a diktatúra tudományos fogalmának vulgáris eltorzításával, azzal, hogy a legtörvénytelenebb, legaljasabb jobboldali erőszak garázdálkodása idején a baloldali erőszak miatt síránkoznak, szemmelláthatólag megmutatták, mi a «megalkuvók» álláspontja a kiélesedett forradalmi harcban. A «megalkuvó» gyáván elbújik, amikor a harc fellángol. Amikor a forradalmi nép győzött (október 17-én), a «megalkuvó» előbújik odujából, kérkedve illegeti magát, tövig koptatja nyelvét és eszeveszetten ordítozza: ez «dicső» politikai sztrájk volt. Amikor az ellenforradalom győz, a «megalkuvó» a legyőzötteket képmutató figyelmeztetésekkel és épületes oktatásokkal kezdi elhalmozni. A győzelmes sztrájk «dicső» sztrájk volt. A legyőzött sztrájkok bűnös, durva, értelmetlen, anarchisztikus sztrájkok voltak. A legyőzött felkelés őrültség, az ösztönök tobzódása, barbárság, ostobaság volt. Egyszóval a «megalkuvó» politikai lelkiismerete és politikai esze abban áll, hogy hason csúszik az előtt, aki az adott időpontban erősebb, hogy a harcolók között lábatlankodik, hol az egyik, hol a másik félt zavarja, elveszi a harc élét és elhomályosítja a szabadságért elkeseredett küzdelmet folytató nép öntudatát"[61].

Továbbá. Rendkívül időszerű lesz idézni azt a diktatúra kérdésében adott magyarázatot, amely R. Blank úr ellen irányul. Ez az R. Blank egy 1906-os, lényegében mensevik, de formailag pártonkívüli ujságban a mensevi-

kek nézeteit fejtegette, dicsérte őket azért, hogy „az orosz szociáldemokrata mozgalmat arra az útra igyekeznek terelni, amelyen a nemzetközi szociáldemokrácia halad, a nagy németországi szociáldemokrata párttal az élén".

Másszóval, R. Blank, akárcsak a kadetok, a bolsevikokkal, mint esztelen, nem marxista, lázadozó stb. forradalmárokkal a „megfontolt" mensevikeket állította szembe s a német szociáldemokrata pártot is mensevik pártnak tüntette fel. Ez szokásos fogása a szociálliberálisok, pacifisták stb. nemzetközi áramlatának, akik világszerte égig magasztalják a reformistákat, az opportunistákat, a kautskystákat és a longuet-istákat, mint „értelmes" szocialistákat a bolsevikok „őrültségével" szemben.

Az említett brosúrában R. Blank úrnak a következőket válaszoltam:

„Blank úr az orosz forradalom két időszakát hasonlítja össze: az első körülbelül 1905 október—decemberét öleli fel. Ez a forradalmi forgószél időszaka. A másik — a jelenlegi időszak, amelyet természetesen jogunk van a dumaválasztásokon aratott kadetgyőzelmek időszakának, vagy esetleg, ha megkockáztatjuk, hogy elébe vágjunk az eseményeknek, a kadet Duma időszakának nevezni.

Erre az időszakra vonatkozólag Blank úr azt mondja, hogy ismét jogaiba lép a gondolat és az értelem s vissza lehet térni a tudatos, tervszerű, rendszeres tevékenységhez. Ezzel szemben az első időszakot Blank úr úgy jellemzi, mint az elmélet és a gyakorlat kettéválásának az időszakát. A szociáldemokrata elvek és eszmék mind eltűntek, feledésbe merült az a taktika, amelyet az orosz szociáldemokrácia megalapítói mindig hirdettek, sőt, halomra dőltek a szociáldemokrata világszemlélet pillérei.

Blank úrnak ez az elvi jelentőségű állítása tisztán ténykérdés. A marxista elmélet, úgymond, elvált a forradalmi forgószél időszakának «gyakorlatától».

Így van-e ez? Mi a marxista elmélet első és legfőbb «pillére»? Az, hogy a jelenlegi társadalom egyetlen, mindvégig forradalmi, és ezért minden forradalomban élenjáró osztálya a proletariátus. Az a kérdés, nem törte-e ketté derékban a forradalmi forgószél a szociáldemokrata világszemléletnek ezt a «pillérét»? Ellenkezőleg, a forgószél

fényesen igazolta, hogy a proletariátus valóban a szociáldemokrata világszemlélet pillére. Éppen a proletariátus volt ennek az időszaknak a fő, eleinte csaknem az egyedüli *harcosa*. Alighanem ez volt az első olyan eset a világtörténelemben, hogy a burzsoá forradalmat óriási, még a fejlettebb tőkés országokban is példátlan, tisztán proletár fegyver: a politikai tömegsztrájk alkalmazása jellemezte. A proletariátus harcba ment, közvetlenül forradalmi harcba, akkor, amikor Sztruve úrék és Blank úrék a Buligin-dumában való részvételre szólítottak fel, amikor a kadet-professzorok arra szólították fel a diákokat, hogy foglalkozzanak tanulással. A proletariátus proletár harci fegyverével kivívta Oroszországnak azt a, tisztesség ne essék szólván, «alkotmányt», amelyen azóta csak rontottak, amelyet azóta körülnyirbáltak és körülnyesegettek. A proletariátus 1905 októberében azt a taktikai harci módszert alkalmazta, amelyről *fél évvel azelőtt*, az OSzDMP III., *bolsevik* kongresszusán hozott határozatban volt szó, amely határozat fokozott figyelmet fordított a politikai tömegsztrájk és a felkelés egybekapcsolásának fontosságára; — éppen a politikai tömegsztrájk és a felkelés egybekapcsolása az, ami a «forradalmi forgószél» egész időszakát, 1905 egész utolsó negyedét jellemzi. Ilyenformán kispolgári ideológusunk a legszemérmetlenebbül, a legkirívóbb módon elferdítette a valóságot. Egyetlenegy olyan tényre sem utalt, amely a marxista elmélet és a «forradalmi forgószél» gyakorlatának egymástól való elválása mellett tanuskodna; megkísérelte elkenni ennek a forgószélnek legfőbb vonását, amely fényesen igazolta «a szociáldemokrata elveket és eszméket», «a szociáldemokrata világszemlélet pilléreit».

Mi azonban az igazi ok, amely Blank urat arra a megdöbbentően valótlan kijelentésre indította, hogy a «forgószél» időszakában eltűntek a marxista elvek és eszmék? Ennek a körülménynek a megvizsgálása nagyon érdekes; ismételten leleplezi előttünk a politizáló nyárspolgárság igazi mivoltát.

Miben különbözött elsősorban a «forradalmi forgószél» időszaka a jelenlegi «kadet» időszaktól, a politikai tevékenység különböző módszerei szempontjából, a nép történelmi

alkotótevékenységének különböző módszerei szempontjából? Elsősorban és főleg abban, hogy a «forgószél» időszakában ennek az alkotótevékenységnek egyes különleges módszereit alkalmazták, amelyek ismeretlenek a politikai élet más időszakaiban. Ezek közül a módszerek közül a leglényegesebbek: 1) *a politikai szabadság «birtokbavétele» a nép által* — a politikai szabadság valóraváltása, minden néven nevezendő jog és törvények nélkül és minden korlátozás nélkül (ha máshol nem, legalább az egyetemeken való gyülekezés joga, a sajtószabadság, az egyesülési jog, kongresszusok rendezésének joga stb.); 2) a *forradalmi hatalom* új szerveinek — a munkás-, katona-, vasutas- és parasztküldöttek Szovjetjeinek, az új falusi és városi hatóságoknak stb. stb. megteremtése. Ezeket a szerveket kizárólag a lakosság *forradalmi* rétegei teremtették meg, ezek a szervek mindenfajta törvény és jogszabály nélkül, teljes egészükben forradalmi úton, a nép önálló alkotótevékenységének termékeként, a régi rendőrbilincsek alól felszabadult vagy felszabadulóban levő nép önálló kezdeményezésének megnyilatkozásaként jöttek létre. Végül, ezek *hatalmi* szervek voltak, bármennyire kezdetlegesek, ösztönösek, kialakulatlanok és határozatlanok voltak is összetételüket és működésüket tekintve. Hatalomként léptek fel, amikor például nyomdákat foglaltak el (Pétervár), vagy amikor letartóztattak olyan rendőröket, akik akadályozták a forradalmi népet abban, hogy jogait érvényesítse (ilyen esetek Pétervárott is előfordultak, ahol az új hatalom megfelelő szerve a leggyengébb, a régi hatalom viszont a legerősebb volt). Hatalomként léptek fel, amikor az egész néphez azzal a felhívással fordultak, hogy ne adjon pénzt a régi kormánynak. Elkobozták a régi kormány pénzét (a délvidéki vasúti sztrájkbizottságok) és az új, népi kormány szükségleteire fordították — igen, ezek a szervek kétségkívül az új, népi, vagy ha úgy tetszik, forradalmi kormány csírái voltak. Társadalmi és politikai jellegét tekintve, ez csírájában a nép forradalmi elemeinek diktatúrája volt; — Blank úr és Kizevetter úr, önök csodálkoznak? Nem látják itt a «fokozott védelmet», amely a burzsoá számára egyet jelent a diktatúrával? Már megmondtuk önöknek, hogy sejtelmük sincs a dik-

tatúra tudományos fogalmáról. Mindjárt megmagyarázzuk önöknek ezt a fogalmat, de előbb utalunk a «forradalmi forgószél» időszakának *harmadik* akció-«módszerére», amely abban áll, hogy *a nép erőszakot alkalmaz a nép zsarnokaival szemben.*

Az általunk leírt hatalmi szervek csírájukban diktatúrát jelentettek, mivel ez a hatalom nem ismert el *semmiféle* más hatalmat és *semmiféle* törvényt, *semmiféle* bárki mástól eredő jogszabályt. A diktatúra nem egyéb, mint korlátlan, nem törvényen alapuló, a szó legszorosabb értelmében véve erőre támaszkodó hatalom. De az az erő, amelyre ez az új hatalom támaszkodott, illetve támaszkodni igyekezett, nem a szurony ereje volt, amelyet egy maroknyi katona ragadott kezébe, nem az «őrszoba» ereje, nem a pénz ereje, nem bármi néven nevezendő régi, megállapodott intézmények ereje volt. Szó sincs róla. Az új hatalom új szervei sem fegyverrel, sem pénzzel, sem régi intézményekkel nem rendelkeztek. Erejüknek — el tudja-e ezt képzelni Blank és Kizevetter úr? — semmi köze sem volt a hatalom régi eszközeihez, semmi köze nem volt a «fokozott védelemhez», hacsak nem arról van szó, hogy fokozottan védték a népet a rendőrség és a régi hatalom más szerveinek elnyomásával szemben.

Mire támaszkodott hát ez az erő? A nép tömegeire támaszkodott. Ez az, ami ezt az új hatalmat *alapjában* megkülönbözteti valamennyi előbbi régi hatalmi szervtől. Azok a kisebbség hatalmának szervei voltak a nép fölött, a munkások és parasztok tömegei fölött. Ezek a nép, a munkások és parasztok hatalmának szervei voltak a kisebbség fölött, maroknyi rendőrbandita fölött, egy kis csoport kiváltságos nemes és csinovnyik fölött. Ez különbözteti meg a nép *fölött* gyakorolt diktatúrát a forradalmi *nép* diktatúrájától, ezt jól jegyezzék meg, Blank úr és Kizevetter úr! A régi hatalom, mint a kisebbség diktatúrája, kizárólag rendőri fortélyok segítségével, kizárólag olyan módon tarthatta magát, hogy távoltartotta, elütötte a néptömegeket a hatalomban való részvételtől, a hatalom ellenőrzésétől. A régi hatalom mindenkor bizalmatlan volt a tömeggel szemben, félt a világosságtól, ámítás útján tartotta magát. Az új hatalom, mint az óriási többség dikta-

túrája, kizárólag az óriási tömeg bizalmának segítségével, kizárólag azzal tudta magát tartani és tartotta magát, hogy minden fenntartás nélkül, a legszélesebb alapon és a legmesszebbmenően bevonta az egész népet a hatalomban való részvételbe. Nem volt semmi rejtett, semmi titkos dolog, semmiféle korlátozó előírás, semmiféle formaság. Munkásember vagy? Akarsz harcolni azért, hogy Oroszország megszabaduljon egy maroknyi rendőrbanditától? Elvtársunk vagy. Válaszd meg képviselődet, most, azonnal; válassz úgy, ahogy jónak látod — mi szívesen és örömmel fogadjuk el a Munkásküldöttek Szovjetjének, a Parasztbizottságnak, a Katonaküldöttek Szovjetjének stb. stb. teljesjogú tagjaként. Ez olyan hatalom, amely mindenki számára nyitva áll, mindent a tömeg szemeláttára csinál, hozzáférhető a tömeg számára, közvetlenül a tömegből indul ki, a néptömegeknek és a néptömegek akaratának egyenes és közvetlen szerve. Ilyen volt az új hatalom, vagy helyesebben, ilyenek voltak annak csírái, mert hiszen a régi hatalom győzelme nagyon korán széttaposta a fiatal hajtásokat.

Önök, Blank úr vagy Kizevetter úr, azt kérdezhetik, hogy mire való akkor a «diktatúra», mire való az «erőszak», szüksége van-e erőszakra az óriási tömegnek maroknyi ember ellen, lehetnek-e tíz- meg százmilliók diktátorok ezrek, tízezrek fölött?

Ezt a kérdést rendszerint olyanok teszik fel, akik először látják a diktatúra megjelölés alkalmazását számukra új jelentésében. Az ilyen emberek hozzászoktak ahhoz, hogy csak rendőri hatalmat és csak rendőri diktatúrát lássanak. Nekik furcsának tetszik az, hogy lehetséges hatalom rendőrség nélkül, lehetséges nem rendőri diktatúra. Önök azt mondják, hogy a milliónak nincs szükségük erőszakra ezrekkel szemben? Önök tévednek, mégpedig azért tévednek, mert a jelenséget nem fejlődésében szemlélik. Önök elfelejtik, hogy az új hatalom nem az égből pottyan le, hanem a régi hatalom mellett, a régi hatalommal, az ellene folytatott harcban keletkezik és fejlődik. A népet nem szabadíthatjuk meg a rajta erőszakkal uralkodóktól, ha nem alkalmazunk erőszakot ez utóbbiakkal szemben, akiknek a kezében a hatalom eszközei és szervei vannak.

Itt van egy egyszerű kis példa, Blank úr és Kizevetter úr, hogy megérthessék ezt a kadet-elmék számára érthetetlen, a kadet-felfogóképesség számára «szédítő» bölcseséget. Képzeljék el, hogy Avramov megnyomorítja és megkínozza Szpiridonovát. Szpiridonova oldalán, tegyük fel, néhány tucat, vagy néhány száz fegyvertelen ember van. Avramov oldalán maroknyi kozák. Mit tenne a nép, ha Szpiridonova megkínzása nem kínzókamrában menne végbe? Erőszakot alkalmazna Avramovval és kíséretével szemben. Esetleg fel kellene áldoznia néhány harcost, akiket Avramovék lelőnének, de az erő latbavetésével mégis lefegyverezné Avramovot és a kozákokat, emellett nagyon valószínű, hogy a helyszínen megölne néhányat ezek közül a, tisztesség ne essék szólván, emberek közül, a többit pedig börtönbe vetné, hogy elejét vegye további garázdálkodásuknak, hogy a nép ítéljen fölöttük.

No látják, Blank úr és Kizevetter úr: amikor Avramov a kozákokkal megkínozza Szpiridonovát, ez katonai-rendőri diktatúra a nép fölött. Amikor a forradalmi (a basáskodók elleni harcra, nem pedig csupán rábeszélésre, épületes beszédre, sajnálkozásra, elítélésre, sopánkodásra és óbégatásra képes, nem kispolgármódra korlátolt, hanem forradalmi) nép erőszakot alkalmaz Avramovval és az Avramovokkal szemben — ez a forradalmi nép diktatúrája. Ez *diktatúra*, mert a nép hatalmát, semmiféle törvény által nem korlátozott hatalmát jelenti Avramov fölött (a nyárspolgár alighanem ellene volna annak, hogy erővel szabadítsák ki Szpiridonovát Avramov kezéből: hiszen ez „törvény"-ellenes dolog! van-e nálunk olyan „törvény", hogy meg lehet ölni Avramovot? nem teremtették-e meg a kispolgárság egyes ideológusai a passzív ellenállás elméletét?). A diktatúra tudományos fogalma nem jelent egyebet, mint semmi által nem korlátozott, semmiféle törvény, semmiféle abszolút szabály által nem akadályozott, közvetlenül erőszakra támaszkodó hatalmat. A «diktatúra» fogalma *semmi egyebet* nem jelent, *mint ezt* — jól jegyezzék meg, kadet urak. Továbbá, az általunk felhozott példában éppen a *nép* diktatúráját látjuk, mert hiszen a nép, a lakosság szilárd szervezeti keretekkel nem rendelkező, azon a helyen «véletlenül»

összegyűlt tömege önmaga és közvetlenül lép a színtérre, önmaga ítél és büntet, gyakorolja a hatalmat, alkot új forradalmi jogot. Végül, ez éppen a *forradalmi* nép diktatúrája. Miért csak a forradalmi népé, nem pedig az egész népé? Azért, mert az egész népben, amely állandóan és a legkegyetlenebbül szenved az Avramovok hőstetteitől, vannak fizikailag elfásult, megfélemlített, továbbá erkölcsileg, például a passzív ellenállás elmélete folytán elfásult, vagy egyszerűen, nem elmélet, hanem valami előítélet, a szokás, a beletörődés folytán elfásult, közömbös emberek, olyanok, akiket filiszterekneк, nyárspolgároknak nevezünk, akik inkább elkerülik az éles harcot, elmennek mellette, sőt, elrejtőznek előle (még bajom lehet ebből a verekedésből!). Ezért van az, hogy a diktatúrát nem az egész nép gyakorolja, hanem csupán a forradalmi nép, amely azonban cseppet sem fél az egész néptől, feltárja az egész nép előtt tetteinek okait és minden részletét, szívesen vonja be az *egész* népet nemcsak az állam «igazgatásába», hanem a hatalomban és magában az állam berendezésében való részvételbe is.

Így tehát az általunk felhozott egyszerű példa «a forradalmi nép diktatúrája», valamint «a katonai-rendőri diktatúra» tudományos fogalmának *valamennyi elemét* magában foglalja. Erről az egyszerű példáról, amely még a tudós kadet-professzor számára is érthető, áttérhetünk a társadalmi élet bonyolultabb jelenségeire.

A forradalom a szó szoros, közvetlen értelmében a nép életének olyan időszaka, amikor az Avramovok garázdálkodása elleni, évszázadok folyamán felgyülemlett gyűlölet *tettekben*, nem pedig szavakban, még hozzá *milliós néptömegek*, nem pedig egyesek tetteiben tör felszínre. A nép felébred és talpraáll, hogy megszabadítsa magát az Avramovoktól. A nép megszabadítja az orosz élet számtalan Szpiridonováját az Avramovoktól, erőszakot alkalmaz az Avramovokkal szemben, kézbeveszi a hatalmat az Avramovok fölött. Ez természetesen nem olyan egyszerűen és nem olyan «hirtelen» megy végbe, mint abban a példában, amelyet Kizevetter professzor úr számára egyszerűsítettünk le; a népnek ez a harca az Avramovok ellen, ez a szó szoros, közvetlen értelmében vett harc, az Avra-

movoknak a népről való ez a lerázása, a «forradalmi forgószél» hosszú hónapjaira és éveire terjed. Éppen az Avramovoknak ez a nép által való lerázása a reális tartalma annak, amit nagy oroszországi forradalomnak neveznek. Ez a lerázás, ha a történelmi alkotótevékenység módszereinek szemszögéből vizsgáljuk, azokban a formákban megy végbe, amelyeket éppen az imént írtunk le, amikor a forradalmi forgószélről volt szó; ezek a formák: a politikai szabadságnak, vagyis annak a szabadságnak a nép által való birtokbavétele, amelynek megvalósítását az Avramovok akadályozták; — az új, forradalmi hatalom, az Avramovok fölötti hatalom, a régi rendőri rendszer basái fölötti hatalom létrehozása a nép által; — erőszak alkalmazása a nép részéről az Avramovokkal szemben, ezeknek a vérebeknek, az Avramovoknak, Durnovóknak, Dubaszovoknak, Minoknak stb. stb. eltávolítása, lefegyverzése és ártalmatlanná tétele érdekében.

Helyes-e, hogy a nép olyan törvénytelen, nem szabályokkal körülírt, tervszerűtlen és rendszertelen harci módszereket alkalmaz, mint a szabadság birtokbavétele és az új, formaszerint senki által meg nem erősített forradalmi hatalom létrehozása, helyes-e, hogy erőszakot alkalmaz a nép elnyomóival szemben? Igenis, ez nagyon helyes. Ez a szabadságért folyó népi harc legmagasabbrendű megnyilvánulása. Ez az a nagy időpont, amikor Oroszország legjobbjainak a szabadságról szőtt álmai tetté válnak, a néptömegek, nem pedig egyes hősök tettévé. Ez ugyanolyan helyes, mint amilyen helyes az, hogy a tömeg (példánkban) kiszabadítja Szpiridonovát Avramov kezéből, hogy erőszakosan lefegyverzi és ártalmatlanná teszi Avramovot.

De éppen ez az a pont, amelynél elérkezünk a kadetok rejtett gondolatainak és aggályainak kulcsához. A kadet éppen azért a nyárspolgárság ideológusa, mert a politikát, az egész nép felszabadítását, a forradalmat, annak a nyárspolgárnak a szempontjából nézi, aki akkor, amikor a mi példánkban Avramov megkínozza Szpiridonovát, visszatartaná a tömeget, azt tanácsolná neki, hogy ne sértse meg a törvényt, hogy ne siessen kiszabadítani az áldozatot a hóhér kezéből, hiszen az a törvényes hatalom

nevében jár el. A mi példánkban szereplő nyárspolgár természetesen erkölcsi torzszülött volna, csakhogy az egész társadalmi életre alkalmazva a nyárspolgárnak ez az erkölcsi torzszülöttsége, ismételjük, egyáltalán nem egyéni, hanem társadalmi sajátosság, amelynek oka esetleg a burzsoá-nyárspolgári jogtudománynak az illető fejében erősen begyökerezett előítéleteiben rejlik.

Miért nem szorul Blank úr szerint még bizonyításra sem az, hogy a «forgószél» időszakában megfeledkeztek a marxista elvekről? Azért, mert brentanizmussá torzítja a marxizmust és nem marxista elveknek tekinti az olyan «elveket», amelyek szerint meg kell hódítani a szabadságot, forradalmi hatalmat kell létrehozni és a népnek erőszakot kell alkalmaznia. Ez a felfogás hatja át Blank úr egész cikkét, sőt nem csupán a Blankét, hanem valamennyi kadetét, a liberális és radikális tábor valamennyi írójáét, a «Bez Zaglavija» bernsteinistáit, Prokopovicsot, Kuszkovát és tutti quanti* is beleértve, akik most agyondicsérik Plehanovot a kadetok iránti rokonszenvéért.

Vizsgáljuk meg, hogyan keletkezett ez a felfogás és miért volt szükségszerű a keletkezése.

Közvetlenül a nyugateurópai szociáldemokrácia bernsteinista, azaz, tágabb értelemben, opportunista felfogásából keletkezett. Ennek a felfogásnak azokat a hibáit, amelyeket az «ortodoxok» Nyugaton rendszeresen és az egész vonalon lelepleztek, most «suttyomban», más köntössel és más ürügy alatt áthozzák Oroszországba. A bernsteinisták elfogadták és elfogadják a marxizmust, *kivéve* közvetlenül forradalmi oldalát. A parlamenti harcot nem a harc egyik eszközének tekintik, amely különösen bizonyos történelmi időszakokban alkalmas, hanem a harc legfőbb és csaknem kizárólagos formájának, amely szükségtelenné teszi az «erőszakot», a «hódításokat», a «diktatúrát». A marxizmusnak ezt a közönséges nyárspolgári eltorzítását hozzák most át Oroszországba Blank úrék és Plehanov többi liberális magasztalói. Annyira beleélték magukat ebbe az eltorzításba, hogy még csak nem is tartják szükségesnek bizonyítani, hogy a marxista elvek és esz-

* — ahányan csak vannak. — *Szerk.*

mék a forradalmi forgószél időszakában feledésbe merültek.

Miért kellett kialakulnia ennek a felfogásnak? Azért, mert ez a felfogás minden tekintetben megfelel a kispolgárság osztályhelyzetének és érdekeinek. A «tisztult» polgári társadalom ideológusa megengedhetőnek tartja a szociáldemokrácia *valamennyi* harci módszerét, *azoknak a módszereknek kivételével, amelyeket a forradalmi nép a «forgószél» időszakában alkalmaz* és amelyeknek alkalmazását a forradalmi szociáldemokrácia helyesli és elősegíti. A burzsoázia érdekei megkövetelik a proletariátus részvételét az önkényuralom ellen folyó harcban, de csak olyan részvételét, amely nem csap át a proletariátus és a parasztság hegemóniájába, csak olyan részvételét, amely nem küszöböli ki teljesen a hatalom régi, feudális-önkényuralmi és rendőri szerveit. A burzsoázia fenn akarja tartani ezeket a szerveket, csak közvetlen ellenőrzésének akarja azokat alárendelni — szüksége van ezekre a szervekre a *proletariátus ellen*, amelynek proletárharcát nagyon is megkönnyítené ezeknek a szerveknek teljes megsemmisítése. Ezért követelik meg a burzsoázia mint osztály érdekei mind a monarchiát, mind pedig a felsőházat, ezért követelik meg, hogy elvessék a forradalmi nép diktatúráját. Harcolj az önkényuralom ellen, mondja a burzsoázia a proletariátusnak, de ne nyúlj hozzá a régi hatalmi szervekhez — nekem szükségem van rájuk. Harcolj «parlamenti úton», vagyis azok között a határok között, amelyeket én a monarchiával való megegyezés alapján előírok neked, harcolj szervezetek útján, csak ne olyanok útján, mint az általános sztrájkbizottságok, a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei stb., hanem olyanok útján, amelyeket elismer és korlátok közé szorít, a tőkével szemben ártalmatlanná tesz az általam a monarchiával való megegyezés alapján hozott törvény.

Érthető tehát, miért beszél a burzsoázia a «forgószél» időszakáról lenézéssel, megvetéssel, haraggal és gyűlölettel, a Dubaszovok által védelmezett alkotmányosság időszakáról pedig lelkesen, elragadtatással, végtelen nyárspolgári szerelemmel . . . a reakció iránt. Ez ismét a kadetok állandó és változatlan tulajdonsága: igyekeznek a népre támaszkodni, de félnek a nép önálló forradalmi tevékenységétől.

Az is érthető, miért fél a burzsoázia jobban mint a tűztől a «forgószél» megismétlődésétől, miért nem veszi tudomásul és miért palástolja el az újabb forradalmi válság elemeit, miért támogatja és terjeszti a nép között az alkotmányos illúziókat.

Most már teljesen tisztáztuk, miért jelentik ki Blank és társai, hogy a «forgószél» időszakában megfeledkeztek a marxista elvekről és eszmékről. Blank úr, mint minden nyárspolgár, elismeri a marxizmust, *leszámítva* annak forradalmi oldalát; elismeri a szociáldemokrata harci módszereket, *leszámítva* a legforradalmibb és közvetlenül forradalmi módszereket.

Blank úr álláspontja a «forgószél» időszaka tekintetében a legnagyobb mértékben jellemző példája annak, hogy a burzsoázia nem érti meg a proletármozgalmakat, hogy a burzsoázia fél az éles és határozott harctól, hogy a burzsoázia gyűlöli a társadalmi és történelmi kérdések durva, a régi intézményeket összetörő, a szó közvetlen értelmében forradalmi megoldási módszerének minden megnyilvánulását. Blank úr elárulta magát, egycsapásra elárulta egész polgári korlátoltságát. Hallotta és olvasta, hogy a szociáldemokraták a «forgószél» időszakában «hibákat» követtek el, sietett ebből azt a következtetést levonni, sietett nagyképűen, ellentmondást nem tűrően, minden alap nélkül kijelenteni, hogy a marxista «elvekről» (amelyekről neki fogalma sincs!) megfeledkeztek. Ezekkel a «hibákkal» kapcsolatban megjegyezzük: vajjon volt-e olyan időszak a munkásmozgalom fejlődésében, a szociáldemokrácia fejlődésében, amikor nem követtek volna el bizonyos hibákat? Amikor nem mutatkoztak volna bizonyos jobb- vagy baloldali elhajlások? vajjon a német szociáldemokrácia harcában a parlamenti időszak története — annak az időszaknak a története, amelyet az egész világ valamennyi korlátolt burzsoája olyan határnak tekint, amelyet nem lehet átlépni! — nincs tele ilyen hibákkal? Ha Blank úr nem volna teljesen tájékozatlan a szocializmus kérdései terén, könnyen eszébe jutott volna Mülberger, Dühring, a Dampfersubvention kérdése[65], a «fiatalok»[66] ügye, a bernsteinizmus és sok, sok egyéb. Blank úrnak azonban nem az a fontos, hogy tanulmá-

nyozza a szociáldemokrácia fejlődésének valóságos menetét, neki csak az kell, hogy lealacsonyítsa a harc proletárlendületét, hogy magasztalja kadet pártjának polgári silányságát.

Valóban, ha ezt az ügyet a szociáldemokráciának megszokott, «normális» útjáról való elhajlása szempontjából vesszük szemügyre, azt látjuk, hogy a «forradalmi forgószél» időszaka ebben a tekintetben is a szociáldemokrácia *nagyobb*, nem pedig, a régebbihez hasonlítva, kisebb egybeforrottságát és eszmei egységét mutatja. A «forgószél» időszakának taktikája nem távolította el egymástól, hanem közelebb hozta a szociáldemokrácia két szárnyát. A korábbi nézeteltérések helyett egységes felfogás jött létre a fegyveres felkelés kérdésében. Mindkét frakcióhoz tartozó szociáldemokraták dolgoztak a Munkásküldöttek Szovjetjeiben, a csírájában levő forradalmi hatalom e sajátos szerveiben, katonákat és parasztokat vontak be ezekbe a Szovjetekbe, forradalmi kiáltványokat adtak ki a kispolgári forradalmi pártokkal együtt. A forradalomelőtti időszak egykori vitáit a gyakorlati kérdések terén szolidaritás váltotta fel. A forradalmi hullám emelkedése háttérbe szorította a nézeteltéréseket, a harci taktika elismerésére kényszerített, kiküszöbölte a duma kérdését, a felkelés kérdését tűzte napirendre és a közvetlen napi munkában közelebb hozta egymáshoz a szociáldemokráciát és a forradalmi polgári demokráciát. A «Szevernij Golosz»[67] c. lapban a mensevikek a bolsevikokkal együtt szólítottak sztrájkra és felkelésre, felszólították a munkásokat arra, hogy ne hagyják abba a harcot, amíg a hatalom nem lesz a kezükben. Maga a forradalmi helyzet diktálta a gyakorlati jelszavakat. A viták az események megítélésének csak a részleteire vonatkoztak: így például a «Nacsalo»[68] a Munkásküldöttek Szovjetjeit a forradalmi önkormányzat szerveinek, a «Novaja Zsizny»[69] a forradalmi hatalom csíraállapotban levő szerveinek tekintette, amelyek egyesítik a proletariátust a forradalmi demokráciával. A «Nacsalo» a proletárdiktatúra felé hajlott. A «Novaja Zsizny» a proletariátus és a parasztság demokratikus diktatúrájának álláspontján volt. De vajjon nem mutat-e nekünk bármely időszak bármely európai szocialista párt fejlődésé-

ben ilyen és hasonló nézeteltéréseket a szociáldemokrácián belül?

Nem, a dolog Blank úr által való eltorzítása, a közelmult történetének kirívó eltorzítása azzal és csakis azzal magyarázható, hogy az öntelt burzsoá sületlenségnek olyan példájával állunk szemben, amely a forradalmi forgószél időszakait őrültségnek („megfeledkeztek az elvekről", „maga a gondolat és az egyszerű értelem is csaknem eltűnik"), ezzel szemben a forradalom elnyomásának és a nyárspolgári (a Dubaszovok által védelmezett) «haladásnak» időszakait az észszerű, tudatos és tervszerű tevékenység időszakának tekinti. A két időszaknak (a „forgószél" időszakának és a kadet időszaknak) ez az összehasonlító értékelése vörös fonálként vonul végig Blank úr egész cikkén. Amikor az emberiség történelme a gőzmozdony gyorsaságával száguld előre, akkor ez «forgószél», «áradat», az «elvek és eszmék» «eltűnése». Amikor a történelem társzekér gyorsaságával halad, ez maga a testet öltött értelem, maga a testet öltött tervszerűség. Amikor a néptömegek maguk, szűzies tapasztalatlanságukban, egyszerű, kissé durva határozottsággal kezdik csinálni a történelmet, közvetlenül és haladéktalanul megvalósítani az «elveket és elméleteket» — akkor a burzsoá megrémül és azt üvöltözi, hogy «az értelem háttérbe szorul» (nem ellenkezőleg van-e, ó, nyárspolgári hősök? nem éppen ilyenkor lép előtérbe a történelemben az egyesek értelme helyett a tömegek értelme, nem éppen ilyenkor válik a tömegek értelme a dolgozószobaelmélet helyett eleven, hatékony erővé?). Amikor a tömegek közvetlen mozgalmát sortüzekkel, tizedelésekkel, botozással, munkanélküliséggel és éhínséggel elnyomták, amikor a Dubaszovok pénzén fenntartott professzori tudomány poloskái előmásznak rejtekeikből és a *tömegek nevében* a nép *érdekében* kezdenek eljárni olyanformán, hogy eladják és elárulják a tömegek érdekeit egy maroknyi kiváltságos embernek — akkor a nyárspolgárság lovagjainak úgy tetszik, hogy elérkezett a békés és nyugodt haladás korszaka, hogy «a gondolat és az értelem van soron». A burzsoá mindig és mindenütt hű önmagához: vegyük elő akár a «Poljarnaja Zvezdá»-t, akár a «Nasa Zsizny»-t[70], olvassuk el akár Sztruvét, akár Blankot, min-

denütt egy és ugyanaz, a forradalmi és reformista időszakoknak mindenütt ezzel a korlátolt, professzorosan szőrszálhasogató, bürokratikusan holt értékelésével találkozunk. Az előbbi időszakok — az őrültség időszakai, tolle Jahre, a gondolat és értelem eltűnésének időszakai. Az utóbbiak a «tudatos, rendszeres» tevékenység időszakai.

Ne értsék félre szavaimat. Ne mondják, hogy arról beszélek, hogy Blank úrék az egyik vagy a másik időszakot előnyösebbnek tartják. Egyáltalán nem arról van szó, hogy mit tartunk előnyösebbnek — a történelmi időszakok váltakozása nem attól függ, hogy mi szubjektíve mit tartunk előnyösebbnek. Arról van szó, hogy az egyik vagy a másik időszak *sajátosságainak elemzése során* (teljesen függetlenül attól, mit tartunk előnyösebbnek és mivel rokonszenvezünk) Blank úrék lelkiismeretlenül *eltorzítják az igazságot*. Arról van szó, hogy a nyárspolgári, kadet, reformista haladás időszakaihoz hasonlítva, a forradalmi időszakok éppen a történelmi alkotóerő nagyobb lendületével, sokoldalúbb, tudatosabb, tervszerűbb, rendszeresebb voltával, nagyobb merészségével és elevenségével tűnnek ki. Blank úrék viszont kiforgatják a dolgot. A silányságot sokoldalú történelemalkotó tevékenységként tüntetik fel. Az eltiport és elnyomott tömegek tétlenségét úgy tekintik, mint a csinovnyikok és a burzsoák tevékenységében érvényesülő «rendszerességet» diadalát. Azt ordítozzák, hogy eltűnt a gondolat és az értelem, amikor mindenféle irodai körmölőknek és liberális penny-a-liner-eknek (sorok szerint fizetett firkászoknak) a törvényjavaslatok fölött való kérődzése helyébe az «egyszerű nép» közvetlen politikai tevékenységének időszaka lép, amikor az egyszerű nép minden teketóriázás nélkül összetöri a nép elnyomásának szerveit, megragadja a hatalmat, elveszi magának azt, amiről azt tartották, hogy a minden rendű és rangú néprablók tulajdona, szóval éppen akkor, amikor a megfélemlített milliók gondolata és értelme felébred, felébred nemcsak könyvek olvasására, hanem tettre, eleven emberi tettre, történelmi alkotótevékenységre"[71].

Ilyen viták folytak a diktatúra körül 1905—1906-ban Oroszországban.

A Dittmannok, Kautskyak, Crispienek, Hilferdingek

Németországban, Longuet és társai Franciaországban, Turati és barátai Olaszországban, a MacDonaldok és Snowdenek Angliában stb. lényegében egészen úgy gondolkoznak a diktatúráról, mint Blank úr és a kadetok 1905-ben Oroszországban. Nem értik a diktatúrát, nem tudják előkészíteni, nem képesek megérteni és megvalósítani.

1920 október 20.

Megjelent 1920-ban.

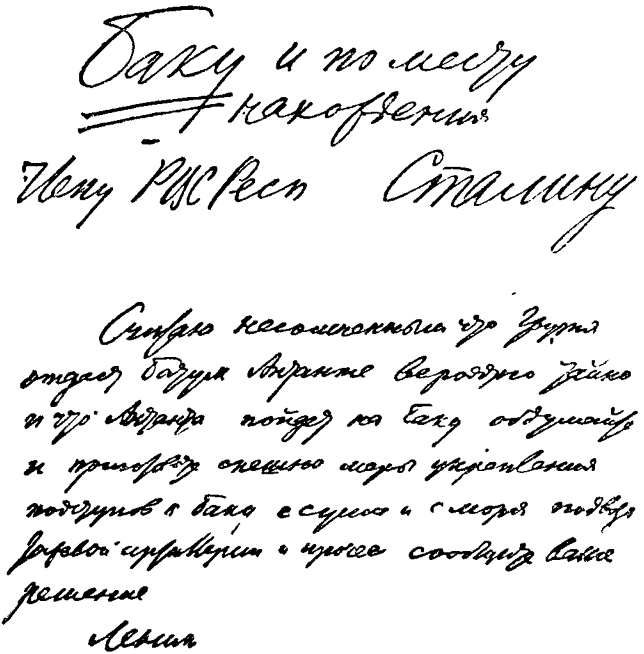

Баку и по месту
нахождения
Члену РВС Респ Сталину

Считаю несомненным что Грузия
отдаст Батум Антанте вероятно тайно
и что Антанта пойдет на Баку обдумайте
и примите спешно меры укрепления
подступов к Баку с суши и с моря подвоза
тяжелой артиллерии и прочее сообщите ваше
решение
Ленин

Lenin Sztálinhoz intézett táviratának kézirata. — 1920 október 29

Kisebbítve

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK[72]

Sztálinnak, a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa tagjának, *B a k u b a*, illetőleg tartózkodási helyére

X. 29.

Kétségtelennek tartom, hogy Grúzia átengedi Batumot az Antantnak, valószínűleg titokban, és hogy az Antant Baku ellen vonul. Fontolja meg és sürgősen készítse elő a Bakuba vezető szárazföldi és tengeri utak megerősítése, nehéztüzérség szállítása és egyebek érdekében szükséges rendszabályokat. Közölje döntését.

Lenin

A megírás ideje: 1920 október 29.
Először 1942-ben jelent meg.

BESZÉD A KORMÁNYZÓSÁGI ÉS KERÜLETI NÉPMŰVELÉSI OSZTÁLYOK MELLETT MŰKÖDŐ POLITIKAI FELVILÁGOSÍTÁSI BIZOTTSÁGOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN, 1920 NOVEMBER 3-ÁN

Elvtársak, engedjék meg, hogy közöljek néhány gondolatot, amelyeket részben a kommunista párt Központi Bizottságában és a Népbiztosok Tanácsában a Köztársaság Legfőbb Politikai Felvilágosítási Bizottsága megszervezésének kérdésével kapcsolatban érintettek, részben bennem támadtak azzal a tervezettel kapcsolatban, amelyet a Népbiztosok Tanácsa elé terjesztettek. Ezt a tervezetet tegnap alapjában elfogadták, részleteiben pedig még meg fogják tárgyalni.

A magam részéről csak annyit bátorkodom megjegyezni, hogy eleinte nagyon elleneztem intézményük elnevezésének megváltoztatását. Szerintem a Közoktatásügyi Népbiztosságnak az a feladata, hogy segítsen az embereknek tanulni és másokat tanítani. A szovjet munkában töltött idő alatt megszoktam, hogy a különböző elnevezéseket gyermekded tréfáknak tekintsem, hiszen minden elnevezés — afféle tréfa. Mostmár jóváhagyták az új elnevezést, amely így hangzik: A Köztársaság Legfőbb Politikai Felvilágosítási Bizottsága.

Mivel ez eldöntött kérdés, megjegyzésemet ne vegyék többnek, mint egyéni megjegyzésnek. Ha a dolog nem szorítkozik a név megváltoztatására, ezt csak üdvözölni lehet.

Ha sikerül új munkatársakat bevonnunk a kulturálisfelvilágosító munkába, akkor már nemcsak új elnevezésről lesz szó és akkor meg lehet békélni azzal a „szovjet" gyengeséggel, amely abban áll, hogy különböző címkéket ragasztanak rá minden új dologra és minden új intézményre. Siker esetén olyasvalamit érünk el, ami több annál, amit eddig elértünk.

A legfőbb, aminek arra kell késztetnie az elvtársakat, hogy velünk együtt résztvegyenek a közös kulturális-felvilágosító munkában — a politikánkkal összefüggő felvilágosítás kérdése. Az elnevezés előre meghatározhat valamit, ha erre szükség van, mivel felvilágosító munkánk egyetlen területén sem állhatunk a politikamentes felvilágosítás régi álláspontján, nem szakíthatjuk el a felvilágosító munkát a politikától.

A polgári társadalomban a politikamentesség gondolata uralkodott és uralkodik. Az „apolitikus" vagy „politikamentes" felvilágosítás elnevezés nem más, mint a burzsoázia képmutatása, mint a tömegek becsapása, amelyeknek 99%-át megalázza az egyház uralma, a magántulajdon stb. A burzsoázia, amely minden, most még polgári országban uralkodik, a tömegeknek éppen ilyen becsapásával foglalkozik.

És minél nagyobb jelentőségű ott az apparátus, annál kevésbbé szabad a tőkétől és a tőke politikájától.

A politikai apparátus minden burzsoá államban rendkívül szorosan összefügg az oktatással, bár a polgári társadalom ezt nyiltan nem ismerheti be. Ugyanakkor ez a társadalom az egyház révén és a magántulajdon intézménye révén is befolyásolja a tömegeket.

A mi fő feladatunk egyebek között az, hogy a burzsoá „igazsággal" szembeállítsuk a magunk igazságát és elismertessük ezt az igazságot.

A polgári társadalomból a proletariátus politikájára való átmenet nagyon nehéz átmenet, annál is inkább, mert a burzsoázia fáradhatatlanul rágalmaz bennünket propagandájának és agitációjának egész apparátusával. Igyekszik minél jobban elhomályosítani a proletárdiktatúra még fontosabb szerepét, annak nevelő feladatát, amely különösen fontos Oroszországban, ahol a lakosság kisebbsége tartozik a proletariátushoz. Márpedig itt ezt a feladatot előtérbe kell helyeznünk, mivel elő kell készítenünk a tömegeket a szocialista építésre. Szó sem lehetne proletárdiktatúráról, ha a proletariátus nem válna a legnagyobb mértékben tudatossá, fegyelmezetté, odaadóvá a burzsoázia ellen folytatott harcban, vagyis nem teljesítené mindazokat a feladatokat, amelyeket a proletariátusnak

teljesítenie kell, hogy véglegesen legyőzhesse ősi ellenségét.

Nem állunk azon az utópikus álláspontón, hogy a dolgozó tömegek már felkészültek a szocialista társadalomra. A munkásszocializmus történetének pontos adatai alapján tudjuk, hogy ez nem így van, hogy csak a nagyipar, a sztrájkharc, a politikai szervezettség készíti elő a dolgozókat a szocializmusra. És a proletariátusnak ahhoz, hogy győzelmet arathasson, hogy végrehajthassa a szocialista forradalmat, képesnek kell lennie az egyetértő cselekvésre, a kizsákmányolók megdöntésére. És most azt látjuk, hogy a proletariátus minden szükséges képességet megszerzett és tettre váltotta ezeket a képességeket, amikor kivívta a hatalmát.

Az oktatásügy funkcionáriusainak és a kommunista pártnak mint harci élcsapatnak alapvető feladata a dolgozó tömegek nevelésének és képzésének elősegítése, hogy leküzdhessük a régi szokásokat és erkölcsöket, amelyeket a régi rendtől örököltünk, a tulajdonosi erkölcsöket és szokásokat, amelyek keresztül-kasul áthatják a tömegek zömét. A szocialista forradalomnak ezt az igen fontos feladatát sohasem szabad szem elől tévesztenünk, amikor azokat a részletkérdéseket vizsgáljuk, amelyeknek a párt Központi Bizottsága és a Népbiztosok Tanácsa oly sok figyelmet szentelt. Arra a kérdésre, hogy milyen legyen a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának felépítése, hogyan egyesítsük az egyes intézményekkel, hogyan kapcsoljuk egybe nemcsak a központtal, hanem a helyi intézményekkel is, erre majd felelnek nekünk az ebben a dologban illetékesebb elvtársak, akik már nagy tapasztalatokkal rendelkeznek és külön tanulmányozzák ezt az ügyet. Én csupán a dolog elvi vonatkozásának fő mozzanatait szeretném kiemelni. Nekünk kereken meg kell mondanunk, az egész régi hazugsággal szemben nyíltan le kell szegeznünk, hogy az oktatás szükségképpen kapcsolatban van a politikával.

A nálunk sokkalta, de sokkalta erősebb világburzsoázia elleni harc történelmi pillanatában élünk. A harcnak ebben a pillanatában meg kell védelmeznünk a forradalmi építést, harcolnunk kell a burzsoázia ellen katonai úton is,

és még inkább eszmei úton, a nevelés útján, hogy azok a szokások, erkölcsök és nézetek, amelyeket a munkásosztály sok-sok évtized során a politikai szabadságért vívott harcban kialakított magában, hogy mindezek a szokások, erkölcsök és nézetek összességükben a dolgozók nevelésének eszközéül szolgáljanak, azt a kérdést pedig, hogy hogyan kell nevelni, a proletariátus hivatott eldönteni. Ki kell alakítanunk azt a tudatot, hogy nem lehet, nem szabad kívül állni a proletariátus harcán, amely egyre inkább kiterjed a világnak kivétel nélkül minden tőkés országára, hogy nem lehet a nemzetközi politikán kívül állni. A világ valamennyi hatalmas tőkés országának egyesülése Szovjet-Oroszország ellen — ez a jelenlegi nemzetközi politika igazi alapja. És be kell látni, hogy ettől függ a dolgozók százmillióinak sorsa a tőkés országokban. Hiszen most nincs a földkerekségnek egyetlen olyan zuga sem, amely alá ne volna rendelve a tőkés országok maroknyi csoportjának. Eszerint a helyzet úgy alakul, hogy vagy távol kell állnunk a folyó harctól, és ezzel bebizonyítjuk teljes öntudatlanságunkat, mint azok a sötétben tévelygő emberek, akik távolmaradtak a forradalomtól és a háborútól, s akik nem látják, hogy a burzsoázia becsapja a tömegeket, nem látják, hogy a burzsoázia tudatosan hagyja sötétségben ezeket a tömegeket, vagypedig harcba szállunk a proletárdiktatúráért.

Mi a proletariátusnak erről a harcáról teljesen nyiltan beszélünk és minden egyes embernek vagy ide, a mi oldalunkra, vagy a másik oldalra kell állnia. Aki megpróbálja, hogy se az egyik, se a másik oldalra ne álljon, kudarcot és szégyent vall.

Mi, akik láttuk a Kerenszkij-időszak tengernyi csökevényét, az eszerek és a szociáldemokrácia maradványait, a Jugyenyics, Kolcsak, Petljura, Mahno és mások által megtestesített maradványokat, mi Oroszország különböző helyein az ellenforradalom formáinak és árnyalatainak olyan változatosságát tapasztaltuk, hogy elmondhatjuk, hogy mi már sokkal jobban megedződtünk, mint bárki más, ha pedig Nyugat-Európára tekintünk, azt látjuk, hogy ott ugyanaz ismétlődik meg, ami nálunk volt, megismétlődik a mi történetünk. A burzsoázia mellett majdnem mindenütt megtalálhatók a Kerenszkij-időszak

elemei. Egész sor államban, különösen Németországban, ezek az elemek a hangadók. Mindenütt ugyanazt figyelhetjük meg: lehetetlen valamiféle közbeeső álláspontot elfoglalni és világosan tudják — vagy fehér diktatúra (erre készül a burzsoázia minden nyugateurópai országban, amikor ellenünk fegyverkezik), vagy proletárdiktatúra. Mi ezt olyannyira saját bőrünkön tapasztaltuk, hogy az orosz kommunistákra nem kell kitérnem. Ebből csak egy következtetést vonhatunk le, ez a következtetés pedig az, amelynek a Legfőbb Politikai Felvilágosítási Bizottsággal kapcsolatos minden megfontolásnak és elgondolásnak alapjául kell szolgálnia. Először is, ennek a szervnek a munkájában nyiltan el kell ismerni a kommunista párt politikájának vezető szerepét. Más formát nem ismerünk, és más formára még egyetlen más ország sem mutatott példát. Az meglehet, hogy a párt jobban vagy kevésbbé jól felel meg osztálya érdekeinek, az meglehet, hogy a párton egyes változtatásokat vagy módosításokat eszközölnek, de jobb formát még nem ismerünk és Szovjet-Oroszország harca, amely három éven át feltartóztatta a világimperializmus támadását, azzal függ össze, hogy a párt tudatosan feladatául tűzi ki, hogy segítse a proletariátust nevelő, szervező és vezető szerepének, annak a szerepnek betöltésében, amely nélkül lehetetlen volna a kapitalizmus pusztulása. A dolgozó tömegeknek, a parasztok és a munkások tömegeinek, le kell küzdeniök az értelmiség régi szokásait és át kell nevelniök magukat a kommunizmus építése érdekében — enélkül nem foghatunk hozzá az építéshez. Tapasztalataink azt mutatják, hogy ez igen-igen komoly dolog, és ezért a párt vezető szerepének elismerésére gondolnunk kell, ezt nem téveszthetjük szem elől, amikor a tevékenység, a szervezeti építés kérdését vitatjuk meg. Arról, hogy hogyan lehet megvalósítani ezt az átnevelést, még sokat kell majd beszélni, beszélni kell erről mind a párt Központi Bizottságában, mind a Népbiztosok Tanácsában; az a rendelet, amelyet tegnap hagytunk jóvá, alapvető jelentőségű volt a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságát illetőleg, de a dekrétum még nem ment végig a Népbiztosok Tanácsának minden fórumán. A napokban nyilvánosságra fogjuk hozni ezt a dekrétumot és

amikor a véglegesen megszerkesztett szöveget elolvassák, látni fogják, hogy a párthoz való viszony nincs benne közvetlenül felvetve.

De nekünk tudnunk kell, és gondolnunk kell arra, hogy a Szovjetköztársaság egész jogi és tényleges szervezete arra épül, hogy a párt mindent egy elv szerint korrigál, ír elő és épít, hogy a proletariátussal egybeforrott kommunista elemek szellemükkel átitathassák a proletariátust, befolyásolhassák és megszabadíthassák attól a burzsoá megtévesztéstől, amelyet olyan régóta igyekszünk kiküszöbölni. A Közoktatásügyi Népbiztosság hosszú harcra tekinthet vissza, a tanítói szervezet hosszú időn át harcolt a szocialista forradalom ellen. A tanítók körében különösen mélyre eresztették gyökereiket a polgári előítéletek. Itt sokáig folyt a harc mind a nyílt szabotázs, mind a makacsul tovább élő polgári előítéletek formájában, és nekünk lassan, lépésről lépésre kell érvényre juttatnunk a kommunista álláspontot. A Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága előtt, amely az iskolán kívüli oktatás terén dolgozik s a tömegek nevelésének és felvilágosításának feladatát oldja meg, különösen világosan merül fel az a feladat, hogy összhangba hozza munkáját a pártvezetéssel és befolyásolja, áthassa szellemével, lángralobbantsa kezdeményezésének szikrájával ezt a roppant apparátust — a tanítói kar félmilliós hadseregét, amely most a munkásság szolgálatában áll. Az oktatásügy munkásait, a tanítókat, a polgári előítéletek és szokások szellemében, a proletariátussal szemben ellenséges szellemben nevelték, ezek egyáltalán nem voltak kapcsolatban a proletárokkal. Most nekünk a pedagógusok, a tanítói kar olyan új hadseregét kell kinevelnünk, amelynek szoros kapcsolatban kell állnia a párttal, a párt eszméivel, amelyet át kell hatnia a párt szellemének, amelynek vonzania kell magához a munkástömegeket, át kell itatnia őket a kommunizmus szellemével, érdeklődést kell ébresztenie bennük az iránt, amit a kommunisták tesznek.

Mivel szakítani kell a régi szokásokkal, erkölcsökkel és eszmékkel, a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága előtt és munkatársai előtt egy rendkívül fontos feladat áll, amelyet mindennél inkább szem előtt kell tartani. És való-

ban, az előtt a dilemma előtt állunk, hogy miképpen kapcsoljuk egybe a többségében régivágású tanítói kart a párttagokkal, a kommunistákkal? Ez igen nehéz kérdés, amelyet nagyon alaposan fontolóra kell vennünk.

Vizsgáljuk meg, hogyan kapcsoljunk össze szervezetileg ennyire különböző embereket. Számunkra elvben nem lehet kétséges az, hogy a kommunista pártnak kell a vezetőszerepet betöltenie. Tehát a politikai nevelésnek, a politikai oktatásnak az a célja, hogy igazi kommunistákat neveljen, akik képesek legyőzni a hazugságot, az előítéleteket és segíteni a dolgozó tömegeknek abban, hogy legyőzzék a régi rendet és tőkések nélkül, kizsákmányolók nélkül, földbirtokosok nélkül folytassák az államépítést. De hogyan lehetséges ez? Ez csak úgy lehetséges, ha teljes egészében elsajátítjuk azt a tudást, amelyet a tanítók a burzsoáziától örököltek. A kommunizmus technikai vívmányai enélkül lehetetlenek volnának és hiábavaló volna ezzel kapcsolatban minden álmodozás. Itt felmerül az a kérdés, hogyan kapcsoljuk össze ezeket a munkatársakat, akik nem szoktak hozzá ahhoz, hogy politikával, méghozzá számunkra hasznos, vagyis a kommunizmus számára szükséges politikával foglalkozzanak. Ez, mint mondottam, nagyon nehéz feladat. Megvitattuk ezt a kérdést a Központi Bizottságban is, és a vita során igyekeztünk figyelembe venni a gyakorlati tapasztalatok tanulságait, s azt hisszük, hogy az olyan összejövetelnek, mint a mai, amelyen most beszélek, az olyan konferenciának mint az önöké, nagy jelentősége lesz ebben a tekintetben. Most minden pártbizottságnak más szemmel kell néznie minden egyes propagandistára, akit eleddig egy bizonyos kör, egy bizonyos szervezet emberének tekintettek. Mindegyik ahhoz a párthoz tartozik, amely irányítja, vezeti az egész államot, Szovjet-Oroszország világjelentőségű harcát a burzsoá rend ellen. A propagandista a harcoló osztálynak és annak a pártnak a képviselője, amely uralkodik és amelynek uralkodnia kell az óriási államapparátus fölött. Nagyon sok olyan kommunista van, akik nagyszerűen kijárták az illegális munka iskoláját, kiállták a próbát és megedződtek a harcban, de nem akarják és nem tudják megérteni ennek a fordulatnak, ennek az átmenetnek a jelentőségét, amikor

a kommunista — propagandistából és agitátorból — az agitátorok vezetőjévé, egy óriási politikai szervezet vezetőjévé válik. Hogy emellett valamilyen megfelelő néven, esetleg akár kitüntető néven, például néptanintézeti igazgatónak fogják nevezni — ez nem olyan fontos, de fontos az, hogy tudja vezetni a tanítók tömegét.

Meg kell mondanom, hogy a tanítók százezrei alkotják azt az apparátust, amelynek előre kell vinnie a munkát, serkentenie kell a gondolatot, harcolnia kell azok ellen az előítéletek ellen, amelyek még mindig megvannak a tömegekben. De a kapitalista kultúra öröksége, továbbá az a körülmény, hogy ennek a kultúrának a fogyatékosságai áthatják a tanítók zömét, amely nem lehet kommunista, ha ezek a fogyatékosságok megtalálhatók soraiban — nem lehet akadálya annak, hogy ezeket a tanítókat bevegyük a politikai felvilágosítómunka munkásainak sorába, mivel ezek a tanítók olyan ismeretekkel rendelkeznek, amelyek nélkül nem tudjuk elérni célunkat.

A nélkülözhetetlen emberek százezreit kell a kommunista felvilágosítás szolgálatába állítanunk. Ez az a feladat, amelyet megoldottunk a fronton, Vörös Hadseregünkben, amelybe tízezrével vettünk át a régi hadsereghez tartozó embereket. Ezek az átnevelés hosszú folyamatában teljesen egybeolvadtak a Vörös Hadsereggel, amit végül be is bizonyítottak győzelmeikkel. Kulturális felvilágosító munkánkban is ezt a példát kell követnünk. Igaz, ez a munka nem olyan mutatós, de annál fontosabb. Minden egyes agitátorra és propagandistára szükségünk van, az agitátor és a propagandista akkor teljesíti feladatát, ha szigorúan pártszellemben dolgozik, de nem szorítkozik csupán csak a pártra, hanem szem előtt tartja, hogy feladata — vezetni a tanítói karhoz tartozó száz- meg százezernyi embert, felkelteni érdeklődésüket, leküzdeni a régi polgári előítéleteket, bevonni őket a mi munkánkba, elültetni bennük munkánk határtalan méreteinek tudatát, és csak akkor tudjuk a helyes útra terelni ezt a tömeget, amelyet a kapitalizmus elnyomott és eltántorított tőlünk, ha rátérünk erre a munkára.

Ezek azok a feladatok, amelyeket szem előtt kell tartania minden agitátornak és propagandistának, aki az

iskolai kereteken kívül dolgozik, és ezeket a feladatokat nem szabad szem elől tévesztenie. Ezeknek a feladatoknak a megoldása során rengeteg gyakorlati nehézségbe fognak ütközni, és önöknek segíteniök kell a kommunizmust és nemcsak a pártkörök, hanem a munkásosztály kezében levő egész államhatalom képviselőivé és vezetőivé is kell válniok.

Feladatunk az, hogy leküzdjük a tőkések minden ellenállását, nemcsak katonai és politikai, hanem eszmei ellenállását is, amely a legmélyebben gyökerezik és a legerősebb. A felvilágosítás terén dolgozók feladata, hogy valóraváltsák a tömegeknek ezt az átformálását. A tömegek tudásvágya, vonzódása a művelődés, a kommunizmus megismerése felé, amit megfigyelhetünk, kezeskedik azért, hogy itt is győzni fogunk, ha talán nem is olyan gyorsan, mint a fronton, talán nagy nehézségek, vagy időnként vereségek árán, de végeredményben mi leszünk a győztesek.

Befejezésül még egyre szeretnék kitérni: a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága elnevezést talán helytelenül értelmezik. Tekintettel arra, hogy itt megemlítjük a politikai fogalmat, itt a politika a legfőbb.

Mit értünk a politikán? Ha a politikát régi értelmében vesszük, nagy és súlyos hibába eshetünk. A politika — harc az osztályok között, a politika — a felszabadulásért, a világ burzsoáziája ellen harcoló proletariátus magatartása. De a mi harcunknak két oldala van: egyrészt le kell rombolnunk a burzsoá rend hagyatékát, meg kell törnünk az egész burzsoáziának a Szovjethatalom megfojtására irányuló ismételt kísérleteit. Eddig leginkább ez a feladat kötötte le figyelmünket, ami akadályozott bennünket abban, hogy áttérjünk a másik feladatra, az építés feladatára. A politika a polgári világszemlélet elképzelésében szinte el volt szakítva a gazdaságtól. A burzsoázia azt mondta: dolgozzatok parasztok, hogy megszerezhessétek azt, ami a megélhetéshez szükséges, dolgozzatok munkások, hogy a piacon megkapjatok mindent, amire szükségetek van, hogy élhessetek, a gazdasági politikát pedig majd intézik gazdáitok. Márpedig ez nem így van, a politikának a nép, a proletariátus dolgának kell lennie. És itt hangsúlyoznunk kell, hogy munkánkban az idő kilenctizedét a

burzsoázia elleni harc foglalja le. A Vrangel fölött aratott győzelmek, amelyekről tegnap olvastunk és amelyekről ma és valószínűleg holnap olvasni fognak, azt mutatják, hogy a harc egyik szakasza végefelé közeledik, hogy egész sor nyugati országgal sikerült békét kötnünk, márpedig minden egyes győzelem, amelyet a katonai fronton kivívunk, felszabadít bennünket a belső harc, az államépítés politikája számára. Minden lépés, amellyel a fehérgárdisták legyőzése felé közeledünk, fokról fokra a gazdasági politikára helyezi át a harc súlypontját. A régi típusú propaganda elmondja, példákon mutatja be, hogy mi a kommunizmus. De ez a régi propaganda egyáltalán nem kielégítő, mivel gyakorlatilag kell megmutatnunk, hogyan kell építeni a szocializmust. Az egész propagandát a gazdasági építés politikai tapasztalatára kell felépítenünk. Ez a legfőbb feladatunk és aki ezt a szó régi értelmében akarná venni, az elmaradottnak bizonyulna és nem vezetheti a parasztok és munkások tömegeinek szóló propaganda munkáját. Legfőbb politikánknak most az állam gazdasági építésének kell lennie; több gabonát kell begyüjtenünk, több szenet kell termelnünk, el kell döntenünk, hogyan használjuk fel jobban ezt a gabonát és szenet, hogy ne legyenek éhezők — ez a mi politikánk. És erre kell felépítenünk az egész agitációt és az egész propagandát. Kevesebb frázist, mivel frázisokkal önök nem elégítik ki a dolgozókat. Mihelyt a háború lehetővé teszi, hogy a súlypontot áthelyezzük a burzsoázia, a Vrangel és a fehérgárdisták elleni harcról, a gazdasági politika felé fordulunk. És itt lesz egyre nagyobb, óriási szerepe az agitációnak és a propagandának.

Minden egyes agitátor legyen állami vezető, a parasztok és a munkások vezetője a gazdasági építés terén. Az agitátor mondja meg, hogy ahhoz, hogy valaki kommunista lehessen, ilyen meg ilyen brosúrát, ilyen meg ilyen könyvet kell ismerni, elolvasni.

Így javítjuk és szilárdabbá, társadalmibbá tesszük a gazdaságot, növeljük a termelést, előbbrevisszük a gabonakérdést, helyesebben osztjuk el az előállított termékeket, növeljük a széntermelést és helyreállítjuk az ipart kapitalizmus és kapitalista szellem nélkül.

Miben áll a kommunizmus? A kommunizmus egész propagandáját úgy kell megszervezni, hogy a dolog középpontjába az országépítés gyakorlati vezetését állítsuk. A kommunizmusnak olyan érthetővé kell válnia a munkástömegek számára, mint saját ügyüknek. A propaganda munkáját rosszul végezzük, ezrével fordulnak elő hibák. Mi nem titkoljuk ezt, de maguknak a munkásoknak és a parasztoknak kell a mi segítségünkkel, nem nagyon jelentős és nem valami számottevő közreműködésünkkel kialakítani és megjavítani apparátusunkat; számunkra ez már nem program, elmélet, vagy feladat, számunkra ez a mai tényleges építés problémája. És ha háborúnkban igen súlyos vereségeket szenvedtünk ellenségeinktől, mi tanultunk ezekből a vereségekből és kivívtuk a teljes győzelmet. Most is minden egyes vereségből ismereteket kell merítenünk, gondolnunk kell arra, hogy a munkásokat és a parasztokat az elvégzett munka példáján kell tanítani. Rá kell mutatni hibáinkra, hogy a további munka során elkerülhessük azokat.

Ennek az építésnek a példáján, ha ezt a példát sokszor ismételjük, el fogjuk érni, hogy a rossz kommunista vezetőkből igazi építőket teremtünk, elsősorban gazdasági építésünk számára. El fogunk érni mindent, amit kell, le fogunk küzdeni minden akadályt, amelyeket a régi rend hagyott ránk és amelyeket nem lehet egycsapásra eltakarítani az útból; át kell nevelni a tömegeket, a tömegek átnevelésére pedig csak az agitáció és a propaganda képes, egybe kell kapcsolni a tömegeket legelsősorban közös gazdasági életünk építésével. Ez legyen a legfőbb és leglényegesebb minden egyes agitátor és propagandista munkájában, s ha az agitátor és a propagandista ezt elsajátítja, munkájának sikere biztosítva lesz. (Viharos taps.)

„A politikai felvilágosítási bizottságok összoroszországi konferenciájának Értesítője (1920 november 1—8)", Moszkva.

HATÁROZATI JAVASLAT „A SZAKSZERVEZETEK FELADATAI ÉS E FELADATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDSZEREI" TÁRGYÁBAN[73]

Az OKP IX. kongresszusának határozatai értelmében a konferencia még egyszer felhívja a szakszervezetek figyelmét e feladatok következetes teljesítésének szükségességére, és különösen arra mutat rá, hogy vitathatatlan a fontossági megkülönböztetés elve annak az egységes gazdasági tervnek a betartása értelmében, amely meghatározott sorrend megállapítását követeli meg a gazdasági építésben. Ugyanakkor, mint az 1920 IX.-i pártkonferencia hangoztatta, most fokozatosan, de következetesen át kell térni a fontossági megkülönböztetés elvéről az egyenlő elbírálás elvére, különösen amikor az a feladat, hogy az egyes szakszervezetekből több kiváló szervező erőt a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsának megerősítésére, apparátusának megjavítására, valamennyi szakszervezet munkájának nagyobbfokú rendszeresítésére és ilyenformán az egész szakszervezeti mozgalom megszilárdítására kell vezényelni.

Különösképpen alkalmazni kell ezt a Közlekedési Alkalmazottak Szakszervezetének Központi Bizottságára, ennek a többi szakszervezethez viszonyított aránytalan erősítését be kell szüntetni, és a fennmaradó kiváló erőknek az a feladatuk, hogy bevigyék az egész szakszervezeti mozgalomba a demokratizmus fokozásának, az önálló tevékenységnek, az ipar vezetésében való részvételnek, a verseny fejlesztésének stb. azokat a módszereit, amelyek a gyakorlatban a legjobban beváltak.

A konferencia az OKP IX. kongresszusának határozata értelmében feltétlenül szükségesnek tartja, hogy fejlesszük, szélesebb alapokra fektessük és fokozzuk a szak-

szervezeteknek a termelés vezetésében való részvételét és megbízza a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsát, hogy azonnal összesítse a legkiválóbb szakszervezetek és vállalatok e téren szerzett gyakorlati tapasztalatait, dolgozza ki a lehető legrészletesebb utasítást, amely segít valamennyi szakszervezetnek e tapasztalat hasznosításában és kötelezi a szakszervezeteket arra, hogy erélyesebben és rendszeresebben fogjanak hozzá ezeknek a tapasztalatoknak hasznosításához.

Különösen, ami a szakemberek bevonását illeti.

A megírás ideje 1920 november eleje.
Először e kötet orosz kiadásában jelent meg.

AZ OLASZ SZOCIALISTA PÁRTBAN FOLYÓ HARCRÓL

Megjelent 1920-ban

A „Pravda" 1920 szeptember 25-i 213. száma közzétette „Levél a német és a francia munkásokhoz. A Kommunista Internacionále II. kongresszusa körül folyó vitáról"[74] c. rövid írásomat. Az Olasz Szocialista Párt központi lapja, az „Avanti!" („Előre") október 5-i számában átvette ezt a levelet és olyan megjegyzéseket fűzött hozzá, amelyekkel érdemes foglalkozni, mivel szemléltetően mutatják, hogy Serrati elvtársnak, az „Avanti!" szerkesztőjének álláspontja helytelen.

„Lenin magyarázatai — olvassuk — bizonyos fokig enyhítik azokat a drákói feltételeket, amelyeket olyan elvtársak diktáltak, akik oly nagy távolságból és az olyannyira eltérő helyzet következtében nem egészen képesek helyesen megítélni az embereket és a körülményeket . . ."

„. . .Lenin lemondott egyik zsákmányáról: Modiglianiról . . ."

„. . . Most Lenin azt mondja — nem tudjuk, saját nevében-e, vagy a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának nevében —, hogy megengedhetők kivételek is" (az általános szabály alól, a Végrehajtó Bizottság beleegyezésével).

A „zsákmány" minőségében Modiglianinak, az egyik reformistának kell szerepelnie, de ezek a „zsákmányra" vonatkozó gúnyos megjegyzések nem találtak célba. Serrati nézetével ellentétben, az, hogy én nem említettem Modigliani (és Longuet) nevét, egyáltalán nem szándékosan történt. Az egyes neveket példaképpen említettem, az *irány* jellemzésére, az *egyes személyek* kérdését viszont mellőztem és mellőzöm, mert nem vállalkozom ennek a

kérdésnek az eldöntésére, mert másodrendűnek tartom, mert rámutatok arra, hogy kivételek megengedhetők. Serrati, állítása ellenére, nagyon jól tudja (hiszen pontosan hivatkozik a „Pravdá"-ban megjelent cikkemre), hogy én *csak* a magam nevében beszélek és beszélhetek, semmiképpen sem a Végrehajtó Bizottság nevében.

Serrati megjegyzései elterelik az „Avanti!" olvasóinak figyelmét a fontos, az alapvető, lényegbevágó kérdésről, arról a kérdésről, hogy megengedhető-e most benthagyni reformistákat a forradalmi proletariátus olaszországi pártjában. Serrati takargatja az általa elfoglalt álláspont helytelenségét és arra törekszik, hogy elterelje a figyelmet a lényegesről a másodrendűre és jelentéktelenre.

Ez ellen harcolni kell. Tisztázni kell azt, ami lényeges.

Serrati ebben a kis cikkében, és más cikkeiben is, arról beszél, hogy a moszkvai kongresszus (a Kommunista Internacionále II. kongresszusa) nincs eléggé tájékozva az olasz ügyekről. Mintha nem két alapvető irány harcáról volna szó, mintha nem annak az alapvető kérdésnek az eldöntéséről volna szó, hogy megengedhető-e a reformistákkal való „egység", hanem olyasmire vonatkozó nézeteltérésről, amiről „Moszkva" nincs pontosan tájékozva!

Ennek a felfogásnak — és ennek a kísérletnek, amely el akarja terelni a figyelmet a fő dologról — kirívó helytelenségét legjobban az Olasz Szocialista Párt Központi Bizottságán *belül* folyt vitáról szóló *hivatalos beszámoló* leplezte le. Ez a vita mindössze néhány nappal az „Avanti!" említett számának megjelenése előtt folyt le, mégpedig szeptember 28-án, 29-én és 30-án és október 1-én Milánóban.

Ez a vita két határozati javaslat fölött való szavazással végződött, amelyek közül az egyiket kommunista, a másikat „centrista", vagy kertelő, vagy a reformistákkal való szövetséget („egységet"!) burkolt formában védelmező határozati javaslatnak nevezhetjük. Az első javaslat győzött: erre heten (Terracini, Gennari, Rogent, Tuntar, Casucci, Marziale és Bellone) szavaztak; a másodikat elvetették (öten szavaztak rá: Baratono, Zannerini, Bacci, Giacomini és Serrati).

Az első javaslatot figyelemreméltó világosság és

szabatosság jellemzi. Azzal az utalással kezdődik, hogy az olaszországi forradalmi harc „jelenlegi viszonyai" megkövetelik a párt „fokozottabb egyöntetűségét". Továbbá azt mondja a határozat, hogy mindenki számára megengedték a bennmaradást a pártban, azzal a feltétellel, hogy aláveti magát a fegyelemnek, s hogy ezt a feltételt nem tartották be; hogy hibát követ el, aki arra vár, hogy azok, akiknek meggyőződése ellentétes a III. Internacionále elveivel és taktikájával, alávetik magukat a fegyelemnek; hogy ezért, a moszkvai feltételek 21 pontjának elfogadása után, végre kell hajtani a párt „radikális megtisztítását", *el kell távolítani* belőle a reformista és opportunista elemeket.

Itt nincsenek nevek, nincsenek részletek. Ez világos politikai vonal. Pontosan kimutatja a határozati javaslat okait: az olasz párt történetének konkrét tényeit és Olaszország forradalmi helyzetének konkrét sajátosságait.

A második határozati javaslat mintaképe a kertelésnek és a rossz diplomatizálásnak: a 21 pontot elfogadjuk, de megállapítjuk, hogy „ezek a feltételek lehetővé tesznek kétes értelmű belemagyarázásokat", hogy „a III., Kommunista Internacionále minden szekciójának politikai ismérveit összhangba kell hozni az adott ország történelmi feltételeivel és konkrét tényleges sajátosságaival, s jóváhagyás céljából ugyancsak az Internacionále elé kell azokat terjeszteni"; a határozati javaslat hangsúlyozza, hogy „az Olasz Szocialista Párt egységét a 21 pont alapján meg kell őrizni"; a fegyelemsértés egyes eseteit a párt Központi Bizottságának szigorúan meg kell torolnia.

A kommunista határozati javaslat azt mondja: a forradalmi helyzet megköveteli a párt fokozottabb egyöntetűségét. Ez vitathatatlan. Azoknak a határozati javaslata, akik a reformistákkal való „egység" mellett kardoskodnak, *megkerülni* igyekszik ezt a vitathatatlan igazságot, de nem tudja magát elszánni arra, hogy kétségbevonja.

A kommunista határozati javaslat azt mondja: Olaszország sajátossága éppen abban áll, hogy *nem teljesítették* azt a feltételt, amely szerint a reformistáknak alá kell vetniök magukat a párt határozatainak. Ez a dolog

veleje. De ha így történt, akkor a reformistákat az általános forradalmi helyzet *kiéleződése idején*, sőt talán döntő forradalmi harcok előestéjén a pártban benthagyni nemcsak hiba, *hanem egyenesen bűn volna.*

Igaz-e ez a tény, vagy sem? Végrehajtották-e a reformisták a párt határozatait, alávetették-e magukat a pártnak ténylegesen, végrehajtották-e politikáját, vagy sem? A reformisták védőinek határozati javaslata nem válaszolhat igennel, nem vonhatja kétségbe a kommunisták tagadó válaszának helyességét s kitér a válasz elől, kertel, ravaszkodik, általában a különböző országok különböző konkrét sajátosságaira hivatkozik, mégpedig *azért* hivatkozik erre, hogy éppen Olaszországnak ezt a legfontosabb „konkrét sajátosságát", éppen a jelen pillanatban, megkerülje, és hamis színben tüntesse fel. Mert hiszen Olaszországnak ez a konkrét sajátossága éppen abban áll, hogy a reformistákról már kiderült, hogy a valóságban képtelenek ténylegesen végrehajtani a párt határozatait, ténylegesen keresztülvinni a párt politikáját. A reformistákkal való egység híveinek határozati javaslata azáltal, hogy kitér ez elől az alapvető kérdés elől, önmaga fölött tör pálcát.

Serrati, Baratono, Zannerini, Bacci és Giacomini ezzel *máris* teljesen nyilvánvalóan és kétségbevonhatatlanul bebizonyították, hogy *semmiképpen* sincs igazuk, hogy politikai vonaluk *gyökeresen helytelen.*

És az olasz párt Központi Bizottságában lefolyt vita még jobban feltárta Serrati irányvonalának teljesen helytelen voltát. A kommunisták éppen arra mutattak rá, hogy a reformisták reformisták maradnak és ezért feltétlenül szabotálni fogják a forradalmat, mint ahogy szabotálták már az olasz munkások nemrég lefolyt forradalmi mozgalma idején, amikor ezek elfoglalták a gyárakat.

Hiszen éppen ez a kérdés veleje! Hogyan lehet forradalomra készülni, döntő harcok felé haladni, ha olyan emberek vannak a pártban, akik szabotálják a forradalmat? Ez nemcsak hiba, ez bűn.

És ha Serrati — mint ahogy a „L'Humanité"[75] október 14-i számában közölt levelében nyiltan kijelenti, arra

számított, hogy csak Turatit kell majd kizárni*, akkor a *tények* ebben a tekintetben is feltárták *már* Serrati tévedését. Mert hiszen az olasz reformisták nemcsak megtartották külön frakciós kongresszusukat (Reggio Emiliában, 1920 október 11-én), nemcsak megismételték ott mindazt, ami reformista nézeteik lényege, nemcsak fölöttébb ünnepélyes ovációt rendeztek ezen a kongresszuson Filippo Turatinak, hanem Treves útján kereken kijelentették: „Vagy valamennyien a pártban maradunk, vagy kilépünk belőle valamennyien." Mellesleg megjegyezzük, hogy a polgári sajtó és maguk a reformisták is mindenképpen azon voltak, hogy felfújják frakciós kongresszusuk jelentőségét. De az „Avanti!" október 13-i számában (milánói kiadás) egyenesen azt olvassuk, hogy a reformisták kongresszusán mindössze 200 pártszekció képviseltette magát, holott a párt szekcióinak száma *ezrekre* rúg!

Foglalkozzunk azonban részletesebben Serratinak a kérdés lényegét érintő főérvével. Serrati fél a szakadástól, amely gyengíti a pártot, különösen pedig a szakszervezeteket, a szövetkezeteket és a városi képviselőtestületeket. Nem kell összetörni ezeket az intézményeket, amelyek szükségesek a szocializmus építéséhez — ez Serrati alapgondolata. „Honnan veszünk majd — mondja („Avanti!" 1920 október 2, milánói kiadás) — annyi «kommunistát», ha mindjárt a legtüzesebb újdonsült kommunistákat is beleszámítjuk, hogy betöltsük mindazokat a felelős tisztségeket, amelyekből Terracini javaslatára elkergetjük majd az embereket?" Ugyanezt a gondolatot találjuk a Serrati elvtárs által szerkesztett „Il Comunismo" című folyóiratban (24. sz. 1627. old.), Serratinak a III. Internacionále II. kongresszusáról szóló cikkében: „Képzeljétek el a milánói kommúnát (azaz a milánói községi gazdaságot),

* Ennek a levélnek legfontosabb része így szól: „Mindnyájan Moszkva feltételei mellett vagyunk. *Arról van szó, hogyan kell azokat alkalmazni.* Én azt állítom, hogy a pártot meg kell *tisztítani* az ártalmas elemektől — s javasoltam is Turati kizárását—, de nem szabad elvesztenünk a szindikátusok (oroszul — szakszervezetek) és szövetkezetek tömegeit. Mások *radikális szakadást* akarnak. Ebben nem értünk egyet." („L'Humanité" október 14. — Serrati kiemelése.)

amelyet nem arra hivatott emberek igazgatnak, hanem újoncok, akik tegnap óta lelkes kommunistáknak adják ki magukat!"

Serrati fél a szakszervezetek, a szövetkezetek és a városi képviselőtestületek összetörésétől, az újoncok ügyetlenségétől és hibáitól.

A kommunisták attól félnek, hogy a reformisták szabotálni fogják a forradalmat.

Ez a szembeállítás rávilágít Serrati elvi hibájára. Folyton ugyanazt a gondolatot ismételgeti: a rugalmas taktika szükségességének gondolatát. Kétségkívül helyes gondolat. Csakhogy a helyzet az, hogy Serrati *jobbfelé tart*, holott a mostani olasz viszonyok között *balra* kell *tartani*. Ahhoz, hogy az olasz párt sikeresen hajtsa végre és meg is védje a forradalmat, ehhez még *bizonvos lépést* kell tennie *balra* (úgy, hogy semmiképpen sem köti meg a kezét és nem feledkezik meg arról, hogy a körülmények később nagyon is megkövetelhetnek bizonyos lépéseket jobbfelé).

Nem lehet győzni a proletárforradalomban, *nem lehet* a proletárforradalmat megvédelmezni, ha sorainkban reformisták, mensevikek vannak. Ez elvi szempontból teljesen világos. Szemléltető módon igazolják ezt mind az oroszországi, mind a magyarországi tapasztalatok. Ez a szempont döntő jelentőségű. Ezzel a veszedelemmel a szakszervezetek, a szövetkezetek, a városi képviselőtestületek stb. „elvesztésének" vagy kudarcának, hibáinak, csődjének veszélyét összehasonlítani, egyszerűen nevetséges és nemcsak nevetséges, hanem bűn. Aki olyan megfontolások miatt, hogy nem lesznek-e zökkenők Milánó községi gazdaságában stb., a forradalom egész sorsát kockáztatja, az teljesen elvesztette a fejét, az egyáltalán nem érti a forradalom alapvető feladatait, az egyáltalán nem képes annak győzelmét előkészíteni.

Mi Oroszországban ezernyi hibát követtünk el és ezerszer láttunk csődöt, vallottunk kudarcot stb. a szövetkezetekben, a városi önkormányzatokban, a szakszervezetekben stb. dolgozó újoncok és arra nem alkalmas emberek ügyetlensége következtében. Nem kételkedünk abban, hogy más, előrehaladottabb népek *kevesebb* ilyen hibát követnek

majd el. Mi azonban e hibák ellenére is elértük azt, ami a legfőbb: a proletariátus kivívta a hatalmat. És ezt a hatalmat három éven át megvédtük.

Azok a hibák, amelyekre Serrati elvtárs utal, részletek, amelyeket milliószor könnyebben lehet jóvátenni, mint azt a „hibát", amely megengedi, hogy a mensevikek szabotálják a forradalmat és meghiúsítsák magát a forradalmat. Ez magától értetődik. Ezt szemléltetően megmutatta Magyarország. Ezt igazolták a mi tapasztalataink is, mert hiszen a proletárhatalom három éve alatt Oroszországban *sokszor* voltunk olyan nehéz helyzetben, hogy a szovjetrendszer *biztosan* megbukott volna, ha a mensevikek, a reformisták, a kispolgári demokraták megmaradtak volna pártunkban, vagy többé-kevésbbé jelentékeny számban akár az olyan központi szovjetintézményekben is, mint például a Központi Végrehajtó Bizottság.

Serrati nem értette meg annak az átmeneti időpontnak a sajátosságait, amelyet most Olaszország átél, ahol — mint általánosan elismerik — afelé haladunk, hogy a proletariátus meg fogja vívni döntő csatáit a burzsoáziával az államhatalom megdöntéséért. Ilyen helyzetben nemcsak a mensevikeket, reformistákat, turatistákat kell a pártból feltétlenül eltávolítani, hanem az is hasznosnak bizonyulhat, hogy még kitűnő kommunistákat is eltávolítanak minden felelős állásból, ha ingadozók, ha hajlamosaknak mutatkoznak arra, hogy a reformistákkal való „egység" irányában ingadozzanak.

Szemléltető példát hozok fel. Oroszországban több kiváló kommunista közvetlenül az Októberi Forradalom előtt és röviddel utána hibát követett el, amit nálunk most nem szívesen emlegetnek. Miért nem emlegetik szívesen? Azért, mert ha nincs rá különös szükség, nem helyes felhánytorgatni az olyan hibákat, amelyeket teljesen jóvátettek. Az olasz munkások számára hasznos, ha ezt a hibát megemlítjük. Olyan tekintélyes bolsevikok és kommunisták, mint Zinovjev, Kamenyev, Rikov, Nogin és Miljutyin, az általam említett időszakban ingadozni kezdtek attól való félelmükben, hogy a bolsevikok túlságosan elszigetelik magukat, túlságosan nagy kockázattal mennek bele a felkelésbe, túlságosan hajthatatlanok a „mensevikek" és a

„szociálforradalmárok" bizonyos részével szemben. A konfliktus odáig fajult, hogy az említett elvtársak, a szovjetforradalom ellenségeinek legnagyobb örömére, tüntetően lemondtak valamennyi felelős tisztségről, mind a pártmunka, mind a szovjetmunka terén. A dolog odáig fajult, hogy pártunk Központi Bizottsága a sajtóban rendkívül elkeseredett polémiát folytatott azok ellen, akik lemondtak. Néhány hét mulva — legfeljebb néhány hónap mulva — mindezek az elvtársak belátták hibájukat és újból elfoglalták a legfelelősebb párt- és szovjet tisztségeket.

Nem nehéz megérteni, hogy miért történt ez így. A forradalom előestéjén és a forradalom győzelméért vívott legelkeseredettebb harc pillanatában a pártonbelüli legcsekélyebb ingadozás is *mindent tönkretehet*, elbuktathatja a forradalmat, kiütheti a hatalmat a proletariátus kezéből, mert ez a hatalom még nem szilárd, a ránehezedő nyomás még túlságosan erős. Ha az ingadozó vezérek *ilyenkor* félrevonulnak, ez nem gyengíti, hanem erősíti a pártot, a munkásmozgalmat, a forradalmat.

Olaszország most éppen *ilyen* időt él át. Mindenki látja és elismeri, hogy a forradalmi válság országos méretekben érlelődik. A proletariátus tettekkel bizonyította be, hogy képes spontán felkelésre, arra, hogy a tömegeket hatalmas forradalmi mozgalomra talpraállítsa. A szegényparasztság, vagy a félproletárok (Serrati elvtárs minden ok nélkül vette fel azt a rossz szokást, hogy ez után a szó után kérdőjelet tesz: ez helyes marxista szó, ez a szó azt a helyes gondolatot fejezi ki, amelyet a tények Oroszországban is, Olaszországban is igazoltak, nevezetesen azt, hogy a szegényparasztság félig birtokos, félig proletár) — a szegényparasztság Olaszországban tettekkel bizonyította be, hogy képes a proletariátus nyomában forradalmi harcra kelni. Most ahhoz, hogy Olaszországban győzzön a forradalom, az a legszükségesebb, és ez feltétlenül szükséges, hogy Olaszországban a forradalmi proletariátus igazi élcsapatává egy teljesen kommunista párt váljék, amely *képtelen* az ingadozásra; és *képtelen* arra, hogy a döntő időpontban gyengeséget tanusítson, olyan párt, amely egyesíti magában a legnagyobb fokú fanatizmust, a forradalom iránti odaadást, az erélyt, a rendíthetetlen bátorságot és határo-

zottságot. Rendkívül nehéz, súlyos, nagy áldozatokkal járó harcban kell győzni, a meghódított hatalmat az *egész világ* burzsoáziájától kiinduló merényletek, cselszövések, pletykák, rágalmak, ráfogások és erőszak hihetetlenül feszült légkörében, mindenféle kispolgári demokrata, mindenféle turatista, mindenféle „centrista", mindenféle szociáldemokrata, szocialista és anarchista rendkívül veszedelmes ingadozásai közepette kell megvédeni. Ilyen időpontban, ilyen körülmények között a pártnak szászszorosan szilárdabbnak, határozottabbnak, bátrabbnak, odaadóbbnak és kíméletlenebbnek kell lennie, mint közönséges vagy kevésbbé nehéz időben. Ilyen időpontban és ilyen körülmények között a párt nem gyengülni, hanem szászszorosan *erősödni* fog, ha teljesen otthagyják az olyan mensevikek, mint amilyenek Reggio Emiliában 1920 október 11-én egybegyűltek, ha a párt vezetésétől visszavonulnak akár olyan kiváló kommunisták is, amilyenek valószínűleg Baratono, Zannerini, Bacci, Giacomini és Serrati, a párt jelenlegi Központi Bizottságának tagjai.

Az ehhez az utóbbi kategóriához tartozó emberek többsége, ha most le is mondana, kétségtelenül nagyon hamar visszatérne, miután a proletariátus győzelme után, a proletariátus győzelmének megszilárdulása után felismerte hibáját. Sőt, a legnagyobb nehézségek időszakának elmultával valószínűleg még az olasz mensevikeknek, a turatistáknak egy része is visszatérne és fel is vennék őket a pártba, ahogyan most (három súlyos évet éltünk át a forradalom után) átjött hozzánk a mensevikek és az eszerek egy része, akik 1917—1918-ban a barikád túlsó oldalán állottak.

Az olasz forradalmi proletariátus most, mint már mondtam, nemcsak rendkívül súlyos, hanem a legsúlyosabb ütközetek szakasza előtt áll. A legnehezebbje még hátra van. Könnyelműségnek és bűnnek tartanám, ha kézlegyintéssel akarnók elintézni ezeket a nehézségeket. Csodálom, hogyan közölhetett le Serrati elvtárs folyóiratában, az „Il Comunismo"-ban (24. szám, 1920 szeptember 15—30), minden ellenvetés nélkül olyan könnyelmű cikket, mint G. C. „Blokád alatt leszünk-e?" című cikke. Ami engem illet, e szerző véleménye ellenére azt hiszem, hogy abban az

esetben, ha Olaszországban győz a proletariátus, lehetséges és valószínű, hogy Anglia, Franciaország és Amerika blokád alá veszik Olaszországot. Szerintem sokkal helyesebben állította be a blokád kérdését Graziadei elvtárs, az olasz párt Központi Bizottságának ülésén tartott beszédében (lásd „Avanti!", 1920 október 1, milánói kiadás). Graziadei elvtárs az esetleges blokád kérdését „nagyon komoly" kérdésnek („problema gravissimo") minősítette. Rámutatott arra, hogy Oroszországnak, a blokád ellenére, részben a gyér lakosság és az óriási távolságok folytán, sikerült fennmaradnia, hogy a forradalom Olaszországban „nem tudna hosszú ideig ellenállani (resistere), ha nem működnék együtt Közép-Európa valamelyik más országának forradalmával", hogy „az ilyen együttműködés nehéz, de nem lehetetlen", mivel az egész kontinentális Európa forradalmi időket él át.

Ez nagyon óvatos megfogalmazás, de igaz. Én csupán azt tenném hozzá, hogy bizonyos — bár még nem elegendő, bár nem is teljes — koordináció Olaszország számára *biztosítva van* s hogy a *teljes* együttműködésért majd *harcolni* kell. A reformisták azért mutatnak rá a blokád lehetőségére, hogy szabotálják a forradalmat, hogy visszariasszanak a forradalomtól, hogy belevigyék a tömegekbe a *maguk* pánikhangulatát, ijedtségét, határozatlanságát, ingadozását, tétovázását. A forradalmároknak és kommunistáknak rá kell mutatniok a harc veszélyességére és nehézségeire, hogy ilyenformán *nagyobb* szilárdságra bírják a tömegeket, hogy *megtisztítsák* a pártot a gyengéktől, az ingadozóktól, a tétovázóktól; hogy az egész mozgalmat nagyobb lelkesedéssel, fokozottabb internacionalizmussal, nagyobb áldozatkészséggel itassák át a nagy cél érdekében, a forradalom meggyorsítása érdekében Angliában, Franciaországban és Amerikában, feltéve, hogy ezek az országok elszánják magukat arra, hogy blokád alá vegyék az olasz proletár és szovjet köztársaságot.

A tapasztalt reformista, vagy „centrista" vezérek újoncokkal való felváltásának kérdése nem részletkérdés, amely csak egy-egy országot érint, valamely kivételes esetben. Ez minden proletárforradalom közös kérdése, s éppen mint ilyet vetette fel és döntötte el teljes szabatossággal a

Kommunista Internacionále II. kongresszusának „A Kommunista Internacionále alapvető feladatairól" szóló határozata. A 8. pontban a következőket olvassuk: „A proletariátus diktatúrájának előkészítése ezért nemcsak annak megmagyarázását követeli meg, hogy minden néven nevezendő reformizmus polgári jellegű, ... hanem a régi vezéreknek kommunistákkal való felváltását is megköveteli kivétel nélkül mindenféle proletárszervezetben, nemcsak a politikai, hanem a szakszervezeti, szövetkezeti, kultúr- stb. szervezetekben is ... Az eddiginél százszorta merészebben kell kiszorítani a munkásarisztokráciának, vagyis az elpolgáriasodott munkásoknak ezeket a képviselőit valamennyi állásukból, az eddiginél százszorta merészebben kell felváltani őket akár a legtapasztalatlanabb munkásokkal, ha ezeket a munkásokat szoros kapcsolatok fűzik a kizsákmányoltak tömegéhez és a tömeg bizalmát élvezik a kizsákmányolók elleni harcban. A proletárdiktatúra meg fogja követelni a tapasztalatlan munkásoknak a legfelelősebb állami állásokba való kinevezését, máskülönben a munkáskormány hatalma erőtlen lesz és a tömegek nem fogják támogatni"[76].

Hasztalan mondja tehát Serrati, hogy az olasz pártban „mindenki" hajlandó elfogadni a kommunista kongresszus határozatait. A valóságban az ellenkezőjét látjuk.

Serrati a „L'Humanité"-ben megjelent levelében, amelyről fentebb megemlékeztem, többek között azt írja: „... Ami a legutóbbi eseményeket illeti, tudni kell, hogy az Általános Munkásszövetség (megfelel az Olaszországi Központi Szakszervezeti Tanácsnak — az olasz szakszervezetek központi vezetősége) vezetői azt javasolták, hogy a mozgalom irányítását azoknak engedjék át, akik a mozgalmat forradalommá akarták kiszélesíteni. Az Általános Munkásszövetséghez tartozó elvtársaink kijelentették, hogy hajlandók fegyelmezett katonák maradni, ha a szélsőségesek elvállalják a felkelés vezetését. De a szélsőségesek nem vállalták el a mozgalom vezetését ..."

Serrati részéről rendkívül naív dolog volna, ha készpénznek venné az Általános Munkásszövetség reformistáinak ezt a kijelentését. Valójában ez egyik válfaja a forradalom szabotálásának: a döntő időpontban lemondással

fenyegetőzni. Itt nem lojalitásról van szó, hanem arról, hogy *nem lehet* a forradalomban győzni, ha a vezetők az események minden nehéz fordulatánál ingadozást, tétovázást, a tisztségekről való lemondást fognak tapasztalni „saját" embereik között, a vezető tisztségekben levők között, a „vezérek" között. Serrati elvtárs számára talán hasznos lesz, ha megtudja, hogy 1917 szeptember végén, amikor az orosz mensevikeknek és eszereknek a burzsoáziával való szövetsége politikailag nyilvánvalóan megbukott, éppen a mi eszereink, Csernov pártja, írták lapjukban: „A bolsevikok kötelesek lesznek kormányt alakítani... És ne tegyenek hasztalan kísérleteket arra, hogy sebtiben összetákolt elméletek mögé bújjanak, amelyek szerint lehetetlen a hatalmat megragadniok. Ezeket az elméleteket a demokrácia nem fogja elfogadni. Ugyanakkor a koalíció híveinek teljes támogatást kell számukra biztosítani" (ezt egy eszer ujság, az eszer párt lapja, Csernov lapja — a „Gyelo Naroda" írja 1917 október 4-i [szeptember 21-i] számában, idézem a „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?" című brosúrámban, Petrográd, 1917. 4. old.).

Ha a forradalmi munkások az efféle kijelentések jóhiszeműségében hinnének, éppen olyan végzetes hibát követnének el, amilyen végzetes hiba volt hinni a magyar turatistáknak, akik segítséget ígértek Kun Bélának, beléptek a kommunista pártba és mégis kiderült, hogy a forradalom szabotálói, akik ingadozásaikkal a forradalom vesztét okozták.

* *
*

Összegezem a mondottakat.

1) A forradalmi proletariátus pártjának Olaszországban igen következetesen, körültekintően és higgadtan kell eljárnia, hogy helyesen ítélhesse meg a viszonyokat általában, különösen pedig az alkalmas időpontot, az olasz munkásosztálynak a burzsoázia ellen, az államhatalomért vívott küszöbönálló döntő elszánt ütközetei során.

2) Ennek a pártnak egész propagandáját és agitációját egyúttal a *legszilárdabb* határozottság szellemének kell áthatnia, olyan értelemben, hogy ezt a harcot, ha törik,

ha szakad, a végső győzelemig kell folytatni, egybeforrottan, központi vezetéssel, rendíthetetlen hősiességgel és könyörtelenül elseperve az ingadozás, a határozatlanság, a tétovázás szellemét, amellyel a turatisták teljesen át vannak itatva.

3) Az olyan propaganda, amilyet most az „Avanti!" Serrati szerkesztésében megjelenő milánói kiadása folytat, a proletariátust nem harcra neveli, hanem bomlást visz a proletariátus soraiba. A párt Központi Bizottságának ilyen időkben vezetnie kell a munkásokat, elő kell őket készítenie a forradalomra, vissza kell utasítania a helytelen nézeteket. Ezt meg lehet (és meg is kell) tenni, ugyanakkor minden áramlatnak meg kell engedni, hogy kifejtse véleményét. Serrati vezet, de nem helyes irányban vezet.

4) Ha a Reggio Emiliában 1920 október 11-én megtartott kongresszus valamennyi részvevőjét kizárnák a pártból, ez nem gyengítené, hanem erősítené a pártot, mivel az ilyen „vezérek" csak arra képesek, hogy „magyar módra" tönkretegyék a forradalmat, *még akkor is, ha lojálisak maradnak.* A fehérgárdisták és a burzsoázia még a teljesen „lojális" szocialisták, szociáldemokraták stb. tétovázását, ingadozását, kételyeit, határozatlanságát stb. is ki tudják használni.

5) Ha olyan emberek, mint Baratono, Zannerini, Bacci, Giacomini és Serrati ingadozni fognak és lemondanak tisztségükről, nem kell őket kérlelni, hogy maradjanak, hanem tüstént el kell fogadni a lemondást. A döntő ütközetek időszaka után visszatérnek majd és akkor nagyobb hasznára lesznek a proletariátusnak.

6) Elvtársak, olasz munkások! Ne feledkezzetek meg a forradalmak történetének tanulságairól, Oroszország és Magyarország 1917—1920-as tanulságairól. Olaszországban a proletariátus óriási csaták, roppant nehézségek, roppant áldozatok előtt áll. Ezeknek a csatáknak a kimenetelétől, a munkástömegek egybeforrottságától, fegyelmezettségétől, odaadásától függ a győzelem a burzsoázia fölött, a proletariátus hatalomrajutása és a szovjetköztársaság megszilárdulása Olaszországban. Olaszország és a világ minden országának burzsoáziája minden lehetőt meg fog tenni, minden gonosztettre és barbárságra kész

lesz, hogy ne engedje át a proletariátusnak a hatalmat, hogy megdöntse annak hatalmát. A reformistáknak és mindazoknak ingadozása, tétovázása és határozatlansága, akik résztvettek a Reggio Emiliában 1920 október 11-én megtartott kongresszuson, elkerülhetetlen, mivel az ilyen emberek, még ha sokan közülük becsületesek is, ingadozásaikkal mindenkor, minden országban tönkretették a forradalmat. Az ilyen emberek tették tönkre a forradalmat (az első forradalmat, jön utána a második . . .) Magyarországon, és tönkretették volna Oroszországban is, ha nem váltottuk volna le őket egytől-egyig minden felelős tisztségről és nem vette volna körül őket a proletár bizalmatlanság. éberség és felügyelet bástyafala.

Olaszország dolgozó és kizsákmányolt tömegei a forradalmi proletariátust fogják követni. A győzelem végeredményben a forradalmi proletariátusé lesz, mivel a forradalmi proletariátus ügye az egész világ munkásainak az ügye, mivel a jelenlegi imperialista háborúktól, a már készülő újabb imperialista háborúktól, a tőkés rabszolgaság és elnyomás szörnyűségeitől nincs más szabadulás, mint a Szovjet-, a munkásköztársaság.

1920 november 4.

HAZUG BESZÉDEK A SZABADSÁGRÓL (UTÓSZÓ HELYETT)

Nobs elvtárs, a Zürichben megjelenő „Volksrecht" („Népjog") című svájci baloldali szocialista ujság szerkesztője, nemrég közzétette Zinovjev levelét az opportunistákkal való szakítás szükségességéről és a maga terjedelmes válaszát erre a levélre. Nobs válaszának lényege az, hogy a 21 feltétel elfogadásának és a Kommunista Internacionáléba való belépésnek kérdésére határozottan elutasító választ kell adni — természetesen a „szabadság", a kritika szabadsága, a Moszkva túltengő követelődzésétől, vagy diktátorságától való szabadság nevében (Nobs cikkét nem őriztem meg és kénytelen vagyok emlékezetből idézni, s így csak az értelemért kezeskedem, nem pedig az egyes kifejezésekért).

Nobs elvtárs többek között szövetségesei közé sorozza

be Serrati elvtársat is, aki, mint tudjuk, szintén nincs megelégedve „Moszkvával", azaz különösen a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának orosz tagjaival és ugyancsak amiatt panaszkodik, hogy Moszkva megsértette a Kommunista Internacionále alkatelemeinek, egyes pártjainak és egyes tagjainak „szabadságát". Ezért nem lesz fölösleges néhány szót szólni a szabadságról.

A proletárdiktatúra három esztendeje után jogunk van azt mondani, hogy az egész világon a legközkeletűbb és leggyakrabban hangoztatott ellenvetés a proletárdiktatúrával szemben abban áll, hogy a szabadság és az egyenlőség megsértésére hivatkoznak. Az egész világ egész polgári sajtója, egészen a kispolgári demokratáknak, azaz a szociáldemokratáknak és szocialistáknak, köztük Kautsky, Hilferding, Martov, Csernov, Longuet stb. stb. sajtójáig, éppen a szabadság és az egyenlőség megsértése miatt mennydörög a bolsevikok ellen. Elméleti szempontból ez teljesen érthető. Emlékezzék vissza az olvasó Marx híres, maró gúnnyal telt szavaira a „Tőké"-ben:

„A forgalom, vagyis az árucsere köre, amelyen belül a munkaerő vétele és eladása végbement, valóban igazi paradicsoma volt a vele született emberi jogoknak. Itt kizárólag szabadság, egyenlőség, tulajdon és Bentham uralkodik" („Kapital", I. kötet, II. rész, a 4. fejezet vége, az 1920-as orosz kiadásban a 152. oldal.)[77].

Ezek a maró gúnnyal telt szavak telisteli vannak igen mély történetfilozófiai tartalommal. Ezeket a szavakat Engelsnek az „Anti-Dühring"-ben ugyanezzel a kérdéssel kapcsolatban található népszerű magyarázataival kell egybevetni, különösen Engelsnek azokkal a szavaival, amelyek szerint az egyenlőség, ha ezen a fogalmon nem az osztályok megszüntetését értik, előítélet vagy ostobaság[78].

A feudalizmusnak és a feudalizmus maradványainak megsemmisítése, a burzsoá (teljes joggal mondhatjuk: a burzsoá-demokratikus) rendszer alapjainak lerakása, a világtörténelemnek egy egész korszakát vette igénybe. És ennek a világtörténelmi korszaknak a jelszavai elkerülhetetlenül a szabadság, egyenlőség, tulajdon és Bentham jelszavak voltak. A kapitalizmusnak és a kapitalizmus

maradványainak megsemmisítése, a kommunista rendszer alapjainak lerakása, a világtörténelem most megkezdődött új korszakának a tartalma. És a mi korszakunk jelszavai elkerülhetetlenül a következők, és kell is, hogy a következők legyenek: az osztályok megszüntetése; proletárdiktatúra e cél megvalósítása érdekében; a szabadsággal és az egyenlőséggel kapcsolatos kispolgári demokratikus előítéletek könyörtelen leleplezése, könyörtelen harc ezek ellen az előítéletek ellen. Aki ezt nem értette meg, az egyáltalán nem értette meg a proletárdiktatúra, a Szovjethatalom és a Kommunista Internacionále alapelveinek kérdéseit.

Amíg az osztályokat nem számolták fel, addig a szabadság és egyenlőség mindenféle hangoztatása általában nem egyéb, mint önámítás, vagy a munkások és az egész dolgozó nép, a tőke által kizsákmányoltak ámítása, mindenesetre a burzsoázia érdekeinek védelmezése. Amíg az osztályokat nem számolták fel, addig minden olyan esetben, amikor a szabadság és az egyenlőség kerül szóba, fel kell tennünk a kérdést: szabadság, de melyik osztály számára és milyen cél szolgálatában? egyenlőség — melyik osztálynak melyikkel való egyenlősége és milyen tekintetben? Ezeknek a kérdéseknek közvetlen vagy közvetett, tudatos vagy öntudatlan megkerülése szükségképpen a burzsoázia érdekeinek, a tőke érdekeinek, a kizsákmányolók érdekeinek védelmezését jelenti. A szabadság és egyenlőség jelszava, ha az említett kérdéseket, a termelési eszközök magántulajdonának kérdését, elhallgatják, nem egyéb, mint a polgári társadalom hazugsága és képmutatása, amely a szabadság és az egyenlőség formai elismerésével takargatja a munkások, az egész dolgozó nép, a tőke által kizsákmányoltak, vagyis minden tőkés országban a lakosság óriási többségének tényleges, gazdasági rabságát és egyenlőtlenségét.

Oroszországban most, annak következtében, hogy a proletárdiktatúra gyakorlatilag vetette fel a kapitalizmus alapvető, *végső* kérdéseit, különösen világosan látható, hogy *kinek az érdekeit szolgálják* (cui prodest? „kinek hasznos?") a szabadságról és egyenlőségről általában folytatott beszédek. Amikor nekünk az eszerek és a mense-

vikek, a Csernovok és Martovok olyan beszédekkel hozakodnak elő, mint — szabadság és egyenlőség *a dolgozók demokráciájának keretében* — mert hiszen ők, tetszik látni, a világért sem beszélnek szabadságról és egyenlőségről *általában!* ők nem felejtik el Marxot! —, akkor mi azt kérdezzük tőlük: és hogy állunk a bérmunkások osztálya és a kisüzem-tulajdonosok osztálya közötti különbséggel a proletárdiktatúra időszakában?

A szabadság és egyenlőség a *dolgozók demokráciájának keretében* nem egyéb, mint a kistulajdonos földművesnek (még akkor is, ha nacionalizált földön gazdálkodik) az a szabadsága, hogy spekulációs áron adja el gabonafölöslegét, *vagyis*, hogy *kizsákmányolja a munkást.* Aki a dolgozók demokráciájának keretében való szabadságról és egyenlőségről beszél, olyan körülmények között, amikor a tőkések hatalma már megdőlt, a magántulajdon és a szabadkereskedelem azonban még megmarad — az a kizsákmányolók védelmezője. Az ilyen védővel a diktatúráját gyakorló proletariátusnak úgy kell elbánnia, mint kizsákmányolóval, még akkor is, ha ez a védő szociáldemokratának, szocialistának, vagy akár a II. Internacionále rothadtságát felismerő embernek stb. stb. nevezi magát.

Amíg megmarad a termelési eszközök magántulajdona (például a mezőgazdasági felszerelés és a jószág magántulajdona, ha a földmagántulajdon már meg is szűnt) és megmarad a szabadkereskedelem, addig megmarad a kapitalizmus gazdasági alapja. S a proletárdiktatúra az ez ellen az alap ellen folyó győzelmes harc egyetlen eszköze, az egyetlen út, amely az osztályok megszüntetésére vezet (ami nélkül szó sem lehet igazi szabadságról, tehát olyan szabadságról, amely az emberi egyén — *nem pedig a tulajdonosok* szabadsága, szó sem lehet igazi, tehát olyan egyenlőségről, amely a társadalmi és politikai egyenlőség ember és ember között, — nem pedig *képmutató* egyenlőség a tulajdonos és a nincstelen, a jóllakott és az éhes, a kizsákmányoló és a kizsákmányolt között). A proletárdiktatúra az osztályok megszüntetésére vezet; erre vezet egyrészt olymódon, hogy megdönti a kizsákmányolókat és elnyomja ellenállásukat; erre vezet másrészt

olymódon, hogy semlegesíti és ártalmatlanná teszi a kistulajdonosoknak a burzsoázia és a proletariátus közötti ingadozásait.

Nobs és Serrati elvtársak beszédeinek hazugsága természetesen nem abból következik, hogy ők maguk hazugok, vagy nem őszinték. Szó sincs róla. Ők maguk teljesen őszinték és semmi szubjektív hazugság nincs a beszédeikben. De objektíve, tartalmuk szerint a beszédeik hazugok, mert a kispolgári demokrácia előítéleteinek a védelmét jelentik, mert a burzsoázia védelmére lyukadnak ki.

A Kommunista Internacionále semmi körülmények közt sem ismerheti el a szabadságot és az egyenlőséget mindazok számára, akik hajlandók bizonyos nyilatkozatokat aláírni, függetlenül az illetők politikai magatartásától. A kommunisták részéről ez olyan elméleti és olyan gyakorlati-politikai öngyilkosság volna, mint amilyen „a dolgozók demokráciájának keretén belül" való szabadság és egyenlőség stb. elismerése. Mindenki előtt, aki tud olvasni és aki meg *akarja* érteni az olvasottakat, feltétlenül teljesen világos, hogy a Kommunista Internacionále döntései, irányelvei, határozatai, utasításai és feltételei *mind* olyanok, hogy *nem feltétlenül* ismerik el azok „szabadságát és egyenlőségét", akik be kívánnak lépni a Kommunista Internacionáléba.

Mi a feltétele annak, hogy elismerjük a „szabadságot és egyenlőséget"? a Kommunista Internacionále tagjainak szabadságát és egyenlőségét?

Az, hogy a tagok közé ne kerülhessenek be olyan opportunisták és „centristák", mint a svájci és az olasz szocialista párt jobbszárnyának közismert képviselői. Mert ezek az opportunisták és „centristák", bárhogy hajtogatják is, hogy elismerik a proletárdiktatúrát, a valóságban a kispolgári demokrácia előítéleteinek, határozatlanságának és ingadozásainak hirdetői és védői maradnak.

Először szakítani kell ezekkel az előítéletekkel, szakítani kell a határozatlansággal és az ingadozásokkal; szakítani kell azokkal, akik ezeket a nézeteket és ezeket a tulajdonságokat hirdetik, védelmezik és megtestesítik. Azután és csak ezzel a feltétellel — következik a Kommu-

nista Internacionáléba való belépés „szabadsága", az igazi (nem pedig csak szavakban) kommunista „egyenlősége" minden más kommunistával, aki tagja a Kommunista Internacionálénak.

Önnek, Nobs elvtárs, „szabadságában" áll védeni azokat a nézeteket, amelyeket véd. De nekünk is „szabadságunkban" áll az, hogy ezeket a nézeteket kispolgári előítéleteknek nyilvánítsuk, amelyek károsak a proletariátus ügyére nézve és hasznosak a tőkére nézve. Az is „szabadságunkban" áll, hogy se szövetségre ne lépjünk, se pedig ne egyesüljünk olyanokkal, akik ezeket a nézeteket, vagy az ezeknek a nézeteknek megfelelő politikát védik. S mi ezt a politikát és ezeket a nézeteket *már* elítéltük a Kommunista Internacionále egész II. kongresszusa nevében. Mi már megmondtuk, hogy feltétlenül, mégpedig előzetesen követeljük az opportunistákkal való szakítást.

Ne beszéljenek általában szabadságról és egyenlőségről, Nobs elvtárs és Serrati elvtárs! Beszéljenek arról a szabadságról, amely megengedi, hogy *ne hajtsák végre* a Kommunista Internacionálénak azt a határozatát, amely feltétlenül kötelezőnek nyilvánítja a szakítást az opportunistákkal és a „centristákkal" (akik okvetlenül alássák, szabotálják a proletárdiktatúrát). Beszéljenek az opportunistáknak és a „centristáknak" a kommunistákkal való egyenlőségéről. Ilyen szabadságot és ilyen egyenlőséget mi a Kommunista Internacionále számára nem ismerhetünk el, mindenfajta más szabadságot és egyenlőséget azonban igen — amennyit csak tetszik.

A proletárforradalom előestéjén a siker legfőbb és alapvető feltétele a forradalmi proletariátus pártjainak megszabadítása, szabadsága az opportunistáktól és a „centristáktól", ezek befolyásától, előítéleteitől, gyengeségeitől és ingadozásaitól.

1920 december 11.

BESZÉD A MUNKÁS-, PARASZT- ÉS VÖRÖSKATONA-KÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK, AZ OK(b)P MOSZKVAI BIZOTTSÁGÁNAK ÉS A MOSZKVAI VÁROSI SZAKSZERVEZETI TANÁCSNAK PLÉNUMA ÁLTAL AZ OKTÓBERI FORRADALOM HARMADIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL TARTOTT ÜNNEPI ÜLÉSEN, 1920 NOVEMBER 6-ÁN

(Hosszas taps.) Elvtársak, ma azért gyűltünk itt össze, hogy megemlékezzünk proletariátusunk harci napjairól, hogy megemlékezzünk forradalmi vívmányainkról. Ma megünnepelhetjük győzelmünket. Az élet hallatlan nehézségei között, ellenségeink hallatlan erőfeszítései ellenére, mégiscsak győztünk. Három év óta győzünk. Ez óriási győzelem, amelyben azelőtt senki sem hitt volna közülünk. Három évvel ezelőtt, amikor ott ültünk együtt a Szmolnijban, a petrográdi munkások felkelése megmutatta nekünk, hogy a felkelés sokkal egységesebb, mint várhattuk, de ha azon az éjszakán azt mondták volna nekünk, hogy három év mulva az lesz, ami ma van, ez a győzelem — senki, még a legszertelenebb optimista sem hitte volna ezt el. Mi tudtuk akkor, hogy győzelmünk csak akkor válik tartós győzelemmé, amikor ügyünk az egész világon győz, mert hiszen ügyünket feltétlenül a világforradalomra számítva kezdtük el. Az imperialista háború megváltoztatott minden formát, amelyek között eddig éltünk, s mi nem tudhattuk, milyen formákat ölt a harc, amely sokkal hosszabban húzódott el, mint várható volt. Most, három év multán, nyilvánvaló, hogy hasonlíthatatlanul erősebbek vagyunk, mint eddig voltunk, de a világburzsoázia még ugyancsak igen erős és bár hasonlíthatatlanul erősebb nálunk, mégis elmondhatjuk, hogy mi győztünk. Mi minden erőnket arra fordítottuk, hogy ezt a burzsoáziát bomlasszuk s ebben a tekintetben nem

dolgoztunk sikertelenül. Ez azért van, mert mi a nemzetközi forradalomba vetettük reményünket és ez a tét feltétlenül helyes volt. Tudtuk, hogy az egész világ a pusztulás útját járja, tudtuk, hogy az imperialista háború után nem lehet majd a régi módon élni, mert az imperialista háború halomra döntötte a régi gazdasági és jogi viszonyokat, halomra döntötte annak az életnek minden feltételét, amelyen a régi rend mindeddig nyugodott. És ha ebben az időpontban, amikor ezerszerte inkább maga az imperialista háború, mint a mi propagandánk előkészítette a csődöt, akár csak egy országban is győzelmesen felkelne a proletariátus, úgy ez a feltétel elegendő volna ahhoz, hogy aláássa a nemzetközi burzsoázia erejét.

Ha most egy pillantást vetünk a nemzetközi helyzetre — márpedig mi mindig hangsúlyoztuk, hogy nemzetközi szempontból nézzük a dolgokat — és áttekintjük a Szovjet-Oroszország ellen viselt háborúk történetét, akkor azt látjuk, hogy békében élünk majdnem mindegyik minket határoló kis burzsoá állammal, amelyek saját területükön lemészárolják és üldözik a bolsevikokat. Ezek az államok teljesen az Antant szolgái és rabjai és szeretnék tönkretenni és megsemmisíteni Szovjet-Oroszországot, de mi ennek ellenére mégis békét kötöttünk velük, az Antant óhaja ellenére. Három olyan óriási hatalom, mint Anglia, Franciaország és Amerika, nem tudott ellenünk egyesülni és vereséget szenvedtek abban a háborúban, amelyet ők kezdtek el ellenünk egyesült erővel. Miért? Mert gazdaságuk, országaik élete alá van ásva, mert félig hullák, mert nem tudnak a régi módon élni, mert az az osztály, amelynek akaratából fennmaradnak — a burzsoá osztály —, rothadt. A burzsoá osztály több mint 10 millió embert taszított az imperialista háborúba és pusztított el. Miért? A világnak maroknyi tőkés közötti felosztásáért. Ebbe szakadt bele, emiatt ásta alá saját alapjait és bármilyen erősnek látszik is most katonailag, belsőleg erőtlen. Ez most már nem bolsevik szellemben írt kiáltvány — ez tűzzel és vassal bebizonyított tény. Ők egy pusztuló osztályt képviselnek, bármilyen gazdagok, bármilyen erősek, mi ellenben egy olyan osztályt képviselünk, amely a győzelem felé halad. És jóllehet gyengébbek vagyunk, mint

ők, három év óta győzünk s jogunk van minden kérkedés nélkül azt mondani, hogy győztünk.

Amikor így beszélünk, az érem másik oldaláról sem szabad megfeledkeznünk: nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy győzelmünk félgyőzelem. Azért győztünk, mert tudtuk tartani magunkat, helyt álltunk olyan államokkal szemben, amelyek erősebbek nálunk és még egyesültek is emigrált kizsákmányolóinkkal — földbirtokosainkkal és tőkéseinkkel. Mi mindig tudtuk és nem felejtjük el, hogy ügyünk nemzetközi ügy, és amíg minden államban — a leggazdagabb és a legcivilizáltabb államokat is beleértve — nem megy végbe a forradalom, addig győzelmünk csak félgyőzelem, vagy talán még kevesebb. Csak most folynak nálunk a Vrangel elleni győzelmes harcok; napról-napra várjuk azokat a híreket, amelyek igazolják várakozásainkat. Bizonyosak vagyunk abban, hogy ha a legközelebbi napokban nem sikerül elfoglalnunk a Krimet, úgy a következő napokban sikerülni fog, de nincs semmi biztosítékunk arra nézve, hogy ez a világburzsoázia utolsó kísérlete ellenünk. Ellenkezőleg, olyan adataink vannak, amelyek amellett szólnak, hogy ezt a kísérletet tavasszal megismétlik. Tudjuk, hogy elenyészően csekély esélyük lesz, azt is tudjuk, hogy haderőink szilárdabbak és hatalmasabbak lesznek bármely más hatalom haderőinél, mindamellett a veszély nem tűnt el, a veszély fennáll és fennmarad, amíg a forradalom egy vagy egynéhány előrehaladott országban nem győz.

Tudjuk, hogy a dolog ilyen irányban halad, tudjuk, hogy a III. Internacionále nyáron Moszkvában megtartott II. kongresszusa valami soha nem látott óriási tettet vitt végbe. Egyesek önök közül talán ott voltak Zinovjev elvtárs beszámolóján és hallották az ő részletes beszámolóját a német függetlenek hallei kongresszusáról[79]. Valószínűleg látták, mi megy végbe konkrét formában az egyik országban, amelyben a forradalom esélyei a legnagyobbak. Hasonló dolgok azonban most minden országban történnek. A kommunista mozgalom kifejlődött, megerősödött, párttá tömörült valamennyi előrehaladott országban. Ugyanakkor a nemzetközi forradalom ügye több vereséget szenvedett a kis országokban, ame-

lyekben az óriási ragadozók segítettek a mozgalmat leverni, mint ahogyan például Németország segítette elnyomni a finnországi forradalmat, vagy ahogyan a kapitalizmus óriásai, Anglia és Franciaország, továbbá Ausztria, elnyomták a forradalmat Magyarországon. De miközben a forradalmat elnyomták, ezerszeresen növelték a forradalom elemeit saját országaikban. És most annak, hogy a harcban erőtlenek, fő oka az, hogy hátországuk nem biztos, mert a munkások és parasztok egyetlen országban sem akarnak harcolni ellenünk, mert nemcsak nálunk voltak tengerészhősök, Kronstadtban, de náluk is akadtak. Azoknak a matrózoknak neve, akik a mi Fekete-tengerünkön voltak, egész Franciaországban az orosz forradalomról való megemlékezéssel kapcsolódik egybe; a francia munkások tudják, hogy azok, akik ma Franciaországban fegyházbüntetésüket töltik, azért lázadtak fel a Fekete-tengeren, mert nem akartak az orosz munkások és parasztok hóhérai lenni. Ezért gyengült meg most az Antant, ezért mondjuk nyugodtan, hogy nemzetközi viszonylatban biztosítva vagyunk.

Győzelmünk azonban, elvtársak, korántsem teljes, még félgyőzelmet sem arattunk. Igen, óriási győzelmet arattunk az orosz munkások és parasztok önfeláldozása és hősiessége folytán, sikerült megmutatni, hogy Oroszország nemcsak egyes, önmagukra utalt hősöket tud szülni, akik olyan időben harcoltak a cárizmus ellen és haltak meg, amikor a munkások és parasztok nem támogatták őket. Nem, nekünk igazunk volt, amikor azt mondtuk, hogy Oroszország ki fog termelni a tömegekből ilyen hősöket, hogy Oroszország százszámra, ezerszámra tud szülni ilyen hősöket. Azt mondtuk, hogy ez be fog következni, s hogy akkor a kapitalizmus befejezte pályafutását. Győzelmünk legfőbb oka, legfőbb forrása — az a hősiesség, önfeláldozás, a harcban való az a hallatlan kitartás, amelyet a Vörös Hadsereg hősi halált halt harcosai tanusítottak, amelyet a munkások és parasztok tanusítottak, akik szenvedtek, különösen az ipari munkások, akiknek zöme ez alatt a három év alatt többet szenvedett, mint a tőkés rabszolgaság első éveiben. Vállalták az éhséget, a hideget, a gyötrelmeket, csak hogy megtart-

hassák a hatalmat. És ezzel a kitartással, ezzel a hősiességgel olyan hátországot teremtettek, amely a jelen pillanatban egymás ellen harcoló erők egyetlen erős hátországának bizonyult. Ezért vagyunk mi erősek és szilárdak ugyanakkor, amikor az Antant omlófélben van, mégpedig szemünkláttára omladozik.

De csupán ezzel a lelkesedéssel, lendülettel, hősiességgel nem lehet a forradalom ügyét befejezni, nem lehet azt teljes győzelemre vinni. Ezzel lehetséges volt visszaverni az ellenséget akkor, amikor ránktámadt és fojtogatott minket, ezzel lehetséges volt győzelmet aratni a véres összecsapásban, ez azonban kevés ahhoz, hogy célhoz jussunk. Kevés, mert előttünk áll most a feladat második, nagyobb része, nagyobb — nehézségeit tekintve. És mai diadalunkat, a győzelembe vetett hitünket olyan tényezővé kell avatnunk, hogy feladatunknak ezt a felét is ugyanilyen döntő siker koronázza. A feladat e második részénél a lelkesedés egymagában, az, hogy a munkások és a parasztok készek meghalni — kevés, mert ez a második a legnehezebb, az építő, az alkotó feladat. Mi a kapitalizmustól nemcsak szétrombolt kultúrát, nemcsak szétrombolt gyárakat, nemcsak elkeseredett értelmiséget kaptunk örökségbe, hanem egy szétforgácsolt, tudatlan tömeget, egyéni gazdálkodókat, olyan embereket kaptunk örökségbe, akik nem értenek, nem szoktak hozzá a közös egyetértő munkához és nem értik meg, hogy a multra keresztet kell vetni.

Ez az, amit most helyre kell ütnünk. Ne feledjük: a mai hangulatot munkánk tartós hajtóerejévé kell avatnunk, hogy gazdasági életünk egész kuszáltságát megszüntethessük. A régihez visszatérni már nem lehet. Azzal, hogy a kizsákmányolók uralmát megdöntöttük, a munka nagyobbik felét már elvégeztük. Most minden dolgozó nőt és férfit össze kell fognunk és arra kell késztetnünk őket, hogy együtt dolgozzanak. Mi erre a területre úgy léptünk, mint a hódító az új terepre, de mindama körülmények ellenére, amelyek között dolgozunk, mégis győztünk a fronton. Látjuk, hogy ma jobban megy a munkánk, mint a mult évben ment. Tudjuk, hogy nem vagyunk képesek mindenkit ellátni, nem vagyunk bizonyosak

abban, hogy az éhség és a hideg nem fog-e a házakba, viskókba és kunyhókba bekopogtatni, de ennek ellenére tudjuk, hogy győztünk. Tudjuk, hogy még most, a súlyos imperialista és polgárháború után is óriási termelőerővel rendelkezünk, tudjuk, hogy mind a munkásokat, mind a parasztokat képesek vagyunk biztosítani az éhséggel és hideggel szemben, ehhez azonban az szükséges, hogy számba vegyük, amink van, és úgy osszuk szét, ahogy kell. Ezt nem tudjuk megtenni, mert a kapitalizmus arra tanított, hogy minden önálló gazdálkodó elsősorban magára gondoljon, arra, hogy hogyan gazdagodjék meg, hogyan kapaszkodjék fel minél gyorsabban a gazdagok közé, nem pedig arra, hogy együttesen harcoljon egy bizonyos eszméért. Nekünk most más elveket kell követnünk. Most feladatunk másik, nehezebb fele áll előttünk. Az a lelkesedés, amely most áthat minket, eltarthat még egy évig, még öt évig. De gondolnunk kell arra, hogy abban a harcban, amelyet folytatnunk kell, csupa kicsinyesség vesz minket körül. Köröskörül apró gazdasági ügyek. Azonkívül tudják, hogy az az apparátus, amely ezt a kis egységekből álló gazdasági életet mozgatja, a mult embereiből — kishivatalnokokból, kisbürokratákból tevődik össze, akik megszokták a régi, önző irányzatot. A mai helyzetünkben az a feladatunk, hogy harcoljunk ez ellen. Az ünnepségek napjaiban, győzelmi hangulatunk napjaiban, a Szovjethatalom harmadik évfordulója napján át kell hatnia bennünket annak a munka iránti lelkesedésnek, annak a munkaakarásnak, állhatatosságnak, amelytől most a munkások és parasztok lehető leggyorsabb megmentése, a népgazdaság megmentése függ; és akkor meglátjuk, hogy ennek a feladatnak a terén még biztosabban, még tartósabban fogunk győzni, mint az eddigi véres ütközetekben. (Hosszas taps.)

Megjelent 1920-ban,
„A Munkás-, Paraszt- és Vöröskatonaküldöttek Moszkvai Szovjetje plenáris üléseinek gyorsírói jegyzőkönyve" c. könyvben.

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK

Sztálinnak

Hogyan folyik a harc a bandák ellen? Igaz-e, hogy több mint 20 000 szuronyuk és kardjuk van? Elég-e a Kaukázusi Frontra küldött erősítés? Lehetségesnek tartja-e, hogy békés úton rendezzük viszonyunkat Grúziával és Örményországgal és ha igen, milyen alapon? Továbbá, eléggé komolyan folynak a Bakuba vezető utak megerősítésének munkálatai? Arra is kérem, hogy közölje Törökországgal és Perzsiával kapcsolatos véleményét röviden táviratilag, részletesebben levélben[80].

Lenin

A megírás ideje: 1920 november 13.
Először 1937 január 21-én,
a „Pravda" 21. számában jelent meg.

TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL[81]

(TERVEZET)

1. A jelen pillanatban, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság katonai győzelmeivel és általában, nemzetközi helyzetével kapcsolatban, a termelési propagandát újból előtérbe kell helyezni, fokozni kell és szervezetileg meg kell erősíteni.

2. A vezető lapoknak: az „Izvesztyijá"-nak és a „Pravdá"-nak elsősorban az a kötelessége, hogy: a) csökkentsék a politikának szentelt helyet és növeljék a termelési propagandának szánt részt; b) olyan irányban befolyásolják a párt- és a szovjet intézmények egész munkáját, hogy több erőt fordítsanak a termelési propagandára; c) igyekezzenek országos méretekben rendszeresen megszervezni a termelési propagandát és dolgozzanak ki olyan széleskörű rendszabályokat, amelyek ennek a propagandának fejlesztésére, javítására és különösen valóságos, a gyakorlatban elért sikereinek ellenőrzésére irányulnak.

3. Ugyanilyen rendszeresnek, széleskörűnek és alaposnak kell lennie annak a munkának, amelyet tehetséges adminisztrátoroknak, szervezőknek és feltalálóknak a munkás- és parasztтömegekből való kiemelése terén végzünk.

4. Az erőkkel való takarékoskodás és a munka helyesebb irányítása érdekében a termelési propagandát az egész Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban egyetlen szerv vezetése alatt kell egyesíteni. Emellett feltétlenül szükséges a legtágabb helyi és szakmai autonómia. Minden jelentős siker rendszeres, helyesen megszervezett jutalmazása (természetbeni jutalmak stb.); a

sikerek elfogulatlan és hozzáértő ellenőrzésének megszervezése.

5. A termelési propaganda egyetlen vezető szervének egy ½—1 millió példányban megjelenő népszerű tömeglap szerkesztőségének kell lennie.

Ilyen lappá kell válnia a „Bednotá"-nak[82].

Az ilyen típusú ipari és mezőgazdasági lap különválasztása káros, mert a szocializmusnak az a feladata, hogy közelebb hozza egymáshoz és egyesítse az ipart és a földművelést. Gyakorlatilag viszont az ipari proletariátus vezetőszerepe mind a városban, mind a falun, különösen pedig a mezőgazdaság városiasításában és az ország villamosításában a munkások és a parasztok szempontjából egyaránt megköveteli az egységes termelési ujságot (és a termelési propaganda egységes vezetését).

6. A vezető testületnek öt személyből kell állnia: 1) az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács, 2) a Legfőbb Népgazdasági Tanács, 3) a Földművelésügyi Népbiztosság, 4) a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága és 5) az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága egy-egy képviselőjéből (a legutóbbi a felelős szerkesztő). A testületnek és a lapnak az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács mellett kell működnie. (Esetleg egy további küldött a Szakszervezeti Oktatás Legfőbb Bizottsága részéről?)

7. A termelési ujságnak népszerűnek kell lennie olyan értelemben, hogy milliók számára hozzáférhető, de korántsem szabad vulgarizálásba esnie. Nem szabad a fejletlen olvasó színvonalára leereszkednie, hanem állandóan — igen körültekintő fokozatossággal — emelnie kell az olvasó fejlődési színvonalát. Egy kis helyet, a lapnak körülbelül ¼ részét, a politikának kell szentelnie. A fő hely az egységes gazdasági tervet, a munkafrontot, a termelési propagandát, a munkásoknak és parasztoknak az igazgatásra való tanítását, a szovjet intézmények és szovjet gazdaságok által kiadott törvények, illetőleg útmutatások tényleges megvalósításának ellenőrzését és az átlagos olvasóval való széleskörű és helyes véleménycserét illeti meg.

8. A lapban megjelent, a laphoz érkező és más anya-

got rendszeresen külön is ki kell adni brosúrák és időszaki röplapok formájában, hogy feltétlenül ellássuk vele a könyvtárakat, majd az adott termelési ág valamennyi üzemét és vállalatát (a brosúráknak és röplapoknak termelési ágak szerint kell csoportosítaniok az anyagot). Ennek az anyagnak, a külföldi technikával foglalkozó tankönyvekkel és szemlékkel együtt, a szakmai-műszaki *és politechnikai* ismeretek terjesztését kell szolgálnia.

Különös figyelmet kell fordítani többek között arra, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság *valamennyi* könyvtára között helyesebben osszuk el az ujságokat, valamint a termelési brosúrákat és röplapokat.

9. Feltétlenül szükséges, hogy a mérnököket, agronómusokat, tanítókat és bizonyos szakképzettséggel rendelkező szovjet alkalmazottakat tervszerűen szervezett és rendszeres formában bevonjuk a termelési propagandába (az irástudatlanság felszámolásával egybekapcsolva).

Előadásokat, megbeszéléseket, beszámolókat stb. kell szervezni.

Munkakötelezettség mindazok számára, akik meg tudják ismertetni a lakosságot a villamosítással, a taylorizálással stb.

10. Szélesebb körben és rendszeresebben kell felhasználni a filmet a termelési propagandára. Közös munka a filmosztállyal.

Szovjet hanglemez. Ábrák és térképek kifüggesztése a klubokban, olvasótermekben, utcákon stb. Hirdetmények és plakátok kiragasztása a gyárak, műhelyek, ipariskolák stb. körül.

11. A Munkaügyi Népbiztossággal és más intézményekkel együtt termelési felügyeletet kell szervezni. Ennek a felügyeletnek a munkáját, valamint az oktatók munkáját, az oktatás szolgálatába állított vonatokon, gőzhajókon stb. végzett munkát össze kell egyeztetni a termelési propagandával.

12. Ki kell emelni és széles körben népszerűsíteni kell a mintaüzemeket. Azokat a munkásokat, akik az ipari munka terén külföldi tapasztalatokra tettek szert, külön

műhelyekbe vagy körzetekbe, illetőleg csoportokba stb. kell szervezni. Fel kell használni őket az elmaradottak oktatására, a szakmai-műszaki, politechnikai stb. ismeretek terjesztésére.

N. Lenin

1920 november 18.

Megjelent 1928-ban.

LENIN ÉS SZTÁLIN KÖZVETLEN VONALON FOLYTATOTT BESZÉLGETÉSÉBŐL

A Politikai Iroda összehívása nélkül semmiféle választ nem adhatok[83]. Tanácsolom Önnek, hogy vagy tegyen nyomban konkrét javaslatot és terjessze azonnal a Politikai Iroda elé, vagy cselekedjék saját maga a Sztálin rendelkezésére álló teljhatalom alapján, vagy, végül, utazzék mielőbb Moszkvába az egész kaukázusi kérdés egészben való megoldása érdekében. Mindenesetre fokozni és gyorsítani kell az erősítések felvonulását, közölje döntését.

Lenin

Leninnek. Válasz a feljegyzésre. Ma éjjel utazom Moszkvába. Ordzsonikidzét utasítom, hogy vezesse az előkészítő munkálatokat és várja a Moszkvából jövő utasításokat. A fronttal tárgyalok az átcsoportosítás meggyorsításáról.

Sztálin

Legkésőbb 1920 november 20-án kelt.

Először 1945-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XXXV. kötetében jelent meg.

KÜLSŐ ÉS BELSŐ HELYZETÜNK ÉS A PÁRT FELADATAI

(BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KONFERENCIÁJÁN 1920 NOVEMBER 21)[44]

(T a p s.) Elvtársak! A Szovjetköztársaság nemzetközi helyzetének kérdésével kapcsolatban elsősorban, ez természetes, a lengyel háborúról és Vrangel felszámolásáról kell beszélnem. Azt hiszem, hogy a pártmunkások gyűlésén, akik persze figyelemmel kísérték a párt sajtóját és többízben hallottak tájékoztató előadásokat erről a kérdésről, nem kell és nem helyénvaló aprólékosan ismertetni ennek az egész esetnek a részleteit és a lengyel háború történetének minden egyes fordulatát, támadásaink jellegét és a Varsó alatt elszenvedett vereség jelentőségét. Feltételezem, hogy az elvtársak többsége ebből a szempontból már annyira ismeri a kérdést, hogy kénytelen lennék ismétlésekbe bocsátkozni és az elvtársak ezzel csak elégedetlenek lennének. Ezért nem fogok beszélni lengyel háborúnk egyes epizódjainak és fordulatainak történetéről. Csak a mostani végeredményre fogok kitérni.

A Vörös Hadsereg fényes nyári győzelmei és a Varsó alatt elszenvedett óriási vereség után, az után, hogy Lengyelországgal megkötöttük az előzetes békét, amely éppen most Rigában végleges békévé válik, vagy azzá kell hogy váljon, óriási mértékben megnövekedtek az esélyei annak, hogy ez az előzetes béke valóban végleges béke lesz, megnövekedtek Vrangel szétzúzása következtében. Most, amikor Vrangel szétzúzása befejezett ténnyé vált, az Antant imperialista sajtója kezdi felfedni a kártyáit és kezdi beismerni azt, amit eddig a legjobban titkolt.

Nem tudom, felfigyeltek-e arra a kis hírre, amely ma, illetőleg a napokban került az ujságokba, s amely szerint a francia imperialista burzsoázia vezető lapja, a „Temps"

(„Az Idő") c. francia lap most azt írja, hogy a lengyel békét Franciaország tanácsai ellenére kötötték meg. Nem kétséges, hogy a burzsoázia képviselői itt olyan igazságot kottyantottak ki, amelyet a burzsoázia a legjobban szeretett volna eltitkolni és nagyon hosszú időn át meg is próbált titokban tartani. A lengyel béke hátrányos feltételei ellenére (habár ezek a feltételek előnyösebbek azoknál, amelyeket ezidén áprilisban magunk javasoltunk a lengyel földbirtokosoknak a háború elkerülése céljából), viszont hátrányosak abból a szempontból, amit elérhettünk volna, ha nem alakult volna ki a Varsó alatti rendkívül súlyos helyzet, ennek ellenére sikerült mégis olyan feltételeket elérnünk, amelyek meghiúsítják az általános imperialista terv óriási részét. A francia burzsoázia most bevallja, hogy ragaszkodott ahhoz, hogy Lengyelország folytassa a háborút, hogy a béke megkötése ellen foglalt állást, mivel félt Vrangel szétzúzásától és támogatni kívánta az újabb intervenciót, a hadjáratot a Szovjetköztársaság ellen. Annak ellenére, hogy a lengyel imperializmus körülményei az Oroszország elleni háborúra sarkalnak és sarkaltak, a francia imperialisták terve csődöt mondott, és ennek következtében most már valami lényegesebbet kaptunk, mint egyszerű lélekzetvételi szünetet.

A régebben az egykori Orosz Birodalomhoz tartozó kis államok közül Lengyelország az elmúlt három év folyamán azok közé tartozott, amelyek a legjobban gyűlölték a nagyorosz nemzetet és amelyek a legnagyobb igényeket támasztották a nem lengyelek által lakott területek nagy részére. Finnországgal, Észtországgal és Lettországgal is az imperialista Antant kívánsága ellenére kötöttük meg a békét, de ezt könnyebben értük el, mert Finnországban, Észtországban és Lettországban a burzsoáziának nem voltak saját imperialista céljai, amelyek érdekében szükségesnek látszott volna a Szovjetköztársaság elleni harc, ezzel szemben a lengyel burzsoá köztársaság törekvései nemcsak Litvánia és Belorusszija, hanem Ukrajna ellen is irányultak. Ezenkívül a lengyel burzsoá köztársaságot ugyanebbe az irányba terelte Lengyelország régi évszázados harca, hiszen Lengyelország valaha nagyhatalom volt és most szembehelyezkedik egy nagyhatalommal — Oroszországgal. Len-

gyelország ezt a régi évszázados harcot most sem tudja abbahagyni. Ez az oka annak, hogy Lengyelország sokkal harciasabb és követelőzőbb volt a köztársaságunk ellen irányuló katonai terveiben, és ezért még komolyabbnak tartjuk azt a sikerünket, amelyet a békekötésben az Antant ellenére elértünk. Ha az Antant a katonai beavatkozás hosszú időre szóló tervében számíthat valamelyik Oroszországgal határos olyan hatalomra, amelyben fennmaradt a burzsoá rend, ez csak Lengyelország lehet, s ezért most a burzsoá államok által a Szovjethatalommal szemben táplált általános gyűlölet viszonyai között mindegyikük közvetlen érdekének tartja, hogy Kelet-Galícia a lengyel földbirtokosok birtokában legyen.

Továbbá, Lengyelország igényt tart Ukrajnára és Litvániára. Ez különösen éles és makacs jelleget kölcsönöz a hadjáratnak. Franciaország és más államok legfőbb gondja természetesen Lengyelország hadianyaggal való ellátása volt és az e célra fordított összegeket ki sem lehet számítani. Ezért különösen nagy jelentősége van annak a győzelemnek, amelyet a Vörös Hadsereg, a Varsó alatt elszenvedett vereség ellenére, végül is kivívott azzal, hogy Lengyelországot olyan helyzetbe hozta, hogy egyáltalán nincs ereje a háború folytatására. Kénytelen volt beleegyezni olyan békébe, amellyel kevesebbet ért el, mint amihez azzal a békével jutott volna, amelyet mi javasoltunk 1920 áprilisában, a lengyel támadás előtt, amikor mi, mivel nem akartunk elszakadni a gazdasági építés munkájától, olyan határokat javasoltunk, amelyek számunkra a legnagyobb mértékben hátrányosak voltak. Azoknak a kispolgári patriótáknak a sajtója, akik közé a mi eszerjeink és mensevikjeink is tartoznak, akkor azzal vádolta a bolsevikokat, hogy a Szovjethatalom mindenáron való békülékenységet és majdnem tolsztoji magatartást tanusít. Ez a sajtó tolsztoji magatartásnak nevezte azt, hogy beleegyeztünk a békébe Pilsudski akkori vonalán, azon a vonalon, amely szerint Minszk Lengyelország kezén maradt, a határ pedig 50, helyenként pedig 100 verszttel is keletebbre húzódott a most megállapított vonaltól. Persze a pártmunkások gyűlésén nem kell kitérnem arra, hogy miért egyeztünk volna bele és miért kellett

volna beleegyeznünk a rosszabb határokba, hogy gazdasági munkánkat valóban ne legyünk kénytelenek félbeszakítani. A dolog vége az lett, hogy Lengyelország, amelyben fennmaradt a burzsoá rend, a háborúval előidézte az egész ország rendkívüli gazdasági lezüllését, az elégedetlenség rendkívüli megnövekedését és a burzsoá terrort, amely nemcsak az ipari munkások, hanem a mezőgazdasági munkások ellen is tombol. Lengyelországnak, mint burzsoá országnak általános helyzete annyira bizonytalanná vált, hogy szó sem lehetett a háború folytatásáról.

Azok a sikerek, amelyeket a Szovjethatalom ebben a tekintetben elért, óriásiak. Amikor három évvel ezelőtt felvetettük az oroszországi proletárforradalom feladatainak és győzelme feltételeinek kérdését, mindig határozottan megmondtuk, hogy ez a győzelem nem lehet tartós, hacsak nem támogatja a nyugati proletárforradalom, hogy forradalmunkat csak nemzetközi szempontból értékelhetjük helyesen. Ha el akarjuk érni, hogy győzelmünk tartós legyen, el kell érnünk a proletárforradalom győzelmét minden, vagy legalábbis néhány főbb tőkés országban és az elkeseredett, makacs háború három esztendeje után látjuk, hogy jóslataink milyen tekintetben nem váltak be, illetve, ha beváltak, milyen tekintetben váltak be. Nem váltak be abban a tekintetben, hogy a kérdés nem dőlt el gyorsan és egyszerűen. Persze, senki sem várta közülünk azt, hogy három évig húzódhat egy olyan egyenlőtlen harc, amilyet Oroszország folytatott a világ tőkés hatalmai ellen. Kiderült, hogy sem az egyik, sem a másik fél, sem az Oroszországi Szovjetköztársaság, sem a tőkés világ nem aratott győzelmet, de nem szenvedett vereséget sem, ugyanakkor pedig az is kiderült, hogy ha jóslataink nem is váltak be egyszerűen, gyorsan és közvetlenül, beteljesedtek annyiban, hogy elértük legfőbb célunkat, hiszen a legfőbb célunk az volt, hogy megőrizzük a proletárhatalom és a Szovjetköztársaság fennállásának lehetőségét, még abban az esetben is, ha a szocialista világforradalom késik. És ebben a tekintetben azt kell mondanom, hogy a köztársaság nemzetközi helyzete most olyan, hogy a legjobban, a legpontosabban igazolja minden számításunkat és egész politikánkat.

Fölösleges bizonyítanom, hogy szó sem lehet az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság haderejének és a tőkés hatalmak haderejének összehasonlításáról. A haderő tekintetében mi tízszerte, százszorta gyengébbek vagyunk náluk, mindamellett a három évig tartó háború után majdnem mindegyik tőkés államot kényszerítettük, hogy mondjon le a további beavatkozás gondolatáról. Tehát az, amit három évvel ezelőtt a még befejezetlen imperialista háború viszonyai között lehetségesnek tartottunk, vagyis az, hogy ez az állapot huzamos ideig fog fennállani anélkül, hogy bármelyik fél oldalára eldőlne — bekövetkezett. De mely oknál fogva következett ez be? Nem annál az oknál fogva következett be, hogy katonai tekintetben mi erősebbnek bizonyultunk, az Antant pedig gyengébbnek bizonyult, hanem annál az oknál fogva, hogy az antant-államokban az egész idő alatt fokozott ütemben folyt a belső bomlás, nálunk pedig, ellenkezőleg, a belső megszilárdulás, amit a háború is igazol és bizonyít. Az Antant saját csapataival nem tudott harcolni ellenünk. A tőkés államokban a munkásokat és a parasztokat nem tudták arra kényszeríteni, hogy harcoljanak ellenünk. A burzsoá államoknak sikerült burzsoá államokként kikerülniök az imperialista háborúból. Az őket közvetlenül fenyegető válságot sikerült elhalasztaniok és elodázniok, de helyzetük alapjában annyira megrendült, hogy három év után roppant katonai erejük ellenére kénytelenek voltak beismerni, hogy képtelenek eltiporni a Szovjetköztársaságot, amelynek szinte egyáltalán nincs katonai ereje. Ilyenformán kiderült, hogy alapjában véve mindenben beigazolódott politikánk és jóslatunk, és bármelyik tőkés államot vesszük is, ezeknek elnyomott tömegei valóban szövetségeseinkké váltak, mivel ezek a tömegek hiúsították meg a háborút. Olyan helyzetbe kerültünk, hogy ha nem is vívtunk ki nemzetközi győzelmet, amely számunkra az egyetlen igazi és tartós győzelem, kivívtuk magunknak azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy fennmaradhassunk a tőkés hatalmak mellett, amelyek most kénytelenek kereskedelmi kapcsolatokra lépni velünk. E harc folyamán kivívtuk magunknak a jogot az önálló létre.

Eszerint, ha egy pillantást vetünk nemzetközi helyzetünk egészére, azt látjuk, hogy óriási sikereket értünk el, hogy most már nemcsak lélekzetvételi szünetünk van, hanem olyasvalamink, ami annál sokkal komolyabb. Mi lélekzetvételi szünetnek az olyan rövid időközt szoktuk nevezni, amelynek folyamán az imperialista hatalmaknak sokszor volt lehetőségük arra, hogy újabb, fokozottabb kísérleteket tegyenek az ellenünk való háborúra. Most is óvakodunk attól, hogy túlzásokba essünk és tagadjuk, hogy a tőkés országok katonai beavatkozása ügyeinkbe a jövőben is lehetséges. Továbbra is harci készenlétben kell lennünk. De ha egy pillantást vetünk azokra a viszonyokra, amelyek között meghiúsítottuk az orosz ellenforradalom minden kísérletét és elértük a szabályszerű békekötést valamennyi nyugati állammal, akkor világossá válik, hogy nemcsak lélekzetvételi szünetünk van, hanem egy egészen új időszakba léptünk, mert kivívtuk magunknak az önálló nemzetközi lét jogát a tőkés államok hálózatában. A belső feltételek egyetlen erős tőkés államnak sem engedték meg, hogy bevesse hadseregét Oroszország ellen; ebben az mutatkozott meg, hogy ezeken az országokon belül megérett a forradalom, és meggátolja őket abban, hogy olyan hamarosan győzzenek le bennünket, amilyen hamarosan megtehették volna. Három év folyamán Oroszország területén volt angol, francia és japán hadsereg. Nem kétséges, hogy ennek a három hatalomnak a legcsekélyebb erőfeszítése teljesen elegendő lett volna ahhoz, hogy néhány hónap, ha ugyan nem néhány hét alatt legyőzzenek bennünket. Ha sikerült feltartóztatnunk a támadást, ez csak azzal magyarázható, hogy a francia csapatok felbomlottak, az angol és a japán csapatok között pedig forrongás kezdődött. Az imperialista érdekeknek ezt a különbségét az egész idő alatt kihasználtuk. Ha legyőztük az intervenciót, ez csak azzal magyarázható, hogy az imperialisták közé éket-vertek saját érdekeik, bennünket viszont egybeforrasztottak és megerősítettek. Ezzel biztosítottuk a lélekzetvételi szünetet és lehetetlenné tettük azt, hogy a német imperializmus a breszti béke idején teljes győzelmet arasson.

Most, az utóbbi időben, ez a viszálykodás még jobban

fokozódott, különösen azzal a tervezettel kapcsolatban, amelynek alapján koncesszió-szerződést készülünk kötni a legmohóbb amerikai tőkés cápák egy csoportjával, amelynek élén egy milliárdos áll, aki egy egész milliárdos-csoportot szándékszik toborozni. Tudjuk, hogy a Távol-Keletről szinte egyetlenegy olyan hírt sem kapunk, amely ne tanuskodna arról, hogy Japánban rendkívül nagy a felzúdulás ennek a szerződésnek megkötésével kapcsolatban, holott ez a szerződés még nincs meg, hanem egyelőre csak a tervezete létezik. De a japán közvélemény már felfortyant, és ma olvastam egy hírt, amely szerint Japán azzal vádolja Szovjet-Oroszországot, hogy Japánt Amerika ellen akarja uszítani.

Mi helyesen számoltunk az imperialista versenynek ezzel a feszültségével és magunkban azt mondtuk, hogy következetesen ki kell használnunk az imperialisták közötti viszálykodást, hogy ezzel megnehezítsük az ellenünk való harcot. A politikai meghasonlás Anglia és Franciaország viszonyában már tény. Most már nem csupán lélekzetvételi szünetről kell beszélnünk, hanem arról, hogy komoly esélyeink vannak huzamosabb építésre. Mindeddig valójában még semilyen bázisunk sem volt nemzetközi viszonylatban. Most megvan ez a bázisunk, és ennek okát azoknak a kishatalmaknak a viszonyában kell keresnünk, amelyek mind katonai, mind gazdasági tekintetben teljes mértékben függenek a nagyhatalmaktól. Tény, hogy Lengyelország, Franciaország nyomása ellenére, békét kötött velünk. A lengyel tőkések mélységesen gyűlölik a szovjet hatalmat; hallatlan kegyetlenséggel nyomják el a legegyszerűbb sztrájkokat is. Leghőbb vágyuk a Szovjet-Oroszország elleni háború, mindamellett mégis szívesebben választják a velünk való békét, mint az Antant feltételeinek teljesítését. Látjuk, hogy az imperialista hatalmak uralkodnak az egész világon, de ugyanakkor a földkerekség lakosságának elenyészően csekély részét képviselik. Az a tény, hogy akadt egy ország, amely immár három éve ellenáll a világimperializmusnak, jelentékenyen megváltoztatta a nemzetközi helyzetet az egész világon, és ezért kívánják a kishatalmak, márpedig a kishatalmak alkotják a föld lakosságának többségét, a velünk való békét.

Az az óriási tényező, amely lehetővé teszi, hogy ebben a bonyolult és teljesen kivételes helyzetben létezhessünk, ez a tényező az, hogy a szocialista ország kereskedelmi kapcsolatokat létesít a tőkés országokkal.

Alkalmam volt látni, hogy egy amerikai szociálsoviniszta, aki közel áll a mi jobboldali eszereinkhez és mensevikjeinkhez, a II. Internacionále egyik politikusa, az Amerikai Szocialista Párt tagja, Spargo, afféle amerikai Alekszinszkij, aki egész halom könyvet ír a bolsevikok ellen — bűnül rótta fel nekünk és a kommunizmus teljes csődjének bizonyítékát látta abban, hogy a tőkés hatalmakkal való üzleti kapcsolatokról beszélünk. Azt írta: a kommunizmus teljes csődjének és programja összeomlásának jobb bizonyítékát el sem tudom képzelni. Azt hiszem, hogy az, aki gondolkozik a dolgon, ennek az ellenkezőjét fogja mondani. Az Oroszországi Szovjetköztársaságnak a világ tőkésein aratott anyagi és erkölcsi győzelmére keresve sem lehetne jobb bizonyítékot találni, mint az, hogy azok a hatalmak, amelyek akár terrorunk miatt, akár egész rendünk miatt, háborúval törtek ránk, kénytelenek kívánságaik ellenére a kereskedelmi egyezmények útjára lépni, holott tudják, hogy ezzel erősítenek bennünket. Ezt csak akkor lehetett volna a kommunizmus kudarcának bizonyítékaként feltüntetni, ha mi azt ígértük volna, vagy arról ábrándoztunk volna, hogy csupán Oroszország erejével megváltoztatjuk az egész világot. De ilyen őrültség soha mégcsak eszünkbe sem jutott, hanem mindig azt mondtuk, hogy forradalmunk akkor fog győzni, ha a világ munkásai támogatni fogják. A helyzet az volt, hogy félig támogattak bennünket, mivel gyengítették a ránk emelt kezet, de már ezzel a fél támogatással is segítséget nyujtottak nekünk.

Nem fogok többet kitérni erre a kérdésre, csak azt jegyzem meg, hogy a Kaukázusban most nagyon bonyolult viszonyok vannak kialakulóban, amelyekben módfelett nehéz a tájékozódás, olyannyira, hogy a háborút szinte az egyik napról a másikra ránk erőszakolhatják. De ez a háború, amikor Lengyelországgal már majdnem biztosítva van a béke és teljesen felszámoltuk Vrangelt, nem lehet nagyon félelmetes, ha pedig ránkerőszakolták,

azzal kecsegtet bennünket, hogy helyzetünk még jobban megerősödik és megszilárdul, mint eddig. Az Örményországban és Törökországban végbemenő eseményekről szóló ujsághirek alapján erről valamelyes fogalmat alkothatunk magunknak. Rendkívül bonyolult helyzet van kialakulóban, de egészen biztos vagyok abban, hogy kikerülünk belőle, és megőrizzük a békét a mostani és természetesen számunkra bizonyos tekintetben nagyon kedvező alapon, olyan alapon, amely bennünket kielégít és lehetővé teszi gazdasági létezésünket. És mi ennek érdekében minden erőnket latba vetjük. De lehetséges, hogy a körülmények közvetlenül ránkkényszerítik majd a háborút, vagy közvetve háborúra vezetnek. Ennek a háborúnak a legteljesebb nyugalommal nézhetünk elébe — ez a háború a távoli végvidéken lesz, teljes erőfölényben leszünk, amely valószínűleg még annál is nagyobb sikert biztosít számunkra, mint amilyent a lengyel háborúban értünk el. A lengyel háború két fronton folytatott háború volt, párosult a Vrangel-veszéllyel, olyan háború volt, amelyet nem lehetett végvidéki háborúnak nevezni, mert Pilsudski vonala Moszkvától nem nagyon messze húzódott. Ezzel be is fejezem a nemzetközi helyzet áttekintését.

Most áttérek a belső helyzetre. A katonai beavatkozás számos kísérletének kudarcával kapcsolatban gazdasági helyzetünk igen jelentős mértékben megjavult. Korábbi kétségbeejtő helyzetünknek az volt az alapja, hogy tőlünk, Középoroszországtól, az ipari Oroszországtól, a proletár Oroszországtól, Petrográdtól, Moszkvától, Ivanovo-Voznyeszenszktől el voltak vágva a fő gabonatermő vidékek — Szibéria, a Délvidék, délkelet, el volt vágva egyik legfőbb fűtőanyagforrásunk — a Donyec-medence, el voltak vágva az ásványolajforrások, és teljesen valószínűtlennek tűnt, hogy a köztársaság ilyen helyzetben ténylegesen tartani tudja magát. Önök tudják, hogy milyen kétségbeejtő nyomorúság, milyen óriási nélkülözés, gabonahiány és éhínség zúdult ránk azzal kapcsolatban, hogy a fő gabonatermő vidékek és a legfontosabb gazdasági vidékek el voltak vágva tőlünk. A most megfigyelhető javulás alapja jelentős mértékben az, hogy visszakerültek

ezek a területek. Annak következtében, hogy bevonhatjuk Szibériát meg a Kaukázust, és Ukrajna társadalmi viszonyaiban fokozatosan változás megy végbe a mi javunkra, az élelmiszerbegyüjtés most azzal kecsegtet bennünket, hogy a legközelebbi, küszöbönálló élelmiszerbegyüjtési kampányban már nem maradnak üresen a zsákjaink, mint az idén, sőt kellően biztosítani tudunk minden ipari munkást élelmiszer tekintetében. Ez az első kampány, amikor a közlekedés kétségtelenül fokozódó javulása következtében számíthatunk arra, hogy az állam kezében olyan élelmiszeralap lesz, 250—300 millió pud gabona, amelynek birtokában már nemcsak beszélni fogunk a szocialista építésről, és nemcsak olyan jelentéktelen munkát fogunk végezni, mint most, hanem valóban igazi munkahadseregekkel tudunk majd operálni, lehetőségünk lesz arra, hogy az ipari munkások, vagy az ipar számára élelmiszerbeszerzési munkát végző munkások százezreit valóban a halaszthatatlan, sürgős munkába állítsuk be és javítsuk ezt a munkát ahhoz hasonlóan, ahogy például a fűtőanyaghelyzet javulása lehetővé tette a textilipar helyreállítását. Ivanovo-Voznyeszenszk kormányzóság megkezdte gyárainak üzembehelyezését. Eleinte legfeljebb $^1/_4$ millió orsó volt üzemben, jelenleg már $^1/_2$ millió, közel 600 000 dolgozik, az év végére 1 millióra, jövőre pedig már 4 millióra akarjuk felemelni az orsók számát. Abból a helyzetből, amelyben igen nagy nehézségekkel viaskodtunk és a régi tartalékokat használtuk fel, csak most kezdünk lassanként áttérni az olyan viszonyokra, amikor Oroszország hozzáfog a lerombolt ipar helyreállításához és lehetővé válik számára, hogy a falutól kölcsönvett gabonáért sót, petróleumot, és ha nem is nagy mértékben, de textilárut is adjunk a parasztnak. Enélkül szó sem lehet szocialista építésről.

Míg nemzetközi tekintetben bázist szereztünk, felszámoltunk számos katonai támadást és több államot békeszerződésre kényszerítettünk, addig gazdasági tekintetben csak most jutunk hozzá ahhoz, hogy kenyerünk legyen az iparban foglalkoztatott munkások számára, kenyerünk, vagyis fűtőanyagunk legyen az ipar számára, olyan mennyiségben, hogy megkezdhessük a szocialista

építést. És ez a mi legfőbb feladatunk, ez a kérdés veleje, ez az az átmenet, amellyel már több ízben megpróbálkoztunk. Emlékszem, 1918 áprilisában az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság gyűlésén beszéltem arról, hogy katonai feladatainknak lassanként mintha a végére érnénk, hogy Oroszországot meggyőztük, elhódítottuk a kizsákmányolóktól a dolgozók számára, de ez nem elég, hanem most már át kell térnünk azokra a feladatokra, amelyek azt követelik, hogy Oroszországot a gazdasági építés érdekében kormányozzuk[85]. Az a lélekzetvételi szünet, amelyhez akkor jutottunk, igen-igen rövidnek bizonyult. A ránkerőszakolt háború, kezdve az 1918-as nyári csehszlovák lázadással, rendkívül kegyetlen háború volt. De többízben is kísérletet tettünk arra, hogy áttérjünk a gazdasági építésre: 1918 tavaszán, és nagyobb arányokban ezidén tavasszal, amikor gyakorlatilag vetettük fel a munkahadseregek kérdését. Most mégegyszer a középpontba kell állítanunk ezt az áttérést és meg kell feszítenünk minden erőnket ennek az áttérésnek a megvalósítása érdekében. Ez nemzetközi szempontból, általában a kapitalizmus legyőzése szempontjából a szocialista forradalom döntő fontosságú feladata. Hogy a kapitalizmust általában legyőzhessük, először, le kell győznünk a kizsákmányolókat és meg kell védelmeznünk a kizsákmányoltak hatalmát — ez a kizsákmányolók forradalmi erőkkel való megdöntésének feladata; másodszor — ez az alkotás feladata —, fel kell építenünk az új gazdasági viszonyokat, példát kell mutatnunk arra, hogyan kell ezt csinálni. A szocialista forradalom megvalósításával kapcsolatos feladatnak ez a két oldala elválaszthatatlanul összefügg egymással és megkülönbözteti a mi forradalmunkat valamennyi eddigi forradalomtól, amelyekben nagy szerepe volt a rombolásnak.

Ha pedig a második feladatot nem oldjuk meg, a kizsákmányolók megdöntése, a nemzetközi imperialistákkal szemben való katonai ellenállás terén elért minden siker, minden győzelem hiábavaló, és elkerülhetetlen a visszatérés a régihez. Elméleti tekintetben ez vitathatatlan. Ez az áttérés rendkívül hirtelen változással jár és rendkívül nehéz, más módszereket követel, megköveteli az erők

más elosztását és felhasználását, a figyelem, a gondolkodás más összpontosítását stb. A kizsákmányolók forradalmi megdöntésének és a támadók visszaverésének módszerei helyett a szervezés, az építés módszereit kell alkalmazni, ki kell tennünk magunkért, állnunk kell a sarat az egész világ előtt nemcsak mint olyan erő, amely képes ellenállni a katonai támadásnak, hanem mint olyan erő is, amely képes a példamutatásra. A legnagyobb szocialista írók műveiben mindig lehetett találni utalást a szocialista forradalom feladatának erre a két oldalára, amelyek, mint a feladat két oldala, vonatkoznak mind a külvilágra, azokra az államokra, amelyek a tőkések kezén maradtak, mind pedig saját országunk nem-proletár tömegeire. Mi meggyőztük a parasztságot, hogy a proletariátus jobb létfeltételeket biztosít számára, mint a burzsoázia biztosított, meggyőztük a gyakorlatban. Amikor a parasztság, bár elégedetlen volt a bolsevik rendszerrel, ezt a rendszert a gyakorlatban összehasonlította az Alkotmányozó Gyűlés meg a Kolcsak által képviselt rendszerrel és más rendszerekkel, arra a következtetésre jutott, hogy a bolsevikok jobban biztosították megélhetését, és katonai tekintetben megvédték az egész világ imperialistáinak crőszakoskodásával szemben. Csakhogy a parasztság fele a burzsoázia uralma idején burzsoá módon élt, máskép nem is élhetett. A proletariátusnak most meg kell oldania a második feladatot, meg kell mutatnia a parasztnak, hogy a proletariátus olyan gazdasági viszonyokat képes példaképpen elébe állítani és a gyakorlatba átvinni, amelyek magasabbrendűek azoknál a gazdasági viszonyoknál, amelyek között minden egyes parasztcsalád a maga módján gazdálkodik. A parasztság mindeddig még csak a régi rendben hisz, mindeddig még csak azt tartja normálisnak. Ez nem kétséges. Beszélni sem érdemes arról, hogy a parasztság propagandánk hatására megváltoztatná álláspontját a létkérdések, a gazdaság tekintetében. A parasztság várakozó álláspontun van, ellenséges semlegesből rokonszenvező semlegessé vált. Többre becsül bennünket minden más kormánynál, mert látja, hogy a munkásállam, a proletárállam, a proletárdiktatúra nem durva erőszak, nem bitorlás, ahogy feltüntették, hanem

jobb védelmezője a parasztságnak, mint a kolcsakisták, gyenyikinisták stb.

De ez kevés, a legfontosabbat, amit tennünk kell, nem tettük meg — nem mutattuk meg, hogy a proletariátus úgy állítja helyre a nagyipart és az egész közgazdaságot, hogy a parasztságot egy fejlettebb gazdasági rendbe vezethesse át. Miután bebizonyítottuk azt, hogy forradalmi szervezettel képesek vagyunk a kizsákmányoltakkal szemben alkalmazott erőszaknak ellenállni, ugyanezt kell bebizonyítanunk a másik területen, olyan példát kell mutatnunk, amely nem szavakkal győz meg, hanem a gyakorlatban mutatja meg a parasztok egész óriási tömegének, a kispolgári elemeknek és a többi országnak, hogy a háborúban győztes proletariátus meg tudja teremteni a kommunista rendet, a kommunista életmódot. Ez nemzetközi jelentőségű feladat. Ahhoz, hogy kivívjuk a nemzetközi értelemben vett győzelem másik felét, meg kell oldanunk a feladat másik felét — a gazdasági építés terén előttünk álló feladatot. Erről beszéltünk a legutóbbi pártkonferencián, úgyhogy azt hiszem, itt részletesen nem kell és nem lehet kitérni az egyes kérdésekre, ez a feladat a gazdasági építés egész területét felöleli. Röviden rámutattam az iparban foglalkoztatott munkások gabonaellátásának és az ipar fűtőanyagellátásának feltételeire. Ezek a feltételek jelentik azt az alapot, amely biztosítja a további építés lehetőségét. Hozzá kell tennem, hogy a küszöbönálló szovjetkongresszuson, mint az ujságokban közzétett napirendből látták, a gazdasági építés kérdése központi kérdésként szerepel. Az egész napirend alkalmas arra, hogy az egybegyűlt küldötteknek, az egész köztársaságból egybegyűlt szovjet- és pártfunkcionáriusoknak minden figyelmét és gondját a gazdasági kérdésekre, a közlekedés meg az ipar helyreállítására, arra összpontosítsa, amit óvatosan „a parasztgazdaság megsegítésének" neveznek, de ami sokkal többet jelent — azoknak a rendszabályoknak egész rendszerét, átgondolt láncolatát jelenti, amelyek arra szolgálnak, hogy a parasztgazdaságot, amely még elég sokáig fenn fog állni, a kellő színvonalra emeljük.

A szovjetkongresszus napirendjébe ezzel kapcsolat-

ban egy Oroszország villamosításával foglalkozó előadói beszédet vettünk fel, azért, hogy a népgazdaság helyreállításának egységes gazdasági tervét, amelyről beszéltünk, technikai tekintetben is megalapozzuk. Ha Oroszországot nem helyezzük az eddigitől eltérő, fejlettebb technika alapjára, szó sem lehet a népgazdaság helyreállításáról és a kommunizmusról. A kommunizmus a Szovjethatalom plusz az egész ország villamosítása, mivel villamosítás nélkül az ipar fellendítése lehetetlen. Ez hosszú időre, legalábbis tíz esztendőre szóló feladat, ha egész sereg technikust bevonunk ebbe a munkába, akik a szovjetkongresszus elé számos olyan nyomtatott dokumentumot fognak terjeszteni, amelyekben részletesen ki van dolgozva ez a terv[86]. Tíz évnél rövidebb idő alatt nem tudjuk megvalósítani ennek a tervnek az alapjait, nem tudjuk megteremteni azt a 30 hatalmas erőműkörzetet, amelyek lehetővé teszik, hogy az egész ipart modern alapra helyezzük. Világos, hogy az egész iparnak a gépi nagyipar feltételeinek szempontjából történő ilyen átszervezése nélkül a szocialista építés csupán egy bizonyos számú dekrétum, a munkásosztály és a parasztság politikai kapcsolata, a parasztságnak a Kolcsakoktól és a Gyenyikinektől való megvédése lesz, példa a világ minden hatalma számára, de nem fog rendelkezni saját alappal. A kommunizmus feltételezi a Szovjethatalmat, mint olyan politikai szervet, amely lehetővé teszi az elnyomottak tömegének, hogy kézbe vegye és intézze a dolgokat; enélkül a kommunizmus elképzelhetetlen. És az egész világon látjuk ennek bizonyítékát, mert a Szovjethatalom eszméje és programja az egész világon feltétlen győzelmet arat. Ezt látjuk a rendőrség, a papok és a munkásmozgalom régi burzsoá hivatalnokainak segítségére támaszkodó II. Internacionále ellen folytatott harc minden mozzanatából.

Ezzel a feladat politikai része biztosítva van, de gazdasági részét csak akkor lehet biztosítani, ha az orosz proletárállam kezében valóban összpontosulni fog a modern technikán alapuló nagyipari gépezet minden szála, ez pedig annyit jelent mint villamosítás, a villamosításhoz viszont meg kell ismernünk a villamosság alkalmazásának alap-

feltételeit és kellően meg kell ismernünk az ipart is, a földművelést is. Óriási feladat ez, megvalósításához sokkal nagyobb idő kell mint az, amelynek folyamán a katonai támadással szemben létünket védelmeztük. De ettől az időtől nem félünk, mi vívmánynak tekintjük azt, hogy tízével és százával vontuk be ebbe a munkába a burzsoá nézetektől átitatott mérnököket és tudósokat, megbíztuk őket azzal a feladattal, hogy szervezzék újjá az egész gazdaságot, az ipart és a földművelést, felkeltettük bennük az érdeklődést és rengeteg anyagot kaptunk, amely egész sorozat brosúrát tölt meg. Minden egyes villamosítási körzettel külön brosúra foglalkozik. Az Északi-körzet villamosításának terve kész, akit érdekel, megkaphatja. A szovjetkongresszusra ki fogják adni az egyes körzetekkel foglalkozó brosúrákat, amelyek az újjászervezés egész tervét ismertetik. A feladat az, hogy ennek a hosszú évekre szóló egységes tervnek az alapján mindenfelé, minden egyes pártsejtben, minden egyes szovjet intézményben rendszeres munkát folytassanak, hogy a közeljövőben konkrét képet alkothassunk magunknak arról, mennyire és hogyan haladunk előre, anélkül, hogy ámítanánk magunkat és eltitkolnánk az előttünk álló nehézségeket. Az egységes gazdasági tervnek ez a feladata, annak bármi áron való megvalósítása az egész köztársaságra vár. A kommunista pártnak ezzel a feladattal összefüggésben kell megszerveznie az egész agitációt, az egész propagandát és a pártmunkát. Erről elméleti szempontból nem egyszer beszéltünk, ezt senki sem vitatja, de alig századrészét tettük meg annak, amit tenni kell.

Mi természetesen hozzászoktunk a politikai háború időszakához, mi valamennyien megedződtünk a politikai és katonai harcban és ezért az, amit a Szovjethatalom eddig végzett, csak megközelítése annak a feladatnak, amely most a vonatnak más vágányokra való átállítását követeli, csakhogy ennek a vonatnak tíz- meg tízmillió embert kell szállítania. Egy ilyen óriási masinának más vágányokra tolatása, amikor helyenként még vágány sincs, megfeszített figyelmet, tudást és igen nagy állhatatosságot követel. Mivel pedig a parasztok és a munkástömeg kulturális színvonala nem felelt meg a feladatnak, és ugyanakkor

mi szinte 99%-ban hozzászoktunk a katonai és politikai természetű feladatokhoz, az a helyzet állt elő, hogy felelevenedett nálunk a bürokrácia. Ezt mindenki elismeri. A Szovjethatalomnak az a feladata, hogy teljesen megsemmisítse a régi apparátust, mint ahogy megsemmisítette Októberben, és átadja a hatalmat a Szovjeteknek, de mi már programunkban elismerjük, hogy felelevenedett nálunk a bürokrácia, hogy még nincsenek meg az igazi szocialista építés gazdasági alapjai. A munkások és parasztok zöme még nem rendelkezik a kulturális feltételekkel, nem elég művelt, általában hiányzik a magasabbfokú kultúra. Ez annak a következménye, hogy a katonai feladatok lekötötték a proletariátus legjobbjait. A proletariátus óriási áldozatokat hozott a katonai feladatok teljesítése érdekében, ezek a feladatok a parasztok tízmillióit vették igénybe, és burzsoá nézetektől átitatott elemeket kellett bevonnunk a munkába, mivel mások nincsenek. Ezért kellett kimondanunk a programban, egy olyan okmányban, mint a párt programja, hogy a bürokrácia felelevenedett és rendszeres harcot kell folytatnunk ellene. Világos, hogy a szovjet intézményekben felelevenedett bürokrácia szükségképpen bomlasztó hatással volt a pártszervezetek körében is, mivel a párt felső káderei egyszersmind a szovjet apparátus felső káderei is, ez egy és ugyanaz. Tehát, ha felismertük a bajt — a régi bürokráciát, amely fel tudta ütni fejét a pártapparátusban — nyilvánvaló és természetes, hogy a pártszervezetekben meg is állapítható ennek a bajnak minden ismérve. És ha már így van, ezt a kérdést felvettük a szovjetkongresszus napirendjére és ez a konferencia is nagy figyelmet fordított rá, mégpedig joggal, mert ez a pártbetegség, amelyet a pártkonferencia[87] határozatai is megállapítottak, nemcsak Moszkvában van meg, hanem kiterjed az egész köztársaságra. Ez azzal függ össze, hogy katonai-politikai munkát kellett végeznünk, amikor az volt a feladatunk, hogy magunkkal ragadjuk a paraszttömegeket és nem tudtuk fokozni az igényességet a parasztgazdaság és a paraszttömegek színvonalának emelésével kapcsolatos átfogó terv értelmében.

Engedjék meg, hogy befejezésül néhány szót mondjak

a párt belső helyzetéről, a harcról, az ellenzék jelentkezéséről, amiről a jelenlevők kitűnően tájékozva vannak és ami a moszkvai városi és kormányzósági konferencián sok energiát és figyelmet vett igénybe, talán sokkal többet, mint amennyi kívánatos lett volna. Természetes, hogy a most végrehajtott óriási fordulat, amelyet olyan időpontban hajtunk végre, amikor a köztársaság által a proletariátus és a párt soraiból a harc három esztendeje alatt vett erők kimerültek, nehéz helyzetbe hozott bennünket olyan feladat előtt, amelynek pontos számbavétele meghaladja erőnket. Be kell látnunk, hogy nem tudjuk pontosan, milyen nagy a baj, hogy nem tudjuk megállapítani pontosan az arányokat és a csoportosulásokat. A pártkonferenciának legfőbb feladata az, hogy felvesse a kérdést, hogy ne takargassa a létező bajt, hanem hívja fel rá a párt figyelmét és hívja fel a párt minden egyes tagját, hogy munkájával igyekezzék kiküszöbölni ezt a bajt. Természetesen, sem a Központi Bizottság szempontjából, sem — azt hiszem — a párttagok óriási többsége szempontjából nem lehet kétséges (amennyire ismerem azokat a nézeteket, amelyeket senki sem tagad meg), hogy — a pártonbelüli válsággal kapcsolatban — az ellenzékben, amely nemcsak Moszkvában, hanem egész Oroszországban is létezik, nagyon sok olyan megnyilvánulás tapasztalható, amely teljesen egészséges, szükségszerű és elkerülhetetlen a párt természetes növekedésének idején és amikor a minden figyelmet lekötő politikai és katonai feladatokról áttérünk az építésre és a szervezésre, amikor a bürokratikus intézmények tucatjait kell átfognunk és amikor a proletariátus meg a parasztok többségének kulturális színvonala nem felel meg a feladatnak. Hiszen a Munkás-Paraszt Felügyelet eddig inkább csak óhaj volt, nem lehetett munkába állítani, mert a munkások legjobbjait elvittük a frontra, és mert a paraszttömegek kulturális színvonala olyan volt, hogy nem lehetett soraikból jelentős méretekben funkcionáriusokat kiemelni.

Természetes, hogy az ellenzék, amikor azt a jelszót adja ki, hogy az áttérést a lehető leggyorsabban végre kell hajtani, hogy a lehető legtöbb friss és fiatal erőt kell bevonni és a felelősebb tisztségekbe helybeli munkásokat

kell beállítani — rendkívül egészséges törekvéseket, tendenciákat és programot mutat fel. Sem a Központi Bizottságban, sem a valamelyest felelős elvtársak köreiben, amennyire nyilatkozataik alapján meg lehetett ítélni, nem oszlanak meg a vélemények ezzel kapcsolatban. De az sem kétséges, hogy ezek mellett az egészséges dolgok mellett, amelyek a konferencia által hozott határozatok megvalósításának programjában egyesülnek, vannak más elemek is. A tanácskozásokon, éppúgy, mint az előzetes megbeszéléseken, amelyeken többen vettek részt, mint — átlagosan — ezen a konferencián, önök nem tapasztalhatták, hogy ebben a tekintetben megoszlanak a vélemények. Közös programunkat meg kell valósítanunk — ez nem kétséges és most nehéz munka vár ránk. Persze, itt a dolog természeténél fogva már nem szorítkozhatunk ennek az ellenfélnek az elsöprésére és visszaverésére. Hiszen itt azokkal a kispolgári individualista elemekkel van dolgunk, akik tízmilliószámra vesznek körül bennünket; mi kevesebben vagyunk, nagyon kevesen vagyunk ehhez a kispolgári tömeghez képest. Meg kell nevelnünk, elő kell készítenünk ezt a tömeget, közben azonban minden előkészítő, szervező erőt más dologra, létfontosságú, nehéz és nagyon kockázatos, nagy áldozatokkal járó dologra, a háborúra kellett fordítanunk. Hiába, a háború már ezzel jár, és ez alól nem lehet kibújni.

És most, ezzel a helyzettel kapcsolatban, tisztáznunk kell, hogy teljesen kigyógyult-e a párt, teljes győzelmet arattunk-e a bürokrácián a gazdasági építés helyesebb alapon való megszervezésének érdekében, a Munkás-Paraszt Felügyelet megvalósítása érdekében, nemcsak a szó rendeleti értelmében, hanem a munkástömegek tényleges bevonásával? Ez nehéz dolog, és fő feladatunk, ha a párt feladatairól beszélünk, az, hogy a lehető leggyorsabban felszámoljuk az ellenzék úgynevezett vonalát. Ha a különböző nézetekről, az események különböző értelmezéséről, különböző programokról, akár a további tevékenység különböző programjairól beszélünk, a Központi Bizottságnak a legnagyobb figyelmet kell fordítania erre a kérdésre a Politikai Iroda minden tanácskozásán és az olyan plenáris üléseken, amelyeken különböző ár-

nyalatú nézetek merülnek fel. Ennek a feladatnak a megoldását az egész párt egyetértő munkája fogja biztosítani. Ezt rendkívül fontosnak tartjuk. Most a gazdasági munka vár ránk, amely nehezebb, mint a katonai munka, melyet a parasztok lelkesedésével hajtottunk végre, mert a parasztok kétségtelenül többre becsülték a munkásállamot Kolcsak államánál. Merőben más a helyzet most, amikor a paraszttömegeket egy tőlük teljesen távolálló, olyan építésre kell átállítani, amelyet nem értenek és amelyben nem tudnak hinni. Ez a feladat nagyobb rendszerességet, nagyobb állhatatosságot, több szervezőképességet követel, márpedig az orosz ember a szervezőképesség tekintetében talán a leggyengébb. Ez leggyengébb oldalunk; ezért, ha valami akadályozza ezt a munkát, igyekeznünk kell az akadályt mielőbb kiküszöbölni. Az ellenzék azzal, hogy az átmenetet képviseli, kétségtelenül tartalmaz valami egészségeset, de amikor az ellenzékieskedés kedvéért való ellenzékké válik, akkor ennek feltétlenül véget kell vetnünk. Sok időt elvesztegettünk veszekedésre, civakodásra, viszálykodásra, és most azt kell mondanunk: „elég!" és igyekeznünk kell így vagy úgy egészséges alapokra fektetnünk a munkát. Tegyünk bizonyos engedményeket, inkább nagyobbakat, mint kisebbeket, azoknak, akik elégedetlenek, akik ellenzéknek nevezik magukat, de el kell érnünk, hogy a munka egyetértésben folytatott munka legyen, mert enélkül ilyen viszonyok között, amikor külső és belső ellenség vesz körül bennünket, nem maradhatunk fenn.

Kétségtelen, hogy a régi kispolgári elemek, a kistulajdonosok, sokkal többen vannak, mint mi. Erősebbek, mint a szocialista gazdasági termelés, amelyet a munkások szükségletei érdekében egyesítettünk. Mindenki, akinek volt dolga a faluval, mindenki, aki látta a városban űzött spekulációt, nagyon jól tudja, hogy ez a kisgazdasági szerkezeten alapuló társadalom nagyobb mint mi, ezért itt teljes egyetértésben végzett munkára van szükségünk és ha törik, ha szakad, el kell érnünk, hogy a munka egyetértésben menjen. A moszkvai szervezetekben folyó viták és harc láttán, a gyűléseken elhangzott sok vitahozzászólás, sok kölcsönös vádaskodás és kirohanás láttán

arra a következtetésre jutottam, hogy ideje ennek végetvetni és ideje, hogy valamennyien egyesüljünk a konferencia által kidolgozott program alapján. Meg kell mondanom, drága árat fizettünk azért, hogy idáig eljuthassunk. Szomorú látvány volt, például, amikor a pártgyűléseken órák teltek el a veszekedéssel olyan kérdések miatt, hogy idejében jött-e ez meg az a gyűlésre, milyen magatartást tanusított ez vagy az. Hát ezért tartják a gyűléseket? Erre külön bizottság van, amely megvitatja, hogy a listán szereplő egyén milyen magatartást tanusított. De itt a gyűlés tartalmáról van szó. Például nézzenek meg egy olyan tapasztalt párttagot, mint Bubnov elvtárs. Hallottam beszédét a konferencia által felállított platformról. Ez a platform biztosítja a kritika nagyobb szabadságát. De hiszen a konferencia szeptemberben volt, ma pedig már novembert írunk. A kritika szabadsága szép dolog, de miután már valamennyien aláírtuk, nem árt a kritika tartalmának kérdésével is foglalkozni. A kritika szabadságával hosszú időn át ijesztgettek bennünket a mensevikek, eszerek és másfajta emberek, de mi nem ijedtünk meg tőle. Ha a kritika szabadsága a kapitalizmus védelmének szabadságát jelenti, akkor eltiporjuk ezt a szabadságot. Azon már túl vagyunk. A kritika szabadságát meghirdettük, de gondolnunk kell a kritika tartalmára.

És itt meg kell állapítanunk azt a szomorú tényt, hogy a kritika tartalma nem látható. Elmegy az ember a kerületbe és töri a fejét, hogy mi is tulajdonképpen a kritika tartalma. Hiszen a pártszervezetek segítségével nem lehet régi bürokratikus módszerekkel leküzdeni a műveletlenséget. Hogyan szüntethetjük meg a bürokráciát, ha nem a munkások és a parasztok bevonásával? A kritika tartalma a kerületi gyűléseken is apróságokból áll, a Munkás-Paraszt Felügyeletről ellenben egyetlen árva szót sem hallottam. Nem hallottam, hogy az egyik vagy a másik kerület bevonta volna ebbe a dologba a munkásokat, illetőleg a parasztokat. Az igazi építőmunka elválaszthatatlan a kritikától és annak tartalmától. Nos, Moszkvában bizonyára minden egyes kis háztartásnak, minden egyes nagy gyárnak, minden egyes üzemnek

megvan a maga tapasztalata. Ha harcolni akarunk a bürokrácia ellen, akkor ebbe be kell vonnunk az alsó rétegeket. Tudnunk kell, milyen tapasztalatot szereztek az egyes üzemekben, mit tettek, hogy elűzzenek bizonyos bürokratákat, milyen tapasztalatot szereztek a kerületi gazdaságban és a fogyasztási szövetkezetben. Arra van szükség, hogy az egész gazdasági gépezet körforgása minél gyorsabb legyen, ámde erről egy árva szót sem hallanak, ellenben veszekedés és civakodás annyi van, amennyit csak akarnak. Persze, ilyen óriási fordulattal szükségképpen velejárt valamelyes szemét, valamelyes nem mindig tiszta tajték. Ideje, hogy felvessük nemcsak a kritika szabadságának, hanem a kritika tartalmának kérdését is. Ideje megmondanunk, hogy figyelembe véve tapasztalatainkat, egész sereg engedményt kell tennünk, azt kell mondanunk, hogy a jövőben nem tűrjük meg a legkisebb elhajlást sem a civakodás irányában. Fordítsunk hátat a multnak és lássunk hozzá az igazi gazdasági építéshez, az egész pártmunka átszervezéséhez, hogy a párt a szovjet gazdasági építés terén elért gyakorlati sikerek élén járjon, hogy inkább tettekben, mint szavakban fejtsen ki propagandát. Hiszen most sem a munkást, sem a parasztot nem győzik meg szavakkal, csak példával lehet meggyőzni őket. Meg kell győzni őket arról, hogy megjavíthatják gazdaságukat tőkések nélkül, hogy az összeütközések elhárításához nincs szükség sem rendőrbotra, sem éhségre, amivel a tőkések büntették a dolgozókat, hanem a pártemberek vezetésére van szükség. Erre az álláspontra kell helyezkednünk, és akkor a további gazdasági építésben elérjük azt a sikert, amely nemzetközi viszonylatban már teljessé teszi győzelmünket.

Megjelent 1930-ban,
az OK(b)P Moszkvai Bizottságának kiadásában,
„A párt folyó munkájának sorontlevő kérdései"
c. brosúrában.

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KONFERENCIÁJÁN A MOSZKVAI BIZOTTSÁG VÁLASZTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN, 1920 NOVEMBER 21-ÉN

Elvtársak, nagyon sokszor, talán túlságosan is sokszor volt alkalmam résztvenni választásokban: pártválasztásokban is különböző csoportok, áramlatok, sőt frakciók harca után; rendkívül elkeseredett formában, olyan szigorú kölcsönös ellenőrzés mellett lefolytatott harcokban is, hogy egyetlenegy pártsejtben sem tekintettek törvényesnek egyetlenegy szavazást sem, ha nem voltak jelen a két frakció képviselői a listákkal és nem számolták meg az összegyüjtött szavazatokat, — de azt sohasem láttam, hogy a vezető szervek — a Petrográdi Bizottság, a Moszkvai Bizottság, vagy a Központi Bizottság — választása során valaha is az arányosság elvét alkalmazták volna. Amikor a választásokon két csoport, két áramlat, vagy frakció harcol egymás ellen, akkor ahhoz, hogy egybehívjuk a pártkonferenciát, mint döntő szervet, vagy a pártkongresszust, elengedhetetlenül szükséges az arányos képviselet. De akkor, amikor arról van szó, hogy olyan végrehajtó szervet hozzanak létre, amely a gyakorlati munkát vezeti, sohasem alkalmazták az arányos képviselet elvét, és ezt aligha tekinthetjük helyesnek. Azt hiszem, az előző szónok ebben a tekintetben már maga is eltért az arányosság elvétől, amikor Ignatovval együtt kijelentette, hogy az általuk javasolt lista erénye a tizenegyek keresztülvitele, ahogy ő mondotta. Nekem nincs lehetőségem arra, hogy ellenőrizzek tizenegyet harmincnyolc közül, azt hiszem, az engedménynek nagyobbnak kellett lenni, mint amekkorát a gyűlés közvetlen többsége vagy az a csoport kívánt volna, amely a Moszkvai Bizottság hívének tekintette magát. Ennek a nézetnek az indítékait

már kifejtettem, de a legfőbb most az, hogy biztosítsuk a személyek kiválogatását. A listákon szereplő elvtársak többségét nem ismerem, de önök, akiknek szavazati joguk van ezen a konferencián, természetesen ismerik valamennyi elvtársat, és azt hiszem, hogy önöket kétségtelenül az a cél fogja vezérelni, hogy az önök által személyesen ismert elvtársak kiválogatásával olyan csoportot alakítsanak, amely képes az egyetértésben folytatott munkára, amelyben minden némiképp egészséges, akár kialakult, akár kialakulatlan, vagy még bizonyos tekintetben határozatlan pártáramlat kifejezésre jut, de a lényeg az, hogy ez egészében véve olyan csoport legyen, amely a gyakorlati politikát irányítja, nem olyan csoport, amely arányosan képviseli ennek a gyűlésnek az árnyalatait, hanem olyan, amely harcos munkát végez — harcol belső és külső ellenségeink ellen a konferencia határozatainak szellemében, azzal a szándékkal, hogy ne maradjon súrlódási felület és ne legyen torzsalkodás. A döntő megfontolás ezért az legyen, hogy önök, a konferencia részvevői, személyesen ismernek minden jelöltet, és inkább válasszanak olyan csoportot, amelynél megvan az egyetértő munka záloga, és a végrehajtó szerv választásánál ne az arányosság elve legyen a döntő, amelyet sohasem szoktak alkalmazni és amelynek alkalmazása most is aligha volna helyénvaló.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

BESZÉD A MOSZKVAI NYOMDAIPARI ÜZEMEK ÜZEMI BIZOTTSÁGAINAK KONFERENCIÁJÁN, 1920 NOVEMBER 25-ÉN

RÖVID ÚJSÁGBESZÁMOLÓ

(Lenin elvtárs, akit az egész hallgatóság viharos ünneplléssel fogadott, nagy beszédet mondott.) Lenin elvtárs rámutatott azokra az okokra, amelyek megakadályozták a világimperializmust törekvésének megvalósításában — a proletár köztársaság megfojtásában és kimutatta, hogy ezek az okok főképpen a tőkés rend bomlásában és a világ munkásai körében folyó forradalmi mozgalom növekedésében rejlenek. Vörös Hadseregünk nyelve a rablók és fosztogatók számára a legmeggyőzőbb és a legérthetőbb nyelv, s ezek a rablók és fosztogatók kénytelenek tárgyalni velünk a kereskedelemről. De a Vörös Hadsereg győzelme nem lesz teljes és tartós, ha nem birkózunk meg a következő, nehezebb, hatalmasabb feladattal — az ipar talpraállításának és a népgazdaság megjavításának feladatával.

Lenin ezzel kapcsolatban kitért a villamosításra, ami nélkül elképzelhetetlen az ország újjászületése. Az előadó ezután a külföldi tőke bevonásának, a koncessziónak kérdésével foglalkozott, majd áttért arra, hogy mi a nyomdaipar szerepe a népgazdaságban és befejezésül kifejezte azt a meggyőződését, hogy Oroszország munkásai és parasztjai a béke frontján is a győzelem ragyogó példáját fogják mutatni, mint azt a háború frontjain már nem egyszer tették. (Sokáig nem szűnő taps.)

„Pravda" 269. sz.
1920 november 30.

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVAI SZERVEZETE SEJTTITKÁRAINAK GYŰLÉSÉN, 1920 NOVEMBER 26-ÁN

UJSÁGBESZÁMOLÓ

Az első, írásban benyujtott kérdésben egy elvtárs aziránt érdeklődik, hogy igaz-e, hogy valamennyi intézmény átköltözik Petrográdba. Ez nem igaz. Ez a hír onnan eredt, hogy a Moszkvai Szovjetben felmerült az a gondolat, hogy a lakáshiánnyal kapcsolatban azokat az intézményeket, amelyeknek nem kell feltétlenül Moszkvában székelniök, át kell költöztetni Moszkvából Petrográdba. Kiderült, hogy Petrográd befogadhat körülbelül 10 000 szovjet alkalmazottat, akiknek száma Moszkvában 200 000-re rúg. Ennek a kérdésnek részletes tanulmányozására egy bizottságot alakítottak, amely dolgozik, és a bizottság határozatai a Népbiztosok Tanácsának teljes ülése elé kerülnek. Tehát látják, hogy a hír bizonyos tekintetben pontatlan.

A második és harmadik, írásban benyujtott kérdésben a koncessziókról van szó. Engedjék meg, hogy erre kitérjek.

Spargo, amerikai szocialista, afféle amerikai Alekszinszkij, aki eszeveszetten gyűlöli a bolsevikokat, egyik könyvében úgy beszél a koncessziókról, mint a kommunizmus csődjének bizonyítékáról. Ugyanezt mondják a mi mensevikjeink is. Ez kihívás és mi hajlandók vagyunk a kihívást elfogadni. Vizsgáljuk meg a kérdést gyakorlati szempontból. Ki vallott kudarcot — mi, vagy az európai burzsoázia? Az európai burzsoázia három éven át rágalmazott, bitorlóknak és banditáknak tartott bennünket, minden elképzelhető módon igyekezett legyűrni bennünket és most kénytelen beismerni, hogy nem gyűrt le, és ez számunkra már győzelem. A mensevikek azt mondják,

hogy mi egyedül vállalkoztunk a világburzsoázia legyőzésére. De mi mindig mondtuk, hogy csak egy láncszeme vagyunk a világforradalom láncának és sohasem tűztük ki feladatul, hogy csupán saját erőnkkel győzzünk. A világforradalom még nem érkezett el, de még bennünket sem győztek le. A militarizmus bomlik, mi pedig erősödünk, és kudarcot ők szenvedtek, nem pedig mi.

Most a szerződések útján akarnak alávetni bennünket. Amíg a forradalom el nem érkezik, a burzsoá tőke előnyös számunkra. Amikor mi gazdaságilag a leggyengébb ország vagyunk, hogyan gyorsíthatjuk meg a gazdaság fejlődését? A burzsoá tőke segítségével. Most két koncesszió-tervezetünk van. Az egyik szerződéstervezet tízévi kamcsatkai koncesszióról szól. Járt itt egy amerikai milliárdos, aki nagyon nyíltan beszélt a szerződés indítékairól, nevezetesen arról, hogy Amerika bázissal akar rendelkezni Ázsiában; arra az esetre, ha háborúba bonyolódna Japánnal. Ez a milliárdos azt mondta, hogy ha eladjuk Amerikának Kamcsatkát, biztosít bennünket arról, hogy ez az Egyesült Államok lakosságát annyira fellelkesíti, hogy az amerikai kormány nyomban elismeri az oroszországi Szovjethatalmat; ha viszont csak bérbe adjuk, kisebb lesz a lelkesedés. Most visszamegy Amerikába elmondani, hogy Szovjet-Oroszország egyáltalán nem az, aminek hitték.

Mindeddig azért arattunk győzelmeket a világburzsoázián, mert nem tud egyesülni. Mind a breszti, mind a versailles-i szerződés szembeállította őket egymással. Most Amerika és Japán között fokozódik az ádáz ellenségeskedés. Mi ezt kihasználjuk és bérbe kínáljuk Kamcsatkát ahelyett, hogy ingyen adnánk oda: hiszen Japán katonai hódítás útján óriási területet vett el tőlünk a Távol-Keleten. És számunkra sokkal előnyösebb kockázat nélkül bérbeadni Kamcsatkát, és megkapni onnan a termékek egy részét, annál is inkább, mert ténylegesen úgysem rendelkezünk vele és nem használhatjuk ki. A szerződést még nem írtuk alá, de Japánban már veszett dühvel beszélnek róla. Ezzel a szerződéssel még jobban elmélyítettük a nézeteltéréseket ellenségeink között.

A koncesszió második típusa — néhány millió gyeszjatyina erdőt adunk bérbe Arhangelszk kormányzóságban,

amelyet, bármilyen erőfeszítéseket teszünk is, nem tudunk kihasználni. A bérelt erdőket sakktáblaszerűen helyezzük el, úgy, hogy a bérelt erdők mellett lesznek a mi erdőink, amelyeket mi termelhetünk ki, munkásaink megtanulhatják tőlük az erdőkitermelés technikáját. Mindez nagyon előnyös számunkra.

Most vizsgáljuk meg a kérdés utolsó részét.

A koncesszió nem béke, hanem szintén háború, csak más, számunkra előnyösebb formában. A háború eddig harckocsik, ágyúk stb. segítségével folyt, amelyek megakadályoztak bennünket abban, hogy dolgozzunk; most a gazdasági fronton folyik a háború. Lehetséges, hogy igyekezni fognak visszaállítani a szabadkereskedelmet, de nélkülünk nem tudnak meglenni. Továbbá, kötelesek alávetni magukat a mi törvényeinknek, munkásaink tanulhatnak tőlük, háború esetén pedig — és a burzsoáziával való háborúra mindig készen kell állnunk — minden vagyon a mienk marad a háború jogán. Ismétlem, a koncesszió — a háború folytatása gazdasági téren, de itt már nem pusztítjuk, hanem fejlesztjük termelőerőinket. Kétségtelen, hogy megpróbálnak majd félrevezetni bennünket és megpróbálják kijátszani törvényeinket, de erre az esetre megvannak a megfelelő intézményeink: az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság, a Moszkvai Rendkívüli Bizottság, a Kormányzósági Rendkívüli Bizottságok stb., és biztosak vagyunk abban, hogy győzelmet aratunk.

Másfél évvel ezelőtt alá akartuk írni azt a békét, amely területünk óriási részét Gyenyikin és Kolcsak kezén hagyta. Ők ezt a békét visszautasították és mindent elvesztettek. Mi helyesen jelöltük meg a nemzetközi forradalom felé vezető utat, de ez az út nem egyenes, hanem kerülőket tesz. Meggyengítettük a burzsoáziát és a burzsoázia katonai erővel már nem győz le bennünket. Azelőtt megtiltották, hogy kommunista propagandát folytassunk; most ez megszűnt, nevetséges dolog ilyesmit követelni. A kapitalista országokban belső bomlás van folyamatban, és ez erősít bennünket. Eszünk ágában sincs, hogy csupán katonai erővel győzzük le a világburzsoáziát, és a mensevikek hiába próbálják ezt a nyakunkba varrni.

Nem hallottam Kamenyev elvtárs itteni beszámolóját

a konferenciáról, de azt mondom, hogy a konferenciából le kell vonnunk egy tanulságot: bárhogyan végződött is a harc, bármi maradt meg róla az emlékezetben, teljesen véget kell vetnünk minden viszálykodásnak; gondolnunk kell arra, hogy az erők tömörítése a legfőbb és a legfontosabb feladat. Át kell térnünk a gazdasági építés feladataira. Ez az áttérés a hatesztendős háború után nehéz, és egy emberként kell haladnunk, az összoroszországi konferencia határozatainak elvi alapján, amelyeket meg kell valósítanunk. A bürokrácia elleni harc, a gazdasági és adminisztrációs munka azt követeli, hogy egy emberként járjunk el. A példamutatás propagandáját várják tőlünk: a pártonkívüli tömegnek példát kell mutatnunk. A határozatok megvalósítása nehéz dolog, erre kell összpontosítanunk minden erőt és hozzá kell fognunk a gyakorlati munkához; ez az, amire felszólítom önöket.

„Pravda" 269. sz.
1920 november 30.

ELŐADÁS A ZAMOSZKVORECSJEI KOMMUNISTÁK GYŰLÉSÉN, 1920 NOVEMBER 29-ÉN[88]

RÖVID UJSÁGBESZÁMOLÓ

Lenin elvtárs meglehetősen részletesen foglalkozott a bürokrácia elleni harc kérdésével, amelyet úgynevezett „ellenzékünk" szinte elvi kérdésnek tüntet fel a kormányzósági konferencia többségével való nézeteltérései során. Lenin egészséges jelenségnek minősítette azt a tényt, hogy az „ellenzék" a szóbanforgó kérdést napirendre tűzte, de ugyanakkor élesen támadta az ellenzéket a kérdés felületes, könnyelmű kezelése miatt. Lenin rámutatott azokra az okokra, amelyek a bürokrácia felelevenedését a mi Szovjetállamunkban előidézték, rámutatott azokra a gyökerekre, amelyekből jelenleg táplálkozik, és igen erélyesen óvta az elvtársakat attól a gondolattól, hogy ez ellen a baj ellen papiros-határozatok útján, tartalmatlan, üres kritika útján is lehet harcolni. Hiszen a mensevikek és az eszerek, akik ebből a kérdésből akarnak tőkét kovácsolni maguknak, egyaránt azt vetik szemünkre, hogy nem tudjuk leküzdeni a bürokráciát szovjet apparátusunkban. Annakidején ezek az urak azt mondták, hogy nem tudjuk megvédelmezni Szovjetállamunkat, most pedig azt mondják: „megvédeni megvédték, de a bürokrácia megmaradt a szovjet intézményekben, annak ellenére, hogy Lenin ebben meg ebben a könyvben azt írta, hogy a Szovjethatalom idején meg fogják szüntetni a bürokráciát."

Márpedig ez egyáltalán nem így van.

Legelőször is az életviszonyokat kell megjavítanunk, hogy a munkásnak ne kelljen zsákkal a hóna alatt gabona után szaladgálnia, hogy a dolgozók százezrei meg milliói kijárják a Munkás-Paraszt Felügyelet iskoláját és megtanulják igazgatni az államot (hiszen erre senki sem tani-

tott bennünket), hogy leválthassák a burzsoá bürokrata hivatalnokok százezreit.

Lenin ezzel kapcsolatban kitért a Munkás-Paraszt Felügyeletre. Ezt a szervet körülbelül egy évvel ezelőtt alapítottuk, de mindezideig kevéssé érvényesült mint az állam igazgatásának iskolája. Ezen a téren nem ártana, ha az elvtársak, akik valóban meg akarják gyorsítani a bürokrácia elleni harcot, dolgoznának egy kicsit és hasznos tanulságokat vonnának le.

Lenin megállapította, hogy a bürokrácia elleni harc kérdése éppen Moszkvában különösen időszerű, mert az elvtársaknak itt nemcsak moszkvai bürokratákkal, hanem központi hivatalokban dolgozó bürokratákkal is dolguk van, mivel itt vannak a központi intézmények. Moszkvában 200 000 szovjet alkalmazott van, akik közül a közeljövőben csak 10 000-et lehet a megfelelő intézményekkel együtt Petrográdba átköltöztetni.

A szovjetapparátusban észlelhető bürokrácia szükségképpen a pártapparátusba is behatolt, mivel ezek az apparátusok a legszorosabban egybefonódnak egymással. Most napirendre lehet és kell tűzni a harcot ez ellen a baj ellen, de nem az öncélú kritika értelmében, hanem olyan értelemben, hogy gyakorlatilag kell megmutatni ennek a harcnak a módszereit, vagy méginkább — tényleges harcot kell folytatni azokban az intézményekben, amelyekben a bíráló elvtársak dolgoznak, és nyilvánosságra kell hozni e harc eredményeit és tanulságait.

ZÁRSZÓ

Lenin elvtárs zárszavában meglehetősen éles formában figyelmeztette „opponenseit", hogy nem viselkednek kommunistákhoz méltóan azok, akik alaptalanul kritizálnak, általános vádakat emelnek a Központi Bizottság ellen anélkül, hogy akár egyetlen tényt felhoznának, akik csak úgy dobálódznak mondjuk a szakemberek neveivel, egyre-másra a „burzsoá" kategóriába sorolják a szakembereket, és még csak kísérletet sem tesznek arra, hogy megtudják, kifélék-mifélék ezek a szakemberek. Lenin több olyan mun-

kást nevezett meg, akik jó eredményeket tudtak elérni a szakemberekkel végzett közös munkában, értettek ahhoz, hogy megfelelő viszonyba kerüljenek velük, és elérjék náluk, hogy úgy dolgozzanak, ahogy kell. Ezek a munkások nem panaszkodnak a szakemberekre, azok zúgolódnak, akik nem váltak be a munkában. Vegyük akár Sljapnyikovot (az egyik opponenst, aki a „munkásellenzék" tagjaként mutatkozott be), aki minden erejével azon van, hogy — mint Lenin mondta — „nézeteltéréseket költsön ki", kifogásokkal hozakodik elő azzal kapcsolatban, amit Lenin előadói beszédében mondott, hogy tudniillik mi adósai vagyunk a parasztságnak, és váltig hangoztatta, hogy ebben, úgymond, „az ellenzék nem ért egyet Lenin elvtárssal". Vagy vegyük azt, hogy Sljapnyikov, aki makacsul szemet húny munkájának sikertelensége fölött, arhangelszki kiküldetését mindenáron úgy akarja feltüntetni, mintha a Központi Bizottság száműzné őt. Vagy vegyük Bubnov elvtársat, aki annyit beszélt a bürokrácia elleni harcról és semmit sem mondott arról, hogyan harcol a bürokrácia ellen akár a maga Textilipari Központjában, ahol nem kisebb, hanem talán még nagyobb a bürokrácia, mint más intézményekben. Ezért — figyelmeztette Vlagyimir Iljics a zamoszkvorecsjei elvtársakat —, amikor ilyen kritikát, tartalmatlan kritikát, öncélú kritikát hallanak, legyenek résen, kutassanak az okok után, hátha megsértették valamivel a bíráló elvtárs hiúságát, hátha személyesen bántja vagy ingerli őt valami, ami indokolatlan ellenzékieskedésre, az ellenzékieskedés kedvéért való ellenzékieskedésre készteti.

Lenin elvtárs befejezésül válaszolt a benyujtott kérdésekre és részletesebben foglalkozott a koncessziók kérdésével.

„Pravda" 273. sz.
1920 december 4.

TÁVIRAT ÖRMÉNYORSZÁG FORRADALMI KATONAI BIZOTTSÁGA ELNÖKÉNEK[89]

Erivan.
Kaszjan elvtársnak, Örményország Forradalmi Katonai Bizottsága elnökének.

Üdvözlöm az ön személyében az imperializmus igája alól felszabadult dolgozó Szovjet Örményországot. Nem kételkedem abban, hogy ön mindent el fog követni Örményország, Törökország és Azerbajdzsán dolgozóinak testvéri összefogása érdekében.

Lenin

A Népbiztosok Tanácsának elnöke

Moszkva 1920 december 2.

„Pravda" 273. sz.
1920 december 4.

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVAI SZERVEZETÉNEK AKTÍVAGYŰLÉSÉN, 1920 DECEMBER 6-ÁN

Elvtársak, nagy örömmel, és be kell vallanom, csodálkozva láttam, hogy a koncessziók kérdése óriási érdeklődést kelt. Mindenütt nagy a lárma, főleg a néptömegekből hallatszanak felkiáltások. Hogyan lehet az — kérdezik —, saját kizsákmányolóinkat elkergettük, az idegeneket pedig behívjuk?

Hogy ezek a felkiáltások miért örvendeztetnek meg engem, az érthető. Nyilvánvaló, hogy ha a néptömegek aggódva teszik fel a kérdést, hogy vajjon nem hozzuk-e vissza a régi tőkéseket, ha ezek a kérdések olyan tizedrangú dologgal kapcsolatban hangzanak el, mint a koncessziókról szóló rendelet, ez azt jelenti, hogy nagyon-nagyon erős még az a tudat, hogy milyen veszélyes a kapitalizmus és milyen nagy veszéllyel jár az ellene folytatott harc. Ez természetesen örvendetes dolog, és annál is inkább örvendetes, mert az aggodalom, mint már mondottam, magukból a néptömegekből indult ki.

A koncessziók kérdésében a politikai meggondolások szempontjából — mert itt egyaránt vannak politikai és gazdasági meggondolások — a leglényegesebb az az elv, amelyet nemcsak elméletileg sajátítottunk el, hanem gyakorlatilag is alkalmaztunk, és amely sokáig, a szocializmus végleges világgyőzelméig sarkalatos elvünk lesz, mégpedig az, hogy ki kell használni a két imperializmus közötti ellentéteket és ellentmondásokat, a tőkés államok két csoportja közötti ellentéteket és ellentmondásokat, egymás ellen kell uszítanunk őket. Amíg nem állítottuk a magunk oldalára az egész világot, amíg gazdasági és

katonai szempontból gyengébbek vagyunk a kapitalista világnál, addig ahhoz az elvhez kell tartanunk magunkat, hogy értenünk kell az imperialisták közötti ellentmondások és ellentétek kihasználásához. Ha nem tartottuk volna magunkat ehhez az elvhez, a tőkések örömére már régen valamennyien különböző fákon lógnánk. Ebben a tekintetben igen becses tapasztalatokat szereztünk, amikor a breszti békét megkötöttük. Nem szabad levonnunk azt a következtetést, hogy a szerződések csak olyanok lehetnek, amilyen Breszt vagy Versailles volt. Ez nem igaz. Lehetséges egy harmadik fajta szerződés is, amely a mi számunkra előnyös.

Breszt arról nevezetes, hogy először tudtuk roppant nagy méretekben, felmérhetetlen nehézségek között kihasználni az imperialisták közötti nehézségeket úgy, hogy végeredményben a szocializmus nyert. Breszt idején az imperialista rablóknak két roppant erős csoportja volt: a német-osztrák és az angol-amerikai-francia csoport. Ezek ádáz harcban álltak egymással, amelynek el kellett volna döntenie a közeljövőre a világ sorsát. Ha mi, annak ellenére, hogy katonai tekintetben egyenlők voltunk a nullával, gazdasági tekintetben pedig nem volt semmink és egyre lejjebb süllyedtünk, ha ennek ellenére megmaradtunk, ez a csoda csak azért történhetett meg, mert helyesen használtuk ki a német és az amerikai imperializmus közötti viszályt. Óriási engedményt tettünk a német imperializmusnak, és azzal, hogy az egyik imperializmusnak engedményt tettünk, egyszeribe biztosítottuk magunkat mindkét imperializmus üldözésével szemben. Németország nem jutott hozzá akkor, hogy akár politikailag, akár gazdaságilag megfojtsa Szovjet-Oroszországot, más dolog foglalkoztatta. Odaadtuk neki Ukrajnát, ahonnan tetszésszerinti mennyiségben lehet gabonát és szenet szerezni, persze, kellő hozzáértéssel, csak annak, aki kellő életerővel rendelkezik. Az angol-francia-amerikai imperializmus nem támadhatott ránk, mert mi előbb ajánlottunk békét neki. Amerikában most jelenik meg Robins vaskos könyve, aki elmondja, hogy Leninnel és Trockijjal tárgyalásokat folytattak, és mi beleegyeztünk a békekötésbe. Jóllehet támogatták a csehszlovákokat és be-

vonták őket az intervencióba, maguk nem avatkozhattak be, mivel lekötötte őket saját háborújuk.

Szóval, olyan látszata volt a dolognak, mintha valamiféle blokk jött volna létre az első Szocialista Köztársaság és a német imperializmus között egy másik imperializmus ellen. De mi semmiféle blokkra nem léptünk, sehol nem ragadtattuk magunkat olyasmire, ami megingatta volna vagy rossz hírbe hozta volna a szocialista hatalmat, hanem mi úgy használtuk ki a két imperializmus közötti viszályt, hogy végeredményben mindkettő vesztett. Németországnak a breszti békéből néhány millió pud gabonán kívül semmi más haszna nem volt, ezzel szemben bevitte Németországba a bolsevizmust, s ezzel elkezdődött a bomlás. Mi ellenben időt nyertünk, amelynek folyamán elkezdődött a Vörös Hadsereg megszervezése. Még a súlyos ukrajnai bajok is gyógyíthatónak bizonyultak, ha nehéz és drága áron is. Az, amire ellenfeleink számítottak, vagyis az oroszországi Szovjethatalom gyors összeomlása, nem következett be. Éppen a történelem által számunkra biztosított lélekzetvételi időt használtuk ki arra, hogy annyira megerősödjünk, hogy lehetetlen legyen katonai erővel legyőzni bennünket. Előnyhöz jutottunk, egy kis időt nyertünk, csak éppen nagyon sok területet adtunk ezért. Emlékszem, akkoriban az volt a filozófiánk, hogy ha időt akarunk nyerni, területet kell áldoznunk. Gyakorlatilag és politikailag pontosan a filozófusoknak a térről és az időről szóló elméletei szerint jártunk el; területet sokat áldoztunk fel, de nyertünk annyi időt, amelynek folyamán meg lehetett erősödni. Később azután, amikor valamennyi imperialistának kedve kerekedett arra, hogy egy nagy háborút indítsanak ellenünk, kiderült, hogy nem lehet, sem pénzük, sem erejük nem volt egy nagy háborúra. Akkor létérdekeinket nem áldoztuk fel, feláldoztuk a másodrangú érdekeket és megvédtük a létérdekeket.

Itt egyebek között felmerül az opportunizmus kérdése. Az opportunizmus lényege az, hogy az átmeneti, részletelőnyök kedvéért feláldozza az életbevágó érdekeket. Az opportunizmus elméleti meghatározását illetőleg ez a dolog veleje. Itt sokan nem ismerték ki magukat. Mi

a breszti béke idején Oroszországnak, a szocializmus szempontjából nézve másodrangú érdekeit, patrióta értelemben vett érdekeit áldoztuk fel; óriási áldozatokat hoztunk, de ezek mégis másodrangú áldozatok voltak. A németek tiszta szívükből gyűlölték Angliát. Gyűlölték a bolsevikokat is, de mi kelepcét állítottunk nekik és ők beugrottak. A németek folyvást azt hajtogatták, hogy nem hatolnak előre olyan messzire, mint Napoleon, és valóban nem mentek el Moszkváig, ellenben behatoltak Ukrajnába és ott kudarcot vallottak. Azt hitték, hogy sokat tanultak Napoleontól, de valójában másképpen végződött a dolog. Mi ellenben nagyon sokat nyertünk.

A breszti béke példája sok mindenre megtanított bennünket. Jelenleg két ellenség között állunk. Ha mind a kettőt nem lehet legyőzni, értenünk kell ahhoz, hogy úgy csoportosítsuk erőinket, hogy a két ellenség hajbakapjon egymással, mint ahogy mindig, amikor két tolvaj marakodik, ezen a becsületes ember nyer; mihelyt azonban annyira erősek leszünk, hogy el tudjuk söpörni az egész kapitalizmust, azonnal galléron ragadjuk. Erőnk egyre növekszik, mégpedig nagyon gyorsan. Míg a breszti béke tekintetében ez olyan tanulság, amelyet soha nem fogunk elfelejteni, és amely a következtetések tekintetében gazdagabb minden propagandánál és agitációnál, addig most abban az értelemben nyertünk, hogy talpraálltunk. Imperialista államok vesznek körül bennünket, amelyek tiszta szívükből gyűlölik a bolsevikokat, amelyek óriási pénzösszegeket és szellemi erőket vetnek latba, egész óriási sajtójukat stb. felhasználják ellenünk és amelyek ennek ellenére három év alatt nem tudtak bennünket katonai tekintetben legyőzni, holott mi katonai és gazdasági tekintetben végtelenül gyengék vagyunk. Az egyesült imperialista államok százszorta erősebbek nálunk, és mégsem képesek megfojtani bennünket. Nem tudnak megfojtani bennünket azért, mert katonáik nem hallgatnak rájuk, munkásaik és parasztjaik, akiket a háború elcsigázott, nem akarnak háborút a Szovjetköztársasággal. Ez a helyzet most, és ebből kell kiindulnunk. Hogy milyen lesz a helyzet néhány év mulva, azt nem tudjuk, mivel a nyugati hatalmak évről-évre egyre jobban kiheverik a háború fáradalmait.

A III. Internacionále II. kongresszusa óta szilárdan megvetettük lábunkat az imperialista országokban, nemcsak eszmei, hanem szervezeti tekintetben is. Jelenleg minden országban van olyan kommunista mag, amely önálló munkát végez és fog végezni. Ez befejezett tény. De a tőkés országokban sokkal lassabban fejlődik a forradalom, sokkal lassúbb a forradalom fejlődésének üteme, mint nálunk. Nyilvánvaló volt, hogy amikor a népek békéhez jutnak, elkerülhetetlenül meglassul a forradalmi mozgalom. Ezért, anélkül, hogy a jövő eshetőségeit illetőleg találgatásokba bocsátkoznánk, jelenleg nem helyezhetjük a tétet arra, hogy ez az ütem gyorsulni fog. Azt kell eldöntenünk, hogy most mit tegyünk. Az emberek államban élnek, az államok pedig olyan államoknak a rendszerében, amelyek között bizonyos politikai egyensúlyrendszer áll fenn.

Ha figyelembe vesszük, hogy a tőkések az egész földkerekségen felvásárolták a leggazdagabb nyersanyagforrások óriási többségét, vagy ha nem vásárolták fel, politikailag meghódították azokat, és ha ennek az egyensúlynak alapjául tőkés viszonyok szolgálnak, ezzel tudnunk kell számolni, értenünk kell ennek kihasználásához. A mai Antant ellen nem viselhetünk háborút. Agitációnkat kitűnően végeztük és végezzük, ebben biztosak vagyunk. Politikailag ki kell használnunk az ellenségeink közötti nézeteltéréseket, mégpedig csak a súlyos gazdasági okokkal magyarázható komoly nézeteltéréseket. Ha az apró, véletlen nézeteltéréseket próbáljuk kihasználni, a dilettáns politikus és a kontár diplomata helyzetébe kerülünk. Ebből azonban nem lehet semmi komoly hasznunk. Rengeteg olyan diplomata van, aki erre pályázik, ezek eljátszadoznak néhány hónapig, karriert csinálnak, azután pedig repülnek.

Vannak-e a mai tőkés világban olyan döntő ellentétek, amelyeket ki kell használni? Három olyan döntő ellentét van, amelyeket szeretnék megemlíteni. Az első, amely a legközelebbről érint bennünket, — Japán és Amerika viszonya. Háború készül közöttük. Nem tudnak békén megférni a Csendes-óceán partjain, jóllehet ezek a partok 3 000 versztnyire vannak egymástól. Ez a vetélkedés

vitathatatlanul a két ország kapitalizmusának viszonyából fakad. Óriási irodalom foglalkozik a jövő japán-amerikai háború kérdésével. Kétségtelen, hogy háború készül, hogy a háború elkerülhetetlen. A pacifisták igyekeznek megkerülni, általános frázisokkal elpalástolni ezt a kérdést, de aki tanulmányozza a gazdasági viszonyok és a diplomácia történetét, az előtt egyáltalán nem lehet kétséges, hogy a háború gazdaságilag megérett és politikailag előkészítik. Nincs ezzel a kérdéssel foglalkozó egyetlen olyan könyv sem, amelyből, ha felütjük, ne látnánk a háború érlelődését. A világot felosztották. Japán óriási kiterjedésű gyarmatot hódított meg. Japánnak 50 millió lakosa van és gazdaságilag viszonylag gyenge. Amerikának 110 millió lakosa van, egyáltalán nincs gyarmata, bár sokkal gazdagabb Japánnál. Japán meghódította Kínát, amelynek 400 millió lakosa van és amely a világ leggazdagabb szénlelőhelyeivel rendelkezik. Hogyan lehet ezt a hatalmas gyarmatkolosszust megtartani? Nevetséges azt hinni, hogy az erősebb kapitalizmus nem veszi el a gyengébb kapitalizmustól mindazt, amit a gyengébb összerabolt. Ha pedig ez a helyzet, vajjon közömbösek maradhatnak-e az amerikaiak? Vajjon elképzelhető-e, hogy az erős és a gyenge tőkések megférnek egymás mellett, hogy az erősebbek nem veszik el a gyengébbtől a koncot? Mire valók akkor? De ha ez a helyzet, akkor mi sem maradhatunk közömbösek és mint kommunisták csak azt mondjuk, hogy „propagálni fogjuk a kommunizmust ezeken az országokon belül". Ez helyes, de nem minden. A kommunista politika gyakorlati feladata az, hogy kihasználja ezt az ellenségeskedést és egymás ellen uszítsa ezeket a kapitalistákat. Itt új helyzet alakul ki. Japán és Amerika, ez a két imperialista ország — harcolni akar, harcolni fog az elsőségért a világon, a rablás jogáért. Japán azért fog harcolni, hogy tovább rabolhassa Koreát, amelyet hallatlan kegyetlenséggel fosztogat, s kegyetlenségében a technika legújabb vívmányait a legbarbárabb kínzásokkal párosítja. Nemrégiben kaptunk egy koreai ujságot, amely elmondja, hogy mit visznek véghez a japánok. Itt a cárizmus minden módszere és a legújabb technikai tökéletesítések színtiszta ázsiai kínzási rendszerrel, hallatlan barbár-

sággal párosulnak. De ezt a koreai ínyencfalatot az amerikaiak akarják bekapni. Ebben a háborúban a honvédelem természetesen súlyos bűn, a szocializmus elárulása lesz. Az egyik ország támogatása a másikkal szemben természetesen bűn lesz a kommunizmus ellen, nekünk, kommunistáknak azonban ki kell használnunk az egyik országot a másikkal szemben. Nem követünk-e el ebben az esetben bűnt a kommunizmus ellen? Nem, mert ezt mint szocialista állam tesszük, amely kommunista propagandát folytat és kénytelen kihasználni a körülmények nyujtotta minden órát, hogy a lehető leggyorsabban megerősödjék. Mi már kezdünk erősödni, de nagyon lassan erősödünk. Amerika és más tőkés országok pokoli gyorsasággal növelik gazdasági és katonai erejüket. Bármennyire összeszedjük is erőnket, mi hasonlíthatatlanul lassabban fogunk erősödni.

Ki kell használnunk a kialakult helyzetet: ez a lényege a kamcsatkai koncessziónak. Eljött hozzánk Vanderlip, egy ismert milliárdos távoli rokona, ha ugyan hinni lehet neki; a mi Összoroszországi Rendkívüli Bizottságunk kémelhárító tevékenysége, amely kitűnően van megszervezve, sajnos még nem terjed ki az Amerikai Egyesült Államokra, úgy hogy egyelőre még nem állapítottuk meg ezeknek a Vanderlipeknek a rokoni kapcsolatait. Egyesek azt mondják, hogy szó sincs itten rokonságról. Nem szándékszom ezt eldönteni: csak annyit tudok, hogy olvastam Vanderlip könyvét, aki egyáltalán nem olyan, mint amilyennek mutatkozott és akit úgy írnak le, mint valami főurat, akit a királyok és a miniszterek nagy hódolattal fogadtak, amiből arra lehet következtetni, hogy jó vastag a pénztárcája, ő pedig olyan hangon beszélt velük, amilyen hangon az olyan gyűlésen szoktak beszélgetni egymással az emberek, mint a mienk, és ahol nyugodtan beszélt arról, hogyan lehet helyreállítani Európát. Ha a miniszterek tisztelettudóan beszéltek vele, az azt jelenti, hogy Vanderlip kapcsolatban van a milliárdosokkal; könyve annak az üzletembernek az álláspontját mutatja, aki semmi máshoz nem ért, és aki Európa láttán ezt mondja: „Ebből kérem szépen semmi sem lesz, itt már minden hiábavaló." Ebből a könyvből csak úgy árad a bolsevizmus gyűlölete. Rendkívül érdekes ez a könyv az agitáció szempontjából is, jobb

minden kommunista könyvnél, mert végkövetkeztetése az, hogy „félek, hogy ezt a beteget nem lehet meggyógyítani, bár sok pénzünk van és minden módunk megvan arra, hogy gyógyítsuk".

Vanderlip levelet hozott magával a Népbiztosok Tanácsának. Ez a levél nagyon érdekes, mert az amerikai üzletemberre jellemző rendkívüli nyiltsággal, cinizmussal és durvasággal azt mondja: „1920-ban nagyon erősek vagyunk; hajóhadunk 1923-ban még erősebb lesz, Japán azonban ártalmas a mi erőnkre nézve, tehát nekünk harcolnunk kell ellene, harcolni pedig nem lehet petróleum és nyersolaj nélkül. Ha önök eladják nekünk Kamcsatkát, kezeskedem azért, hogy ez az amerikai népet annyira fellelkesíti, hogy elismerjük önöket. A márciusi elnökválasztás meghozza pártunknak a győzelmet. Ha viszont önök csak bérbe adják Kamcsatkát, kijelentem, hogy nem lesz ekkora lelkesedés." Ez levelének majdnem betűszerinti tartalma. Az anyaszült meztelen imperializmussal állunk itt szemközt, amely még azt sem tartja szükségesnek, hogy valamilyen mezbe burkolja magát, abban a hitben, hogy így is fenséges látvány. Amikor ezt a levelet megkaptuk, azt mondtuk magunkban: két kézzel kell kapnunk rajta. Hogy gazdasági tekintetben igaza van, azt az bizonyítja, hogy az amerikai köztársasági párt a győzelem küszöbén áll. Amerika történetében először akadtak Délen olyan emberek, akik a demokraták ellen szavaztak. Tehát világos, hogy itt egy imperialista gazdaságilag helyes megfontolásáról van szó. Kamcsatka a volt Orosz Birodalomhoz tartozik. Ez igaz, de hogy jelenleg hová tartozik, azt nem tudjuk. Lehetséges, hogy annak az államnak a tulajdona, amelyet Távolkeleti Köztársaságnak neveznek, de ennek az államnak a határai nincsenek pontosan megállapítva. Igaz ugyan, hogy ezzel kapcsolatosan készülőben vannak bizonyos okmányok, de először, ezek az okmányok még nincsenek meg, másodszor, még nem hagyták azokat jóvá. A Távol-Keleten Japán uralkodik, amely azt tehet ott, amit akar. Ha a jogilag hozzánk tartozó, de ténylegesen Japán által megszállt Kamcsatkát átadjuk Amerikának, világos, hogy nyerünk. Ez az alapja politikai megfontolásomnak és erre támaszkodva tüstént elhatároztuk, hogy okvetlenül

megkötjük Amerikával a szerződést. Persze az ilyesminél alkudoznunk kell, mivel nincs olyan kereskedő, aki tisztelni fog bennünket, ha nem alkudozunk. Ezért Rikov elvtárs alkudozni kezdett és megírtuk a szerződés tervezetét. De amikor az aláírásra került a sor, kijelentettük: „hogy mi kik vagyunk, azt mindenki tudja, de önök kik?" Kiderült, hogy Vanderlip nem nyújthat nekünk biztosítékot, s erre mi azt mondtuk, hogy mi engedékenyek vagyunk. Hiszen ez csak tervezet, és éppen ön mondta, hogy csak akkor lép érvénybe, amikor az ön pártja kerekedik felül, az ön pártja pedig még nem kerekedett felül, s ezért mi várunk.

A szerződéstervezet semmire sem kötelez, bármelyik pillanatban visszaléphetünk. Ebben az esetben csak a Vanderlippel való tárgyalásokra fordított időt és a néhány ív papírt veszítjük el, nyerni viszont már most is nyertünk. Elég megnézni az európai híreket, és látni fogjuk, hogy nyertünk. Japánból nem érkezik egyetlen egy olyan hír sem, amely nem arról tanuskodna, hogy a küszöbönálló koncesszió miatt rendkívül nagy az aggodalom. Japán kijelenti: „Ezt nem türjük, ez sérti érdekeinket." — Kérem, győzzék meg Amerikát, ez ellen nem lesz kifogásunk. Japánt — hogy egy durva kifejezéssel éljek — már összeugrasztottuk Amerikával, és ezzel előnyt szereztünk magunknak. Nyertünk az amerikaiakkal szemben is.

Kicsoda ez a Vanderlip? Nem állapítottuk meg, hogy kicsoda, de a tőkés világban bebizonyosodott, hogy egyszerű polgárokról nem küldözgetnek világszerte táviratokat. Márpedig, amikor ő elment tőlünk, a táviratok özöne árasztotta el a világot. Elmondta például, hogy előnyös koncessziót kapott, és mindenhol dícsérni kezdte Lenint. Ez egy kissé humoros, de hadd mondjam meg, hogy ebben a humorban van egy adag politika is. Vanderlip, amikor itt befejezte a tárgyalásokat, velem óhajtott találkozni. Én tanácsot kértem a megfelelő hivatalok képviselőitől és megkérdeztem, hogy fogadjam-e őt. Azt mondják: „Hadd menjen el még elégedettebben." Vanderlip eljön, beszélgetünk mindezekről a dolgokról, és amikor ő arról kezdett beszélni, hogy járt Szibériában, ismeri Szibériát, hogy az amerikai milliárdosok többségéhez hasonlóan ő is munkás-

származású stb., hogy ők csak azt becsülik, aminek gyakorlati értéke van, hogy ők csak arról nyilatkoznak, amit láttak, — én azt feleltem neki: „No igen, önök gyakorlati emberek, nézzék meg hát, mi az a szovjetrendszer és vezessék be odahaza." Vanderlip elcsodálkozott a beszélgetés ilyetén fordulatán, rámnézett és azt mondja nekem oroszul (az egész beszélgetés angol nyelven folyt): „Meglehet." Én csodálkozva megkérdeztem, hogy honnan tud oroszul. — „Hogyne tudnék, a szibériai területek legnagyobb részét lóháton jártam be." Mikor búcsuzni kezdtünk, azt mondja: „Amerikában meg kell majd mondanom, hogy mister Leninnek (miszter — úr), hogy Lenin úrnak nincsenek szarvai." Nem értettem meg mindjárt, mivel angolul általában rosszul értek. — „Mit mondott? Ismételje." Vanderlip élénk öregember, a halántékára mutat és azt mondja: „Nincsenek szarvai." Volt tolmács is, az azt mondja: „Igen, így van." Amerikában mindenki meg van győződve arról, hogy nekem szarvaim vannak, vagyis az egész burzsoázia azt mondja, hogy az ördög jegye van rajtam. „Most azonban meg kell majd mondanom, hogy nincsenek szarvai", mondta Vanderlip. Igen szívélyesen váltunk el egymástól. Kifejeztem azt a reményemet, hogy a baráti kapcsolatok alapján a két állam nemcsak koncessziós szerződést fog kötni, hanem a kölcsönös gazdasági segítség is normálisan fog fejlődni közöttük. Végig ilyen hangnemben beszélgettünk. Később aztán jöttek a táviratok, hogy a külföldről érkezett Vanderlip ezt meg ezt mondta. Vanderlip Lenint Washingtonhoz és Lincolnhoz hasonlította. Vanderlip dedikált fényképet kért tőlem. A kérésnek nem tettem eleget, mert amikor képet ad az ember valakinek, akkor ráírja: „Ilyen meg ilyen elvtársnak", azt azonban nem lehet leírni, hogy „Vanderlip elvtársnak". És ennek ellenére ilyen táviratok jöttek; ebből világos, hogy ennek a históriának az imperialista politikában volt bizonyos szerepe. Harding — akit elnökké választottak, de aki csak jövő márciusban veszi át hivatalát —, amikor megjelentek a hírek Vanderlip koncessziójáról, hivatalos cáfolatot adott ki: „Én semmit sem tudok, nem vagyok kapcsolatban a bolsevikokkal, semmiféle koncesszióról nem hallottam." Ez a választások idején történt,

márpedig ha a választások idején beismeri, hogy dolga van a bolsevikokkal, az egyet jelent azzal, hogy szavazatokat veszít.

Ez az egész megegyezés azt jelenti, hogy eltereltük magunkról az imperialista erőket — az imperialisták egyelőre ülnek, sóhajtoznak és várják az alkalmas pillanatot, hogy megfojthassák a bolsevikokat, mi azonban egyre inkább kitoljuk ezt a pillanatot. Amikor Japán belelovalta magát a koreai kalandba, a japánok azt mondták az amerikaiaknak: „Mi, természetesen, le tudjuk győzni a bolsevikokat, de mit adtok ti ennek fejében? Kínát? Azt úgyis megkaparintjuk, de a bolsevikok ellen tízezer versztre kell mennünk, hogy megverhessük őket, az amerikaiak meg közben a hátunkban vannak. Nem, így nem szokás politizálni." A japánok akkor már néhány hét alatt legyőztek volna bennünket, ha lett volna kétvágányú vasút és Amerika segítségükre lett volna a közlekedés terén. Az mentett meg bennünket, hogy Japán, amely beleharapott Kínába, nem tudott Nyugat felé nyomulni, egész Szibérián keresztül, mivel a hátában volt Amerika, és nem akarta kikaparni a tűzből a gesztenyét Amerika számára.

Még inkább megmentett volna bennünket az a körülmény, ha az imperialista hatalmak háborúba keveredtek volna egymással. Ha kénytelenek vagyunk tűrni olyan gazembereket, mint a tolvaj tőkések, akik egytől-egyig köszörülik a kést ellenünk, kötelességünk ezeket a késeket egymás ellen fordítani. Ha két tolvaj marakodik, abból a becsületes embernek van haszna. A másik előny tisztán politikai természetű; még akkor is, ha a koncesszióból nem lesz semmi, már a koncesszió tervezete egymagában is előnnyel jár. A gazdasági előny az, hogy a koncesszió értelmében megkapjuk a termékek egy részét. Ha az amerikaiak kapnák a termékek egy részét, az előnyös volna. Kamcsatkában annyi ásványolaj és érc van, amennyit mi nyilvánvalóan képtelenek vagyunk feldolgozni.

Rámutattam egy imperialista ellentétre, amelyet kötelességünk kihasználni, ez a Japán és Amerika közötti ellentét; a másik ellentét Amerika és az egész tőkés világ között áll fenn. Majdnem az egész tőkés világ „győztesként", óriási nyereséggel került ki a háborúból. Amerika erős,

most mindenki adósa, minden tőle függ, egyre jobban gyűlölik, kirabol mindenkit, méghozzá nagyon eredeti módon rabol. Amerikának nincsenek gyarmatai. Anglia óriási gyarmatokkal került ki a háborúból, Franciaország nemkülönben. Anglia mandátumot ajánlott fel Amerikának az egyik rabolt gyarmatra — manapság ezt így mondják —, de Amerika nem fogadta el. Az amerikai kereskedők nyilván valahogy másképp gondolkoznak. Látták, hogy a háborúnak mind a tönkremenés, mind a munkások hangulata tekintetében nagyon határozott szerepe van és arra a következtetésre jutottak, hogy semmi előnyük sincs abból, ha elfogadják a mandátumot. De világos, hogy nem fogják megengedni, hogy ezt a gyarmatot más államok használják ki. Az egész burzsoá irodalom arról tanuskodik, hogy fokozódik a gyűlölet Amerika ellen, Amerikában viszont egyre erősebbek azok a hangok, amelyek az Oroszországgal való megegyezést követelik. Amerikának szerződése volt Kolcsakkal arról, hogy elismerik és támogatni fogják Kolcsakot, de ezzel egyszer már felsültek, csak ráfizettek, csak szégyent vallottak vele. Ilyenformán Amerika a világ egyik legnagyobb állama, amelynek 1923-ra az angol hajóhadnál erősebb hajóhada lesz, de ezt az államot egyre jobban gyűlölik más tőkés országok. A körülmények ilyen alakulását figyelembe kell venni. Amerika nem békélhet meg Európával — ez tény, amelyet bebizonyított a történelem. Senki sem jellemezte olyan jól a versailles-i szerződést, mint Keynes, Anglia versailles-i képviselője tette könyvében. Keynes ebben a könyvében kigúnyolta Wilsont és a versailles-i szerződésben játszott szerepét. Wilson ott igazi fajankónak bizonyult, akit Clemenceau és Lloyd George az orránál fogva vezetett. Tehát minden arra vall, hogy Amerika nem tud kibékülni a többi országgal, mert igen mély gazdasági ellentét van közöttük, mert Amerika gazdagabb a többinél.

Ezért a koncessziók minden kérdését ebből a szempontból fogjuk vizsgálni. Amerika szükségképpen ellentétben van a gyarmatokkal, ha pedig durvább eszközökkel próbál fellépni velük szemben, tízszeresen a mi kezünkre játszik. A gyarmatokon óriási a felháborodás, és aki hozzájuk nyúl, akár akarja, akár nem akarja, akár gazdag, akár

nem gazdag — és minél gazdagabb, annál inkább, nekünk segít, Vanderlip úrék pedig repülnek. Ezért döntő körülmény számunkra ez az ellentét.

Van egy harmadik ellentét is, mégpedig az Antant és Németország között. Németországot legyőzték, elnyomja a versailles-i szerződés, de óriási gazdasági lehetőségei vannak. Németország, gazdasági fejlettségének fokát tekintve, a második helyet foglalja el a világon, ha az elsőnek Amerikát tekintjük. Sőt, a szakemberek azt mondják, hogy a villamossági ipar terén felülmúlja Amerikát, azt pedig tudják, hogy a villamossági ipar jelentősége óriási. A villamosság széleskörű alkalmazása tekintetében Amerika előbbre van, de a technikai tökéletesség szempontjából Németországé az elsőbbség. És egy ilyen országra erőszakolták rá a versailles-i szerződést, amely megfosztja életlehetőségétől. Németország, az egyik legerősebb, legelőrehaladottabb tőkés ország, képtelen elviselni a versailles-i szerződést, és Németországnak szövetségest kell keresnie a világimperializmussal szemben, holott maga is imperialista, de el van nyomva.

Ez az a három bonyodalom, amely reménytelenül felborítja az imperialisták egész játékát. Ez a dolog veleje. És ezért kell politikai szempontból szívvel-lélekkel, azaz nem is szívvel-lélekkel, hanem számításból a koncesszió mellett lennünk.

Most áttérek a gazdasági helyzetre. Amikor Németországra kitértünk, ezzel már a gazdasági helyzetet is érintettük. Németország a versailles-i béke után gazdaságilag életképtelen és nemcsak Németország életképtelen, hanem a többi legyőzött ország is, mint például Ausztria-Magyarország egykori méreteiben, jóllehet egy része a győztes államoknak jutott, a versailles-i szerződés igája alatt nem életképes. Közép-Európában ez igen erős tömb, amelynek óriási gazdasági és technikai ereje van. Gazdasági szempontból mindegyikükre szükség van a világgazdaság helyreállításához. Ha figyelmesen ismételten elolvassák a koncessziókról szóló november 23-i dekrétumot, meglátják, hogy hangsúlyozzuk a világgazdaság jelentőségét és ezt szándékosan tesszük. Ez vitathatatlanul helyes álláspont. A világgazdaság helyreállításához fel kell használni az

orosz nyersanyagot. Az orosz nyersanyag felhasználása nem mellőzhető, ez gazdasági tény. Elismeri ezt egy vérbeli burzsoá is, aki tanulmányozza a gazdasági helyzetet és tisztán burzsoá szempontból nézi a dolgokat, elismeri Keynes, aki „A béke gazdasági következményei" c. könyvet írta. Vanderlip is, aki mint pénzmágnás beutazta egész Európát, ő is elismeri, hogy nem lehet felújítani a gazdaságot, mert kevés a nyersanyag az egész világon, mivel a háború elfecsérelte a nyersanyagot. Azt mondja, hogy Oroszországra kell támaszkodni. És akkor Oroszország a világ elé lép és kijelenti: vállalkozunk arra, hogy helyreállítjuk a nemzetközi gazdaságot — itt a tervünk. Ez gazdaságilag helyes. A Szovjethatalom időközben megerősödött és nemcsak hogy maga megerősödött, hanem az egész világgazdaság helyreállítására irányuló tervvel áll elő. A nemzetközi gazdaságot tudományos szempontból helyesen hoztuk kapcsolatba a villamosítási tervvel. Tervünkkel bizonyára nemcsak a munkások, hanem az értelmes tőkések rokonszenvét is megnyerjük, függetlenül attól, hogy számukra „ezek szörnyeteg bolsevik terroristák" stb.; gazdasági tervünk azért helyes, és ennek a tervnek olvasása után az egész kispolgári demokrácia a mi oldalunkra fog hajlani, mivel az imperialisták már összerúgták a port egymással, itt pedig olyan tervet vetünk fel, amely ellen a technikusoknak és a közgazdászoknak nem lehet semmi kifogásuk. A gazdasági élet felé fordulunk és konkrét építési programot javasolunk az egész világnak.

Most nézzük meg a kérdést antikapitalista szempontból. Mi előállunk és azt mondjuk — vállalkozunk arra, hogy észszerű gazdasági alapon felépítjük az egész világot, márpedig hogy ez helyes, az nem kétséges. Nem kétséges, hogy ha annak rendje és módja szerint modern gépekkel kezdünk dolgozni, a tudomány segítségével azonnal helyre lehet állítani az egész világgazdaságot.

Ezzel mi afféle termelési propagandát folytatunk, amikoris azt mondjuk az uraknak: „Tőkés urak, maguk semmire se jók; míg maguk tönkremennek, mi a magunk módján építünk; nem volna-e itt az ideje, uraim, hogy megegyezzenek velünk?" Amire a világ tőkései kénytelenek, ha vakarózva is, azt felelni: „Hát talán itt

az ideje, nos írjuk csak alá azt a kereskedelmi szerződést."

Az angolok már elkészítettek egy szerződéstervezetet és elküldték nekünk. A tervezetet most tanulmányozzuk, és ezzel új időszak kezdődik. Az angolok már felsültek a háborúval és most kénytelenek gazdasági téren harcolni. Számunkra ez teljesen világos. Mi nem is álmodtunk arról, hogy no, megvívtuk a harcot, most már jön a béke, és a szocialista bárány összeölelkezik a kapitalista farkassal. Nem. Az, hogy önöknek most gazdasági téren kell harcolniok ellenünk, óriási haladás. Mi az egész világot átfogó programot terjesztettünk önök elé, s ebben a koncessziókat a világközgazdaság szempontjából mérlegeltük. Ez gazdaságilag vitathatatlan. Egyetlen olyan mérnök, egyetlen olyan agronómus sem tagadhatja ezt, aki felveti a közgazdaság kérdését. És sok tőkés azt mondja: „Oroszország nélkül nem lesz szilárd a tőkés államok rendszere", de mi ezzel a programmal mint egy más terven alapuló világgazdaság építői állunk elő. Ennek a propaganda szempontjából óriási jelentősége van. Még ha egyetlen egy koncessziót sem fogunk nyélbeütni — szerintem ez könnyen lehetséges —, még ha ebből a koncesszió körül csapott egész lármából csak néhány pártgyűlés és dekrétum lesz is, de nem lesz egyetlen egy koncesszió sem, még akkor is, máris nyertünk valamit. Nem is szólva arról, hogy felvetettük a gazdaság felépítésének tervét, a magunk oldalára állítjuk mindazokat az államokat, amelyeket a háború tönkretett. A III., Kommunista Internacionále kongresszusán azt mondtam, hogy a világ elnyomott nemzetekre és uralkodó nemzetekre oszlik. Az elnyomott nemzetek a földkerekség lakosságának legalább 70%-át képviselik. A versailles-i béke további 100 vagy 150 millió embert csapott hozzájuk.

Mi most valóban nemcsak a világ proletárjainak képviselőiként, hanem az elnyomott népek képviselőiként is fellépünk. Nemrégen jelent meg a Kommunista Internacionále „Kelet Népei" című folyóirata. A Kommunista Internacionále a keleti népek számára ezt a jelszót adta ki: „Világ proletárjai és elnyomott népei, egyesüljetek!" Valaki az elvtársak közül megkérdezte: „Mikor rendelte el

a Végrehajtó Bizottság, hogy meg kell változtatni a jelszavakat?" Erre valóban nem emlékszem. Természetesen, a „Kommunista Kiáltvány" szövegének ez nem felel meg — csakhogy a „Kommunista Kiáltvány"-t teljesen más körülmények között írták —, de a mai politika szempontjából helytálló. A viszonyok kiéleződtek. Egész Németország forrong, egész Ázsia forrong. Olvasták, hogy Indiában kialakulóban van a forradalmi mozgalom. Kínában halálosan gyűlölik a japánokat, s ugyanúgy az amerikaiakat. Németországban olyan halálosan gyűlölik az Antantot, hogy ezt csak akkor lehet megérteni, ha megnézzük, mennyire gyűlölik a német munkások saját tőkéseiket; mindez Oroszországot a földkerekség elnyomott néptömegeinek közvetlen képviselőjévé avatta; a népeket a dolgok menete megtanítja arra, hogy olyan központot lássanak Oroszországban, amely felé minden nép vonzódik. Nemrégiben egy grúziai mensevik lap azt írta: „Két erő van a világon: az Antant és Szovjet-Oroszország." Kik a mensevikek? Olyan emberek, akik arra hajlanak, amerre a szél fúj. Amikor nemzetközi tekintetben gyengék voltunk, azt kiabálták: „Le a bolsevikokkal." Amikor erősödni kezdtünk, azt kiabálták: „Mi semlegesek vagyunk." Amikor ellenségeinket szétvertük, azt mondják: „Hát igen, itt két erő van."

A koncessziókról szóló rendeletben az egész emberiség érdekében egy olyan gazdasági tekintetben kifogástalan programmal lépünk fel, amelynek célja a világ gazdasági erőinek helyreállítása minden nyersanyag felhasználása alapján, bárhol van is ez a nyersanyag. Nekünk fontos, hogy sehol se legyen éhínség. Önök, kapitalisták, nem tudják kiküszöbölni az éhínséget, mi viszont ki tudjuk küszöbölni. Mi a földkerekség népessége hetven százalékának képviselőjeként lépünk fel. Bármi lesz ennek a tervezetnek a sorsa, a tervezet gazdasági szempontból nem kifogásolható. A koncesszió felajánlása gazdasági szempontból jelentős dolog, teljesen függetlenül attól, hogy létrejön-e vagy sem.

Amint látják, igen nagy bevezetésre volt szükség, és be kellett bizonyítanom a koncessziók előnyeit. A koncessziók természetesen fontosak nekünk azért is, hogy

termékeket kapjunk. Ez vitathatatlanul igaz, de a dolog lényegét a politikai viszonyok terén kell keresni. A szovjetkongresszusig megkapják azt a 600 oldalas kötetet, amely Oroszország villamosítási tervét tartalmazza. Ezt a tervet a legkiválóbb agronómusok és mérnökök alaposan átgondolták. Megvalósítását külföldi tőke és külföldi termelési eszközök segítsége nélkül meggyorsítani nem tudjuk. De ahhoz, hogy segítséget kapjunk, fizetnünk kell. Mi eddig harcban álltunk a kapitalistákkal és a kapitalisták azt mondták nekünk: vagy megfojtunk benneteket, vagy visszafizettetjük veletek a 20 milliárdot. De megfojtani nem tudnak bennünket, az adósságot pedig nem fizetjük meg. Egyelőre van némi haladékunk. Egyelőre szükségünk van a gazdasági segítségre, hajlandók vagyunk fizetni önöknek, így van feltéve a kérdés és gazdasági szempontból minden más kérdésfeltevés alaptalan. Oroszország iparilag tönkrement, és az ipar a háborúelőtti színvonal egytizedére, ha ugyan nem kevesebbre csökkent. Ha három évvel ezelőtt azt mondták volna nekünk, hogy három éven át fogunk harcolni az egész tőkés világ ellen, nem hittük volna el. Most viszont azt mondják nekünk: csakhogy a gazdasági helyreállítás, a háborúelőtti nemzeti vagyon egytizedének birtokában, még nehezebb feladat. Valóban, ez nehezebb, mint háborút viselni. Háborút viselni lehetett a munkástömegek és a földbirtokosokkal szemben védekező parasztok lelkesedésének segítségével. Most viszont nem kell védekezni a földbirtokosok ellen, most a gazdaságot kell helyreállítani a parasztok számára szokatlan viszonyok között. A győzelem titka itt nem a rajongó lelkesedés, a nekilendülés, az önfeláldozás, hanem a napról-napra végzett, szürke, hétköznapi aprómunka. Ez vitathatatlanul nehezebb dolog. Honnan teremtsük elő a szükséges termelési eszközöket? Ahhoz, hogy az amerikaiakat bevonhassuk, fizetni kell nekik: ők üzletemberek. De mivel fizessünk? Arannyal? Az aranyat nem herdálhatjuk el. Nyersanyagot nem adhatunk, mert még a mi embereinket sem láttuk el teljesen. Amikor a Népbiztosok Tanácsában felmerül a kérdés, hogy adjunk 100 000 pud gabonát az olaszoknak, feláll a közellátási népbiztos és elutasítja. Alkudozunk minden gabonaszállít-

mány miatt. Gabona nélkül nem lehet fejleszteni a külkereskedelmet. De akkor mit adjunk? Lim-lomot? Limlomuk van nekik is bőven. Azt mondják, kereskedjünk gabonával, mi azonban gabonát nem adhatunk. Ezért oldjuk meg a feladatot koncessziók segítségével.

Rátérek a következő pontra. A koncesszió új veszélyekkel jár. Utalok arra, amit beszédem elején mondottam, mégpedig arra, hogy a néptömegekből, a munkástömegekből kérdésekkel ostromolnak bennünket és azt mondják: „Ne üljetek fel a tőkéseknek, az agyafurt, ravasz népség." Örömmel halljuk ezt, mert látjuk, hogyan növekszik az az óriási tömeg, amely körömszakadtáig fog harcolni a tőkések ellen. Sztyepanov elvtárs pedagógiai célzattal írt cikkeiben (először a koncesszió ellen szóló érveket sorakoztatja fel, aztán megmondja, hogy a koncessziókat el kell fogadni, de vigyáz arra, hogy egyes olvasók abba ne hagyják az olvasást a jó rész előtt, abban a meggyőződésben, hogy koncessziókra nincs szükség) vannak helyes gondolatok, de azzal a hellyel, ahol azt mondja, hogy Angliának nem kell koncessziót adni, mert jön Lockhart — nem értek egyet. Megbírkóztunk vele akkor, amikor a Rendkívüli Bizottság még keletkezőben levő intézmény volt, amikor még nem volt olyan szilárd, mint most. És ha három háborús esztendő után nem tudjuk nyakon csípni a kémeket, akkor azt kell mondanom, hogy ilyen emberek ne is fogjanak hozzá egy állam kormányzásához. Ennél mérhetetlenül nehezebb feladatokat is megoldunk. Például a Krimben most 300 000 főnyi burzsoázia van. Ez a tömeg a jövő spekuláció, a kémkedés, a tőkések mindenféle támogatásának forrása. De mi nem félünk tőlük. Azt mondjuk, hogy legyűrjük, szétszórjuk, engedelmességre szorítjuk, átgyúrjuk őket.

Ezek után nevetséges azt mondani, hogy a külföldiek, akik kötve lesznek az egyes meghatározott koncessziókhoz, veszélyesek ránk nézve, vagy nem tudjuk majd szemmel tartani őket. Ha ez így volna, kár volt ilyen nagy hűhót csapni, akkor nem volt érdemes hozzáfogni az állam kormányzásához. Itt tisztán szervezési feladattal állunk szemben, amelyre nem érdemes hosszasan kitérni.

Persze igen nagy hiba volna, ha azt gondolnók, hogy a

koncessziók békét jelentenek. Szó sincs róla. A koncesszió nem más, mint a háború új formája. Európa hadat viselt ellenünk és a háború most más síkra helyeződik át. A háború eddig olyan területen folyt, amelyen az imperialisták hasonlíthatatlanul erősebbek voltak — katonai téren. Ha megszámolnánk, hány ágyújuk meg géppuskájuk van nekik és hány nekünk, hogy hány katonát tud mozgósítani az ő kormányuk és a mi kormányunk — arra az eredményre jutunk, hogy feltétlenül két hét alatt el kellett volna tiporniok bennünket. Mi azonban megálltuk helyünket ezen a téren, és vállaljuk tovább a harcot, áttérünk a gazdasági háborúra. Mi határozottan kimondjuk, hogy a koncesszióba adott darab mellett, a koncesszióba adott négyszög mellett, ott lesz a mi négyszögünk, aztán megint az ő négyszögük; tőlük fogjuk tanulni, hogyan kell megszervezni a mintaüzemeket, azzal, hogy odatesszük melléjük a mienket. Ha ezt nem tudjuk megtenni, akkor kár minden beszéd. A legmodernebb technikai felszerelés ezidőszerint nem könnyű feladat, ezt tanulni kell, tanulni kell a gyakorlatban, mert ezt semilyen iskolával, semilyen egyetemmel vagy tanfolyammal nem érhetjük el, és ezért adjuk a koncessziókat sakktáblaszerűen: gyertek és tanuljatok a helyszínen.

Gazdasági tekintetben óriási hasznunk van a koncessziókból. Persze, lakótelepeik építésével a külföldiek magukkal hozzák a tőkés szokásokat, és így bomlasztani fogják a parasztságot. Ügyelnünk kell tehát, léptennyomon szembe kell állítanunk ezzel kommunista befolyásunkat. Ez is bizonyos fajta háború, két termelési mód, két alakulat, két gazdaság — a kommunista és a tőkés gazdaság háborús versengése. Bebizonyítjuk, hogy mi vagyunk az erősebbek. Azt mondják nekünk: „No, rendben van, megálltátok a helyeteket a külső fronton, kezdtek építeni, hát akkor építsünk és majd meglátjuk ki győz . . ." Persze, a feladat nehéz, de mi mindig mondtuk és most is azt mondjuk: „A szocializmus ereje a példaadás." Az erőszaknak azokkal szemben van ereje, akik vissza akarják állítani hatalmukat. De ezzel ki is merül az erőszak jelentősége, ez után már csak a befolyásolásnak és a példának van ereje. Gyakorlatilag, példán kell megmutatnunk a kommu-

nizmus jelentőségét. Nincsenek gépeink, a háború tönkretett bennünket, a háború elvette Oroszországtól gazdasági tartalékait, de mi mégsem félünk ettől a versengéstől, mert minden tekintetben előnyös lesz számunkra.

Ez olyan háború lesz, amelynek folyamán szintén nem lehet tenni a legkisebb engedményt sem. Ez a háború minden tekintetben előnyös lesz számunkra, előnyös a régi háborúról erre az új háborúra való áttérés is, nem is szólva arról, hogy megvan a béke bizonyos közvetett biztosítéka. Azon a gyűlésen, amelyről a „Pravda" olyan ügyetlenül számolt be, azt mondtam, hogy mi most áttértünk a háborúról a békére, de nem feledkeztünk meg arról, hogy megint visszatér a háború. Amíg kapitalizmus és szocializmus lesz, nem élhetnek békében egymással: végül is vagy az egyik, vagy a másik fog győzni; vagy a Szovjetköztársaság fölött fogják meghúzni a lélekharangot, vagy a világkapitalizmus fölött. Ez időnyerés a háborúban. A tőkések keresni fogják az ürügyet, hogy háborúskodhassanak. Ha elfogadják a javaslatot és belemennek a koncessziókba, nekik nehezebb lesz. Egyrészt, háború esetén kedvezőbb helyzetben leszünk; másrészt nem egyezik bele koncesszióba az, aki háborúskodni akar. A koncessziók létezése gazdasági és politikai érv a háború ellen. Azok az államok, amelyek háborúskodhatnának ellenünk, nem tudnak háborút viselni, ha elfogadják a koncessziókat, mert a koncesszió megköti a kezüket. A kapitalizmus és a bolsevizmus összeütközésének veszélye szempontjából azt kell mondanom, hogy a koncesszió a háború folytatása, csak más területen. Szemmel kell tartanunk az ellenfél minden lépését. Igénybe kell vennünk az igazgatás, a felügyelet, a befolyásolás, a ráhatás minden eszközét. Ez szintén háború. Harcoltunk már nagyobb háborúban, de ebben a háborúban még több embert mozgósítunk, mint amabban. Erre a háborúra egy szálig mozgósítani fogunk mindenkit, aki dolgozik; mindenkinek megmondjuk és megmagyarázzuk: „Ha a kapitalizmus ezt meg ezt teszi, nektek, munkásoknak és parasztoknak, akik megdöntöttétek a kapitalistákat, nem szabad nála kevesebbet tennetek. Tanuljatok."

Biztos vagyok abban, hogy a Szovjethatalom utóléri

és túlszárnyalja a tőkéseket, és ebből nemcsak tisztán gazdasági hasznunk származik. Eltanuljuk tőlük a tudományt, gyakorlatra teszünk szert: hajítófát sem ér az iskola, az egyetem, ha hiányzik a gyakorlati jártasság. A brosúrához mellékelt térképről, amelyet Miljutyin elvtárs fog ismertetni, meglátják, hogy főleg a végvidékeken adunk koncessziókat. Európai Oroszországban az északi erdők 70 millió gyeszjatyinát foglalnak el. 17 millió gyeszjatyinát jelöltünk ki a koncessziók céljaira. Erdőgazdaságaink sakktáblaszerűen vannak beosztva; az erdők Nyugat-Szibériában és a Távol-Északon vannak. Semmit sem veszíthetünk. A fő üzemek Nyugat-Szibériában vannak, amelynek gazdagsága kimeríthetetlen. Tíz év alatt egy századrészét sem tudjuk kitermelni. A külföldi tőkések segítségével viszont, ha odaadunk nekik egy ércbányát, lehetővé válik számunkra, hogy saját ércbányákat létesítsünk. Hogy hol adunk koncessziót, azt mi döntjük el.

Hogyan szervezzük meg a koncessziókat a felügyelet szempontjából? A koncessziósok meg fogják kísérelni, hogy bomlasszák parasztságunkat, tömegeinket. A paraszt, mint kisgazda, természeténél fogva hajlik a szabadkereskedelem felé, mi viszont ezt bűnnek tekintjük. Ez ellen állami vonalon kell felvenni a harcot. Éppen itt kell szembeállítanunk egymással a két gazdálkodási módot — a szocialista és a kapitalista gazdálkodási módot. Ez is háború, amelyben meg kell vívnunk a döntő csatát. Termésünk nagyon rossz volt, nagy a takarmányhiány, hullik a jószág, és ugyanakkor roppant földterületek hevernek műveletlenül. A napokban rendeletet adunk ki, amelynek értelmében minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy lehetőleg minden földet bevessünk és amennyire csak lehet, javítsuk a mezőgazdaságot[90].

Továbbá, van egymillió gyeszjatyina szűzföldünk, amelyet nem tudunk felszántani, mivel nincsenek igásállataink, nincsenek meg a szükséges szerszámaink, traktorral ellenben akármilyen mélyen fel lehet szántani ezt a földet. Ezért előnyös számunkra, ha ezt a földet bérbe adjuk. Még ha átengedjük is a termékek felét, háromnegyedét, akkor is mi nyerünk. Ez az a politika, amely tetteinket irányítja és közölhetem, hogy eljárásunk alap-

jául nemcsak gazdasági megfontolások és a világgazdasági konjunktúra, hanem komoly politikai megfontolások is szolgálnak. A dolog minden másfajta megfogása rövidlátásra vallana. Ha azt a kérdést vizsgáljuk, hogy gazdasági szempontból előnyös-e a koncesszió vagy hátrányos, akkor vitathatatlan, hogy gazdasági szempontból előnyös. Koncessziók nélkül nem tudjuk megvalósítani programunkat és az ország villamosítását; koncessziók nélkül lehetetlen tíz év alatt helyreállítani gazdaságunkat, márpedig, ha helyreállítjuk gazdaságunkat, legyőzhetetlenek leszünk a tőke számára. A koncesszió — nem béke a kapitalizmussal, hanem új területen folyó háború. A fegyverekkel és tankokkal viselt háborút gazdasági háborúval cseréljük fel. Igaz, ez a háború újabb nehézségeket és újabb veszélyeket rejt magában. De biztos vagyok abban, hogy kikerülünk belőlük. Meg vagyok győződve róla, hogy ha így vetjük fel a koncessziók kérdését, az elvtársak óriási többségét könnyen meggyőzzük arról, hogy a koncessziókra szükség van, az az ösztönös félelem pedig, amelyről beszéltem, hasznos és egészséges félelem, s ezt olyan hajtóerővé változtatjuk, amely gyorsabban vezet bennünket győzelemre a küszöbönálló gazdasági háborúban.

Először 1923-ban jelent meg.

ÜDVÖZLET A KORMÁNYZÓSÁGI NŐOSZTÁLYOK ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁNAK

TELEFONTÁVIRAT

Elvtársak! Őszintén sajnálom, hogy nem tudtam megjelenni kongresszusukon. Kérem, adják át a kongresszus minden részvevőjének őszinte üdvözletemet; kívánom, hogy munkájukat siker koronázza.

A nők részvétele a párt- és szovjet munkában éppen most tesz szert óriási jelentőségre, amikor a háború véget ért és a békés szervező munka, remélem, hosszú időre, homloktérbe került. Márpedig ebben a munkában a nőknek kimagasló szerepet kell betölteniök és természetesen be is fogják tölteni ezt a szerepet.

V. Uljanov (Lenin)
A Népbiztosok Tanácsának elnöke

1920 december 6.

„Pravda" 286. sz.
1920 december 19.

A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS[91]

1920 DECEMBER 22—29

Az OK(b)P frakcióban december 24-én a koncessziókról mondott előadói beszéd és a kongresszus elé terjesztett határozati javaslatok 1930-ban jelentek meg először; a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről tartott beszámoló és a zárszó először 1921-ben, „A Nyolcadik Összoroszországi Szovjetkongresszus gyorsírói jegyzőkönyve" c. könyvben jelent meg.

I

ELŐADÓI BESZÉD A VIII. SZOVJETKONGRESSZUS OK(b)P FRAKCIÓJÁBAN A KONCESSZIÓKRÓL DECEMBER 21

Elvtársak, a koncessziók kérdése értesüléseink szerint mindenütt, nemcsak pártkörökben és a munkástömegek körében, hanem a parasztság nagy tömegei körében is meglehetősen nagy izgalmat, sőt, aggodalmat keltett. Az elvtársak mind utaltak arra, hogy a folyó évi november 23-i rendelet után a különböző kérdésekkel foglalkozó gyűlések legtöbbjén leginkább a koncessziókkal kapcsolatban tettek fel kérdéseket és nyujtottak be kérdéseket írásban, s mind az írásban benyujtott kérdéseknek, mind a beszélgetéseknek közös vonása az az aggodalom volt, hogy saját kapitalistáinkat elkergettük, az idegeneket meg be akarjuk engedni. Azt hiszem, hogy ez az aggódás és az a nagy érdeklődés, amelyet korántsem csak a párttagok tanusítottak a koncessziók iránt, jó jel, és azt mutatja, hogy a hihetetlenül nehéz harc három esztendeje alatt a munkás-paraszt hatalom annyira megszilárdult és a tőkésekkel kapcsolatban szerzett tapasztalatok annyira erős gyökereket eresztettek, hogy a nagy tömegek elég szilárdnak tartják a munkás-paraszt hatalmat ahhoz, hogy meglehessen koncessziók nélkül, magukat pedig eléggé tapasztaltaknak tekintik ahhoz, hogy ha csak nem elengedhetetlenül szükséges, ne lépjenek semilyen egyességre a kapitalistákkal. Ez az alulról kiinduló felügyelet, ez a tömegekből kiinduló aggodalom, a pártonkívüli köröknek ez az izgalma arról tanuskodik, hogy ezek a tömegek rendkívül élénk figyelemmel kisérik a köztünk és a tőkések között fennálló viszonyt. Azt hiszem, hogy ebből a szempontból ezeket az aggályokat, mint a nagy tömegek hangulatának jelét, feltétlenül üdvözölnünk kell.

Mindamellett, azt gondolom, valamennyien arra a meggyőződésre jutunk, hogy a koncessziók kérdésében nem támaszkodhatunk tisztán erre a forradalmi ösztönre. Ha ezt a kérdést alaposan, minden oldalról megvizsgáljuk, meg fogunk győződni róla, hogy helyes az a politika, amelyet elfogadtunk, s amelynek lényege az, hogy — koncessziókat ajánlunk fel. Röviden azt mondhatom, hogy beszédem fő témája, vagy helyesebben a közelmultban Moszkvában néhányszáz felelős funkcionáriussal lefolytatott beszélgetésem[92] megismétlésének fő témája — mert hiszen beszédet nem készítettem elő és így el sem mondhatom —, tehát ennek a beszélgetésnek fő témája két tételnek a bebizonyítása, mégpedig annak a bebizonyítása, hogy először, minden háború a békeidők politikájának folytatása, csak más eszközökkel, és másodszor, hogy az általunk adott koncessziók, amelyeket kénytelenek vagyunk megadni, a háború folytatását jelentik más formában, más eszközökkel. Hogy ezt a két tételt, vagy helyesebben csak a másodikat bebizonyítsam, mert az első nem szorul külön bizonyításra, a kérdés politikai részével kezdem. Kitérek a mai imperialista hatalmak között fennálló viszonyokra, amelyek az egész jelenlegi külpolitika megértése szempontjából lényegesek. Ez lényeges annak megértése szempontjából, hogy miért kezdeményeztük ezt a politikát.

Az amerikai Vanderlip levelet küldött a Népbiztosok Tanácsának, amelyben azt írta: „Mi, republikánusok, akik az amerikai republikánusok pártjához, a nagy finánctőke pártjához tartozunk, akik legkevésbbé hódolunk a Déli Államokkal folytatott szabadságháború emlékének, mi most nem vagyunk hatalmon." Ezt még a választások előtt írta, amelyek novemberben zajlottak le. „Novemberben a választásokon győzni fogunk (győztek is), és márciusban a mi emberünk lesz az elnök! A mi politikánk nem fogja megismételni azokat az ostobaságokat, amelyek belekeverték Amerikát az európai ügyekbe, saját érdekeinkkel fogunk foglalkozni. Amerikai érdekeink révén összeütközésbe kerülünk Japánnal, Japán ellen háborút fogunk viselni. Önöket talán érdekelni fogja, ha megtudják, hogy 1923-ban hajóhadunk erősebb lesz az angol

hajóhadnál. A háborúhoz olajjal kell rendelkeznünk, olaj nélkül nem viselhetünk modern háborút. Nemcsak, hogy olajjal kell rendelkeznünk, hanem mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy az ellenségnek ne legyen olaja. Japán ebben a tekintetben hátrányos helyzetben van. Valahol Kamcsatka közelében van egy öböl (a nevét elfelejtettem), ahol vannak olajforrások, és azt akarjuk, hogy a japánoknak ne álljon rendelkezésére ez az olaj. Ha Önök eladják nekünk ezt a területet, kezeskedem azért, hogy népünk annyira fellelkesedik, hogy kormányukat azonnal elismerjük. Ha nem adják el, hanem csak koncesszióba adják, nem mondom, hogy nem volnánk hajlandók megvizsgálni ezt a tervezetet, de olyan lelkesedést, amely biztosítaná a Szovjet Kormány elismerését, nem ígérhetek."

Vanderlip teljesen nyiltan, hallatlan cinizmussal fejtette ki levelében egy olyan imperialista álláspontját, aki világosan látja, hogy közeledik a Japán elleni háború és nyiltan, őszintén felteszi a kérdést: lépjetek alkura velünk, akkor bizonyos előnyöket szereztek. A helyzet úgy alakult, hogy a Távol-Kelet, Kamcsatka és Szibéria egy darabja most ténylegesen Japán birtokában van; ott Japán haderői diktálnak, mivel mint tudják, a körülmények a Távolkeleti Köztársaság néven szereplő ütközőállam megalakítására kényszerítettek; és nagyon jól tudjuk, hogy milyen kimondhatatlan szenvedéseket okoz a japán imperializmus a szibériai parasztoknak, milyen hallatlanul sok kegyetlenséget követnek el a japánok Szibériában. A szibériai elvtársak tudják ezt: újabb kiadványaikban részletesen beszélnek erről. De mi ennek ellenére nem viselhetünk háborút Japán ellen és mindent el kell követnünk annak érdekében, hogy megpróbáljuk nemcsak elhalasztani, hanem ha lehetséges, teljesen elkerülni a Japán elleni háborút, mert ez a háború most érthető okoknál fogva meghaladja erőnket. És ugyanakkor Japán óriási veszteséget okoz nekünk, mivel elzár bennünket a Csendes-óceánon keresztül lebonyolódó világkereskedelemtől. Ilyen viszonyok között, amikor érlelődő konfliktusnak, Amerika és Japán érlelődő összeütközésének vagyunk tanui — mert hiszen a Csendes-óceánért és a Csendes-óceán partvidéké-

nek birtokáért már több évtizede folyik az ádáz harc Japán meg Amerika között, és a Csendes-óceán térségének egész diplomácia-, gazdaság- és kereskedelemtörténete telve van olyan konkrét mozzanatokkal, amelyek arról tanuskodnak, hogy ez az összeütközés érlelődik és elkerülhetetlenné válik a háború Amerika és Japán között —, mi ugyanolyan helyzetbe kerülünk, amilyenben három évig voltunk: olyan imperialista országokkal körülvett szocialista köztársaság helyzetébe, amelyek katonai tekintetben hasonlíthatatlanul erősebbek nálunk, amelyek az agitáció és a propaganda minden eszközét latba vetik, hogy szítsák a gyűlöletet a Szovjetköztársaság ellen, és egyetlen alkalmat sem szalasztanak el, ahogy ők mondják, a katonai beavatkozásra, vagyis a Szovjethatalom megfojtására.

Ha erre gondolva, a Szovjetköztársaság nemzetközi helyzete szempontjából nagy vonásokban megvizsgáljuk az elmúlt három évet, világossá válik, hogy csak azért tudtunk megmaradni és csak azért tudtuk legyőzni az antanthatalmaknak a mi fehérgárdistáink által támogatott hallatlanul erős szövetségét, mert ezek között a hatalmak között egyáltalán nem volt egység. Mi mindeddig csak azért tudtunk győzni, mert súlyos széthúzás volt az imperialista hatalmak között és mert ez a széthúzás nem véletlen belső pártvillongás volt, hanem mélyen gyökerező, kiküszöbölhetetlen gazdasági érdekellentét az imperialista országok között, amelyek a föld és a tőke magántulajdonának alapján állnak és így szükségképpen folytatják azt a rablópolitikát, amely meddőségre kárhoztatta minden olyan kísérletüket, hogy egyesítsék erőiket a Szovjethatalom ellen. Ha Japánt nézzük, amely kezében tartotta majdnem egész Szibériát és természetesen bármikor segíthetett volna Kolcsaknak, azt látjuk, hogy a fő ok, amelynél fogva ezt nem tehette meg, az volt, hogy érdekei szöges ellentétben vannak Amerika érdekeivel, hogy Japán nem akarta kikaparni a gesztenyét a tűzből az amerikai tőke számára. Ennek a gyengeségnek ismeretében természetesen nem folytathattunk más politikát, mint olyat, amelynek az a célja, hogy kihasználjuk ezt az Amerika és Japán közötti viszályt s ezzel erősödjünk és elodázzuk Japán és Amerika ellenünk való megegyezésének lehetőségét, mert arra, hogy

ez a megegyezés lehetséges, már van példa: az amerikai lapok közölték azon országok egyezményének a szövegét, amelyek támogatást ígértek Kolcsaknak[93].

Persze, ez az egyezmény felborult, de egyáltalán nem lehetetlen, hogy ezt az egyezményt az első kínálkozó alkalommal megpróbálják felújítani. És minél gyorsabban, minél fenyegetőbben fog növekedni a kommunista mozgalom, annál több újabb kísérletet fognak tenni köztársaságunk megfojtására. Ennélfogva politikánk azt célozza, hogy az imperialista hatalmak közötti viszályt kihasználjuk, hogy megnehezítsük, vagypedig a lehetőséghez képest ideiglenesen lehetetlenné tegyük a megegyezést. Ez a fő vonala az utóbbi három évben követett politikánknak, amely szükségessé tette, hogy aláírjuk a breszti békét, és szükségessé tette, hogy aláírjuk Bullittal a számunkra fölöttébb kedvezőtlen szerződést, a békéről és a fegyverszünetről szóló szerződést. Ugyanez a vonal most azt követeli tőlünk, hogy két kézzel kapjunk az olyan javaslaton, mint a koncessziókra vonatkozó javaslat. Most odaadjuk Amerikának Kamcsatkát, amely alapjában véve úgysem a mienk, hiszen ott japán csapatok vannak. Ezidőszerint képtelenek vagyunk Japán ellen harcolni. Olyan területet engedünk át Amerikának gazdasági hasznosításra, ahol egyáltalán nincs tengeri vagy katonai erőnk és ahová nem is tudunk küldeni sem tengeri, sem katonai erőket. És azzal, hogy Kamcsatkát odaadjuk, szembeállítjuk az amerikai imperializmust a japán imperializmussal és a minket túlságosan szorongató japán burzsoáziával, amely mind a mai napig kezében tartja a Távolkeleti Köztársaságot.

Ilyenformán a koncessziókkal kapcsolatos tárgyalások során főleg a politikai érdekeket tartottuk szem előtt. És a legutóbbi idők eseményei kétségbevonhatatlanul bebizonyították, hogy már azzal is nyertünk, hogy a koncessziókról egyáltalán tárgyaltunk. Koncessziót még nem adtunk és nem is adhatunk addig, amíg az amerikai elnök át nem veszi hivatalát, ez pedig csak márciusban lesz, és ezenkívül megvan a lehetőségünk arra, hogy amikor a szerződés részletes kidolgozásra kerül, megtagadjuk az aláírást.

Tehát gazdasági szempontból ez a kérdés teljesen másodrangú, lényege a politikai fontosságában rejlik. Azt pedig, hogy mi nyertünk, a hozzánk eljutott sajtóközlemények egytől-egyig bizonyítják. Vanderlip maga ragaszkodott ahhoz, hogy a koncessziók tervezetét egyelőre tartsuk titokban. Titokban kell tartanunk mindaddig, amíg nem győz a republikánus párt. Bele is egyeztünk, hogy nem hozzuk nyilvánosságra sem leveleit, sem az előzetes tervezetet. De kiderült, hogy ilyesmit nem lehet sokáig titokban tartani. És mihelyt Vanderlip megérkezett Amerikába, rögtön elkezdődtek a különféle leleplezések. Az amerikai választásokon Harding volt az elnökjelölt, aki most már győzött. Ez a Harding cáfolatot tett közzé a lapokban, amelyben tagadta, hogy Vanderlip közvetítésével tárgyalásokat folytat a Szovjethatalommal. Cáfolata nagyon kategórikus volt, majdnem hogy azt mondta: Vanderlipet nem ismerem és nem ismerek el a Szovjethatalommal való semilyen tárgyalást. De teljesen világos, hogy mi tette szükségessé ezt a cáfolatot. A választások előestéjén a burzsoá Amerikában a Szovjethatalommal való egyezmény híveként szerepelni Harding számára egyértelmű volt azzal, hogy esetleg többszázezer szavazatot veszít, és ezért sietett nyilvánosságra hozni, hogy nem ismer semmiféle Vanderlipet. De mihelyt a választások befejeződtek, teljesen más jellegű értesüléseket kezdtünk kapni Amerikából. Vanderlip számos ujságcikkben mindenképpen ajánlja a Szovjethatalommal való megegyezést, sőt, egy cikkben azt írta, hogy Lenint egysorba helyezi Washingtonnal. Kiderült tehát, hogy a burzsoá országokban vannak propagandistái a velünk való megegyezésnek, még hozzá ezekre a propagandistákra nem a szovjet követ személyében vagy holmi ujságírók körében tettünk szert, hanem a legrosszabb típusú kizsákmányolók képviselőinek körében, akik közé Vanderlip is tartozik.

Amikor a felelős pártfunkcionáriusok gyűlésén alkalmam volt elbeszélni azt, amit most elbeszélek, az egyik elvtárs, aki most tért haza Amerikából, ahol Vanderlip gyáraiban dolgozott, azt mondta, hogy egészen meg van rémülve és kijelentette, hogy olyan kizsákmányolással, amilyet Vanderlip gyáraiban látott, sehol egyebütt nem

találkozott. És a kapitalizmusnak egy ilyen cápájában talált propagandistára a Szovjet-Oroszországgal való kereskedelmi kapcsolat, és ha a tervezett koncessziós szerződésen kívül semmi mást nem érnénk el, akkor is elmondhatjuk, hogy nyertünk. Számos olyan — természetesen titkos — értesülésünk van, amelyek szerint a tőkés országok nem hagytak fel azzal a szándékukkal, hogy tavasszal újra megkezdik a háborút Szovjet-Oroszország ellen. Számos olyan értesülésünk van, amelyek szerint egyes tőkés hatalmak már előkészületeket tesznek, a fehérgárdisták pedig, mondhatnók, minden országban végzik az előkészítő munkálatokat. Ezért legfőbb érdekünk az, hogy elérjük a kereskedelmi kapcsolatok helyreállítását, ehhez azonban az kell, hogy a tőkéseknek legalább egy része a mi oldalunkon legyen.

Angliában már régóta folyik a harc. Már az is nyereség, hogy a leggonoszabb tőkés kizsákmányolás képviselői között vannak olyan emberek, akik hívei az Oroszországgal való kereskedelmi kapcsolatok újrafelvételére irányuló politikának. Angliával még nem írtuk alá a szerződést, a kereskedelmi egyezményt. Kraszin ezzel kapcsolatban most sürgős tárgyalásokat folytat Londonban. Az angol kormány elénk terjesztette tervezetét, mi benyujtottuk a magunk ellentervezetét, de valahogy azt látjuk, hogy az angol kormány halogatja a megegyezést, hogy ott erősen dolgozik a reakciós katonai párt, amely eddig győzött és amely akadályozza a kereskedelmi egyezmény megkötését. Nekünk közvetlen érdekünk és közvetlen kötelességünk megtenni mindent, ami erősítheti azokat a pártokat és csoportokat, amelyek a szerződés megkötésére törekednek. Vanderlip személyében ilyen hívet szereztünk, és ez nem csak véletlen, ezt nem lehet pusztán azzal megmagyarázni, hogy Vanderlipben különösen nagy a vállalkozó szellem, vagy hogy Vanderlip nagyon jól ismeri Szibériát. Ennek mélyebben rejlő okai vannak, amelyek a hihetetlenül sok gyarmattal rendelkező angol imperializmus érdekeinek alakulásával vannak összefüggésben. Az amerikai és az angol imperializmus között ezen a téren a meghasonlás igen nagy, és nekünk feltétlenül kötelességünk, hogy ezt kihasználjuk.

Említettem, hogy Vanderlip különösen jól ismeri Szibériát. Amikor megbeszélésünk végéhez közeledtünk, Csicserin elvtárs azt mondta, hogy Vanderlipet azért kell fogadni, mert ez kitűnő hatással lesz későbbi nyugateurópai fellépéseire. És bár az a kilátás, hogy egy ilyen tőkés cápával kell társalogni, természetesen nem tartozik a kellemes dolgok közé, de azok után, hogy hivatalból fölöttébb udvariasan el kellett beszélgetnem még a megboldogult Mirbach-hal is, természetesen a Vanderlippel való beszélgetés sem ijeszthetett meg. Érdekes, hogy amikor Vanderlip meg én már sok mindenféle kedves dolgot mondtunk egymásnak és ő tréfálkozva arról kezdett beszélni, hogy az amerikaiak rendkívül gyakorlatias emberek és senkinek sem hisznek addig, amíg a saját szemükkel nem látják a dolgot, én is félig tréfálkozva azt feleltem: „Akkor most nézze meg, milyen jó Szovjet-Oroszországban, vezessék ezt be Amerikában is". Erre azt felelte, de már nem angolul, hanem oroszul: „Meglehet". „Hogyan, ön még oroszul is tud?" Erre azt mondja: „Sok évvel ezelőtt ötezer versztet tettem meg Szibériában, és Szibéria rendkívül érdekelt engem." Ez a Vanderlippel folytatott tréfás eszmecsere azzal fejeződött be, hogy Vanderlip távozóban ezt mondta: „Igen, el kell ismernem, hogy mister Leninnek nincsenek szarvai, és ezt majd el kell mondanom amerikai ismerőseimnek." Ez persze elég nagy ostobaság lett volna, ha az európai sajtóból nem kaptunk volna további értesüléseket arról, hogy a Szovjethatalom szörnyeteg, nem lehet vele tárgyalni. Lehetővé vált számunkra, hogy követ dobjunk ebbe a mocsárba — Vanderlip személyében, aki híve a velünk való kereskedelmi kapcsolatok felvételének.

Akárhány hírt kaptunk Japánból, mindegyik arról tanuskodott, hogy rendkívül nagy az izgalom Japán kereskedelmi köreiben. A japán közvélemény azt mondja, hogy sohasem mond le érdekeiről, hogy ellenzi a koncessziós szerződéseket a Szovjethatalommal. Egyszóval az eredmény az, hogy nagymértékben kiéleződött az ellenséges viszony Japán és Amerika között és ezzel kétségtelenül gyengült Japán és Amerika ránk nehezedő nyomása.

A felelős pártfunkcionáriusok moszkvai gyűlésén, ahol alkalmam volt előadni ezt a tényt, a vita során valaki

a következő kérdést tette fel: „Szóval — írta az egyik elvtárs — háborúba kergetjük Japánt és Amerikát, de harcolni a munkások és a parasztok fognak. És bár ezek imperialista hatalmak, vajjon hozzánk, szocialistákhoz, illik-e az, hogy háborúba uszítsunk két hatalmat és a munkásvér ontását idézzük elő?" Erre azt feleltem, hogy ha valóban háborúba hajszolnánk a munkásokat és a parasztokat, az bűn volna. De politikánk és propagandánk egyáltalán nem arra irányul, hogy háborúba hajszoljuk a népeket, hanem arra, hogy véget vessünk a háborúnak. És a tapasztalat eléggé megmutatta, hogy csakis a szocialista forradalom képes kivezetni a népeket az örökös háborúkból. A mi politikánk tehát nem a háborús uszítás politikája. Semmi olyasmit nem tettünk, ami közvetlenül vagy közvetve igazolná a Japán és Amerika közötti háborút. Egész propagandánk és minden ujságcikkünk annak az igazságnak tisztázását szolgálja, hogy Amerika és Japán háborúja ugyanolyan imperialista háború lesz, amilyen az angol és a német csoport 1914-es háborúja volt, hogy a szocialistáknak nem a honvédelemre, hanem a tőkések hatalmának megdöntésére, a munkások forradalmára kell gondolniok. De ha mi, akik minden tőlünk telhetőt megteszünk ennek a forradalomnak siettetése érdekében, gyenge szocialista köztársaság vagyunk, amelyet a rabló imperialisták támadnak, vajjon helyes-e politikánk, amely az imperialisták közötti viszálykodás kihasználására irányul, hogy megnehezítse számukra az ellenünk való egyesülést? Természetesen — ez a politika helyes. Négy éven át folytattuk ezt a politikát. És e politika megnyilvánulásának fő ténye a breszti szerződés volt. Amíg a német imperializmus ellenállt, az imperialisták közötti ellentétek kihasználása útján akkor is tartani tudtuk magunkat, amikor a Vörös Hadsereget még nem teremtettük meg.

Ebben a helyzetben alakult ki Kamcsatkával kapcsolatos koncessziós politikánk. Az ilyen természetű koncesszió meglehetősen kivételes jellegű. A továbbiakban beszélni fogok arról, hogy mi a helyzet a koncesszió szempontjából tekintetbe jövő többi objektummal. Most a kérdés politikai oldalára szorítkozom. Arra akarok rámutatni, hogy a

koncessziós ajánlatok vagy a koncessziókkal való csábítgatás számunkra előnyös volta Japán és Amerika viszonyában leli magyarázatát. A koncesszió feltételezi a békés megegyezések egy vagy más formában történő felújítását, a kereskedelmi kapcsolatok újrafelvételét, feltételezi annak lehetővé tételét számunkra, hogy nagy arányokban közvetlenül vásárolhassuk meg a nekünk szükséges gépeket. És minekünk minden erőnket latba kell vetnünk azért, hogy ezt megvalósítsuk. Ezt még nem valósítottuk meg.

Egy elvtárs, aki az Angliával való kereskedelmi kapcsolatok újrafelvételének kérdését veti fel, azt kérdezi, hogy miért késik az Angliával való egyezmény aláírása? Azt felelem: azért késik, mert az angol kormány ingadozik. A kereskedő és ipari Anglia burzsoáziájának többsége kívánja a kapcsolatok felvételét és világosan látja, hogy ha olyan lépéseket tesznek, amelyek a háborút szolgálják, azzal rendkívül sokat kockáztatnak és siettetik a forradalmat. Önök emlékeznek rá, hogy Varsó felé való előrenyomulásunk idején az angol kormány ultimátummal fenyegetett meg bennünket és azt mondta, hogy parancsot ad a hajóhadnak, hogy induljon Petrográd ellen. Emlékeznek rá, hogy angliaszerte „akcióbizottságok" alakultak és a mensevik vezérek kijelentették, hogy ellenzik a háborút, nem engedik meg ezt a háborút. Másrészt, az angol burzsoázia reakciós része és az udvari katonai klikk a háború folytatása mellett van. Kétségtelenül ezek befolyásának kell tulajdonítanunk azt, hogy a kereskedelmi egyezmény aláírása késik. Az Angliával való kereskedelmi kapcsolatok, az Angliával való kereskedelmi kapcsolatokról szóló szerződés egyes fordulatairól nem fogok beszélni, mert akkor nagyon sok mindenre kellene kitérnem. A párt Központi Bizottságában az utóbbi időben nagyon szorgalmasan vitattuk ezt a kényes kérdést. Rendkívül gyakran visszatértünk rá, és ebben a kérdésben folytatott politikánkat illetőleg az a nézet alakult ki, hogy a lehető legengedékenyebbeknek kell lennünk. Célunk most az Angliával való kereskedelmi egyezmény megkötése, hogy rendszeresebb árucserét kezdhessünk, hogy a népgazdaságunk helyreállítását szolgáló nagyszabású tervünk számára a lehető legsürgősebben megvásárolhassuk a szükséges gépeket.

Minél előbb tesszük ezt meg, annál több lehetőségünk lesz arra, hogy gazdaságilag függetlenek legyünk a tőkés országoktól. Éppen most, amikor felsültek az Oroszország elleni katonai támadással, nem gondolhatnak azonnal a háború felújítására; meg kell ragadnunk az alkalmat és minden erőnket latba kell vetnünk, hogy akár a legnagyobb engedmények árán is elérjük a kereskedelmi kapcsolatok felvételét, mert hiszen egy pillanatig sem hiszünk abban, hogy az imperialista hatalmakkal lehetségesek a tartós kereskedelmi kapcsolatok: ez átmeneti szünet lesz. A forradalmak, a nagy összeütközések történetének tapasztalata arra tanít, hogy a háború, a háborúk sorozata elkerülhetetlen. A Szovjetköztársaság fennállása a tőkés országok mellett — a tőkés országok gyűrűjében élő Szovjetköztársaság — annyira tűrhetetlen dolog a kapitalizmus számára, hogy a tőkések minden alkalmat meg fognak ragadni a háború felújítására. A népek most elfáradtak az imperialista háborútól, a háború folytatása esetén lázadással fenyegetnek, de nincs kizárva, hogy a tőkések néhány év elmúltával felújíthatják a háborút. Ezért kell minden erőnkkel azon lennünk, hogy kihasználjuk a kínálkozó lehetőséget és kereskedelmi szerződéseket kössünk.

Júliusban, amikor teljes vereség fenyegette Lengyelországot, amikor a Vörös Hadsereg teljes szétzúzással fenyegette Lengyelországot, Anglia egy teljes egyezmény szövegét terjesztette elénk, amelyben az állt: önöknek elvileg ki kell jelenteniök, hogy nem fognak hivatalos propagandát folytatni és nem tesznek semmit Anglia keleti érdekei ellen. Ezt egy későbbi politikai konferencia fogja megtárgyalni, most pedig ezt a kereskedelmi egyezményt kötjük meg. Alá akarják írni? Mi azt feleltük, hogy akarjuk. Most is azt mondjuk, hogy ezt az egyezményt aláírjuk. A politikai konferencia majd pontosabban meg fogja határozni Anglia keleti érdekeit. Nekünk is vannak bizonyos érdekeink a Keleten, és amikor szükség lesz rá, részletesen fogjuk ezeket ismertetni. Anglia nem mondhatja meg nyíltan, hogy visszavonja júliusi javaslatát. Ezért halogatja a dolgot és titkolja saját népe előtt, hogy mi az igazság a tárgyalások körül. A tárgyalások kimenetele bizonytalan, nem kezeskedhetünk azért, hogy az

egyezményt csakugyan aláírjuk. Angliában az udvari és katonai körök igen erős befolyása az egyezmény ellen dolgozik. De most igen nagy engedményeket teszünk és úgy gondoljuk, hogy érdekünk megkötni a kereskedelmi egyezményt és a lehető leggyorsabban beszerezni egyet-mást, ami a legfontosabb a közlekedés helyreállításához, vagyis mozdonyokat, és ami a legfontosabb az ipar helyreállításához és a villamosításhoz. Ez a legfontosabb számunkra. Ha ezt elérjük, néhány év alatt annyira megerősödünk, hogy ha már minden kötél szakad, ha néhány év mulva ismét katonai intervencióra kerül sor, az meg fog hiúsulni, mert erősebbek leszünk, mint most vagyunk. A Központi Bizottság által követett politika lényege az, hogy a lehető legnagyobb engedményeket tegyük Angliának. És ha ezek az urak valamiféle ígéretet szeretnének kicsikarni belőlünk, mi kijelentjük, hogy kormányunk nem fog folytatni semilyen hivatalos propagandát, nem szándékozunk megsérteni Anglia keleti érdekeit. Ha ebből remélnek tőkét kovácsolni maguknak, ám próbálják meg, ezzel nekünk nem ártanak.

Elérkeztem Anglia és Franciaország viszonyának kérdéséhez. Ez a viszony nagyon bonyolult. Egyrészt Anglia Franciaországgal együtt benne van a Népszövetségben és kötelesek együttesen eljárni, másrészt, ha kiéleződik a helyzet, nem járnak el egyetértően. Világosan megmutatkozott ez akkor, amikor Kamenyev elvtárs Londonban volt és Kraszinnal együtt tárgyalásokat folytatott. Franciaország amellett kardoskodott, hogy támogassák Lengyelországot és Vrangelt, az angol kormány viszont kijelentette: „Mi nem megyünk Franciaországgal." A koncessziók Anglia számára elfogadhatóbbak, mint Franciaország számára, amely még mindig arról álmodozik, hogy visszakapja a kölcsönöket, míg Angliában a csak valamelyest is gyakorlatias tőkések nem gondolnak többé erre. Ebből a szempontból is előnyös számunkra, ha kihasználjuk az Anglia és Franciaország közötti viszályt, s ezért politikai szempontból ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy koncessziókat ajánljunk fel Angliának. Van egy szerződéstervezetünk a felajánlani szándékozott északkeleti erdőkoncessziókkal kapcsolatban. A mi viszonyaink olya-

nok, hogy most, amikor Anglia és Franciaország között nincs meg a politikai egység, kötelességünk vállalni még bizonyos kockázatot is, csak hogy megnehezítsük Angliának és Franciaországnak az ellenünk való katonai szövetkezést. Az új háború, amelyet Anglia és Franciaország támogatni fog velünk szemben, óriási terheket ró majd ránk (még abban az esetben is, ha teljes győzelmünkkel végződik, ugyanúgy, ahogy most Vrangellal végeztünk), meg fogja nehezíteni gazdasági fejlődésünket, rosszabbítani fogja a munkások és a parasztok helyzetét. Ezért bele kell mennünk mindenbe, ami kevesebb veszteséggel jár számunkra. Márpedig, hogy a koncessziókból származó veszteség semmi ahhoz képest, amit gazdasági építésünk feltartóztatása és a munkások és parasztok ezreinek pusztulása jelentene, ha nem sikerülne ellenállnunk az imperialisták szövetségének — az világos. És az egyik módja annak, hogy ellenállhassunk szövetségüknek, az a tárgyalás, amelyet Angliával folytatunk a koncessziókról. Ez a kérdés politikai oldala.

Végül nézzük meg Angliának és az egész Antantnak Németországhoz való viszonyát. Németország, ha Amerikától eltekintünk, a legelőrehaladottabb ország. A villamossági ipar fejlettségét tekintve a technikai színvonal szempontjából még Amerikát is megelőzi. És ennek az országnak, amelyet a versailles-i szerződés gúzsbaköt, olyanok a viszonyai, hogy lehetetlenné teszik számára a létezést. És Németország ilyen helyzetben természetesen hajlik az Oroszországgal való szövetségre. Amikor az orosz csapatok Varsó felé közeledtek, egész Németország forrongott. Oroszország szövetsége ezzel az országgal, amelyet megfojtottak, de amelynek lehetősége van arra, hogy óriási termelőerőket helyezzen üzembe — ez idézte elő azt, hogy Németországban politikai kavarodás keletkezett: a német feketeszázasok osztoztak a spartakistáknak az orosz bolsevikok iránti rokonszenvében. És ez teljesen érthető is, ennek gazdasági okai vannak, ez az alapja az egész gazdasági helyzetnek és a mi külpolitikánknak.

Külpolitikánk, amíg egyedül vagyunk és a tőkés világ erős, egyrészt abban áll, hogy kihasználjuk az ellentéteket (természetesen az volna a legkellemesebb, ha

legyőznénk az imperialista hatalmakat, de ezt még meglehetősen sokáig nem tudjuk megtenni). Fennmaradásunk azzal magyarázható, hogy egyrészt mélyreható ellentét van az imperialista hatalmak között, másrészt pedig, hogy az Antant győzelme és a versailles-i béke olyan helyzetbe taszította a német nemzet óriási többségét, amelyben lehetetlen élnie. A versailles-i béke olyan helyzetet teremtett, hogy Németország nem is álmodhat egy kis fellélekzésről, nem álmodhat arról, hogy nem fogják kifosztani, hogy nem veszik el tőle a létfenntartás eszközeit, hogy nem ítélik lakosságát éhezésre és kihalásra, erről Németország nem álmodhat, és természetes, hogy számára az egyetlen menekvés — a szövetség Szovjet-Oroszországgal, és ezért Szovjet-Oroszországra függeszti tekintetét. Vad dühvel támadják Szovjet-Oroszországot, gyűlölik a bolsevikokat, vérbeli fehérgárdisták módjára agyonlövetik saját kommunistáikat. A burzsoá német kormány halálosan gyűlöli a bolsevikokat, de nemzetközi helyzetéből fakadó érdekei saját kívánsága ellenére rákényszerítik arra, hogy békében éljen Szovjet-Oroszországgal. Ez, elvtársak, nemzetközi politikánk, külpolitikánk másik nagyágyúja: be kell bizonyítanunk a burzsoá igát felismerő népeknek, hogy egyetlen menekvés van számukra, a Szovjetköztársaság. És az a tény, hogy a Szovjetköztársaság három éven át állta az imperialisták rohamát, arról tanuskodik, hogy van a világon egy olyan ország, és csak egy olyan ország van, amely sikeresen lerázza az imperializmus igáját. Nevezzék ezt az országot „rablók", „fosztogatók", „útonállók", bolsevikok stb. országának, csak nevezzék így nyugodtan, de e nélkül az ország nélkül mégsem lehet megjavítani a gazdasági helyzetet.

Ilyen helyzetben a koncesszió kérdése még egy további szempontból is jelentős. Itt van a kezemben ez a brosúra, amely a koncessziókról szóló november 23-i rendeletet tartalmazza. Ezt a brosúrát ki fogják osztani a kongresszusi küldöttek között. Szándékunk, hogy a koncessziókról szóló brosúrát külföldön több nyelven kiadjuk. Az a célunk, hogy haladéktalanul megtegyünk mindent annak érdekében, hogy minél több ország lakosságának érdeklődését felkeltsük a koncessziók iránt, mégpedig a

legelnyomottabb országok lakosságának érdeklődését. Japán és Amerika között igen nagy az érdekellentét. Nem tudnak megosztozni Kínán, számos szigeten stb. Németország és az Antant érdekellentéte más természetű. Németország életképtelen azok miatt a viszonyok miatt, amelyeket az Antant teremtett számára. Németországban éhenhal a nép, mivel az Antant elviszi a motorokat és az igásjószágot. Ez a helyzet abba az irányba taszítja Németországot, hogy közeledjék Szovjet-Oroszországhoz. Nem ismerem Németország és az Antant szerződésének részleteit, annyit mindenesetre tudok, hogy ez a szerződés megtiltja a Németország és Szovjet-Oroszország közötti közvetlen kereskedelmi kapcsolatokat. A létfeltételek arra kényszerítik Németország egész népét, a német feketeszázasokat és tőkéseket sem véve ki, hogy kapcsolatot keressenek Szovjet-Oroszországgal. Ilyenformán világos, hogy fel kell vetnünk a koncessziók mint gazdasági eszköz kérdését, függetlenül attól, hogy mennyire sikerül megvalósítani a tervezetet. A koncessziókhoz fűződő érdekek annyira nyilvánvalóak, hogy még ha egyetlen koncessziót sem sikerülne nyélbe ütnünk, még ha egyetlen egy szerződést sem kötnénk (ez pedig még könnyen megeshetik), ha ez lenne is a vége, akkor is nyernénk, akkor is folytatnunk kellene ezt a politikát, mert ezzel megnehezítjük az imperialista országok ellenünk való hadjáratát.

Függetlenül ettől, minden elnyomott ország egész népének fel kell hívnunk a figyelmét arra, hogy a versailles-i szerződés következtében néhány ország fojtogat más népeket, és ezek a népek segítségért folyamodnak hozzánk, nyiltan vagy burkoltan, tudatosan vagy öntudatlanul, de lassanként mindenképpen felismerik azt a gazdasági szükségszerűséget, hogy szövetségre kell lépniök Szovjet-Oroszországgal a nemzetközi imperializmus ellen. A mezőgazdasági koncessziók ezért túllépik a régi burzsoá jellegű koncessziók kereteit, ezek már nem hasonlítanak a régi tőkés jellegű koncessziókra. Ezek annyiban tőkés jellegű koncessziók, hogy mi azt mondjuk a német kapitalistáknak: hozzál ennyi meg ennyi traktort, mi pedig adunk neked kitűnő szűzföldet és gabonát. Óriási haszonnal kecsegtetjük a tőkét. A koncesszió ebben az értelemben tisztán

tőkés jellegű vállalkozás, de hasonlíthatatlanul nagyobb jelentőségre tesz szert, mivel Németország mint nemzet, Ausztria és más országok nem életképesek, feltétlenül szükségük van élelmiszer-segítségre és az egész nép — függetlenül attól, hogy a kapitalista száz vagy kétszáz százalékos hasznot vág zsebre — a bolsevizmussal szemben táplált előítéletek ellenére látja, hogy a bolsevikok olyan merőben más nemzetközi kapcsolatokat teremtenek, amelyek minden elnyomott nép számára lehetővé teszik, hogy megszabaduljanak az imperialista igától. Ezért az elmúlt három év folyamán elért sikerünk külpolitikánk terén a jövő év folyamán várható még nagyobb sikernek záloga. Politikánk a Szovjetköztársaság körül csoportosítja azokat a tőkés országokat, amelyeket fojtogat az imperializmus. Ez a magyarázata annak, hogy a koncessziók felajánlásának nemcsak tőkés szempontból van jelentősége, hogy ezzel nemcsak a német tőkéseknek nyujtunk kezet: „Hozzatok néhányszáz traktort és vágjatok zsebre akár háromszáz százalékos hasznot" — hanem ezzel az elnyomott népeknek nyujtunk kezet, ez szövetség az elnyomott tömegekkel, és ez a szövetség a közelgő proletárforradalom egyik tényezője. Az előrehaladott országokban még meglevő kételyek és aggályok, amely országok azt mondják, hogy Oroszország megkockáztathatta a szocialista forradalmat, mert nagy és rendelkezik mindennel, ami az élethez szükséges, de mi, Európa ipari országai, nem vállalkozhatunk erre, mert nincsenek szövetségeseink — ezek a kételyek és aggályok alaptalanok és mi azt mondjuk: „Már van szövetségesetek — Szovjet-Oroszország." És ha nyélbeütjük a koncessziót, ez lesz az a szövetség, amely megszilárdítja a világimperializmus ellen irányuló szövetséget. Ezt a körülményt nem szabad szem elől téveszteni, ez igazolja a koncessziókkal kapcsolatos politikánkat és amellett szól, hogy nyélbe kell ütni a koncessziókat.

Van továbbá néhány tisztán gazdasági jellegű megfontolás is. Most rátérek ezekre a gazdasági megfontolásokra és felolvasok néhány mondatot a törvényből, bár remélem, hogy az itt jelenlevő elvtársak olvasták ezt a november 23-i törvényt. De röviden emlékezetükbe idézem: ez a törvény kimondja, hogy a koncessziósok megkapják

a termékek egy bizonyos hányadát, hogy külön technikai tökéletesítések esetén hajlandók vagyunk kereskedelmi előnyöket biztosítani, hogy a koncessziók időtartama aszerint lesz hosszabb vagy rövidebb, hogy milyen összeget ruháznak be és milyen jellegű a beruházás. Kezeskedünk azért, hogy a vállalatba befektetett vagyont nem kobozzuk el és nem vesszük igénybe hatóságilag.

A magántőke és a magántulajdonos enélkül természetesen nem lehet velünk kereskedelmi kapcsolatban. De itt mellőztük a bírói illetékesség kérdését, amelyet előbb a szerződés tervezetében érintettek. Később rájöttünk arra, hogy ez számunkra hátrányos. Ilyképpen a bírói hatalom a mi területünkön a mi kezünkben marad. Konfliktus esetén a mi bíróságaink fogják eldönteni a vitás kérdést. Ez nem hatósági igénybevétel lesz, hanem bírósági intézményeink törvényes jogainak érvényesítése.

Az ötödik pontban a munkatörvénykönyvről van szó. Vanderlippel a szerződés eredeti tervezete szerint megegyeztünk abban, hogy a munkatörvénykönyvet nem terjesztjük ki azokra a vidékekre, ahol a fejlődésnek mit tudom én milyen alacsony színvonalán álló törzsek élnek. Ezeken a helyeken a munkatörvénykönyv alkalmazása lehetetlen. A kivétel abban fog állani, hogy a munkatörvénykönyv kiterjesztése helyett külön szerződést kötünk a munkások jogainak biztosítása érdekében.

Az utolsó pontban a koncessziósnak biztosítékot nyujtunk arra nézve, hogy a szerződést egyoldalúan felbontani nem lehet. Enélkül természetesen szó sem lehet koncessziókról. De az a kérdés, hogy mit jelent a nem egyoldalú felbontás, nyitva maradt. Ez az egyes koncessziókkal kapcsolatban kötött szerződés szövegétől függ. Lehetséges, hogy döntőbíróságot fogunk alakítani bizonyos semleges hatalmak részvételével. Ez olyan pont, amely nézeteltérésre adhat alkalmat és bizonyos teret enged a koncesszió feltételeinek meghatározása tekintetében. Rá kell mutatnom arra, hogy például a mensevik munkásvezéreket a tőkés világban megbízható embereknek tekintik. A mensevik vezérek benne vannak a burzsoá kormányokban és a burzsoá kormányoknak olyan közvetítőket vagy döntőbírókat, mint a mensevikek, vagyis az európai országok

szociálárulói, igen nehéz visszautasítani. Ugyanakkor a tapasztalat azt mutatta, hogyha csak valamelyest is komolyan kiéleződik a helyzet, ezek az amerikai és európai mensevik urak nem tudják, mitévők legyenek, és kénytelenek engedni a forradalmi tömegek nyomásának, bár megmaradnak a forradalom ellenségeinek. Ez nyilt kérdés. Megoldásának nem vágunk elébe.

Az önöknek felolvasott feltételekből látják, hogy a tőkés koncessziósok és a szocialista köztársaság közötti gazdasági kapcsolatok korántsem tartósak és szilárdak. Világos, hogy a tőkés, aki megmarad magántulajdonosnak és kizsákmányolónak, csakis idegen test lehet a szocialista köztársaságban. És ebből az következik, ami előadói beszédem egyik fő tárgya: az, hogy a koncesszió a háború folytatása, csak más formában. Most áttérek ennek a kérdésnek részletesebb vizsgálatára; legelőször a koncesszió három fő fajtáját vagy objektumát akarom ismertetni.

Ebben a brosúrában felsoroltuk a fő koncessziós objektumokat, és a Legfőbb Népgazdasági Tanácsban dolgozó elvtársak, akik ehhez a brosúrához az anyagot szolgáltatták és a brosúrát szerkesztették, térképeket mellékeltek, amelyek világosan megmutatják ezeket a koncessziós objektumokat. Ezeken a térképeken látható, hogy a koncessziós objektumoknak három fő fajtája van: először — az északkeleti erdőkoncessziók a Távol-Északon, másodszor — mezőgazdasági koncessziók, harmadszor — bányakoncessziók Szibériában.

Nyilvánvaló gazdasági érdekünk fűződik ahhoz, hogy erdőkoncessziókat adjunk Európai Oroszország messze északi részén, ahol tíz- meg százmillió gyeszjatyina erdőség van, amelyet egyáltalán nem tudunk kihasználni, mivel nincsenek közlekedési utak és termelési eszközök, nincs lehetőség arra, hogy élelmiszert szállítsunk az ottani munkások számára, és ahol egy erős flottával rendelkező államnak megvan a lehetősége a faáru rendszeres kitermelésére és óriási méretekben való elszállítására.

Ha árucserét akarunk folytatni a külfölddel, márpedig akarunk, mert tudjuk, hogy szükség van rá, legfőbb érdekünk az, hogy minél előbb megkapjuk a tőkés országokból azokat a termelési eszközöket (mozdonyokat, gépeket,

villamossági készülékeket), amelyek nélkül nem tudjuk komolyabb arányokban helyreállítani iparunkat, egyes esetekben pedig egyáltalán nem tudjuk helyreállítani, mert nem tudjuk beszerezni gyáraink számára a szükséges gépeket. A legmagasabb haszon biztosítása árán kell megvásárolni a kapitalizmust. A kapitalizmus fölös hasznot vág zsebre — vigye isten hírével ezt a fölös hasznot, mi megkapjuk azt, ami feltétlenül kell ahhoz, hogy megerősödjünk, véglegesen talpraálljunk és gazdaságilag legyőzzük a kapitalizmust. Ahhoz, hogy jó gépeket stb. kaphassunk, fizetnünk kell. Mivel fizessünk? Van néhány milliónyi ránk maradt aranyalapunk. Oroszország villamosításának külön tervében látni fogják, hogy ez az évtizedekre szóló terv, az ipar helyreállításával kapcsolatos kiegészítő munkálatokkal együtt szükségessé teszi, hogy hozzávetőleges számítások szerint 17 milliárd aranyrubelt ruházzunk be. A villamosítás egymaga több mint egymilliárd aranyrubelba fog kerülni. Aranyalapunkkal ezt nem tudjuk fedezni, az élelmiszerkivitel számunkra semmiképpen sem kívánatos, sőt veszélyes, mert így sem tudjuk teljesen ellátni az ipart élelmiszerrel, ezt az összeget viszont fedezni kell. És itt számunkra nincs gazdaságilag alkalmasabb objektum mint az északkeleti erdők, amiből hihetetlenül sok van, és a fa ott rothad, veszendőbe megy, mert gazdaságilag képtelenek vagyunk ezeknek az erdőknek kiaknázására. A nemzetközi piacon viszont a fa roppant nagy értéket képvisel. Ebben a tekintetben a Távol-Észak politikailag is alkalmas számunkra, mert távoli végvidék. Ez a koncesszió politikailag és gazdaságilag egyaránt előnyös számunkra és erre kell a legnagyobb súlyt helyeznünk. Miljutyin közölte azon a moszkvai tanácskozáson, amelyről beszéltem, hogy a tárgyalások Angliával ezzel az északeurópai Oroszországban tervezett koncesszióval kapcsolatban előrehaladnak. Ott tíz- meg tízmillió gyeszjatyina erdőség van. Ha három vagy ötmillió gyeszjatyina erdőt sakktáblaszerűen elhelyezve átadunk a koncessziósoknak, és így hozzájutunk ahhoz, hogy kihasználjuk a tökéletesített üzemeket, kihasználjuk a tanulás lehetőségét olyanformán, hogy kikötjük saját technikusaink részvételének lehetőségét, sokat nyerünk és megnehezítjük a velünk

egységre lépett tőkés hatalmaknak, hogy katonai vállalkozásokba bocsátkozzanak ellenünk, mert hiszen a háború felbont minden egységet, háború esetén az épületek, a felszerelés és a közlekedési utak a mi kezünkbe kerülnek. Az esetleges újabb Kolcsakok, Gyenyikinek stb. ellenünk irányuló vállalkozásai ezzel nem lesznek könnyebbek.

A koncessziók második fajtája a mezőgazdasági koncesszió. Nyugat-Szibéria leszámításával, ahol hatalmas kiterjedésű olyan elsőosztályú föld van, amelyhez nem tudunk hozzáférni, mert messze esik közlekedési útjainktól, magában Európai Oroszországban és az Urál folyó mentén — a Földművelésügyi Népbiztosság által közölt adatoknak megfelelően az Urál folyó mentén legalább hárommillió gyeszjatyina olyan föld van, amelyet a kozákok hagytak hátra a polgárháború győzelmes befejezése következtében s amelyet nem tudunk megművelni — kitűnő földek vannak, amelyeket fel kell szántani, de amelyeket igásállat hiányában, a megfogyatkozott termelőerőkkel nem tudunk megművelni.

A Donvidék szovhozainak mintegy 800 000 gyeszjatyina olyan földje van, amelyet nem tudunk megművelni, mert megműveléséhez rengeteg igásállatra vagy egész traktorosztagokra van szükség, amelyet mi ezért nem tudunk kihasználni, de egyes tőkés országok, köztük olyanok, amelyek igen nagy élelemhiányban szenvednek, mint Ausztria, Németország, Csehország, ki tudnák használni és kiváló búzához juthatnának egy nyári kampányban. Hogy ezt mennyire sikerül nyélbe ütnünk, azt nem tudjuk. Két traktorgyárunk van most üzemben, egy Moszkvában, egy meg Petrográdban, de a nehéz viszonyok folytán nem bocsáthatnak rendelkezésünkre nagy számban traktort. Könnyíthetnénk a helyzeten olyanformán, hogy több traktort vásárolunk. A traktor a régi földművelés gyökeres átalakításának és a szántóterület növelésének legfontosabb eszköze. Ezekkel a koncessziókkal jónéhány országnak megmutathatjuk, hogy óriási méretekben tudjuk fejleszteni a világgazdaságot.

Ha propagandánkat és javaslatunkat nem koronázná siker, ha javaslatunkat nem fogadnák el, még akkor is előnyös volna, nemcsak politikai, hanem szocialista szem-

pontból is. Az, ami a tőkés világban történik, nemcsak a meglevő értékek eltékozlása, hanem esztelenség és bűn, mert hiszen egyes országokban élelmiszerfölösleg van, amelyet nem lehet eladni a valutaforradalmak miatt, mert számos vereséget szenvedett országban elértéktelenedett a pénz. Rengeteg élelmiszer elrothad, ugyanakkor pedig olyan országokban, mint Németország, tíz- meg tízmillió ember egyenesen pusztulásra van ítélve. A kapitalizmusnak ez az ostobasága, ez a bűne nyilvánvalóvá válik valamennyi tőkés ország és az Oroszországot környező kis államok számára. Ekkor megszólal a Szovjetköztársaság és azt mondja: „Száz- meg százezer gyeszjatyina kitűnő földünk van, amelyeket traktorokkal fel lehet szántani, önöknek pedig vannak traktoraik, van benzinjük, vannak képzett technikusaik; javasoljuk tehát minden népnek, köztük a tőkés országok népeinek is, avassák vezérelvükké a nemzetgazdaság helyreállítását és a népeknek az éhínségtől való megmentését." Ha a tőkések ezt nem értik meg, ez érv lesz a tőkés rend rothadtsága, esztelensége és bűnössége mellett. Ennek nemcsak propaganda jelentősége lesz; ez kommunista felhívás lesz a forradalomra, mert minden kétséget kizáró módon megmutatja — és ez egyre inkább befészkeli magát minden nép tudatába —, hogy a kapitalizmus felbomlóban van, nem tudja kielégíteni az igényeket. Az imperialista országok egy elenyésző kisebbsége megszedi magát, egész sereg más ország pedig közvetlenül a pusztulás szélén áll. A világgazdaságot újjá kell szervezni. És a Szovjetköztársaság az újjászervezés következő tervével, a következő teljesen gyakorlatias, vitathatatlan, megvalósítható javaslattal lép fel: „Ti a technikai felszerelés óriási bősége ellenére éhenhaltok a tőkés viszonyok között — mi viszont, ha egyesítjük a ti technikai felszereléseteket a mi nyersanyagunkkal, meg tudjuk oldani a válságot, de ezt megakadályozzák a kapitalisták. Mi javasoljuk nekik a válság megoldását, ők azonban útjába állanak, meghiúsítják." Ez a koncesszió második fajtája, a mezőgazdasági vagy traktor-koncesszió.

A koncessziók harmadik fajtája a bányakoncesszió. A bányakoncessziók fel vannak sorolva Szibéria térképén, ahol részletesen fel van tüntetve minden egyes hely, amely

koncesszió szempontjából szóba jöhet. Szibéria bányakincsei felmérhetetlenek és mi néhány éven belül még a legjobb esetben sem, még igen gyors fejlődés esetén sem tudnánk kiaknázni akár csak századrészüket. Ezeknek a kincseknek a kiaknázásához a legkiválóbb gépi berendezés szükséges. Olyan termékek vannak itt, mint például a rézérc, amelyre égető szükségük van a tőkés országoknak, a villamossági iparnak, mivel nagy a hiány ezekben a termékekben. Helyre lehet állítani a világgazdaságot és tovább lehet fejleszteni a világtechnikát, ha felveszik velünk a rendszeres kapcsolatokat.

Ezek a koncessziók megvalósításuk tekintetében természetesen nehéz dolgok, vagyis több nehézséggel járnak, mint az erdő- és mezőgazdasági koncessziók. A mezőgazdasági koncesszióknál rövid időre szóló traktorkampányokról van szó. Az erdőkoncessziók szintén nem jelentenek olyan súlyos esetet, annál is inkább, mert ezek számunkra hozzáférhetetlen objektumok, de a tervezett bányakoncessziók részben nincsenek túlságosan messze a vasútvonaltól, részben túlságosan sűrűn lakott területeken fekszenek, úgyhogy itt nagy a veszély és mi alaposabban fontolóra fogjuk venni, hogy adjunk-e ezeken a helyeken koncessziókat és egész határozott feltételeket fogunk szabni, mivel nem kétséges, hogy a koncesszió — újabb háború. A tőkések eljönnek hozzánk, hogy újabb háborút folytassanak ellenünk, a tőkéseknek már a puszta léte is háború a szocialista világ ellen. Kapitalista gazdasági vállalatok a szocialista államban — ez háború a szabadkereskedelemért, a begyüjtési politika ellen, háború a magántulajdonért, az ellen a köztársaság ellen, amely megszüntette a magántulajdont. És ezen a gazdasági alapon egész sor kölcsönös viszony jön létre (amilyen például a „szuharevka"[94] és intézményeink közötti hadiállapot). Azt mondhatják nekünk: ti megszüntetitek a „szuharevkát", de egész sereg új „szuharevkát" hoztok létre, amikor beengeditek a kapitalistákat. Mi nem húnyunk szemet efölött és azt mondjuk, hogyha eddig mi győztünk, győztünk akkor, amikor ellenségeink mindent latba vetettek vállalkozásaink meghiúsítása érdekében, amikor belülről és kívülről egyaránt vállalkozásaink meghiúsításán fára-

doztak, miért ne tudnánk megbírkózni velük, miért ne tudnánk résen lenni meghatározott részlegeken akkor, amikor feltételeket szabunk nekik és pontosan meghatározott viszonyban leszünk velük. Van gyakorlati tapasztalatunk arra vonatkozólag, hogyan kell harcolni a katonai kémkedés, a tőkés szabotázs ellen. Harcoltunk akkor, amikor saját intézményeinkben rejtőzködtek — akkor ne tudnánk megbírkózni velük, amikor pontos listák szerint, pontosan körülírt feltételekkel fogjuk beengedni őket? Persze, tudjuk, hogy ők ezeket a feltételeket meg fogják szegni, mi harcolni fogunk a feltételek megszegése ellen. De, elvtársak, ez háború — koncessziók útján folytatott háború a kapitalizmus alapjai ellen. Amíg nem döntöttük meg a tőkét a többi országban, amíg a tőke sokkal erősebb nálunk, bármikor ellenünk fordíthatja erőit, bármikor ismét háborúba léphet ellenünk. Nekünk ezért meg kell erősödnünk, ehhez pedig fejlesztenünk kell a nagyipart, fel kell lendítenünk a közlekedést. A koncessziós politikával kockázatot vállalunk, ismét háborús viszonyok alakulnak ki, ismét harc fog folyni, és ha a tőkések meghiúsítják politikánkat, hadakozni fogunk ellenük. Nagy hiba volna, ha azt hinnők, hogy a koncessziókkal kapcsolatban kötött békés szerződés — békeszerződés a kapitalistákkal. Ez háborús szerződés, de ez a szerződés kevésbbé veszélyes számunkra, kevésbbé nehéz mind a munkások, mind a parasztok számára, kevésbbé nehéz, mint abban az időpontban, amikor a legjobb tankokat és ágyúkat vetették be ellenünk, és ezért nekünk mindent el kell követnünk, el kell érnünk, hogy gazdasági engedmények árán fejlesszük saját gazdasági erőinket, megkönnyítsük gazdaságunk helyreállítását. De hiszen a tőkések nem fogják betartani a szerződéseket — mondják azok az elvtársak, akik félnek a koncessziótól. Magától értetődően, egyáltalán nem szabad azzal ámítani magunkat, hogy a tőkések be fogják tartani a szerződéseket. Ez háború lesz, és a szocialista köztársasággal kapcsolatban, vele szemben, az egyáltalán számbajövő utolsó érv — a háború.

Ez a háború bármelyik órában kitörhet. Béketárgyalásokat folytatunk Lengyelországgal és minden esélyünk megvan arra, hogy alá fogják írni a békét vagy legalábbis,

hogy pontosabb legyek, a béke megkötésének van a legtöbb esélye. De hogy a Szavinkovok és a francia tőkések ennek a szerződésnek a meghiúsításán fáradoznak, az kétségtelen. A háború, ha nem ma, akkor holnap lehetséges a kapitalisták számára, és ők már szívesen megkezdenék akár ma is, ha a hároméves tapasztalatból nem tanultak volna. A koncesszió bizonyos kockázat; a koncesszió veszteség; a koncesszió a háború folytatása. Ez kétségtelen, de ez a háború előnyösebb számunkra. Ha megkapjuk a termelési eszközök, a mozdonyok és a gépek bizonyos minimumát, akkor gazdasági tekintetben már nem azok leszünk, akik voltunk, és az imperialista országok akkor már kevésbbé lesznek veszélyesek ránk nézve.

Azt mondták nekünk, hogy a koncessziósok kivételes feltételeket biztosítanak munkásaik számára, jobb ruhát, jobb lábbelit, jobb élelmet hoznak nekik. Ilyen lesz akkor az ő propagandájuk munkásaink között, akiknek nélkülözniök kell és még sokáig kell nélkülözniök. Az eredmény az lesz, hogy a szocialista köztársaságban a munkások szűkölködnek, mellette pedig ott van a tőkés sziget, amelyen a munkások nagyon jól élnek. Ilyesféle aggályokat gyakran lehet hallani pártgyűléseinken. Ez a veszély természetesen fennáll és azt mutatja, hogy a koncesszió a háború folytatása, nem pedig béke, de ha sokkal nagyobb nélkülözésekben is volt már részünk és ugyanakkor azt láttuk, hogy a tőkés országokból mégis jönnek hozzánk munkások, holott tudják, hogy rosszabb gazdasági viszonyok várnak rájuk Oroszországban, akkor miért ne tudnánk éppen ezzel a propagandával szemben védekezni ellenpropagandánkkal, miért ne tudnánk bebizonyítani a munkásoknak, hogy a kapitalizmus természetesen tud jobb feltételeket biztosítani munkásainak bizonyos csoportjai számára, de ettől az egész munkásság viszonyai még nem javulnak meg? Végül, mi az oka annak, hogy valahányszor csak érintkezésbe kerültünk a burzsoá Európával és Amerikával, mindig mi nyertünk, nem pedig ők? Miért félnek mind a mai napig küldöttségeket meneszteni hozzánk és miért nem félünk ettől mi? Az eddig hozzánk küldött delegációikból mindig megnyertük magunknak a küldöttségnek legalább egy kis részét, annak

ellenére, hogy a küldöttségeket főleg mensevik elemekből állították össze, és ezek olyan emberek voltak, akik csak egy időre jöttek hozzánk. És még mi félünk attól, hogy nem tudjuk megmagyarázni a munkásoknak az igazságot?! Nagyon rosszul állana a szénánk, ha félnénk ettől, ha ezeket a megfontolásokat fölébe helyeznénk a koncessziókhoz fűződő igen nagy közvetlen érdeknek. Parasztjaink és munkásaink helyzete továbbra is nehéz. Ezen javítani kell. Ehhez nem férhet semmi kétség. Azt hiszem, egyetértünk abban, hogy a koncessziók politikája egyben a háború folytatásának politikája, de nekünk az a feladatunk, hogy biztosítsuk a tőkés ellenségektől körülvett egymagában álló szocialista köztársaság fennmaradását, megoltalmazzuk a köztársaságot, amely hasonlíthatatlanul gyengébb a körülötte levő tőkés ellenségeknél, ezzel lehetetlenné tegyük, hogy ellenségeink szövetségre lépjenek egymással az ellenünk való harc céljából, keresztezzük politikájukat, ne adjunk nekik lehetőséget arra, hogy győzelmet arassanak; a mi feladatunk az, hogy biztosítsuk Oroszország számára a gazdaság helyreállításához szükséges eszközöket, mert ha ezeket megszerezzük, annyira szilárdan talpraállunk, hogy nem kell tartanunk semmiféle tőkés ellenségtől. Ez az a szempont, amely a koncessziókkal kapcsolatos politikánkban vezérelt bennünket és amelyet most kifejtettem.

2

BESZÁMOLÓ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL DECEMBER 22

(Felkiáltások: „Éljen Lenin elvtárs!" Tapsvihar. Viharos éljenzés.) Elvtársak, a kormány kül- és belpolitikájáról kell beszámolnom. Beszámolóm feladatát nem úgy fogom fel, hogy felsorolom a munkás-paraszt hatalomnak akár csak legnagyobb vagy legfontosabb törvényjavaslatait és intézkedéseit. Azt hiszem, az sem érdekelné önöket és annak sem volna sok értelme, ha az ez idő alatt végbement eseményekről beszélnék. Azt hiszem, hogy azoknak a legfőbb tanulságoknak az általánosítását kell megkísérelni, amelyeket az elmult év folyamán szereztünk, az elmult év folyamán, amely nem kevésbbé bővelkedett éles politikai fordulatokban, mint a forradalom előző évei, és az egyévi tapasztalat tanulságainak általánosításából kell levezetnünk azokat a halaszthatatlan politikai és gazdasági feladatokat, amelyek ránk várnak és amelyekhez a Szovjethatalom most mind az önöknek felülbírálás és jóváhagyás végett előterjesztett törvényjavaslatain keresztül, mind pedig intézkedéseinek összességén keresztül a legtöbb reményt fűzi, amelyeknek a legnagyobb jelentőséget tulajdonítja és amelyeknek megvalósításától komoly sikereket vár gazdasági építésünk terén. Ezért engedjék meg, hogy köztársaságunk nemzetközi helyzetével és a külpolitika terén az elmult év folyamán elért legfőbb eredményekkel kapcsolatban csak rövid megjegyzésekre szorítkozzam.

Önök természetesen valamennyien tudják, hogyan erőszakolták ránk a lengyel földbirtokosok és tőkések a háborút a nyugateurópai, és nemcsak a nyugateurópai tőkés országok nyomására és sürgető unszolására. Tud-

ják, hogy folyó év áprilisában olyan feltételekkel ajánlottunk fel békét a lengyel kormánynak, amelyek hasonlíthatatlanul kedvezőbbek voltak számára a mostaniaknál, és csak a végszükség, a Lengyelországgal folytatott fegyverszüneti tárgyalások teljes kudarca kényszerített rá minket arra, hogy belemenjünk a háborúba, amely, annak ellenére, hogy csapataink a háborútól való kétségtelen kimerülésük következtében Varsó alatt igen súlyos vereséget szenvedtek, mégis úgy végződött, hogy előnyösebb békét kötöttünk annál, amelyet áprilisban mi ajánlottunk fel Lengyelországnak. Az előzetes békeszerződést aláírtuk Lengyelországgal, és most a végleges béke aláírásával kapcsolatban folynak a tárgyalások. Egyáltalán nem húnyunk szemet a fölött a veszély fölött, hogy egyes konok tőkés országok, továbbá az orosz fehérgárdisták bizonyos körei nyomást gyakorolnak olyan értelemben, hogy ezek a tárgyalások ne vezessenek békére. De meg kell mondanunk, hogy az Antant politikája, amely katonai beavatkozásra és a Szovjethatalom katonai elnyomására irányul, egyre inkább csődöt mond, és egyre több olyan államot nyerünk meg békepolitikánknak, amelyek a Szovjethatalommal szemben feltétlenül ellenséges álláspontón voltak. Azoknak az államoknak a száma, amelyek békeszerződést írnak alá velünk, növekszik, és nagyon valószínű, hogy a közeljövőben aláírjuk a végleges békeszerződést Lengyelországgal, s ilymódon további súlyos csapást mérünk azoknak a tőkés erőknek a szövetségére, amelyek katonai úton próbálják kiragadni kezünkből a hatalmat.

Elvtársak, önök természetesen tudják azt is, hogy a lengyel háború átmeneti balsikereinek és a háború egyes időpontjaiban kialakult súlyos helyzetünknek az volt az oka, hogy harcolnunk kellett Vrangel ellen is, akit egy imperialista hatalom hivatalosan elismert[95] és aki óriási anyagi, katonai és más segítséget kapott. És nekünk a háború mielőbbi befejezése érdekében gyorsan össze kellett vonnunk csapatainkat, hogy döntő csapást mérhessünk Vrangelre. Önök természetesen tudják. milyen rendkívüli hősiességről tett tanuságot a Vörös Hadsereg, amely olyan akadályokat és olyan erődítményeket küzdött le, amilyeneket még katonai szakértők és tekintélyek is bevehetet-

lennek tekintettek. A Vörös Hadsereg történetének egyik legragyogóbb lapja — az a teljes, döntő és rendkívül gyors győzelem, amelyet Vrangel fölött aratott. Ilymódon a fehérgárdisták és az imperialisták által ránk erőszakolt háborút felszámoltuk.

Ma már sokkal magabiztosabban és több erővel foghatunk hozzá a gazdasági építéshez, amely szívügyünk, amely szükséges és már régen vonz bennünket, azzal a biztos tudattal foghatunk hozzá, hogy a tőkések már nem tudják olyan könnyen meghiúsítani ezt a munkát, mint ezelőtt. De, magától értetődően, résen kell lennünk. Semmiesetre sem mondhatjuk azt, hogy már biztosítva vagyunk a háború ellen. És ennek oka egyáltalán nem az, hogy még nincsenek szabályszerű békeszerződéseink. Nagyon jól tudjuk, hogy Vrangel hadseregének maradványai nincsenek megsemmisítve, hogy a tőkés hatalmak védőszárnyai alatt nem is olyan messze rejtőzködnek és a tőkés hatalmak segítségével magukhoz térnek, hogy az orosz fehérgárdista szervezetek fokozott igyekezettel dolgoznak azon, hogy egy vagy más formában ismét kísérletet tehessenek egyes katonai alakulatok létrehozására és Vrangel erőivel együtt előkészíthessék ezeket arra, hogy alkalmas pillanatban újabb támadást indítsanak Oroszország ellen.

Ezért minden esetre továbbra is fenn kell tartanunk a katonai készenlétet. Nem szolgálhat megnyugvásunkra az, hogy csapásokat mértünk az imperializmusra, Vörös Hadseregünket továbbra is minden áron teljes harci készenlétben kell tartanunk és fokoznunk kell harcképességét. Ennek persze nem áll útjában az, hogy a hadsereg egy bizonyos részét mentesítjük és gyorsan leszereljük. Számításunk szerint az az óriási tapasztalat, amelyet a Vörös Hadsereg és vezetői a háború alatt szereztek, most megkönnyíti számunkra a hadsereg minőségének megjavítását. És el fogjuk érni, hogy a hadsereg létszámának csökkentése esetén megőrizzük azokat a kádereit, amelyek fenntartása nem fog mértéken felüli terheket róni a köztársaságra, és ugyanakkor a kisebb létszámú hadsereg mellett jobban biztosítjuk, mint eddig, hogy szükség esetén ismét talpra állíthassuk a hadsereget és még nagyobb katonai erőt mozgósíthassunk.

És mi biztosak vagyunk abban, hogy a szomszéd államok, amelyek már sokat veszítettek az ellenünk szőtt fehérgárdista összeesküvések támogatása miatt, eléggé számításba vették a tapasztalat megcáfolhatatlan tanulságát és helyesen értékelték békülési készségünket, amelyben eddig mindenki gyengeségünk jelét látta. Három esztendei tapasztalat után meg kellett győződniök arról, hogy ugyanakkor, amikor törhetetlen békeakaratunkról teszünk tanuságot, katonai tekintetben készen állunk. És minden háborús kísérlet azt fogja jelenteni a háborút kezdeményező állam számára, hogy azok a feltételek, amelyekhez a háború eredményeképpen és a háború után jutott, rosszabbak lesznek azoknál a feltételeknél, amelyekhez háború nélkül és a háború előtt juthattak volna. Ez bebizonyosodott több állam tekintetében. Ez az a vívmány, amelyről nem mondunk le, és amelyet nem felejt el egyetlen hatalom sem azok közül, amelyek körülöttünk vannak vagy politikai érintkezést tartanak fenn Oroszországgal. Ennek következtében viszonyunk a szomszédos államokkal egyre javul. Önök tudják, hogy véglegesen megkötöttük a békét számos olyan állammal, amelyek az Orosz Állam nyugati határain fekszenek és azelőtt az Orosz Birodalomhoz tartoztak, s amelyek függetlenségét és szuverenitását most a Szovjethatalom, politikánk alapelveinek megfelelően, fenntartás nélkül elismerte. Ezen az alapon minden esély megvan arra, hogy a béke tartósabb legyen, mint a tőkések és egyes nyugateurópai államok kívánnák.

A lett kormányt illetően azt kell mondanom, hogy egy időben annyira rosszabbodott köztünk a viszony, hogy könnyen felmerülhetett volna a diplomáciai kapcsolatok megszakításának gondolata. De lettországi képviselőnknek éppen a legutóbbi jelentése rámutat arra, hogy már változás állt be a politikában, sok félreértés és olyan körülmény, amely joggal adott okot az elégedetlenségre, kiküszöbölődött. Komoly remény van arra, hogy a közeljövőben szoros gazdasági kapcsolataink lesznek Lettországgal, amely a Nyugat-Európával folytatott árucsere során természetesen még hasznosabb lesz számunkra, mint Észtország és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársasággal határos más államok.

Azt is ki kell emelnem, elvtársak, hogy az elmult év folyamán politikánk Keleten is nagy sikereket aratott. Üdvözölnünk kell a Buharai, Azerbajdzsán és Örmény Szovjetköztársaság megalakulását és megszilárdulását, amely országok visszaszerezték teljes függetlenségüket, sőt ezekben az országokban a munkások és a parasztok vették kezükbe a hatalmat. Ezek a köztársaságok azt bizonyítják, azt tanusítják, hogy a Szovjethatalom eszméi és elvei nemcsak az ipari tekintetben fejlett országokban találnak megértésre és valósíthatók meg azonnal, amelyekben olyan társadalmi erőre támaszkodnak, mint a proletariátus, hanem olyan országokban is, amelyben a parasztságra támaszkodnak. A Parasztszovjetek eszméje győzött. A parasztok kezében biztosítva van a hatalom; kezükben a föld, kezükben vannak a termelési eszközök. A paraszti szovjetköztársaságok és az Oroszországi Szocialista Köztársaság közötti baráti kapcsolatokat már megpecsételték politikánk gyakorlati eredményei.

Üdvözölhetjük azt is, hogy rövidesen szerződést kötünk Perzsiával, amellyel baráti viszonyunk biztosítva van annál a körülménynél fogva, hogy az imperializmus igája alatt görnyedő népek életbevágó érdekei megegyeznek.

Arra is fel kell hívnunk a figyelmet, hogy Afganisztánnal és még inkább Törökországgal egyre jobban rendeződik és erősödik baráti viszonyunk. Az utóbbi hatalom tekintetében az antant-országok minden tőlük telhetőt megtettek, hogy lehetetlenné tegyék a csak valamennyire is normális kapcsolatokat Törökország és a nyugateurópai országok között. Ez a körülmény, a Szovjethatalom megszilárdulásával párosulva, egyre inkább biztosítja azt, hogy a burzsoázia minden aknamunkája és cselszövése ellenére és noha Oroszország körül megmaradnak a polgári államok, erősödni fog a szövetség és a baráti viszony Oroszország és az elnyomott keleti nemzetek között, mivel a politikai élet terén a legfőbb tény az imperialista erőszak azokkal a népekkel szemben, amelyeket nem ért az a szerencse, hogy a győztesek közé kerülhessenek, és ez az imperialista világpolitika azt eredményezi, hogy az elnyomott népek közelednek egymáshoz, szövetségre és barátságra lépnek egymással. És az a siker, amelyet ebben a

tekintetben Nyugaton, európaiasodottabb államoknál is elértünk, azt mutatja, hogy külpolitikánk mostani alapjai helyesek és hogy nemzetközi helyzetünk javulása szilárd alapra támaszkodik. Biztosak vagyunk abban, hogy ha folytatjuk a békepolitikát, azokkal az engedményekkel, amelyeket teszünk (márpedig ezeket az engedményeket meg kell tennünk, hogy elkerülhessük a háborút), az imperialisták minden cselszövése és aljas terve ellenére, akik természetesen bármikor összeugraszthatják velünk ezt vagy azt az államot, mindennek ellenére politikánk fő vonala és az imperialista politika lényegéből fakadó érdekek megteszik a magukét és egyre inkább arra késztetnek, hogy egyre szorosabb kapcsolatok létesüljenek az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság és egyre több körülötte fekvő állam között. Ez pedig záloga annak, hogy minden erőnket a gazdasági építésre fordíthatjuk, nyugodtan, szilárdan és magabiztosan dolgozhatunk huzamosabb időn át.

Azt is meg kell mondanom, hogy ezidőszerint kereskedelmi egyezmény aláírásával kapcsolatos tárgyalásokat folytatunk Angliával. Sajnos, ezek a tárgyalások sokkal tovább húzódnak, mint szeretnénk, de ebben teljesen ártatlanok vagyunk. Mi már júliusban teljesen beleegyező választ adtunk, amikor az angol kormány a szovjet csapatok legnagyobb sikereinek idején hivatalosan átnyujtotta nekünk a kereskedelmi kapcsolatok lehetőségét biztosító egyezmény szövegét, de azóta az angol kormányban és az angol államban folyó pártharc hátráltatta ezt az ügyet. Láttuk, hogy az angol kormány ingadozik, fenyegetőzik, hogy teljesen megszakítja velünk a kapcsolatokat, hogy azonnal Petrográd ellen küldi hajóhadát. Láttuk mindezt, de ugyanakkor azt is láttuk, hogy válaszképpen erre a fenyegetésre Angliaszerte „akcióbizottságok" alakultak. Láttuk, hogy az opportunista irányzat legszélsőségesebb hívei és vezéreik a munkások nyomására kénytelenek voltak a tegnap még általuk is elítélt teljesen „alkotmányellenes" politika útjára lépni. Kiderült, hogy a dolgozó tömegek nyomásának és tudatosságának ereje, az angol szakszervezeti mozgalomban mindmáig uralkodó mensevik előítéletek ellenére, annyira utat tört magának, hogy az

élét az imperialisták harcos politikájának elvette. Mi békepolitikánkban most is ugyanannak a júliusi tervezetnek az alapján állunk, amelyet akkor az angol kormány terjesztett elő. Készek vagyunk azonnal aláírni a kereskedelmi egyezményt, és ha mindeddig nem került sor aláírására, abban kizárólag azok az angol kormánykörökben uralkodó áramlatok és hangulatok a hibásak, amelyek meg akarják hiúsítani a kereskedelmi egyezményt, amelyek nemcsak a munkások, hanem az angol burzsoázia többségének akarata ellenére is még egyszer lehetőséget akarnak szerezni arra, hogy szabad kezük legyen Szovjet-Oroszország megtámadásához. Ez az ő dolguk.

Minél tovább folytatják ezt a politikát Anglia egyes befolyásos körei, a finánctőke és az imperialisták körei, annál inkább kiélezik a pénzügyi helyzetet, annál inkább késleltetik azt a félegyezményt a burzsoá Anglia és a Szovjetköztársaság között, amelyre most szükség van, annál közelebb hozzák azt az időt, amikor majd az imperialisták nem félegyezményt, hanem teljes egyezményt lesznek kénytelenek elfogadni.

Elvtársak, meg kell mondanom, hogy ezzel az Angliával való kereskedelmi egyezménnyel kapcsolatban felmerül egy kérdés, amely gazdaságpolitikánk egyik legfőbb kérdése — a koncessziók kérdése. A Szovjethatalom által a beszámoló tárgyát képező időszak folyamán hozott törvények között az egyik legfontosabb az ezidei november 23-i törvény — a koncessziókról szóló törvény. Önök természetesen mindannyian ismerik ennek a törvénynek a szövegét. Mindannyian tudják, hogy most további anyagot tettünk közzé, amely alkalmas arra, hogy a szovjetkongresszus valamennyi részvevőjét a legalaposabban tájékoztassa ezzel a kérdéssel kapcsolatban. Egy külön brosúrában nemcsak ennek a törvénynek a szövegét, hanem a koncessziók fő objektumainak — a mezőgazdasági, erdő- és bányakoncesszióknak a jegyzékét is kiadtuk. Intézkedtünk arra vonatkozólag, hogy ennek a törvénynek nyilvánosságra hozott szövege minél előbb eljusson a nyugateurópai államokba, és reméljük, hogy koncessziós politikánk gyakorlati szempontból is sikeres lesz. Egyáltalán nem titkoljuk magunk előtt azokat a veszélyeket,

amelyek ezzel a politikával a szocialista Szovjetköztársaságban, méghozzá egy gyenge és elmaradott országban, együttjárnak. Amíg Szovjetköztársaságunk az egész tőkés világ egymagában álló peremvidéke lesz, addig teljesen nevetséges képzelgés és utópizmus volna teljes gazdasági függetlenségünkre és bizonyos veszélyek eltűnésére gondolni. Természetes, hogy amíg ezek az alapvető ellentétek fennmaradnak — fennmaradnak a veszélyek is, és nem lehet megszökni előlük. Ahhoz, hogy túléljük őket, csak szilárdan kell állnunk a lábunkon, csak értenünk kell ahhoz, hogy megkülönböztessük a nagyobb jelentőségű veszélyeket a kisebb jelentőségűektől és a nagyobb veszélyek helyett a kisebb jelentőségű veszélyeket válasszuk.

Nemrégiben közölték velünk, hogy Nyizsnyij-Novgorod kormányzóság Arzamasz-kerületi szovjetkongresszusán egy pártonkívüli paraszt a koncessziókkal kapcsolatban kijelentette: „Elvtársak, mi elküldünk benneteket az Összoroszországi Kongresszusra és kijelentjük, hogy mi, parasztok, készek vagyunk még három évet éhezni, fázni, adózni, csak anyánkat, Oroszországot ne adjátok el a koncessziókkal." Rendkívül nagy örömmel üdvözlöm az ilyesfajta hangulatot, amely igen széles körben el van terjedve. Azt hiszem, éppen az a jellemző, hogy a pártonkívüli dolgozó tömeg körében, nemcsak a munkások, hanem a parasztok körében is, három év alatt megérlelődött az a politikai és gazdasági tapasztalat, amely lehetővé teszi számukra, és arra készteti őket, hogy mindennél többre becsüljék a tőkésektől való megszabadulást, hogy kettőzött figyelemmel és rendkívül gyanakvó szemmel figyeljenek minden lépést, amely esetleges újabb veszélyekkel járhat, olyan értelemben, hogy a kapitalizmus visszaállítására vezethet. Kétségtelen, hogy az ilyesfajta kijelentésekre a lehető legnagyobb figyelmet fordítjuk, de meg kell mondanunk, hogy eszünk ágában sincs Oroszországot eladni a kapitalistáknak, hogy koncessziókról van szó, hogy az egyes koncessziószerződések meghatározott határidőhöz, meghatározott egyezményhez vannak kötve, hogy ezekben a szerződésekben benne van minden biztosíték, amelyeket alaposan meggondoltunk, amelyeket még nem egyszer fogunk meggondolni és megvitatni ezen a kongresszu-

son és a későbbi tanácskozásokon, és hogy ezek az ideiglenes szerződések korántsem jelentenek eladást. Semmi közük sincs Oroszország eladásához, de annyit jelentenek, hogy bizonyos gazdasági engedményeket teszünk a tőkéseknek azért, hogy ezen az úton minél előbb megszerezhessük azokat a szükséges gépeket és mozdonyokat, amelyek nélkül nem tudjuk helyreállítani gazdaságunkat. Nincs jogunk megvetni semmi olyasmit, ami akár csak kis mértékben is elősegítheti a munkások és a parasztok helyzetének javulását.

Minden tőlünk telhetőt el kell követnünk a kereskedelmi kapcsolatok gyors helyreállítása érdekében. És ezek a tárgyalások most féllegálisan folynak. Korántsem elegendő számban rendelünk mozdonyokat, gépeket, de már kezdünk rendelni. Ha legálisan fogunk tárgyalni, óriási mértékben megnövekednek a lehetőségek. Iparral sokat el tudunk érni, mégpedig rövidebb idő alatt, de még nagy siker esetén is évekre, az évek hosszú sorára van szükség. Gondoljunk arra, hogy most ugyan katonai győzelmet arattunk, békét kötöttünk, de a történelem arra tanít bennünket, hogy nincs egyetlen olyan nagy kérdés, nincs egyetlen olyan forradalom, amely nem a háborúk hosszú során át jutott volna dűlőre. És ezt a tanulságot mi nem feledjük el. Most jónéhány nagyhatalomnak elvettük a kedvét a velünk való háborúskodástól, de hogy hosszú időre-e, azért nem kezeskedhetünk. Fel kell készülnünk arra, hogy az imperialista ragadozók a helyzet legkisebb változása esetén újra ellenünk indulnak. Erre fel kell készülnünk. Ezért elsősorban gazdaságunkat kell helyreállítanunk, szilárd alapokra helyeznünk. Ipari felszerelés nélkül, a tőkés országokból vásárolt gépek nélkül ezt nem lehet rövid idő alatt végrehajtani. És ne sajnáljuk a több hasznot a kapitalistáktól, ha ennek fejében sikerül helyreállítanunk gazdaságunkat. Arra van szükség, hogy a munkások és a parasztok hangulata olyan legyen, mint azoké a pártonkívüli parasztoké, akik azt mondták, hogy nem félnek az áldozatoktól és a nélkülözésektől. Abból, hogy felismerik a tőkés beavatkozás veszélyét, kitűnik, hogy a koncessziót nem szentimentális szempontból nézik, hanem a háború folytatását látják benne, amelynek során a kímé-

letlen harc csak más térre helyeződik át, és látják annak lehetőségét, hogy a burzsoázia esetleg újabb kísérleteket tesz a régi kapitalizmus visszaállítására. Ez nagyon jó, ez biztosít bennünket arról, hogy érdekeink felügyelete és védelme nemcsak a Szovjethatalom szerveinek, hanem minden munkásnak és parasztnak is szívügye lesz. És meg vagyunk győződve róla, hogy ebben az esetben érdekeink védelmét még a koncessziós szerződések teljesítése esetén is olyan alapra tudjuk helyezni, amelyen szó sem lehet a tőkések hatalmának visszaállításáról; és elérjük, hogy ezt a veszélyt a minimumra csökkentjük, hogy kisebb lesz, mint a háború veszélye, hogy ez megnehezíti a háború felújítását és megkönnyíti számunkra, hogy rövidebb idő alatt, kevesebb év alatt (az évek meglehetősen hosszú soráról van szó) támasszuk fel és fejlesszük gazdaságunkat.

Elvtársak, a gazdasági feladatok tere, a gazdasági front most ismételten a legfőbb, leglényegesebb frontként merül fel előttünk. Amikor megvizsgáltam azt a törvényhozási anyagot, amelyről be kell számolnom önöknek, meggyőződtem arról, hogy a Népbiztosok Tanácsának és a Honvédelmi Tanácsnak az intézkedései és rendeletei most óriási többségükben az ezzel a gazdasági tevékenységgel kapcsolatos részleges és részletekbe menő, nem ritkán aprócseprő intézkedésekre vonatkoznak. Önök természetesen nem várják tőlem, hogy felsoroljam ezeket az intézkedéseket. Ez fölöttébb unalmas és teljesen érdektelen volna. Csak azt szeretném megemlíteni, hogy mi már korántsem először állítjuk homloktérbe a munka frontját. Emlékezzünk vissza arra a határozatra, amelyet az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918 április 29-én hozott[96]. Ez abban az időben volt, amikor a ránkerőszakolt breszti béke gazdaságilag feldarabolta Oroszországot, és a példátlan rablószerződés rendkívül nehéz helyzetbe hozott bennünket. Akkor kiderült, hogy lélekzetvételi szünetre számíthatunk, amely megteremti békés gazdasági tevékenységünk újrafelvételének feltételeit, és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság azonnal — noha ma már tudjuk, hogy ez a lélekzetvételi szünet nagyon rövid ideig tartott —, április 29-i határozatában, minden figyelmét erre a gazdasági építésre összpontosította. Ez a

határozat, amelyet nem helyeztünk hatályon kívül és ma is törvényünk, lehetővé teszi, hogy helyes távlatokból ítéljük meg azt, hogyan nyúltunk hozzá ehhez a feladathoz és mire kell nagyobb figyelmet fordítanunk további munkánk és munkánk befejezése érdekében.

Ha megvizsgáljuk ezt a határozatot, világosan kitűnik, hogy sok olyan kérdést, amelyeken most dolgoznunk kell, teljesen konkrét formában, nyomatékosan és meglehetősen határozottan vetettünk fel már 1918 áprilisában. Ha visszaemlékezünk erre, azt mondjuk: az ismétlés a tudás anyja. Bennünket nem hoz zavarba az, hogy a gazdasági építésnek ezeket a sarkalatos igazságait most ismét elővesszük. Még sokszor elő fogjuk venni őket, de nézzék meg, milyen különbség van az elvont elvek 1918-ban történt meghirdetése és a már gyakorlatilag elkezdett gazdasági tevékenység között. És az óriási nehézségek, munkánk állandó meghiúsítása ellenére egyre közelebb kerülünk és egyre konkrétabb formában láthatunk hozzá gazdasági feladataink gyakorlati kitűzéséhez. Még sokszor, nagyon sokszor fogunk ismétlésekbe bocsátkozni. Az építés nem mehet végbe rengeteg ismétlés, időnkénti visszafordulás, ellenőrzés, egyes helyesbítések, új módszerek, az elmaradottak és a felkészületlenek meggyőzése érdekében tett erőfeszítések nélkül.

A politikai helyzet lényege most az, hogy éppen a fordulat, az átmenet, valamelyes kerülőút időszakát éljük, olyan időszakban vagyunk, amikor a háborúról áttérünk a gazdasági építésre. Ez már régebben is előfordult, de nem ilyen hatalmas méretekben. Újra meg újra gondolnunk kell arra, hogy melyek a Szovjethatalom általános politikai feladatai, mi ennek az időszaknak a sajátossága. A proletárdiktatúra azért ért el sikereket, mert értett ahhoz, hogy a kényszert egybekapcsolja a meggyőzéssel. A proletárdiktatúra nem fél a kényszertől és az állami kényszer erélyes, határozott és kíméletlen alkalmazásától, mert az élenjáró osztálynak, amelyet a kapitalizmus a legjobban elnyomott, joga van arra, hogy kényszert alkalmazzon, hiszen a dolgozók és a kizsákmányoltak érdekében alkalmazza s a kényszernek és a meggyőzésnek olyan eszközeivel rendelkezik, amilyenekkel eddig egyetlen osztály sem

rendelkezett, noha hasonlíthatatlanul több lehetőségük volt a propagandára és az agitációra, mint nekünk.

Ha felvetjük háromesztendős tapasztalatunk eredményének kérdését (egyes döntő területeken ugyanis nehéz egy év eredményeit összegezni), ha feltesszük magunknak a kérdést, hogy végső fokon mivel magyarázhatók a nálunk sokkal erősebb ellenségen aratott győzelmeink, azt kell felelnünk: azzal, hogy a Vörös Hadsereg szervezetében a munkásoknak és a dolgozó parasztságnak a kizsákmányolók összessége ellen irányuló szövetségén belül nagyszerűen érvényesült a következetes és szilárd proletár vezetés. Hogyan történhetett ez? Miért vállalta a parasztság zöme ezt olyan szívesen? Azért, mert ez a túlnyomó többségében pártonkívüli tömeg meg volt győződve arról, hogy az egyetlen menekvés számára a Szovjethatalom támogatása. És persze nem könyvekből, nem a propaganda hatására, hanem saját tapasztalata alapján győződött meg erről. Meggyőzte a polgárháború tapasztalata, különösen mensevikjeinknek és eszereinknek a kisparaszti gazdaság bizonyos jellemző vonásaihoz közelebbálló szövetsége. A kistulajdonosok e pártjainak a földbirtokosokkal és tőkésekkel való szövetsége kapcsán szerzett tapasztalatok, valamint a Kolcsakkal és Gyenyikinnel kapcsolatban szerzett tapasztalatok meggyőzték a parasztttömegeket arról, hogy nincs középút, hogy a következetes és erélyes szovjetpolitika a helyes politika, hogy a proletariátus vaskezű vezetése az egyetlen eszköz, amely megmenti a parasztot a kizsákmányolástól és az erőszaktól. És csak azért, mert meg tudtuk győzni erről a parasztot, csak azért járt politikánk, a szüntelen és minden módon való meggyőzéssel párosult kényszer politikája ilyen óriási sikerrel.

Most pedig arra kell felhívnunk a figyelmet, hogy a munka frontjára való átállás során, új körülmények között és nagyobb arányokban, de ugyanaz a feladat merül fel előttünk, amely előtt akkor álltunk, amikor a fehérgárdisták ellen viseltünk háborút, amikor a munkás- és parasztttömegek olyan lelkesedését és olyan erőfeszítését tapasztaltuk, amilyen más államok egyetlen háborújában sem volt és nem is lehetett. A pártonkívüli parasztok, ahhoz az arzamaszi paraszthoz hasonlóan, akinek szavait az imént

idéztem, megfigyeléseik és életismeretük alapján arra a meggyőződésre jutottak, hogy a kizsákmányolók könyörtelen ellenségeik és könyörtelen hatalomra van szükség elnyomásukhoz. És mi a nép olyan tömegeit sorakoztattuk fel a háborúban való tudatos részvételre és a háború tevékeny támogatására, mint soha azelőtt. Az, hogy a párthoz tartozó és pártonkívüli munkások és a pártonkívüli parasztok (márpedig a parasztok tömegükben pártonkívüliek) egy szálig együttérezzenek a háborúval, megértsék a háborút, ez egyetlen politikai rendszernél sem volt tapasztalható, azoknak az arányoknak még tizedrészében sem, amilyen arányokban a Szovjethatalomnál tapasztaltuk. Ezzel magyarázható, hogy végülis legyőztük az erős ellenséget. Itt beigazolódik a marxizmus egyik legmélyértelműbb, egyszersmind pedig legegyszerűbb és legérthetőbb tétele. Minél nagyobb a lendület, minél nagyobb arányúak a történelmi akciók, annál több ember vesz részt ezekben az akciókban, és fordítva, minél mélyebb átalakítást akarunk végrehajtani, annál inkább fel kell keltenünk iránta az érdeklődést, annál inkább kell törekednünk arra, hogy tudatosan foglaljanak állást mellette, annál inkább kell újabb milliókat és tízmilliókat meggyőznünk ennek szükségességéről. Forradalmunk végső fokon azért hagyott messze maga mögött minden más forradalmat, mert a Szovjethatalom révén tízmilliókat vont be az állam építésébe azok közül, akiket azelőtt nem érdekelt ez az építés. Most vizsgáljuk meg ebből a szempontból azoknak az új feladatoknak kérdését, amelyek előtt álltunk, amelyek a Szovjethatalom határozatainak tucatjaiban és százaiban ez alatt az idő alatt önök előtt elvonultak, amelyek a Munka és Honvédelem Tanácsa munkájának kilenctized részét (erre a továbbiakban még visszatérünk) és a Népbiztosok Tanácsa munkájának valószínűleg több mint felét alkották — a gazdasági feladatokat: az egységes gazdasági terv megteremtését, az oroszországi közgazdaság alapjainak átszervezését, a kisparaszti gazdaság alapjainak átszervezését. Ezek olyan feladatok, amelyek megkövetelik, hogy a szakszervezetek tagjait egy szálig bevonjuk ebbe a teljesen új dologba, amely a kapitalizmus idején távol állt tőlük. Vessék most fel azt a kérdést, hogy

megvan-e ma a gyors, feltétlen győzelemnek az a feltétele, amely a háború idején kialakult, az a feltétel, amelynek lényege az, hogy a tömegeket bevonjuk a munkába. Meg vannak-e győződve a szakszervezeti tagok és a pártonkívüliek többsége új módszereink, a gazdasági építéssel kapcsolatos új nagy feladataink szükségességéről, meg vannak-e győződve minderről ugyanúgy, mint ahogy meg voltak győződve arról, hogy mindent oda kell adniok a háború céljaira, mindent fel kell áldozniok azért, hogy a háború frontján győzelmet arathassunk? Ha így vetik fel a kérdést, azt kell válaszolniok: kétségtelen, hogy nincsenek. Távolról sincsenek annyira meggyőződve erről, mint kellene.

A háború olyan dolog volt, amely már évszázadok és évezredek óta érthető és megszokott jelenség. A földesurak egykori erőszakoskodása és kegyetlenkedése annyira nyilvánvaló volt, hogy könnyű volt a meggyőzés, és még a leggazdagabb gabonatermő határvidékek parasztságát, amely a legkevésbbé volt kapcsolatban az iparral, még ezt a parasztságot sem volt nehéz meggyőzni arról, hogy mi a dolgozók érdekeiért viselünk háborút, s így nem volt nehéz csaknem az egész nép lelkesedését kiváltani. Nehezebb lesz elérni azt, hogy a paraszttömegek és a szakszervezeti tagok most megértsék ezeket a feladatokat, megértsék, hogy nem élhetnek tovább a régi módon, hogy véget kell vetni a tőkés kizsákmányolásnak, bármilyen erős gyökeret eresztett is évtizedek folyamán. Arra kell törekednünk, hogy mindenki megértse, hogy Oroszország a mienk, hogy csakis mi, a munkások és parasztok tömege tudjuk átalakítani tevékenységünkkel, szigorú munkafegyelmünkkel a régi gazdasági létfeltételeket, és hogy csakis mi tudjuk megvalósítani a nagy gazdasági tervet. Más kivezető út nincs. Elmaradunk és továbbra is el fogunk maradni a tőkés országok mögött; levernek bennünket, ha nem tudjuk helyreállítani gazdaságunkat. Ez az oka annak, hogy a régi igazságokat, amelyeket az imént említettem, azt a régi igazságot, hogy a szervezeti feladatoknak nagy jelentőségük van, hogy munkafegyelemre van szükség, hogy a szakszervezetek rendkívül fontos szerepet töltenek be, különösen ebben a tekintetben,

hiszen nincsen más szervezet, amely nagy tömegeket egyesítene, — hogy ezeket a régi igazságokat nemcsak ismételgetnünk kell, hanem világosan fel kell ismernünk azt is, hogy bekövetkezett az a pillanat, amikor a katonai feladatokról át kell térnünk a gazdasági feladatokra.

Katonai téren teljes sikert arattunk, s most fel kell készülnünk, hogy ugyanolyan sikerrel hajthassunk végre még nehezebb feladatokat, amelyek lelkesedést és önfeláldozást követelnek a munkások és parasztok óriási többségétől. Az új feladatok szükségességéről meg kell győzni az emberek százmillióit, akik nemzedékről nemzedékre rabságban és elnyomásban éltek, akikben elfojtottak minden önálló tevékenységet, a munkások millióit, akik szakszervezeti tagok, de politikailag még nem öntudatosak, akik nem szokták meg, hogy gazdának érezzék magukat, ezeket a milliókat meg kell szervezni, mégpedig nem arra, hogy szembeszálljanak a hatalommal, hanem arra, hogy támogassák, tovább vigyék és következetesen végrehajtsák saját munkáshatalmuk intézkedéseit. Ez az átmenet nehézségekkel jár; egyszerűen a megfogalmazás szempontjából ez nem új feladat. De új feladat annyiban, hogy a gazdasági feladat most merül fel először teljes nagyságában, s nekünk meg kell látnunk és nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a gazdasági fronton a háború sokkal nehezebb és sokkal tartósabb lesz; ahhoz, hogy ezen a fronton győzelmet arathassunk, több munkást és parasztot kell kezdeményező, aktív és odaadó harcossá tennünk. És ezt megtehetjük — erről tanuskodnak a gazdasági építés terén szerzett tapasztalataink —, mert annak felismerése, hogy a különféle bajok, a fagyoskodás, az éhség és mindenféle nélkülözések a termelőerők elégtelenségéből fakadnak, mélyen benne gyökerezik a tömegben. Most arra kell összpontosítanunk figyelmünket, hogy az agitációt és a propagandát a politikai és katonai érdekek vágányáról a gazdasági építés vágányára állítsuk át. Ezt sokszor hangoztattuk, de még mindig nem eleget, és én azt gondolom, hogy azok között a rendszabályok között, amelyeket a Szovjethatalom ebben az évben foganatosított, különösen nagy jelentősége van annak, hogy az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács mellett a termelési pro-

paganda irányítására Központi Irodát létesítettek, hogy ennek az Irodának a munkáját egyesítették a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának munkájával, hogy újabb lapokat indítottak, amelyek a termelési tervnek megfelelően épülnek fel, mégpedig nemcsak olymódon, hogy a figyelmet a termelési propagandára fordítják, hanem olymódon is, hogy ezt a propagandát országos méretekben megszervezik.

A termelési propaganda országos méretű megszervezését a mai politikai helyzet sajátosságai teszik szükségessé. Erre egyaránt szüksége van a munkásosztálynak, a szakszervezeteknek és a parasztságnak; erre a legnagyobb szüksége van államapparátusunknak, amelyet korántsem használunk ki eléggé erre a célra. Azt tudjuk, hogyan kell vezetni az ipart, hogyan kell felkelteni a tömegek érdeklődését, ezen a téren ezerszer több elméleti ismeretünk van, mint amennyit ezekből az ismereteinkből a gyakorlatban alkalmazunk. El kell érnünk, hogy minden szakszervezeti tagnak érdeke legyen a termelés, és minden szakszervezeti tag megértse, hogy Szovjet-Oroszország csak akkor győzhet, ha növeljük a termelést, ha fokozzuk a munka termelékenységét. Szovjet-Oroszország csak ezen az úton vethet tíz évvel hamarabb véget azoknak a borzalmas viszonyoknak, amelyek között ma van, annak az éhínségnek és tüzelőhiánynak, amelytől ma szenved. Ha nem értjük meg ezt a feladatot, esetleg elveszünk mindannyian, mert gyenge apparátusunk miatt visszavonulásra kényszerülünk, minthogy a kapitalisták, miután kissé lélekzethez jutottak, bármikor újra megindíthatják a háborút, mi pedig akkor nem leszünk olyan helyzetben, hogy a háborút folytathassuk. Nem leszünk akkor képesek milliós tömegeink súlyát érvényesíteni, s ebben az utolsó háborúban vereséget szenvedünk. Az a helyzet, hogy eddig a háborúk hosszú sora döntötte el minden forradalom, minden hatalmas forradalom sorsát. Ilyen hatalmas forradalom a mi forradalmunk is. Befejeztük a háborúk egyik szakaszát, fel kell készülnünk a másik szakaszra, de hogy mikor következik be ez a második szakasz, azt nem tudjuk, és el kell érnünk, hogy a háború kitörése pillanatában a helyzet magaslatán legyünk. Ez az oka annak, hogy nem szabad

lemondanunk a kényszerítő rendszabályokról, nemcsak azért, mert fenntartjuk a proletariátus diktatúráját, amelyet mind a paraszttömegek, mind a pártonkívüli munkások már megértettek; a paraszttömegek és a pártonkívüli munkások mindent tudnak proletárdiktatúránkról és nem rettegnek tőle, nem félnek tőle, támaszt és erőt, vagyis olyasmit látnak benne, amit szembeállíthatnak a földbirtokosokkal és tőkésekkel, és ami nélkül nem lehet győzni.

Ezt a tudatot, ezt a meggyőződést, amely a katonai és politikai feladatokkal kapcsolatban már a paraszttömegek testévé és vérévé vált, most a gazdasági feladatokra is át kell vinni. Ez az átmenet esetleg nem sikerül azonnal. Esetleg nem ússzuk meg anélkül, hogy bizonyos ingadozások ne mutatkoznának, s hogy a régi lazaság és kispolgári ideológia bizonyos mértékig fel ne ütné a fejét. Még nagyobb erőfeszítéssel és buzgalommal kell munkához látnunk s közben nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a pártonkívüli parasztokat és a kevéssé tudatos szakszervezeti tagokat meg fogjuk győzni, mert hiszen az igazság a mi oldalunkon van, mert hiszen megcáfolhatatlan tény, hogy a háború második szakaszában a gazdasági élet helyreállítása nélkül nem győzhetjük le ellenségeinket; csak el kell érnünk azt, hogy a milliók és milliók tudatosabban viszonyuljanak a gazdasági fronton folyó háborúhoz. Ez a termelési propagandával megbízott Központi Iroda feladata, ez az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács feladata, ez minden pártmunkás feladata, ez a Szovjethatalom minden néven nevezendő apparátusának feladata, ez a feladata egész propagandánknak, amelynek világszerte elért sikereinket köszönhetjük, hiszen propagandánk világszerte mindig az igazat mondta és mondja a munkásoknak meg a parasztoknak, ezzel szemben minden más propaganda hazudik. Propagandánkat most arra kell átállítanunk, ami sokkal nehezebb, arra, ami a munkásoknak a műhelyben folyó mindennapi munkájával függ össze, bármilyen nehéz viszonyok között folyik is ez a munka, s bármilyen erősek is a tegnapi tőkés rendszer emlékei, amely arra nevelte a munkásokat és parasztokat, hogy ne bízzanak a hatalomban. A munkásokat

és a parasztokat meg kell győzni arról, hogy az erők új egybehangolása nélkül, az állami egyesülés új formái nélkül, az ezzel a kényszerrel összefüggő új formák nélkül nem tudunk kijutni a gazdasági romlásnak abból a mocsarából, abból a szakadékából, amelynek szélén állunk, pedig már útban volnánk ahhoz, hogy kijussunk belőle.

Elvtársak, áttérek gazdasági politikánk néhány részletére és azokra a gazdasági feladatainkra, amelyek véleményem szerint jellemzik a mostani politikai helyzetet és az előttünk álló egész átmenetet. Mindenekelőtt agrártervezetünket kell megemlítenem, a Népbiztosok Tanácsának a mezőgazdasági termelés erősítését és fejlesztését, valamint a parasztgazdaság megsegítését célzó törvényjavaslatát, amely ez év december 14-én jelent meg nyomtatásban s amelynek alapelveiről minden helyi funkcionárius már korábban, a törvényjavaslat lényegét ismertető külön rádióközleményből értesült.

Azonnal úgy kell megszervezni a dolgot, hogy ezt a törvényjavaslatot — a helyi tapasztalatokból kiindulva (ez a törvényjavaslat ugyanis a helyi tapasztalatokból indul ki), ezt a vidéken máris észrevették — a kongresszuson, valamint a helyi végrehajtó bizottságok és végrehajtóbizottsági osztályok képviselőinek körében a legalaposabban megtárgyalják. Bizonyára nem akad ma már egyetlen olyan elvtárs sem, aki kételkedne abban, hogy a mezőgazdasági termelés fellendítése érdekében különleges és különösen erélyes megsegítési rendszabályokra van szükség, mégpedig nemcsak serkentő, hanem kényszerítő rendszabályokra is.

Mi kisparaszti ország voltunk és vagyunk, s így az áttérés a kommunizmusra számunkra hasonlíthatatlanul nehezebb, mint bármilyen más viszonyok között. Hogy ez az áttérés végbemehessen, ahhoz az szükséges, hogy a parasztok százszorta nagyobb mértékben vegyenek benne részt, mint a háborúban. A háború megkövetelhette, s a háborúnak meg is kellett követelnie a felnőtt férfilakosság egy részét. De a mi országunknak. ennek a paraszti országnak, amely most ki is van merülve, egy szálig mozgósítania kell az egész férfi és női munkás- és parasztlakosságot. Minket, kommunistákat, a földművelésügyi osztályok

funkcionáriusait, nem nehéz meggyőzni arról, hogy szükség van az állam irányában fennálló kötelezettségek teljesítésére. Ebben, remélem, nem lesz közöttünk a legkisebb elvi nézeteltérés sem, amikor majd megvitatjuk a tanulmányozás céljából önök elé terjesztett december 14-i törvényjavaslatot. Más nehézségről van szó: a pártonkívüli parasztok meggyőzéséről. A parasztok nem szocialisták. S ha úgy építjük fel szocialista terveinket, mintha a parasztok szocialisták volnának, az azt jelenti, hogy homokra építünk, azt jelenti, hogy nem értjük meg feladatainkat, azt jelenti, hogy három év alatt sem tanultuk meg ahhoz a szegényes és olykor kolduszegény valósághoz szabni hozzá programunkat, amelyben élünk, hogy három év alatt sem tanultuk meg ennek megfelelően vinni keresztül vállalkozásainkat. Világos képet kell magunknak alkotnunk azokról a feladatokról, amelyek előttünk állanak. Az első feladat, hogy összefogjuk a földművelésügyi osztályok kommunista funkcionáriusait, hogy általánosítsuk tapasztalataikat, felkaroljuk azt, amit az egyes vidékeken megvalósítottak, s hogy bevegyük azoknak a törvényeknek tervezetébe, amelyeket a központban az állami intézmények nevében, a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusa nevében ki fogunk adni. És reméljük, hogy mi ezt önökkel együtt meg fogjuk tenni. De ez csak az első lépés. A második lépés pedig az, hogy meggyőzzük a pártonkívüli parasztokat, éppen a pártonkívülieket, mert a tömeg pártonkívüli, és mert azt, amit megtehetünk, csak akkor tehetjük meg, ha el tudjuk érni, hogy ez a lényegében aktív és önállóan cselekvő tömeg tudatosabban ismerje fel annak szükségességét, hogy hozzá kell fognia ehhez a munkához. A parasztgazdaság nem élhet tovább a régi módon. Ha a háború első szakaszából ki is juthattunk, a második szakaszból nem kerülhetünk ki olyan könnyen, s ezért a kérdésnek erre az oldalára különös figyelmet kell fordítanunk.

Minden pártonkívüli parasztnak meg kell értenie ezt a kétségtelen igazságot, és meg vagyunk győződve róla, hogy meg is érti. Nem hiába élte át ezt a szenvedésekkel teli, nehéz hat esztendőt. Nem hasonlít már a háborúelőtti parasztra. Súlyos szenvedéseken ment keresztül, sokat gondolkodott és sok olyan politikai és gazdasági nehéz-

séget élt át, amelyek arra késztették, hogy sok mindent elfelejtsen, ami régen volt. Azt hiszem, ez a paraszt ma már maga is megérti, hogy a régi módon nem élhet tovább, hogy másképpen kell élnie, s nekünk minden propagandaeszközünket, az államhatalom birtoklásában rejlő minden lehetőségünket, minden tudásunkat, a párt minden eszközét és erejét a lehető legsürgősebben latba kell vetnünk annak érdekében, hogy meggyőzzük a pártonkívüli parasztot, és csak akkor lesz meg a kellő alapja agrár-törvényjavaslatunknak, amelyet önök, természetesen a szükséges módosításokkal és kiegészítésekkel, remélem, egyhangúlag elfogadnak. Csak akkor lesz a törvényjavaslatnak ugyanolyan szilárd alapja, mint politikánknak, amikor a parasztok többségét meggyőzzük és bevonjuk ebbe a munkába, mert, amint Kurajev elvtárs a Tatár Köztársaság tapasztalatai alapján egyik cikkében helyesen mondotta: a dolgozó középparaszt és a szegényparaszt a Szovjethatalom barátja, a naplopó viszont az ellensége. Ez a való igazság, amelynek semmi köze a szocializmushoz, de amely annyira vitathatatlan és nyilvánvaló, hogy bármilyen falusi összejövetelen, a pártonkívüli parasztok bármilyen gyűlésén átmegy a parasztok tudatába és a dolgozó parasztlakosság óriási többségének meggyőződésévé válik.

Elvtársak, most, amikor a háború időszaka után a gazdasági építés felé fordultunk, a következőt szeretném leginkább hangsúlyozni. Kisparaszti országban fő és döntő feladatunk az, hogy át tudjunk térni az állami kényszerre annak érdekében, hogy fellendíthessük a parasztgazdaságot, a legszükségesebb, leghalaszthatatlanabb, a parasztok számára egészen természetes és érthető rendszabályokkal kezdve a dolgot. Márpedig ezt csak akkor tudjuk elérni, ha képesek leszünk további millió meg millió erre fel nem készült ember meggyőzésére. Erre kell beállítani minden erőnket és gondoskodnunk kell arról, hogy a felfrissített és megerősített erőszakapparátust a meggyőzés újabb lendületére alapozzuk és állítsuk s akkor ezt a hadjáratot győzelmesen fogjuk befejezni. Most hadjáratot indítunk a parasztttömegek maradiságának, műveletlenségének és bizalmatlanságának maradványai ellen. A régi rendszabályokkal itt nem győzhetünk; a propagandának,

az agitációnak és az elsajátított szervezett befolyásolásnak a módszereivel győzelmet aratunk és nemcsak azt érjük el, hogy dekrétumokat hoznak, intézményeket alapítanak és működésbe lép a papír — nem elég az, ha parancsok röpködnek —, hanem azt is, hogy tavasszal jobb legyen a vetés mint azelőtt volt, hogy a kisparaszt gazdaságát bizonyos mértékig megjavítsuk, még ha egészen kis mértékben is — minél elővigyázatosabban járunk el, annál jobb ! —, de a kisgazdaságnak ezt a javítását minden áron tömeges méretekben kell végrehajtanunk. Ha helyesen fogjuk fel feladatunkat és minden figyelmünket a pártonkívüli parasztra fordítjuk, ha erre összpontosítjuk három év alatt szerzett tudásunkat és tapasztalatunkat, akkor győzni fogunk. Ha nem győzünk, ha nem javítjuk meg a gyakorlatban tömeges méretekben a kisparaszt gazdaságát, nincs számunkra menekvés; ilyen alap nélkül semminemű gazdasági építés nem lehetséges, és akármilyen nagy terveink is vannak, azok egyenlők a — semmivel. Emlékezzenek erre az elvtársak és magyarázzák meg ezt jól a parasztoknak; mondják meg az arzamaszi pártonkívüli parasztoknak, s ilyen van vagy tíz-tizenöt millió, hogy nem lehet végnélkül éhezni és fázni, mert a háború következő szakaszában megdöntenek bennünket. Állami érdekről, a mi államunk érdekéről van szó. Aki itt a legkisebb mértékben is gyenge és ingadozik, az nagy bűnt követ el a munkás-paraszt hatalommal szemben, az segíti a földbirtokost és a tőkést, márpedig a földbirtokosnak és a tőkésnek kéznél van a hadserege, ez a hadsereg készenlétben vár arra, hogy ránktámadhasson, mihelyt csak észreveszik, hogy gyengülünk. S mi nem erősödhetünk másként, csak úgy, hogy fejlesztjük fő támaszunkat: a földművelést és a városi ipart, ezt pedig csak akkor fejleszthetjük, ha meggyőzzük erről a pártonkívüli parasztot, ha minden erőt mozgósítunk a megsegítésére és valóban segítséget is nyujtunk neki.

Mi elismerjük, hogy a paraszt adósai vagyunk. Papírpénzért vettünk tőle gabonát, kölcsönbe vettük tőle, ezt a kölcsönt vissza kell fizetnünk és vissza is fizetjük majd, ha már helyreállítottuk iparunkat. De hogy iparunkat helyreállíthassuk, szükség van a mezőgazdasági termelés

fölöslegeire. Ez az oka annak, hogy agrár-törvényjavaslatunk nemcsak azért jelentős, mert gyakorlati célokat kell elérnünk, hanem azért is, mert mint gyujtópont körül, százával csoportosulnak körülötte a Szovjethatalom rendeletei és törvényjavaslatai.

Most áttérek arra, hogyan alakul ki jelenleg nálunk ipari építésünk bázisa, amelyen megkezdhetjük Oroszország gazdasági erőinek újjáteremtését. S itt abból a halom beszámolóból, amelyet megkaptak vagy a napokban minden népbiztosságtól megkapnak, mindenekelőtt Közellátási Népbiztosságunk beszámolójának egyik helyére kell felhívnom a figyelmüket. A legközelebbi napokban minden egyes népbiztosság egész halom ténybeli anyagot bocsát majd beszámolóiban rendelkezésükre, amely összességében nyomasztólag hat bőségével, de ki kell választani ebből az anyagból azt, ami a leglényegesebb ahhoz, hogy sikert érhessünk el, bármilyen szerény is ez a siker, azt, ami egész gazdasági tervünk megvalósítása szempontjából a legfontosabb ahhoz, hogy helyreállíthassuk népgazdaságunkat és iparunkat. Így például az egyik ilyen fontos anyag terménybegyüjtésünket ismerteti. Ebben a könyvecskében, amelyet önöknek szétosztottak, a Közellátási Népbiztosság három évre terjedő beszámolójában, van egy táblázat, amelyből csak a végösszegeket olvasom fel, s ezeket is kikerekítve, mert számokat felolvasni, különösen pedig hallgatni nehéz dolog. Ezek a számadatok az évi begyüjtések eredményeit ismertetik. 1916 augusztus 1-től 1917 augusztus 1-ig 320 millió pudot, a következő évben 50, majd 100, illetőleg 200 millió pudot gyüjtöttek be. Ezek a számok: 320, 50, 100 és 200 — nagy vonásaiban a Szovjethatalom gazdaságtörténetét, a Szovjethatalom gazdasági munkáját, annak az alapnak előkészítését testesítik meg, amelynek birtokában igazában nekikezdhetünk építésünknek. A forradalomelőtti 320 millió pud körülbelül az a minimum, amely nélkül építeni lehetetlen. A forradalom első évében 50 millió pud — ez igen nagy éhínséget, fagyoskodást, nyomort jelentett; a második évben 100 millió pud; a harmadikban 200 millió. A begyüjtés tehát minden évben megkétszereződött. Azok szerint az adatok szerint, amelyeket

tegnap adott át nekem Szviderszkij, december 15-ig 155 millió pud gyült be. Most állunk először talpra. Körülbelül 300 millió pudos alappal rendelkezünk majd, de talán többel is, s ilyen alap nélkül nem is tudnánk helyreállítani az ország iparát, nem is gondolhatnánk a közlekedés újjáteremtésére, még csak hozzá sem foghatnánk az Oroszország villamosításával kapcsolatos nagy feladatok megvalósításához. Semmiféle szocialista ország, semmiféle munkás-paraszt államhatalom nem lehetséges, ha a munkások és parasztok közös erőfeszítése alapján nem képes olyan terményalapot teremteni, hogy biztosíthassa az iparban dolgozó munkások élelmezését, hogy lehetővé váljék számára oda küldeni a munkások tíz- és százezreit, ahol a Szovjethatalomnak szüksége van rájuk. Enélkül minden csak üres fecsegés lesz. A gazdaság igazi alapja — a terményalap. Ezen a téren is óriási sikereket értünk el. Ezekből a sikerekből kiindulva, ha megvan ez az alapunk, hozzáfoghatunk a népgazdaság helyreállításához. Tudjuk, hogy ezeket a sikereket óriási nélkülözések, a parasztok éhezése és takarmányhiánya árán értük el, ami még mind fokozódhat. Tudjuk, hogy az ezidei aszály hallatlanul fokozta a parasztok bajait és nélkülözését. Ezért előtérbe helyezzük a megsegítésükre irányuló intézkedéseket, amelyek az általam említett törvényjavaslatban vannak kifejtve. Ezt a terményalapot az ipar helyreállítását és a parasztság megsegítését szolgáló alapnak tekintjük. Ha ez az alapunk nincs meg, az államhatalom — semmi. Ilyen alap nélkül a szocialista politika vágyálom marad.

Gondolnunk kell arra, hogy a termelési propagandával, amelyet feltétlenül folytatni akarunk, a befolyásolásnak egy másik módja is párosul: a természetbeni jutalmazás[97]. A Népbiztosok Tanácsának és a Honvédelmi Tanácsnak dekrétumai és rendeletei közt az egyik legjelentősebb a természetbeni jutalmazásról szóló törvény. Ezt a törvényt korántsem sikerült azonnal kiadnunk. Április óta, ha jól megnézzük, számtalan határozatot és rendeletet hoztak, s ezt a törvényt csak akkor adták ki, amikor közlekedésünk óriási erőfeszítésének eredményeképpen sikerült félmilliós terményalapot teremtenünk. Félmillió pud — ez igen szerény szám. Azok a beszámolók, amelyeket tegnap

valószínűleg olvastak az „Izvesztyijá"-ban, azt mutatják, hogy ebből az 500 000 pudból 170 000 pudot máris elhasználtunk. Ez az alap, mint látják, nem valami tekintélyes és korántsem elegendő, de mégis csak ráléptünk arra az útra, amelyen tovább megyünk majd. Ez azt bizonyítja, hogy nemcsak meggyőzéssel térünk át az új munkamódszerekre. Nem elég az, ha a munkásoknak és parasztoknak azt mondjuk: erősítsétek minden módon a munkafegyelmet. Ezen kívül segítséget is kell nekik nyujtani, meg kell jutalmazni azokat, akik a mérhetetlen nyomor után is hőstetteket hajtanak végre a munka arcvonalán. Alapot már teremtettünk, de ezt az alapot még korántsem használjuk fel kielégítő módon: a Népbiztosok Tanácsában számos olyan adattal rendelkezünk, amelyek arra utalnak, hogy a természetbeni jutalmazás a gyakorlatban gyakran a munkabér egyszerű megtoldását jelenti. Ezen a téren még sokat kell dolgoznunk. Amellett, hogy a központban tanácskozunk és további tervezeteket dolgozunk ki, a legfontosabb munkának — a helyszínen, a nagy tömegek körében végzett munkának is mennie kell. Nem nehéz megérteni, hogy az állam nemcsak meggyőzi, hanem jobb életkörülmények biztosításával meg is jutalmazza a jó dolgozókat, s ahhoz, hogy ezt megérthessük, nem kell szocialistáknak lennünk, s itt már eleve biztosítva van számunkra a pártonkívüli munkások és parasztok tömegeinek rokonszenve. Csak szélesebb körben kell elterjesztenünk ezt a gondolatot és gyakorlatiasabban kell megszerveznünk a helyi munkát.

Ha mármost a fűtőanyag kérdésére térünk át, Rikov elvtárs téziseiben megtalálják azokat a számadatokat, amelyek nemcsak a fa, hanem az ásványolaj terén is világosan mutatják az elért javulást. Most, amikor az Azerbajdzsán Köztársaság munkásai óriási lelkesedésről tesznek tanuságot, amikor kialakultak baráti kapcsolataink, amikor a Népgazdasági Tanács hozzáértő vezetőket bocsátott rendelkezésre, az ásványolaj terén jól mennek a dolgok és lassan a fűtőanyag tekintetében is saját lábunkra állunk. A havi 25 millió pudos donyeci széntermelést 50 millióra emeljük, annak a teljhatalommal felruházott bizottságnak a munkája következtében, amelyet Trockij elvtárs elnökletével a Donyec-medencébe küldtünk és

amely határozatot hozott, hogy felelős és tapasztalt funkcionáriusokat küld oda munkára. Most küldtük oda Pjatakov elvtársat vezetőnek.

Ilyenformán a fűtőanyag tekintetében, hogy sikert érjünk el, tettünk bizonyos intézkedéseket. A Donyec-medence, az egyik legnagyobb bázis, már a mi kezünkben van. A Népbiztosok Tanácsának és a Honvédelmi Tanácsnak a jegyzőkönyveiben megtalálhatjuk a Donyec-medencére vonatkozó rendeleteket. Ezekben a rendeletekben arról van szó, hogy igen tekintélyes elvtársakból összeállított bizottságokat küldünk a helyszínre, amelyek egyesítik a központi hatalom képviselőit és a helyi funkcionáriusokat. Erősebben kézbe kell venni a helyi munkát és azt hiszem, hogy ezeknek a bizottságoknak sikerülni is fog ez a dolog. Majd meg fogják látni, hogy milyen eredményekre vezet ezeknek a bizottságoknak a munkája, s a jövőben is fogunk szervezni ilyen bizottságokat.

Meg kell mondanom, hogy a fűtőanyag terén a hidraulikus tőzegkitermelési módszer alkalmazásával értük el az egyik legnagyobb sikert. A tőzeg az a fűtőanyag, amelyből nekünk nagyon sok van, de amelyet nem tudunk kihasználni, mert mindeddig elviselhetetlen körülmények között kellett dolgoznunk. És ez az új módszer hozzásegít minket ahhoz, hogy kikerüljünk a fűtőanyagéhségből, amely gazdasági frontunkon az egyik legnagyobb veszélyt jelenti. Hosszú évekig nem tudunk majd kikerülni ebből a zsákutcából, ha megmarad nálunk a régi gazdálkodás. Tőzegügyi Bizottságunk munkatársai segítségére voltak két orosz mérnöknek abban, hogy tető alá hozzák ezt a találmányt, és elérték, hogy ez az új kitermelési módszer most már igen közel áll a teljes megvalósuláshoz. Így hát nagy forradalom küszöbén állunk, amely gazdasági tekintetben hathatós támaszt jelent számunkra. Ne feledjük, hogy roppant mennyiségű tőzeggel rendelkezünk. De nem tudjuk kihasználni, mert nem küldhetünk embereket erre a kényszermunkára. A tőkés rend megtehette, hogy kényszermunkára küldjön embereket. A tőkés államban az éhség kergette az embereket erre a munkára, a szocialista államban viszont nem küldhetünk embereket erre a kényszermunkára, önként pedig senki sem megy. A tőkés rend

mindent a felső rétegek érdekében tett. Az alsó rétegekkel nem törődött.

Mindenütt több gépet kell beállítani, át kell térnünk minél nagyobb arányokban a gépi technika alkalmazására. A hidraulikus tőzegkitermelési módszer, amelyet a Legfőbb Népgazdasági Tanács olyan sikeresen előrelendített, lehetővé teszi, hogy roppant mennyiségben termeljük ki a tőzeget és ugyanakkor szükségtelenné teszi szakképzett munkások bevonását, mivel e mellett a módszer mellett szakképzettséggel nem rendelkező munkások is dolgozhatnak. Ezek a gépek elkészültek és tanácsolnám a küldött elvtársaknak, hogy tekintsék meg a tőzegkitermelési munkálatokról készült filmet, amelyet Moszkvában bemutattak és amelyet a kongresszusi küldötteknek is be lehet mutatni. Ennek a filmnek megtekintése után konkrét elképzelésünk lesz arról, hogy hol van a fűtőanyagéhség legyőzésének egyik alapja. Elkészítettük az új kitermelési módszernél alkalmazásra kerülő gépeket, de rosszul készítettük el. A rendezés alatt álló külföldi árucsereforgalommal, a jóllehet féllegálisan, de fennálló kereskedelmi kapcsolatokkal összefüggő külföldi kiküldetések, hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy ezeket a feltalálóink által tervezett gépeket kiváló minőségben állítsuk elő. És ezeknek a gépeknek a számán, a Tőzegügyi Főbizottság és a Legfőbb Népgazdasági Tanács e téren végzett munkájának sikerein fogjuk felmérni gazdasági sikereinket, mert hiszen a fűtőanyagéhség legyőzése nélkül a gazdasági fronton nem arathatunk győzelmet. Ettől függ az is, hogy a közlekedés helyreállítása terén el tudunk-e érni döntő jelentőségű sikereket.

Egyébként már Jemsanov és Trockij elvtársak téziseiből látták, hogy ezen a téren hosszú évekre előre kidolgozott tervvel van dolgunk. Az 1042. számú rendelet öt évre szól, és öt év alatt helyreállíthatjuk közlekedésünket, csökkenthetjük a sérült mozdonyok számát, és, talán mint legnehezebbet, szeretném hangsúlyozni a 9. tézisnek azt az utalását, hogy ezt a határidőt máris közelebb hoztuk.

És most, amikor nagy, több évre szóló tervek jelennek meg, gyakran akadnak tamáskodó emberek, akik azt mondják: mit számítgassunk mi hosszú évekre előre, adja

isten, hogy legalább azt el tudjuk végezni, ami most szükséges. Elvtársak, a kettőt össze kell tudnunk egyeztetni egymással; nem lehet dolgozni, ha nincs hosszabb időre szóló és komoly sikerre számító tervünk. Hogy ez valóban így van, azt a közlekedés munkájának kétségtelen javulása mutatja. Felhívom figyelmüket a 9. tézisnek arra a helyére, ahol arról van szó, hogy a közlekedés helyreállítására megszabott idő öt év volt, de ezt az időt máris csökkentettük, mert többet teljesítünk a normánál; a tézis a határidőt három és fél évben állapítja meg. Így kell dolgoznunk a többi gazdasági ágban is. És a Munka és Honvédelem Tanácsának egyre inkább ez lesz a gyakorlati, tényleges feladata. A tudományos és gyakorlati tapasztalatokat figyelve, a helyszínen szüntelenül arra kell törekedni, hogy a tervet a kitűzött időnél előbb teljesítsék, hogy a tömegek lássák, hogy azt a hosszú időszakot, amely elválaszt bennünket az ipar teljes helyreállításától, a gyakorlat lerövidítheti. Ez tőlünk függ. Javítsuk a gazdaságot minden műhelyben, minden fűtőházban, minden területen és akkor majd lerövidítjük ezt az időt. És le is rövidítjük. Ne féljenek az évek hosszú sorára szóló tervektől: nélkülük nincs gazdasági újjászületés, és tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy ezeket a terveket mindenütt teljesítsék.

Elengedhetetlenül szükséges, hogy a gazdasági terveket meghatározott program szerint teljesítsük és hogy ennek a programnak gyorsabb teljesítését számon tartsuk és gyorsabb teljesítésére buzdítsunk: a tömegeknek nemcsak tudniok, hanem érezniök is kell, hogy az éhínség, a fagyoskodás és a nyomor időszakának megrövidítése teljesen gazdasági terveink mielőbbi teljesítésétől függ. Az egyes termelési ágak terveit szigorúan össze kell hangolni, egybe kell kapcsolni és ezekből a tervekből kell összeállítani azt az egységes tervet, amelyre oly nagy szükségünk van.

Ezzel kapcsolatban az a feladat vár ránk, hogy a gazdasági népbiztosságokat egységes gazdasági központban fogjuk össze. Ennek a feladatnak megoldásához hozzáfogtunk és megvitatás céljából önök elé terjesztjük a Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsá-

nak ez utóbbi intézmény újjászervezésével kapcsolatban kidolgozott rendeletét.

Önök meg fogják vitatni ezt a tervezetet és remélem, hogy a szükséges módosításokkal egyhangúlag el fogják fogadni. Ez a tervezet tartalmát tekintve nagyon szerény, de nem kis jelentőségű, mert szükségünk van egy olyan szervre, amely jobban tudatában van feladatának és egyesíti az egész előtérbe helyezett gazdasági munkát.

A kongresszus előtt kiadott irodalomban ugyanerre a feladatra tért ki Guszev elvtárs is brosúrájában, amely, közbevetőleg mondva, nem olyan sikerült, mint előző brosúrája. Guszev elvtárs brosúrájában elnagyolt tervet közölt a Munka és Honvédelem Tanácsának átalakításával kapcsolatban, amely szerint át kellene vinni ebbe az intézménybe számos tekintélyes funkcionáriust, akik között Trockij meg Rikov neve is szerepel. Én azon a véleményen vagyok, hogy ne engedjük ennyire szabadjára képzeletünket. Nem forgathatunk fel egy apparátust, amelyet három év alatt teremtettünk meg. Ismerjük az apparátus óriási fogyatékosságait, ezekről a fogyatékosságokról részletesen fogunk beszélni ezen a kongresszuson. Ezt a kérdést egyik legfőbb kérdésként tűztük napirendre. A szovjet apparátus megjavításának kérdésére gondolok. De most óvatosan, a szükséghez mérten kell dolgoznunk, a gyakorlati tapasztalat alapján kell megváltoztatnunk apparátusunkat. Guszev elvtárs kigúnyolja az általunk javasolt tervezetet és azt mondja, hogy a Munka és Honvédelem Tanácsához hozzá akarjuk csapni a Földművelésügyi Népbiztosságot. Úgy van, a mi tervezetünk ezt javasolja. A tervezetben nagyon szerény helyet juttatunk a Munka és Honvédelem Tanácsának a Népbiztosok Tanácsa mellett működő Munka és Honvédelem Bizottsága formájában. Eddig minden alkotmány nélkül dolgoztunk a Munka és Honvédelem Tanácsában. A Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa hatáskörének keretei rosszul voltak megállapítva; néha túlléptük a határokat és törvényhozó testületként jártunk el. De ezen a téren egyetlenegyszer sem volt összeütközés. Ezekben az esetekben úgy oldottuk meg a kérdéseket, hogy azonnal a Népbiztosok Tanácsa elé terjesztettük őket. Amikor kiderült, hogy a Munka és Hon-

védelem Tanácsából olyan szervet kell teremteni, amely jobban összefogja a gazdaságpolitikát, az a kérdés merült fel előttünk, hogyan rendezzük törvényhozásilag a két intézmény viszonyát. Két terv van előttünk: először, a Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa hatáskörének elhatárolására vonatkozó terv. De ennek megvalósítása sok erőt követel meg a törvények kidolgozása terén, rengeteg papírt kell elpazarolni, és ez még mindig nem biztosíték arra, hogy elkerüljük a hibákat.

Más utat fogunk követni. A Munka és Honvédelem Tanácsát majdnem egyenrangúnak tartották a Népbiztosok Tanácsával. Lemondunk erről a gondolatról. Legyen belőle a Népbiztosok Tanácsa mellett működő bizottság. Kiküszöbölünk egy csomó súrlódást és közelebb kerülünk a tényleges megvalósításhoz. Ha a Népbiztosok Tanácsának valamelyik tagja elégedetlen — gyerünk a kérdéssel a Népbiztosok Tanácsa elé, hiszen néhány óra alatt össze lehet hívni. Ezzel kiküszöböljük a hivatalok közötti súrlódásokat és a Munka és Honvédelem Tanácsát gyorsan működő szervvé tesszük. Ez nem könnyű feladat. Összefügg az egységes gazdasági terv tényleges megteremtésének feladatával. Az a feladat, amelynek érdekében mégiscsak dolgoztunk egy keveset és amelyet két éven át készítettünk elő, abban áll, hogy egyesítsük a gazdasági népbiztosságokat. Ezért hívom fel figyelmüket erre a Munka és Honvédelem Tanácsáról szóló törvényjavaslatra és remélem, hogy a szükséges kiegészítésekkel jóváhagyják, és akkor a gazdasági népbiztosságok egyesítésével kapcsolatos munka simábban, gyorsabban, erőteljesebben és határozottabban fog menni.

Rátérek az utolsó pontra, a villamosítás kérdésére, amelyet külön kérdésként tűztek a kongresszus napirendjére, és amelyről előadói beszédet is fognak hallani. Azt hiszem, mi itt igen nagy fordulat tanui vagyunk, amely minden esetre a Szovjethatalom nagy sikereinek kezdetéről tanuskodik. Az Összoroszországi Kongresszusok szószékén ezután nemcsak politikusok és olyanok fognak megjelenni, akik a közigazgatás terén dolgoznak, hanem mérnökök és agronómusok is. A legboldogabb korszak kezdete ez, amikor egyre kevesebb lesz a politikus, ritkábban

és nem olyan hosszan fognak beszélni a politikáról, ezzel szemben többet fognak beszélni a mérnökök és az agronómusok. Hogy igazán áttérjünk a gazdasági építésre, ezt a szokást az Összoroszországi Szovjetkongresszusoknak kell bevezetniök és végig át kell vennie minden szovjetnek, szervezetnek, ujságnak, a propaganda és agitáció minden szervének, minden intézménynek.

A politikát kétségtelenül megtanultuk, itt már nem lehet rászedni bennünket, ezen a téren megvan a bázisunk. De a gazdasággal rosszul állunk. Mostantól kezdve a legjobb politika — a kevesebb politika. Szólaltassanak meg több mérnököt és agronómust, tanuljanak tőlük, ellenőrizzék a munkájukat, a kongresszusok és az értekezletek ne gyülésező szervek legyenek, hanem a gazdasági sikerek ellenőrzésének szervei, olyan szervek, amelyekben igazán megtanulhatjuk a gazdasági építést.

Hallani fogják az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1920 február 7-i rendelete alapján alakított Állami Villamosítási Bizottság jelentését. A Legfőbb Népgazdasági Tanács elnöksége február 21-én aláírta az ennek a bizottságnak összetételéről szóló végleges rendeletet, és elsősorban a Legfőbb Népgazdasági Tanács legkiválóbb szakemberei és munkatársai közül több mint százan, a Közlekedésügyi Népbiztosság és a Földművelésügyi Népbiztosság legjobb erőivel karöltve, csak ezzel az üggyel foglalkoznak. Az Oroszországi Állami Villamosítási Bizottság munkájának eredményei rendelkezésünkre állanak ennek a kis kötetnek formájában, amelyet ma vagy holnap ki fognak osztani önöknek[98]. Remélem, nem fognak megijedni ettől a kis kötettől. Azt gondolom, hogy nem lesz nehéz meggyőznöm önöket ennek a kis kötetnek különös jelentőségéről. Szerintem ez a mi második pártprogramunk. Van egy pártprogramunk, amelyet Preobrazsenszkij és Buharin elvtársak egy kisebb terjedelmű, de a legnagyobb mértékben értékes könyvecskében kitűnően megmagyaráztak. Ez politikai program, amely felsorolja feladatainkat, megmagyarázza az osztályok és a tömegek közötti viszonyokat. De arra is gondolnunk kell, hogy ideje valóban rálépni erre az útra és felmérni annak gyakorlati eredményeit. A mi pártprogramunk nem maradhat csupán a párt

programja. Ennek a programnak gazdasági építésünk programjává kell válnia, mert különben mint pártprogram is rossz. Ezt a programot ki kell egészíteni egy másik pártprogrammal, az egész népgazdaság újjáteremtésének és modern technikai színvonalra emelésének a munkatervével. Villamosítási terv nélkül nem térhetünk át a valóságos építésre. Amikor a földművelés, az ipar és a közlekedés helyreállításáról, ezeknek harmónikus összefogásáról beszélünk, szükségképpen nagy, átfogó gazdasági tervről kell beszélnünk. Nem tehetünk egyebet, mint hogy elfogadjuk a tervet; persze ezt csak első, megközelítő tervként fogadjuk el. Ez a pártprogram nem lesz olyan változatlan, mint igazi programunk, amelyet csak pártkongresszusokon lehet megváltoztatni. Nem, ezt a programot minden nap, minden műhelyben, minden egyes járásban javítani, csiszolni, tökéletesíteni és módosítani fogják. Szükségünk van rá mint olyan vázlatra, amelyre egész Oroszország úgy tekint, mint egy nagy gazdasági tervre, amely legalább tíz évre szól és megmutatja, hogyan lehet megteremteni Oroszországban ténylegesen a kommunizmushoz feltétlenül szükséges gazdasági alapot. Amikor a háború arcvonalán harcoltunk és győztesen kerültünk ki a harcból, ugyan mi volt az a hatalmas, serkentő lökés, amely megtízszerezte erőnket, energiánkat? A veszély tudata. Mindenki azt kérdezte: visszatérhetnek-e Oroszországba a földbirtokosok és a tőkések? És azt felelték: visszatérhetnek. Ezért feszítettük meg százszorosan erőnket, megfeszítettük és győztünk.

Vegyék szemügyre a gazdasági frontot és tegyék fel a kérdést: gazdaságilag lehetséges-e, hogy visszatérjen Oroszországban a kapitalizmus? Harcoltunk a „szuharevka" ellen. A napokban, a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusának megnyitása alkalmából, a Munkások és Vöröskatonák Moszkvai Szovjetje felszámolta ezt a nem valami épületes intézményt. (T a p s.) A „szuharevka" nincs többé, de nem az a „szuharevka" az ijesztő, amelyet felszámoltak. A Szuharev-téri egykori „szuharevkát" felszámolták, ezt nem volt nehéz felszámolni. Az ijesztő „szuharevka" az, amely ott él minden egyes kistulajdonos lelkében és tevékenységében. Ezt a „szuharevkát" fel kell

számolni. Ez a „szuharevka" a kapitalizmus alapja. Amíg ez a „szuharevka" megvan, Oroszországban visszatérhetnek a tőkések és erősebbek lehetnek, mint mi. Ezt világosan fel kell ismernünk. Ez legyen munkánk fő serkentője és tényleges sikereink előfeltétele, zsinórmértéke. Amíg kisparaszti országban élünk, a kapitalizmus számára Oroszországban szilárdabb gazdasági alap van, mint a kommunizmus számára. Erről nem szabad megfeledkeznünk. Mindenki, aki gondosan figyeli a falu életét, összehasonlítva azt a város életével, tudja, hogy a kapitalizmus gyökereit még nem irtottuk ki, a belső ellenség fundamentumát, alapját még nem ástuk alá. Ez az ellenség a kisgazdaság segítségével tartja magát és annak, hogy a belső ellenséget megfosszuk talajától, egyetlen eszköze van: az, hogy az ország gazdaságát, beleértve a földművelést is, új technikai alapra, a modern nagyüzemi termelés technikai alapjára visszük át. Ilyen alap csak az elektromosság lehet.

A kommunizmus — Szovjethatalom plusz az egész ország villamosítása. Máskülönben az ország kisparaszti ország marad, s ennek világosan tudatában kell lennünk. Mi gyengébbek vagyunk, mint a kapitalizmus, mégpedig, nemcsak világméretekben, hanem az országon belül is. Ezt mindenki tudja. Ezt mi felismertük, és el fogjuk érni, hogy gazdasági bázisunk kisparasztiból nagyiparivá váljék. Csak amikor az országot villamosítottuk, amikor az ipart, a mezőgazdaságot és a közlekedésügyet a modern nagyipar technikai alapjára helyeztük, csak akkor győzünk majd véglegesen.

Már kidolgoztuk az ország villamosításának előzetes tervét, ezen a terven kétszáz legjobb tudományos és műszaki erőnk dolgozott. Kidolgoztunk egy tervet, amely hosszú időszakra, legalább tíz évre meghatározza anyagi és pénzügyi előirányzatunkat. Ez a terv megjelöli, hogy hány millió hordó cement és hány millió tégla szükséges a villamosítás végrehajtásához. Hogy a villamosítás feladatát pénzügyi tekintetben megvalósíthassuk, 1—1,2 milliárd aranyrubelra van szükségünk. Önök tudják, hogy aranyalapunkból korántsem tudjuk ezt az egész összeget fedezni. Terményalapunk sem nagy. Ezért kénytelenek vagyunk ezeket az előirányzatokat koncessziók útján

fedezni, a szerint a terv szerint, amelyről beszéltem. Az előirányzatból majd meglátják, hogy ezen az alapon hogyan tervezzük iparunk és közlekedésünk helyreállítását.

Nemrégiben alkalmam volt résztvenni egy parasztünnepségen, Moszkva kormányzóság volokolamszki kerületének egyik távoleső helységében, ahol a parasztoknak villanyvilágításuk van[99]. Az utcán népgyűlést rendeztek, a tömegből előlépett egy paraszt és beszédet mondott, amelyben üdvözölte a paraszti életnek ezt az új eseményét. Azt mondta, hogy mi, parasztok sötétségben éltünk, s lám, most kigyúlt a fény, „nem-természetes fény, amely világosságot visz majd bele paraszti sötétségünkbe". Én részemről nem lepődtem meg ezeken a szavakon. A pártonkívüli paraszttömeg számára persze „nem-természetes" fény a villanyfény, a mi számunkra viszont az nem természetes, hogy a parasztok évszázadokon és évezredeken át sötétségben, nyomorban, a földbirtokosok és tőkések elnyomása alatt élhettek. Ebből a sötétségből nem olyan könnyű kikerülni. De most arra kell törekednünk, hogy minden villanytelep, amelyet építünk, valóban a felvilágosítás fellegvárává váljék, hogy úgyszólván — villamos népműveléssel foglalkozzék. Van egy kidolgozott villamosítási tervünk, de megvalósítása hosszú évekre van tervezve. Minden áron teljesítenünk kell ezt a tervet és közelebb kell hoznunk teljesítésének határidejét. Itt ugyanazt kell tennünk, ami egyik első gazdasági tervünkkel, a közlekedés helyreállítására vonatkozó tervvel — az 1042. sz. parancsban közzétett tervvel történt, amely öt évre szólt, de megvalósításának idejét már most is három és fél évre szállítottuk le, mert normán felül teljesítik.

De tudnunk kell és gondolnunk kell arra, hogy a villamosítást nem valósíthatjuk meg, amikor írástudatlanok vannak nálunk. Nem elég az, ha bizottságunk törekszik az írástudatlanság felszámolására. Ez a bizottság igen sokat tett ahhoz képest, ami volt, de keveset ahhoz képest, amire szükség van. Nem elég az, ha az emberek írni-olvasni tudnak: kultúrált, öntudatos, művelt dolgozókra van szükség; arra van szükség, hogy a parasztok többségének világos képe legyen az előttünk álló feladatokról. A párt e programjának azzá a legfontosabb tankönyvvé kell válnia,

amelyet minden iskolában bevezetnek. Ebben a könyvben a villamosítás megvalósítására vonatkozó általános terv mellett Oroszország minden egyes körzetére vonatkozó külön tervek is szerepelnek. És minden olyan elvtársnak, aki hazautazik, lesz majd egy részletesen kidolgozott terve arra, hogy a saját körzetében hogyan kell megvalósítani a villamosítást, hogyan kell áttérni a sötétségből a normális életre. És elvtársak, lehetséges és szükséges is, hogy a kapott irányelveket a helyszínen összehasonlítsák, kidolgozzák, ellenőrizzék, és el kell érnünk, hogy arra a kérdésre, hogy mi a kommunizmus, minden egyes iskolában, minden egyes tanulókörben ne csak azt válaszolják, amit a párt programja tartalmaz, hanem arról is beszéljenek, hogy miképpen lehet kijutni a sötétségből.

A legjobb funkcionáriusok és a gazdasági szakemberek teljesítették a rájukbízott feladatot: tervet dolgoztak ki Oroszország villamosítására és gazdaságának helyreállítására. Most el kell érni, hogy a munkások és parasztok tudják, milyen nagy és nehéz ez a feladat, hogyan közelítsük meg ezt a feladatot, és hogyan lássunk hozzá.

Arra kell törekedni, hogy minden egyes gyár, minden egyes villanytelep a felvilágosodás bölcsőjévé váljék s amikor majd Oroszországot a villanytelepek és hatalmas technikai berendezések sűrű hálózata fogja borítani, kommunista gazdasági építésünk példakép lesz az eljövendő szocialista Európa és Ázsia számára. (Viharos, sokáig nem szűnő taps.)

3

ZÁRSZÓ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL TARTOTT BESZÁMOLÓHOZ DECEMBER 23

(T a p s.) Elvtársak, rövid megjegyzésekre kell szorítkoznom az itt elhangzott beszédekkel és nyilatkozatokkal kapcsolatban. Az egyik írásban beadott kérdésben valaki nagy csodálkozva aziránt érdeklődik, hogy ugyan mi haszna lehet a Szovjetkongresszusnak abból, hogy meghallgatja az efféle nyilatkozatokat és beszédeket. Azt hiszem, önök közül a legtöbben nem értenek egyet ezzel a véleménnyel. Kétségtelen, hogy sohasem lehet fölösleges emlékeztetni arra, hogy mire vezetnek mai politikai helyzetünkben egyes — talán most eléggé népszerű — szócskák azoknak a pártoknak a fogalmazásában, amelyeknek csoportjai most felolvasták nyilatkozataikat. Például vegyék a mensevik párt, vagy helyesebben a mensevik párt bizonyos része képviselőinek érvelését. Nem mi vagyunk a hibásak abban, hogy a mensevik és az eszer párt, amelyek mindeddig megtartották nevüket, a tarka-barka csoportok olyan egyvelegét, az egyes csoportok olyan állandó hullámzását testesítik meg, hogy ezáltal akarva vagy akaratlanul, tudatosan vagy öntudatlanul a nemzetközi imperializmus szekértolóivá válnak. Ez kitűnik a kongresszuson elhangzott nyilatkozataikból és beszédeikből.

Szememre vetették például, hogy egy küszöbönálló újabb háborús szakasz új elméletével álltam elő. Nem kell messzire visszanyúlnom a történelemben, hogy kimutassam, mire alapítottam szavaimat. Mi csak az imént végeztünk Vrangellal, de Vrangel csapatai még megvannak valahol, nem is nagyon messze köztársaságunk határaitól, és várnak valamire. Ezért az, aki megfeledkezik a bennünket állandóan fenyegető veszélyről, amely nem szűnik meg,

amíg csak fennáll a világimperializmus, aki erről megfeledkezik, az a mi munkásköztársaságunkról feledkezik meg. Aki viszont azt mondja nekünk, hogy titkos diplomáciát folytatunk, hogy nekünk védekező háborúra kell szorítkoznunk, amikor még most is torkunkon a kés, amikor száz meg száz javaslatunk és hallatlan engedményeink ellenére mindeddig egyetlen nagyhatalom sem kötött békét velünk, aki ezt mondja nekünk, az a kispolgári pacifizmus régi, régen értelmüket vesztett frázisait szajkózza. Ha mi, amikor ilyen velünk szemben állandóan aktívan ellenséges erőkkel van dolgunk, megfogadnánk, ahogyan javasolják, hogy sohasem folyamodunk bizonyos akciókhoz, amelyek katonai-stratégiai tekintetben támadó akcióknak minősülhetnének, akkor nemcsak buták volnánk, hanem egyenesen bűnt követnénk el. Erre akarnak rávenni bennünket ezek a pacifista beszédek és határozatok. Ezek azt jelentik, hogy a Szovjethatalomnak, amely az ellenség gyűrűjében van, kezére, lábára béklyót akarnak rakni és prédául akarják odadobni az imperialista világrablóknak.

Amikor a továbbiakban a proletariátus egységéről beszélnek, és azt mondják, hogy mi megbontjuk ezt az egységet, ezt már nehéz mosoly nélkül hallgatni. Magunk is megtanultuk, mit jelent a proletariátus egysége és most a gyakorlatban láttuk, hogy a proletariátus egységét a társadalmi forradalom korszakában csakis a marxizmus ízigvérig forradalmi pártja, mégpedig csakis valamennyi többi párt ellen folytatott kíméletlen harc útján tudja megvalósítani. (Viharos taps.)

Továbbá, az egész nép felfegyverzéséről beszélnek, a régi burzsoá demokratikus jelszó agyoncsépelt közhelyeit szajkózzák — amikor ezen a népen belül a legelkeseredettebb osztályharc dúl.

Tegnap abban az örömben volt részem, hogy résztvehettem kongresszusunk pártonkívüli parasztküldötteinek egy kis magántanácskozásán és igen sokat merítettem a falusi élet legfájóbb kérdéseivel, a közellátás, a gazdasági leromlás, a nélkülözés mindannyiuk által ismert kérdésével kapcsolatos vitáikból. Ezekből a vitákból legjobban az ragadta meg figyelmemet, hogy mennyire általános a valóban dolgozó szegényparasztság és a kulákok meg a nap-

lopók között folyó harc. Forradalmunk rendkívül nagy jelentősége abban rejlik, hogy a falu legalsóbb rétegeit, a politikailag legkevésbbé tudatos tömegeket, a pártonkívüli parasztok tömegét hozzásegítettük ahhoz, hogy a társadalmi forradalomnak ezt az életbevágó kérdését nemcsak elméletileg, hanem átfogó gyakorlati értelemben is felvessék. Ezidőszerint a végtelen kiterjedésű Szovjet-Oroszország minden falujában mérlegelik, vitatják, hogy kinek a javát szolgálják politikai és gazdasági intézkedéseink s meg akarnak erről győződni; mindenütt, a legeldugottabb zugokban is megvitatják a dolgozó parasztság és a kulákság kérdését. Olykor túlságosan hevesen és szenvedélyesen vádolják egymást, de mindenesetre így vagy úgy kiokoskodnak valamit és megértik, hogy a dolgozó parasztot feltétlenül meg kell segíteni és talpra kell állítani s hogy a fékevesztett kulákok minden kirohanását vissza kell verni.

Az osztályharc a falun, a nagy parasztтömegek között, valósággá vált, s mi mindent megtettünk és megteszünk, hogy ez a harc tudatos legyen. S amikor ezek után holmi külön „Internacionále" vezérei jelennek meg előttünk és a nép felfegyverzéséről beszélnek, pontosan úgy érzi magát az ember, mintha a marxizmus és szocializmus kérdéseiben elemistává változott volna. Megfeledkezni az egész világon dúló osztályharcról annyit jelent, mint a harcoló proletariátussal szemben akaratlanul is a világ imperialistáit segíteni. Ellenségeink jelszava a népfelfegyverzés, mi pedig az osztályfelfegyverzés alapján állunk, ezen az alapon arattuk győzelmeinket, s ezen az alapon mindig győzni fogunk. (Viharos taps.)

A mensevikek meg az eszerek képviselői arról beszéltek itt nekünk, hogy miképpen engedhetünk meg külön népkonferencia nélkül olyan dolgokat, mint a koncessziók, és azt a kérdést intézték hozzánk, hogy miért nem tesszük gazdasági politikánk talpkövévé a munka egyenlőségét (az eszerek határozatában a „munka hatalmának" nevezték ezt a munkaegyenlőséget, míg a mensevikek határozatukban másképpen fogalmazták meg s a városi és falusi dolgozók egyenlőségének nevezték). S mi egyéb lehet a „munka hatalmáról" szóló fecsegés, mint agitáció azért, hogy a szakszervezetek függetlenek legyenek a proletariátus

osztályhatalmától? A mensevikekkel és eszerekkel együtt az egész nyugateurópai sajtó is a szakszervezetek „függetlenségén" rágódik és ez után siránkozik.

Amikor Martov megjelent a függetlenek hallei kongresszusán és ott a bolsevikoknak az ő számára kellemetlen diktatúrájával nem törődve, fesztelenül mindent megmondott, amit csak akart, ugyan mire vezetett ez? Arra, hogy Martov beszédét néhány napon belül, mint csemegét, Anglia legreakciósabb és imperialista sajtója teljes egészében leközölte. Ez a sajtó köszönetet mondott Martov polgártársnak azért, hogy feltárta a bolsevikok terveit. Ha olyan körülmények között mondanak ilyen beszédeket, amikor az egész világ ellenünk harcol, akkor mi egyéb ez, ha nem egy része az Antant politikájának? Önök természetesen azt mondhatják, hogy a munka hatalmáról vallott elvnek ez a megnyilvánulása kispolgári badarság, gyakorlatilag azonban, ismétlem, ez nem egyéb, mint egy része az Antant politikájának. Ha az Antantnak van itt ügynöke, akkor az ön beszéde, Dan polgártárs, holnap eljut minden tőkés országba és ott millió meg millió példányban fogják közzétenni, hogy az ön beszédével becsapják és félrevezessék az öntudatlan európai munkások egy részét.

Dan polgártárs beszédéből az tűnt ki, hogy én a munkafegyelemről szóló szavaimmal csak a kényszerítésért szállok síkra; az eszer párt képviselője szabatosabban fejezte ki magát és azt mondta, hogy a meggyőzésen alapuló kényszerítésért szállok síkra. Egész politikánk világos választ ad erre. Egyáltalán nem állítjuk, hogy hibátlanul dolgozunk, de tessék megmutatni nekünk a hibákat, mutassanak nekünk más munkamódszereket, ám ilyen más munkamódszerekről itt nem hallottunk. Sem a mensevikek, sem az eszerek nem mondják: „ilyen meg ilyen nélkülözések között, ilyen meg ilyen nyomorban élnek a parasztok és a munkások, s ilyen meg ilyen úton juthatnak ki ebből a nyomorúságból." Nem, ezt nem mondják. Csak azt mondják, hogy az, amit mi teszünk, kényszerítés. Ez tagadhatatlan. De kérdezzük öntől, Dan polgártárs: támogatja-e ön ezt, vagy sem? Ez a dolog lényege, ez a veleje. Konkrétan válaszoljon: igen vagy nem? „Igen is, meg nem is." Ők

nyilván csak a munka hatalmáról akarnak beszélgetni, arról, hogy mi a parasztok szabadságára törünk. De kik azok a parasztok? Vajjon nem mondja-e ki Szovjet Alkotmányunk, hogy a parasztok dolgozók, a munka emberei? Az ilyen parasztokat tiszteljük és a munkások teljesjogú testvéreinek tekintjük. Az ilyen parasztok nélkül egy lépést sem tehetnénk szovjet politikánkban. A dolgozó paraszt és a munkás között baráti szerződés van, amely le van rögzítve Alkotmányunkban. De van a parasztságnak egy másik eleme is, ez az az elem, amely a sok millió főnyi „szuharevkát" alkotja. Remélem, hogy akármelyik gyűlés, még a pártonkívüliek gyűlése is pontosan el tud igazodni ebben a kérdésben. A dolgozók közé sorolhatók-e azok a parasztok, akik üzérkednek? Ez a falusi gazdasági kérdések veleje. A parasztok, a kisgazdák, és a munkások különböző osztályt alkotnak, s a közöttük fennálló különbséget akkor szüntetjük majd meg, amikor megszüntetjük a kisgazdaság alapjait és új alapokat teremtünk, amikor megteremtjük a hatalmas gépesített nagyüzemi gazdaság alapjait, amint erre beszámolómban már rámutattam. Ez gazdaságilag elkerülhetetlen, az itt felszólaló mensevikek és eszerek viszont tehetetlenségükben valamennyi paraszt és munkás holmi munkaegyenlőségéről gagyognak. De hiszen ezek csak szavak, méghozzá gazdaságilag helytelen szavak, amelyeket a tudományos marxizmus elvetett. Vizsgálják meg szibériai és grúziai forradalmunkat, vizsgálják meg a nemzetközi forradalom tapasztalatait és saját szemükkel fognak meggyőződni róla, hogy ezek a munkaegyenlőségről szóló nagy szavak nem egyebek — hazugságnál. Nem jelentenek semmi mást, mint a burzsoázia ellenünk folytatott politikáját.

Dan itt azt mondta, hogy az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság irodájában egy olyan okmány van, amely szerint a mensevikekre nem terjed ki az októberi amnesztia, és Dan polgártárs ebből azt a következtetést vonja le, hogy az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság kioktatja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnökségét és uralkodik rajta. Vajjon elhihetjük-e ezt mi, akik hatalmon vagyunk? Vajjon az itteni 70—80% kommunista nem tudja-e, hogy az Összoroszországi Rendkívüli

Bizottság élén Dzerzsinszkij elvtárs, a Központi Végrehajtó Bizottságnak és a párt Központi Bizottságának tagja áll, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségében pedig pártunk Központi Bizottságának hat tagja van? Természetesen ilyen viszonyok között nem lehet feltételezni azt, hogy az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság elnöksége vagy annak operatív igazgatósága kioktatja a Központi Végrehajtó Bizottság elnökségét és uralkodik rajta, ez egyszerűen nevetséges. Világos, hogy ez merő badarság, és a mensevik párt képviselője egyszerűen játékot űzött itten. De szeretném, ha néhány nap mulva megnéznék valamelyik félmillió vagy egymillió példányban megjelenő nyugateurópai vagy amerikai polgári ujságot; ott majd meglátják azt az öles betűkkel nyomtatott hírt, amely szerint Dan polgártárs leleplezte, hogy az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság utasításokat ad az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének és uralkodik rajta.

4

BESZÉD A VIII. SZOVJETKONGRESSZUS OK(b)P-FRAKCIÓJÁBAN DECEMBER 24[100]

Elvtársak, először is néhány szót szólok az erőszak kérdésének helytelen értelmezésével kapcsolatban. Rá akarok mutatni erre a hibára s ezért felolvasok három sort a VIII. kongresszus jegyzőkönyvéből[101].

Mindaz, amit az erőszak ellen mondtam, a kommúna kérdésével volt kapcsolatban. Azt hiszem, ezen a téren a legcsekélyebb erőszak is ártalmas. Ezt a beszédet, amelyet a kommúna kérdésével kapcsolatban tartottam és amelyben utaltam arra, hogy ostobaság erőszakot alkalmazni a kommúna meghonosítása érdekében, megkísérlik magyarázgatni, megkísérlik általában a meggyőzés és a kényszerítés kérdésére vonatkoztatni. Ez nyilvánvalóan hajánál fogva előráncigált és helytelen dolog. Törvényjavaslatunkkal és a megkezdődött véleménycserével kapcsolatban meg kell mondanom, hogy nekem kevésbbé konkrétnak tűnik a kérdés olyan feltevése, amikor több baloldaliságot akarnak belevinni. Semmi konkrétumot és gyakorlatiasat nem láttam abban a javaslatban, amelyet Hanov elvtárs tett, aki szélsőbaloldalinak nevezte magát. Legkárosabbnak azt a tanácsot tartottam, amelyet Slihter elvtárs adott, hogy ne csináljunk törvényt ebből a törvényjavaslatból, hanem hadd fogadja el azt az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság következő ülésszaka. Mi a Népbiztosok Tanácsában igyekeztünk minél hamarabb teljesen befejezett formát adni ennek a törvényjavaslatnak, hogy a Szovjetkongresszus, ahol a vidék a legnagyobb számban van képviselve, végleges döntést hozhasson. Az a veszély fenyeget bennünket, hogy elkésünk és nem tudjuk keresztülvinni a vidéken ezt a kampányt.

Ehhez utasítások kellenek. Az utasítások kidolgozásához legalább két-három hétre van szükség. Nincs károsabb annál a tanácsnál, amelyet Slihter elvtárs adott, amikor a napirend egy másik pontjával kapcsolatban a Kormányzósági Végrehajtó Bizottságok jogairól beszélt. A törvényjavaslatnak az a lényege, hogy azonnal gyakorlati intézkedéseket kell tennünk a túlsúlyban levő egyéni parasztgazdaság megsegítése, mégpedig olyan megsegítése érdekében, amely nemcsak serkentésből, hanem kényszerítésből is áll.

Meg kell mondanom, hogy a törvényjavaslat itt határozottan megjelöli, hogy milyen intézkedésekről van szó. A legfontosabb cikkely, a 11., azt mondja, hogy a kormányzósági vetési bizottságnak a Földművelésügyi Népbiztosság vezetésével és ellenőrzésével joga van kiadni „a talaj gépi megmunkálásának és a rétek javításának fő módszereire, a vetésre és a talaj természetes termékenységének fenntartását szolgáló módszerekre vonatkozó kötelező előírásokat". Honnan vegyük ezeket a kötelező előírásokat? A továbbiakban arról van szó, hogy kiváltképpen az iparkodó földművesek által alkalmazott módszereket kell alapul venni. Milyen módszereket kell törvénybe iktatnunk? A módszereket ismerjük, a mezőgazdaság megjavításának módszereit kell törvénybe iktatni és megismertetni. A cikkely végén a következőket olvassuk: „tilos olyan előírásokat kiadni, illetve olyan követeléseket támasztani: 1) amelyek gyökeresen átalakítják a parasztgazdaságot, ha ezeket nem a járási gyűlések javaslatára adják ki, vagy ha az állam nem látja el az adott helyet tökéletesített felszereléssel és termelési eszközökkel, 2) olyan követeléseket, amelyeket egy közepes jövedelmű gazdaság nehezen tud teljesíteni, és 3) olyan követeléseket, amelyek kockázattal járnak."

Itt egy elvtárs Oszinszkij elvtárs előadói beszédében azt kifogásolta, hogy rendkívül gyakorlatias, konkrét útmutatásokat tartalmaz, ami pedig ellenkezik a kérdés helyes feltevésével. Fordítva, Oszinszkij elvtárs előadói beszédében az volt a legbecsesebb, hogy szarvánál ragadta meg a bikát, arra szólította fel önöket, hogy vitassák meg közvetlenül a gyakorlati kérdéseket — mi legyen a vető-

maggal, nem szabad megtűrni, hogy a vetőmagot megegyék. Ez éppen Európai Oroszországban sokkal nehezebb lesz, mint az igen gazdag Altáj-határterületen, ahol mint kiderül, olyan könnyű parancsokat kiadni. Ha ott könnyű parancsokat kiadni, tessék a parancsolással gyakorlati sikereket elérni. Akkor minden — az altáji és más — kormányzósági földművelésügyi osztály érdemes lesz a legnagyobb kitüntetésre.

Sajnos, korántsem ez a helyzet Európai Oroszország sokkal szegényebb kormányzóságaiban. Itt a mostani kampánynak, s ugyanígy kongresszusunknak is, az a feladata, hogy a kérdés felvetése során tartózkodjanak az olyan általános jellegű meggondolásoktól, amilyenekre Slihter és más elvtársak szólítottak fel minket. Szeretném felszólítani önöket, hogy sokkal gyakorlatiasabban és konkrétabban vessék fel a kérdéseket és örülök, hogy Oszinszkij elvtárs ilyen irányba terelte a dolgot. Igen, beszéljünk arról, mi legyen a vetőmaggal. A vetőmagot megeszik. Meg kell menteni. Hogyan járjunk el ebben az esetben minél gyakorlatiasabban? A vetőmagot a közös magtárban kell elhelyezni és meg kell nyugtatnunk, biztosítanunk kell a parasztot, hogy ezzel a vetőmaggal nem lesz semmiféle herce-hurca, ez a vetőmag nem vész el holmi helytelen elosztás következtében, csak arról van szó, hogy az állam őrizetébe vegyünk annyi vetőmagot, amennyi feltétlenül szükséges ahhoz, hogy minden földet bevethessünk. A középparasztot erről feltétlenül meggyőzzük, mert ennek a szükségessége egészen nyilvánvaló. Ha azzal az ellenvetéssel hozakodnak majd elő, hogy nem dolgozhatunk Cjurupának, és holmi ragadozónak tüntetik fel őt, mi így válaszolunk: „Elég a tréfából, feleljetek egyenesen arra a kérdésre, hogy hogyan állítjátok helyre az ipart?" Adjanak mezőgazdasági eszközöket és felszerelést a parasztnak. Ha az államnak teljesen meglesz a szükséges alapja az állami szükségletek fedezésére és meglesz az egész mezőgazdasági és technikai felszerelés — ehhez egyre növekvő alap szükséges, mi azonban még alig-alig közeledünk ahhoz a pillanathoz, amikor majd meglesz ez az alap. Ezért tartom helytelennek az olyan beszédeket, hogy itt összekeverik a szovhozok és kolhozok feladatait. A kolhozok

kérdése nem soronlevő kérdés. Tudom, hogy a kolhozok még annyira kezdetlegesek, olyan siralmas állapotban vannak, hogy rászolgálnak a szegényház elnevezésre. Nem ellenzem azt, hogy a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus küldöttei utasítsák a Népbiztosok Tanácsát, illetve az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, hogy tegyen külön intézkedéseket a Föld- és Erdőmunkások Összoroszországi Szövetsége munkájának fellendítése érdekében. Ebben a tekintetben ez a szövetség igen fontos támasz, csak az szükséges, hogy valóban azokat a félproletár elemeket egyesítse soraiban, akik segíthetnek nekünk abban, hogy igazi jó gazdákká váljunk. Ezt egyáltalán nem ellenzem.

De az a feladat, amelyet a mostani törvényjavaslat kitűz — más természetű. A szovhozok állapota jelenleg az esetek óriási többségében rosszabb az átlagnál. Az egyénileg gazdálkodó parasztra kell támaszkodnunk, aki olyan, amilyen, és a közeljövőben nem is lesz más, és ne álmodozzunk arról, hogy áttér a szocializmusra és a kollektivizálásra. Az általánosságban mozgó elmélkedésekről rá kell térnünk arra, hogy okvetlenül már ezen a tavaszon és semmiesetre sem később megtegyük az első gyakorlati lépést, és a kérdésnek csak ilyetén felvetését minősíthetjük a kérdés gyakorlati felvetésének. És ahhoz, hogy ezt megvalósítsuk, a törvényjavaslatot azonnal jóvá kell hagynunk, mivel a Népbiztosok Tanácsa már előkészítette, meg kell tennünk rajta azonnal a megfelelő kiigazításokat és változtatásokat, de semmiesetre sem szabad halogatnunk a dolgot.

Ami a felszerelés társadalmasítását illeti, önök jobban látják, hogy az állam milyen, mindenkire nézve kötelező szabályokat állapíthat meg. Én óvni akarom önöket ettől. Van olyan törvényünk, amely jogot ad a gazdagparasztok felszerelésének társadalmasítására[102]. Azokon a helyeken, ahol ezt sikeresen végre lehet hajtani, ez a törvény ebben a tekintetben biztosítja a községesítés teljes szabadságát. De korántsem mindenütt és korántsem mindig tisztázták teljesen, hogy milyen úton-módon kell ezt végrehajtani; ezért, ha ezt felvesszük a törvénybe, amelynek közvetlen célja más, az azt jelenti, hogy veszélyt idézünk fel, hogy szétforgácsoljuk magunkat, nem arra összpontosítjuk

erőinket, ami legelső feladatunk és ahol esetleg szükség lehet arra, hogy nyomást gyakoroljunk. Összpontosítsuk tehát jobban erőinket arra, ami teljesen halaszthatatlan, arra, hogy akárhogy is, de ha törik, ha szakad, elegendő vetőmagot gyüjtsünk be, hogy ne maradjon bevetetlen terület, hogy a mezőgazdaság terén elért és tapasztalati úton ellenőrzött javításokat nagy arányokban bevezessék mindenütt, ahol a dolgozók túlnyomó többsége — szegény- és középparaszt. Erről van szó. Minél kevesebb ilyen rendszabályt írunk elő, annál jobb, mert ha néhány rendszabályt jól megvalósítunk, akkor a földművelés fellendítésének egész gépezetét ráállítjuk a helyes vágányokra és megerősítjük, sziklaszilárddá tesszük a parasztokban azt a meggyőződést, hogy ez a helyes út. Ha azonban többet akarunk markolni annál, amennyit fogni tudunk, csak lejáratjuk magunkat a parasztok szemében. Ha vannak olyan kormányzóságok, amelyek a parancs terén tovább mehetnek — ezt nem tiltjuk meg. Azokat a kormányzóságokat illetőleg azt mondjuk: vedd figyelembe a parasztok minden tapasztalatát, vedd figyelembe, hogy mit vagy képes tenni az élő és holt felszerelés összegyüjtése tekintetében. Ha a kormányzóságban a mezőgazdaságban szükséges felszerelés jó állapotban van, ez sikerrel fog járni. Ha viszont a törvényt kiterjesztjük azokra a kormányzóságokra, amelyekben ebben a tekintetben rosszabb a helyzet és a paraszt nem képes ezt teljesíteni, a parancs papíron marad, a levegőben lóg majd, és a parasztok, ahelyett hogy megértenék ennek az útnak a fontosságát, ki fognak ábrándulni; ez az, amitől a jövőt illetőleg a legjobban félek, és ezért legelsősorban azzal kell kezdenünk, ami feltétlenül szükséges, vagyis a vetőmag megőrzésével.

Most térjünk rá a kisparaszti egyéni gazdaság feljavítására irányuló rendszabályokra, amelyeknek a megvalósítása teljes mértékben lehetséges és amelyeket azonnal, részletesen meg kell vitatnunk és itt rendeletbe, törvénybe kell foglalnunk a kötelező előírásokkal, a kényszer és a felelősségrevonás kötelező alkalmazásával, úgy hogy azt, amit többszörös megvitatás után elhatároztunk, minden áron teljesítsék. Ajánlanám, hogy azonnal alakítsuk meg a szekciókat, és ne várjunk addig, amikor a kongresszus

plenáris gyűlésén elhangzott előadói beszéd után szabályszerűen meg lehet alakítani ezeket a szekciókat. Erről a nem szabályszerű szekcióról, amelyet azonnal, vagy minden esetre még ma meg lehet alakítani, át lehet majd térni a szabályszerű szekció megalakítására, de helytelen volna, ha ezt egy nappal vagy egy félnappal elhalasztanánk. Hiszen összesen két és fél ezer küldöttünk van, és én úgy gondolom, hogy tizedrészük gyakorlatilag tisztába jött ezzel a kérdéssel a néhány évi munka után, és ha van kétszázötven emberünk, vagyis több mint huszonöt ember kerületenként, mivel köztársaságunk kilenc mezőgazdasági kerületre oszlik, azt hiszem, ennyi képviselővel azonnal hozzáfoghatunk a gyakorlati kérdésnek, azoknak a konkrét intézkedéseknek a megvitatásához, amelyekre át kell térnünk.

Milyen intézkedéseket kell tennünk, törvénybe iktatnunk az egyes kerületekre vonatkozólag, a mezőgazdaság feljavítása érdekében? Az egyik kerületben esetleg lépéseket tehetünk a kötelező vetés irányában, a másikban előkészíthetjük a talajt egy olyan erélyesebb parancs kiadására, amelyről az egyik elvtárs beszélt, aki csak a tavasszal ismerkedett meg Altáj kormányzósággal. A harmadik kerületben talán lehetségesek korszerűbb szántással és boronálással kapcsolatos intézkedések, agronómusok és pártonkívüli parasztok bevonásával. Véleményem szerint azonnal meg kell alakítani a szekciókat, olyanformán, hogy a területeket kerületekre osztjuk, mivel a különböző kerületekben nem léptethetünk életbe egyforma intézkedéseket, továbbá egy félnapot vagy egy napot kell szentelni azoknak a kérdéseknek a megvitatására, amelyeket a rendelet közvetlenül nem említ, de amelyek a törvényjavaslat legfontosabb részét alkotják. Ez a törvényjavaslat kimondja: készítsétek elő kellőképpen a pártonkívüli parasztok meggyőzését, és ha ebben a tekintetben elmaradtunk, akkor erre a tömeges agitációra támaszkodva, amelyet kifejtünk és százszor jobban és erősebben fogunk kifejteni, mint eddig, erre az agitációra támaszkodva ki tudjuk dolgozni minden kerület, minden kormányzóság számára azokat a rendszabályokat, amelyeknek sikerére óriási erőfeszítéssel fogunk törekedni, ugyanolyan, semmivel sem

kisebb erőfeszítéssel, mint amilyet a közellátási politika végrehajtása terén sikerült elérnünk. Ott nem volt ennyire bonyolult a feladat; a közellátási politika értelmében bizonyos mennyiségű termék átengedését követeltük a parasztoktól, itt azonban azt követeljük a parasztoktól, hogy saját gazdaságukban hajtsák végre azokat a változtatásokat, amelyeket az államhatalom szükségesnek minősített...* ne kövessenek el hibákat ezeknek a változtatásoknak kijelölése közben. Ez a legfontosabb. Abban, hogy Kurajev elvtárs ezeket a kérdéseket konkrét formában vetette fel, ebben helyes irányt látok, ezzel szemben az áttérés ezekről az elmélkedésekről és a kollektivizálás általános tervéről, a néha nagyon gyászos szerepet betöltő szovhozok szerepéről, a marxista munkamódszerről...* begyüjtésnek, az azt jelenti, hogy a közvetlen gyakorlati munkától visszaráncigálnak minket az általánosságokban mozgó elmélkedésekhez, amelyek ugyan hasznosak lehetnek, de nem a Szovjetkongresszuson, amelynek az a feladata, hogy igen nagy fontosságú állami törvényt adjon ki. Hogy ezt a lépést előkészíthessük, nagyon alaposan meg kell fontolnunk, milyen legyen a falusi Szovjetek tevékenysége és szerepe. Nagyon jól fontolóra kell vennünk, hogy vajjon most nem a falusi Szovjet elnöke-e az, aki a parasztság körében bizonyos intézkedéseket elsősorban életbeléptethetne, amelyekre vonatkozólag tanácskozhatunk vele? Hasznos lesz-e, ha egy és ugyanaz a személy lesz a falusi Szovjet és a Közreműködési Bizottság elnöke? Itt kérdőjelet teszek. Szeretném, ha az elvtársak, akik jól ismerik a helyi munkát, figyelmesen megvizsgálnák ezt a kérdést. A Közreműködési Bizottságoknak kell megvitatniok, hogy milyen intézkedéseket kell törvénybe iktatni. Ennek megvitatása során nem kell félni a pártonkívüliek bevonásától. Minden javaslatukat mérlegelni fogjuk és pontosan tudni fogjuk, ki van mellettünk, és ki van ellenünk. El kell érnünk, hogy minden egyes járásban, minden egyes faluban világosan lássák, miről van szó. A felállított követelések valóban teljesíthetők, és némi erő-

* A gyorsírói feljegyzésnek ezen a helyén kihagyás van. — *Szerk.*

feszítéssel még ezen a tavaszon keresztülvihetjük, hogy teljesítsék is azokat. Javasolnám, hogy fejezzük be a frakció tanácskozását. Amikor majd úgy látják, hogy az általános vita kimerítette a kérdést — kerületek szerint meg kell alakítani a szekciókat és ugyanitt azonnal hozzá kell fogni a kérdés megvitatásához az egyes mezőgazdasági sajátosságok tekintetében különböző kerületek szerinti szekciókban. Ez gyakorlatilag helyes lesz és biztosítja a törvényjavaslat sikerét.

5

A VIII. SZOVJETKONGRESSZUSON A VILLAMOSÍTÁSRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDDEL KAPCSOLATBAN ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT

A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus,

miután meghallgatta az Állami Villamosítási Bizottság elnökének előadói beszédét, köszönetet mond elsősorban a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökségének, továbbá a Földművelésügyi és a Közlekedésügyi Népbiztosságnak, különösen pedig Oroszország Villamosítási Bizottságának Oroszország villamosítási tervének kidolgozásáért.

A kongresszus megbízza az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, a Népbiztosok Tanácsát, a Munka és Honvédelem Tanácsát és a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökségét, valamint a többi népbiztosságot, hogy fejezzék be e terv kidolgozását és hagyják jóvá, mégpedig okvetlenül a legrövidebb időn belül.

A kongresszus továbbá megbízza a kormányt és kéri a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsát és az Összoroszországi Szakszervezeti Kongresszust, hogy tegyenek meg mindent ennek a tervnek legszélesebb körű propagálása és a város meg a falu legszélesebb tömegeivel való megismertetése érdekében. Ennek a tervnek a tanulmányozását be kell vezetni a köztársaság kivétel nélkül minden tanintézetében; minden egyes villanytelepnek, minden egyes valamelyest tűrhetően berendezett üzemnek és szovhoznak a villamossággal, a modern iparral való megismerkedésnek, a villamosítási terv propagálásának és rendszeres ismertetésének központjává kell válnia. Egy szálig mozgósítani kell mindenkit, aki elegendő tudományos vagy gyakorlati képzettséggel rendelkezik a villamosítási terv propagálására és a megértéséhez szükséges ismeretek átadására.

A kongresszus szilárdan meg van győződve arról, hogy minden szovjet intézmény, minden Szovjet, minden munkás és dolgozó paraszt megfeszíti minden erejét és nem riad vissza semilyen áldozattól annak érdekében, hogy Oroszország villamosítási terve bármi áron és minden akadály ellenére megvalósuljon.

6

A VIII. SZOVJETKONGRESSZUS OK(b)P-FRAKCIÓJÁNAK ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT

Kötelezni kell az OKP minden egyes tagját, hogy az OKP X. kongresszusára (1921. II. 6.):

1. a számára elérhető legnagyobb mértékben ismerkedjék meg a villamosítási tervvel;

2. tegyen lépéseket az egyes kerületi tervek minél bővebb és részletesebb helyi tanulmányozására;

3. készítsen elő az OKP X. kongresszusára gyakorlati javaslatokat

mind arról, hogy milyen módon lehet szélesebb körben ismertetni a dolgozókkal a villamosítási tervet,

mind pedig arról, hogy mi módon lehet azonnal teljes lendülettel hozzáfogni ennek a tervnek gyakorlati megvalósításához.

LEVÉL KRASZNAJA PRESZNYA MUNKÁSAIHOZ 1920 DECEMBER 25

Tizenöt esztendővel ezelőtt Moszkva proletariátusa kibontotta a cárizmus elleni felkelés zászlaját. Ez a cárizmusellenes munkásforradalom tetőpontja volt. A munkások vereséget szenvedtek és Presznyát vörösre festette a munkások vére. A moszkvai munkások feledhetetlen hősiessége példát mutatott a harcra Oroszország dolgozó tömegeinek. De ezek a tömegek akkor még túlságosan fejletlenek, túlságosan szétforgácsoltak voltak, nem támogatták a presznyai és moszkvai hősöket, akik fegyverrel a kezükben felkeltek a cári, földesúri monarchia ellen.

A moszkvai munkások vereségét nyomon követte az egész első forradalom veresége. Tizenkét hosszú éven át gyötörte a legvadabb földesúri reakció Oroszország munkásait és parasztjait, Oroszország minden népét.

A presznyai munkások hőstette nem volt hiábavaló. Nem hiába hozták az áldozatokat. A cári monarchián ők ütötték az első rést, amely lassan, de biztosan bővült és gyengítette a régi, középkori rendet.

A városi és falusi dolgozó tömegekben a moszkvai munkások hőstette mélyreható erjedést idézett elő, amelynek nyomai már nem tűntek el semilyen üldözés ellenére sem.

Az 1905-ös decemberi fegyveres felkelés előtt Oroszország népe képtelen volt fegyveres tömegharcra a kizsákmányolók ellen.

December után Oroszország népe már nem ugyanaz a nép volt. Újjászületett. Átment a tűzkeresztségen. Megedződött a felkelésben. Létrehozta azokat a harcos osztagokat, amelyek győztek 1917-ben és amelyek most — mér-

hetetlen nehézségeken át, győzedelmeskedve az imperialista háború által előidézett éhség és pusztulás gyötrelmein — síkraszállnak a szocializmus világgyőzelméért.

Éljenek Krasznaja Presznya munkásai, éljen a Munkás Világforradalom élcsapata!

N. Lenin

„A Nyolcadik Összoroszországi Szovjetkongresszus Napi Értesítője" 5. sz.
1920 december 25.

JEGYZETEK

[1] Lenin a „*«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége*" c. könyvet 1920 áprilisában, a kiegészítést 1920 május 12-én írta; június 8—10-én jelent meg oroszul, s ezzel majdnem egyidejűleg, júliusban — német, francia és angol nyelven. Lenin személyesen ügyelt a könyv szedésének és nyomásának ütemére, hogy a könyv még a Kommunista Internacionále II. kongresszusa előtt megjelenhessen. A könyvet a II. kongresszus minden küldötte megkapta. 1920 július—november folyamán a könyvet német nyelven Lipcsében, francia nyelven Párizsban és angol nyelven Londonban újra kiadták.

A „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. könyv kéziratában a következő alcímet találjuk: „(Népszerű beszélgetés a marxista stratégiáról és taktikáról)". A Lenin életében megjelent kiadásokban nem szerepelt ez az alcím. Lenin Műveinek ebben a kiadásában a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegségé"-t a könyv első kiadása alapján közöljük, amelynek korrektúráját Lenin végezte el. — *1*

[2] *Longuetizmus* — centrista áramlat a Francia Szocialista Párton belül, amelynek élén Jean Longuet állt.

Az első világháború idején a longuetisták szociálpacifista álláspontot foglaltak el. Az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a longuetisták szóban a proletárdiktatúra híveinek nyilvánították magukat, valójában azonban a proletárdiktatúra ellenségei maradtak. Folytatták a szociálsovinisztákkal való békülékenység politikáját, támogatták a rabló versailles-i békét. 1920 decemberében a longuetisták a nyílt reformistákkal együtt elszakadtak a párttól és csatlakoztak az úgynevezett kétésfeles Internacionáléhoz, annak szétesése után pedig visszatértek a II. Internacionáléba. — *14*

[3] Az *Angol Független Munkáspártot* (Independent Labour Party) 1893-ban alapították. A párt élén James Keir Hardie, R. MacDonald és mások álltak. A Független Munkáspárt, amely fennen hangoztatta a polgári pártoktól való politikai függetlenségét, valójában „független volt a szocializmustól, de függött a liberalizmustól" *(Lenin)*. — *14*

[4] *Fábiánusok* — a reformista, szélsőségesen opportunista „Fábiánus Társaság" tagjai; ezt a társaságot az angol polgári értelmiség egy csoportja alapította 1884-ben. A fábiánusok jellemzését lásd Lenin következő műveiben: „Előszó a «J. P. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx és mások levelei F. A. Sorgéhoz és másokhoz» c. könyv orosz kiadásához" (Lenin Művei. 2. kiad. 12. köt. 330—331. old., oroszul); „A szociáldemokrácia agrárprogramja az orosz forradalomban" (Lenin Művei. 4. kiad. 15. köt.154. old., oroszul); „Az angol pacifizmus és az angol idegenkedés az elmélettől" (Lenin Művei. 4. kiad. 21. köt. 234. old., oroszul) stb. — *14*

[5] *Németországi Független Szociáldemokrata Párt* — centrista párt; 1917 áprilisában alapították.

1920 októberében a Független Szociáldemokrata Párt hallei kongresszusán szakadás ment végbe. A párt jelentős része 1920 decemberében egyesült a Németországi Kommunista Párttal. A jobboldali elemek külön pártot alapítottak és felvették a Független Szociáldemokrata Párt régi elnevezését. 1922-ben a „függetlenek" ismét beléptek a német szociáldemokrata pártba. — *15*

[6] *Spartakisták* — a „Spartakus" szövetség tagjai. A „Spartakus" szövetség az első világháború idején, 1916 januárjában alakult meg, K. Liebknecht, Rosa Luxemburg, F. Mehring, Klara Zetkin és mások vezetésével. A spartakisták forradalmi propagandát fejtettek ki a tömegek között az imperialista háború ellen, leleplezték a német imperializmus hódítópolitikáját és a szociáldemokrácia vezéreinek árulását. De a spartakisták, a német baloldaliak, nem voltak mentek a félmensevik hibáktól az elmélet és a politika fontos kérdéseiben. A német baloldaliak hibáinak bírálatát Lenin „Junius brosúrájáról" (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 22. köt. 291—305. old., oroszul), továbbá „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 23. köt. 16—64. old., oroszul) c. munkáiban és Sztálinnak a „Proletarszkaja Revoljucija"

(„Proletárforradalom") c. folyóirat szerkesztőségéhez intézett „A bolsevizmus történetének néhány kérdéséről" szóló levelében (lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1951. 452—465. old.) találjuk meg. 1917 áprilisában a spartakisták beléptek a centrista Németországi Független Szociáldemokrata Pártba, ahol megtartották szervezeti önállóságukat. Az 1918 novemberi német forradalom után a spartakisták szakítottak a „függetlenekkel" és ugyanazon év decemberében megalapították a Németországi Kommunista Pártot. — *19*

[7] *„Labouristáknak"* Lenin az Angol Munkáspárt (Labour Party) tagjait nevezi. — *22*

[8] *Holland „tribunistáknak"* Lenin a holland kommunista párt tagjait nevezi. A tribunisták eredetileg a holland szociáldemokrata munkáspárt baloldali csoportját alkották, amely 1907-ben alapította meg a „Szószék" („De Tribune") c. lapot. 1909-ben a tribunistákat kizárták a szociáldemokrata munkáspártból, mire ők önálló pártot alapítottak (Hollandiai Szociáldemokrata Párt). A tribunisták a holland munkásmozgalom balszárnyát alkották, de nem alkottak következetesen forradalmi pártot. 1918-ban a tribunisták résztvettek a Hollandiai Kommunista Párt megalakításában. — *28*

[9] *Horner* — A. Pannekoek. — *29*

[10] *„Kommunistische Arbeiterzeitung"* („Kommunista Munkás Ujság") — a Németországi Kommunista Pártból (a spartakisták közül) 1919-ben kivált kispolgári, anarcho-szindikalista „baloldali" kommunista csoport lapja. 1919-től 1927-ig jelent meg. A német „baloldali" kommunisták nem teljesítették a Kommunista Internacionále III. kongresszusának határozatát, amely azt követelte tőlük, hogy mondjanak le a szektás taktikáról és csatlakozzanak a Németországi Kommunista Párthoz. Kizárták őket a Kommunista Internacionáléból. A „baloldali" kommunisták vezető csoportja az ellenforradalom táborába csúszott le. — *29*

[11] A párttagok száma az 1917-es februári forradalomtól 1919-ig bezárólag a következőképpen alakult: az OSzD(b)MP Hetedik (Áprilisi) Összoroszországi Konferenciája idején, 1917-ben, 80 000 párttag volt; az OSZD(b)MP Hatodik Kongresszusa idején, 1917 július—augusztusában, körülbelül

240 000; az OK(b)P Hetedik Kongresszusa idején, 1918 márciusában, legalább 270 000; az OK(b)P Nyolcadik Kongresszusa idején, 1919 márciusában, 313 766. — *33*

[12] Lásd Lenin Művei. 4. kiad. 30. köt. 230—251. old. (oroszul). — *39*

[13] Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 122. old. — *40*

[14] „*Világ Ipari Munkásai*" („Industrial Workers of the World". IWW) — 1905-ben alakult amerikai munkásszervezet. A szervezet tevékenységében jellegzetesen anarcho-szindikalista vonások mutatkoztak: nem ismerte el a proletariátus politikai harcának szükségességét; tagadta a párt vezetőszerepét; tagadta, hogy a kapitalizmus megdöntéséhez fegyveres harcra van szükség; elutasította a harcot a proletárdiktatúráért; nem volt hajlandó az Amerikai Munkásszövetséghez tartozó szakszervezetekben dolgozni. Utóbb a „Világ Ipari Munkásai" szervezet szektás, anarcho-szindikalista csoporttá vált, amelynek a munkásokra semmiféle befolyása sem volt. — *41*

[15] Az *Olasz Szocialista Pártot* 1892-ben alapították, „Olasz Munkások Pártja" néven; 1893-ban nevét „Olasz Szocialista Pártra" változtatta. Az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után az Olasz Szocialista Pártban megerősödött a balszárny. 1921 januárjában a párt livornói kongresszusán a baloldaliak kiváltak a szocialista pártból, saját kongresszust hívtak egybe és megalapították az Olaszországi Kommunista Pártot.

Az olaszországi fasiszta diktatúra idején a szocialista pártban ismét jelentékeny balszárny alakult ki. 1934-ben az Olasz Szocialista Párt megegyezésre lépett az Olaszországi Kommunista Párttal az akcióegységre vonatkozóan. Ez a megegyezés lett a második világháború időszakában és a háborúutáni években a két párt együttműködésének alapja. 1947 januárjában az Olasz Szocialista Pártból kivált a jobboldaliak csoportja, élén az amerikai imperializmus ügynökével, Saragattal és megalakította az „Olasz Dolgozók Szocialista Pártjának" nevezett pártot. — *55*

[16] Engels. Internationales aus dem „Volksstaat" (1871—1875). Berlin 1894. 45. old. — *55*

[17] Lenin Engels 1886 november 29-én F. A. Sorge-hoz írt

levelének arra a helyére gondol, ahol Engels az Amerikában élő német emigráns szociáldemokratákat bírálja és azt mondja, hogy számukra az elmélet „dogma, nem a cselekvés vezérfonala" (lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 62. old.). — *60*

[18] N. G. Csernisevszkij. Válogatott közgazdasági művek. 2. köt. 1948. 550. old. (oroszul). — *60*

[19] A „*Brit Szocialista Párt*" (British Socialist Party) 1911-ben, Manchesterben alakult. Marxista szellemben fejtett ki propagandát és agitációt, és „nem opportunista, a liberálisoktól *valóban* független" párt volt *(Lenin)*. Alacsony taglétszáma és a tömegektől való elszigeteltsége következtében a pártot bizonyos szektás vonások jellemezték.

Az első világháború idején a pártban két áramlat keletkezett: egy nyílt szociálsoviniszta áramlat, élén Hyndman-nal és másokkal, és egy internacionalista áramlat, A. Inkpin és mások vezetésével. 1916 áprilisában a pártban szakadás állt be. A. Hyndman és hívei — akik kisebbségben voltak — kiváltak a pártból. Ettől az időtől kezdve a Brit Szocialista Párt élén internacionalisták álltak. A Brit Szocialista Párt volt az, amely 1920-ban a Nagybritanniai Kommunista Párt megalapítását kezdeményezte. — *67*

[20] A „*Szocialista Munkáspárt*" 1903-ban alakult a „Szociáldemokrata Föderáció"-ból kivált baloldali szociáldemokraták csoportjából. — A „*Dél-Walesi Szocialista Egyesület*" — főleg walesi szénbányászokból álló kis csoport. — A „*Szocialista Munkásszövetség*" — alacsony taglétszámú szervezet, amely a „Nők választójogának védelmére alakult egyesület"-ből keletkezett és túlnyomó részben nőkből állt.

A Nagybritanniai Kommunista Párt megalakulásakor (az alakuló kongresszust 1920 július 31—augusztus 1-én tartották) — amelyen elfogadták a pártnak a választásokon való részvételéről és a Munkáspártba való belépésről szóló programpontot — nem minden „baloldali" szervezet lépett be a Kommunista Pártba. A Kommunista Párt 1921 januári kongresszusán a „Dél-Walesi Szocialista Egyesület" és a „Szocialista Munkásszövetség" (ebben az időben az előbbit Kommunista Munkáspártnak, az utóbbit Kommunista Pártnak nevezték) egyesült a Nagybritanniai Kommunista Párttal, amely nevét Nagybritanniai Egyesült Kommunista Pártra változtatta. A Szocialista Munkáspárt vezetőszerepe az egyesülés után megszűnt. — *67*

[21] *„Szovjet" „jogvédők"* — a jogvédők kollégiumai (testületei); ezeket 1918 februárjában alakították meg a Munkás-, Katona-, Paraszt- és Kozákküldöttek Szovjetjei mellett. 1920 októberében a jogvédők kollégiumait megszüntették. — *108*

[22] Lenin ezt a *beszédet a lengyel frontra induló vöröskatonákhoz* 1920 május 5-én a Színház-téren (a mai Szverdlov-téren) mondta el, ahol a moszkvai helyőrség csapatainak díszszemléjét tartották. A díszszemlén a lengyel frontra induló petrográdi kommunisták is résztvettek. — *121*

[23] *Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak, a Moszkvai Szovjet, a moszkvai szakszervezetek és üzemi bizottságok képviselőinek együttes ülését*, amelyet 1920 május 5-én tartottak, a fehérlengyeleknek Szovjet-Oroszország ellen indított támadásával kapcsolatban hívták össze. Az ülésen a lengyel frontra induló 300 petrográdi munkás-kommunista is résztvett. Az ülés egyetlen kérdést vitatott meg — a lengyel front helyzetének kérdését. Egyhangúlag határozatot hoztak, amely arra szólította fel a munkásokat és a parasztokat, hogy mozgósítsanak minden erőt a burzsoá-földesúri Lengyelország szétzúzására. — *123*

[24] Az Antant-hatalmak 1920 áprilisi sanremói (Olaszország) konferenciájáról van szó. A konferencia napirendjén a Törökországgal való békeszerződés tervezete, a versailles-i szerződés Németország által való teljesítésének kérdése és más kérdések szerepeltek. — *125*

[25] 1920 elején a Vörös Hadsereg egyes alakulatait munkahadseregekké alakították át a gazdasági építés terén való felhasználás céljából. A burzsoá-földesúri Lengyelország és Vrangel ellen viselt háború miatt a munkahadseregeket ismét harcikészenlétbe kellett hozni. — *127*

[26] Lenin itt arra gondol, hogy Bullitt 1919 márciusában Wilsonnak, az Egyesült Államok elnökének és Lloyd Georgenak, Anglia miniszterelnökének megbízásából Moszkvába érkezett és azt javasolta a Szovjet Kormánynak, hogy kössön békét az akkoriban Oroszország területén levő fehérgárdista kormányokkal. Kidolgozták az egyezménytervezetet. Az imperialisták azonban, akik a Szovjetköztársaság szétzúzásában reménykedtek, a Kolcsak-hadsereg átmeneti sikerei láttára visszaléptek a béketárgyalásoktól. — *131*

[27] Leninnek *„Az Indiai Forradalmi Szövetségnek"* küldött üdvözletét lefordították angol nyelvre és rádió útján közzétették válaszképpen arra a határozatra, amelyet 1920 március 4-én hozott az indiai forradalmárok gyűlése, és amelyet elküldtek Oroszországba Lenin címére. Az indiai forradalmárok határozatukban mélységes hálájukat fejezték ki az elnyomott osztályok és népek felszabadításáért hősi harcot folytató Szovjet-Oroszország iránt. — *132*

[28] A *„Levél az angol munkásokhoz"* 1920 júniusában jelent meg a Brit Szocialista Párt „The Call" c. hetilapjában; az Angol Munkáspárt „The Daily Herald" c. lapjában; a „The Manchester Guardian" c. polgári lapban és más lapokban. — *133*

[29] *„A nemzeti és gyarmati kérdésről szóló tézisek tervezetét"* Lenin Sztálinnak küldte, aki akkor a Délnyugati Fronton tartózkodott. Sztálin a tézisekkel kapcsolatos megjegyzéseit 1920 június 12-én Leninhez intézett levelében fejtette ki. A téziseket a Kommunista Internacionále II. kongresszusára hozták nyilvánosságra 1920 júniusában. — *138*

[30] *G. L.* — Lukács György, a Magyar Kommunista Párt tagja. — *160*

[31] *B. K.* — Kun Béla; tagja volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának, később leleplezték, mint a munkásosztály ügyének árulóját. — *160*

[32] *A falusi munka felelős szervezőinek második összoroszországi konferenciáját*, amelyet az OK(b)P Központi Bizottsága hívott össze, 1920 június 10-től 15-ig tartották. A konferencián résztvettek a falusi munka kormányzósági, kerületi és járási szervezői, összesen több mint 300 küldött 61 kormányzóságból. Lenin június 12-én mondta el beszédét. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság nevében M. I. Kalinin mondott üdvözlő beszédet.

A konferencia kiáltványt intézett „A világ munkásaihoz", amelyben üdvözölte az angol, magyar, olasz és más országbeli dolgozókat, akik elhatározták, hogy megakadályozzák a Szovjet-Oroszországgal hadban álló burzsoá-földesúri Lengyelország megsegítésére szánt hadianyagok és csapatok útnakindítását. — *163*

[33] Lenin az OSzFSzK Népbiztosainak Tanácsa által a lengyel kormányhoz és a lengyel néphez intézett 1920 január 28-i

nyilatkozatra és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak 1920 február 2-án a lengyel néphez intézett felhívására gondol. — *164*

[34] Lenin az OK(b)P IX. kongresszusának „A szövetkezethez való viszonyról" c. határozatára gondol (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plenáris üléseinek határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1940. 340—342. old., oroszul). — *177*

[35] „Az OKP által a Németországi Független Szociáldemokrata Párt levelére adott válasz tervezetét (vagy téziseit)" lásd Lenin Művei. 4. kiad. 30. köt. 313—319. old. (oroszul). — *195*

[36] A *turini szekció* azzal vádolta az Olasz Szocialista Pártot, amelynek élén a békülékenyek állottak, hogy az olaszországi forradalmi fellendülés viszonyai között (1919—1920), amely megteremtette a lehetőségét annak, hogy a proletariátus megragadja a politikai hatalmat — nem elemezte helyesen az eseményeket; nem adott ki egyetlen egy olyan jelszót sem, amely elfogadható lett volna a forradalmi tömegek számára; nem űzte ki soraiból a reformistákat. A szekció több gyakorlati javaslattal állt elő: javasolta, hogy űzzék ki a pártból az opportunistákat, alakítsanak minden gyárban, szakszervezetben, szövetkezetben, laktanyában kommunista csoportokat; alakítsanak üzemi bizottságokat az ipari és a mezőgazdasági termelés ellenőrzésének megszervezése érdekében. A szekció követelte, hogy azonnal kezdjék meg a néptömegek előkészítését a Tanácsok megalakítására. — *196*

[37] A „*Választ a Nagybritanniai Kommunista Párt megalakításával megbízott közös Ideiglenes Bizottság levelére*" rádión adták le és angol nyelven a „The Call" — a Brit Szocialista Párt lapja — 224., 1920 július 22-i számában hozták nyilvánosságra. A választ az angol kommunisták 1920 július 31—augusztus 1-én tartott kongresszusán is felolvasták. — *199*

[38] A párizsi békekonferenciáról van szó, amelyet az 1914—1918-as imperialista világháború után hívtak egybe és amely a versailles-i békeszerződés aláírásával fejeződött be. A konferencián, más kérdések mellett, Lengyelország határozatainak kérdését is megvitatták. Lengyelország ideiglenes keleti határait a szövetségesek Főtanácsa 1919 december 8-i rendeletével önkényesen határozta meg. — *200*

[39] Sztálin 1920 július 13-án Harkovból küldött választáviratot

Leninnek. Sztálin a táviratban teljesen egyetértett azzal, ahogyan Lenin Curzon július 12-i jegyzékét megítélte és javaslatokat tett arra vonatkozólag, hogy mi legyen a Szovjet Kormány válasza Curzon jegyzékére. — *200*

[40] Leninnek az 1920 július 12-i Curzon-jegyzékre adott válaszával kapcsolatos javaslatairól van szó, amelyeket a Központi Bizottság plénuma 1920 július 16-án elfogadott. Lenin javaslatai egybeestek Sztálinnak az 1920 július 13-án Leninhez intézett táviratban foglalt javaslataival. Lenin javaslatai alapján szerkesztették meg a Külügyi Népbiztosságnak az angol kormányhoz intézett 1920 július 17-i rádiótáviratát. — *201*

[41] *„A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeinek huszadik pontjá"*-t Lenin terjesztette be a Kommunista Internacionále II. kongresszusának 1920 július 25-i bizottsági ülésén, amikor a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeiről szóló téziseit tárgyalták. A bizottság és a kongresszus elfogadta a huszadik pontot. Leninnek „A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételei" c. tézisei, amelyeket a kongresszus munkájának megkezdése előtt hoztak nyilvánosságra, tizenkilenc feltételt tartalmaztak. A kongresszus huszonegy feltételt fogadott el. A huszonegyedik feltétel így hangzott: „Azokat a párttagokat, akik elvből elvetik a Kommunista Internacionále által leszögezett kötelezettségeket és téziseket, ki kell zárni a pártból. Vonatkozik ez a rendkívüli pártkongresszusok küldötteire is." — *209*

[42] A *Kommunista Internacionále második kongresszusát* 1920 július 19—augusztus 7-én tartották. A kongresszust Petrográdban nyitották meg; a következő üléseket Moszkvában tartották. A II. kongresszuson több mint 200 küldött vett részt, akik 37 ország munkásszervezeteit képviselték. A kommunista pártok és szervezetek (31 ország) képviselőin kívül a kongresszuson a Németországi Független Szociáldemokrata Párt, az Olasz és a Francia Szocialista Párt, a Világ Ipari Munkásai szervezet (Ausztrália, Anglia, Írország), a Spanyolországi Nemzeti Munkásszövetség és más szervezetek képviselői is résztvettek.

A kongresszus egybehívásával kapcsolatos előkészítő munkát Lenin irányította. Lenin a kongresszus első ülésén előadói beszédet mondott a nemzetközi helyzetről és a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól. A kon-

gresszuson Lenin kíméletlen harcot folytatott az opportunista, centrista pártok ellen, amelyek megpróbáltak behatolni a III. Internacionáléba, és élesen bírálta az anarchoszindikalista törekvéseket, valamint több kommunista szervezet „baloldali" szektásságát; előadói beszédeket és beszédeket mondott (lásd ebben a kötetben 211—264. old.), s résztvett a nemzetközi helyzettel, továbbá a Kommunista Internacionále alapvető feladataival, a nemzeti és gyarmati kérdéssel, az agrárkérdéssel és a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeivel foglalkozó bizottságok munkájában. A Kommunista Internacionále II. kongresszusának alapvető feladataival, a nemzeti és gyarmati kérdéssel, az agrárkérdéssel és a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeivel kapcsolatban Lenin által kidolgozott téziseket a kongresszus határozatként fogadta el.

Lenint és Sztálint az OK(b)P küldöttsége beválasztotta a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságába.

A II. kongresszus vetette meg az alapját a Kommunista Internacionále programjának, szervezeti elveinek, stratégiájának és taktikájának. — *211*

[43] Lásd ebben a kötetben 196. old. — *235*

[44] Lásd ebben a kötetben 80—81. old. — *235*

[45] *A nemzeti és gyarmati kérdéssel foglalkozó bizottságot* a Kommunista Internacionále II. kongresszusa a következő országok képviselőiből alakította meg: Oroszország, Bulgária, Franciaország, Hollandia, Németország, Magyarország, az Egyesült Államok, Brit-India, Perzsia, Kína, Korea, Anglia stb. A bizottság munkáját Lenin vezette. Leninnek a nemzeti és gyarmati kérdésről szóló téziseit a kongresszus negyedik és ötödik ülésén vitatták meg és július 28-án fogadták el. — *239*

[46] A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeit előzetesen megvitatták a kongresszus által választott bizottságban. A bizottságban a következő országok kommunista pártjainak képviselői vettek részt: Oroszország, Németország, Bulgária, az Egyesült Államok, Magyarország, Ausztria és Hollandia; a Világ Ipari Munkásai szervezet írországi képviselői; a Svájci Kommunista Párt balszárnyának és a franciaországi kommunista csoportnak képviselői. A bizottság munkája Lenin „A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételei" c. tézisein alapult. Lenin közvetlenül résztvett a bizottság munkájában. A Kommunista

Internacionáléba való felvétel feltételeit a kongresszus július 29-én és 30-án három ülésen vitatta meg és az augusztus 6-i ülésen fogadta el. — *246*

[47] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plenáris üléseinek határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1940. 20. old. (oroszul). — *247*

[48] Az angol kommunista pártnak a Munkáspártba való belépése kérdését a kongresszus utolsó, augusztus 6-i ülésén, Lenin a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól szóló téziseinek megvitatása során döntötték el. Lenin felszólalása után a kongresszus szótöbbséggel (58 szavazattal 24 ellenében, ketten tartózkodtak a szavazástól) amellett foglalt állást, hogy a kommunista párt csatlakozzék a Munkáspárthoz. A Munkáspárt azonban nem volt hajlandó felvenni az angol kommunista pártot szervezetébe. — *258*

[49] Sztálin 1920 augusztus 4-i táviratában Lenin táviratára válaszolva részletesen megvilágítja a Krimi Front helyzetét, továbbá adatokat közöl a szovjet és a Vrangel-csapatok létszámáról, fegyverzetükről és tartalékaikról. Sztálin felvetette a Krimi Front megerősítésének kérdését és levelében rámutatott arra, hogy Trockij éppen annyit késett a front megsegítésére vonatkozó ígéreteinek teljesítésével, amennyire Vrangelnak szüksége volt. A Krimi Front kilátásaival kapcsolatban Sztálin azt írta, hogy a közeli napokban Vrangelt kiverik állásaiból és ha a szovjet csapatok lovassági erősítést kapnak, ezt a frontot az ősz elejére fel fogják számolni. November közepén Vrangel csapatait szétverték. — *265*

[50] Az Első Lovas Hadsereg ideiglenes nehézségeinek okairól Sztálin az 1920 augusztus 4-i és 5-i táviratokban írt Leninnek. A fehérlengyelek Brody körzetében az Első Lovas Hadsereg ellen bevetették a litván, a lucki és a galíciai hadseregcsoportot, hogy ne engedjék előrenyomulni a Vörös Hadsereget Lvov felé. Az Első Lovas Hadsereg a támadásból ideiglenesen védelembe ment át. — *266*

[51] Sztálin ekkor a Délnyugati Fronton tartózkodott. — *267*

[52] *„Levél az osztrák kommunistákhoz"*; Lenin ezt a levelet az Ausztriai Kommunista Pártnak a parlamenti választások bojkottjáról szóló határozatával kapcsolatban írta. 1920

szeptember 1-én pártkonferenciát hívtak egybe, amely olyan értelmű határozatot hozott, hogy a párt résztvesz a parlamenti választásokban. Az Ausztriai Kommunista Párt a választásokon a munkásosztály forradalmi egységének jelszavával lépett fel. — *268*

[53] *Az OK(b)P Kilencedik Összoroszországi Konferenciáját* Moszkvában tartották 1920 szeptember 22-től 25-ig. A konferencián 241 küldött vett részt (116 — szavazati joggal és 125 — tanácskozási joggal). A konferencia napirendjén a következő kérdések szerepeltek: a Központi Bizottság politikai beszámolója, a Központi Bizottság szervezeti beszámolója, a pártépítés soronlevő feladatainak kérdése, a párttörténet tanulmányozására alakított bizottság jelentése, a Kommunista Internacionále II. kongresszusáról szóló beszámoló. A konferencián a lengyel kommunisták képviselőjének beszámolóját is meghallgatták. A konferenciát Lenin nyitotta meg, ő tartotta a Központi Bizottság politikai beszámolóját és felszólalt a pártépítés soronlevő feladatainak vitájában. A Központi Bizottság politikai beszámolójának központi problémája a Lengyelországgal való háború és béke kérdése, továbbá Vrangel szétzúzása megszervezésének kérdése volt. A Központi Bizottság politikai beszámolójának vitájában Sztálin is felszólalt. A Lengyelországgal való békekötés feltételeiről szóló határozatot egyhangúlag elfogadták. A konferencia jóváhagyta az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak a Lengyelországgal való béke konkrét feltételeiről szóló nyilatkozatát, amelyet Lenin közvetlen vezetésével állítottak össze és Lenin szerkesztett. „A pártépítés soronlevő feladatairól" szóló határozatban a konferencia több gyakorlati rendszabályt dolgozott ki a pártonbelüli demokrácia fejlesztésével, a pártegység és a párt fegyelmének erősítésével, a szovjet és gazdasági intézményekben észlelhető bürokrácia elleni harccal, és a fiatal párttagok kommunista nevelésére irányuló munka fokozásával kapcsolatban. A konferencia leszegezte, hogy Ellenőrző Bizottságot kell alakítani, amelyet a pártkongresszus választ, és a kormányzósági pártbizottságok mellett bizottságokat kell alakítani, amelyeket a kormányzósági konferenciákon választanak. A konferencia erélyesen fellépett a pártellenes „demokratikus centralizmus" csoporttal szemben, amely szembehelyezkedett a pártfegyelemmel és tagadta a párt vezetőszerepét a Szovjetek és a szakszervezetek tekintetében. — *277*

[54] Lenin arra az „*Akcióbizottságra*" gondol, amelyet az angol munkások 1920 augusztusában alakítottak Londonban a trade-unionok kongresszusa, a Munkáspárt Végrehajtó Bizottsága és parlamenti csoportja képviselőinek együttes konferenciáján. Az „Akcióbizottságot" abból a célból alakították, hogy megszervezze a munkások harcát Angliának a Szovjet-Oroszország elleni háborúba való beavatkozása ellen. — *279*

[55] Lenin levele a Németországi Kommunista Párt „Die Rote Fahne" c. lapjában, a Francia Szocialista Párt „L'Humanité" c. lapjában és a Nagybritanniai Kommunista Párt „The Communist" c. lapjában jelent meg 1920 szeptember—novemberében. — *282*

[56] *Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. Összoroszországi Kongresszusát* 1920 október 2—10-e között tartották Moszkvában. A kongresszuson körülbelül 600 küldött vett részt. Lenin a kongresszus első ülésén, október 2-án este mondta el beszédét. — *285*

[57] A Proletkult első összoroszországi kongresszusán, amelyet 1920 október első felében, Moszkvában tartottak, Lunacsarszkij amellett kardoskodott, hogy a Proletkultnak teljes autonómiát kell biztosítani a Közoktatásügyi Népbiztosság rendszerében. Lenin útmutatása alapján a kongresszusra azoknak az irányelveknek a szellemében dolgoztak ki határozati javaslatot, amelyeket Lenin fejtett ki tervezetében. A határozati javaslatot a kongresszus egyhangúlag elfogadta. — *321*

[58] Lenin a keleti népek első kongresszusára gondol, amelyet 1920 szeptember 1-e és 7-e között tartottak Bakuban. A kongresszuson 1891 küldött vett részt, akik 37 nemzetiséget képviseltek. A küldöttek között 1273 kommunista volt. A kongresszus a nemzeti és gyarmati kérdéssel kapcsolatban kijelentette, hogy egyetért a Kommunista Internacionále II. kongresszusának határozatával. — *336*

[59] Lenin Művei. 4. kiad. 8. köt. 341—342. old. (oroszul). — *348*

[60] Lenin Művei. 4. kiad. 16. köt. 344—360, 361—386. old. (oroszul). — *348*

[61] Marx—Engels Gesamtausgabe. 1. rész. 7. köt. 362. old.— *352*

[62] Marx—Engels Gesamtausgabe. 1. rész. 7. köt. 28. old. — *353*

[63] Lenin. Válogatott művek. 1949. 1. köt. 670—672. old. — *353*

[64] Lenin Művei. 4. kiad. 10. köt. 191—192. old. (oroszul). — *354*

[65] *Dampfersubvention* — gőzhajózási szubvenció. A német Reichstag szociáldemokrata frakciójában felmerült nézeteltérésekről van szó, amelyek a körül a kérdés körül alakultak ki, hogy a magánvállalkozóknak szubvenciót akartak adni a keletázsiai, ausztráliai és afrikai gőzhajójáratok megszervezésére. A szociáldemokrata frakció jobbszárnya támogatta a Bismarck kormánya által folytatott szubvenciópolitikát. Engels 1884 december 31-én Sorge-hoz intézett levelében elítélte a jobboldaliak opportunista álláspontját (lásd Engels. Briefe und Auszüge aus Briefen von J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx u. A., an F. A. Sorge u. A., Stuttgart 1921. 199. old.). — *365*

[66] A „*fiatalok*" a német szociáldemokrata mozgalomban — egy kispolgári félanarchista csoport elnevezése, amely 1890-ben alakult. A csoport magvát fiatal irodalmárok alkották (innen ered a csoport elnevezése is). A csoport programjában elvetette a szociáldemokratáknak a parlamentben való mindennemű részvételét. Engels a „fiatalokat" a „forradalmi frázis" hőseinek nevezte, akik „torzsalkodással és intrikával igyekeznek züllleszteni a pártot". A német szociáldemokraták erfurti kongresszusán, 1891 októberében, a „fiatalokat" kizárták a pártból. — *365*

[67] „*Szevernij Golosz*" („Északi Hang") — legális napilap, az OSzDMP sajtószerve; Pétervárott jelent meg 1905 december 6 (19)-tól a bolsevikok és a mensevikek közös szerkesztésében. A harmadik szám után, 1905 december 8 (21)-án, a lapot betiltották. — *366*

[68] „*Nacsalo*" („Az Elv") — legális mensevik napilap; Pétervárott jelent meg 1905 november—decemberében. — *366*

[69] „*Novaja Zsizny*" („Új Élet") — az első legális bolsevik lap; 1905 október 27 (november 9)-től december 3 (16)-ig Pétervárott naponta jelent meg. Amikor Lenin november elején az emigrációból megérkezett Pétervárra, ő vette át a lap közvetlen vezetését. A „Novaja Zsizny" ténylegesen az OSzDMP Központi Lapja volt. — *366*

[70] „*Poljarnaja Zvezda*" („Sarkcsillag") — hetilap, a kadet párt jobbszárnyának lapja; Pétervárott jelent meg 1905—1906-ban, P. B. Sztruve szerkesztésében.
„*Nasa Zsizny*" („Életünk") — a kadet párt balszárnyához közelálló napilap; megszakításokkal 1904-től 1906-ig jelent meg Pétervárott. — *367*

[71] Lenin Művei. 4. kiad. 10. köt. 215—228. old. — *368*

[72] Lenin távirata válasz volt Sztálin 1920 október 26-i táviratára, amelyben Sztálin annak a feltevésének adott kifejezést, hogy Grúzia mensevik kormánya esetleg átadja az Antantnak Bakut. — *373*

[73] „*A szakszervezetek feladatai és megvalósításuk módszerei*" c. határozati javaslat szolgált az V. összoroszországi szakszervezeti konferencia OK(b)P frakciója által hozott határozat alapjául. A határozatot a frakció 1920 november 8-i ülésén fogadták el. — *385*

[74] Lásd ebben a kötetben 282—284. old. — *389*

[75] „*L'Humanité*" („Emberiség") — napilap; 1904-ben alapította J. Jaurès, mint a Francia Szocialista Párt lapját. Az imperialista világháború éveiben (1914—1918) a lap a Francia Szocialista Párt szélsőjobboldali szárnyának kezében volt és szociálsoviniszta álláspontot foglalt el. Nem sokkal a szocialista pártnak az 1920 decemberi kongresszusson végbement szakadása és a Franciaországi Kommunista Párt megalakulása után a lap a Kommunista Párt sajtószerve lett; Párizsban jelenik meg ma is, mint a Kommunista Párt Központi Lapja. — *392*

[76] Lásd ebben a kötetben 187—188. old. — *399*

[77] Marx. A tőke. 1. köt. 4. fej. 4. pont. 1949. 190. old. — *403*

[78] Lásd Engels. Anti-Dühring. 1. rész. X. pont. 1950. 110. old. — *403*

[79] *A Németországi Független Szociáldemokrata Párt rendkívüli kongresszusát* Halleban tartották 1920 október 12-e és 17-e között. A kongresszus fő kérdése a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeinek kérdése volt. Elkeseredett harc után a „függetlenek" pártja ketté szakadt: 237

szótöbbséggel 156 ellenében a kongresszus állást foglalt a Kommunista Internacionáléhoz való csatlakozás mellett. A jobboldaliak külön kongresszust hívtak egybe és a régi elnevezés megtartásával Központi Vezetőséget választottak. A Független Párt baloldali része a Németországi Kommunista Párttal együtt (spartakisták) megalakította a Németországi Egyesült Kommunista Pártot. — *410*

[80] Sztálin 1920 november 15-én Bakuból küldött táviratában értesítette Lenint a kaukázusi bandák elleni sikeres harcról és közölte, hogy a Kaukázusi Frontot fokozott mértékben meg kell erősíteni, mert csak ez esetben védelmezheti meg sikeresen Bakut a mensevik Grúzia esetleges támadásával szemben. A mensevik Grúzia akkor ténylegesen az Antant eszköze volt. — *414*

[81] Lenin e tézisein épült fel a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának tézistervezete, amely a „Pravda" 1920 november 27-i 267. számában jelent meg „Termelési propaganda. (A Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának tézistervezete)" címmel. — *415*

[82] „*Bednota*" („Szegényparasztság") — napilap, a Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának sajtószerve; Moszkvában jelent meg 1918 március 27-től 1931 január 31-ig. 1931 február 1-ével a „Bednota" egybeolvadt a „Szocialisztyicseszkoje Zemlegyelijé"-vel („Szocialista Földművelés"); az utóbbi ma is megjelenik. — *416*

[83] Ez az okmány Lenin válasza Sztálinnak arra a kérésére, hogy adjon utasításokat az Antant által a mensevik Grúzia közvetítésével Szovjet Azerbajdzsán ellen előkészített háborúval és Örményország török megszállásának veszélyével kapcsolatban. Sztálin ekkor Vlagyikavkazban tartózkodott. Az Antant és a mensevik Grúzia háborús készülődéseiről Sztálin G. K. Ordzsonikidzétől értesült. 1920 november 20-án Sztálin Vlagyikavkazból Moszkvába utazott. — *419*

[84] *Az OK(b)P Moszkva-kormányzósági konferenciája* 1920 november 20—22-én zajlott le; a konferencián 289 küldött szavazati joggal, 89 küldött tanácskozási joggal vett részt.

Lenin „Külső és belső helyzetünk és a párt feladatai" c. beszédét a konferencia második napján, 1920 november 21-én mondotta el. A beszéd ugyanabban az évben orosz, német és francia nyelven külön brosúra formájában jelent meg.

A konferencia küldötteinek megválasztása és a konferencia munkája idején a pártellenes „demokratikus centralizmus" és „munkásellenzék" csoport szembefordult a párt vonalával. A konferencia Lenin vezetésével erélyesen visszaverte a párt ellenségeinek pártellenes kirohanásait. — *420*

[85] Lenin. Válogatott művek. 1949. 2. köt. 364. old. — *430*

[86] Lenin a villamosítással kapcsolatos anyag gyűjteményére gondol: „Az OSzFSzK villamosításának terve. Oroszország Állami Villamosítási Bizottságának beszámolója a 8. Szovjetkongresszusnak". Moszkva 1920. — *433*

[87] Lenin az OK(b)P IX. Összoroszországi Konferenciájának határozataira gondol (lásd „A SzK(b)P — konferenciáinak, kongresszusainak és a KB plenáris üléseinek határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1940. 349—354. old., oroszul). — *435*

[88] A zamoszkvorecsjei kerület párttagjainak gyűlésén a Moszkva-kormányzósági pártkonferencia eredményeinek kérdését vitatták meg; előadói beszédet Lenin mondott. A vita során a „munkásellenzék" és a „demokratikus centralizmus" csoport képviselői pártellenes módon támadták a Központi Bizottság és a párt vonalát; Lenin zárszavában visszautasította ezeket a támadásokat. Lenin a párttagok írásban feltett kérdéseire is válaszolt, és részletesen kitért a koncessziók kérdésére. — *448*

[89] A távirat válasz volt arra az üdvözlésre, amelyet Örményország Forradalmi Katonai Bizottsága küldött Leninnek abból az alkalomból, hogy Örményországban létrejött a Szovjethatalom. A Forradalmi Katonai Bizottság üdvözlete 1920 november 30-án kelt. — *451*

[90] Lenin „A paraszti mezőgazdaság talpraállításának és fejlesztésének módozatairól" szóló törvényjavaslatra gondol, amelyet a Népbiztosok Tanácsa terjesztett az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége elé, hogy a VIII. Szovjetkongresszuson hagyja jóvá; — ez a törvényjavaslat az „Izvesztyija" 281., 1920 december 14-i számában jelent meg. — *472*

[91] *A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszust* Moszkvában

tartották 1920 december 22-től 29-ig. A kongresszuson 2 537 küldött vett részt, ebből 1 728 szavazati joggal, 809 pedig tanácskozási joggal.

Leninnek a Népbiztosok Tanácsa tevékenységéről tartott beszámolója alapján a kongresszus egyhangú határozattal jóváhagyta a Szovjet Kormány tevékenységét.

A VIII. Szovjetkongresszus elfogadta a Lenin által benyujtott villamosítási tervet — a GOELRO (Oroszország Állami Villamosítási Bizottsága) tervét, valamint a villamosításról mondott előadói beszéddel kapcsolatos határozatot, amelyet Lenin írt (lásd ebben a kötetben 550—551. old.). A kongresszus folyamán Lenin többízben felszólalt az OK(b)P-frakció ülésein. A frakció első ülésén, december 21-én Lenin a koncessziókról mondott előadói beszédet. A frakció december 22-i ülésén a kül- és belpolitika kérdéseiről mondott beszédet.

Megvitatás végett a kongresszus elé terjesztették a parasztgazdaság talpraállítására és fejlesztésére irányuló intézkedésekről szóló törvényjavaslatot, amelyet a Népbiztosok Tanácsa 1920 december 14-én fogadott el. A törvényjavaslat alaptételeit Lenin részvételével vitatták meg a parasztküldöttek 1920 december 22-én tartott tanácskozásán, továbbá a kongresszus OK(b)P frakciójának december 24-én és 27-én tartott ülésén. A törvényjavaslatot a kongresszus 1920 december 28-án egyhangúlag elfogadta.

A VIII. Szovjetkongresszus jóváhagyta az OSzFSzK és az Ukrajnai Szocialista Szovjet Köztársaság szövetségi szerződését. — *475*

[92] Lenin itt „Az OK(b)P moszkvai szervezetének 1920 december 6-i aktívagyűlésén mondott beszéd"-re gondol (lásd ebben a kötetben 452—473. old.). — *478*

[93] Lenin itt a Szövetségesek Főtanácsának Kolcsakhoz intézett 1919 május 26-i jegyzékére gondol, amelyben Franciaország, Anglia, Olaszország, Amerika és Japán kormánya kijelentették, hogy készek segíteni Kolcsakot és elismerni őt az „összoroszországi kormány" elnökének. — *481*

[94] „*Szuharevka*" — piac, amely a moszkvai Szuharev-téren (a mai Kolhoz-téren) volt. A „Szuharevka" szó a spekulációt és a batyuzást jelképezte. A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus előtt a Moszkvai Szovjet elnöksége 1920 december 13-i határozatával bezáratta a szuharevi piacot. — *498*

[95] 1920 augusztus 10-én a francia kormány hivatalosan elismerte Vrangelt Dél-Oroszország kormányzójának. — *503*

[96] Lásd Lenin Művei. 4. kiad. 27. köt. 282—285. old. (oroszul). — *511*

[97] A Népbiztosok Tanácsának „Ideiglenes rendelkezését a természetbeni jutalmazásról" 1920 október 23-án adták ki. — *524*

[98] A VII. egybehívású Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság első ülésszakán (1920 február 2—7-én) határozatilag megbízta a Legfőbb Népgazdasági Tanácsot, hogy a Földművelésügyi Népbiztossággal együtt dolgozza ki a villanytelep-hálózat felépítésének tervét. 1920 február 21-én a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnöksége a Földművelésügyi Népbiztossággal összhangban megerősítette Oroszország Állami Villamosítási Bizottságát (GOELRO). A bizottság 1920 március 20-án fogott munkához és a VIII. Szovjetkongresszus megkezdéséig kidolgozta az OSzFSzK villamosításának általános tervét. Az állami villamosítási bizottságot Lenin kezdeményezésére és útmutatásai alapján alakították. — *531*

[99] 1920 november 14-én Lenin a parasztok meghívására elment Kasino faluba (volokolamszki kerület, jaropoleci járás) a villanytelep megnyitására. A megnyitó ünnepségen Lenin beszélgetett a parasztokkal, majd beszédet mondott a villamosítás népgazdasági jelentőségéről. — *534*

[100] A VIII. Szovjetkongresszus OK(b)P frakciójának ülése, amelyet 1920 december 24-én reggel tartottak, megvitatta a Népbiztosok Tanácsának a parasztgazdaság talpraállítására és fejlesztésére irányuló intézkedésekről szóló törvényjavaslatát. — *542*

[101] Lenin az OK(b)P VIII. kongresszusán, 1919 március 23-án, a falusi munkáról mondott előadói beszédének következő szavaira gondol: „*Az erőszak a középparaszttal szemben a lehető legkárosabb*" (lásd Lenin Művei. 29. köt. 187. old., oroszul). — *542*

[102] A föld szocializálásáról szóló törvényről van szó, amelyet január 18 (31)-án fogadott el a III. Összoroszországi Szovjet-

kongresszus (ezt a kongresszust 1918 január 10—18-án (23—31-én) tartották). A törvény hatodik cikkelye így szólt: „A magántulajdonban levő élő és holt mezőgazdasági felszerelés a nem munkán alapuló gazdaságokból minden megváltás nélkül átkerül, jelentőségétől függően a kerületi, kormányzósági, területi földművelésügyi osztályok, illetve a szövetségi Szovjetek rendelkezésébe.“ — *545*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1920 április—december)

1920

Április 27. Lenin befejezi a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. könyvet.

Lenin K. A. Tyimirjazevnek írt levelében elismerően nyilatkozik Tyimirjazev „Tudomány és demokrácia" c. könyvéről.

Április 29. Lenin az üveg- és porcellánipari munkások IV. összoroszországi kongresszusán beszédet mond a Szovjet Köztársaság nemzetközi és belső helyzetéről.

Április 29—május 2. Lenin és Sztálin résztvesz azoknak a téziseknek kidolgozásában, amelyeket az OK(b)P Központi Bizottsága adott ki a fehérlengyelek elleni háborúval kapcsolatos agitáció megszervezése tárgyában.

Május 1. Lenin reggel résztvesz a Kremlben rendezett május elsejei kommunista szombaton.

Lenin délután 2 órakor beszédet mond a Színház-téren (a mai Szverdlov-téren) Marx emlékművének alapkőletétele alkalmából.

Lenin délután 3 órakor beszédet mond a Moszkva-folyó rakpartján felállításra kerülő Felszabadított Munka emlékmű alapkőletételének alkalmából; megtekinti a felállításra kerülő emlékmű vázlatainak kiállítását a Szépművészeti Múzeumban (a mai Puskin Képzőművészeti Múzeumban).

Lenin beszédet mond a Zamoszkvorecsje és

a Bauman kerületben rendezett gyűlésen, a Blaguse-Lefort kerületi „Zagorszkij" munkáspalota megnyitásán és a Krasznaja-Presznya kerületben, a Prohorov-gyári munkások gyűlésén.

Május 2. Leninnek „A moszkva—kazáni vasúton szervezett első kommunista szombattól az összoroszországi május elsejei kommunista szombatig" c. cikke megjelenik a „Május Elsejei Kommunista Szombat" c. alkalmi ujságban.

Május 4. Lenin elnököl a Népbiztosok Tanácsának ülésén, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a Nyugati Front megsegítése, a Tatár Autonóm Szocialista Szovjet Köztársaság megalakítása (előadó Sztálin), az Azerbajdzsán Szovjet Köztársaságnak küldött üdvözlő távirat (Lenin terjesztette be) és egyebek. Sztálint kinevezik a Tatár Autonóm Szovjet Köztársaság megalakításának kérdését tanulmányozó bizottság elnökévé.

Május 4 vagy 5. Lenin táviratban felszólítja a kormányzósági végrehajtó bizottságokat, Moszkva és Petrográd városi végrehajtó bizottságát és a kormányzósági Forradalmi Katonai Bizottságokat, hogy támogassák a Központi Statisztikai Hivatalt és helyi szerveit az összoroszországi népszámlálás végrehajtásában.

Május 5. Lenin beszédet mond a Színház-téren a lengyel frontra induló csapatok díszszemléjén.

Lenin és Sztálin táviratot küld Bakuba G. K. Ordzsonikidzének azzal az utasítással, hogy a szovjet csapatokat vonja vissza Grúziából a határra.

Lenin az Összoroszországi Központi Végrehajtóbizottság, a Moszkvai Szovjet, a szakszervezetek és üzemi bizottságok képviselőinek együttes ülésén beszédet mond a Szovjet Köztársaság védelmének feladatairól a burzsoá-földesúri Lengyelország támadásával kapcsolatban.

Lenin üdvözlő táviratot küld Azerbajdzsán szovjet szocialista kormányának a független Azerbajdzsáni Szovjet Köztársaság megalakulása alkalmából.

Lenin levelet ír M. N. Pokrovszkijnak, amelyben rámutat arra, hogy ki kell adni a modern orosz nyelv szótárát.

Május 7. Lenin levelet ír a Turkesztáni Front harmincadik vörös kommunárd ezredének, amelyben megköszöni az általuk küldött makarónit és lisztet. Az ajándékokat a moszkvai gyermekek között osztották szét.

Május 8. Lenin és Sztálin táviratot küld Koppenhágába L. B. Kraszinnak és M. M. Litvinovnak, amelyben utasítják őket, hogy kössenek kereskedelmi szerződéseket a svéd fémfeldolgozó és mozdonygyárakkal.

Május 10. Lenin elnököl a Munka és Honvédelmi Tanács rendkívüli ülésén, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a Nyugati Front seregeinek fegyverrel, ruhával és lábbelivel való ellátása; a moszkvai tűzérségi raktárakban történt robbanások; az oroszországi katonai raktárak személyzetének felülvizsgálása. Az utóbbi két kérdés előadója Sztálin volt. Sztálint kinevezik a Nyugati Fronton harcoló csapatok ruhaellátásával foglalkozó bizottság elnökévé.

Május 12. Lenin a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. brosúra „Kiegészítés"-ét írja.

Lenin utasítja a Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsát, hogy azonnal küldjön hadosztályokat a Nyugati Front segítségére.

Május 13. Lenin a Rogozsszkij-Szimonovszkij kerület széleskörű munkás- és katona konferenciáján beszédet mond a nemzetközi helyzetről.

Május 14. Lenin elnököl a Munka és Honvédelmi Ta-

nács ülésén, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a Nyugati Fronton harcoló hadseregek ruhaellátása (előadó Sztálin), a Donyec-medence közellátási helyzete, a lőszer-, puska- és géppuska- stb. gyártás állapota; Lenin felveti a keskenyvágányú erdei vasutak építésének kérdését. Sztálint kinevezik a Munka és Honvédelmi Tanács azon bizottságának elnökévé, amely a hadsereg lőszer-, puska- és géppuskaellátásának és a lőszer- és fegyvergyárak munkájának fokozására irányuló rendszabályok kérdésével foglalkozik.

Május 18. Lenin elnököl a Népbiztosok Tanácsának ülésén, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: nyersanyagbeszerzés az ipar számára 1920—1921-re; az ország gabonatartalékai és egyebek; Lenin javasolja, hogy Sztálint nevezzék ki a köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának tagjává, továbbá, hogy Szovjet-Kaukázus egész területét utalják a Doni-terület munkahadserege tanácsának hatáskörébe.

Május 20. Nyilvánosságra hozzák Lenin válaszát „Az Indiai Forradalmi Szövetségnek".

Május 21. Lenin levelet ír A. Sz. Szerafimovicsnak, melyben részvétét fejezi ki fia halálával kapcsolatban.

Lenin elnököl a Munka és Honvédelmi Tanács ülésén, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a hadsereg lőszer-, puska- és géppuskaellátása (előadó Sztálin); a gépkocsik mozgósítása a hadvezetőség számára; a Bőripari Központ és a bakui meg asztrahán olajtelepek munkásainak élelmiszerellátása; Petrográd fűtőanyagellátása stb.

Május 23. Lenin levelet ír a „Petrográdi elvtársaknak", útmutatásokkal „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. brosúrájának kiadásával kapcsolatban.

Május 25. Lenin megjegyzéseket ír a lakásoknak a dolgozó népesség között való helyes elosztására irányuló intézkedésekről szóló rendelettervezethez.

Május 26. Lenin megírja a Népbiztosok Tanácsának az élelmiszerbegyüjtésről szóló rendelete fogalmazványát.

Lenin beszélget az angol munkások küldöttségével.

Május 27. Lenin megjegyzéseket és kiegészítéseket ír a Népbiztosok Tanácsának a műszaki főiskolákról szóló rendelettervezetéhez.

Május 30. Lenin megírja a „Levelet az angol munkásokhoz".

Június 1. Lenin a nemzeti és a gyarmati kérdés tézistervezetét írja a Kommunista Internacionále II. kongresszusa számára.

Június 2. Lenin táviratban értesíti a Kremencsugban tartózkodó Sztálint a Nyugati Front súlyos helyzetéről és arról, hogy oda kell küldeni a Sztálin által a Délnyugati Front számára kért hadosztályokat; utasítást ad a megkezdett támadás folytatására.

Június 4. Lenin fogadja Fusze urat, az „Oszaka Majnici" és „Tokio Nici-Nici" c. japán lapok tudósítóját.

Lenin néhány soros levelet ír az Állami Kiadónak és a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak, amelyben kéri, hogy fogadják a a Kirgiziából érkezett képviselőket és segítsenek nekik betűöntödét, nyomdát és papírt szerezni.

Június 5. Lenin megírja „A nemzeti és gyarmati kérdésről szóló tézisek fogalmazványát (A Kommunista Internacionále második kongresszusára)".

Június eleje. Lenin megírja „Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezetét (A Kommunista Internacionále második kongresszusára)".

Június 8—10. Megjelenik nyomtatásban Lenin „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. brosúrája.

Június 12. Lenin recenziót ír a „Kommunismus" c. folyóirat 1—18. számairól (a Kommunista Internacionále lapja a délkeleteurópai országok számára, Bécsben jelent meg, német nyelven).

Lenin a falusi munka felelős szervezőinek második összoroszországi konferenciáján beszédet mond a Szovjet Köztársaság nemzetközi helyzetéről és a párt soronlevő falusi feladatairól.

Június 13. Lenin megjegyzéseket és kiegészítést ír az OK(b)P Központi Bizottságának az OK(b)P turkesztáni feladatairól szóló határozattervezetéhez.

Június 18. Lenin vezeti a Munka és Honvédelmi Tanács ülését, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a honvédelem megszervezése a fehérlengyelek támadásával kapcsolatban; a militarizált üzemek jegyzékének felülvizsgálása stb.

Június 19. Lenin a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának ülésén beszédet mond, amelyben bírálja a Francia Szocialista Pártnak és az Olasz Szocialista Párt jobbszárnyának politikáját.

Június 20. Lenin utasítja a közoktatásügyi népbiztost, hogy utaljon ki segélyt a pulkovói csillagvizsgálónak.

Június 29. Lenin néhány soros levelet ír az OK(b)P Központi Bizottsága Titkárságának, amelyben javasolja, hogy a Titkárság kötelezze az Állami Kiadót az új közgazdasági művek fordításának és kiadásának megszervezésére és arra, hogy fordíttassa le és jelentesse meg a XVII. és XVIII. század materialistáinak könyveit.

Június. Lenin „A «proletárdiktatúra» fogalmának

tartalmáról és az e jelszó «divatos» meghamisítása elleni harcról szóló határozat fogalmazványá"-t írja.

Július 2. Lenin megírja a „Segítsünk a sebesült vöröskatonán!" c. kiáltványt.

Július 4. Lenin a „Tézisek a Kommunista Internacionále második kongresszusának alapvető feladatairól" c. munkát írja.

Július 6. Lenin előszót ír „Az imperializmus mint a kapitalizmus legújabb szakasza" c. könyvének francia és német kiadásához.

Július 8. Lenin utasítást ad, hogy ellenőrizzék a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" c. brosúrájának angol, francia és német fordítását.

Július 11. Lenin határozatot ír Sztálin levelére (amelyben Sztálin utánpótlást kért a Krimi Frontnak), kéri a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának elnökét, hogy személyesen értesítse őt Sztálin követeléseinek teljesítéséről.

Július 12 vagy 13. Lenin telefontáviratban értesíti a Harkovban tartózkodó Sztálint a Lengyelországgal való békének a Curzon-jegyzékben ismertetett feltételeiről; kéri Sztálin véleményét erről a kérdésről, továbbá kéri őt, hogy a Délnyugati Fronton gyorsítsa meg a szovjet csapatok támadását.

Július 17. Lenin táviratilag értesíti a Harkovban tartózkodó Sztálint, hogy a Központi Bizottság plénuma elfogadta Lenin javaslatát a Curzon-jegyzékre adandó válasz ügyében; kéri, hogy hetenként kétszer értesítse a Délnyugati Fronton folyó hadműveletek menetéről.

Július, legkésőbb 18-án. Lenin a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának küldött levelében ismerteti a nemzetközi gazdasági és politikai helyzetről a III. Internacionále II. kongresszusára készített tézisek tervezetét.

Július 18. Lenin Petrográdba utazik, hogy résztvegyen a Kommunista Internacionále II. kongresszusának ülésein.

Július 19 — augusztus 7. A Kommunista Internacionále II. kongresszusa. Lenin vezeti a kongresszus munkáját.

Július 19. Lenint a kongresszus első ülésén beválasztják az elnökségbe; előadói beszédet mond a nemzetközi helyzetről és a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól.

Lenin beszédet mond a petrográdi Urickij-téren Karl Liebknecht és Rosa Luxemburg emlékművének alapkőletétele alkalmából rendezett gyűlésen. A gyűlésen a Kommunista Internacionále II. kongresszusának küldöttei is résztvettek.

Lenin a II. kongresszus küldötteivel a petrográdi Mars-mezőn megkoszorúzza a forradalom harcosainak síremlékét.

Július 20. Lenin Petrográdból visszautazik Moszkvába.

Július 23. Lenin elnököl a Kommunista Internacionále II. kongresszusának második ülésén. A Kommunista Internacionále II. kongresszusa Moszkvába tette át üléseit. Lenin beszédet mond a kommunista párt szerepéről.

Július 23 után. Lenin levelet ír a Munka és Honvédelem Tanácsának, amelyben kifejti a Kaukázusból a Nyugati Frontra irányítani szándékozott csapatok felhasználásának tervét; azt javasolja, hogy a tervben vázolt rendszabályok kidolgozására alakítsanak bizottságot Sztálin elnökletével.

Július 24. A kongresszus harmadik ülésén beválasztják Lenint a nemzetközi helyzet és a Kommunista Internacionále alapvető feladatainak kérdésével, a nemzeti és gyarmati kérdéssel, továbbá az agrárkérdéssel foglalkozó bizottságokba.

Július 25. Lenin vezeti a II. kongresszus nemzeti és

gyarmati kérdéssel foglalkozó bizottságának munkáját; a bizottságban beszédet mond.

A II. kongresszus bizottságának ülésén megvitatják és elfogadják Leninnek a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeiről szóló téziseit és azt a javaslatát, amelyet a Kommunista Internacionáléba belépni óhajtó pártok vezető szerveinek megalakítása kérdésével kapcsolatban terjesztett be (a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeinek huszadik pontja).

Lenin bíráló megjegyzéseket fűz P. Levynek a nemzeti és gyarmati kérdésről szóló téziseihez, leleplezi Levy nacionalista álláspontját.

Július 26. Lenin vezeti az agrárkérdéssel és a Kommunista Internacionále alapvető feladatainak kérdésével foglalkozó kongresszusi bizottságok munkáját; a bizottságokban megvitatják és elfogadják az e kérdésekről szóló téziseit.

Lenin a kongresszus negyedik ülésén a nemzeti és gyarmati kérdéssel foglalkozó bizottság nevében előadói beszédet mond és jóváhagyás végett beterjeszti az általa írt és a bizottság által elfogadott téziseket.

Lenin az OK(b)P Központi Bizottsága „Minden pártszervezethez" c. levelének vázlatához, amelyet Sztálin írt, a következő megjegyzést fűzte: „Én az *azonnali* szétküldés mellett vagyok, mert a dolog vitathatatlanul helyes." A levél vázlata az arról szóló irányelveket tartalmazta, hogy Vrangel ellen fokozni kell a harcot és meg kell szervezni a kommunistáknak a Krimi Frontra küldését. A Központi Bizottság levelét szétküldték a pártszervezeteknek.

Július 28. Leninnek a nemzeti és gyarmati kérdésről szóló téziseit a II. kongresszus ötödik ülésén egyhangúlag elfogadják.

Július 30. Lenin felszólal a kongresszus nyolcadik ülé-

sén a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeinek kérdésével kapcsolatban kialakult vitában. A kongresszus elfogadja a Lenin által írt téziseket.

Július. Lenin néhány soros levelet ír D. I. Kurszkijnak, amelyben az iránt érdeklődik, hogy tett-e intézkedéseket a Szovjethatalom azonnali megteremtésére, a földbirtokosok elűzésére és arra, hogy az elűzött földbirtokosok földjét a Vörös Hadsereg által felszabadított helységekben átadja a szegényparasztságnak és a Földmunkások Szovjetjeinek.

Lenin bíráló megjegyzéseket fűz a Francia Szocialista Párt által a Kommunista Internacionále II. kongresszusa elé terjesztett nyilatkozathoz.

Augusztus 2. Lenin vezeti az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülését, amelyen határozatot hoznak arról, hogy a Vrangel-frontot önálló frontként elkülönítik; a Politikai Iroda megbízza Sztálint, hogy alakítsa meg a front Forradalmi Katonai Tanácsát és minden figyelmét erre a frontra összpontosítsa.

Lenin táviratot küld Sztálinnak, amelyben értesíti a Politikai Iroda határozatáról és kéri, hogy közölje véleményét a Vrangel-front helyzetéről.

Lenin a Kommunista Internacionále kongresszusának tizedik ülésén felszólal a parlamentarizmus kérdésével kapcsolatban kialakult vitában.

Augusztus 4. Leninnek az agrárkérdésről szóló téziseit megvitatják és egyhangúlag elfogadják a Kommunista Internacionále II. kongresszusának tizenharmadik ülésén.

Lenin táviratot küld Sztálinnak, amelyben kéri, hogy közölje véleményét a Délnyugati és a Vrangel-front katonai kilátásaival kapcsolatban.

Augusztus, legkésőbb 6. Lenint és Sztálint a II. kongresszus OK(b)P frakciója beválasztja a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságába.

Augusztus 6. Lenin a Kommunista Internacionále II. kongresszusának tizenhatodik ülésén beszédet mond az angol kommunista pártnak a Munkáspártba (Labour Party) való belépéséről.

Augusztus 7. Lenin résztvesz a Kommunista Internacionále új Végrehajtó Bizottságának első ülésén.

Augusztus 8. Lenin levelet ír az Állami Kiadónak, amelyben javasolja a szovjet ujságok, és a különböző országokban megjelenő kommunista és polgári lapok anyagának felhasználását olyanformán, hogy egyes anyagokat idegen nyelvekre fordítanak le és havonta brosúrát adnak ki az Antant imperialista politikájának leleplezése céljából.

Augusztus 11. Lenin táviratot küld Sztálinnak, amelyben értesíti a Lengyelországgal folytatott béketárgyalások menetéről és utasítja, hogy fokozza a támadást a Krimi Fronton, hogy számolja fel Vrangelt és szabadítsa fel az egész Krimet.

Augusztus 15. Lenin megírja a „Levelet az osztrák kommunistákhoz".

Augusztus 18. Lenin táviratot küld a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának, amelyben utasítja, hogy fokozza a támadást a fehérlengyelek ellen.

Lenin megvizsgálás végett a Népbiztosok Kis Tanácsa elé terjeszti Gorkijnak azt a kérését, hogy a petrográdi tudósok számára akadémiai fejadagokat állapítsanak meg és javasolja, hogy a kérésnek tegyenek eleget.

Augusztus 19. Lenin és Sztálin közvetlen vonalon utasítja az Ukrajnai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságát és az OK(b)P Központi Bizottságának Kaukázusi Irodáját, hogy

jelöljék ki a legjobb kommunistákat a Vrangel-frontra, az OK(b)P Központi Bizottságának Szibériai Irodáját pedig arra, hogy szervezze meg a Vrangel-front és a lengyel front támogatását.

Lenin táviratilag utasítja a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsát, hogy azonnal egészítse ki a front hadseregeit belorussz munkásokkal és parasztokkal.

Augusztus 20. Lenin elfogadja Sztálinnak azt a javaslatát, hogy Ordzsonikidze Bakuból utazzék a Don melletti Rosztovba és ott a Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsában dolgozzék. Az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája elfogadja Sztálin javaslatát.

Lenin vezeti a Munka és Honvédelmi Tanács ülését, amelyen a következő kérdéseket vitatják meg: a Kasira építkezés kérdését; a Vrangel-fronton harcoló szovjet csapatok esetleges visszavonulása esetén alkalmazásra kerülő különleges rendszabályokat (előadó Sztálin); Moszkva faellátása stb. kérdését.

Augusztus 28. Lenin kitölti saját összefrási ívét az összoroszországi népszámlálással kapcsolatban.

Szeptember 1. Lenin a Rumjancev Múzeum könyvtárának (a jelenlegi Lenin könyvtárnak) írt levelében kéri, hogy kölcsönözzék ki a két legjobb görög szótárt, görög-németet, görög-franciát, görög-oroszt vagy görög-angolt, továbbá a legjobb filozófiai szótárakat, filozófiai magyarázó szótárakat német, francia, angol és orosz nyelven, és kölcsönözzenek ki a görög filozófia történetével foglalkozó könyveket.

Lenin az oktatás és a kultúra munkásai szakszervezetének II. összoroszországi kongresszusán előadói beszédet mond a helyzetről.

Szeptember 2. Lenin előszót ír a „Materializmus és empiriokriticizmus" második kiadásához.

Szeptember 3. Lenin véleményezés végett elküldi Sztálinnak a Népbiztosok Tanácsának a Turkesz-

táni Szovjetköztársaságról szóló rendelettervezetét.

Szeptember 6. Lenin megküldi a podolszki kerületi közellátási bizottságnak a bogdanovói parasztoknak a beszolgáltatás csökkentésével kapcsolatos kérvényét és telefontáviratban utasítja, hogy azonnal vizsgálja felül a kérvényt és a lehetőséghez képest csökkentse a beszolgáltatást.

Szeptember 14. Lenin elnököl a Népbiztosok Tanácsának ülésén, amelyen a gabonabegyüjtés, a Turkesztáni Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság stb. kérdését vitatják meg.

Szeptember 17. Lenin fogadja a szibériai parasztok küldöttét; a beszélgetés közben feljegyzéseket készít a szibériai parasztok helyzetének javítására irányuló rendszabályokkal kapcsolatban.

Szeptember 20. Lenin elnököl az OK(b)P Központi Bizottságának plenáris ülésén, amelyen a Lengyelországgal folytatott béketárgyalások, az OK(b)P összoroszországi konferenciája stb. kérdését vitatják meg.

Szeptember 22—25. Lenin vezeti az OK(b)P Kilencedik Összoroszországi Konferenciájának munkáját.

Szeptember 22. Lenin megnyitja a konferenciát; beválasztják az elnökségbe; megtartja a Központi Bizottság politikai beszámolóját; módosításokat nyujt be a lengyel kérdésről szóló határozathoz.

Lenin a konferencia esti ülésén zárszót mond a Központi Bizottság politikai beszámolójához.

Szeptember, 23. előtt. Lenin tervezet formájában megírja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak a Lengyelországgal való béke feltételeiről szóló nyilatkozatát.

Szeptember 24. Lenin javaslatot ír „A pártépítés soronlevő feladatairól" szóló határozat tervezetéhez

az OK(b)P összoroszországi konferenciája számára.

Lenin a konferencia esti ülésén beszédet mond a pártépítés soronlevő feladatairól szóló előadói beszéddel kapcsolatos vitában.

Lenin megírja a „Levelet a német és a francia munkásokhoz. A Kommunista Internacionále második kongresszusa körül folyó vitáról".

Legkésőbb szeptember 28. Lenin levelet ír a Csehszlovákiai Kommunista Párt kongresszusának.

Október 2. Lenin az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. összoroszországi kongresszusán beszédet mond az ifjúsági szövetségek feladatairól.

Lenin a bőripari munkások és alkalmazottak kongresszusán beszédet mond a Szovjet Köztársaság nemzetközi és belső helyzetéről.

Lenin felhívást ír „Ukrajna szegényparasztjaihoz".

Október 8. Lenin határozati javaslatot ír a Proletkult kongresszusa számára és megvitatás végett az OK(b)P Központi Bizottsága elé terjeszti.

Október 12. Lenin résztvesz Inyessza Armand temetésén a Vörös-téren.

Október közepe. Lenin fogadja H. G. Wells angol írót.

Október 15. Lenin a Moszkva-kormányzósági kerületi, járási és falusi Szovjetek végrehajtó bizottságai képviselőinek tanácskozásán beszédet mond a Szovjet Köztársaság külső és belső helyzetéről.

Október 16. Lenin táviratilag utasítja M. V. Frunzét, hogy készüljön fel a Krim elfoglalására.

Október 19. Lenin cikket ír a párt soronlevő feladatairól a Vrangel elleni háború befejezése után.

Október 20. Lenin „A diktatúra kérdésének történetéhez" c. cikket írja.

Október 21. Lenin levélben utasítja a Petrográdi Szovjet elnökségét, hogy a tudósoknak lakáskiutalás esetén dolgozószoba és laboratórium számára is biztosítsanak helyiséget.

Lenin fogadja a sztavropoli parasztok küldöttségét, amely gabonát hozott a moszkvai gyermekeknek; beszélget a parasztok szükségleteiről és levélben javasolja a Közellátási Népbiztosságnak, hogy másnap közölje vele véleményét azzal kapcsolatban, hogy lehetséges-e a parasztok kérésének teljesítése.

Október 24. Lenin táviratilag utasítja az I. Lovas Hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsát, hogy tegyen intézkedéseket Vrangel szétzúzásának meggyorsítására.

Október 27. Lenin beszélget Vlagyimir kormányzóság alekszandrovi kerületi pártkonferenciájának küldöttségével; amikor tudomást szerez a troicki gyárban elkövetett visszaélésekről, levelet ír a Vlagyimir-kormányzósági pártbizottságnak és a küldöttséget a Központi Ellenőrző Bizottsághoz, F. E. Dzerzsinszkijhez küldi.

Lenin jelen van a R. E. Klasszon mérnök új hidraulikus tőzegszivattyújának működéséről készült film bemutatóján és utána elnököl azon a tanácskozáson, amelyen kicserélték a találmánnyal kapcsolatos véleményeket.

Október 28. Lenin táviratilag utasítja M. V. Frunzét, hogy sürgősen közölje véleményét arról, hogyan lehetne nehéztűzérséget felvonultatni a Krimi arcvonalra, a Krim félsziget elfoglalására irányuló hadműveletek sikeres fejlesztése érdekében.

Október 29. Lenin táviratot küld Sztálinnak Bakuba, amelyben javasolja, hogy sürgősen intézkedjék a szárazföld és a tenger felől Bakuba vezető utak megerősítése érdekében.

November 1. előtt. Lenin kiegészítést és módosításokat ír az OSzFSzK könyvtárügyének központosításáról szóló rendelettervezethez.

November eleje. Lenin téziseket ír „A szakszervezetek feladatairól és e feladatok megvalósításának módszereiről" szóló határozati javaslathoz és megírja a határozati javaslatot a Szakszervezetek V. Összoroszországi Konferenciájának OK(b)P-frakciója számára.

November 3. Lenin a kormányzósági és kerületi népművelési osztályok mellett működő politikai felvilágosítási bizottságok összoroszországi konferenciáján beszédet mond a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága és a helyi politikai felvilágositók fő feladatairól.

November 4. Lenin „Az Olasz Szocialista Párton belüli harcról" c. cikket írja.

November 6. Lenin levelet ír G. M. Krzsizsanovszkijnak az Oroszországi Állami Villamosítási Bizottság feladatairól.

Lenin beszédet mond a Moszkvai Szovjet, az OK(b)P Moszkvai Bizottsága és a Szakszervezetek Moszkvai Városi Tanácsa által az Októberi Forradalom harmadik évfordulója alkalmából tartott ünnepi ülésen.

November 7. Lenin a Szokolnyik-kerületi Szovjet plénumán, amelyen az üzemi bizottságok képviselői is résztvettek, beszédet mond az Októberi Forradalom harmadik évfordulója alkalmából.

November 9. Lenin elnököl az OK(b)P Központi Bizottságának plenáris ülésén, amelyen megvitatják és mint alapot elfogadják Leninnek a szakszervezetek feladatairól írt tézistervezetét.

November 12. Lenin táviratot küld a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának, amelyben irányelveket ad Vrangel fegyverletételének feltételeivel kapcsolatban.

November 13. Lenin táviratilag érdeklődik Sztálinnál, hogyan folyik a kaukázusi bandák elleni harc és a Bakuba vezető utak megerősítése; kéri, hogy közölje véleményét az OSzFSzK és Grúzia, valamint Örményország közötti kapcsolatok békés rendezésének lehetőségéről.

Lenin fogadja a grozniji olajtelepek csoportbizottságának elnökét, aki a munkások üdvözletét tolmácsolja.

November 14. Lenin jelen van a kasinói (Moszkva kormányzóság, volokolamszki kerület) villanytelep megnyitásán; beszélget a parasztokkal, beszédet mond a villamosítás népgazdasági jelentőségéről; este a jaropoleci kultúrház helyiségében felszólal a parasztok gyűlésén.

November 16. Lenin beszélget egy paraszttal, Kaluga kormányzóság moszalszki kerületének küldöttével; beszélgetés közben feljegyzi a parasztok szükségleteit; levelet ír a Közellátási Népbiztosságnak és a Földművelésügyi Népbiztosságnak, amelyben tájékoztatást kér arról, hogy lehetséges-e a parasztok szükségleteinek kielégítése.

November 18. Elkészülnek a „Tézisek a termelési propagandáról. (Fogalmazvány)".

Lenin beszédet mond a Bauman-kerületi pártszervezetek küldötteinek gyűlésén.

November 19. Lenin vezeti a Moszkva-kormányzósági pártkonferencia küldötteinek gyűlését, amelyen megvitatják, hogy kiket jelöljenek tagnak az OK(b)P Moszkvai Bizottságába. Ugyanezen a tanácskozáson Lenin beszedet mond.

Legkésőbb november 20. Lenin közvetlen vonalon tárgyal a Vlagyikavkazban tartózkodó Sztálinnal.

November 20. Lenin megjegyzéseket ír a jaropoleci járás villamosításáról (Moszkva kormányzóság, volokolamszki kerület).

November 20—22. Lenin résztvesz a Moszkva-kormányzósági pártkonferencia munkájában.

November 21. Lenin a Moszkva-kormányzósági pártkonferencián beszédet mond „Külső és belső helyzetünk és a párt feladatai" címmel.

Lenin beszédet mond a konferencián az OK(b)P Moszkvai Bizottságának választásával kapcsolatban.

November 25. Lenin a moszkvai nyomdaipari üzemek üzemi bizottságainak konferenciáján beszédet mond a Szovjet Köztársaság nemzetközi és belső helyzetéről.

November 26. Lenin az OK(b)P moszkvai szervezete sejttitkárainak gyűlésén beszédet mond a koncessziók kérdéséről.

November 29. Lenin levelet ír A. V. Lunacsarszkijnak a Közoktatásügyi Népbiztosság apparátusának átszervezéséről.

Lenin a zamoszkvorecsjei kommunisták gyűlésén előadást tart a Moszkva-kormányzósági pártkonferencia eredményeiről és zárszót mond az előadáshoz.

December 2. Lenin táviratot küld Örményország Forradalmi Katonai Bizottsága elnökének, amelyben üdvözli az imperializmus igája alól felszabadult Szovjet-Örményországot.

December 6. Lenin az OK(b)P moszkvai szervezete aktívájának vitagyűlésén beszédet mond a koncessziókról.

Lenin üdvözletet küld a kormányzósági nőosztályok összoroszországi értekezletének.

December 7. Lenin vezeti az OK(b)P Központi Bizottságának plenáris ülését, amely megvitatja a hajósok és a Vasúti és Vízi Közlekedési Alkalmazottak Szakszervezetének Központi Bizottsága között támadt összeütközést. A plénum elfogadja Lenin javaslatát, hogy 1921 február 6-ra hívják egybe az OK(b)P X. kongresszusát.

December 8. Lenin vezeti az OK(b)P Központi Bizottságának plenáris ülését, beterjeszti a termelési propagandáról szóló téziseket, megírja a Központi Bizottságnak a „Rendelet a Közoktatásügyi Népbiztosságról" c. rendelettervezetét.

December 11. Lenin megírja a „Hazug beszédek a szabadságról" c. utószót „Az Olasz Szocialista Párton belüli harcról" c. cikkhez.

December 15. Lenin a mogyenovói (Moszkva kormányzóság, verejszki kerület, bogorodszkojei járás) parasztok gyűlésén beszédet mond a Szovjetköztársaság nemzetközi és belső helyzetéről.

December 18. Lenin táviratilag utasítja a Vlagyikavkázi Forradalmi Katonai Bizottságot, hogy nyujtson sürgős segítséget a polgárháború menekültjeinek és biztosítson nekik állandó lakóhelyet.

December 19 és 21 között. Lenin Gorkijban a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszuson tartott beszámoló vázlatán dolgozik.

Lenin G. M. Krzsizsanovszkijhoz írott levelében vázolja a villamosítás gyakorlati rendszabályainak tervét.

December 21. Lenin a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában beszédet mond a koncessziókról. A beszéd után válaszol a küldöttek kérdéseire.

December 22—29. A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus. Lenin vezeti a kongresszus munkáját.

December 22. Lenint a Szovjetkongresszus első ülésén beválasztják a kongresszus elnökségébe; Lenin beszámol a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről.

Lenin a Szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában beszédet mond a Szovjet Kormány kül- és belpolitikájának kérdéseiről.

Lenin jelen van a VIII. Szovjetkongresszus

pártonkívüli parasztküldötteinek tanácskozásán.

December 23. Lenin a kongresszus második ülésén zárszót mond a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről tartott beszámolóhoz.

December 24. Lenin beszédet mond a VIII. Szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában.

December 26. Lenin levélben kéri Penza kormányzóság csembarai kerületi végrehajtó bizottságát, hogy nyujtson segítséget Dudkin Parfen szobolevkai szegényparasztnak és fiát küldje iskolába.

December 27. Lenin a VIII. Szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában beszédet mond a parasztgazdaság talpraállítására és fejlesztésére irányuló intézkedésekről szóló törvényjavaslat megvitatása során és válaszol a küldöttek írásban feltett kérdéseire.

December 29. A VIII. Szovjetkongresszus hetedik ülésén elfogadják a villamosításról szóló előadói beszéddel kapcsolatos határozati javaslatot, amelyet Lenin írt.

Lenint a kongresszus hetedik ülésén megválasztják a nyolcadik egybehívású Összoroszországi Végrehajtó Bizottság tagjává.

December 30. Lenin a VIII. Szovjetkongresszus párttag küldötteinek, a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsa és a Szakszervezetek Moszkvai Városi Tanácsa párttag tagjainak együttes ülésén beszédet mond a szakszervezetek feladatairól, a helyzetről és Trockij hibáiról.

December 31. Lenint a nyolcadik egybehívású Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság első plenáris ülésén megerősítik a Népbiztosok Tanácsának elnöki tisztében.

December. Lenin levelet ír G. M. Krzsizsanovszkijnak egy olyan terv kidolgozása tárgyában, amelynek alapján az OSzFSzK minden házába be lehet vezetni a villanyt.

TARTALOM

ELŐSZÓ VII

„BALOLDALISÁG" — A KOMMUNIZMUS GYERMEKBETEGSÉGE ..... 1—111

I. Milyen értelemben beszélhetünk az orosz forradalom nemzetközi jelentőségéről? .. 5
II. A bolsevikok sikerének egyik alapvető feltétele 8
III. A bolsevizmus történetének fő szakaszai 11
IV. A munkásmozgalom milyen belső ellenségei ellen folytatott harcban nőtt fel, erősödött és edződött meg a bolsevizmus? ... 16
V. A „baloldali" kommunizmus Németországban. Vezérek — párt — osztály — tömeg 25
VI. Kell-e dolgozniok a forradalmároknak a reakciós szakszervezetekben? 32
VII. Részt kell-e vennünk a polgári parlamentekben? 43
VIII. Semmiféle kompromisszumot? 54
IX. A „baloldali" kommunizmus Angliában.. 67
X. Néhány következtetés 81

Kiegészítés ..... 97—111

I. A németországi kommunisták szakadása 99
II. A kommunisták és a függetlenek Németországban 101
III. Turati és Társai Olaszországban 103

IV. Helyes feltevésekből — helytelen következtetések 105
V. 110
Wynkoop levele 110

BESZÉD AZ ÜVEG- ÉS PORCELLÁNIPARI MUNKÁSOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1920 ÁPRILIS 29-ÉN.....112—116

A MOSZKVA—KAZÁNI VASÚTON SZERVEZETT ELSŐ KOMMUNISTA SZOMBATTÓL AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI MÁJUS ELSEJEI KOMMUNISTA SZOMBATIG .....117—119

BESZÉD A FELSZABADÍTOTT MUNKA EMLÉKMŰVÉNEK ALAPKŐLETÉTELE ALKALMÁBÓL TARTOTT NÉPGYŰLÉSEN, 1920 MÁJUS 1-ÉN. *Ujságbeszámoló* 120

BESZÉD A LENGYEL FRONTRA INDULÓ VÖRÖSKATONÁKHOZ, 1920 MÁJUS 5-ÉN. *Ujságbeszámoló* ...121—122

BESZÉD AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁG, A MUNKÁS-, PARASZT- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJE, A SZAKSZERVEZETEK ÉS AZ ÜZEMI BIZOTTSÁGOK EGYÜTTES ÜLÉSÉN, 1920 MÁJUS 5-ÉN 123—128

TÁVIRAT AZ AZERBAJDZSÁN SZOVJET SZOCIALISTA KORMÁNYNAK 129

BESZÉD A ROGOZSSZKIJ-SZIMONOVSZKIJ KERÜLET SZÉLESKÖRŰ MUNKÁS- ÉS KATONA KONFERENCIÁJÁN, 1920 MÁJUS 13-ÁN. *Ujságbeszámoló*..130—131

AZ INDIAI FORRADALMI SZÖVETSÉGNEK 132

LEVÉL AZ ANGOL MUNKÁSOKHOZ .....133—137

A NEMZETI ÉS GYARMATI KÉRDÉSRŐL SZÓLÓ TÉZISEK TERVEZETE. *(A Kommunista Internacionále II. Kongresszusára.)* .....138—145

AZ AGRÁRKÉRDÉSRŐL SZÓLÓ TÉZISEK TERVEZETE. *(A Kommunista Internacionále II. Kongresszusára.)*.....146—159

„KOMMUNISMUS". *„A Kommunista Internacionále folyóirata a délkeleteurópai országok számára" (német nyelven). Bécs, az 1920 február 1-i 1—2. számtól az 1920 május 8-i 18. számig* .....160—162

BESZÉD A FALUSI MUNKA FELELŐS SZERVEZŐINEK 2. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN, 1920 JÚNIUS 12-ÉN ..... 163—176

TELEFONTÁVIRAT AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZELLÁTÁSÜGYI ÉRTEKEZLET ELNÖKSÉGÉNEK, 1920 JÚLIUS 1-ÉN ..... 177—178

SEGÍTSÜNK A SEBESÜLT VÖRÖSKATONÁN!..... 179

TÉZISEK A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSÁNAK ALAPVETŐ FELADATAIRÓL 180—198

I. A proletárdiktatúra és a szovjethatalom lényege 181
II. Miben álljon a proletárdiktatúra haladéktalan és mindenütt való előkészítése? 185
III. A Kommunista Internacionáléhoz csatlakozó és csatlakozni kívánó pártok irányvonalának — és részben összetételének — javítása 194

VÁLASZ A NAGYBRITANNIAI KOMMUNISTA PÁRT MEGALAKÍTÁSÁVAL MEGBÍZOTT KÖZÖS IDEIGLENES BIZOTTSÁG LEVELÉRE 199

TELEFONTÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 JÚLIUS 12 VAGY 13 200

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 JÚLIUS 17..... 201

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉBA VALÓ FELVÉTEL FELTÉTELEI ..... 202—208

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉBA VALÓ FELVÉTEL FELTÉTELEINEK HUSZADIK PONTJA.... 209

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSA. 1920 JÚLIUS 19—AUGUSZTUS 7 211—264

1. Előadói beszéd a nemzetközi helyzetről és a Kommunista Internacionále alapvető feladatairól. Július 19 213
2. Beszéd a kommunista párt szerepéről. Július 23 234
3. A nemzeti és gyarmati kérdésben kiküldött bizottság jelentése. Július 26 239
4. Beszéd a Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételeiről. Július 30 246

5. Beszéd a parlamentarizmusról. Augusztus 2 .. 253
6. Beszéd a Brit Munkáspártba való belépésről. Augusztus 6 258

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 AUGUSZTUS 2. 265

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 AUGUSZTUS 4. 266

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 AUGUSZTUS 11. 267

LEVÉL AZ OSZTRÁK KOMMUNISTÁKHOZ .....268—271

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSA .....272—274

VÁLASZ SEGREW ÚRNAK, A „DAILY NEWS" TUDÓSÍTÓJÁNAK .....275—276

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN, 1920 SZEPTEMBER 22-ÉN. *Ujságbeszámoló* 277—281

LEVÉL A NÉMET ÉS A FRANCIA MUNKÁSOKHOZ. *A Kommunista Internacionále II. Kongresszusa körül folyó vitáról* .....282—284

AZ IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGEK FELADATAI. *Beszéd az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. Összoroszországi Kongresszusán* .....285—303

BESZÉD A BŐRIPARI MUNKÁSOK ÉS ALKALMAZOTTAK KONGRESSZUSÁN, 1920 OKTÓBER 2-ÁN 304—318

UKRAJNA SZEGÉNYPARASZTJAIHOZ .....319—320

A PROLETÁRKULTÚRÁRÓL .....321—322

A határozati javaslat 321

BESZÉD A MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KERÜLETI, JÁRÁSI ÉS FALUSI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGOK ELNÖKEINEK KONFERENCIÁJÁN, 1920 OKTÓBER 15-ÉN.....323—340

ZÁRSZÓ A MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KERÜLETI, JÁRÁSI ÉS FALUSI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGOK ELNÖKEINEK KONFERENCIÁJÁN, 1920 OKTÓBER 15-ÉN .....341—345

TÁVIRAT UKRAJNA SZOVJET KORMÁNYÁNAK ÉS A DÉLI FRONT VEZÉRKARÁNAK 346

A DIKTATÚRA KÉRDÉSÉNEK TÖRTÉNETÉHEZ. *Megjegyzések* ..... 347—369

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 OKTÓBER 29 .. 373

BESZÉD A KORMÁNYZÓSÁGI ÉS KERÜLETI NÉPMŰVELÉSI OSZTÁLYOK MELLETT MŰKÖDŐ POLITIKAI FELVILÁGOSÍTÁSI BIZOTTSÁGOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN, 1920 NOVEMBER 3-ÁN ..... 374—384

HATÁROZATI JAVASLAT „A SZAKSZERVEZETEK FELADATAI ÉS E FELADATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDSZEREI" TÁRGYÁBAN ..... 385—386

AZ OLASZ SZOCIALISTA PÁRTBAN FOLYÓ HARCRÓL ..... 387—407

Hazug beszédek a szabadságról. *(Utószó helyett.)* 402

BESZÉD A MUNKÁS-, PARASZT- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK, AZ OK(b)P MOSZKVAI BIZOTTSÁGÁNAK ÉS A MOSZKVAI VÁROSI SZAKSZERVEZETI TANÁCSNAK PLÉNUMA ÁLTAL AZ OKTÓBERI FORRADALOM HARMADIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL TARTOTT ÜNNEPI ÜLÉSÉN, 1920 NOVEMBER 6-ÁN 408—413

TÁVIRAT I. V. SZTÁLINNAK. 1920 NOVEMBER 13. 414

TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL. *(Tervezet.)* ..... 415—418

LENIN ÉS SZTÁLIN KÖZVETLEN VONALON FOLYTATOTT BESZÉLGETÉSÉBŐL 419

KÜLSŐ ÉS BELSŐ HELYZETÜNK ÉS A PÁRT FELADATAI. *(Beszéd az OK(b)P Moszkva-kormányzósági konferenciáján. 1920 november 21.)* ..... 420—440

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVA-KORMÁNYZÓSÁGI KONFERENCIÁJÁN A MOSZKVAI BIZOTTSÁG VÁLASZTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN, 1920 NOVEMBER 21-ÉN ..... 441—442

BESZÉD A MOSZKVAI NYOMDAIPARI ÜZEMEK ÜZEMI BIZOTTSÁGAINAK KONFERENCIÁJÁN, 1920 NOVEMBER 25-ÉN. *Rövid ujságbeszámoló* 443

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVAI SZERVEZETE SEJTTITKÁRAINAK GYŰLÉSÉN, 1920 NOVEMBER 26-ÁN. *Ujságbeszámoló* .....444—447

ELŐADÁS A ZAMOSZKVORECSJEI KOMMUNISTÁK GYŰLÉSÉN, 1920 NOVEMBER 29-ÉN. *Rövid ujságbeszámoló* .....448—450

Zárszó 449

TÁVIRAT ÖRMÉNYORSZÁG FORRADALMI KATONAI BIZOTTSÁGA ELNÖKÉNEK 451

BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVAI SZERVEZETÉNEK AKTÍVAGYŰLÉSÉN, 1920 DECEMBER 6-ÁN .....452—473

ÜDVÖZLET A KORMÁNYZÓSÁGI NŐOSZTÁLYOK ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁNAK. *Telefontávirat* 474

A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESZSZUS. 1920 DECEMBER 22—29.....475—552

1. Előadói beszéd a VIII. Szovjetkongresszus OK(b)P frakciójában a koncessziókról. December 21 477

2. Beszámoló a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről. December 22 502

3. Zárszó a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről tartott beszámolóhoz. December 23 ... 536

4. Beszéd a VIII. Szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójában. December 24 542

5. A VIII. Szovjetkongresszuson a villamosításról mondott előadói beszéddel kapcsolatban előterjesztett határozati javaslat 550

6. A VIII. Szovjetkongreszus OK(b)P-frakciójának előterjesztett határozati javaslat 552

LEVÉL KRASZNAJA PRESZNYA MUNKÁSAIHOZ. 1920 DECEMBER 25 .....553—554

Jegyzetek .....555—576

Lenin életének és tevékenységének dátumai (1920 április-december) .....577—598

KÉPMELLÉKLETEK

Lenin arcképe — 1920 május ..... X—1

A „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" kéziratának első oldala 3

Lenin Sztálinhoz intézett táviratának kézirata. — 1920 október 29 371

3810. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős: Ketskés János.